Syllabus pentru învățământul la distanță

I. Informații generale

• **Date de identificare a cursului**

Educație muzicală. Metodica şi practica predării muzicii.

[Codul cursului]	PIE 3611
[Anul, Semestrul]	3 / 5
[Tipul cursului]	obligatoriu
[Pagina web a cursului]	

Date de contact ale titularului de curs:

Nume: Lect. Dr. Ioana Velica
Birou: str. M. Kogalniceanu, nr.4, S. 29
Telefon: 0264 592240
Fax: 0264 592240
E-mail: irvelica@staff.ubbcluj.ro
Consultații: marți 12-13, on-line

Date de contact ale titularului de seminar:

Nume: Asist. Diana Todea
Birou: str. M. Kogalniceanu, nr.4, S. 29
Telefon: 0264 592240
Fax: 0264 592240
E-mail: diana.todea@psiedu.ubbcluj.ro
Consultații:joi 11-12, on-line

Date de identificare curs şi contact tutori:

Educație muzicală. Metodica şi practica predării muzicii.
[Codul cursului] PIE 3611
[Anul, Semestrul] 3, 5
[Tipul cursului] (oblig.)
[Pagina web a cursului] ???

[Tutori] Todea, Adela-Diana
[Adresa e-mail tutori]
diana.todea@psiedu.ubbcluj.ro

• **Condiționări şi cunoştințe prerechizite**

Cursul nu are condiționari formale. Cunoştințele prerechizite avute de studenți, cum ar fi noțiuni de teorie muzicală, abilitați de tipul voce, stapânirea unui instrument, cunoaşterea unor cântece specifice, etc. sunt dorite dar nu neaparat necesare.
Recomandăm tuturor studenților sa îşi completeze cunoştințele muzicale prin deprinderea unui instrument muzical de tipul blockfloete, chitara, muzicuță, pian sau orgă electronică, instrumente de percuție, etc. Aceste cunoştințe vor uşura mult achiziția informațiilor cursului, precum şi practica predării efective. Deoarece cursul nu poate cuprinde predarea unui instrument, recomandăm studenților frecventarea unei şcoli de muzică sau Şcoală populare de arte, precum şi a cercurilor dedicate organizate de casele de cultură locale.
Este de asemenea de dorit ca studenții să posede abilităţi vocale, iar cei care le posedă să şi le cultive în cadru organizat prin frecventarea unor coruri.

• **Descrierea cursului**

Cursul se axează pe două direcții principale. Prima are în vedere noțiunile muzicale de bază cum ar fi: sunetul şi reprezentarea lui grafică, inclusiv durata şi intensitatea, intervalul, metrica şi elementele ei, sistemul sonor ş.a. A doua direcție principală a

cursului se axează pe practica predării materiei, începând cu noțiunile generale privind importanța muzicii şi a educației muzicale în dezvoltarea copilului şi trecînd apoi la partea aplicativă privind conceperea lecției, metodele de predare specifice, exercițiile de specialitate impuse de specificul materiei, integrarea elevului în activități sociale muzicale colective precum corul şi ansamblele instrumentale, şi la sfârşit metodele de evaluare generale şi specifice.
Prin această structură duală cursul reuşeşte să ofere studenților pe lângă cunoştințele de specialitate din teoria muzicii şi metodele adecvate de predare în învățământul primar şi preşcolar, ținând seama de specificul dezvoltării cognitive a elevilor.

- **Organizarea temelor în cadrul cursului**

Cursul se orientează pe două direcții principale:

1. Noțiuni specifice de teoria muzicii.
2. Predarea practică în învățământul primar şi preşcolar.

1. Noțiunile specifice de teoria muzicii:
Această secțiune se axează pe predarea bazei teoretice a ştiinței muzicale prin implementarea noțiunilor de bază şi a celor extinse. Structura este organizată pe unități conceptuale individuale în sistem constructiv ascendent.

UNITATEA 1. ELEMENTE FUNDAMENTALE DE TEORIE MUZICALĂ

I. SISTEMUL SONOR. Scara generală muzicală
    Registre, Diapazon, Ambitus, Criteriul octavelor
II. NOTAȚIA MUZICALĂ
1. Introducere
2. Reprezenatrea grafică a înălțimii sunetelor
    Notele, Portativul, Liniile suplimentare, Alte elemente grafice ale portativului, Cheile, Alterațiile, Armurile
3. Reprezentarea grafică a duratei sunetelor
a) Note, pauze şi valori
    Valorile binare, Valorile ternare
b) Semne de prelungire a duratei
    Legato, Punctul, Coroana
4. Reprezenatrea grafică a intensității sunetelor
    Dinamica muzicală, Nuanțele, Accentele
5. Timbrul
    Timbrul vocal, Timbrul instrumental
III. INTERVALELE
    A. Intervale armonice şi melodice
    B. Intervale ascendente şi descendente
    C. Mărimea cantitativă şi calitativă a intervaleleor
IV. METRICA
    a). Timpul
    b) Metrul
    c) Măsura
        Notarea măsurii
        Sistemul de măsuri

2. Predarea practică în învățământul primar şi preşcolar.
Datorită stadiului specific al dezvoltării cognitive a elevilor din învățământul primar şi preşcolar, predarea muzicii în această secțiune a sistemului educațional impune unele condiționări. Temele abordate pornesc de la cadrul general al educației muzicale la

varste fragede, pentru a trece apoi la metodele si exercițiile efective necesare şi recomandate pentru predarea muzicii la acest segment educațional.

UNITATEA 2. INTRODUCERE ÎN MATERIA *EDUCAȚIE MUZICALĂ*

1. STUDIUL PROGRAMELOR ŞCOLARE LA MATERIA EDUCAȚIE MUZICALĂ
   1.a. Programa şcolară pentru grădiniță
   1.b. Programa şcolară pentru clasele I-II
   1.c. Programa şcolară pentru clasa a III-a
   1.d. Programa şcolară pentru clasa a IV-a
2. Funcțiile muzicii
3. Concepții şi aspecte metodico-didactice referitoare la predarea muzicii: Emile Jaques-Dalcroze; Carl Orff; Zoltan Kodaly; Liviu Comes; George Breazul

UNITATEA 3. MERODE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE ÎN EDUCAȚIA MUZICALĂ

I. Metode de învățământ. Aspecte generale privind metodele de învățământ
   Funcțiile metodelor didactice
   1. Din punct de vedere al vechimii metodelor
   2. Din punct de vedere al obiectivelor dorite
   3. Din punct de vedere al acționalității:
      A. Metode de acțiune reală asupra realității
      B. Metode de acțiune fictivă asupra realității
      C. Metode de explorare directă a realității
      D. Metode de explorare indirectă a realității

II. Metode specifice predării activităților de educație muzicală
   1. Exercițiile
   2. Metoda demonstrării
   3. Metoda explicației
   4. Metoda conversației, convorbirii, dialogului
   5. Metoda euristică, adescoperirii, a redescoperirii
   6. Jocul didactic muzical
   7. Algoritmizarea
   8. Munca cu manualul şi cu alte materiale didactice
   9. Interdependența metodelor

III. Formarea deprinderilor specifice culturii muzicale
   Metodica realizării obiectivelor educației muzicale
   1. Predarea muzicii în etapa prenotației. Învățarea cântecelor după auz
   2. Dezvoltarea simțului ritmic şi metric
      A. Ritmul
      B. Dezvoltarea simțului ritmic
      C. Dezvoltarea simțului metric- dirijatul intuitiv
   3. Melodia. Activități destinate dezvoltării simțului melodic al copiilor
      A. Dezvoltarea simțului melodic
      B. Activități destinate dezvoltării simțului melodic al copiilor
         a. Perceperea înălțimii sunetelor muzicale
         b. Perceperea mersului melodic
      C. Dezvoltarea simțului armonic şi polifonic
      D. Formarea deprinderilor de scris muzical
      E. Formarea deprinderilor de solfegiere
      F. Dezvoltarea creativității elevilor
      G. Ansamblul coral
      H. Metodica dezvoltării capacităților de receptarea muzicii şi însuşire a elementelor esențiale culturii muzicale

c. Jocuri muzicale de recunoaştere (ghicire)
4. Jocul cu cântec. Predare
5. Audiția. Desfăşurare

• **Formatul şi tipul activităților implicate de curs**
Curs, seminar, lucrari practice, practică pedagogică observativă şi de predare în învățământul primar şi preşcolar, activități de tutoring.

• **Materiale bibliografice obligatorii**
- **Dolgoşev Maria; Marinescu Elisabeta**, Metodica educației muzicale în grădinița de copii, Editura Aramis, Bucureşti, 2004.
- **Munteanu Gabriela; Aldea Georgeta**, Didactica educației muzicale în învățământul primar, E.D.P., Bucureşti, 2001.
- **Niedermaier Astrid**, Educație muzicală modernă, Editura Hora, Sibiu,1999.
- **Vasile Vasile**, Metodica educației muzicale, Editura muzicală, Bucureşti, 2004.

• **Materiale şi instrumente necesare pentru curs**
1. Calculator cu conexiune la internet. Echipamentele trebuie să fie compatibile PC (sistem de operare Windows 98-Vista, sau programe specifice de conversie în alte sisteme de operare). Calculatoarele sunt necesare pentru accesul cursurilor şi desfăşurarea comunicarii cu tutorii. Calculatoarele trebuie să fie echipate cu cititoare DVD.
2. Căsuță poştală electronică.
3. Adobe Acrobat Reader diponibil gratuit pe site-ul www.adobe.com.
4. Echipamente de redare audio. Redarea materialelor audio se va face de pe formatul mp3, fiind astfel necesare progame de redare audio de tip Winamp sau altele capabile de redare a acestui format, împreună cu boxele active aferente legate la calculator, sau echipamente de redare separate compatibile mp3, de tipul Cd-player, I-pod, etc. cu boxele pasive aferente. Echipamentele sunt necesare studenților pentru redarea materialelor audio puse la dispoziție.

• **Calendar al cursului** (orientativ - 1 pagină)
Ordinea în care vor fi abordate unitățile de învățare este cea firească, dată de numerotarea acestora.
O parte din activități (cele de învățare independentă) au loc la domiciliul studentului. O altă parte are loc în cadrul întâlnirilor față în față care vor avea loc cu cele douâ cadre didactice titulare de curs. Ultima parte a activităților trebuie să se desfăşoare în grîdiniță şi la şcoală, având în vedere că sunt activități de practică pedagogică obligatorii – 5 ore de predare la clasele 1-4 şi 5 ore de predare la grădiniță. Studenții vor observa de asemenea 10 ore (5 la clasele 1-4 şi 5 la grădiniță).
Lucrările vor fi trimise tutorelui în format electroni (.doc) după parcurgerea fiecărei unități de învățare.
Examenul final oral va avea loc la Cluj, la sfârşitul semestrului.

• **Politica de evaluare şi notare**
- teste grilă de autoevaluare
- referate pe tema dată
- elaborare de proiecte de lecție
- evaluare aplicativă la ritm, melodică, text
- prezentare de referate şi planuri de lecție

- examinare scrisă online
- examinare orală

Condiționări:

1. Referatele şi proiectele de lecție trebuie predate până la termenul limită stabilit. Orice întârziere duce la anularea lucrării respective. Exceptie fac cazurile medicale anunțate în prealabil şi justificate ulterior cu adeverință medicală.
2. Pentru nota de trecere studenții trebuie să îndeplinească punctajul minim stabilit anterior.
3. În cazul examinarilor virtuale comunicarea cu studenții se va desfăşura prin poşta electonica, rezultatele fiind comunicate acestora în termen de 48 ore.

• **Elemente de deontologie academică**

Relațiile dintre profesori şi studenți se vor desfăşura într-un cadru civilizat. În cadrul comunicării verbale şi scrise se va folosi un vocabular şi un ton adecvat învățământului universitar. Nu se acceptă exprimarea colocvială. Nu se acceptă nici o formă de fraudare a rezultatelor evaluarii. Prin fraudare se înțelege plagiatul (copierea fără indicare a sursei) şi orice tentativă de influențare a obiectivității examinatorului de către studenți sau terți.

• **Studenți cu dizabilități**

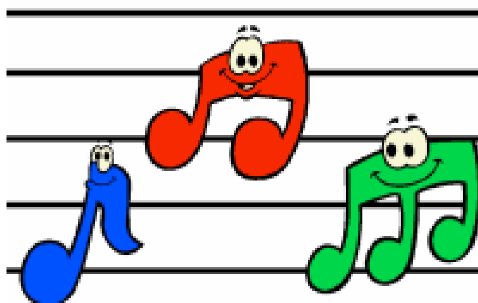
Singurele dizabilități care descalifică studenții de la frecventarea acestui curs sunt cele auditive şi verbale. Studenții cu dizabilități vizuale vor contacta în prealabil tutorii pentru obținerea de materiale specifice.
ATENȚIE !!! Cursul nu conține elemente de psihopedagogie specială pentru predarea la persoane cu dizabilități iar profesorii nu sunt instruiți în această disciplină.

• **Strategii de studiu recomandate**

Studenților li se recomandă alocarea unui cuantum de minim 4 ore pe saptămână pentru pregătire. Studenții sunt încurajați să parcurgă şi să transpună în practică toate exercițiile descrise în suportul de curs, chiar dacă acest lucru nu este indicat explicit. Studenții sunt încurajați să îşi dezvolte abilitățile muzicale prin toate mijloacele disponibile (audiții frecvente, exersarea vocii şi a instrumentelor stăpânite, alternativ învățarea unui instrument, frecventarea de cercuri şi asociații de interese specializate).

II. Suportul de curs propriu-zis

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 1

ELEMENTE FUNDAMENTALE DE TEORIE MUZICALĂ

Scopuri şi obiective

Scopul modului este transmiterea de informații fundamentale ale teoriei muzicii. Acest modul este primul din serie, cunoştințele transmise aici vor forma baza consensualitatății discuției ştiințifice pe întreaga durată a cursului. Cursantul primeşte în cadrul acestei unități explicații cu privire la principalele concepte teoretice. Cunoştințele transmise cursantului nu servesc doar la stabilirea unei baze comune asupra ştiinței muzicii, ci reprezintă în acelaşi timp un pensum de predare.

Obiectivele unității:

1. *Stabilirea conceptelor de sistem sonor, scara muzicală. Cursantul va fi în stare să deosebească sunetele şi înălțimea lor.*
2. *Stabilirea conceptului de notație muzicală. Cursantul va fi în stare să citească şi să opereze cu reprezentarea grafică a sunetelor.*
3. *Stabilirea conceptului de interval. Cursantul va fi in stare să opereze cu noțiunea de interval şi să le recunoască.*
4. *Stabilirea conceptului de metrică. Cursantul va fi in stare să opereze cu măsura şi cu ritmul.*

I. SISTEMUL SONOR. SCARA GENERALĂ MUZICALĂ

Totalitatea sunetelor folosite în practica muzicală alcătuiesc laolaltă *sistemul sonor muzical.* Succesiunea treptată, ascendentă sau descendentă, a tuturor sunetelor care compun acest sistem poartă numele de *scară generală muzicală.*

REGISTRE

Scara generală muzicală se împarte, din punct de vedere al acuității sunetelor, în 3 regiuni sonore, denumite *registre:* registrul grav, mediu şi acut. Sunetele din regiunea de jos a scării muzicale (circa 1/3) formează *registrul sonor grav*; urmează seria de sunete care alcătuiesc *registrul sonor mediu* şi apoi o altă serie de sunete care formează *registrul sonor acut.* Limita fiecărui registru nu este de o rigoare absolută.

Scara generală muzicală şi cele trei registre

Sunetul *do* — care are poziție centrală în scara sonoră melc de *do central* (264 Hz).

Pentru fiecare voce sau instrument însă, registrul (grav, mediu sau acul) variază în funcție de sunetele care îi sînt accesibile din scara generală muzicală.

Prin urmare, termenul de „registru" are două sensuri :

- *un sens general,* cuprinzător, când prin el se determină cele trei mari regiuni sonore ale scării generale muzicale;
- *un sens particular,* restrâns, cînd prin el se determină cele trei serii de sunete (grave, medii şi acute) ce se cuprind în diapazonul fiecărei voci şi fiecărui instrument[1]

Atât vocile cât şi instrumentele, după cum cântă într-un registru sonor sau altul, prezintă un timbru mai mult sau mai puțin expresiv, o căldură mai mare sau mai mică a sonorității, fapt care impune utilizarea cât mai judicioasă în creație a diferitelor registre sonore vocale şi instrumentale [2].

DIAPAZON

Totalitatea sunetelor accesibile ca întindere unei voci sau unui instrument muzical oarecare poartă numele de *diapazon*[3] .

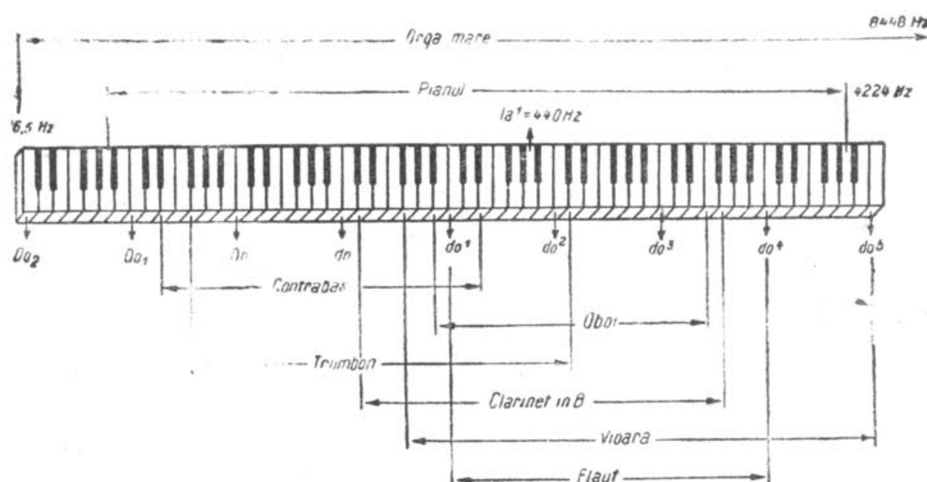
Scara generală muzicală nu poate fi auzită în întregimea ei decât la orga mare, care posedă o întindere mai mare chiar decât a unei orchestre simfonice. Restul de instrumente, precum şi vocile omeneşti, datorită naturii şi construcției lor specifice, cuprind numai o parte din sunetele scării muzicale.

Dăm mai jos diapazonul unora dintre principalele instrumente:

[1] Noțiunea de registru nu trebuie confundată cu aceea de „întindere" sau „diapazon" al vocilor şi instrumentelor (a se vedea § 10), întrucît „registrul" se referă nu atît la un anumit fragment din scara muzicala, cît maj ales la *diversitatea de timbruri* a sunetelor din diferitele regiuni ale scării, diversitate care este cauzată printre altele şi de gradul anumit de înălțime a sunetelor generatoare (sunete grave, medii şi acute).

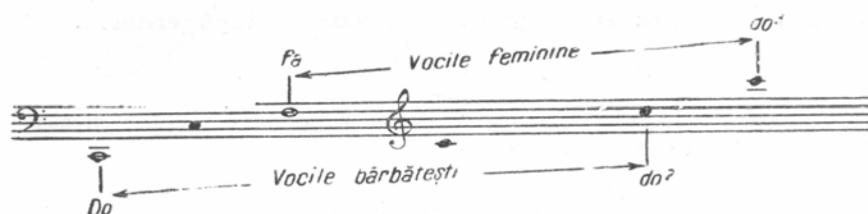
[2] Disciplina care se ocupă cu repartizarea judicioasă, în creația muzicală, a sonorităților pe instrumente şi registre ale acestora, se numeşte „orchestrație", iar disciplina care se ocupă cu studiul diapazonului instrumentelor se numeşte „instrumentație".

[3] Cu acest termen de *diapazon,* grecii din antichitate numeau octava, care cuprindea într-însa toate sunetele sistemului muzical aflat în uz pe acea vreme *(dia* — prin şi *pason* = toate; *dia-pason* = scara tuturor sunetelor, octava). Azi, diapazon se mai numeşte şi instrumentul acustic cu două brațe care ne dă frecvență sunetului *etalon in acordare: la*[1] = 440 Hz.

Diapazonul vocilor este cu mult mai restrâns decât cel al instrumentelor pe care omul le-a creat pentru a cuprinde diferitele părți ale scării generale muzicale sau chiar scara muzicală întreagă.

Limitele aproximative ale diapazonului vocilor feminine şi bărbăteşti sunt următoarele :

Orice diapazon al unei voci sau al unui instrument posedă cele trei registre proprii: registrul sonor grav, mediu şi acut.

AMBITUS

Prin *ambitus* se înțelege întinderea pe care o are o melodie, de la sunetul ei cel mai grav, până la cel mai acut.

Melodiile arhaice posedă un ambitus mic, compus din două, trei, patru şi cinci sunete. Cântecele populare mai vechi, în general, nu folosesc un ambitus prea mare. Muzica de proveniență cultă însă, mai ales cea modernă, foloseşte în melodie un ambitus care depăşeşte adeseori octava.

Exemplu de melodie populară românească, avînd ambitusul de o octavă :

Floricică de pe şes (din colecția „200 de cântece şi doine")

Allegro ma non troppo

Flo - ri - ci - că de pe șes Te-am în - dră - git du - pă mers.

Că ti-e me - reu le - gă - nat, La i ni - mă mai se - cat

Ambitusul melodiei:

Criteriul octavelor

0 primă cercetare sistematică a sunetelor în scara generală muzicală se poate face după criteriul octavelor.

NOȚIUNEA DE OCTAVĂ

Al optulea sunet cu acelaşi uume ce apare în ordinea succesivă a treptelor, având un număr dublu de vibrații față de sunetul de la care se porneşte, poartă numele de *octavă*

Toate sunetele ce sunt utilizate în muzică se cuprind într-un sistem de 9 octave, fiecare octavă începând cu sunetul *do* şi terminîndu-se cu *si.* Apariția unui nou sunet *do* înseamnă începutul unei noi octave.

Octavele — începând cu cea mai gravă — poartă următoarele denumiri : *subcontraoctava, contraoctava, octava mare, octava mică, octava 1-a, octava a 2-a, octava a 3-a, octava a 4-a* etc.

Pentru notarea sunetelor din diferite octave se procedează astfel: Sunetele aflate în cadrul aceleiaşi octave se notează la fel, pentru a se deosebi de sunetele altor octave. Notarea se face prin litere majuscule şi minuscule, la care se adaugă cifre sau un număr corespunzător de liniuțe, după cum urmează :

- sunetele din subcontraoctava şi contraoctavă se notează cu litere majuscule, adăugându-se la bază. pentru cele din subcontraoctavă, cifra 2 sau două liniuțe, iar pentru cele din contraoctavă, cifra 1 sau o liniuță ;
- sunetele din octava mare se notează cu litere mari fără nici o cifră sau liniuță ;
- sunetele din octava mică se notează cu litere mici fără nici o cifră sau liniuță ;
- sunetele din octava 1, 2, 3, 4 etc. se notează cu litere mici adăugându-se sus cifrele 1, 2, 3, 4 etc. sau un număr corespunzător de liniuțe.

Sistemul octavelor

Sistemul octavelor

Subcontraoctavă
Contraoctavă
Octava mare

8

C_2 D_2 E_2 F_2 G_2 A_2 H_2
16,5 Hz

C_1 D_1 E_1 F_1 G_1 A_1 H_1

C D E F G A H

Octava mică
Octava 1ª (centrală)
Octava 2ª

c d e f g a h
c^1 d^1 e^1 f^1 g^1 a^1 h^1
c^2 d^2 e^2 f^2 g^2 a^2 h^2

Octava 3ª
Octava 4ª
Octava 5ª

8
15

c^3 d^3 e^3 f^3 g^3 a^3 h^3
c^4 d^4 e^4 f^4 g^4 a^4 h^4
c^5 d^5 e^5 f^5 g^5 a^5 h^5 c^6
8448Hz

II. NOTAȚIA MUZICALĂ

1. INTRODUCERE

Totalitatea semnelor convenționale prin care se reprezintă în scris operele muzicale poartă numele de *notație muzicală* sau *semiografie* (se-meiografie) [4].

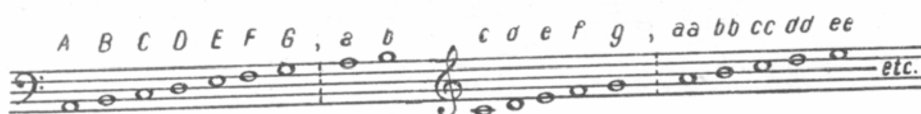
Notația muzicală are aceleaşi origini şi acelaşi proces evolutiv ca şi scrierea pentru vorbire. Omul a simțit nevoia să-şi creeze un sistem de reprezentare grafică a operelor muzicale, întocmai cum a simțit nevoia să facă acest lucru în vorbire. Fără această posibilitate de redare în scris a muzicii, omenirea ar fi fost lipsită de neprețuite comori de artă produse de geniul său creator, eu care ne mândrim astăzi şi care se transmit viitorului pe această ingenioasă cale a scrisului.

La început sunetele se notau prin semne luate din literele alfabetului. Se crede că indienii şi chinezii, a căror cultură se impunea antichității, au fost primii care au avut ideea de a nota sunetele muzicale prin litere. Vechii greci şi mai târziu romanii notau, de asemenea, muzica prin literele alfabetului.

Sisteme de notație bine conturate însă întîlnim abia începînd cu secolul VI e.n.. dintre care, mai importante de reținut, sunt:

a. *Notația boetiană* — atribuită filozofului roman Boetius (începutul secolului VI) — consta din folosirea primelor 15 litere majuscule ale alfabetului latin (de la A la P), cu semnificația sonoră următoare: întrucât primul şi cel mai grav sunet al sistemului era *La,* acesta a fosl notat cu prima literă din alfabet (A), aşa cum se utilizează şi azi în notația literală.

b. *Notația gregoriană* (din timpul papei Grigore cel Mare, 590—604) reduce numărul *literelor-note* la şapte (de la A la G), sunetele repetânduse din octavă în octavă :

Cu timpul, cea de a doua literă (B) a reprezentat numai pe *si bemol,* iar pentru *si natural* a fost introdusă, în nomenclatura sunetelor, litera următoare din alfabet (H).

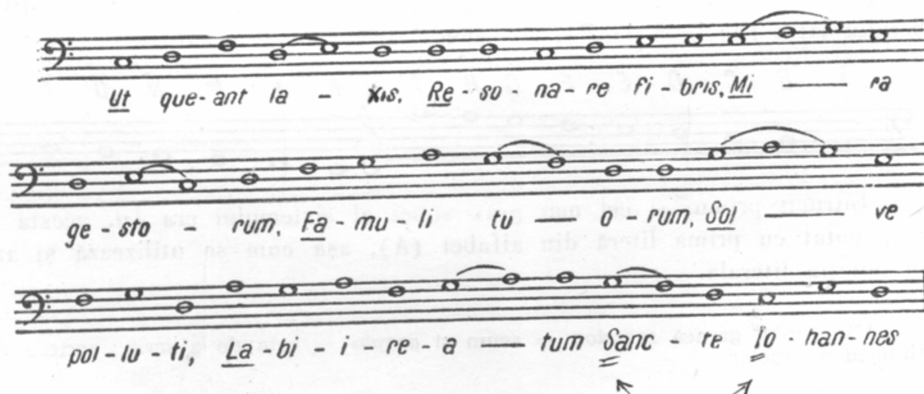
c. *Notația neumatică* intră în uz, pe lângă cea alfabetică, începînd din secolul VII. Ea foloseşte neumele (un fel de puncte şi virgule în diferite combinații), care, aşezate deasupra sau dedesubtul cuvintelor, indicau o inflexiune ascendentă sau descendentă a vocii. Față de notația gregoriană, neumele prezintă avantajul că sugerează în scris şi *ideea de ritm,* fiind utilizate pe principiul accentelor gramaticale: accent grav, accent ascuțit şi accent circumflex.

d. *Notația cu portativ şi chei,* atribuită de către unii teoreticieni lui Guido d'Arezzo (secolul XI e.ri.), face un mare pas înainte : neumele sînt asociate cu portativul, putându-se în acest fel reda atât înălțimea, cât şi durata aproximativă a sunetelor.

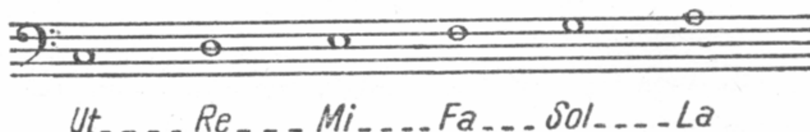
Tot în această vreme se *introduc în notație denumirile silabice ale sunetelor,* prin înlocuirea literelor alfabetului latin eu o serie de silabe luate din capetele de versuri ale unui vechi imn, pe care cântăreții din evul mediu îl invocau pentru a nu-şi pierde glasul :

---

[4] In Limba greacă *semeion* = semn şi *graphi* — arta de a scrie ; scriere cu ajutorul semnelor

Fiecare început de vers corespunde deci unei trepte din seria muzicală:

Denumirea *si,* apare mai târziu (secolul XVII), astfel că un timp destul de îndelungat s-a folosit litera 6 din alfabet în locul acestuia. Primul sunet, *ut,* a fost de asemenea înlocuit cu timpul prin silaba *do,* fiind mai convenabilă pentru cânt.

e. În stadiul următor (secolul XII şi XIII) se ajunge la *notația măsurată* sau *notația proporțională,* care consta din întrebuințarea unor figuri de note având între ele raporturi precise de durată. Sunt create acum condițiile pentru ca notația să se despartă definitiv -de text şi de accentele gramaticale, devenind independentă.

f. *Desprinsă de text,* pe lângă care s-a dezvoltat, notația mai parcurge o serie de transformări, ajungând în secolele XVII—XVIII la *forma rombică,* ultimul stadiu de evoluție înaintea celui actual. În acest stadiu se poate observa uşor apropierea şi corespondența cu semnele notației muzicale actuale de *formă ovală*.

2. REPREZENTAREA GRAFICA A ÎNĂLȚIMII SUNETELOR

Înălțimea sunetelor se reprezintă în scris prin: *note, portativ, chei, semnul de mutare la octavă* şi *alterații.*

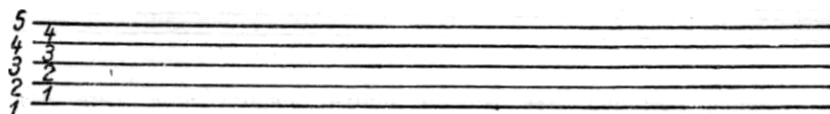
NOTELE

Semnele principale prin care se redau în scris sunetele muzicale se numesc note[5]*.* Ele reprezintă pentru scrierea muzicală ceea ce literele reprezintă pentru scrierea vorbită : după cum literele servesc la citirea şi scrierea cuvintelor, tot astfel notele servesc la citirea şi scrierea muzicală. De la ele îşi ia numele de „notație" întregul sistem al scrierii muzicale. Toate notele care nu au semne de alterație înaintea lor (diezi, bemoli etc.) se numesc *note naturale,* fiindcă redau cele şapte trepte naturale ale scării muzicale : *do, re, mi, fa, sol, la, si.*

[5] Termenul este de origine latină *(nota-ae* = notă) şi se foloseşte încă de pe vremea lui Boetius (secolul VI), cu sensul de semn grafic, reprezentând sunetele muzicale.

PORTATIVUL

Un grup de cinci linii paralele, orizontale şi egal depărtate între ele se numeşte portativ. Liniile ca şi spaţiile portativului se numără de jos. în sus :

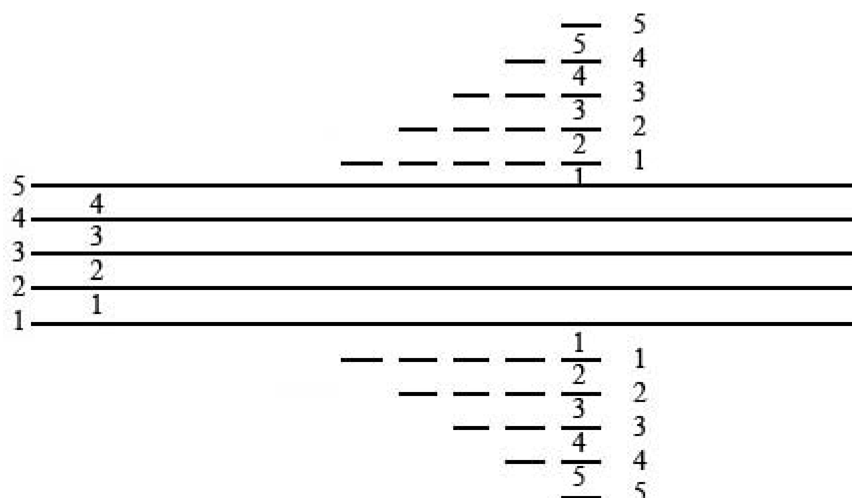

Toate semnele de notaţie, precum şi indicaţiile care servesc la redarea în scris a muzicii, se plasează pe portativ şi în funcţie de acesta.

Pe portativ se înscriu principalele elemente ale notaţiei : cheile cu armurile lor, măsurile, notele, pauzele şi alteraţiile: celelalte elemente ale notaţiei, ca : tempoul, nuanţele ele, se notează în afara portativului.

Liniile suplimentare

În cazul când cele cinci linii ale portalivului nu sunt suficiente pentru a nota sunetele mai acute sau mai grave dintr-o piesă muzicală, se întrebuinţează *liniile siiplimentare,* deasupra şi dedesubtul portativului, ca o continuare a portativului. de bază. Liniile suplimentare se numără astfel : cele de deasupra — de jos în sus — cele de dedesubtul portativului — de sus în jos. Ca şi liniile portativului, ele trebuie să fie paralele, orizontale şi egal depărtate :

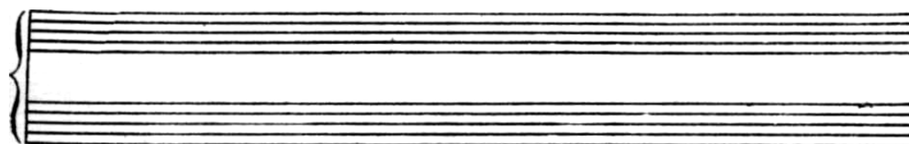
În mod obişnuit se utilizează 5 linii suplimentare — deasupra sau dedesubtul portativului. Folosirea mai multor linii suplimentare îngreunează lectura textului muzical ; de aceea se preferă semnul octavei sau, când este cazul, schimbarea cheii.

Alte elemente grafice ale portativului

În scrierea muzicală pe două sau mai multe portative se întrebuinţează *bara iniţială*— linia verticală care uneşte capetele acestor portative, arătând execuţia simultană a muzicii scrise pe ele.

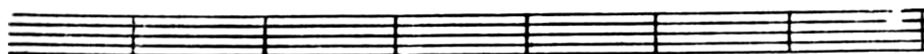
Bara iniţială este precedată — de obicei — de o a doua linie verticală, denumită *acoladă,* care poate fi frântă, cum se întîlneşte în scrierea pentru pian, orgă şi harpă, sau dreaptă, pentru a uni familii de voci şi instrumente.

Portativ general cu bară inițială şi acoladă

Pentru delimitarea măsurilor unei piese muzicale se întrebuințează o linie care taie vertical portativul, numită *bară de măsură.* La sfârşitul unei compoziții sau la încheierea părților principale ale acesteia se întrebuințează *bara dublă finală.*

Portativ cu bare de măsuri şi bară dublă finală

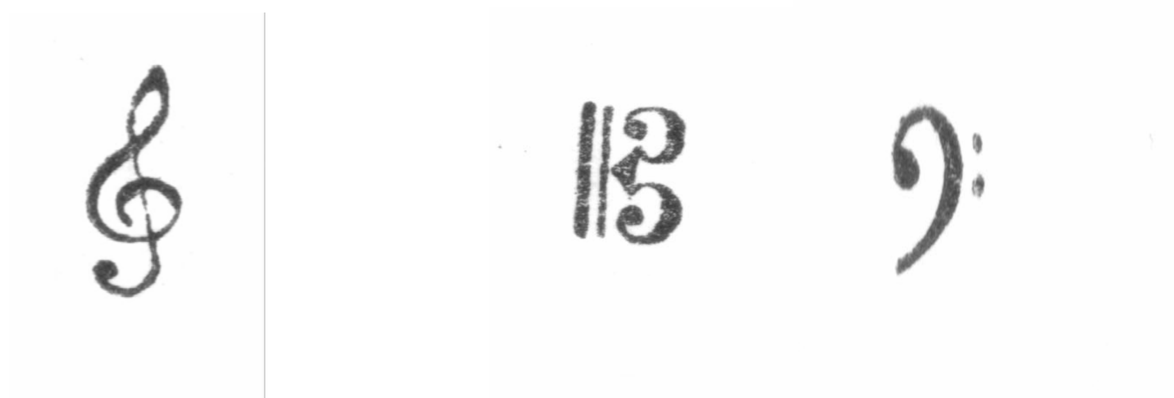
Bara dublă se mai foloseşte şi în cazul când pe parcurs se schimbă tonalitatea unei lucrări, subliniind apariția alterațiilor noi constitutive, sau pentru a delimita două părți distincte ale unei compoziții.

Cheile

Semnele grafice care servesc la înscrierea pe portativ a înălțimii sunetelor muzicale se numesc chei. O cheie aşezată pe una din liniile portativului determină înălțimea precisă a unui sunet din scara muzicală. În funcție de sunetul fixat de cheie se determină şi poziția pe portativ a celorlalte sunete, pe baza succesiunii lor în scara muzicală.

Notația muzicala foloseşte trei chei diferite[1]:

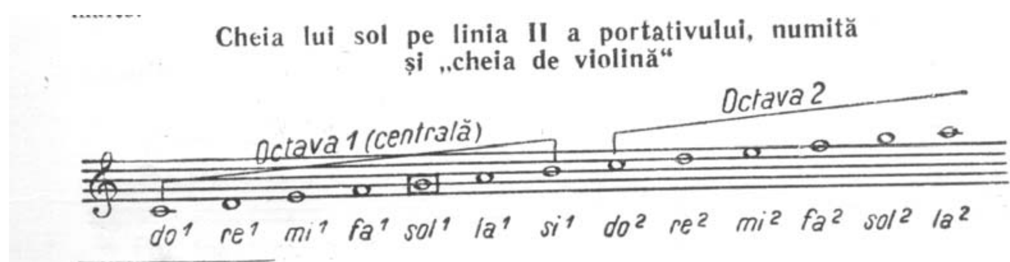
cheia sol *cheia do* şi *cheia fa*

- în cheia *sol* se scriu sunetele din registrul sonor acut,
- în cheia *do,* cele din registrul mediu,
- în cheia *fa,* sunetele din registrul grav.

a. Cheia sol

Cheia sol indică locul pe portativ al sunetului *sol* din octava întâi. Ea se aşază pe linia I şi pe linia II a portativului.

b. Cheia fa

Cheia fa indică locul pe portativ al sunetului *fa* din octava mică. Ea se aşează pe liniile 3, 4 şi 5 ale portativului.

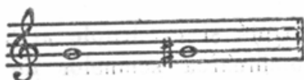

Alteraţiile

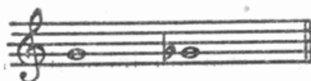
Înălţimea sunetelor (treptelor) naturale ale scării muzicale *(do, re, mi, fa, sol, la, si)* poate fi modificată — ascendent sau descendent — prin folosirea alteraţiilor. *Alteraţiile sunt* deci *semnele grafice cu ajutorul cărora se notează modificarea înălţimii sunetelor.*

În notaţia actuală se întrebuinţează cinci semne de alteraţie, care se aşază înaintea notelor şi au următorul efect:

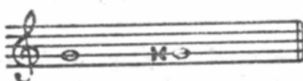
1. *diezul* urcă intonaţia cu un semiton :

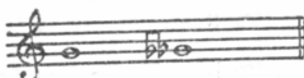
2. *bemolul* coboară intonaţia cu un semiton :

3. *dublul-diez* urcă intonaţia cu două semitonuri (un ton) :

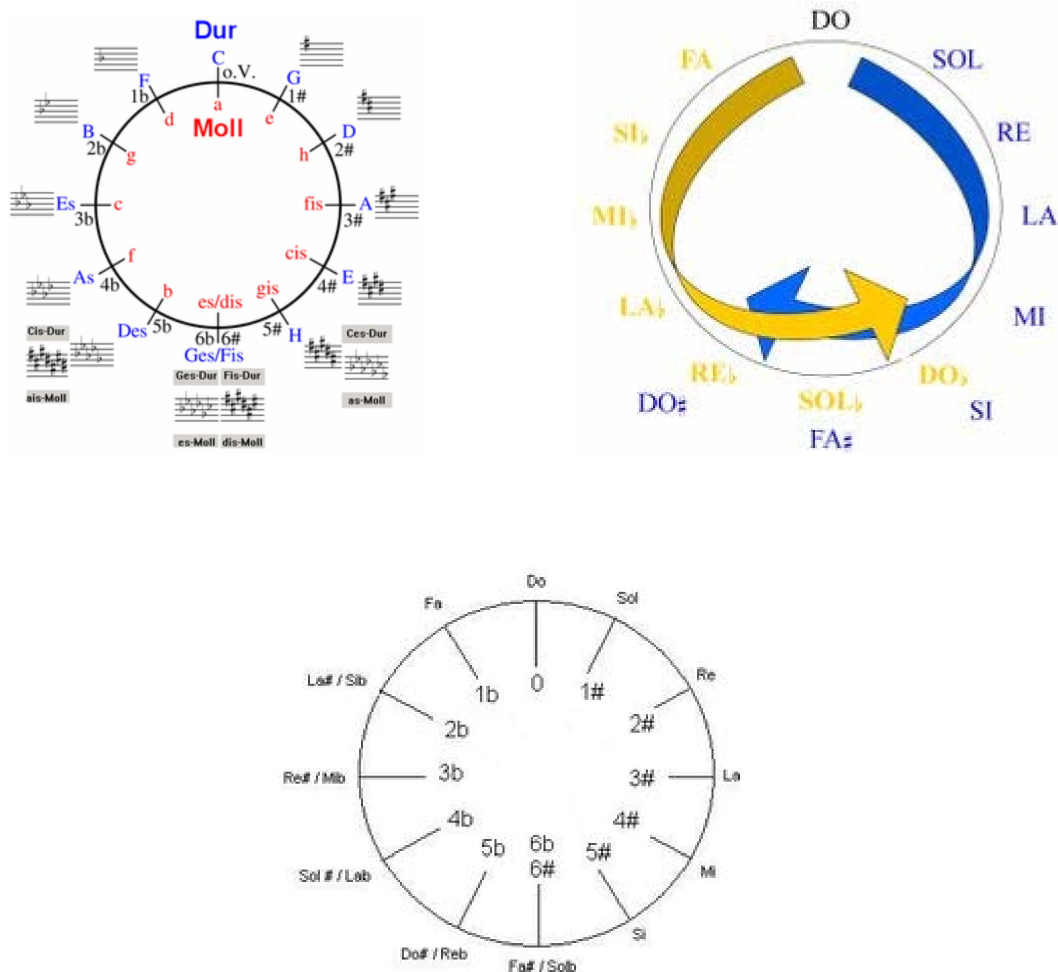
4. *dublul-bemol* coboară intonaţia cu două semitonuri (un ton) :

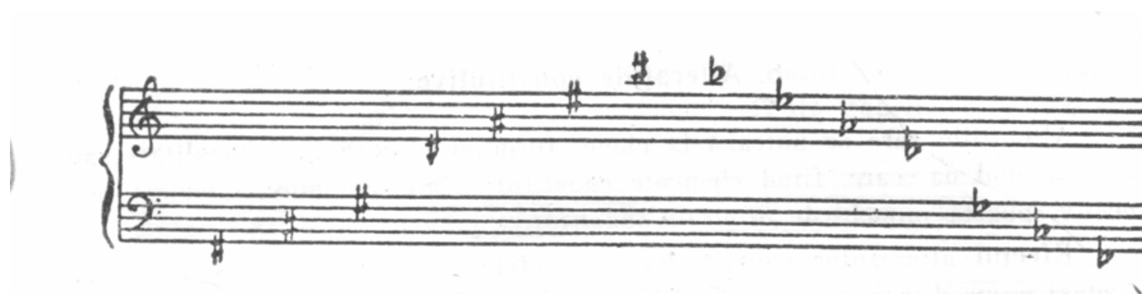
Armurile

Armura se notează întotdeauna la cheie, ordinea apariției alterațiilor la armură fiind din cvintă perfectă în cvintă perfectă, aşa cum se prezintă în formarea gamelor sau modurilor respective[6].

Ordinea diezilor şi a bemolilor

Desfăşurând pe portativul general această ordine, obținem schema de mai jos, în care ne este şi mai clară ordinea din cvintă perfectă în cvintă perfectă a alterațiilor constitutive :

[6] Unii compozitori, în lucrările lor, nu mai trec armura la cheie. Ei notează alterațiile constitutive pe parcurs, ca şi pe cele accidentale. Acest procedeu ne lipseşte de posibilitatea de a stabili dintru început tonalitatea sau modul în care a fost scrisă lucrarea respectivă.

3. REPREZENTAREA GRAFICĂ A DURATEI SUNETELOR

Durata sunetelor se reprezintă în scris prin : *note, pauze, legato de prelungire, punct de prelungire* şi *coroană.*

a. Note, pauze şi valori

Principalele elemente prin care se redă în scris durata în muzica sunt notele şi pauzele. Prin note se determină *durata sunetelor,* iar prin pauze, *durata tăcerii.* Atât notele, cât şi pauzele reprezintă un fragment sau o porțiune din timp. au o anumită valoare în timp, de aceea mai poartă numele de *valori* (de note şi pauze) sau *durate.* Datorită formei lor grafice, între diferitele valori de note se stabilesc raporturi matematice precise, care determină relația unei valori față de alta. Când aceste raporturi au la bază principiul diviziunii binare a valorilor, adică se divid cu doi şi cu multiplii acestuia (2, 4, 8, 16), valorile se numesc *binare.* Cînd aceste raporturi au la bază principiul diviziunii ternare a valorilor, adică se divid cu trei şi cu multiplii acestuia (3, 6, 12, 24), valorile se numesc *ternare.*

Atât diviziunea după principiul binar, cât şi aceea după principiul ternar, sunt expresia unor căutări îndelungate în domeniul reprezentării grafice a duratelor. Ele se cristalizează şi se introduc în notație începând cu epoca scrierii proporționale *(notatio mensuralis* — sec. XII—XIII), cînd se stabilesc raporturi matematice precise între diferitele durate. Predominanța ritmului dactil în muzica acestei epoci, face ca, în considerațiile teoretice ale timpului, diviziunea după principiul ternar să fi fost considerată ca *perfectă (mensura perfecta),* spre deosebire de diviziunea după principiul binar, care era considerată *imperfectă (mensura imperfecta).* Începînd cu secolul XIV, prin dezvoltarea polifoniei, supremația trece asupra ritmului binar, ce s-a impus şi mai mult, o dată cu creația *in stil armonic* (sec. XVII-XV1II).

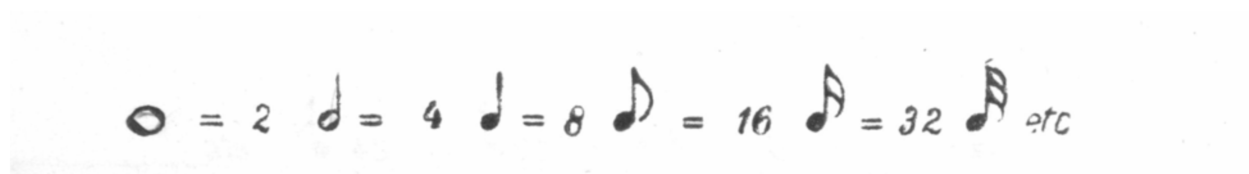
Valorile binare

Actualul sistem de notație foloseşte şapte valori de natură binară, ce se exprimă prin şapte figuri de note, cu pauzele corespunzătoare.

Diviziunea normală a valorilor binare

Nr. crt.	Denumirea valorii	Forma grafică a valorii	Forma grafică a pauzei	Diviziunea valorilor
1	Nota întreagă			1 2 4 8
2	Doimea			1 2 4 8
3	Pătrimea			1 2 4 8
4	Optimea			
5	Şaisprezecimea			
6	Treizecidoimea			
7	Şaizecipătrimea			

Aceste valori sunt în raporturi care rezultă din *principiul deviziunii binare,* adică:

Valorile ternare

Prin adăugarea unui punct în partea dreaptă a valorilor binare, durata acestora se măreşte cu jumătate, obţinându-se în acest fel valorile ternare, valori care se pot divide cu 3 şi multiplii acestuia.

Diviziunea normală a valorilor ternare

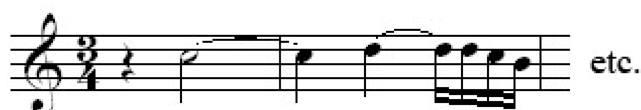
Nr. crt.	Denumirea valorii	Forma grafică a valorii	Forma grafică a pauzei	Diviziunea valorilor
1	Nota întreagă cu punct			
2	Doimea cu punct			
3	Pătrimea cu punct			
4	Optimea cu punct			
5	Şaisprezecimea cu punct			
6	Treizecidoimea cu punct			
7	Şaizecipătrimea cu punct			

Aceste valori sunt în raporturi care rezultă din *principiul deviziunii binare,* adică:

b. Semne de prelungire a duratei

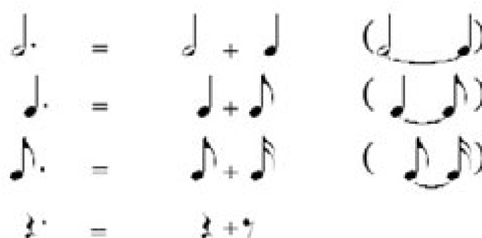
Legato

Legato de prelungire este contopirea (însumarea) de note (pauzele fac excepţie) de aceeaşi înălţime prin unirea acestora cu un semn grafic în formă de arc:

Punctul

Punctul notat în dreapta notelor şi a pauzelor prelungeşte durata acestora cu jumătate din valoarea lor de bază:

Coroana

Coroana sau fermata este semnul care aşezat deasupra sau dedesubtul unei note sau pauze, îi măreşte durata acesteia în proporție nedefinită, în funcție de caracterul lucrării, sau de preferința executantului. Durata adăugată prin folosirea coroanei nu intră în calculul măsurii.

4. REPREZENTAREA GRAFICĂ A INTENSITĂȚII SUNETELOR

Dinamica muzicală

Intensitatea sonoră se reprezintă în scris pe două căi:

- prin termenii denumiți în totalitatea lor „nuanțe", al căror efect se extinde asupra unui fragment sau asupra unor părți întregi din textul muzical;

- prin accente, al căror efect se extinde numai asupra notelor pe care sunt aşezate.împreună, termenii de nuanțe şi accentele alcătuiesc *dinamica muzicală.*

Nuanțele

Termenii care exprimă nuanțele se notează prin cuvinte, semne grafice, sau prin combinații de cuvinte cu semne grafice. Aceşti termeni uînt luați de obicei din limba italiană. În privința efectului lor, distingem:

a. termeni care indică o *intensitate uniformă:* pianissimo *(pp)*, piano*(p),*forte *(f),* fortissimo *(ff),* etc
b. termeni care indică *schimbarea progresivă a intensității*: crescendo, decrescendo, diminuendo,perdendosi, etc.
c. termeni care indică atât *schimbarea progresivă o intensității,* cât şi o *schimbare progresivă a mişcării*: calando, morendo, mancando,etc.

Accentele

Scoaterea în evidență, ca intensitate, a unui sunet față de alte sunete se numeşte *accent.* În compoziția muzicală se întîlnesc două feluri de accente: *impuse* şi *naturale.*

Accentele impuse constau din semne şi termeni pe care compozitorul le prevede în mod intenționat, pentru a marca rolul deosebit al unor sunete în redarea expresiei muzicale. *Acecentele naturale* rezultă în mod firesc din elementele creației muzicale cum sunt:

- accentul *(ictusul)* melodic, care provine din sensul ascendent al liniei melodice ;
- accentul metric, care provine din construcția metrică ;
- accentul ritmic, care provine din desenul ritmic;
- accentul tonic şi expresiv (patetic), care provine din text. Uneori, accentele impuse coincid cu cele naturale, compozitorul vrând să sublinieze el însuşi unele din accentele naturale, alteori însă ele nu coincid.

Accentele impuse

Pentru accentuarea impusă se folosesc o serie de *semne grafice* şi *termeni. Semnele grafice* folosite în notație pentru acest scop sunt următoarele: = *marcato* > (accentul cu deschizătura unghiului la stînga), indicînd accentuarea şi diminuarea imediată a intensității sunetului.

Sabin Drăgoi (din culegerea „85 de jocuri") Presto (♪=400)

5. TIMBRUL

Timbrul este o caracteristică, o însuşire fiziologică indisolubilă a sunetelor, este chiar sunetul însuşi, după care se identifică sursa sonoră (care l-a produs), originea lui.

Timbrul vocal

Vocile omeneşti, împărțite din punct de vedere al timbrului în trei mari grupe (de copii, de femei şi de bărbați), au timbrul cu cea mai bogată şi largă gamă expresivă. În cadrul fiecărei grupe există voci înalte (sopran, tenor) şi voci grave,joase (alt, bas); deci, care se deosebesc după poziția lor ca înălțime.Cu toate acestea, diferența de întindere dintre voci nu este mare,deosebirea constând, în primul rând, din punct de vedere al timbrului.

Timbrul instrumental

Calitatea şi varietatea materialelor din care sunt construite instrumentele muzicale, formele diverse, modurile de producere a sunetelor, zgomotele produse la execuția instrumentală (frecarea arcuşului pe coarde, ciupirea coardelor, lovirea tastelor pianului,suflul aerului în cazul instrumentelor de suflat etc.) ne oferă o diversitate de timbruri instrumentale individuale sau, din folosirea combinată a acestora, în cadrul diferitelor formații instrumentale.

III. INTERVALELE

Raportul de înălțime dintre două sunete cu frecvență diferită se numeşte interval. Determinarea fiecărui interval se obține cu ajutorul celor două sunete componente, adică prin treptele din care este alcătuit. De exemplu:

do-mi = interval de terță

do-fa = interval de cvartă

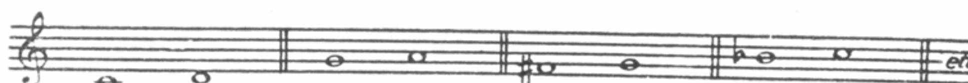
Sunetul grav este considerat ca *baza* intervalului, iar cel acut, *vîrful* acestuia :

Sunetul grav este considerat ca *baza* intervalului, iar cel acut, *vârful* acestuia.

Intervalele pot fi alcătuite, fie din trepte alăturate sau conjuncte ale scării muzicale, fie din trepte dispuse pri salturi sau disjuncte. De exemplu :

Intervale formate din trepte alăturate

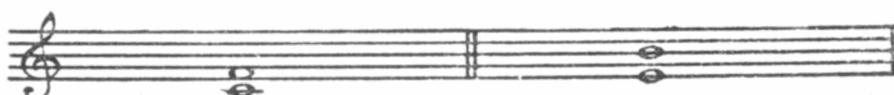
A. Intervale melodice şi armonice

Intervalele, după desfăşurarea în timp a sunetelor componente, pot fi :

a. *melodice,* când sunetele intervalului se aud succesiv:

b. *armonice,* cînd sunetele intervalului se aud simultan:

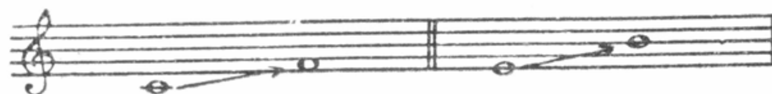

Melodia se desfăşoară deci prin succesiuni de diferite intervale melodice, fie prin trepte alăturate, fie prin salturi, iar *armonia,* prin succesiuni de diferite intervale armonice.

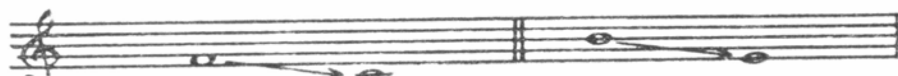
B. Intervale ascendente şi descendente

Intervalele melodice, după *direcția* celui de-al doilea sunet, pot fi ; *ascendente* şi *descendente.* Când sunetul al doilea al intervalului este mai acut decât primul, intervalul se consideră *ascendent;* când sunetul al doilea al intervalului este mai grav decît primul, intervalul se consideră *descendent.*

Intervale ascendente

Intervale descendente

Toate intervalele, în exprimarea orală, trebuie considerate în direcție ascendentă, dacă în mod expres nu s-a specificat cealaltă direcție, descendentă. Când se spune, spre exemplu, *fa — do,* se înțelege că *fa* este baza, iar *do,* vârful intervalului; deci, acest interval este o cvintă, nu o cvartă. Dacă vrem ca acest interval să aibă un sens descendent, adăugăm mențiunea „în coborâre".

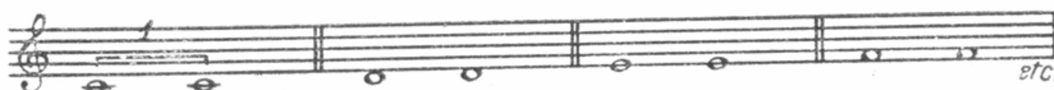
C. Mărimea cantitativă şi calitativă a intervalelor

Mărimea unui interval se stabileşte având în vedere două criterii : cantitatea şi calitatea intervalului. *Mărimea cantitativă* se stabileşte după numărul treptelor din care este alcătuit fiecare interval, iar *mărimea calitativă,* după conținutul în tonuri şi semitonuri al intervalului. Din punct de vedere teoretic, un interval se precizează deci prin determinarea atât a cantității, cât şi a calității acestuia.

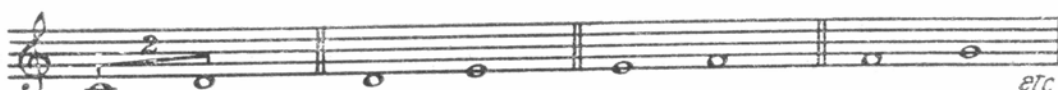
a. Mărimea cantitativă a intervalelor

Din punct de vedere al cantității[7] sau după numărul treptelor din care sînt alcătuite, intervalele pot fi:

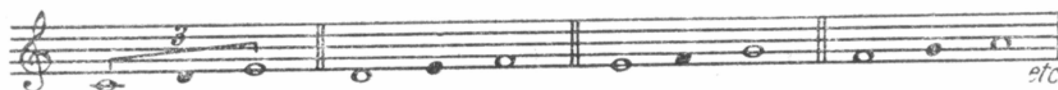
1. *prima*, intervalul format din sunetele aceleiaşi trepte [2].

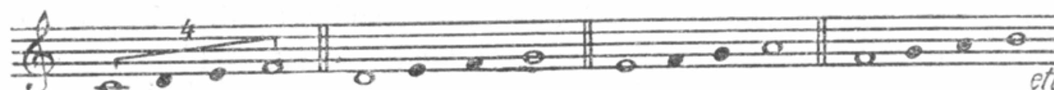
2. *secunda*, intervalul format între *două* trepte alăturate:

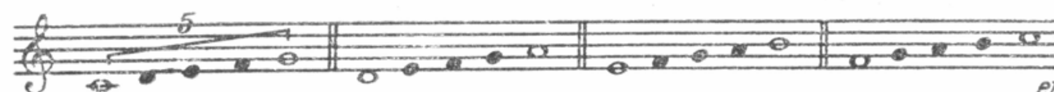
3. *terța*, intervalul format între o treaptă dată şi *a treia* din ordinea succesivă a scării:

4. *cvarta*, intervalul format între o treaptă dată şi *a patra* din ordinea succesivă a scării:

5. *cvinta*, intervalul format între o treaptă dată şi *a cincea* din ordinea succesivă a scării:

b. Mărimea calitativă a intervalelor

Din punct de vedere al calității[8]*,* intervalele pot fi : perfecte, mari, mici, mărite, micşorate, dublu-mărite şi dublu-micşorate. Diferențierea calitativă a intervalelor rezultă din conținutul în tonuri şi semitonuri al acestora. De exemplu: intervalul de terță *do-mi* este mai mare decât intervalul de terță *re-fa,* întrucât primul este alcătuit din 2 tonuri (4

---

[7] Cantitatea intervalelor *se notează în scris prin cifre arabe, corespunzătoare numărului treptelor pe care le conține fiecare interval. De exemplu :* prima = 1, secunda = 2, terța = 3, cvarta = 4, cvinta = 5, sexta = 6, sep-tima = *7,* octava == *8.*

[8] *Calitatea intervalelor* se notează în scris prin litere si semne adăugate la cifrele arabe respective: - intervalul perfect= cu litera P (sau fără nici un semn); intervalul mare= cu litera M; intervalul mic= cu litera m; intervalul mărit cu semnul +; intervalul micşorat cu semnul -; intervalul dublu-măritcu semnul ++; intervalul dublu-micşoratcu semnul- -

semitonuri), iar celălalt dintr-un ton şi jumătate (3 semitonuri). De aici rezultă că două intervale — chiar dacă au acelaşi număr de trepte — se pot diferenția din punct de vedere al calității acestora.

Intervalele perfecte sunt : prima, cvarta, cvinta şi octava. Ele sunt considerate intervale *perfecte* întrucât nu au decât un singur aspect de bază — cel perfect — de la care se obțin direct intervalele mărite şi micşorate.

Intervalele mari şi mici sunt: secunda, terța, sexta şi septima. Ele sunt considerate intervale *imperfecte* intrucât au la bază două aspecte — mari şi mici — de la care se obțin apoi intervalele mărite şi micşorate.

Toate intervalele — atât cele perfecte, cât şi cele mari şi mici — pot fi mărite, micşorate, dublu-mărite şi dublu-micşorate ; aceasta se obține prin lărgirea sau micşorarea intervalelor de bază.

Intervale simple şi compuse

După cum se formează în cadrul unei octave, sau depăşesc cadrul octavei, intervalele pot fi : *simple* şi *compuse.*

a. Intervalele simple. Toate intervalele care se formează în cadrul unei octave se numesc *intervale simple.* Acestea sunt: prima, secunda, terța, cvarta, cvinta, sexta, septima şi octava.

*b.Intervale compuse.*Toate intervalele ce depăşesc cadrul unei octave se numesc *intervale compuse* , fiind alcătuite dintr-o octavă, la care se adaugă unul dintre intervalele simple (secunda, terța, cvarta, etc.)

IV. METRICA

Acea parte din teoria muzicii care se ocupă cu măsurarea timpului în care se desfăşoară opera de artă muzicală se numeşte metrică. Creată de către oamenii de ştiinţă cu scopul de a măsura duratele în poezie, metrica s-a extins şi în domeniul muzicii, servind la măsurarea ritmului. Într-adevăr, pentru a se putea determina relaţiile dintre duratele muzicale este necesar ca acestea să fie măsurate. Numai aşa se poate preciza care durată este mai lungă şi care este mai scurtă, de câte ori este mai lungă sau de câte ori este mai scurtă decât celelalte.

TIMPUL, METRUL, MĂSURA

Elementele care alcătuiesc metrica muzicală sunt: *timpul, metrul* şi *măsura.*

a. ***Timpul*** este elementul principal al metricii muzicale, unitatea de bază pentru măsurarea ritmului. El reprezintă în natură o acţiune scurtă, asemănătoare mişcării unui pas, mişcării braţului sau a unui pendul. După intensitatea şi locul pe care îl ocupă în desenul ritmic, timpul este de două feluri : *accentuat* şi *neaccentuat.*

Timpul accentuat se mai numeşte *thesis*[9]*,* iar cel neaccentual, *arsis*[10]*.* O succesiune periodică de mai mulţi timpi accentuaţi şi neaccentuaţi alcătuiesc metrul.

b. ***Metrul.*** întreaga desfăşurare a muzicii se face pe un cadru de timpi accentuaţi şi neaccentuaţi, ce se succed periodic, formînd metrul. Metrul este. aşadar, *alternarea periodică* de timpi accentuaţi şi neaccentuaţi. Datorită metrului, ritmul cel mai complex poate fi ordonat, măsurat şi sesizat.

Accentele timpilor tari ai metrului poartă numele de *accente metrice.* Alternarea acestor accente apare, în muzică, în trei feluri :

1 *binară* — din 2 în 2 timpi — dînd naştere *metrului binar :*

2. *ternară* — din 3 în 3 timpi — dînd naştere *metrului ternar :*

3. *mixtă* — prin combinaţiile metrului binar cu cel ternar — dînd naştere *metrului mixt* (eterogen) :

c. ***Măsura,*** fragmentul din compoziţia muzicală cuprins între doi timpi tari. *egal accentuaţi,* poartă numele de măsură. Ea reprezintă suma tuturor notelor şi pauzelor cuprinse între două bare verticale, denumite *bare de măsură.* Măsura constituie - după timp - cea de-a doua şi cea mai completă unitate de măsurare a ritmului muzical, fiind

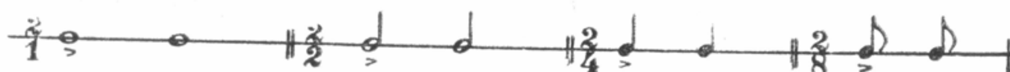
[9] în limba greacă *thesis*=coborâre, lăsare în jos
[10] *arsis*= ridicare, înălţare

alcătuită dintr-un grup de timpi şi, uneori, cum este cazul în măsurile compuse, din mai mulți metri. Din această cauză, studiul măsurilor formează obiectul principal al metricii muzicale.

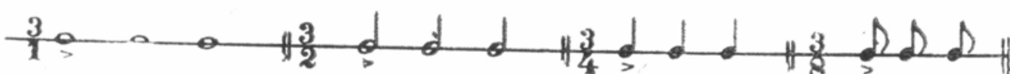
În măsurile simple, metrul (binar sau ternar) coincide cu măsura. În măsurile compuse însă, o singură măsură poate cuprinde mai mulți metri (binari, ternari sau, în unele cazuri, binari cu ternari). Accentul metric coincide în măsură cu timpii accentuați ai acesteia, apărând la intervale de timp periodice (din 2 în 2 timpi, din 3 în 3 timpi, din 4 în 4 timpi etc).

De exemplu :

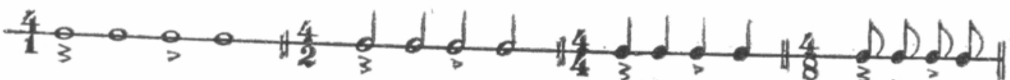
— accentele metrice în *măsurile de 2 timpi* (1 *thesis* + 1 *arsis*):

— accentele metrice în *măsurile de 3 timpi* (1 *thesis* + 2 *arsis*):

— accentele metrice în *măsurile de 4 timpi* (1 *thesis* principal + 1 *arsis* + 1 *thesis* secundar + 1 *arsis*):

Notarea măsurii

Notarea măsurii se face pe două căi :

- prin două cifre sub formă de fracție, ce se înscriu la începutul piesei muzicale, imediat după cheie;
- prin bara de măsură.

1. Notarea măsurii prin cifre

Felul măsurii se notează la începutul portativului, imediat după cheie, prin două cifre sub formă de fracție, în care numărătorul reprezintă numărul timpilor pe care îl conține o măsură, iar numitorul reprezintă valoarea fiecărui timp în parte.

De exemplu :

$\frac{2}{4}$ = măsură de 2 timpi, valoarea fiecărui timp fiind o pătrime :

$\frac{3}{8}$ = măsură de 3 timpi, valoarea fiecărui timp fiind o optime :

$\frac{4}{2}$ = măsură de 4 timpi, valoarea fiecărui timp fiind o doime :

2. Notarea măsurii prin bara de măsură

Bara de măsură este elementul grafic prin care se delimitează măsurile într-o lucrare muzicală. Ea constă dintr-o linie verticală care taie portativul în punctul unde se termină o măsură şi începe alta.

Bara de măsură se foloseşte atât la un singur portativ, cât şi la mai multe portative deodată :

Ed. Lalo (1823—1892)
Rapsodia norvegiană

Sistemul de măsuri

Totalitatea măsurilor folosite în muzică alcătuiesc sistemul de măsuri. Clasificarea lor — după criterii ştiinţifice — se face avându-se în vedere numărul timpilor accentuaţi din care se compun.

Din acest punct de vedere, măsurile pot fi:

a. *măsuri simple* — cu un singur timp accentuat;

b. *măsuri compuse* — cu doi sau mai mulți timpi accentuați

a. Măsurile simple

Măsurile simple sunt formate din 2 sau 3 timpi, având *un singur accent,* pe primul timp. Măsurile de 2 timpi sunt de metru binar, iar cele de 3 timpi sunt de metru ternar.

Măsuri simple de 2 timpi :

2	2	2	2	2
1	2	4	8	16

Măsuri simple de 3 timpi :

3	3	3	3	3
1	2	4	8	16

<u>Măsurile simple de 2</u> timpi, folosite în muzică, sunt :

Cei 2 timpi ai măsurii se interpretează astfel : primul, accentuat *(thesis).* al doilea, neaccentuat *(arsis).*

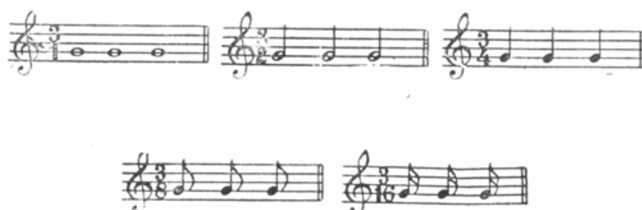
Dirijarea sau tactarea măsurilor de 2 timpi, indiferent de valoarea timpului :

se face, în mod normal, în două mişcări — primul timp în jos, iar al doilea timp în sus:

<u>Măsurile simple de 3 timpi</u>, folosite în muzică, sunt:

Cei trei timpi ai măsurii se interpretează în felul următor: primul, accentuat *(thesis),* al doilea şi al treilea, neaccentuați *(arsis).*Dirijarea sau tactarea măsurilor, de 3 timpi, indiferent de valoarea timpului

se face, în mod normal, în trei mişcări : primul timp în jos, al doilea la dreapta şi al treilea în sus:

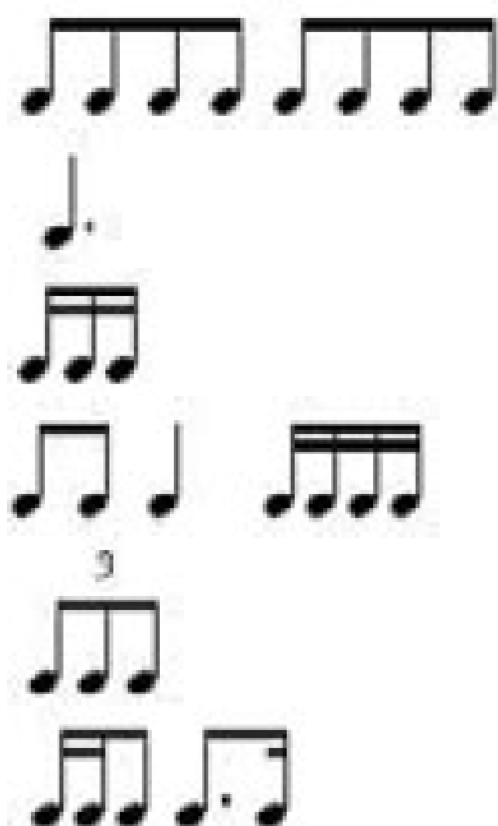
Bibliografie

1. Alexandrescu D. ***Curs de teoria muzicii***”, vol.I,II, Editura Kity 1997
2. Diaconu A. ***Teoria superioară a muzicii***” Lito Conservatorul G.Enescu Iaşi 1984
3. Giuleanu V. ***Tratat de teoria superioară a muzicii***”, Editura Muzicală-Bucureşti 1986
4. Râpã C. ***Teoria superioară a muzicii***” Editura MediaMusica, Academia de Muzică Gh. Dima, Cluj 2000
5. Urmã Dem. ***Acustica muzicală***” EDP Bucureşti 1982

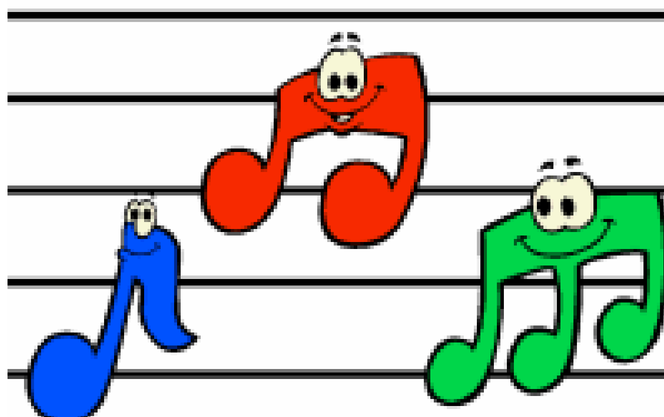
Test unitatea 1

1. Descrieți elementele grafice prin care se reprezintă calitățile sunetelor muzicale.
2. Explicați efectul alterațiilor simple.
3. Notați cu două durate următoarele valori sau grupări de valori de note:

Sugestii privind redactarea:
Toate subiectele sunt obligatorii;
La primele două subiecte, pe lângă desenarea şi explicarea elementelor grafice, se va evidenția şi importanța şi funcțiunea semnelor grafice, semne care în totalitate constituie sistemul muzical de notație;
Lucrarea trebuie elaborată personal şi transmisă tutorelui de la Universitate;
Lucrarea de verificare va fi de maximum 3 pagini.
Notarea lucrării
3 puncte – subiectul 1; 2 puncte – subiectul 2; 4 puncte – subiectul 3
Notă: 1 punct se acordă din oficiu

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2

INTRODUCERE ÎN MATERIA *EDUCAȚIE MUZICALĂ*

Scopuri şi obiective

Scopul modulului este transmiterea de cunoştințe despre fundamentele educației muzicale. Cunoştințele transmise vor pune bazele predării muzicii în învățământul primar şi preşcolar. Prin această unitate se transimte cadrul general şi intenționalitatea predării muzicii, precum şi diferite concepții asupra predării.

Obiectivele unității:

1. *Transmiterea cunoştințelor cu privire la programa şcolară şi conținuturile ei. Cursanții trebuie să cunoască conținuturile programelor.*
2. *Stabilirea funcțiilor muzicii. Cursantul va cunoaşte şi va interpreta funcțiile muzicii, şi va ştii să opereze şi să distingă între ele.*
3. *Transmiterea diferitelor concepții metodico-didactice despre predarea muzicii. Studentul va putea distinge între diferitele concepte şi va putea opera cu diferitele concepții despre predarea muzicii.*

1. STUDIUL PROGRAMELOR ŞCOLARE LA MATERIA *EDUCAȚIE MUZICALĂ*

1.a. PROGRAMA ŞCOLARĂ PENTRU GRĂDINIȚĂ

vezi anexa 1 în continuarea unității de învățare 1.

1.b. PROGRAMA ŞCOLARĂ PENTRU pentru clasele 1-2

vezi anexa 2 în continuarea unității de învățare 1.

1.c. PROGRAMA ŞCOLARĂ PENTRU CLASA A 3-A

MINISTERUL EDUCAȚIEI ŞI CERCETĂRII. CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM
PROGRAMĂ ŞCOLARĂ PENTRU CLASA A III-A
E D U C A Ț I E   M U Z I C A L Ă
Aprobată cu ordin al Ministrului nr. 5198 din 01.11.2004 Bucureşti, 2004

NOTA DE PREZENTARE

Documentul de față reprezintă curriculum-ul de *Educație muzicală* pentru clasa III-a. Acesta are rolul de a regla activitatea cadrelor didactice care predau această disciplină şi de a furniza informații privind **ce anume se intenționează să ştie şi să fie capabili să facă elevii** la sfârşitul anului şcolar.
Scopul educației muzicale constă în dezvoltarea sensibilității estetice a elevilor, a capacităților de receptare şi exprimare muzicală, prin activități practice de cântare (vocală şi instrumentală) şi prin audiții muzicale, în contexte de învățare, care să permită manifestarea spontană, creativă a elevilor şi exprimarea preferințelor acestora pentru audiere şi reaudiere.
Noul curriculum continuă coerent curriculumul pentru clasele I şi a II-a, accentuând importanța activităților concrete, a jocului, a mişcării, a obiectelor şi a instrumentelor care produc diverse sunete, pentru receptarea muzicii şi pentru exprimarea prin muzică. Un aspect pozitiv ce se poate remarca este acela că, prin sugestiile de activități de învățare, se direcționează schimbarea practicilor educaționale în clasa de elevi, în sensul unei abordări didactice integrate a educației muzicale.
Educația muzicală, componentă de bază a educației artistice în şcoala primară, dispune de valențe formative multiple, vizând toate resorturile personalității umane, atât pe cele afective cât şi pe cele psiho-motrice şi intelectuale.
Educația muzicală se desfăşoară în două etape: **etapa oral intuitivă** (a prenotației), în care muzica se învață exclusiv după auz, prin ascultare şi cântare, mişcare şi acompaniament ritmic de jucării sonore sau instrumente de percuție, şi **etapa notației** (a scris-cititului muzical), în care cunoaşterea şi aplicarea elementelor de limbaj muzical se realizează în mod conştient. Acompaniamentul muzical şi ritmic este asigurat atât de învățători, cât şi de elevi.
Forma actuală a curriculum-ului de *Educație muzicală* reflectă adecvarea la nivelul ciclului primar a unor principii de proiectare curriculară care au menirea să asigure coerența acestei discipline, principii care constituie, în fapt, dominantele noului curriculum.
În acest context, documentul prezintă următoarea structură:

- **Obiective cadru**, urmărite pe întreg parcursul ciclului primar;
- **Obiective de referință** însoțite de **exemple de activități de învățare**, prezentate pentru fiecare an de studiu;
- **Conținuturi ale învățării**, prezentate pentru fiecare an de studiu;
- **Sugestii pentru repertoriul de cântece şi pentru audiții muzicale**, prezentate pentru fiecare an de studiu;
- **Standarde curriculare** ca repere necesare pentru construirea descriptorilor de performanță în vederea evaluării rezultatelor învățării la finele învățământului primar.

NOTĂ:
Prezenta programă este valabilă şi pentru unitățile de învățământ / clasele în care predarea se face în limbile minorităților naționale. În activitățile de învățare se poate valorifica material muzical, vocal şi instrumental, conform specificului național, atât în reproducerea cântecelor, cât şi prin audiții.

OBIECTIVE CADRU

1. Valorificarea în practica vocală şi instrumentală a elementelor de limbaj muzical receptate 2. Exprimarea prin muzică

CLASA a III-a

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ŞI ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Valorificarea în practica vocală şi instrumentală a elementelor de limbaj muzical receptate

	Obiective de referință *La sfârşitul clasei a III-a, elevul va fi capabil:*	**Exemple de activități de învățare** *Pe parcursul clasei a III-a, se recomandă următoarele activități:*
1.1	să reproducă un repertoriu de cântece receptate după auz, respectând cerințele unei emisii, intonații şi dicții corecte	- redarea fragmentară şi integrală, în colectiv, în grupuri mici şi individual, a unui repertoriu de 15-20 de cântece, cu ambitusul cuprins între do1-do2; - exersarea deprinderilor de cântare în colectiv şi de tehnică vocală (emisie naturală, dicție, respirație);

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
	La sfârşitul clasei a III-a, elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a III-a, se recomandă următoarele activități:*
**1.2*	*să diversifice mişcările prin care evidențiază elementele de limbaj muzical întâlnite în melodii*	- *marcarea strofei şi a refrenului cântecului, prin respirație, prin mişcare şi prin modalitățile de interpretare armonico-polifonică (exemplu:solist-cor)*; - *exersarea prin joc a mişcării sugerate de ritm, mersul melodic, metru şi text, cântând sau audiind*; - *recunoaşterea unor elemente de structură muzicală (început, sfârşit, repetiții etc.), prin asocierea lor cu anumite mişcări corporale*;
1.3	să diferențieze auditiv şi în cântare calitățile sunetului muzical (înălțime, intensitate, durată şi timbru)	- audierea comparată (prin jocuri) a unor: - sunete emise de voci umane (adult-copil, bărbat-femeie); - timbruri instrumente (pian, vioară); - audierea comparată (prin jocuri) a sunetelor de intensități diferite: tare - mediu – încet; - reproducerea vocală/cu jucării muzicale/cu bătăi din palme a unor onomatopee şi recitative/formule ritmice (două-patru măsuri); - audierea comparată (prin jocuri) a unor intervale: ascendente-descendente, a mersului melodic ascendent şi descendent;
**1.4*	*să redea instrumental (blockflöte, xilofon, clape, instrumente specifice zonei etc.) sunete de înălțimi diferite şi melodii simple (din folclorul copiilor)*	- *asocierea poziției mâinii pe instrument cu sunetul (4-5 sunete)* - *redarea instrumentală a cântecelor învățate vocal, în limitele sunetelor cunoscute, a duratelor de pătrime şi optime şi a pauzei de pătrime, în măsura de 2/4*;
1.5	să identifice prin audiție elemente de limbaj muzical (timbru, ritm, melodie)	- sesizarea nuanțelor contrastante (tare-încet); - sesizarea timbrurilor diferite (vocal-instrumental); - sesizarea tempo-urilor contrastante (lent-repede);
1.6	să recunoască intuitiv muzica populară, respectiv muzica cultă, în cadrul audițiilor	- audierea unor piese folclorice variate: obiceiuri de iarnă, dansuri (înregistrări sau direct); - audierea unor lucrări din creația cultă.
2. Exprimarea prin muzică		
	Obiective de referință	**Exemple de activități de învățare**
	La sfârşitul clasei a III-a, elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a III-a, se recomandă următoarele activități:*
2.1	să utilizeze nuanța şi tempo-ul adecvate în interpretarea cântecelor din repertoriu, corelându-le cu conținutul de idei al cântecului	- cântarea cu nuanța şi tempo-ul potrivite, în interpretarea vocală şi vocal-instrumentală individuală şi colectivă
2.2	să cânte la unison şi în aranjamente armonico-polifonice	- cântarea vocală la unison, pe grupe (alternativ, în lanț, în dialog), cu solist şi cor; - cântarea pe grupe (vocale şi instrumentale), utilizând alternativ sau concomitent instrumentele melodice şi de percuție alese;
2.3	să identifice în cântecele audiate specificul relației dintre conținutul de idei şi caracterul melodiei	- stabilirea corespondențelor între conținutul de idei şi caracterul melodiei; - diferențierea tematică a cântecelor;
2.4	să cânte vocal, cu acompaniament instrumental realizat de către cadrul didactic	- interpretarea cântecelor cu acompaniamentul instrumentului mânuit de cadrul didactic;
2.5	să acompanieze cântecele ritmic şi metric	- acompanierea cu mişcări corporale (bătăi din palme, pe genunchi, pe piept, cu talpa pe podea, pocnind din degete) - acompanierea cu jucării muzicale (toba, lemne, clopoțel, maracas, trianglu, tamburină, gong, castagneta); - confecționarea de jucării muzicale;
2.6	să îşi exprime argumentat preferința pentru anumite cântece, pentru un anumit gen de muzică	- compararea cântecelor din repertoriu, alegerea cântecelor adecvate pentru diferite evenimente din viața clasei sau a şcolii, a celor preferate;

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
	La sfârşitul clasei a III-a, elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a III-a, se recomandă următoarele activități:*
2.7	să redea prin onomatopee şi/sau prin sunete muzicale personaje literare, fenomene naturale etc.	- dialog dirijat pe tema preferințelor muzicale; - crearea unui joc pe muzică, inspirat de conținutul de idei, de caracterul melodiei, sau de anumite elemente de limbaj - asocierea timbrului instrumental cu anumite personaje literare, cu fenomene din natură etc.;
**2.8*	*să improvizeze scurte melodii*	- *improvizația melodică pe o temă muzicală dată (2-4 măsuri).*

CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

Cântarea vocală
- deprinderi specifice de cânt (emisia naturală, dicția, respirația corectă)
- deprinderi de cântare în colectiv

Cântarea instrumentală
- *jucării muzicale*
- *instrumente muzicale melodice şi de percuție*

Ritmul
Tactarea măsurii
Duratele de pătrime, optime, doime şi pauza de pătrime, structuri ritmice
Măsura de 2/4

Melodia
**Sunetele La, Sol, Mi, Do*
Legătura dintre text şi melodie (strofa şi refrenul, versul)
Elemente de construcție a melodiei: început, sfârşit, repetiții
**Improvizația melodică pe o temă muzicală dată*

Timbrul
Sunete vocale-instrumentale
Vocea de adult şi de copil, vocea de bărbat şi de femeie
Solistul şi corul
Pianul, vioara

Genuri muzicale
Genuri ale folclorului ocazional: colinda şi cântecul de stea.
Genuri muzicale de factură cultă: valsul, rapsodia.

Interpretarea
Procedee armonico-polifonice: grupe alternative, solist – cor, lanț, dialog
Cântarea cu acompaniament
Cântarea vocal-instrumentală
Nuanțe: tare – încet – mediu
Tempo: repede – lent
Mişcarea pe muzică: liberă, ritmică, pe timpii măsurii, inspirată de caracterul muzicii¸ mişcarea de dans

Repertoriu de cântece (sugestii)

1. *Cu mingea*
2. *Barza* – ***
3. *Melcul supărat* - d.f.c.
4. Bondarul - Gr. Teodosiu
5. *Foaie verde busuioc* – I. D. Vicol
6. *Săniuța* - I. D. Vicol
7. *Mamei* - Marțian Negrea
8. *Cântă iar* - I. D. Vicol
9. *Glasul instrumentelor* - Al. Husanide
10. *Trec ostaşii* - Ion Chioreanu
11. *În pădure* - ***
12. *Primăvara a sosit* - N. Oancea
13. *Zidarul* - *C.* Lungu
14. *Iepuraş, drăgălaş* - după Al. Voevidca
15. *Dogarul* - G. Breazul
16. *Cântă iar în crânguri* - Ion D. Vicol
17. *Primăvara a sosit* - N. Oancea
18. *Mişcă vântul frunzele* - D. Cuclin
19. *Vulpea şi rața* - Gh. Mugur
20. *Săniuța* - ***
21. *Ceasul* - Al. Voevidca
22. *În clasă* - Al. Voevidca
23. *Glasul florilor* - T. Vasilache

Audiții muzicale (sugestii)

A. Vivaldi	- *Anotimpurile*, fragmente
Leopold Mozart	- *Simfonia jucăriilor*, fragmente
W. A. Mozart	- *Mica serenadă*, fragmente
J. Haydn	- Simfonia *Ceasornicul*, fragmente
	- Simfonia *Surpriza* (p. 2), fragmente
R. Schumann	- *Scene pentru copii* (pian), fragmente
F. Mendelssohn-Bartholdy	- Uvertura la *Visul unei nopți de vară*
G. Enescu	- *Rapsodia I şi II*, fragmente;
	- Suita *Impresii din copilărie*, fragmente
N. Rimski-Korsakov	- *Zborul cărăbuşului*, fragmente
A. Dvorák	- *Humoresca*, fragmente
Sabin Drăgoi	- *Divertisment rustic*, fragmente

STANDARDE CURRICULARE DE PERFORMANȚĂ
la sfârşitul ciclului primar

	Obiective cadru	Standarde
1	Valorificarea în practica muzicală vocală şi instrumentală a elementelor de limbaj muzical receptate	S1. Cântarea vocală în colectiv şi în grupe mici a unui repertoriu de cântece pentru copii format din 10 cântece S2. Citirea şi acompanierea unor cântece cu o problematică muzicală redusă
2	Exprimarea prin muzică	S3. Interpretarea repertoriului în aranjamente simple armonico-polifonice, cu acompaniamente ritmice, vocale şi vocal-instrumentale, sub formă de joc S4. Transpunerea elementelor de limbaj muzical şi a propriilor trăiri în mişcarea corporală (liberă, dirijată, de dans)

1d. PROGRAMĂ ŞCOLARĂ PENTRU CLASA A IV-A

MINISTERUL EDUCAȚIEI ŞI CERCETĂRII. CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMĂ ŞCOLARĂ PENTRU CLASA A IV-A
E D U C A Ț I E M U Z I C A L Ă

Aprobat cu ordin al ministrului nr. 3919 / 20.04.2005 Bucureşti, 2005

NOTA DE PREZENTARE

Documentul de față reprezintă curriculumul de *Educație muzicală* pentru clasa IV-a. Acesta are rolul de a regla activitatea cadrelor didactice care predau această disciplină şi de a furniza informații privind **ce anume se intenționează să ştie şi să fie capabili să facă elevii** la sfârşitul învățământului primar.

Scopul educației muzicale constă în dezvoltarea sensibilității estetice a elevilor, a capacităților de receptare şi de exprimare muzicală, prin activități practice de cântare (vocală şi instrumentală) şi prin audiții muzicale, în contexte de învățare care să permită manifestarea spontană, creativă a elevilor şi exprimarea preferințelor acestora pentru audiere şi reaudiere.

Noul curriculum continuă coerent curriculumul pentru clasele I – a III-a, accentuând importanța activităților concrete, a jocului, a mişcării, a obiectelor şi a instrumentelor care produc diverse sunete, pentru receptarea muzicii şi pentru exprimarea prin muzică. Concomitent cu activitățile de tip joc, receptarea şi reproducerea muzicii inclusiv cu ajutorul instrumentelor muzicale accesibile copiilor şi cadrelor didactice constituie un demers didactic dezirabil, prin care să fie atinse obiectivele prevăzute în programă. În acelaşi timp, utilizarea instrumentelor muzicale accesibile constituie o modalitate de a implica în activitatea specifică lecției de *Educație muzicală* a elevilor distoni.

În cadrul demersului evaluativ, va fi valorificată inclusiv participarea elevilor la activitățile artistice prilejuite de diferite evenimente laice şi religioase (serbări dedicate zilei şcolii, zilei învățătorului, zilelor de naştere ale colegilor, cu ocazia Crăciunului etc.).

Educația muzicală, componentă de bază a educației artistice în şcoala primară, dispune de valențe formative multiple, vizând toate resorturile personalității umane, atât pe cele afective cât şi pe cele psiho-motrice şi intelectuale.

Forma actuală abordată în curriculumul de *Educația muzicală* reflectă adecvarea la nivelul ciclului primar a unor principii de proiectare curriculară care au rolul să asigure coerența acestei discipline, principii care constituie, în fapt, dominantele noului curriculum.

În acest context, documentul prezintă următoarea structură:

- **obiective cadru**, urmărite pe întreg parcursul ciclului primar;
- **obiective de referință** însoțite de **exemple de activități de învățare**, prezentate pentru fiecare an de studiu;
- **conținuturi ale învățării**, prezentate pentru fiecare an de studiu;
- **sugestii pentru repertoriul de cântece şi pentru audiții muzicale**, prezentate pentru fiecare an de studiu;
- **standarde curriculare**, ca repere necesare pentru construirea descriptorilor de performanță în vederea evaluării rezultatelor învățării la finele învățământului primar.

NOTĂ:
Prezenta programă este valabilă şi pentru unitățile de învățământ / clasele în care predarea se face în limbile minorităților naționale. În activitățile de învățare se poate valorifica material muzical, vocal şi instrumental, conform specificului național, atât în reproducerea cântecelor, cât şi prin audiții.

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ŞI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Valorificarea în practica vocală şi instrumentală a elementelor de limbaj muzical receptate

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
	La sfârşitul clasei a IV-a, elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a IV-a, se recomandă următoarele activități:*
1. 1	să reproducă un repertoriu de cântece receptate după auz sau descifrate cu ajutorul unui instrument muzical, individual şi colectiv	- perfecționarea deprinderilor de cântare în colectiv şi de tehnică vocală (emisie naturală, dicție, respirație); - redarea fragmentară şi integrală a cântecelor din repertoriul propus respectând intonația corectă (20-25 de cântece cu ambitusul do1-do2); - cântarea în colectiv, în grupuri mici şi individual;
1.2	să marcheze prin mişcare anumite elemente de limbaj muzical	- exersarea prin joc a mişcării pe cântec (sugerate de text, de ritm şi de metru, de structura melodiei);
1.3	să diferențieze intuitiv, în audiție, elemente de limbaj muzical, corelându-le cu cele utilizate în practica muzicală de cântare	- sesizarea timbrurilor diferite (orchestra, corul, pian, vioară, *trompetă**, nai) cu sau fără acompaniament; - audierea unor lucrări interpretate în nuanțe contrastante (tare-încet); - audierea unor lucrări interpretate în tempo-uri contrastante (lent-repede); - tactarea intuitivă a metrului binar şi ternar , cu ambele brațe (audiție); - reproducerea vocală, cu jucării muzicale, cu bătăi din palme, a unor ritmuri simple, onomatopee şi recitative/formule ritmice (două măsuri) – intuitiv sau prin citire ritmică; - audierea unor lucrări cu caracter diferit;
1.4	să redea instrumental – blockflöte, xilofon, clape (nu pianul) – sau vocal sunete de înălțimi diferite şi melodii simple (din folclorul copiilor)	- asocierea poziției mâinii pe instrument cu sunetul (6 sunete: la-sol-fa-mi-re-do); - redarea instrumentală a cântecelor ce au melodia în limitele sunetelor precizate, a duratelor de pătrime, optime, doime şi doime cu punct, a pauzei de pătrime, în măsurile de 2/4 şi 3/4;
1.5	să diferențieze, în cadrul audițiilor de muzică populară, *cântecul propriu-zis** , cântece de dans din zonă şi pe cele legate de obiceiurile de iarnă	- audierea unor piese folclorice diferite: obiceiuri de iarnă, dansuri, cântecul propriu-zis. (înregistrări sau direct); - delimitarea pieselor specifice zonei; - identificarea unor instrumente populare specifice zonei; *confecționarea acestora**; - asocierea melodiilor populare cu anumite mişcări corporale; - audierea unor lucrări din creația cultă; - conştientizarea elementelor muzicale (început, sfârşit, repetiții etc.);
1.7	să reproducă unele cântece populare accesibile	- cântarea în colectiv a colindelor cunoscute în zonă;
1.8	să diferențieze în cadrul audițiilor unele lucrări de factură cultă	- audierea unor menuete accesibile, de largă popularitate, comparativ cu valsul.

2.	*Exprimarea prin muzică*	
	Obiective de referință	**Exemple de activități de învățare**
	La sfârşitul clasei a IV-a, elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a IV-a, se recomandă următoarele activități:*
2. 1	să interpreteze cântece din repertoriul pentru copii, adecvat conținutului de idei şi caracterului acestora, fără a diminua spontaneitatea şi naturalețea specifice copilului	- cântarea colectivă, cu dinamica şi tempo-ul adecvate; - alegerea şi motivarea interpretării unor cântece din categorii cunoscute, sugerate în repertoriu;
2. 2	să cânte în aranjamente armonico-polifonice simple	- cântarea vocală, vocal-instrumentală şi instrumentală pe grupe (alternativ, în lanț, în dialog); cu solist şi cor, cu *ison ritmic**;
2.3	să îşi exprime argumentat preferința pentru anumite cântece, pentru o anumită modalitate de interpretare cu colectivul clasei, pentru o anumită muzică de audiat	- clasificarea tematică şi compararea interpretării variate a cântecelor din repertoriu; - alegerea cântecelor preferate; - alegerea cântecelor pentru serbarea clasei;
2.4	să cânte cu acompaniament instrumental direct sau înregistrat	- interpretarea cântecelor cu acompaniamentul instrumentului mânuit de cadrul didactic; - interpretarea cântecelor cu „negative”;
2.5	să acompanieze cântecele, marcând simultan ritmul şi metrul	- asocierea cu mişcări corporale; - acompanierea cu jucării muzicale (toba, lemne, clopoțel, maracas, trianglu, tamburină, gong, castagneta); - confecționarea de jucării muzicale;
2.6	să interpreteze cântece vocal-instrumental	- cântarea pe grupe (vocale şi instrumentale), utilizând instrumentul melodic ales, alternativ şi concomitent; - interpretarea vocal-instrumentală cu acompaniamentul jucăriilor muzicale; - interpretarea repertoriului selectat pentru formații muzicale (vocale, vocal-instrumentale sau instrumentale); - aprecierea aportului individual la interpretarea colectivă; - participarea la serbări;
2.7	să asocieze idei şi impresii sugerate de lecturi şi de imagini vizuale, cu muzica audiată	- compunerea scrisă inspirată de conținutul şi caracterul melodiei unui cântec; - alegerea unui titlu pentru muzica audiată; - descrierea unui personaj; - realizarea unui desen ca tălmăcire vizuală a imaginilor auditive;
**2.8*	*să improvizeze spontan mici melodii, vocal sau instrumental*	- *improvizația melodică la text dat sau creat (două măsuri).* -

NOTĂ:
Prezenta programă este valabilă şi pentru şcolile în care predarea se face în limbi ale minorităților naționale.
Manualele pot conține material vocal şi instrumental (exemple, repertorii de cântece, audiții muzicale) conform specificului național.

CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

Cântarea vocală
- deprinderi specifice de cânt (emisia naturală, dicția, respirația corectă)
- deprinderi de cântare în colectiv

Cântarea instrumentală
- jucării muzicale
- instrumente muzicale melodice şi de percuție

Ritmul

Duratele de pătrime, optime, doime, doime cu punct şi pauza de pătrime
Măsura de 2/4, 3/4

Melodia

Sunetele La, Sol, Fa, Mi, Re, Do
Legătura dintre text şi melodie (strofa şi refrenul, versul)
Elemente de construcție a melodiei: început, sfârşit, repetiții

**Improvizația melodică pe un text dat, prin continuarea melodiei*
Timbrul
Sunete vocale-instrumentale
Orchestra şi corul
Pianul, vioara, *trompeta** şi naiul
Genuri muzicale
Genuri ale folclorului ocazional: colinda şi *cântecul propriu-zis din zonă**
Genuri muzicale de factură cultă: menuetul, hora

Interpretarea
Procedee armonico-polifonice: solist – cor, lanț, dialog, *ison ritmic**
Cântarea cu acompaniament
Cântarea vocal-instrumentală
Nuanțe: tare – încet
Tempo: repede – lent
Mişcarea pe muzică: liberă, ritmică, pe timpii măsurii, mişcarea de dans

1. Repertoriul de cântece (sugestii)

- √ Drag mi-e jocul românesc – d.f.c.
- √ Albă zăpadă
- √ Nu lăsa pe mâine – *E.Wiski*
- √ Dansul – *E.Wiski*
- √ Cântecul tobei – *Gherase Dendrino*
- √ De ziua mamei – Gh. Dăncuş
- √ Căluşeii – *Gr.Toedosiu*
- √ Porumbița – *G.Breazul*
- √ Cocoşul – *Marcel Botez*
- √ Cântec de toamnă - *N.Lungu*
- √ Albină şi florile – *Cameliu Graur*
- √ Mierla – cântec popular
- √ Licuriciul – *Şt. Andronic*
- √ Concertul – *Tănase Constantinescu*
- √ Rândunica – Ion D. Vicol
- √ Florile dalbe – după T. Popovici
- √ Pârâiaş, pârâiaş – D. Cuclin
- √ Omul de zăpadă – ***
- √ Toba – ***
- √ Sunt român – G. Breazul, N. Saxu
- √ Voi i-ați ascultat vreodată ? – Gh.Dumitrescu
- √ Zidarul – C.Lungu
- √ Pe baltă – ***

2. Audiții muzicale (sugestii)

√	A. Vivaldi	– „Anotimpurile”, fragmente
√	Leopold Mozart	– Simfonia jucăriilor, fragmente
√	W. A. Mozart	– „Mica serenadă”, fragmente
√	J. Haydn	– Simfonia “Ceasornicul”, fragmente
		– Simfonia „Surpriza” (p. 2), fragmente
√	R. Schumann	– „Scene pentru copii” (pian), fragmente
√	F. Mendelssohn-Bartholdy	– Uvertura la “Visul unei nopți de vară”
√	G. Enescu	– Rapsodia I şi II, fragmente
		– Suita “Impresii din copilărie”, fragmente
√	N. Rimski-Korsakov	– „Zborul cărăbuşului”, fragmente
√	A. Dvorák	– Humoresca, fragmente
√	Sabin Drăgoi	– Divertisment rustic, fragmente

STANDARDE CURRICULARE DE PERFORMANȚĂ

Obiectiv cadru	Standard
1. Valorificarea în practica muzicală vocală şi instrumentală a elementelor de limbaj muzical receptate	S1. Cântarea vocală în colectiv şi grupe mici a unui repertoriu de cântece pentru copii (minimal) S2. Tehnica instrumentală elementară de acompaniament şi de citire a unor cântece cu o problematică muzicală redusă
2. Exprimarea prin muzică	S3. Interpretarea repertoriului în aranjamente simple armonico-

polifonice, cu acompaniamente ritmice, vocal şi vocal-instrumental, sub formă de joc

S4. Mişcarea pe muzica interpretată sau audiată

Teme de lucru

1. Observați formularea conținuturilor în programa pentru clasa a 3-a.
2. Analizați noutățile aduse de Curriculumul National.

2. FUNCȚIILE MUZICII

De-a lungul timpului, muzica, înțeleasă ca fenomen artistic cu implicații în viața spirituală, şi-a conturat mai multe funcții care trebuie cunoscute de către învățător, profesor sau de către viitorul educator, ele oferind sugestii, soluții pentru realizarea corespunzătoare a educației muzicale.

1. Funcția educativă domină celelalte funcții, în sensul că fiecare dintre ele are ca finalitate de bază influențarea publicului, cultivarea sentimentelor morale, religioase, patriotice, civice şi are efecte polivalente asupra vieții spirituale a celor ce le cultivă şi se împărtăşesc din ele. Nu mai constituie o noutate pentru pedagogi faptul că cei mai buni elevi provin din rândul celor care îndrăgesc muzica. Ea îi ajută să-şi cultive sensibilitatea, creativitatea, perseverența, simțul estetic, autocunoaşterea şi responsabilitatea pentru ceea ce realizează şi îi ajută pe elevi să-şi formeze noțiuni şi judecăți, să-şi formeze o cultură specifică, parte a culturii generale.

Funcția pedagogică obligă pe educator să discearnă valorile care răspund cel mai bine dezideratelor educaționale şi să țină seama de observația pertinentă a lui Constantin Brăiloiu: "nu tot ce cântă poporul se potriveşte şcolii".

Rolul educativ al muzicii a fost reliefat de mulți oameni de cultură, filosofi, muzicieni şi pedagogi, toți evidențiind dezideratul de a cere şcolii să înzestreze viitoarele generații cu principalele elemente culturale româneşti şi universale, care reprezintă lada de zestre a acestora.

Tot în categoria funcției pedagogice vom aminti şi faptul că este necesar ca educația să asigure condiții pentru descoperirea disponibilităților elevilor şi pentru satisfacerea nevoilor lor de cultură care se relevă doar la vârsta liceului.

2. Funcția socială a muzicii este relevată din cele mai vechi timpuri. Ea şi-a demonstrat de-a lungul vremii forța în procesele de socializare şi de modelare a trăsăturilor de caracter ale practicanților şi auditorilor, fiind implicată profund în viața militară şi religioasă, Înființarea instituțiilor muzicale a demonstrat o fază superioară în promovarea artei cu implicații serioase în integrarea socială.

Concepțiile pedagogilor concordă în privința cunoaşterii rolului artei muzicale în socializarea interpreților şi ascultătorilor, spre deosebire de celelalte arte, muzica nepracticându-se, în general, în forme individuale decât în faza însuşirii unei partituri.

Dintre toate disciplinele şcolare, muzica are cele mai puternice legături cu viața socială, căreia îi furnizează elemente funciare ale manifestărilor cultural-artistice.

Mai trebuie reliefat faptul că muzica a avut o mare contribuție la pregătirea, însoțirea şi reflectarea unor mari evenimente istorice şi cităm în acest sens doar trei exemple grăitoare: *La Marseilaise, Deşteaptă-te, române,* şi *Hora Unirii.*

3. Funcția cognitivă, gnoseologică constă în bogata încărcătură de cunoaştere pe care o conține adevărata literatură muzicală şi care are specificul ei, reflectând îndeosebi trăirile sufleteşti care nu pot fi surprinse în alte limbaje. Beaumarchais afirmă că "ceea ce nu poate fi exprimat prin vorbire, se exprimă prin muzică". Aşa cum afirma George Enescu, "muzica este expresia pură a unei stări de suflet (...) În muzica mea m-am exprimat cu toate elanurile, bucuriile, entuziasmele, cu toate visurile mele".

Cadrul didactic răspunzător de educația muzicală a copiilor săi trebuie să conştientizeze deosebirile dintre cele două tipuri de cunoaştere deoarece ele servesc argumente de prim ordin pentru proiectarea, derularea şi evaluarea demersurilor educative. Iată principalele deosebiri, într-o formă rezumată după cea amintită:

Cunoaşterea ştiințifică	Cunoaşterea artistică
- este pozitivă, căutând adevărul;	- este sensibilă, căutând frumosul;
- este rațională, având ca principal instrument conceptul;	- este intuitivă, operând cu imagini artistice;
- este analitică, insistând asupra relațiilor dintre elemente;	- este sintetică, implicând relații afective globale;
- este indirectă, obiectul putând lipsi;	- este directă, simultană cu perceperea obiectului;
- este obiectivă şi impersonală;	- este reflexivă şi comportă o trăire subiectivă;
- limbajul ştiințific este precis şi închis.	- limbajul artistic este metaforic şi are un caracter deschis, imprecizabil.

4. Funcția estetică este, una din cele mai vechi atribuite artei în general şi muzicii în special, ele cultivând simțul frumosului, al echilibrului, al armoniei şi perfecțiunii. Această funcție se conjugă cu nivelul formativ - aplicativ al educației în general şi are în vedere o atitudine adecvată față de ceea ce reprezintă autentice valori muzicale, conducând la idealul estetic. Muzica are implicații în viața morală, religioasă, civică, patriotică şi socială. Emoțiile estetice joacă un rol deosebit în viața omului şi copilul trebuie deprins de mic cu acele emoții estetice care-i vor tonifica viața şi-i vor spori trăirile superioare şi sensibilitatea. Detalii asupra funcției estetice a muzicii găsim şi în lucrările unor pedagogi români reprezentativi. Printre ei reținem pe Iosif Gabrea, cel care semnala atitudini estetice diferite la copilul provenind din mediul urban şi la cel din mediul rural şi recomanda demersuri adecvate pentru înțelegerea şi însuşirea artei. În lucrarea sa *Psihologia a două tipuri de copii: copilul de sat şi copilul de oraş* el găsea explicația preferinței orăşeanului pentru domeniul artistic prin lipsa frumosului natural şi prin aglomerarea localităților urbane cu nemulțumiți şi protestatari. Din aceste motive conținutul educației trebuie acordat cu mediul social, "o şcoală uniformă, aceeaşi pentru toți, e în acelaşi timp o greşeală şi un pericol".

Cel care a sprijinit şi încurajat în învățământul românesc o orientare artistică impregnată de idei estetice a fost ministrul Spiru Haret, cel care cerea educatorilor deschiderea spre realele valori muzicale provenind din folclorul românesc. El pleda la începutul secolului trecut pentru un "învățământ complet", care "să aibă grijă nu numai de cultivarea gândirii, ci şi de cultivarea inimii, a sentimentelor şi de formarea caracterului".

O altă idee importantă din acest studiu se referă la etapele receptării unei lucrări muzicale: "A înțelege, a trăi frumusețea unei opere de artă muzicală înseamnă mai întâi a urmări desfăşurarea discursului muzical, a percepe clar-analitic toate elementele intonaționale: teme (ca ritmo-melodie), armonie, polifonie, timbre, dinamică, agogică etc".

5. Funcția psihologică este strâns legată de funcția fiziologică şi anatomică, extinzându-se asupra unor procese psihice complexe şi servind ca element terapeutic, având un dublu impact (psihic şi organic) asupra organismului ascultătorului, pe baza decodificării de către acesta a unui mesaj pe care el îl conferă - intuitiv sau prin evaluare bazată pe analiză rațională - combinației de sunete recepționate pe calea analizatorului acustic. Cercetătorii care se ocupă de funcția psihologică pornesc de la nevoia de muzică a sufletului uman şi de la implicațiile ei în viața afectivă, emoțională, volițională dar şi în etic şi în estetic. Pe de altă parte, absența muzicii dăunează vieții psihice, aspect asupra căruia atrage atenția un personaj al marelui Shakespeare, cel care încredințează unui personaj din *Neguțătorul din Veneția* următoarea replică devenită celebră: "Omul care nu are muzica în sine şi care nu se emoționează de acordurile dulci ale sunetelor este capabil de trădare, de curse şi de furtişaguri. Mişcările sufletului său sunt întunecate ca noaptea şi pasiunile negre ca iadul. Feriți-vă de un asemenea om!".

Preluăm din recenta didactică a educației muzicale pentru învățământul primar sistematizarea funcției psihologice a muzicii:

- „procese psihice afective, declanşând dispoziții, emoții, sentimente, pasiuni;
- funcții şi procese psihice de cunoaştere -muzica stimulează gândirea, memoria, atenția, imaginația, creativitatea;
- procese volitive, susținând şi mobilizând voința, perseverența, tenacitatea;
- trăsături morale şi de caracter: "cultivând responsabilitatea, perseverența, demnitatea, armonia interioară, respectul, exigența, muzica influențează în mod benefic comportarea, atitudinea" .

Indicii prețioase pentru investigarea funcției psihologice a muzicii găsim în lucrarea de doctorat a Ghizelei Sulițeanu - *Psihologia folclorului muzical* - prima lucrare de acest gen, tipărită de Editura Academiei, în anul 1980.

Dintre exprimările poetice care au în vedere funcția psihologică a muzicii amintim pe cea a lui Rainer Maria Rilke, cel care vedea în muzică o metamorfoză a simțurilor. George Călinescu, la rândul lui, găsea echivalențe ale muzicii în respirația statuilor, poate liniştea tablourilor.

Vom adăuga relaxarea psihică, comunicarea intimă şi starea de euforie determinate de comuniunea cu muzica, fie sub raport interpretativ sau auditiv, dar şi amplificarea unor emoții de mare complexitate, ca extazul, nostalgia, dorul, regretul, mila şi educarea unor sentimente primare, de tristețe, durere, frustrare, mânie, anxietate sau de bucurie. Goethe scria: "Pot să muncesc întotdeauna mai bine, când aud muzică", iar Hegel aprofunda, parcă, afirmația: "Muzica răsună în străfundul sufletului, a cărui forță ideală este cuprinsă şi pusă în mişcare". Tudor Vianu remarca rolul deosebit al artei în disciplinarea psihică: "Cine nu se pricepe să facă linişte în sine nu poate auzi glasurile artei".

Vom aminti în acest context şi cele patru tipuri de temperamente psiho-biologice descrise de Leone Bourdel, în funcție de reacția, sensibilitatea subiecților la cele trei elemente fundamentale ale muzicii:

- melodicul este un extravertit, deschis, optimist, sociabil, simte nevoia unor contacte umane şi este preocupat mai ales pentru o bună imagine a sa;
- ritmicul este dependent de mediu, activ, puțin emotiv, responsabil, cu înclinații sadice;

- armonicul este mai diversificat decât ritmicul şi melodicul, un introvertit, rezervat sau inhibat, emotiv, cu salturi în activitate, preocupat în primul rând de propria persoană;
- armonic - melodic - ritmicul numit şi complex - este o sinteză a proprietăților primilor trei, avid de contemplație şi de frumusețe, atras deopotrivă de rafinament şi de vulgaritate, pesimist şi neliniştit.

6. Funcția catharctică urmăreşte contribuția muzicii în purificarea sufletului uman în descătuşarea de pasiunile primare şi de emoțiile negative, determinând nu numai relaxare ci şi ceea ce se numeşte înnobilare sufletească. Este sensul suprem spre care tind adevăratele capodopere ale artei universale. Şi descoperirea acestei funcții este atestată în antichitate, Pitagora şi şcoala sa practicând în acest scop cântările în modul frigic şi considerând muzica necesară pentru realizarea armoniei şi frumosului. Muzica este în concepția şcolii lui Pitagora modelatoarea sufletelor umane. La Platon şi Aristotel se găsesc date despre vindecări sufleteşti şi de purificare sufletească prin mijlocirea muzicii. Astfel, Platon reliefa rolul catharctic al muzicii, care contribuie la "purificarea pasiunilor, la înălțarea vieții afective, la ridicarea ei pe treapta unui echilibru superior". În *Charmides,* el aminteşte de un vraci trac, ucenic al lui Zamolxe, cunoscut la oaste şi de la care autorul *Banchetului* învățase o epodă ce avea puterea de vindecare trupească şi sufletească. Funcția catharctică este legată şi de teoria ethosului, consemnată de Strabon în *Geografia* sa, în care găsim referiri la primirea soliilor de pace de către conducătorii tracilor în acompaniamentul lirelor, problemă detaliată cu altă ocazie.

Ca un adevărat corolar ne apare concluzia că Orfeu "este un erou civilizator, care cultivă muzica, magia, medicina; este îmblânzitorul de fiare" .

Ca şi vechii greci, romanii adaugă rolului hedonic al muzicii pe cel catharctic şi teoria ethosului, dovadă a înaltei aprecieri acordată muzicii în viața morală.

Terapeuții citează observațiile psihologice care arată că zonele întunecate ale sufletului nostru se luminează, atunci când ne simțim la unison şi în acord deplin cu o lucrare muzicală.

7. Funcția intelectuală rezidă în faptul că muzica este rezultatul unor activități intelectuale de mare rafinament şi de mare complexitate. Muzica îmbogățeşte ființa umană prin procurarea de bucurii spirituale, devenind un factor cultural esențial. Ea disciplinează gândirea, apelând la structuri logice şi susține acte voliționale. Ea operează cu valori artistice de certă autenticitate, care fac parte din bunurile spirituale ale omenirii. Ea se bazează pe anumite cunoştințe şi deprinderi intelectuale, având ca țintă finală apropierea elevilor de arta muzicală şi în special de aspectul ei cultural. Prin natura lor, activitățile de educație muzicală acționează asupra ambelor emisfere cerebrale:

- cea stângă - centrul gândirii - prin cunoştințe organizate logic, prin perceperea teoretică, rațională;
- cea dreaptă - centrul afectivității, imaginației, emotivității, creativității, relațiilor interumane - prin activități muzicale propriu-zise: interpretare, audiție.

Se adaugă diversificarea vieții afective şi spirituale prin conştientizarea şi educarea unor trăiri la început rudimentare, prin receptarea muzicii.

8. Funcția hedonică, este cea mai uşor de depistat şi, din păcate, pentru mulți oameni rămâne singura, cei în cauză limitându-se la senzațiile de plăcere, de satisfacție, de delectare primară, determinate de o anumită categorie de muzică, în multe cazuri de proastă calitate. Aşa cum profesorii de literatură şi de artă plastică nu se limitează la genurile simpliste, subculturale şi de kitsch - elemente de populism educațional, având ca principal susținător accesibilitatea, ci îşi construiesc activitățile pentru a urca înțelegerea elevilor spre adevăratele valori ale celor două arte, tot aşa cei implicați în educația muzicală îşi vor direcționa activitățile educative pentru ca elevii să depăşească faza plăcerilor primare stârnite de muzica de consum cu slabe sau inexistente virtuți artistice, pentru a urca spre receptarea adevăratelor valori ale muzicii româneşti şi universale, de factură populară sau cultă, bisericească sau de divertisment. Cantonarea educației muzicale doar la limita hedonică nu poate fi decât păguboasă nu numai pentru zona culturii muzicale dar şi a celei generale, limitând rolul şcolii la periferia lor. Din acest punct de vedere ne exprimăm convingerea că şcoala nu are dreptul să devină, nici pentru domeniul muzical, o discotecă, o instituție "la cererea ascultătorilor", ci trebuie să-şi păstreze statutul de instituție de cultură, de inițiere în marea cultură a omenirii. Händel afirma: "Aş regreta mult dacă muzica mea nu ar face decât să distreze ascultătorii, căci eu am tins să-i fac mai buni". în consens se exprima contemporanul său Gluck: "Înțeleg muzica nu ca o artă de a mângâia auzul, ci ca unul dintre cele mai mărețe mijloace de a răscoli sufletul şi de a trezi în el sentimente".

Aceasta nu înseamnă excluderea totală a funcției hedonice, programele şi manualele actuale nu ignoră muzica de divertisment, uşoară, ci încearcă să găsească valorile autentice şi resorturile educative, morale şi civice ale acelor lucrări care urmăresc şi realizează aceste obiective. Este important ca şcoala să nu rămână cu educația muzicală la stadiul surprins de marele Caragiale, recunoscut iubitor şi inițiat în arta muzicală, cel care îl pune pe Marius Chicoş Rostogan să dea muzicii o definiție rămasă celebră şi care reflectă concepția "şcolerului" şi a "pedagogului de şcoală nouă" :

„- Spune Popăscule ce-i muzica?

- Muzica este care cântă dom'le! Iaşte aceea care ne gâghilă urechile într-un mod plăcut”.

9. Efectele anatomo-fiziologice ale muzicii au fost descoperite din cele mai vechi timpuri. În antichitate, muzica era considerată a patra necesitate, urmând după hrană, îmbrăcăminte şi adăpost. Muzica era prezentă în viața omului, cu preponderență în cea spirituală, anticii cunoscând, efectul analgezic al muzicii pentru diminuarea durerilor, cum o făcea medicul Athenaops, cel care folosea melodii ritmice cântate din flaut pentru tratarea sciaticii. Cercetările din domeniul medicinii şi a fiziologiei au arătat că muzica are efecte benefice asupra organismului uman, contribuind la reglarea circulației sanguine, a tensiunii arteriale, a metabolismului, la o bună respirație şi digestie, la aerisirea creierului etc. Specialiştii în meloterapie au analizat mecanismele psiho-neuro-endocrine implicate în contactul cu muzica şi modificările somato-viscerale induse de muzică, furnizând date esențiale şi pentru cei preocupați de educația muzicală. Sunt menționate cazuri de vindecări prin muzică a unor tulburări de limbaj, generate de manifestări predominant aritmice, depăşirea unor inhibiții verbale şi motrice şi a unor blocaje psihice.

10. Funcția terapeutică – Meloterapia, nu este, aşa cum se crede, o descoperire recentă, ea avându-şi rădăcinile în practicile magice. Din *Biblie* ştim că regele David cunoştea această funcție a muzicii, cu cântul său el vindecându-l pe Saul de duhurile

rele:” El luă harfa şi cântând lui Saul îi era mai uşor şi mai bine şi duhul cel rău se depărta de la el” Reamintim că personalitatea lui, de viitor conducător al poporului ales, se descoperă în primul rând prin calităţile lui muzicale.

Apolo era în acelaşi timp zeu al soarelui, al poeziei şi al muzicii, dar şi medic, Pitagora este unul dintre marii matematicieni şi filosofi ai antichităţii, dar era şi muzician şi medic, ilustrând toate aceste domenii şi apreciind că muzica are un rol important în restabilirea sănătăţii. Platon aminteşte despre cele două feluri de "sănătate", trupească -obţinută prin gimnastică spirituală şi întreţinută prin intermediul muzicii, continuându-şi ideile profesorului său, Damon, care pomenea de rolul muzicii în sănătatea fizică, morală şi chiar şi în cea educaţională.

Din *Odiseea* lui Homer ştim că fiii lui Antolycos opresc curgerea de sânge din rana lui Ulisse cu ajutorul unui cântec. Asklepios întrebuinţa anumite cântece pentru tămăduirea unor boli. Plutarh elatează despre muzicianul cretan, Thaletas, care a scăpat de ciumă cetatea Sparta. De la Pindar ştim că Esculap îşi tămăduia bolnavi "învăluindu-i cu ajutorul cântecelor dulci" şi exemplele ar putea continua. Platon aminteşte de slujitorii lui Zamolxe care ştiau meşteşugul de a vindeca sufletul şi trupul cu ajutorul muzicii.

Sunt citaţi în multe lucrări celebrii terapeuţi romani, Celsius şi Boetius, primul tratând boli psihice cu ajutorul cântecelor iar al doilea recomandând cântecele de leagăn pentru adormirea copiilor şi semnalând caracterul nociv al muzicii zgomotoase. El a prelungit în credinţa creştină idealuri culturale antice şi a afirmat că "sănătatea este atât de muzicală, încât boala nu este nimic altceva decât o disonanţă şi această disonanţă poate fi rezolvată prin muzică". Exemplele continuă cu celebrii reprezentanţi ai gândirii arabe: Avicena, Averoes etc.

Meloterapia şi-a sporit atribuţiile, adaptându-se şi la condiţiile vieţii moderne, care a adus după sine cuceririle dar şi stresurile ei. Acestea din urmă atentează la sănătatea omului normal. Mulţi oameni apelează în mod instinctiv la meloterapie iar medicii recunosc rolul muzicii de bună calitate la irigarea creierului, a tensiunii arteriale, la atenuarea unor stări depresive şi disfuncţii anatomice. Ea depăşeşte, aşadar, funcţiile vechi, care limitau muzica la arta ce a atins performanţa de a vorbi sufletului, reuşind să-i domolească "setea de fericire a acestuia, aidoma unui izvor fermecat", trecând la utilizarea acestor beneficii pentru vindecarea fiinţelor atinse de diverse boli. Asemenea beneficii sunt posibile pentru că arta muzicală este în stare să trezească puternice emoţii în adâncurile fiinţei noastre. S-a constatat că muzica poate contribui la remedierea unor deficienţe motrice şi de concentrare, de exprimare chiar şi la depăşirea unor stări emoţionale şi la câştigarea încrederii în sine.

În acelaşi timp, specialiştii în meloterapie ne atrag atenţia asupra aspectelor nocive ale acelei categorii de muzică "amplificate de ritmul ameţitor şi decibelii supraliminari", generatoare a unei "atmosfere de «infern» festiv pe care o au concertele de muzică pop-rock", atrăgând atenţia că "depăşirea intensităţii de 65 decibeli (ca repere: 10 dB = în cabina de înregistrări Radio, 20 dB = în dormitor, 50 dB = în birou, 60 dB = conversaţie, 70 dB = circulaţie, 80 dB zgomotul unei maşini de freză şi 120 dB - pragul senzaţiei dureroase auditive) atrage o serie de efecte negative asupra sănătăţii.

Autorii citează "apariţia unei stări relaxante şi euforice (...) similară cu aceleaşi satisfacţii generate de nicotină" sau "stări de epuizare după ascultări repetate şi solicitante de muzică (hard rock)". Se adaugă relatarea lui Yehudi Menuhin din amintirile sale, despre participarea la un concert de muzică rock, în care eminentul muzician a văzut "o premoniţie a iadului", generată de sonorităţi ce i-au determinat "o adevărată durere fizică, ascultând muzică", făcându-l să părăsească această stare de isterie, de nebunie, care "urmăreşte să anihileze simţurile, să nu lase nici o posibilitate de alegere; auditoriul trebuie să capituleze şi să participe". Menuhin găsea în asemenea manifestări

forme "de autoglorificare, demonstrând cât de mult oamenii au nevoie să-şi distrugă identităţile".

Dezvoltând procese psiho-intelectuale, priceperi şi deprinderi (gândire logică, memorie voluntară, atenţie distributivă, afectivitate, creativitate, imaginaţie, spirit de ordine, punctualitate, integrare în colectiv etc), educaţia muzicală serveşte şi în terapia intelectului copilului.

Emil Cioran recomanda muzica lui Mozart şi Bach "ca *remediu împotriva disperării***".**

11. Funcţia religioasă este reliefată de cele mai vechi documente. În concepţia creştină, Dumnezeu însuşi şi îngerii cântă. Mântuitorul a cântat în viaţa Sa pământeană, la Cina cea de Taină şi în sinagogă, apostolii au cântat cele trei tipuri de cântări amintite de Sfântul Pavel în epistole: psalmi, imne şi cântări duhovniceşti. Perioada patristică şi a marilor imnografi şi melozi a îmbogăţit repertoriul liturgic cu cântări ce au o încărcătură dogmatică, teologică şi au **rolul** de a spori evlavia credincioşilor. Practic, marile servicii de cult creştine sunt dominate de cântări - rugăciuni, purtătoare ale învăţăturii creştine tradiţionale. Partea explicită a slujbelor ortodoxe este cea muzicală, cu care elevii trebuie familiarizaţi la vârsta maximei deschideri spre ceea ce este nou. Mai târziu, în 1956, în cartea sa, *L'education musical,* Edgar Willems găseşte că muzica are un caracter foarte spiritual şi fiinţa umană însăşi are o constituţie asemănătoare.

Suntem un popor a cărui etnogeneză include şi creştinarea şi este beneficiar al culturii bizantine transmisă în limba greacă, slavonă şi română, ale cărei valori alcătuiesc un patrimoniu cu mari virtuţi educative. Aşa cum afirmă compozitorul academician Ştefan Niculescu "sacrul este ţinta supremă a muzicii, care tinde spre sacru chiar şi când e profană sau când îşi uită destinul de a-1 sluji".

12. Funcţia gnoseologică se combină cu cea comunicativă, prin intermediul muzicii oamenii comunicând între ei, transmiţându-şi nu numai elemente de cunoaştere dar şi idealuri, concepţii general umane, muzica alături de celelalte arte contribuind la unirea dintre oameni, la comunicarea lor spirituală. Cel care a urmărit detaliile acestui aspect este Herbert Spencer care argumentează că emoţiile sentimentele se exprimă prin anumite înălţimi, intensităţi şi prin alte elemente componente ale limbajului muzical. Este cert faptul că muzica exprimă stări afective şi decodificarea ei implică în primul rând afectivitatea, dublată de o activitate intelectuală, raţională şi senzorială.

Octavian Nemescu extinde funcţia de comunicare a muzicii, ea reprezentând "un mijloc aparte de comunicare între oameni, precum şi între om şi Univers, având scopuri şi misiuni precise în cadrul colectivităţilor umane". Prin natura ei, muzica şi în general arta, are o importantă funcţie comunicativă, strâns legată de cea culturală şi socială, presupunând transmiterea unor idei, sentimente, idealuri, exprimate prin intermediul unui limbaj specific ce poate fi decodificat. De aici derivă importanţa selectării valorilor autentice cu o mare expresivitate şi forţă de generalizare şi dezvoltarea componentei receptive a elevilor, care să asigure înţelegerea şi apropierea valorilor perene ale spiritualităţii, populare, religioase şi de factură cultă. Cele mai simple valori ale folclorului reprezintă revărsări de sentimente din cele mai diverse care se extind pe o vastă paletă de la tristeţea şi durerea repertoriului funebru la exuberanţa dansurilor populare, de la gingăşia cântecului de leagăn şi a colindei la dramatismul baladei sau „Vicleimului”.

13. Funcţia axiologică - culturală vizează faptul că marile lucrări muzicale sunt valori culturale reprezentative ale omenirii şi reprezintă elemente fundamentale de cunoaştere şi creaţie puse în slujba marilor idealuri umane: Binele, Adevărul, Frumosul etc. Aceste

mari idealuri sunt strâns legate de rosturile educative. Şcoala trebuie să asigure cunoaşterea marilor valori ale umanităţii şi să bareze calea kitschului şi subculturii. în acelaşi timp se impune realizarea unui echilibru în ceea ce priveşte cunoaşterea reprezentanţilor celor mai diferite moduri de exprimare umană. Necunoaşterea acestora reprezintă un grav deserviciu adus cunoaşterii umane şi dezvoltării armonioase a personalităţii tinerelor generaţii. Ceea ce conferă valoare unei opere de artă este semnificaţia ei. Este trist că Wagner continuă să fie citat în continuare de către mulţi intelectuali români, ca filosof şi scriitor, uitându-se că el era în primul rând compozitor. Situaţia se repetă în cazul lui Anton Pann, recunoscut folclorist, literat, tipograf, dar care o viaţă întreagă a ţinut în primul rând la calitatea lui de psalt şi de "dascăl al şcoalei de musichie".

Necesitatea "reabilitării" postcomuniste a adevăratei culturi impune reconsiderarea ei şi reaşezarea celei tradiţionale creştine la locul conferit de istoria vieţii spirituale. Se adaugă faptul că studierea creaţiei populare şi chiar a elementelor de factură cultă nu se poate realiza în condiţii corespunzătoare fără cunoaşterea celei religioase, creaţia populară şi cea religioasă intrând de multe secole în forme sincretice cu intersectări benefice. Elevii trebuie pregătiţi în şcoală şi pentru a deveni oaspeţii sălii de concert, a sălii de operă dar şi ai bisericilor păstrătoare a valorilor tradiţionale ce sudează elemente religioase şi de factură populară. Sondarea gândirii lui Eminescu, Eliade, Cioran, Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu etc ne relevă marea contribuţie a muzicii în formarea lor.

Metodicile moderne de educaţie muzicală <u>grupează</u> aceste funcţii în <u>trei mari domenii</u>:

- educaţie - cultivarea sensibilităţii muzicale şi spirituale şi a dorinţei de a se perfecţiona şi de a-şi integra în propria viaţă acumulările domeniului şi ale frumosului estetic;
- instruire - însuşirea unor cunoştinţe muzicale puse în slujba dezvoltării capacităţilor de interpretare, de receptare şi a memoriei muzicale;
- dezvoltarea unor capacităţi muzicale - cultivarea aptitudinilor interpretative şi de înţelegere a muzicii, a sensibilităţii şi afectivităţii, a judecăţii estetice.

Prezentarea separată a acestor funcţii trebuie înţeleasă în primul rând ca o posibilitate de prezentare metodică a modului de realizare a educaţiei muzicale şi se doreşte şi o pledoarie pentru crearea de către factorii decizionali a condiţiilor corespunzătoare pentru atingerea unor obiective care ţin de complexele implicaţii pe care le are arta muzicală şi care se adresează în primul rând activităţilor educaţionale. în realitatea educaţională şi artistică aceste funcţii se întrepătrund, formând un tot unitar, organic, cu multiple implicaţii, pe care educatorii trebuie să le cunoască şi să le fructifice în beneficiul formării complexe a personalităţii.

3. CONCEPŢII ŞI ASPECTE METODICO-DIDACTICE REFERITOARE LA PREDAREA MUZICII

EMILE JAQUES-DALCROZE (1865 - 1950)

Compozitorul elveţian Emile Jaques-Dalcroze a rămas în istoria muzicii mai ales prin sistemul său de educaţie muzicală bazat în primul rând pe gimnastica ritmică, apreciată ca factor de sinteză a ritmului şi mişcării, ca elemente de igienă fiziologică şi intelectuală şi, în final, estetică şi care "a exercitat o puternică influenţă în pedagogia muzicală a secolului XX".

Dalcroze îşi fundamentează sistemul său de gimnastică ritmică însoţită de muzică bazându-se pe ideea lui Platon, a interacţiunii dintre ritmurile psihice şi cele fizice declanşată de muzică. El porneşte de la premisa că orice acţiune şi orice emoţie trebuie să preceadă explicaţia şi nici o lucrare muzicală nu se va rezuma doar la scheletul ei ritmic. Drumul spre acest concept bazat pe elementele ritmice ale muzicii i-a fost deschis de ritmurile inedite şi pregnante ale muzicii din Algeria, unde el a fost dirijor al unei orchestre de teatru. În studiul său - *O încercare de reformă a învăţământului muzical în şcoli- Un essaie de reforme de l'enseignement musical dans les ecoles* - publicat în anul 1905, pleda pentru ca educaţia muzicală să vină în întâmpinarea necesităţilor artistice ale vieţii dar şi a dezvoltării facultăţilor naturale ale copiilor. Ca profesor la Conservatorul din Geneva şi apoi ca fondator al institutului ce-i poartă numele, el şi-a experimentat noua metodă de educaţie muzicală pe copiii de care s-a ocupat direct, încurajându-i să improvizeze şi să trăiască cu intensitate muzica. El a sesizat că elevii învaţă şi memorează mult mai uşor un cântec dacă este însoţit de mişcări. Treptat-treptat, studiind conexiunile dintre ritmul muzicii şi mişcările corporale, care dau impresia unei totale independenţe, el a ajuns să găsească marile avantaje ale gimnasticii ritmice în educaţie în general şi în cea muzicală în mod special. Prin gimnastica ritmică discipolii săi au reuşit să se apropie şi să trăiască arta muzicală, gimnastica ritmică fiind considerată expresia plastică a muzicii. Metoda este cunoscută şi aplicată în multe ţări ale lumii, mai ales după ce s-a generalizat prin *Institutul de muzică şi ritm,* care ulterior îi va purta numele şi unde experienţele s-au extins şi asupra maturilor. Noile modalităţi şi cerinţe ale educaţiei muzicale, pornind de la constatarea că muzica atinge sferele inconştientului, fac obiectul lucrărilor sale fundamentale: *Le Rythme, la musique et l'education* (1920) - *Ritmul, muzica şi educaţia* şi *La musique et nous -Muzica şi noi.* în ele sunt detaliate metodele specifice preconizate: asocierea ritmului muzicii cu mişcări corespunzătoare caracterului ei (mers obişnuit, fugă, sărituri), cu dansul şi gimnastica artistică dar şi cu solfegierea şi improvizaţia instrumentală. "Un cetăţean complet - afirma Dalcroze - trebuie să fie la ieşirea din şcoală capabil nu numai să trăiască normal dar şi să simtă cu emoţie viaţa (...) şi să vibreze la unison cu emoţiile altora" .

Pe linia deschisă de Dalcroze, cel care a stabilit ca principal scop trăirea cu intensitate a muzicii, se va dezvolta euritmia educaţională, susţinută în primul rând de Rudolf Steiner şi de şcolile Waldorf. Au avut ca model şcoala înfiinţată de patronul fabricii de ţigarete, Waldorf, în Stuttgart, pentru copiii muncitorilor săi. În aceste şcoli euritmia este considerată obligatorie, practicându-se în fiecare după-amiază, în acea parte a programului numită fantezistă. Finalitatea muzicală a acestor cursuri o constituie

funcționarea unei formații corale şi a unei orchestre performante în care-şi desfăşoară activitatea elevii.

Experiența acestor şcoli furnizează elemente prețioase care pot fi convertite în activitățile de educație umanistă, estetică, artistică şi muzicală.

CARL ORFF (1895 -1982)

Carl Orff, compozitor german născut la München, îşi aduce contribuția în domeniul creației şi al educației muzicale. Trăsăturile caracteristice ale creației lui sunt: utilizarea frecventă a unor formule „ostinato" şi a unor ritmuri primare, peste care aşterne o linie melodică deseori cu substrat pentatonic. Mesajul creației lui reprezintă o renaştere a idealurilor eroilor antici, în care dragostea, bucuria, tristețea primesc amprentele spiritului modern.

Carl Orff este adeptul versului cântat, de aici şi preferința pentru muzica scenică, în care melodiile populare primesc învestitură de personaj, iar cuvântul, mişcarea şi sunetele se contopesc într-o unitate inseparabilă. Această unitate constituie de altfel germenul atât al creației simfonice orffiene, cât şi al creației sale pedagogice.

Contribuția din domeniul educației muzicale se concretizează într-o *operă pedagogică - Schulwerk*[1]- căruia îi va dedica mai multe decenii de muncă, experiențe şi cercetare. Concepția pedagogică exprimată prin *Schulwerk* conține pe lângă creația muzicală, atât un instrumentariu[2], cât şi indicații cu privire la desfăşurarea activităților muzicale, alături de sugestii ale aplicării ideilor în învățământul general.

Schulwerk constituie punctul de pornire în educația muzicală, autorul însuşi afirmând că educația inițială este hotărâtoare în vederea formării unei baze în practicarea muzicii, întreaga creație *Schulwerk* este clădită pe această muzică elementară, prin care nu se înțelegea doar muzica, ci şi mişcarea şi vorbirea. In accepțiunea lui Orff, aspectul elementar reprezintă mediul, nucleul originar, primar al oricărei muzici. Aşadar, muzica elementară nu înseamnă o muzică infantilă, ci se referă la descoperirea, în propria persoană prin practicarea muzicii, a unor modele ritmico-melodice existente în fiecare dintre noi, ca nişte nuclee ale conştiinței umane primare. Muzica primară nu trebuie înțeleasă ca o muzică simplistă, deşi aceasta foloseşte mijloace muzicale accesibile oricui. Această accesibilitate reprezintă, de fapt, punctul de pornire al forței originare şi autentice care se descoperă şi se exteriorizează în timpul activităților muzicale. Orff explică noțiunile de elementar şi muzică elementară astfel: *Elementar înseamnă aparținând de elementele naturii, de materia primară, de geneză, de incipient. [...] Muzica elementară nu este niciodată doar muzică, ea este contopită cu mişcarea, dansul şi vorbirea [...] este naturală, corporală, poate fi învățată şi trăită de oricine, este pe măsura copilului* [Niedermaier, p. 17...].

În *Schulwerk* muzica elementară înseamnă formele primare de exprimare ale copilului care pornesc de la cuvântul vorbit şi cântat (strigăte, rime, cântece - întâlnite de altfel şi în folclorul copiilor), forme ale cuvântului şi ale mişcării, care să poată fi create de către

---

[1] Denumirea este o creație proprie a lui Carl Orff. Este un cuvânt compus din cuvintele *Schul-* (de şcoală) şi *Werk* (operă, lucrare, muncă), combinație ce nu există în limba germană decât în acest caz singular, însemnând *operă pedagogică.* Cuvântul *Schulwerk* este tradus ăn limba română prin *metoda Orff de educație muzicală,metoda Orff, tehnică de lucru.*

[2] Instrumentariu - „Este un nume colectiv care înglobează toate instrumentele concepute şi create de Orff şi de colaboratorii săi, constructori de instrumente, în vederea realizării obiectivelor acestui model educațional."

cei mici. Această muzică elementară este alcătuită din structuri simple (formule, modele miniaturale literare şi muzicale) cu care să opereze şi să creeze copiii înşişi.

În anii 1930-1934 au fost publicate 14 caiete-culegeri de exerciții *Orff Schulwerk - Elementare Musikübung,* primul caiet conținând nu mai puțin de 250 de exemple şi care constituie fundamentul întregii educații muzicale a lui Orff. *Notarea acestor exerciții într-o formă finită contravenea de fapt principiului improvizatoric al modelului „Schulwerk", ele urmând să fie înțelese doar ca posibile modele, rezultate din jocul liber al fanteziei. Rostul lor nu era acela de a fi reproduse, ci de a trezi şi canaliza fantezia interpretului, pentru ca acesta să devină apt să improvizeze asemenea modele din care să-şi construiască o muzică corespunzătoare propriei sale nevoi de exprimare .* [Niedermaier, p. .18..].

In urma experiențelor cu copiii au luat naştere 5 volume intitulate *Musik für Kinder* (Muzică pentru copii) apărute în anii 1950-1954, fiind completate de lucrarea metodică *Einführung in die Musik für Kinder* (Introducere în muzica pentru copii) editată în anul 1954, iar între 1963-1975 s-au înregistrat o serie de 10 discuri - *Musica poetica-,* în care Carl Orff arată variante posibile de a pune în practică cele 5 volume *Musik für Kinder.*

Obiectivul fundamental al concepției pedagogice lui Carl Orff îl constituie crearea unei temelii pentru orice fel de practicare a muzicii, mijloacele principale fiind ***cuvântul, mişcarea şi muzica***. Compozitorul pedagog nu urmăreşte doar obiectivele educației muzicale, ci şi obiectivele educației în general, prin caracterul formativ pe care îl evidențiază în cadrul demersurilor sale. Din consultarea materialelor în care este descrisă această concepție de educație s-au desprins câteva principii care atestă valabilitatea şi viabilitatea acesteia în domeniul muzical:

- *principiul activității practice* - prin *Schulwerk* muzica nu se învață, ci se practică, profesorul nu predă, ci stimulează şi impulsionează activitatea copiilor, aşadar, nu sunt importante rezultatele sau performanțele, ci demersurile prin care se ajunge la acestea.
- *principiul unității indisolubile între muzică, vorbire şi mişcare* - unitate care stă la originea ființei umane şi înțeleasă atât din punctul de vedere al evoluției omului, cât din cel al copilului mic.
- *principiul instrumentalismului* - în *Schulwerk* instrumentul şi stăpânirea lui nu sunt un scop în sine, ci constituie un mijloc didactic cu ajutorul căruia se realizează educația muzicală elementară. Corpul este primul mijloc cu care se pot obține efecte sonore, prin folosirea mâinilor şi picioarelor, iar apoi instrumentele propriu-zise sunt considerate o prelungire a corpului cu ajutorul cărora ia naştere o altă formă de exprimare.
- *principiul improvizatoric* - improvizația nu este o deprindere obținută în urma procesului de învățare ci este principala metodă didactică a acestei concepții pedagogice. Rolul profesorului este de a stimula fantezia creatoare a copiilor, de a le oferi modele dintre care ei singuri îl aleg pe cel potrivit creației lor şi nu de a corecta după un model perfect. Scopul materialelor muzicale cuprinse în *Schulwerk* este de a informa prin formule concrete asupra soluțiilor posibile la probleme date. Aşadar, exercițiile notate nu sunt exerciții de tehnică instrumentală care trebuiesc studiate şi reproduse ca atare, ci propuneri pentru realizarea unei educații muzicale în sprijinul dezvoltării creativității.
- *principiul unității între ascultare, reproducere, creare* - prin care se reia de fapt ideea conform căreia compozitorul, interpretul şi ascultătorul erau contopiți într-o singură persoană.

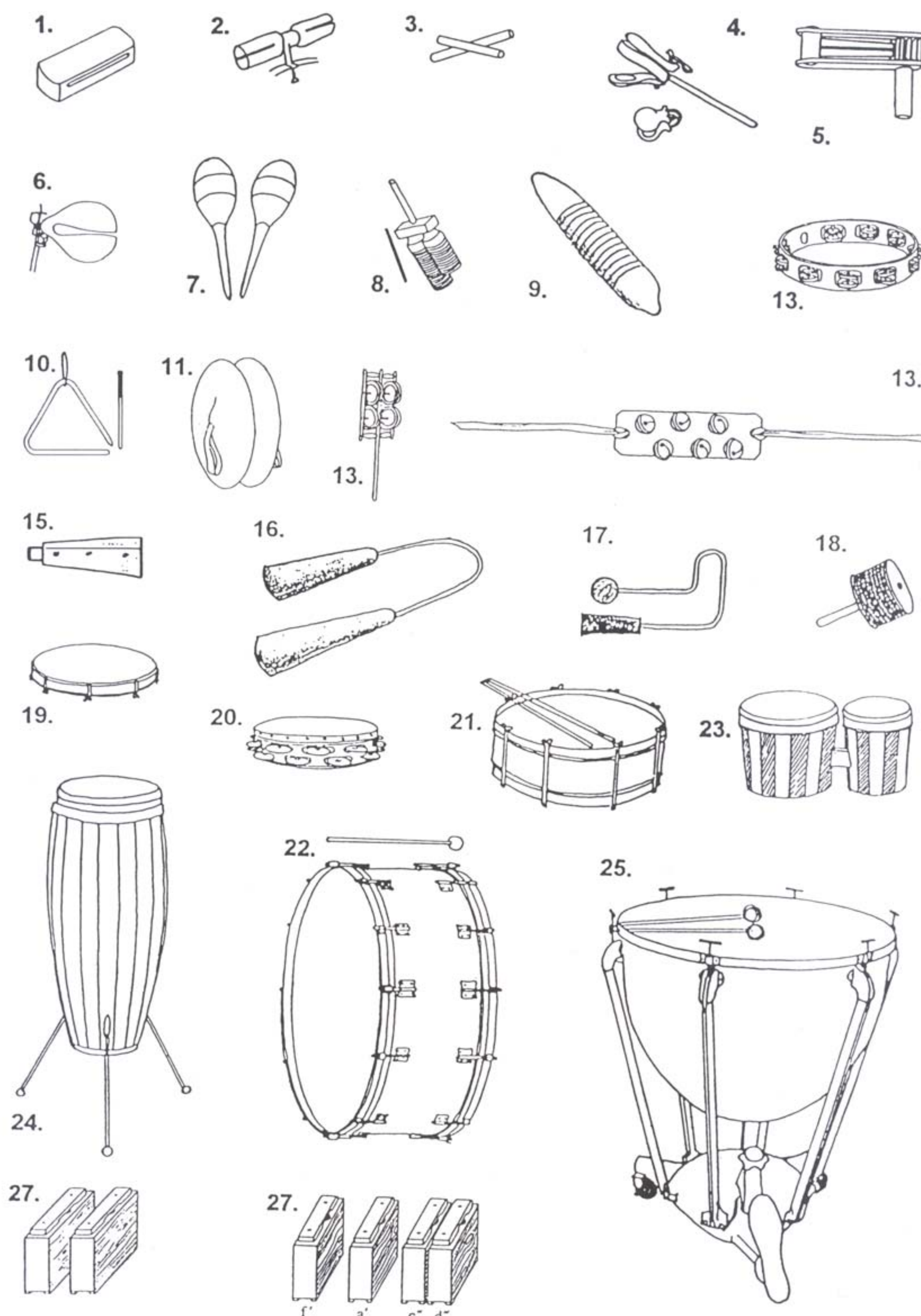
- *principiul accesibilității şi individualizării* - modelul orffian este adresat tuturor copiilor. Ei nu trebuie selectați, deoarece se porneşte de la ideea că în fiecare copil se poate dezvolta cel puțin una din laturile dotării muzicale, iar educația în grup permite integrarea fiecărui copil prin acordarea unor sarcini diferențiate.
- *pricipiul progresivității* - este strâns legat de obiectivul principal şi anume de crearea unui fundament pentru practicarea oricărui fel de muzică prin educarea înțelegerii adevărate a limbajului muzical şi a expresiei muzicale. Elementele muzicale sunt introduse treptat: din punct de vedere melodic se începe de la terța mică descendentă ajungând apoi până la pentatonie, iar din punct de vedere ritmic se porneşte de la exerciții vorbite, bătăi cu mâinile şi picioarele, urmând apoi introducerea instrumentelor de percuție mică şi a instrumentelor melodice de percuție. Pentru acompaniament sunt utilizate formele simple de susținere melodică reprezentate de burdon[361], formule ostinate[4] şi mişcări paralele ale vocilor.

Instrumentele melodice de percuție incluse în instrumentariul Orff sunt: xilofonul, metalofonul, glockenspiel-ul, plăcuțe sonore.

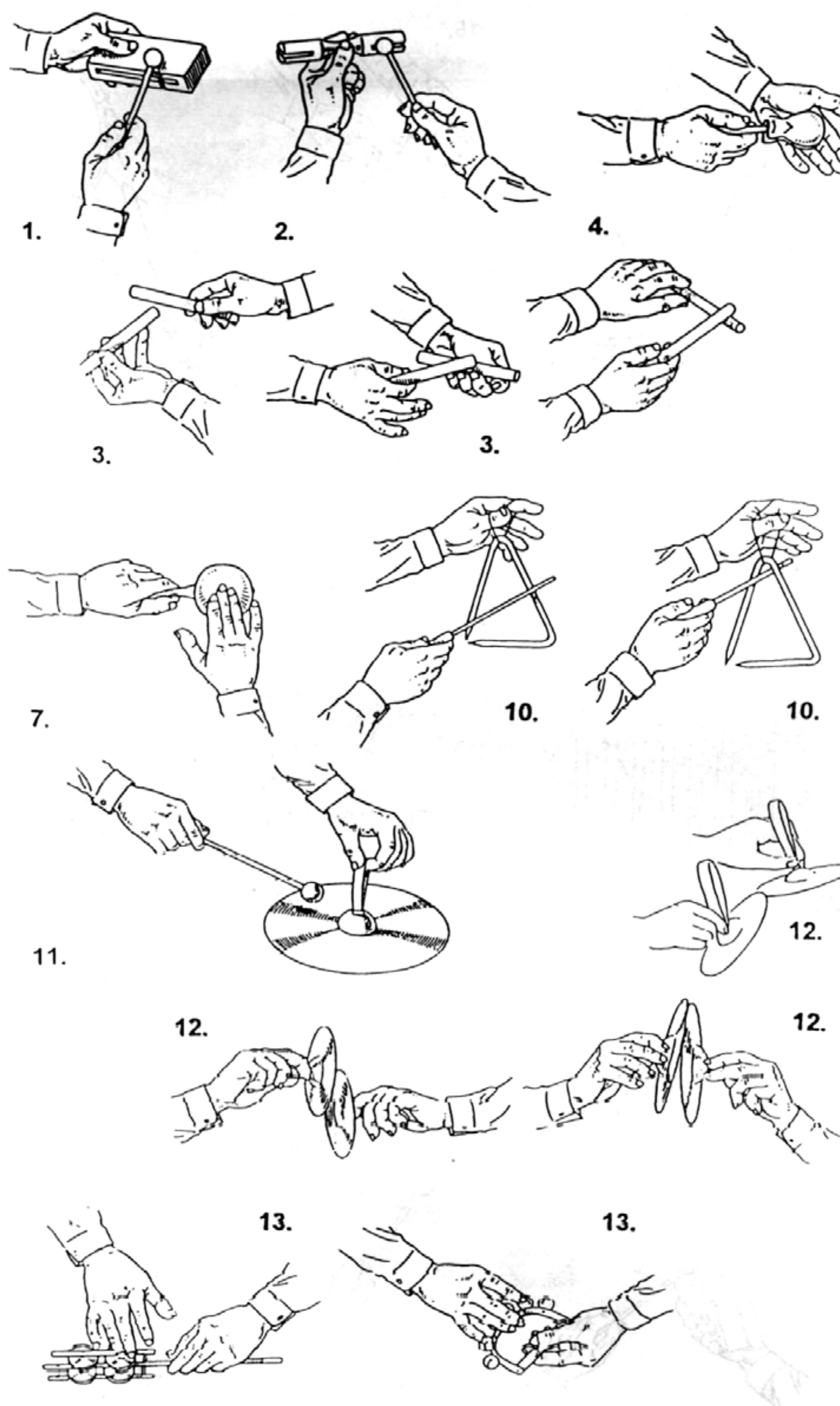
---

[3] „Burdon. (fr. *bour don,* it. *bordone,* germ. *bordun,* engl. *burden,* lat. *bordunus)* Procedeu primitiv de acompaniament, ce poate fi întâlnit în folclorul diferitelor popoare, constând, în general, în persistența unui sunet, susținut de o voce sau de un instrument, în regiunea gravă (asemănător isonului din cântarea bizantină, a unei pedale sau chiar a unei formule ostinate)." - *Dicționar de termeni muzicali,* Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1984, p. 70-71

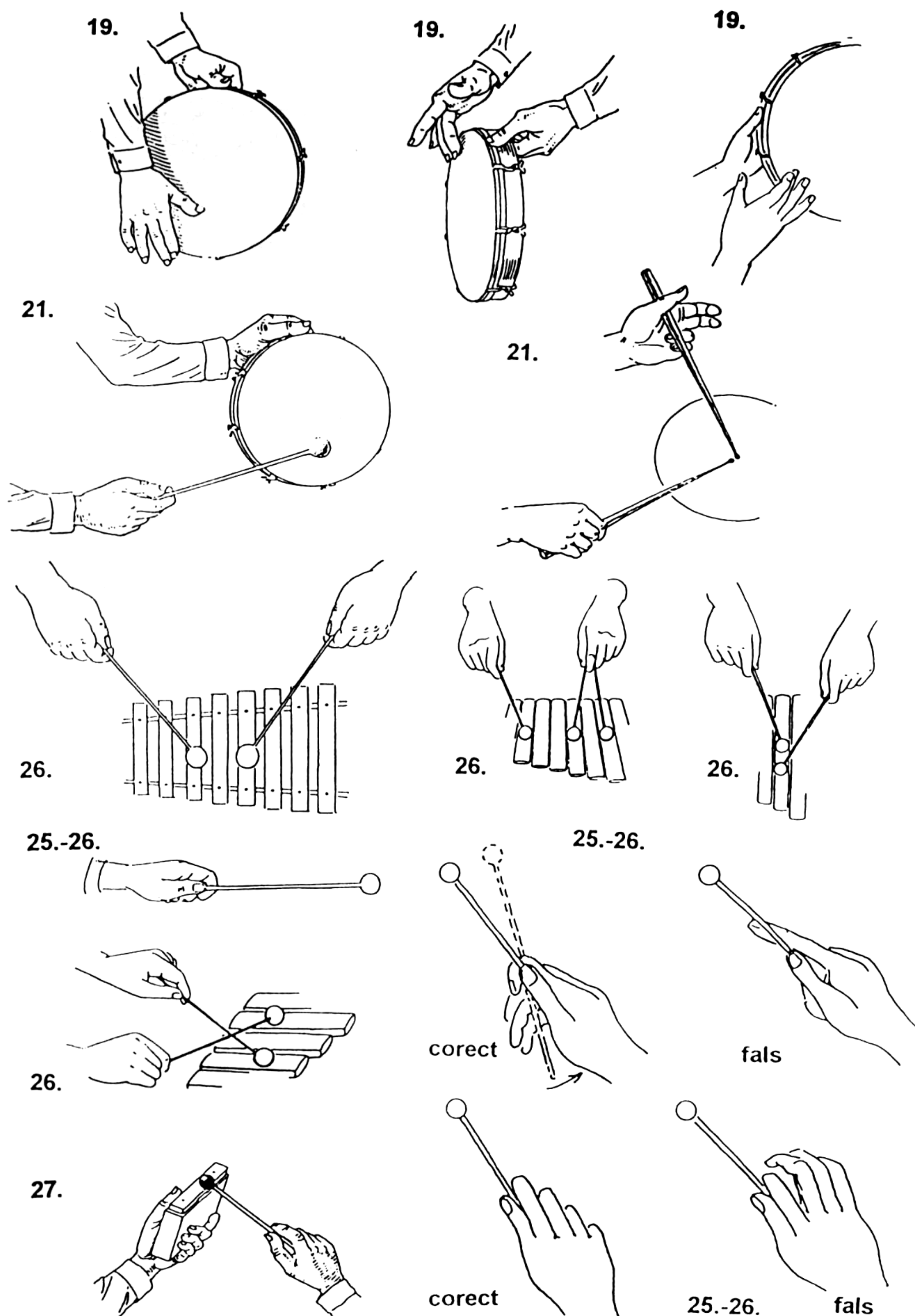
[4] „Ostinato. (cuv. ital. de la lat. *obstinatus* <încăpățânat, perseverent, persistent>) Cuvânt intrat în terminologia muzicală pe la 1700 şi folosit inițial ca sinonim cu *obligato,* desemnează revenirea constantă a unei substanțe muzicale clar delimitate, fie de ordin ritmic, fie melodic sau armonic, fie mixtă, şi care constituie un principiu de articulare şi totodată de unificare a discursului muzical." - *Dicționar de termeni muzicali,* Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1984, p. 360.

Instrumentariul Orff (cifrele corespund numerotării instrumentelor din text): 1. Blocul de lemn; 2. Blocul de lemn cilindric; 3. Claves; 4. Castaniete; 5. Morişcă; 6. Temple blocks; 7. Maracas; 8. Wooden agogo; 9. Guiro; 10. Trianglu; 11. Talgere mari; 13. Instrumente cu clopoței; 15. Cowbell; 16. Agogo bells; 17. Vibra slap; 18. Cabasa; 19. Toba de mână; 20. Toba cu talgere; 21. Toba mică; 22. Toba mare; 23. Bongos; 24. Conga; 25. Timpan; 27. Plăcuțe sonore. [Nedermaier p. 51]

Mânuirea instrumentelor I (cifrele corespund numerotării instrumentelor din text): 1. Blocul de lemn; 2. Blocul cilindric; 3. Claves; 4. Castaniete; 7. Maracas; 10. Trianglu; 11. Talger mare; 12. Talgere mici; 13. Instrumente cu clopoței. [Niedermaier p. 52]

Mânuirea instrumentelor II (cifrele corespund numerotării instrumentelor din text): 19. Toba de mână; 21. Toba mică; 25. şi 26. Bagheta de timpan şi pentru instrumentele cu plăcuțe; 26. Diferite feluri de lovire a instrumentelor cu plăcuțe; 27. Plăcuța sonoră. [Niedermaier p. 53]

STUDIO 49

Instrumentariul de bază şi instrumentariul de completare pentru vârsta şcolară
(din catalogul firmei: *Sonor*).

ZOLTAN KODÁLY (1882 - 1967)

Apropiat al lui Bela Bartok, muzicianul maghiar, folclorist, compozitor şi muzicolog şi-a legat numele şi de un sistem de educaţie muzicală aplicat în şcolile maghiare şi cunoscut şi folosit de multe şcoli din lume. El îmbină elemente ale unor predecesori europeni şi a fost definitivat de alţi profesori, unii fiind elevi ai săi. Este posibil ca în el să se găsească şi idei ale lui George Breazul şi Constantin Brăiloiu, elementul de legătură dintre ei fiind Bartok, membru al *Societăţii Compozitorilor Români* şi realizatorul marii colecţii de folclor românesc publicată postum, în cinci volume, la Haga - *Rumanian Folk Music.*

La 2 februarie 1928, Constantin Brăiloiu îi scria lui Bartok despre intenţia sa de a alege şi publica multe dintre lucrările rămase după recenta moarte a lui D. G. Kiriac, printre care se află şi melodii populare şi cântece destinate copiilor: *"Se găsesc printre ele o vastă colecţie de melodii populare, majoritatea fonografiate, cântece pentru copii de şcoală, coruri religioase, în parte foarte frumoase".*

Muzicianul maghiar a acceptat principiul "să pornim de la copii" - *vom kinde aus* - îndreptat împotriva normelor herbartiene, devenind fondatorul didacticii muzicale maghiare prin lucrările sale în patru serii - *Bicinia Hungarica* - *Să cântăm corect* - 1937 - 1942 şi prin cele opt cărţi de cântece pentru şcolile primare, în care oferă mostre pentru educarea muzicală a copiilor, în spiritul modalismului, care îi permite trecerea la simplificarea foneticii şi la ameliorarea pronunţiei maghiare. El a beneficiat şi de marele avantaj de a fi preşedintele Academiei Maghiare, calitate care l-a ajutat în obţinerea spaţiului necesar pentru implementarea concepţiei sale în învăţământ, practic educaţia muzicală din Ungaria extinzându-se în toate ciclurile şcolare, fiind considerată şi disciplină de bacalaureat. În anul 1951 apare marea sa culegere de muzică populară: *Magyar Nepzene Tara - Corpus Musicae Popularis Hungaricae* - care a stat la baza sistemului său educaţional. De altfel, acesta se numeşte de educaţie muzicală generală, cuprinzând toţi elevii. Ea începe încă din faza grădiniţei şi urmăreşte dezvoltarea auzului, a vocii, a memoriei şi alfabetizarea muzicală, ajungând la faza de a citi muzica la acelaşi nivel la care se situează scris-cititul literar. Kodály a propus lichidarea analfabetismului muzical. În anul 1947 el a formulat concepţia sa educaţională cu extindere în viaţa culturală - *Planul de 100 de ani.*

Compozitorul este dublat de pedagogul Kodály scriind cântece pentru coruri de copii şi mai multe lucrări didactice cuprinzând exerciţii specifice şi explicaţii metodice şi pledând pentru dezvoltarea unor abilităţi creative ale copiilor, concretizate nu numai în ascultarea şi aprecierea muzicii, dar şi în realizarea ei, prin prezentările artistice şcolare în faţa publicului. Preocuparea pentru practicarea muzicii ocupă cel mai important loc în modelul conceput de Kodály, dezvoltarea capacităţilor de receptare fiind subordonate obiectivului precedent, drumul propus de el fiind de la muzica populară spre cea de factură cultă.

Principalele metode adoptate de sistemul lui Kodály - numit astfel mai ales după *Conferinţa Asociaţiei Internaţionale de Educaţie Muzicală* - ISME - ţinută la Budapesta, în anul 1964, când sunt lansate cele două volume consacrate lucrărilor lui - sunt: aşezarea cântecului popular şi a cântării fără acompaniament instrumental, ca elemente centrale ale realizării educaţiei muzicale, solmizaţia relativă (pornind de la structurile modale prepentatonice, adoptând sistemul lui Curwen, adăugând sunetele care lipseau: fa diez, si bemol şi sol diez) şi fonomimia.

Metoda propusă de el are ca punct de plecare copilăria elevului, când se implantează lent, în forme aparent inconştiente, elementele specifice ce vor deveni temeliile

viitoarelor capacități. Melodiile propuse copiilor trebuie să le fie familiare, să corespundă mentalității lor şi să aibă valoare artistică. El recomanda cântecele în scări prepentatonice anhemitonice şi apoi în cele pentatonice şi introducerea copiilor de la vârste mici în cântarea polifonică, pe două şi trei voci, biciniile şi triciniile renascentiste fiind considerate poarta de intrare spre marea muzică.

Solmizația (citire ritmicã a notelor fãrã intonarea lor) relativă, în forma perfecționată după sistemul inițiat de John Curwen, numit *Tonic-Solfa,* este preconizată de pedagogul maghiar pentru copiii sub vârsta de 10 ani, după care vor trece la solfegierea cu înălțime absolută, în felul acesta neforțându-se ambitusul şi vocea copiilor nedezvoltate încă. În realitate, solmizația este fundamentată de Guido d'Arezzo şi unii teoreticieni o consideră provenind din antichitatea elină, dar procedeul a fost abandonat în secolul al XVIII-lea, lui Kodály revenindu-i meritul de a-l fi adaptat pedagogiei şi creației muzicale maghiare, el extinzând solmizația relativă de la majorul şi minorul occidental spre sistemul modal.

Pledoaria pentru primatul melosului popular în activitatea educativă o găsim la mulți dintre reprezentanții pedagogiei muzicale europene, printre ei numărându-se şi românii George Breazul şi Constantin Brailoiu.

GEORGE BREAZUL (1887-1961)

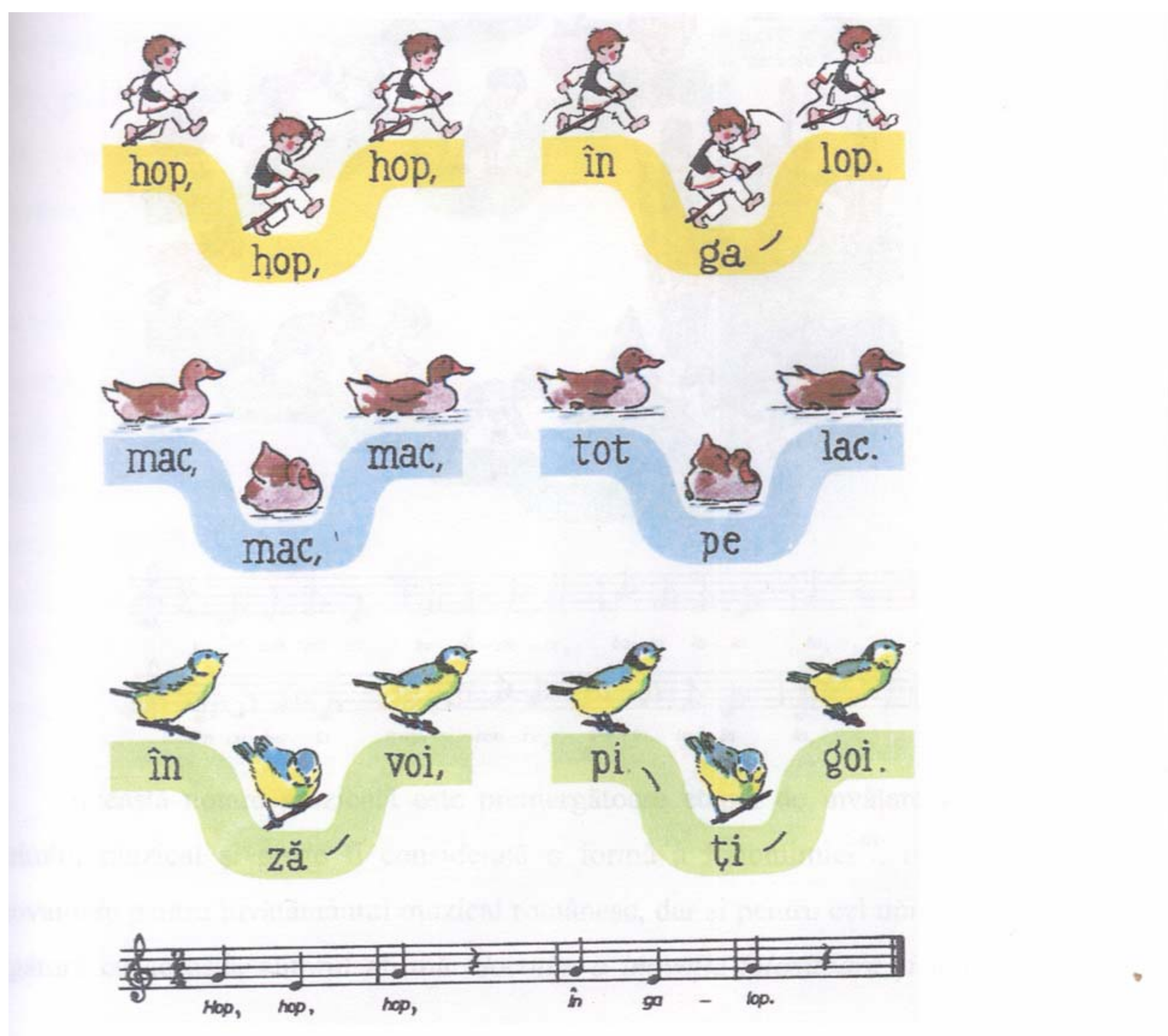
Muzicolog şi etnomuzicolog de reputație, critic muzical de direcție, George Breazul a fost şi a rămas un reprezentant de marcă al pedagogiei muzicale româneşti.
Sistemul său a reprezentat, la vremea sa, un adevărat salt față de ceea ce ofereau predecesorii şi contemporanii săi.
De numele său este legată înființarea catedrei de *Enciclopedie şi pedagogie a muzicii* la Conservatorul din Bucureşti (1927), în cadrul căreia se studia, alături de Studiul pedagogiei teoretice a muzicii, Metodica predării şi Practica predării acestei discipline de învățământ, şi alte discipline ca: Istoria educației muzicale, Acustică muzicală, Fiziologie şi Psihologie muzicală, Estetică muzicală, Folclor muzical. A pus bazele primei arhive fonogramice româneşti (1927-1941) şi este autorul lucrării teoretice de inestimabilă valoare, *Patrium Carmen* (1941), creată în slujba cântecului popular, în care sunt expuse şi dezbătute problemele referitoare la învățământul muzical românesc.Ca un adevărat corolar al activității sale didactice şi de orientare a viitorilor profesori trebuie amintită şi calitatea sa de inspector de specialitate în Ministerul Învățământului, când educația muzicală era prezentă în toate ciclurile de învățământ de la "gradinele de copii" - cum erau numite grădinițele -până la ultima clasă a liceelor de toate profilurile.

Sistemul educațional propus de Breazul era consecința firească a unei munci devotate în slujba culturii româneşti, finalizată în monumentalul volum intitulat semnificativ *Patrium Carmen,* tipărit în anul 1941. El se născuse din sinteza tradițiilor autohtone, pe care Breazul le-a cunoscut ca nimeni altul (trecut prin studiile de la Seminarul teologic şi prin Conservatorul de Muzică din Bucureşti). El s-a format ca profesor în curentul promovat de dascălul său, D. G. Kiriac, încurajat la începutul carierei sale de ilustrul ministru Haret, cel care sublinia în anul 1903: "pentru a fi complet, învățământul trebuie să aibă grijă nu numai de cultivarea gândirii, îmbogățind-o cu numeroase cunoştințe, ci, de asemenea, de cultivarea inimii, a sentimentelor şi de formarea caracterului (...) Se acordă prin noua lege o atenție egală educației fizice şi artistice, muzicii şi desenului, aşa încât ele să facă parte atât din învățământul primar, cât şi din învățământul secundar". Importanța concepției privind educația muzicală a lui George Breazul lua în considerare cuceririle noilor orientări europene, cunoscute în perioada perfecționării

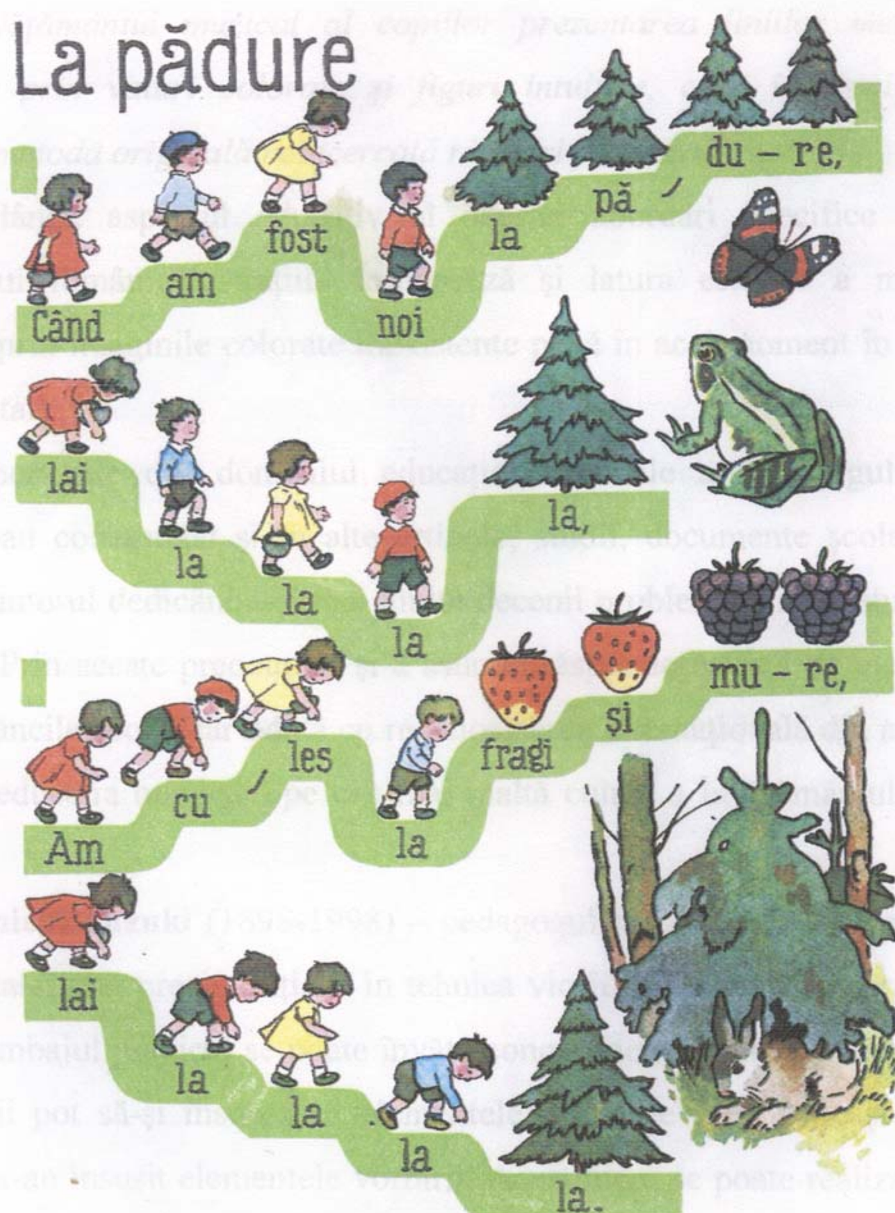
sale în Germania (ca discipol al lui Oskar Fleischer, Erich von Hornbostel, Curt Sachs, Georg Schiinemann, Eduard Spranger, de la Universitatea din Berlin) şi reuşea să situeze învățămantul românesc la un loc elogiat şi chiar invidiat de mari specialişti europeni ai domeniului.

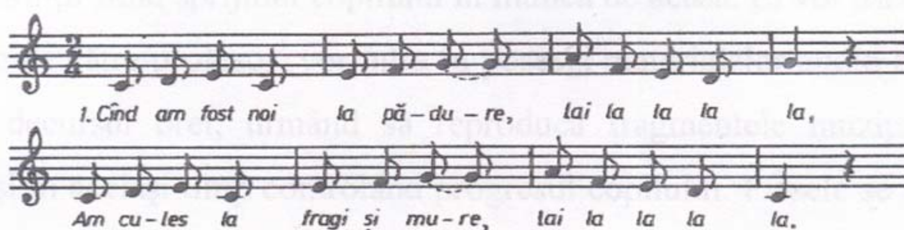
În domeniul pedagogiei muzicale, George Breazul şi-a adus contribuția prin conturarea unei concepții pedagogice, care are în centrul atenției valorile naționale reprezentate de cântecul popular, acesta întruchipând esența şi germenele întocmirii mai multor manuale de educație muzicală (1931-1933), avându-1 colaborator pe compozitorul Sabin Drăgoi (unele dintre acestea fiind distinse cu Premiul Academiei Române) şi a unor *Cărți de cântece pentru copii,* (1937) alcătuite în colaborare cu Nicolae Saxu. Manualele de educație muzicală, precum şi ideile pedagogice referitoare la propulsarea educației prin prisnța cântecului popular au fost expuse cu ocazia primul Congres Internațional de Educație Muzicală ce a avut loc la Praga, în anul 1936, întâlnire care a adus învățământului muzical românesc, cea mai mare recunoaştere internațională.Reținem printre muzicienii care au elogiat demonstrația românească, susținută de George Breazul prin expunerea concepției sale, a materialelor curriculare, a unor planşe sintetice de reprezentare a educației muzicale, a unei inedite expoziții de jucării şi instrumente muzicale, dublate de difuzarea unei cărți în limba germană referitoare la educația muzicală românească şi de un concert al unei formații de şcolari, cu un repertoriu selectat de însuşi George Breazul, pe Amedee Gastoue, Curt Sachs, Eduard Spranger, Ernest Closson, Hans Joachim Moser, Robert Lach, Leo Kestemberg, Georg Schiinemann, Alois Haba, Erich Muller von Asow etc.

Specificul concepției pedagogice a lui George Breazul îl constituie, după cum am menționat şi în rândurile de mai sus, cântecul popular românesc, pe care inserează încă de la începutul educației muzicale, din primele clase ale ciclului jrimar de învățământ. Transpunerea acestuia ca material didactic utilizat în file de cântece pentru copii este realizată într-o manieră cunoscută sub numele de „cântare în valuri", denumire acordată după ilustrațiile cântecelor, în care liniile melodice nu sunt aşezate pe portative, ci sunt ilustrate sub forma îor trasee liniare, care sugerează mersul ascendent sau descendent al melodiei, iar desenele care însoțesc aceste trasee sugerează conținutul textului, (exemple din: *Carte de cântece pentru copii).*

George Breazul-Nicolae Saxu - *Carte de cântece pentru copii,* Ediție îngrijită de Titus Moisescu, Editura Muzicală, Bucureşti, 1985, p. 7

George Breazul-Nicolae Saxu - *Carte de cântece pentru copii,* Ediție îngrijită de Titus Moisescu, Editura Muzicală, Bucureşti, 1985, p. 41

Pentru învățământul muzical al copiilor prezentarea liniilor melodice ale cântecelor prin valuri colorate şi figuri intuitive, care închipuiesc notele muzicale, metodă originală neîncercată nicăieri până azi.

Pe lângă aspectul educativ al acestei abordări specifice concepției pedagogului român, ilustrațiile înfăţişează şi latura estetică a materialelor muzicale, prin imaginile colorate inexistente până în acel moment în manualele de specialitate.

Demersurile din domeniul educației muzicale ale pedagogului George Breazul s-au concretizat şi în alte articole, studii, documente şcolare, lucrări teoretice, autorul dedicându-şi mai multe decenii problematicii acestui spațiu de cercetare. Prin aceste preocupări şi-a asumat răspunderea față de elevii care se aflau pe băncile şcolii, iar odată cu recunoaşterea internațională din anul 1936 a propulsat educația muzicală pe cea mai înaltă culme a învățământului muzical românesc.Această notare muzicală este premergătoare etapei de învățare a scris-cititului muzical şi poate fi considerată o formă a fonomimiei[40], modalitate inovatoare pentru învățământul muzical românesc, dar şi pentru cel universal. în legătură cu aceasta, autorul afirmă: *Socotim o inovație folositoare şi nimerită*

Programele elaborate de Breazul pornesc de la câteva obiective foarte generoase şi care le anticipă pe cele ale zilelor noastre: *dezvoltarea însuşirilor muzicale ale copiilor, formarea armonioasă a sufletului lor, procurarea de bucurii spirituale prin învățarea, executarea şi inventarea de cântece şi jocuri, cultivarea sensibilității şi a dragostei pentru valorile autentice, pregătirea "pentru viața obsedat de simțire, cuget şi faptă românească".* Educația muzicală a "puilor de români" - cum îi numea pe elevii timpului - trebuie să purceadă de la elementele muzicale materne - creația populară - şi îndeosebi de la cea aparținând copiilor şi să urmeze traseul educației naturale, cunoscând cele mai importante genuri ale muzicii populare şi ale muzicii bisericesti şi valorile universale reprezentative. Formațiile muzicale şcolare trebuie să facă legatura cu viața culturală si artistică a comunității, reprezentând fermenți de bază ai acesteia. Fondul de mijloace determină abordarea scris-cititului muzical pe principiul respectării modalismului, urcând de la scări oligocordice, prin pentatonie spre modurile populare.

Printre propunerile lui Breazul ce nu şi-au pierdut actualitatea se numără:

- alcătuirea unui repertoriu al fiecarei clase cuprinzând cel puțin zece cântece diferite şi reprezentative;
- fiecare elev va avea un repertoriu din care să facă parte cel putin câte un exemplu din fiecare gen al folclorului;
- abordarea unui repertoriu adecvat pentru marile sărbători naționale şi creştine.

Au rămas în fază de proiect două importante lucrări ale eminentului pedagog: *Psihologia muzicală a copiilor români* şi *Personalitatea profesorului de muzică.*

Modelul european de educație muzicală, demolat în anul 1948, din motive ideologice, se cere reactivat, înțeles în coordonatele lui multiple şi adus la zi, dovedindu-se unul dintre cele mai viabile şi mai benefice pentru noile generații.

LIVIU COMES (1918-2004)

Liviu Comes a fost un renumit compozitor, muzicolog şi profesor. S-a născut în 1918, în comuna Şerel, județul Hunedoara. Studiile muzicale le-a început la Conservatorul Municipal din Târgu-Mureş (1927-1937). Apoi a urmat cursuri particulare cu Marțian Negrea (compozitor) la armonie şi contrapunct, având ca profesori la Conservatorul din Cluj-Napoca pe compozitorii Sigismund Toduță la compoziție, Iuliu Mureşianu la orchestrație, Antonin Ciolan la dirijat şi Ana Voileanu-Nicoară la pian. In paralel, a urmat Facultatea de Medicină din Cluj (1937-1943), precum şi Facultatea de Litere şi Filosofie din Cluj (1942-1944), avându-i ca profesori pe Lucian Blaga la filosofia culturii, Liviu Rusu la estetică, Onisifor Ghibu la istoria pedagogiei, Constantin Daicoviciu la istorie.

Activitatea componistică a lui Liviu Comes se extinde în spațiile muzicii vocal-simfonice,

muzicii simfonice, muzicii de cameră, muzicii instrumentale, muzicii corale, muzicii vocale, creației didactice pentru copii.

Liviu Comes şi-a îndreptat atenția asupra educației muzicale, încă din anul 1960. El este autorul a nenumărate creații pentru copii, compozițiile adresate acestora reprezentând un gen în care obiectivul artistic se îmbină cu cel pedagogic. Compozitorul este autorul mai multor articole în care subliniază importanța muzicii vocale in educația copiilor.

Pentru a putea prezenta cât mai clar concepția pedagogică a lui Liviu Comes, privind educația muzicală, vom expune întâi informații referitoare la problematica inițierii copiilor în acest domeniu. Cea mai sensibilă şi receptivă vârstă pentru învățatul muzicii este vârsta şcolară. In această perioadă se formează cu mai multă uşurință deprinderile muzicale, care rămân pentru toată viața. In general, când vorbim despre educația muzicală, ne referim la acea educație care este efectuată la vârstele mici, considerându-se că la alte vârste nu este altceva decât o continuare, completare şi perfecționare a ei. Modalitatea cea mai directă prin care se poate face inițierea în educația muzicală generală o constituie apelarea la cea mai apropiată activitate care se poate realiza cu un colectiv de elevi şi anume, cântarea vocală.

Cei mai raspândit gen al muzicii vocale pentru copii este cantecul simplu, la o singură voce. Acesta este cântat de preşcolari şi şcolari, la grădiniță, respectiv şcoală, dar şi acasă, în excursii sau la diferite manifestări. Cântecele vor rămâne întipărite în memoria copiilor pentru mult timp prin imaginile şi sentimentele care le însoțesc.

Deşi mulți cred că este foarte uşor, crearea unui cântec pentru copii la o singură voce necesită multă atenție şi pricepere din partea creatorului, deoarece posibilitățile de exprimare sunt reduse la o singură linie melodică. Un cântec destinat copiilor trebuie să prezinte următoarele caracteristici:

- *linia melodică* să fie expresivă, pentru a sugera atmosfera şi imaginile poetice ale textului; nu este indicată utilizarea salturilor intervalice mari sau ritmurilor complexe, pentru că acestea duc la limitarea posibilităților de interpretare, făcând unele cântece inutilizabile. Melodia trebuie să fie uşor de intonat, cu ritm simplu şi sunete puține pentru a se putea reține uşor. Pentru ca toți copii să participe la activitatea învățării unui cântec, acesta trebuie să fie atractiv, lucru care se poate realiza prin alegerea unor teme din sfera lor de preocupări, care să le trezească interesul încă de la început, din faza povestirii subiectului şi care să le mențină acest interes pe tot parcursul şi în toate etapele învățării cântecului.
- *tematica* acestor cântece să fie variată, în funcție de scopul educativ urmărit; ea va fi abordată cu mijloace potrivite vârstei. Tematicile care prezintă interes pentru copii sunt: natura, plantele, animalele, familia, relațiile cu alți copii, şcoala.
- cântecul trebuie precedat de o *prezentare* sub formă de povestire a tematicii, cu toate detaliile, pentru formarea unei atmosfere plăcute în mijlocul colectivului şi pentru a facilita asimilarea acestuia de către copii
- *versurile* cântecelor trebuie să se bazeze pe imagini şi să fie în acord cu modul de a gândi al copiilor. Acestea trebuie atent construite, în raport cu melodia, deoarece orice imperfecțiune ritmică sau metrică a versurilor este evidențiată prin muzică.

Nu doar melodia şi textul sunt elementele care alcătuiesc un cântec, ci creatorului îi revine sarcina de a lua în vedere şi faptul că vocea, auzul şi simțul ritmic al copiilor de vârstă mică nu sunt încă suficient formate. Pentru a cânta este nevoie ca analizatorul auditiv să diferențieze înălțimile sunetelor şi raporturile lor intervalice, duratele şi

încadrarea lor ritmică, toate acestea pentru a putea fi fixate în memorie. Aparatul fonator, la rândul lui, este solicitat să-şi pună în funcţiune propriile mecanisme pentru producerea sunetelor de diferite înălţimi.Toate aceste lucruri sunt întâlnite la copiii care au aptitudini muzicale pronunţate. La ceilalţi este nevoie de o educaţie muzicală optimă, potrivită vârstei. Este incorect să numim pe unii copii afoni, căci aceştia sunt într-un proces de formare, iar pe parcursul copilăriei pot interveni diferiţi factori care să influenţeze muzicalitatea naturală a fiecăruia. Este foarte important de avut în vedere stadiul de dezvoltare psiho-fiziologică a copilului, care diferă de la o vârstă la alta şi se desfăşoară într-un ritm diferit de la un individ la altul. Dacă unele componente ce contribuie la cântat (corzi vocale, laringe, auz) sunt insuficient dezvoltate, se creează un deficit de muzicalitate, însă această situaţie este remediată odată cu creşterea în vârstă. Este evident că progresele nu sunt aceleaşi la toţi copiii, ci diferenţiate pe măsura înzestrării fiecăruia. în componenţa muzicalităţii unui copil intră, alături de înzestrarea naturală, muzicalitatea câştigată prin influenţa mediului familial şi şcolar. La cei mai puţin înzestraţi sau care nu au avut condiţii favorabile în familie, muzicalitatea pare însă absentă. Totuşi, prin educaţia muzicală s-a arătat că ea este numai ascunsă şi iese la iveală în cadrul unei colectivităţi în care se cultivă muzica, uneori ajungându-se chiar la niveluri înalte artistice.

Cântatul, ca şi vorbirea este o manifestare fundamentală a fiinţei umane şi se desprinde la vârstele mici prin exemplul celor adulţi. De aceea, pentru ca să devină deprindere, cântatul trebuie să fie o activitate prezentă în orice colectivitate. De timpuriu apare atracţia copiilor faţă de ritm şi sunet. Pentru ca o activitate muzicală să se poată desfăşura, ei trebuie să-şi formeze anumite deprinderi şi să-şi dezvolte anumite facultăţi care se află de multe ori în stare latentă: vocea, auzul muzical, memoria muzicală, simţul ritmic. Pentru a putea învinge dificultăţile pe care le întâmpină copiii la primele contacte cu lumea muzicii, este necesar ca ei să fie introduşi în acest mediu în mod treptat, cu ajutorul unui repertoriu potrivit vârstei şi posibilităţilor pe care le au.

Lucrările pentru copii trebuie să conţină o serie de elemente care să fie comune cu cele din lumea copiilor. Pentru ca acestea să fie asimilate în mod natural de către cei mici este nevoie să prezinte următoarele aspecte:

- să aibă un conţinut ce aparţine preocupărilor vârstei căreia se adresează
- să utilizeze un limbaj muzical şi literar potrivit vârstei copilăriei
- să se adapteze capacităţii de înţelegere şi asimilare corespunzătoare vârstei copiilor
- să ţină seama de posibilităţile de execuţie şi interpretare ale copiilor
- în cadrul tuturor acestor parametri să aibă un nivel artistic şi educativ cât mai ridicat

In unele cazuri, copiii sunt puşi (de educatori – părinţi, cadre didcatice) să înveţe cântece care depăşesc atât sfera lor de înţelegere, cât şi posibilităţile lor de a le executa. Rezultatul este nemulţumitor, deoarece numai câţiva dintre ei pot răspunde unor astfel de cerinţe, iar pe ceilalţi îi îndepărtează şi le creează impresia unui domeniu plin de dificultăţi.

Uneori, poate apărea pericolul ca prin folosirea atâtor mijloace electronice audio şi video cu care se poate produce muzica, să se piardă deprinderea de a cânta. Prin anihilarea cântarului vocal, personalitatea umană este privată de o trăsătură specifică şi constitutivă a sa. Cântatul din voce este cel care pune individul pentru prima dată în contact cu muzica. El constituie elementul hotărâtor pentru câştigarea receptivităţii necesare unei educaţii muzicale ulterioare mai elevate. În viziunea lui Liviu Comes,

educația muzicală se bazează pe dezvoltarea unor însuşiri şi tendințe specifice vârstei mici, acționându-se din interior, încercând scoaterea la suprafață a resurselor naturale ale copilului, care pot duce la formarea deprinderii cântatului. Acest lucru se poate realiza chiar şi în mediul familial, prin imitație, şi dezvoltă latura artistică a copilului.

Concepția sa porneşte de la activitatea proprie vârstei copiilor preşcolari şi anume de la joc. Caracteristicile jocului se pot transpune în cântatul vocal, transformând astfel activitatea de învățare a unui cântec, într-una firească copilăriei. Această transformare se desfăşoară pe baza unui model dat şi anume cântecul, şi devine un proces dirijat. Melodia cântecului trebuie să fie constituită dintr-un material accesibil copiilor, care să-i stimuleze şi să permită exercitarea tendințelor creative spontane ale copiilor.

Pentru ca toată atmosfera să fie cât mai apropiată de joc, trebuie să fie adaptată mijloacelor preferate de copii, astfel:

■ cântecul poate să fie însoțit de *gesturi şi mişcări* simple sau complexe care să sugereze diferite elemente din conținutul textului, iar linia melodică să fie susținută ritmic de *bătăi din palme sau picioare,* bătăi cu mâinile pe măsuță sau pe genunchi, de *onomatopee* (se pot imita unele sunete sau strigăte produse de viețuitoare din mediul înconjurător, unele zgomote produse de unelte, maşini sau aparate care prezintă interes pentru copii) sau prin folosirea *instrumentelor de percuție* şi a *pseudo-instrumentelor,* poate chiar şi a unor *jucării* producătoare de zgomote. Gesturile şi mişcările pot fi executate de către toți participanții, de către o parte din ei sau de către solişti. Acestea contribuie la dezvoltarea capacității de coordonare a mai multor activități care se desfăşoară în acelaşi timp şi mai ales la înlăturarea crispării din timpul cântarului. Astfel se obține o atmosferă degajată proprie jocului.

■ *acompaniamentul ritmic* poate însoți melodia sau o poate completa în timpul pauzelor. Folosirea instrumentelor de percuție duce la îmbogățirea sonorității muzicale. Poate interveni un singur instrument sau mai multe, manevrate de diverşi copii sau în grup. Ele pot fi introduse pentru a susține ritmul sau pot avea rol timbral-coloristic pentru a sugera diferite imagini. Se pot utiliza: toba mare, tobița, talgerul atârnat, tamburina, trianglul, maracasul, xilofonul etc. Acestea se pot înlocui cu diferite obiecte, care prin lovire produc *sonorități asemănătoare: toba mare ar putea fi înlocuită cu o ladă goală lovită cu pumnul, tobița printr-o cutie de carton lovita cu două bețe, tamburina printr-un ghem de chei scuturat, maracasul printr-o cutie de metal cu puțin nisip sau pietricele în interior, trianglul printr-o sticlă goală lovită cu un bețişor, iar talgerul printr-o tavă de tablă subțire atârnată şi lovită cu vârful degetelor.*

■ tot pentru ornamentarea cântecului, un rol important îl constituie interpretarea *dinamică şi agogică* prin cântatul mai tare sau mai încet, mai rar sau mai repede, cântecul devenind astfel mai expresiv şi mai bogat în conținut. Uneori, utilizarea corectă a acestor două laturi ale interpretării este hotărâtoare pentru înțelegerea adevăratului sens al cântecului. Aceste procedee de transformare a cântecului în acțiune atractivă pentru copii sunt foarte diverse şi sunt lăsate la îndemâna conducătorului activității, solicitându-i acestuia fantezia în găsirea de noi variante cât mai interesante şi sugestive.[5]

De o deosebită importanță este latura afectivă, componentă a sensibilității umane, pe care copiii o manifestă în timpul activității. Apropierea de muzică a copiilor mici trebuie să se facă fără prea mare efort şi cu plăcere. învățarea unui cântec prin transformarea în activitate ludică prezintă avantajul însuşirii cântecului de către copii, fără senzația

---

[5] Liviu Comes, *Jocul muzical, cel mai adecvat gen pentru vârsta preşcolară* din *Lucrări de muzicologie* voi. XIX - XX, Ed. Conservatorului, Cluj, 1986.

unui efort conştient al învăţării.

Un alt aspect important este faptul că în această activitate participă toţi copiii, chiar şi cei mai puţin dotaţi muzical, determinându-i să contribuie, fiecare după posibilităţi, la realizarea unui asemenea joc. Astfel se ajunge la obţinerea unor progrese din partea tuturor copiilor, atât în ceea ce priveşte intonaţia, cât şi dezvoltarea simţului ritmic.

Cântatul în grup, sub forma unui joc, reprezintă o primă etapă de învăţare a unui cântec prin mijloace proprii vârstei copiilor.

Jocul muzical nu este decât un cântec simplu, care-i antrenează pe copii *într-o activitate complexă, diversificată: cântatul în grup, dialogul, mişcările,* gesturile şi acompaniamentul ritmic.

În continuare vom prezenta concepţia compozitorului şi pedagogului Liviu Comes despre etapele învăţării unui cântec prin joc. La început, cântecul va fi învăţat în forma lui simplă, cu melodie şi text, de către toţi copiii. Coordonatorul activităţii este cel care verifică dacă materialul muzical a fost corect însuşit de copii, urmând apoi să se treacă la realizarea unei forme mai complexe a cântecului, prin introducerea treptată a mai multor elemente de îmbogăţire a interpretării. Este foarte important ca instructorul să cunoască foarte bine posibilităţile copiilor, pentru a nu depăşi capacitatea lor de a executa noile elemente ale cântecului şi de a deveni inaccesibil lor. Acest lucru ar duce la apariţia efortului din partea unora şi la îndepărtarea activităţii de la scopul propus şi anume asimilarea cântecului prin joc.

Modalităţile de îmbogăţire a interpretării unui cântec simplu sunt foarte variate. Spre exemplu, melodia se poate repartiza la mai multe grupe şi solişti, care vor executa diferite fragmente în mod succesiv. Soliştii vor fi aleşi de către conducătorul activităţii dintre cei care şi-au însuşit cel mai bine materialul muzical. Intonarea melodiei repartizată pe grupe nu va prezenta dificultăţi, deoarece a fost asimilată mai devreme de către toţi copiii. Această modalitate de interpretare este foarte utilă pentru obţinerea unor sonorităţi variate şi pentru deprinderea auzului copiilor cu mai multe planuri sonore, chiar dacă acestea se în următoarea etapă se realizează suprapunerea planurilor sonore. Fragmentele suprapuse nu sunt altceva decât componente ale melodiei, ce nu aduc nimic nou liniei melodice, dar care vor realiza o polifonie ce prezintă simultan părţi din materialul muzical etalat iniţial.

La începutul, la sfârşitul şi chiar pe parcursul melodiei se pot adăuga scurte fragmente onomatopeice, prin note ţinute sau formule ritmice ostinate. Acestea trebuie să fie în aşa fel create, încât să nu depăşească ca importanţă linia melodică, ci să devină un simplu acompaniament al acesteia.

O a treia etapă, mai avansată în ceea ce priveşte interpretarea unui cântec, o constituie suprapunerea planurilor sonore prin procedeul imitaţiei unor fragmente din melodia iniţială, ajungându-se în mod treptat la canon.

Toate procedeele expuse până acum, nu pot fi aplicate decât în cazul în care cântecul a fost asimilat foarte bine de către copii, în forma lui simplă, atât în ceea ce priveşte melodia, cât şi textul, apoi poate urma secţionarea lui şi execuţia pe fragmente în mod succesiv sau simultan.

Combinaţii mai variate se pot obţine mărind numărul grupelor, astfel crescând şi numărul planurilor sonore de la două la trei, ajungând la un stadiu al polifoniei la trei voci. în acest caz se pot realiza aceleaşi procedee ca şi la polifonia la două voci, doar că numărul combinaţiilor rezultate va fi mai mare.

Mijloacele folosite până acum constituie un stadiu primitiv al tehnicii contrapunctice. Rezultatele sonore sunt modeste, dar sunt potrivite pentru vârstele mici. Astfel, copiii

sunt atraşi, prin joc, spre cântatul colectiv creându-le premisa pentru înțelegerea şi perceperea ulterioară a cântatului pe mai multe voci, respectiv a unei muzici mai evoluate.

Există mai multe cărți de cântece pentru copii alcătuite de Liviu Comes, în care putem găsi aplicarea, pe cântece, a concepției lui pedagogice. Acestea sunt: *Cântece şi jocuri pentru preşcolari; Ghicitori. Jocuri muzicale pentru copii; Primăvara; Azi, Grivei e mânios.* în aceste cărți, autorul a introdus explicații referitoare la execuția liniilor melodice şi indicații în ceea ce priveşte interpretarea lor. Acestea ne sunt folositoare pentru o bună punere în practică a concepției lui pedagogice.

Bibliografie

1. **Munteanu Gabriela; Aldea Georgeta**, Didactica educației muzicale în învățământul primar, E.D.P., Bucureşti, 2001.
2. **Niedermaier Astrid**, Educație muzicală modernă, Editura Hora, Sibiu,1999.
3. **Vasile Vasile**, Metodica educației muzicale, Editura muzicală, Bucureşti, 2004.
4. **Ministerul Educației şi Cercetării**. Consiliul Național pentru Curriculum Programele şcolare pentru clasele I-IV pentru Educație muzicală, aprobate prin ordin al Ministrului: Nr. 4686/05.08.2003; Nr. 5198/01.11.2004 şi Nr.3919/20.04.2005

Test unitatea 2

5. Elaborați sugestii cu privire la îmbunătățirea programei şcolare pentru grădinițăsau şcoala generală (cu referire la o singură clasă).
6. Descrieți interconectarea funcțiilor muzicii.
7. Descrieți diferențele dintre diferitele concepții şi aspecte metodico-didactice referitoare la predarea muzicii.

Sugestii privind redactarea:

Toate subiectele sunt obligatorii;

Lucrarea trebuie elaborată personal şi transmisă tutorelui de la Universitate;

Lucrarea de verificare va fi de minim 6 pagini.

Notarea lucrării

3 puncte – subiectul 1

3 puncte – subiectul 2

3 puncte – subiectul 3

Notă: 1 punct se acordă din oficiu

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ŞI TINERETULUI

Curriculum pentru învățământul preşcolar

(3-6/7 ani)

„*Ideile au calitatea lor proprie, sunt perfecte, în timp ce lucrurile, fiind copii ale ideilor, sunt imperfecte*!” (PLATON)

2008

1

Contextul care a favorizat introducerea conceptului de educație timpurie în România şi, implicit, revizuirea curriculară

Într-o accepțiune generală, **educația** este *procesul (acțiunea) prin care se realizează formarea şi dezvoltarea personalității umane*. Ea constituie o necesitate pentru individ şi pentru societate. Ca urmare, este o activitate specific umană, realizată în contextul existenței sociale a omului şi, în acelaşi timp, este un fenomen social specific, un atribut al societății, o condiție a perpetuării şi progresului acesteia. Aşadar, ea se raportează, în acelaşi timp, la societate şi la individ.

Între formele educației figurează **ş**i educația formală, care are un caracter organizat, sistematizat, instituționalizat. În ansamblul procesului permanent al educației, ea ***constituie o perioadă de formare intensivă care face din acțiunea educativă un obiectiv central.*** Ea se adresează vârstei de formare şi asigură asimilarea sistematică a cunoştințelor, exersarea intensivă a comportamentelor sociale şi dezvoltarea capacităților individuale.

Numeroase cercetări arată că, pentru orice problemă care apare în dezvoltarea unui copil, cu cât intervenția este mai timpurie, cu atât şansa de remediere este mai mare. De asemenea, cu cât intervenția se produce mai târziu, cu atât mai mari sunt costurile asociate şi prognosticul poate fi nefavorabil.

În acest context**,** analizând procentul de repetenţie în învățământul primar, dar şi rata de părăsire timpurie a şcolii (tineri 18-24 ani) în ultimii ani, în România, constatăm că acestea au valori relativ ridicate în comparație cu statele Uniunii Europene (vezi tabelele).

Rata de părăsire timpurie a şcolii

	2002	**2003**	**2004**	**2005**	
				RO	**UE-25**
TOTAL	***22,9***	***22,7***	***23,4***	***20,8***	***15,2***
Băieți	*23,7*	*23,9*	*24,9*	*21,6*	*17,3*
Fete	*22,1*	*21,5*	*21,8*	*19,9*	*13,1*

Rata abandonului şcolar în înv.primar

	2002-2003	2003-2004	2004-2005
TOTAL	***0,9***	***1,2***	***1,3***
Urban	*1,0*	*1,0*	*1,3*
Rural	*0,9*	*1,4*	*1,4*
Băieți	*1,1*	*1,4*	*1,5*
Fete	*0,8*	*1,1*	*1,2*

Ținând cont de cercetările existente, conştientizăm din ce în ce mai mult faptul că o modalitate clară de reducere a repetenției (în special la nivelul învățământului primar) şi a părăsirii timpurii a şcolii este intervenția la vârstele mici şi foarte mici. De asemenea, suntem conştienți de faptul că educația timpurie poate fi o pârghie esențială de reducere a inegalităților sociale.

Educația timpurie, ca primă treaptă de pregătire pentru educația formală, asigură ***intrarea copilului în sistemul de învățământ obligatoriu*** (în jurul vârstei de 6 ani), prin formarea capacității de a învăța**. Investiția în educația timpurie este cea mai rentabilă investiție în educație**, după cum arată un studiu elaborat de ***R.Cuhna*** , unul dintre laureații Premiului Nobel în economie. Învățarea timpurie favorizează oportunitățile de învățare de mai târziu. Deprinderile şi cunoştințele dobândite devreme favorizează dezvoltarea altora ulterior, iar deficiențele de cunoştințe şi deprinderi produc în timp deficiențe mai mari, oportunități de învățare ratate sau slab valorificate.

În România, de regulă, se vorbeşte despre educație timpurie odată cu intrarea copilului în grădinița**.** În acelaşi context**,** se consideră că **grădinița asigură** mediul care garantează siguranța şi sănătatea copiilor şi care, ținând cont de caracteristicile psihologice ale dezvoltării copilului, **implică** atât familia cât şi comunitatea în procesul de învățare.

Ca note distinctive ale educației timpurii am putea aminti:

- *copilul este unic şi abordarea lui trebuie să fie holistică (comperhensivă din toate punctele de vedere ale dezvoltarii sale);*
- *la vârstele mici este fundamental să avem o abordare pluridisciplinară (îingrijire, nutriție şi educație în acelaşi timp);*
- *adultul/educatorul, la nivelul relației "didactice", apare ca un partener de joc, matur, care cunoaşte toate detaliile jocului şi regulile care trebuie respectate;*
- *activitățile desfăşurate în cadrul procesului educațional sunt adevărate ocazii de învățare situațională;*
- *părintele nu poate lipsi din acest cerc educațional, el este partenerul-cheie în educația copilului, iar relația familie – grădiniță - comunitate este hotărâtoare.*

Sistemul de învățământ românesc a înregistrat progrese remarcabile, în ciuda condițiilor economice grele şi a deselor schimbări sociale înregistrate după 1989. La sfârşitul anului 1990 țara înregistra o stagnare economică, dar după 1998, ca rezultat al democratizării treptate şi a infuziei fondurilor europene şi ale Băncii Mondiale, reforma în educație a fost demarată.

Odată cu prevederile Legii învăţământului Nr.84/1995, privind generalizarea treptată a grupei pregătitoare pentru şcoală, rata de înscriere a copiilor la grădiniță a crescut anual.

Rata de înscriere a copiilor preşcolari în grădinițe între 1999-2006

Anul şcolar	Copii cu vârste între **3 şi 6 ani**	**Nr. Copiilor înscrişi în grădinițe**	**Rata de înscriere**
1999-2000	945333	616313	65.2
2000-2001	925001	611036	67.1
2001-2002	912440	616014	67.5
2002-2003	885898	629703	71.1
2003-2004	886205	636709	71.8
2004-2005	883812	644911	73,9
2005-2006	867923	648338	74,7

Sursa: Institutul Național de Statistică

Anul 2000 aduce o nouă viziune despre educația preşcolară, văzută, în cadrul programului educațional "Organizarea învățământului preprimar", ca un prim pas pentru formarea tânărului şi specialistului de mâine. Astfel, primii ani de viață şi educația la această vârstă au devenit probleme cruciale pentru evoluția ulterioară a oricărei persoane.

În anul 2002 este inițiat programul „Generalizarea grupei mari pregătitoare în învățământul preşcolar românesc" şi, în cadrul acestuia, în conformitate cu modificările şi completările la Legea învățământului (stabilirea duratei învățământului obligatoriu de 10 ani şi coborârea vârstei de şcolarizare de la 7 al 6 ani), este revizuită ***Programa activităților instructiv-educative în grădinița de copii*** şi sunt realizate corelările cu programa claselor I-IV.

Ulterior, respectiv în anul 2005-2006, este elaborată Strategia Ministerului Educației şi Cercetării în domeniul educației timpurii, cu sprijinul UNICEF.

Realizarea unui sistem coerent de educație timpurie a copilului în România **este o necesitate** care decurge din prioritățile educației la nivel mondial şi național.

Convenția cu privire la Drepturile Copilului, Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, pe care 189 de state membre ale Națiunilor Unite s-au angajat, la Sesiunea Specială dedicată Copiilor din ***mai 2002***, să le îndeplinească până în 2015, programul Guvernului României (2005-2008), Programul Național de Reformă, precum şi Strategia Ministerului Educației, cu proiecție până în 2013, trasează coordonatele de bază ale sistemului de educație timpurie pe ne dorim să-l promovăm.

Dezvoltarea timpurie, integrată a copiilor este o prioritate a UNICEF, cu rol determinant în îndeplinirea obiectivului de dezvoltare al mileniului trei şi anume: **asigurarea absolvirii ciclului complet de învățământ primar de către toți copiii, fete şi băieți.**

De asemenea, ***Declarația adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite***, la cea de a XXVI-a Sesiune Specială din data de ***10 mai 2002***, cuprinde principiile care ghidează mişcarea globală de construcție a unei lumi demne pentru copii şi care se constituie în jaloane pentru construcția unui sistem de educație timpurie a copiilor din România. Dintre aceste principii, următoarele constituie cheia de boltă pentru soliditatea şi viabilitatea acestui sistem:

- *Interesele superioare ale copiilor trebuie să fie principalul obiectiv pentru toate acțiunile legate de copii.*
- *Investiția în copii şi respectarea drepturilor lor este una dintre modalitățile cele mai eficiente de eradicare a sărăciei.*
- *Orice copil este născut liber şi egal în demnitate şi drepturi.*
- *Copiii trebuie să aibă parte de un start cât mai bun în viață.*
- *Toți copiii trebuie să aibă acces şi să absolve învățământul primar, gratuit, obligatoriu şi de bună calitate.*
- *Copiii şi adolescenții sunt cetățeni care dispun de capacitatea de a contribui la construirea unui viitor mai bun pentru toți.*
- *Realizarea obiectivelor de dezvoltare ale mileniului necesită reînnoirea voinței politice, mobilizarea şi alocarea unor resurse suplimentare la nivel național şi internațional, avându-se în vedere urgența şi gravitatea nevoilor speciale ale copiilor.*
- *O lume mai bună pentru copii este o lume în care toți copiii se vor putea bucura de anii copilăriei – un timp al jocului şi al învățării, când copiii sunt iubiți, respectați şi alintați, când drepturile le sunt promovate şi protejate, fără nici un fel de discriminare, când siguranța şi bunăstarea lor sunt considerate primordiale şi când se pot dezvolta în sănătate, pace şi demnitate.*

Planul de acțiune adoptat Adunarea Generală a Națiunilor Unite plasează un accent deosebit pe următoarele elemente, care pot constitui structura de rezistență în construcția unui sistem de educație timpurie în România:

- *Dezvoltarea fizică, psihică, spirituală, socială, afectivă, cognitivă şi culturală a copiilor constituie o prioritate naționala şi globală.*
- *Principala răspundere pentru protecția creşterea şi dezvoltarea copiilor îi revine familiei şi, ca atare, familia este îndreptățită să beneficieze de toată protecția şi sprijinul de care are nevoie.*
- *Accesul părinților, familiilor, tutorilor, al persoanelor care au în îngrijire copii şi al copiilor înşişi la o gamă completă de informații şi servicii este o prioritate.*
- *Punerea în practică a unei legislații naționale, a unor politici şi planuri de acțiune, alocarea resurselor pentru protecția drepturilor copilului şi înființarea sau consolidarea unor organisme naționale sau a unor instituții pentru asigurarea bunăstării copiilor este o obligație a guvernelor care s-au angajat să implementeze planul de acțiune adoptat la Sesiunea Specială a Adunării Generale a Națiunilor Unite, din care România a făcut parte.*
- *Dezvoltarea sistemelor naționale de monitorizare şi evaluare a impactului acțiunilor asupra copiilor este o măsură de primă necesitate.*
- *Consolidarea parteneriatelor cu factorii care pot contribui în mod deosebit la promovarea şi protecția drepturilor copiilor include implicarea directă a autorităților locale, a parlamentarilor, a organizațiilor neguvernamentale, a sectorului privat şi a agenților economici, a conducătorilor religioşi, spirituali, culturali, ai liderilor şi ai membrilor comunităților.*

- *Este necesară îmbunătățirea statutului, moralului şi profesionalismului persoanelor care lucrează direct cu copiii şi al educatoarelor din creşe şi grădinițe, asigurarea unei remunerări adecvate a muncii acestora şi crearea de oportunități şi stimulente pentru evoluția lor.*
- *Dezvoltarea şi implementarea unor politici şi programe naționale privind frageda copilărie este o măsură de primă necesitate în vederea îndeplinirii angajamentelor asumate de şefii de stat şi de guvern care au participat la Sesiunea Specială dedicată copiilor a Adunării Generale ONU.*
- *Educația este un drept al omului şi un element esențial pentru reducerea sărăciei şi muncii în rândul copiilor, dar şi pentru promovarea democrației, păcii, toleranței şi dezvoltării.*
- *Extinderea şi îmbunătățirea ocrotirii şi educației în perioada copilăriei mici, în mod egal pentru băieți şi fete, şi mai ales pentru copiii cei mai vulnerabili şi mai dezavantajați este un obiectiv primordial al educației*
- *Îmbunătățirea calității educației, satisfacerea nevoilor de învățare ale tuturor copiilor, consolidarea ocrotirii şi educației în perioada copilăriei mici prin asigurarea de servicii şi susținerea de programe orientate spre familii, tutori, personalul de ocrotire şi educație şi comunitate sunt obiective şi acțiuni care trebuie cuprinse în strategia de formare a sistemului de educație timpurie în România.*

În contextul prezentat, putem afirma că experiența românească în domeniul educației timpurii din ultimii 17 ani, prin studiile, aplicațiile şi adaptările realizate pe plan național, dar şi local, cu sprijin din partea specialiştilor din țară şi din străinătate, oferă argumente solide pentru legiferarea conceptului de educație timpurie şi formarea de pârghii de acțiune la nivel de sistem educațional. Una dintre pârghii este şi programa de studiu care face obiectul prezentei revizuiri.

Programa cuprinde toate activitățile existente în interiorul structurii organizaționale a grădiniței de copii, destinate sa promoveze şi să stimuleze dezvoltarea intelectuală, afectivă, socială şi fizică a fiecărui copil în parte şi are în vedere atingerea următoarelor **finalități ale educației timpurii (**de la naştere la 6/7 ani**):**

- Dezvoltarea liberă, integrală şi armonioasă a personalității copilului, în funcție de ritmul propriu şi de trebuințele sale, sprijinind formarea autonomă şi creativă a acestuia.
- Dezvoltarea capacității de a interacționa cu alți copii, cu adulții şi cu mediul pentru a dobândi cunoştințe, deprinderi, atitudini si conduite noi. Încurajarea explorărilor, exercițiilor, încercărilor si experimentărilor, ca experiențe autonome de învățare;
- Descoperirea, de către fiecare copil, a propriei identități, a autonomiei şi dezvoltarea unei imagini de sine pozitive;
- Sprijinirea copilului în achiziționarea de cunoştințe, capacități, deprinderi şi atitudini necesare acestuia la intrarea în şcoală şi pe tot parcursul vieții.

În elaborarea prezentului document s-a ținut cont de tendințele actuale în pedagogie, de evoluția sistemului de învățământ preşcolar înregistrată în ultimii ani (deschidere către abordarea Metodei proiectelor, a activităților integrate, a metodelor interactive de grup etc.), de o serie de aspecte pozitive/dificultăți întâlnite în activitatea la grupă a cadrelor didactice educatoare, precum şi de nivelul de maturizare actual al copiilor din grădinițe şi de tendințele şi evoluțiile în domeniul informațiilor şi al tehnologiilor moderne. În acelaşi timp, s-a reconsiderat rolul învățământului preşcolar în raport cu celelalte trepte ale sistemului de învățământ.

Dezvoltarea şi educaţia copilului în intervalul 3-6/7 ani

Studiile ştiinţifice referitoare la efectele educaţiei timpurii preşcolare (vezi *Pre-School Education in the European Union. Current Thinking and provision*, 1995) au scos în evidenţă o serie de elemente importante:

- Educaţia timpurie (incluzând educaţia preşcolară) are un efect pozitiv asupra abilităţilor copilului si asupra viitoarei sale cariere şcolare, în special pentru copiii proveniţi din medii socio-economice foarte defavorizate, în sensul că aceştia progresează în plan intelectual, dezvoltă atitudini pozitive faţă de învăţare precum şi motivaţia de a depune în viitor un efort real în şcoală. Pe de altă parte, s-a constatat că educaţia timpurie are un efect pozitiv asupra abilităţilor intelectuale şi sociale ale copiilor, independent de mediul lor de provenienţă, atunci când instituţiile preşcolare promovează cu adevărat calitatea, atât în ceea ce priveşte mediul fizic cât şi interacţiunile adult/copil.
- Educaţia timpurie (incluzând educaţia preşcolară) are efecte pozitive asupra viitoarei integrări sociale a adolescentului şi adultului. Studiile longitudinale au stabilit faptul că pentru copiii proveniţi din medii socio-economice defavorizate s-a observat o reducere a comportamentului delincvent, precum şi o rată mai mare a duratei de şcolarizare. Acest efect asupra integrării sociale poate fi explicat, desigur, printr-o integrare educaţională reuşită cu mai puţini ani de repetenţie, rate mai scăzute de abandon şi o dorinţă mai mare de a fi integrat în societate.
- Mărimea grupei este, de asemenea, importantă. Unii autori consideră că 25 de copii este maximum, iar în clasele cu peste 25 de copii ar trebui să fie prezenţi doi adulţi. De aceea, ratele înalte de personal, însoţite de cooperarea dintre adulţii responsabili cu educaţia copiilor şi o acţiune educaţională de calitate au efect asupra dezvoltării copiilor.
- Influenţa formării şi supervizării personalului asupra dezvoltării copiilor. Există trei domenii interdependente ale comportamentului adultului care au un impact asupra dezvoltării copiilor: 1. Organizarea clasei pe grupe în diferite arii, permiţând copiilor să acţioneze individual sau în grupuri mici sau mai mari. Această formă de organizare are efecte pozitive asupra dezvoltării sociale (independenţă, cooperare, rezolvarea conflictelor sociale) şi a limbajului. 2. Introducerea unor tipuri diferite de material, accesibil şi adecvat copiilor, cu sugestii pentru activităţi structurate în jurul acestui material. Acest fapt dă posibilitate copiilor să devină implicaţi în jocul elaborat şi, în acelaşi timp, să-şi dezvolte abilităţile sociale. 3. Calitatea interacţiunilor adult/copil, atât în relaţie cu managementul comportamentului social (stimularea discuţiei şi a exprimării de sine, încurajarea independenţei etc.), cât şi din punctul de vedere al limbajului (managementul timpului de vorbire şi încurajarea copiilor care nu vorbesc prea mult)..
- Implicarea activă a familiilor în educaţie şi în promovarea participării lor. Proiectele care vizează implicarea părinţilor din medii defavorizate în educaţia propriilor copii sunt numeroase şi variate. În prezent, în cercetare lipsesc argumente solide în sprijinul implicării parentale şi pentru definirea unor metode de acţiune eficientă. Se pare doar că un tip instrumental de intervenţie vizând echiparea părinţilor cu un set de activităţi specifice care să fie realizate acasă este mai relevant pentru copiii cu nevoi speciale decât pentru copiii din

medii defavorizate, în special atunci când aceştia din urmă beneficiază de un învăţământ preşcolar bun. Alte forme de implicare parentală par să fie benefice pentru copiii defavorizaţi, incluzând sprijinul emoţional, dezvoltarea unei relaţii părinte/copil satisfăcătoare, ajutor în utilizarea serviciilor disponibile la nivel local (de exemplu serviciile sociale, cele de consiliere familială şi cele de nutriţie).

În concluzie, trebuie menţionat că efectele educaţiei timpurii asupra educaţiei ulterioare a copilului sunt în relaţie cu influenţele educaţionale infuzate pe parcurs. La o vârstă timpurie, (până la 3 ani), tipurile de îngrijire oferite copiilor influenţează dezvoltarea lor. Mai târziu (înv.preşcolar, primar, gimnazial şi liceal), rezultatele depind de experienţele oferite în procesul de învăţare. De aceea,este oarte important să se definească şi să se promoveze calitatea în educaţie la aceste niveluri. Pe de altă parte, cercetările în domeniu arată că **cel mai mare beneficiu al educaţiei timpurii apare în planul non-cognitiv**. Au fost identificate multe relaţii pozitive şi semnificative între frecventarea grădiniţei şi comportamentele centrate pe sarcină, dezvoltarea socio-emoţională, motivaţia şi atitudinile pozitive faţă de învăţare.

Structură şi conţinut

Curriculumul pentru învăţământul preşcolar prezintă o abordare sistemică, în vederea asigurării:

- continuităţii în interiorul aceluiaşi ciclu curricular;
- interdependenţei dintre disciplinele şcolare (clasele I-II) şi tipurile de activităţi de învăţare din învăţământul preşcolar;
- deschiderii spre module de instruire opţionale.

Totodată, prezentul curriculum se remarcă prin:

- **extensie** - angrenează preşcolarii, prin experienţe de învăţare, în cât mai multe domenii experienţiale (Domeniul lingvistic şi literar, Domeniul ştiinţelor, Domeniul socio-uman, Domeniul psiho-motric, Domeniul estetic şi creativ), din perspectiva tuturor tipurilor semnificative de rezultate de învăţare;
- **echilibru** - asigură abordarea fiecărui domeniu experienţial atât în relaţie cu celelalte, cât şi cu curriculum-ul ca întreg;
- **relevanţă** - este adecvat atât nevoilor prezente, cât şi celor de perspectivă ale copiilor preşcolari, contribuind la optimizarea înţelegerii de către aceştia a lumii în care trăiesc şi a propriei persoane, la ridicarea competenţei în controlul evenimentelor şi în confruntarea cu o largă varietate de cerinţe şi aşteptări, la echiparea lor progresivă cu concepte, cunoştinţe atitudini şi abilităţi necesare în viaţă;
- **diferenţiere** - permite dezvoltarea şi manifestarea unor caracteristici individuale, chiar la copii preşcolari de aceeaşi vârstă (vezi ponderea jocurilor şi a activităţilor alese şi a activităţilor de dezvoltare personală);

- **progresie şi continuitate -** permite trecerea optimă de la un nivel de studiu la altul şi de la un ciclu de învăţământ la altul sau de la o instituţie de învăţământ la alta (consistenţa concepţiei generale, asigurarea suportului individual pentru copii etc.).

D'Hainaut atrăgea atenţia asupra faptului că **"***punctul central al curricumurilor trebuie sa fie elevul, nu materia…. şi că atunci când se vorbeşte de conţinutul curricumului trebuie să înţelegem ca nu este vorba de enunţări de materii de învăţat, ci de scopuri exprimate în termeni de competenţe, moduri de a acţiona sau de a şti în general ale elevului".*

Structural, prezentul curriculum aduce în atenţia cadrelor didactice următoarele **componente:** finalităţile, conţinuturile, timpul de instruire şi sugestii privind strategiile de instruire şi de evaluare pe cele două niveluri de vârstă (3-5 ani şi 5-6/7 ani).

Obiectivele cadru sunt formulate în termeni de generalitate şi exprimă competenţele care trebuie dezvoltate pe durata învăţământului preşcolar pe cele cinci domenii experienţiale.

Obiectivele de referinţă, precum şi exemplele de comportament, ca exprimări explicite rezultatelor învăţării (conceptelor, cunoştinţelor, abilităţilor şi atitudinilor, dar şi ale competenţelor vizate) sunt fromulate pentru fiecare temă şi fiecare domeniu experienţial în parte. În formularea acestora s-a ţinut cont de:

- posibilităţile, interesele şi nevoile copilului preşcolar, precum şi respectarea ritmului propriu al acestuia;
- corelarea fiecărei noi experienţe de învăţare cu precedentele;
- încurajarea iniţiativei şi participarea copilului preşcolar la stabilirea obiectivelor, selecţia conţinuturilor şi a modalităţilor de evaluare;
- încurajarea învăţării independente prin oferirea de ocazii pentru a-şi construi cunoaşterea (atât în instituţia de învăţământ cât şi în afara acesteia), precum şi a lucrului în grupuri mici pe centre de activitate (arii de stimulare) şi, pe cât posibil, în grupuri cu o componenţă eterogenă ;
- stimularea autoreflecţiei, autoevaluării, autoreglării comportamentului de învăţare.

Este bine să subliniem faptul că, obiectivele de referinţă, comportamentele selectate pentru cele şase teme curriculare integratoare, precum şi sugestiile de conţinuturi sunt orientativ aşezate şi constituie mai degrabă un suport pentru cadrele didactice aflate la început de drum. Un cadru didactic veritabil ştie că adevărata muncă a educatoarei este în spatele acestui document curricular, că au mai rămas o mulţime de lucruri de fineţe pe care urmează să le conceapă şi să le evalueze singură şi că nimic nu poate fi mai provocator din punct de vedere profesional decât să „te întreci" cu programa de studiu utilizată la grupă şi să-i găseşti, astfel, noi înţelesuri, abordări, strategii de aplicare etc..

Domeniile experienţiale sunt adevărate ***„câmpuri cognitive integrate"*** (L.Vlăsceanu) care transced graniţele dintre discipline şi care, în contextul dat de prezentul curriculum, se întâlnesc cu **domeniile** tradiţionale **de dezvoltare** a copilului, respectiv: domeniul psihomotric, domeniul limbajului, domeniul socio-emoţional, domeniul cognitiv. În cele ce urmează, vom enumera şi detalia domeniile experienţiale cu care vom opera în cadrul curriculumului pentru învăţământul preşcolar.

Domeniul estetic şi creativ - acoperă abilităţile de a răspunde emoţional şi intelectual la experienţe perceptive, sensibilitatea faţă de diferitele niveluri de manifestare a calităţii, aprecierea frumosului şi a adecvării la scop sau utilizare.

Experienţele şi trăirile caracteristice presupun explorarea trăirilor afective, ca şi a proceselor de a construi, compune sau inventa. Prin intermediul unor asemenea experienţe copiii acumulează cunoştinţe şi abilităţi, ca şi o sporită receptivitate perceptivă, care le va permite să reacţioneze de o manieră personală la ceea ce văd, aud, ating sau simt. Aceste experienţe pot fi prezente în orice componentă curriculară, dar cu deosebire în contextul acelor discipline care solicită răspunsuri personale, imaginative, emoţionale şi uneori acţionale la stimuli (vezi muzica, activităţile artistico-plastice, drama, euritmia etc.).

Domeniul om şi societate - include omul, modul lui de viaţă, relaţiile cu alţi oameni, relaţiile cu mediul social, ca şi modalităţile în care acţiunile umane influenţează evenimentele. Domeniul are o extindere şi către contexte curriculare care privesc tehnologia, în sensul abordării capacităţilor umane de a controla evenimentele şi de a ordona mediul.

Tehnologia este cea care face ca productivitatea muncii să crească, astfel încât membrii comunităţii să-şi poată procura produse mai multe, mai ieftine şi de mai bună calitate. De aceea, se apreciază că preşcolarii pot fi puşi în contact cu acest domeniu prin manipularea unor materiale şi executarea unor lucrări care ţin de domeniul abilităţilor practice, prin constatarea proprietăţilor materialelor, prin selecţia unor materiale în funcţie de caracteristicile lor, prin constatarea că materialele pot avea şi calităţi estetice, cum ar fi textura, culoarea sau forma etc.

De asemenea, în cadrul domeniului socio-uman se doreşte ca preşcolarii să înţeleagă fiinţele umane angrenate în construirea propriului viitor şi propriei lumi, trăind viaţa de zi cu zi. Totodată, este important ca preşcolarii să înţeleagă faptul că situaţiile prezente îşi au originile în situaţii din trecut, să observe similarităţi sau diferenţe între oameni sau evenimente, să îşi imagineze viaţa în alte perioade istorice.

Se consideră necesar ca introducerea unor concepte sau dezvoltarea unor abilităţi de ordin general să utilizeze ca puncte de plecare experienţele personale ale copiilor. Din acest punct de vedere, ei vor fi încurajaţi să se angajeze în explorarea activă, din punct de vedere uman şi social, a zonei sau cartierului în care locuiesc.

Familiile acestora, mediul fizic, uman şi social pot fi utilizate ca resurse de învăţare. Pe de altă parte, textul literar, imaginile şi alte materialele audio-vizuale pot fi utilizate ca surse de informare.

În abordarea acestui domeniu se pleacă şi de la premisa că instituţia preşcolară reprezintă un context utilizabil pentru coordonarea principiilor şi acţiunilor morale. Astfel, copiii vor înţelege mult mai uşor concepte precum dreptatea, echitatea, bunătatea, adevărul etc. atunci când le vor putea observa concretizate în acţiunile adulţilor cu care vin în contact. De asemenea, dezvoltarea unor conduite consistente cu principii morale va fi favorizată de observarea şi discutarea de către copii a unor probleme morale, de exersarea lor în jocuri libere sau dirijate şi de studierea şi dezbaterea unor opere literare specifice vârstei.

Domeniul limbă şi comunicare - acoperă stăpânirea exprimării orale şi scrise, ca şi abilitatea de a înţelege comunicarea verbală şi scrisă.

Se apreciază că prin ascultare şi exprimare în situaţii de grup, preşcolarii devin capabili să exploreze experienţele altor persoane şi să-şi extindă astfel propriul repertoriu de experienţe semnificative. Se urmăreşte ca aceştia să vorbească cu încredere, clar şi fluent, utilizând modalităţi de exprimare adecvate pentru diferite categorii de auditoriu.

Se recomandă ca toate instituțiile de învățământ preşcolar să furnizeze contexte în care preşcolarii să se poată exprima şi să utilizeze activ mijloacele de comunicare. Din această perspectivă, se apreciază că studiul operelor literare specifice vârstei rafinează gândirea şi limbajul acestora, extinde capacitatea lor de a înțelege situații interpersonale complexe şi aduce o contribuție importantă la dezvoltarea capacităților de evaluare.

Tot în cadrul acestui domeniu includem şi primul contact al copilului cu o limbă străină sau regională. În acest sens, copilul va fi obişnuit sistematic să asculte sonoritatea specifică limbii studiate, să o recunoască, să reproducă ritmul, fonemele şi intonația (atenție, el este sensibil la particularitățile limbii necunoscute, cum ar fi: succesiunea silabelor accentuate sau neaccentuate, ritmul....etc.). De asemenea, copilul va fi ajutat să învețe cuvinte care să îi permită să vorbească despre el însuşi şi despre mediul înconjurător, care să îi faciliteze relații/contacte sociale simple cu vorbitorii nativi ai limbii respective şi care să îl ajute să participe oral la viața/activitatea din clasă/comunitate.

Activitățile cele mai potrivite pentru această învățare sunt:

- memorarea de cuvinte/ propoziții, cântece şi jocuri muzicale;
- imitarea ritmurilor diferite, acompaniind frazele auzite şi repetate cu o tamburină;
- jocuri de limbă.

Astfel, copilul va fi încurajat/stimulat să învețe şi câteva elemente ale culturii țării/regiunii respective (istoria locurilor, creații artistice specifice, mâncăruri, activități tradiționale etc.).

Domeniul ştiințe - include atât abordarea domeniului matematic prin intermediul experiențelor practice cât şi înțelegerea naturii, ca fiind modificabilă de ființele umane cu care se află în interacțiune.

Astfel, se consideră necesar ca preşcolarul să fie pus în contact cu domeniul matematic prin jocuri dirijate cu materiale, cum ar fi nisipul sau apa, sau prin simularea de cumpărături în magazine. În această manieră vor putea fi dezvoltate reprezentările acestora cu privire la unele concepte, cum ar fi: volum, masă, număr şi, de asemenea, ei vor putea fi implicați în activități de discriminare, clasificare sau descriere cantitativă. Dezvoltarea capacităților de raționament, inclusiv de raționament abstract, va fi încurajată în conexiune cu obiecte şi activități familiare în sala de grupă sau la domiciliul copiilor. Este considerată deosebit de semnificativă concretizarea ideilor matematice în experimente, utilizarea lor împreună cu alte concepte şi elemente de cunoaştere pentru rezolvarea de probleme, pentru exprimarea unor puncte de vedere, pentru creşterea clarității sau relevanței unor mesaje.

De asemenea, este de dorit ca domeniul să nu îngrădească copilul doar la contextul disciplinelor matematice, ci să-i ofere posibilitatea de a explora şi contexte ale unor alte componente curriculare, oriunde apar elemente cum ar fi: generarea unor desene geometrice, scheme, estimarea unor costuri, planificarea unor activități, cuantificarea unor rezultate, analiza proporțiilor unei clădiri etc.

Abilități şi competențe asociate demersurilor de investigație ştiințifică, cum ar fi observarea, selectarea elementelor semnificative din masa elementelor irelevante, generarea de ipoteze, generarea de alternative, conceperea şi realizarea de experimente, organizarea datelor rezultate din observații pot fi dobândite de copiii preşcolari atunci când sunt puşi în contact cu domeniul cunoaşterii naturii, prin activități simple cum ar fi: observarea unor ființe/plante/animale/obiecte din mediul imediat apropiat, modelarea plastilinei (putând face constatări privind efectul

temperaturii asupra materialului), confecționarea sau jocul cu instrumente muzicale simple, aplicarea unor principii ştiințifice în economia domestică (ex. producerea iaurtului) sau prin compararea proprietăților diferitelor materiale.

Totodată, preşcolarii pot fi încurajați să efectueze experimente, să utilizeze în condiții de securitate diferite instrumente sau echipamente, să înregistreze şi să comunice rezultatele observațiilor ştiințifice, să utilizeze diferite surse de informare, să rezolve problem, să caute soluții, să sintetizeze concluzii valide.

Domeniul psiho-motric acoperă coordonarea şi controlul mişcărilor corporale, mobilitatea generală şi rezistența fizică, abilitățile motorii şi de manipulare de finețe, ca şi elemente de cunoaştere, legate mai ales de anatomia şi fiziologia omului.
Activitățile prin care preşcolarii pot fi puşi în contact cu acest domeniu sunt activitățile care implică mişcare corporală, competiții între indivizi sau grupuri, având ca obiect abilități psihomotorii, ca şi activitățile care pot avea drept rezultat o mai bună suplețe, forță, rezistență sau ținută.

Noul plan de învățământ are o structură pe **două niveluri de vârstă** şi, în contextul unei învățări centrate pe copil, încurajează eterogenitatea (abandonarea sistemului de constituire a grupelor pe criteriul cronologic). De asemenea, acesta prezintă o construcție diferită, în funcție de tipul de program al grădiniței (program normal şi program prelungit sau săptămânal) şi o delimitare pe tipuri de activități de învățare: Activități pe domenii experiențiale, jocuri şi activități didactice alese şi activități de dezvoltare personală. (vezi explicitările din Metodologia de aplicare a planului de învățământ).

Planul de învățământ, ca şi domeniile experiențiale prezentate anterior, permite parcurgerea interdisciplinară, integrată a conținuturilor propuse şi asigură libertate cadrului didactic în planificarea activității zilnice cu preşcolarii.

Într-un demers coerent al centrării demersurilor educaționale pe copil, noul curriculum scoate în evidență relația biunivocă conținut-metodă şi pune un accent deosebit pe rolul educatoarei în procesul de activizare a funcțiilor mintale constructive şi creative ale copiilor, pe realizarea unei *dialectici pedagogice* – după H.Wallon – în care copiii şi educatoarea se află într-o interacțiune şi acomodare reciprocă, subtilă şi continuă. De asemenea, ea insistă pe:

- ideea de cadru didactic care joacă rolul de persoană resursă, care informează preşcolarul şi îi facilitează acestuia accesul la informații,care diagnostichează dificultățile copilului şi care îl sprijină şi orientează fără a-l contrazice sau eticheta, care lucrează individual sau în grupuri mici cu preşcolarii respectând ritmul lor propriu etc.;
- deschiderea grădiniței către exterior,către comunitate şi, în acest context consideră că învățarea realizată de la persoane din afara instituției este la fel de valoroasă precum cea de la cadrul didactic;
- utilizarea în mod cât mai flexibil a spațiului, mobilierului şi a materialelor şi echipamentelor specifice.

La final, simțim nevoia să accentuăm şi faptul că acest curriculum continuă demersurile anterioare ale Ministerului Educației de a îmbina ideile pedagogiei tradiționale cu ideile pedagogiilor alternative din lume şi încearcă să se situeze în acord cu tendințele novatoare în domeniul curriculumului.

Accente noi prezente în curriculumul revizuit

Elaborarea prezentului curriculum prefigurează patru mari tendințe de schimbare:

1. Diversificarea strategiilor de predare-învățare-evaluare, cu accent deosebit pe:

a) ***Metodele activ-participative***, care încurajează plasarea copilului în situația de a explora şi de a deveni independent. Situațiile de învățare, activitățile şi interacțiunile adultului cu copilul trebuie să corespundă diferențelor individuale în ceea ce priveşte interesele, abilitățile şi capacitățile copilului. Copiii au diferite niveluri de dezvoltare, ritmuri diferite de dezvoltare şi învățare precum şi stiluri diferite de învățare. Aceste diferențe trebuie luate în considerare în proiectarea activităților, care trebuie să dezvolte la copil stima de sine şi un sentiment pozitiv față de învățare. În acelaşi timp, predarea trebuie să ia în considerare experiența de viață şi experiența de învățare a copilului, pentru a adapta corespunzător sarcinile de învățare.

b) ***Joc*** ca: formă fundamentală de activitate în copilăria timpurie şi formă de învățare cu importanță decisivă pentru dezvoltarea şi educația copilului. Jocul este forma cea mai naturală de învățare şi, în acelaşi timp, de exprimare a conținutului psihic al fiecăruia. Un bun observator al jocului copilului poate obține informații prețioase pe care le poate utiliza ulterior în activitățile de învățare structurate.

c) ***Evaluare*** care ar trebui să urmărească progresul copilului în raport cu el însuşi şi mai puțin raportarea la norme de grup (relative). Progresul copilului trebuie monitorizat cu atenție, înregistrat, comunicat şi discutat cu părinții (cu o anumită periodicitate). Evaluarea ar trebui să îndeplinească trei funcții: măsurare (ce a învățat copilul?), predicție (este nivelul de dezvoltare al copilului suficient pentru stadiul următor, şi în special pentru intrarea în şcoală?) şi diagnoză (ce anume frânează dezvoltarea copilului?). O evaluare eficientă este bazată pe **observare sistematică** în timpul diferitelor momente ale programului zilnic, dialogul cu părinții, portofoliul copilului, fişe etc.

2. Mediul educațional trebuie să permită dezvoltarea liberă a copilului şi să pună în evidență dimensiunea interculturală şi pe cea a incluziunii sociale. **Mediul** trebuie astfel pregătit încât să permită copiilor o explorare activă şi interacțiuni variate cu materialele, cu ceilalți copii şi cu adultul (adulții).

3. Rolul familiei în aplicarea prezentului curriculum este acela de partener. Părinții ar trebui să cunoască şi participe în mod activ la educația copiilor lor desfăşurată în grădiniță. Implicarea familiei nu se rezumă la participarea financiară, ci şi la participarea în luarea deciziilor legate de educația copiilor, la prezența lor în sala de grupă în timpul activităților şi la participarea efectivă la aceste activități şi, în general, la viața grădiniței şi la toate activitățile şi manifestările în care aceasta se implică.

4. Totodată, curriculumul pentru învăţământul preşcolar promovează conceptul de **dezvoltare globală** a copilului, considerat a fi central în perioada copilăriei timpurii. Perspectiva dezvoltării globale a copilului accentuează **importanța domeniilor de dezvoltare a copilului**[1]**,** în contextul în care, în societatea de azi, pregătirea copilului pentru şcoală şi pentru viață trebuie să aibă în vedere nu doar competenţele academice, ci în aceeaşi măsură, capacități, deprinderi, atitudini ce țin de dezvoltarea socio-emoțională (a trăi şi a lucra împreună sau alături de alții, a gestiona emoții, a accepta diversitatea, toleranța etc.), dezvoltarea cognitivă (abordarea unor situații problematice, gîndirea divergentă, stabilirea de relații cauzale, etc., asocieri, corelații etc.), dezvoltarea fizică (motricitate, sănătate, alimentaţie sănătoasă etc.). Abordarea curriculumului din perspectiva dezvoltării globale vizează cuprinderea tuturor aspectelor importante ale dezvoltării complete a copilului, în acord cu particularităţile sale de vârstă şi individuale.

Întrucât finalitățile educației în perioada timpurie (de la naştere la 6/7 ani) vizează dezvoltarea globală a copilului, obiectivele cadru şi de referință ale prezentului curriculum sunt formulate pe domenii experiențiale, ținându-se cont de reperele stabilite de domeniile de dezvoltare. În acest sens, domeniile experiențiale devin instrumente de atingere a acestor obiective şi, în acelaşi timp, instrumente de măsură pentru dezvoltarea copilului, în contextul în care ele indică deprinderi, capacități, abilități, conținuturi specifice domeniilor de dezvoltare.

În cele ce urmează vom face o prezentare a domenilor de dezvoltare aşa cum sunt ele conturate în ***Reperele fundamentale privind învățarea şi dezvoltarea timpurie a copilului între naştere şi 7 ani***[2], ilustrând, totodată, şi legăturile acestora cu conținutul domeniilor experiențiale din structura curriculumului:

A. ***DOMENIUL Dezvoltarea fizică, sănătate şi igienă personală*** – cuprinde o gamă largă de deprinderi şi abilități (de la mişcări largi, cum sunt săritul, alergarea, până la mişcări fine de tipul realizării desenelor sau modelarea), dar şi coordonarea, dezvoltarea senzorială, alături de cunoştinţe şi practici referitoare la îngrijire şi igienă personală, nutriție, practici de menținerea sănătății si securității personale.

Dimensiuni ale domeniului:

Dezvoltare fizică: Dezvoltarea motricității grosiere
Dezvoltarea motricității fine
Dezvoltarea senzorio-motorie

Sănătate şi igienă personală: Promovarea sănătății şi nutriției
Promovarea îngrijirii şi igienei personale
Promovarea practicilor privind securitatea personală

---

[1] Din punct de vedere istoric, conceptul de „domeniu de dezvoltare" apare în secolul XX, între cele două războaie mondiale. Printre primii care urmăresc dezvoltarea copilului de la naştere este Arnold Gesell şi el elaborează una dintre primele inventare de dezvoltare structurat pe domeniile de dezvoltare. După concepția lui Gesell dezvoltarea este divizată în: domeniul motor, cognitiv-senzorial, limbaj şi comunicare, autonomie şi deprinderi de autoservire. Gesell urmăreşte evoluția copilului în funcție de creştere şi de maturizarea sistemului nervos corelat cu procesul de achiziții în plan psihologic. Această abordare a dezvoltării copilului şi a achizițiilor sale este utilizată de mai toți specialiştii preocupați de evoluția neuropsihică a copiilor de vârstă mică, amintim R. Spitz, O. Brunet, I. Lezine, N. Bayley şi alții

[2] Acest document de politică educațională a fost elaborat în 2007 cu sprijinul Reprezentanței UNICEF din România, printr-un proces consultativ la care au participat specialişti în educația şi dezvoltarea copilului mic de la naştere la 7 ani. Scopul elaborării acestui document a fost acela de pune bazele unui sistem de documente de politică privind educația, îngrijirea şi protecția copilului mic de la naştere le 7 ani, care să asigure o perspectivă şi abordare unitară a perioadei copilăriei timpurii, prin care să fie promovate drepturile copilului şi să-i asigure acestuia condițiile optime pentru un cel mai un start în viață. *Reperele fundamentale privind învățarea şi dezvoltarea timpurie a copilului* reflectă contextul internațional al cercetărilor şi preocupărilor la nivel mondial în domeniul educației timpurii , precum şi cerințele şi prioritățile la nivel național.

B. ***DOMENIUL Dezvoltarea socio-emoțională*** – vizează debutul vieții sociale a copilului, capacitatea lui de a stabili şi menține interacțiuni cu adulți si copii. Interacțiunile sociale mediază modul în care copiii se privesc pe ei înşişi si lumea din jur. Dezvoltarea emoțională vizează îndeosebi capacitatea copiilor de a-şi percepe şi exprima emoțiile, de a înțelege şi a răspunde emoțiilor celorlalți, precum şi dezvoltarea conceptului de sine, crucial pentru acest domeniu. În strânsă corelație cu conceptul de sine se dezvoltă imaginea despre sine a copilului, care influențează decisiv procesul de învățare.

Dimensiuni ale domeniului:

Dezvoltare socială: Dezvoltarea abilităților de interacțiune cu adulții
Dezvoltarea abilităților de interacțiune cu copiii de vârstă apropiată
Acceptarea şi respectarea diversității
Dezvoltarea comportamentelor prosociale

Dezvoltare emoțională: Dezvoltarea conceptului de sine
Dezvoltarea controlului emoțional
Dezvoltarea expresivității emoționale

C. ***DOMENIUL Dezvoltarea limbajului şi a comunicării*** **–** vizează dezvoltarea limbajului (sub aspectele vocabularului, gramaticii, sintaxei, dar şi a înțelegerii semnificației mesajelor), a comunicării (cuprinzând abilități de ascultare, comunicare orală si scrisă, nonverbală si verbală) şi preachizițiile pentru scris-citit şi însoțeşte dezvoltarea în fiecare dintre celelalte domenii.

Dimensiuni ale domeniului:

Dezvoltarea limbajului şi a comunicării: Dezvoltarea capacității de ascultare si înțelegere (comunicare receptivă)
Dezvoltarea capacității de vorbire şi comunicare (comunicare expresivă)

Dezvoltarea premiselor citirii şi scrierii: Participarea la experiențe cu cartea; cunoaşterea şi aprecierea cărții
Dezvoltarea capacității de discriminare fonetică; asocierea sunet-literă
Conştientizarea mesajului vorbit/scris
Însuşirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

D. ***DOMENIUL Dezvoltarea cognitivă*** – a fost definită în termenii abilității copilului de a înțelege relațiile dintre obiecte, fenomene, evenimente şi persoane, dincolo de caracteristicile lor fizice. Domeniul include abilitățile de gândire logică şi rezolvare de probleme, cunoştințe elementare matematice ale copilului şi cele referitoare la lume şi mediul înconjurător.

Dimensiuni ale domeniului:

Dezvoltarea gândirii logice şi rezolvarea de probleme

Cunoştințe şi deprinderi elementare matematice, cunoaşterea şi înțelegerea lumii: Reprezentări matematice elementare (numere,

reprezentări numerice, operații, concepte de spațiu, forme geometrice, înțelegerea modelelor, măsurare)
Cunoaşterea şi înțelegerea lumii (lumea vie, Pământul, Spațiul, metode ştiințifice)

E. DOMENIUL Capacități şi atitudini în învățare – se referă la modul în care copilul se implică într-o activitate de învățare, modul în care abordează sarcinile şi contextele de învățare, precum şi la atitudinea sa în interacțiunea cu mediul şi persoanele din jur, în afara deprinderilor si abilităților menționate în cadrul celorlalte domenii de dezvoltare.

Dimensiuni ale domeniului:

Curiozitate şi interes
Inițiativă
Persistență în activitate
Creativitate

Din contextul anterior prezentat, educatoarele vor înțelege că datoria lor este aceea de a urmări realizarea unei legaături reale între domeniile experiențiale şi domeniile de dezvoltare, fără a căuta o suprapunere exclusivă a lor ci, efectiv, prin găsirea strategiilor adecvate de atingere a dezvoltării globale a copilului şi, implicit, a finalităților educațion

PLAN de ÎNVĂȚĂMÂNT

- nivel preşcolar -

Intervalul de vârstă	Categorii de activități de învățare	Nr.de activități/săptămână		Nr.ore/tură, din norma cadrului didactic, dedicate categoriilor de activități din planul de învățământ
		ON*	**OP/OS***	
37 – 60 luni (3,1 - 5 ani)	Activități pe domenii experiențiale	7	+ 7	2h x 5 zile = 10h
	Jocuri si activități didactice alese	10	+ 5	1,5h x 5 zile = 7,5h
	Activități de dezvoltare personală	5	+ 10	1,5h x 5 zile = 7,5h
	TOTAL	**22**	**+ 22**	**25 h**
61 – 84 luni (5,1 - 7 ani)	Activități pe domenii experiențiale	10	+ 10	3h x 5 zile = 15h
	Jocuri si activități didactice alese	10	+ 5	1h x 5 zile = 5h
	Activități de dezvoltare personală	6	+ 11	1h x 5 zile = 5h
	TOTAL	**26**	**+ 26**	**25 h**

Notă:

* Abrevieri pentru cele trei tipuri de program din grădinițe: normal (ON), prelungit (OP) şi săptămânal (OS).

La programul prelungit şi săptămânal numărul de activități menționat reprezintă activitățile care se adaugă în programul de după-amiază al copiilor (tura a II-a a educatoarei).

METODOLOGIA
de aplicare a planului de învățământ pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 3 şi 6/7 ani

1. Planul de învățământ pentru nivelul preşcolar prezintă o **abordare sistemică**, în vederea asigurării continuității în cadrul celei mai importante perioade de dezvoltare din viața copilului.
2. **Intervalele de vârstă** (37 – 60 luni şi 61 – 84 luni), care apar în planul de învățământ, precum şi **categoriile şi numărul de activități** sunt rezultatul corelării realităților din sistem cu *Reperele fundamentale în învățarea şi dezvoltarea timpurie a copilului de la naştere la 7 ani* şi cu tendințele la nivel mondial în domeniu.
3. **Dezvoltarea copilului** este dependentă de ocaziile pe care i le oferă rutina zilnică, interacțiunile cu ceilalți, organizarea mediului şi activitățile/situațiile de învățare, special create.
4. **Activitățile de învățare** reprezintă un ansamblu de acțiuni cu caracter planificat, sistematic, metodic, intensiv, organizate şi conduse de cadrul didactic, în scopul atingerii finalităților prevăzute în curriculum. Desfăşurarea acestora necesită **coordonarea eforturilor comune ale celor trei parteneri** ai procesului de predare-învățare-evaluare, respectiv: **cadre didactice, părinți, copii,** dar şi a colaboratorilor şi partenerilor educaționali din comunitate a căror implicare este la fel de importantă. În desfăşurarea acestora accentul va cădea pe încurajarea inițiativei copilului şi a luării deciziei, pe învățarea prin experimente şi exersări individuale. Activitățile de învățare se desfăşoară fie cu întreaga grupă de copii, fie pe grupuri mici sau individual. Ele pot lua forma activităților pe discipline sau integrate, a activităților liber-alese sau a celor de dezvoltare personală. Dintre mijloacele de realizare utilizate putem aminti: jocul liber, discuțiile libere, jocul didactic, povestirea, exercițiile cu material individual, experimentele, construcțiile, lectura după imagini, observarea, convorbirea, povestirile create de copii, memorizările, precum şi alte mijloace, specifice didacticii, în funcție de nevoile educaționale ale copiilor.
5. <u>Categoriile de activități de învățare</u> prezente în acest plan de învățământ sunt: ***Activități pe domenii de învățare (care pot fi activități integrate sau pe discipline), Jocuri şi activități alese şi Activități de dezvoltare personală.***

a) ***Activitățile pe domenii experiențiale*** sunt activitățile integrate sau pe discipline desfăşurate cu copiii în cadrul unor proiecte planificate în funcție de temele mari propuse de curriculum, precum şi de nivelul de vârstă şi de nevoile şi interesele copiilor din grupă. Numărul acestora indică îndeosebi numărul maxim de discipline care pot fi parcurse într-o săptămână (şi ne referim la disciplinele/domeniile de învățare care pot intra în componența domeniilor experiențiale respective). Astfel, considerăm că se pot desfăşura maximum 5 activități integrate pe săptămână, indiferent de nivelul de vârstă al copiilor Aşadar, educatoarea poate planifica activități de sine stătătoare, respectiv pe discipline (activități de educarea limbajului, activități matematice, de cunoaşterea mediului, de educație pentru societate, de educație fizică, activități practice, educație muzicală sau activități artistico-plastice) sau activități integrate (cunoştințelele din cadrul mai multor discipline pot fi îmbinate armonios pe durata unei zile întregi şi, cu acest prilej, în activitatea integrată intră şi jocurile şi activitățile alese SAU cunoştințele interdisciplinare sunt focalizate pe anumite domenii experiențiale iar jocurile şi activitățile alese se desfăşoară în afara acesteia). Este important să reținem faptul că ordinea desfăşurării etapelor de activități (etapa I, atapa a II-a, etapa a III-a etc.) nu este întotdeauna obligatorie, cadrul didactic având libertatea de a opta pentru varianta potrivită.

18

b) ***Jocurile şi activităţile didactice alese*** sunt cele pe care copiii şi le aleg şi îi ajută pe aceştia să socializeze în mod progresiv şi să se inițieze în cunoaşterea lumii fizice, a mediului social şi cultural căruia îi aparţin, a matematicii, comunicării, a limbajului citit şi scris. Ele se desfăşoară pe grupuri mici, în perechi şi chiar individual. Practic, în decursul unei zile regăsim, în funcție de tipul de program (normal, prelungit sau săptămânal), două sau trei etape de jocuri şi activităţi alese (etapa I – dimineaţa, înainte de începerea activităților integrate, etapa a III-a – în intervalul de după activitățile pe domenii de învățare şi înainte de masa de prânz/plecarea copiilor acasă şi, după caz, etapa a IV-a – în intervalul cuprins între etapa de relaxare de după amiază şi plecarea copiilor de la programul prelungit acasă).Totodată, în unele cazuri, ele se pot pot regăsi ca elemente componente în cadrul activităţii integrate. Reuşita desfăşurării jocurilor şi a activităților didactice alese depinde în mare măsură de modul în care este organizat şi conceput mediul educaţional. Acesta trebuie să stimuleze copilul, să-l ajute să se orienteze, să-l invite la acțiune. Astfel, dacă este vorba de activităţi desfăşurate în sala de grupă, educatoarea va acorda o atenție deosebită organizării spaţiului în centre ca: ***Biblioteca, Colțul căsuței/Joc de rol, Construcţii, Ştiinţă, Arte, Nisip şi apă*** şi altele. Organizarea acestor centre se va face ţinând cont de resursele materiale, de spaţiu şi de nivelul de vârstă al copiilor. In funcţie de spaţiul disponibil, sectorizarea sălii de grupă poate cuprinde toate centrele sau cel puțin două dintre ele în care cadrul didactic pregăteşte zilnic „oferta" pentru copii, astfel încât aceştia să aibă posibilitatea **să aleagă** locul de învățare şi joc, în funcție de disponibilitate şi nevoi. Materialele care se vor regăsi zilnic în zonele/centrele/colțurile deschise nu trebuie să fie aleatorii, ci atent alese, în strânsă corelare cu tema săptămânii sau cu tema proiectului aflat în derulare. Pentru etapa jocurilor şi a activităților alese desfăşurate în curte, o atenție specială va fi acordată atât organizării şi amenajării curții de joc, cât şi siguranței pe care o oferă copiilor spaţiul respectiv şi dotările existente.

c) Activitățile de dezvoltare personală include **rutinele**, **tranzițiile** şi **activitățile din perioada după-amiezii** (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal), inclusiv activitățile opționale.

- Rutinele sunt activităţile-reper după care se derulează întreaga activitate a zilei. Ele acoperă nevoile de bază ale copilului şi contribuie la dezvoltarea globală a acestuia. Rutinele înglobează, de fapt, activităţi de tipul: ***sosirea copilului, întâlnirea de dimineață, micul dejun, igiena – spălatul şi toaleta, masa de prânz, somnul/perioada de relaxare de după-amiază, gustările, plecarea*** şi se disting prin faptul că se repetă zilnic, la intervale aproximativ stabile, cu aproape aceleaşi conţinuturi. La întâlnirea de dimineață accentul va cădea, printre altele (calendarul naturii, prezența etc.), pe:
  - ✓ **Autocunoaştere** (Stimă de sine, imagine de sine – *Cine sunt eu/cine eşti tu?, Sunt creativ!, Fluturasul, Etichete bune, etichete rele; Inimioara de prescolar/scolar*).
  - ✓ **Dezvoltarea abilităților de comunicare -** comunicare asertivă – *Învăț să spun NU fără să îi deranjez pe cei din jur*; comunicare cu colegii/părinții/educatoarea – jocuri în diade de tipul: *Cum salut?; Cum spun mulțumesc?; Cum cer iertare?; Cum mă împac cu prietenul meu?; Unele secrete nu trebuie păstrate niciodată…, în cine pot avea încredere?; Comunic în oglindă; Ce ție nu-ți place, altuia nu face!; Mima* (comunicarea verbală şi non-verbală a propriilor trăiri şi sentimente) *Sunt vesel/trist pentru că…; Azi mi-a plăcut/nu mi-a plăcut la tine…pentru că…; Tristețea/veselia în culori şi forme.*
  - ✓ **Managementul învățării prin joc -** Motivarea copilului pentru a deveni şcolar - *Vreau să fiu şcolar*; *Continuă povestea....; Meseria de elev; Cum aş vrea să fie învățătoarea mea; Eu, când voi fi şcolar....*

19

- ✓ **Dezvoltarea empatiei -** *Dacă tu eşti bine şi eu sunt bine!; Cum să îmi fac prieteni?; Ba al meu, ba al tău; Cinci minute eu, cinci minute tu; Cum îmi aleg prietenii?; Îmi ajut prietenul?; Suntem toleranți; Azi mi s-a întâmplat…; Cum v-ați simți dacă cineva v-ar spune…?, Cum să fac surprize celor dragi* etc.
- ✓ **Luarea deciziilor** în funcție de anumite criterii şi încurajarea alegerilor şi a găsirii a cât mai multe variante de soluții la situațiile apărute **-** *Hei, am şi eu o opinie!, M-am certat cu prietenul meu – ce pot să fac?, Vreau…, îmi permiți?, La răscruce de drumuri...*
- ✓ **Medierea conflictelor -** *Învăț să lucrez în echipă, Singur sau în grup?, Fără violență!, Fotograful.*

- Tranzițiile sunt activități de scurtă durată, care fac ***trecerea de la momentele de rutină la alte tipuri/categorii de activități de învățare, de la o activitate de învățare la alta***, în diverse momente ale zilei. Mijloacele de realizare ale acestui tip de activitate variază foarte mult, în funcție de vârsta copilului, de contextul momentului şi de calitățile adultului cu rol de cadru didactic. În acest sens, ele pot lua forma unei activități desfăşurate în mers ritmat, a unei activități care se desfăşoară pe muzică sau în ritmul dat de recitarea unei numărători sau a unei frământări de limbă, a unei activități în care se execută concomitent cu momentul de tranziție respectiv un joc cu text şi cânt cu anumite mişcări cunoscute deja de copii etc.
- Activitățile opționale intră tot în categoria activităților de învățare, respectiv a celor de dezvoltare personală şi se includ în programul zilnic al copilului în grădiniță. Ele sunt alese de către părinți, din oferta prezentată de unitatea de învățământ la 15 septembrie şi aprobată de către Consiliul director al unității. Opționalele pot fi desfăşurate de către educatoarele grupei sau de un profesor specialist, care va lucra în echipă cu acestea. Programa unei activități opționale poate fi elaborată de educatoarea/profesorul care urmează să o desfăşoare şi, în acest caz, va fi avizată de inspectorul de specialitate sau poate fi aleasă de cel care predă opționalul respectiv din oferta de programe avizate deja de MECT sau de ISJ. Timpul afectat unei activități opționale este acelaşi cu cel destinat celorlalte activități din programul copiilor. În acest context, se va desfăşura cel mult un opțional pe săptămână, pentru copiii cu vârste între 37 – 60 luni (3- 5 ani) şi cel mult două, pentru copiii cu vârste între 61 – 84 luni (5 – 7 ani). Activitățile opționale se desfăşoară cu maximum 10-15 copii şi au menirea de a descoperi şi dezvolta înclinațiile copiilor şi de a dezvolta abilități, ca o premiză pentru performanțele de mai târziu. Grupele de copii participanți la un opțional vor cuprinde 10-15 preşcolari. Activitățile opționale se desfăşoară în continuare conform Notificării nr.41945/18.10.2000 (vezi Anexa 4).
- Activitățile desfăşurate în perioada după-amiezii (activități recuperatorii pe domenii de învățare, recreative, de cultivare şi dezvoltare a înclinațiilor) sunt tot activități de învățare. Acestea respectă ritmul propriu de învățare al copilului şi aptitudinile individuale ale lui şi sunt corelate cu tema săptămânală/tema proiectului şi cu celelalte activități din programul zilei.

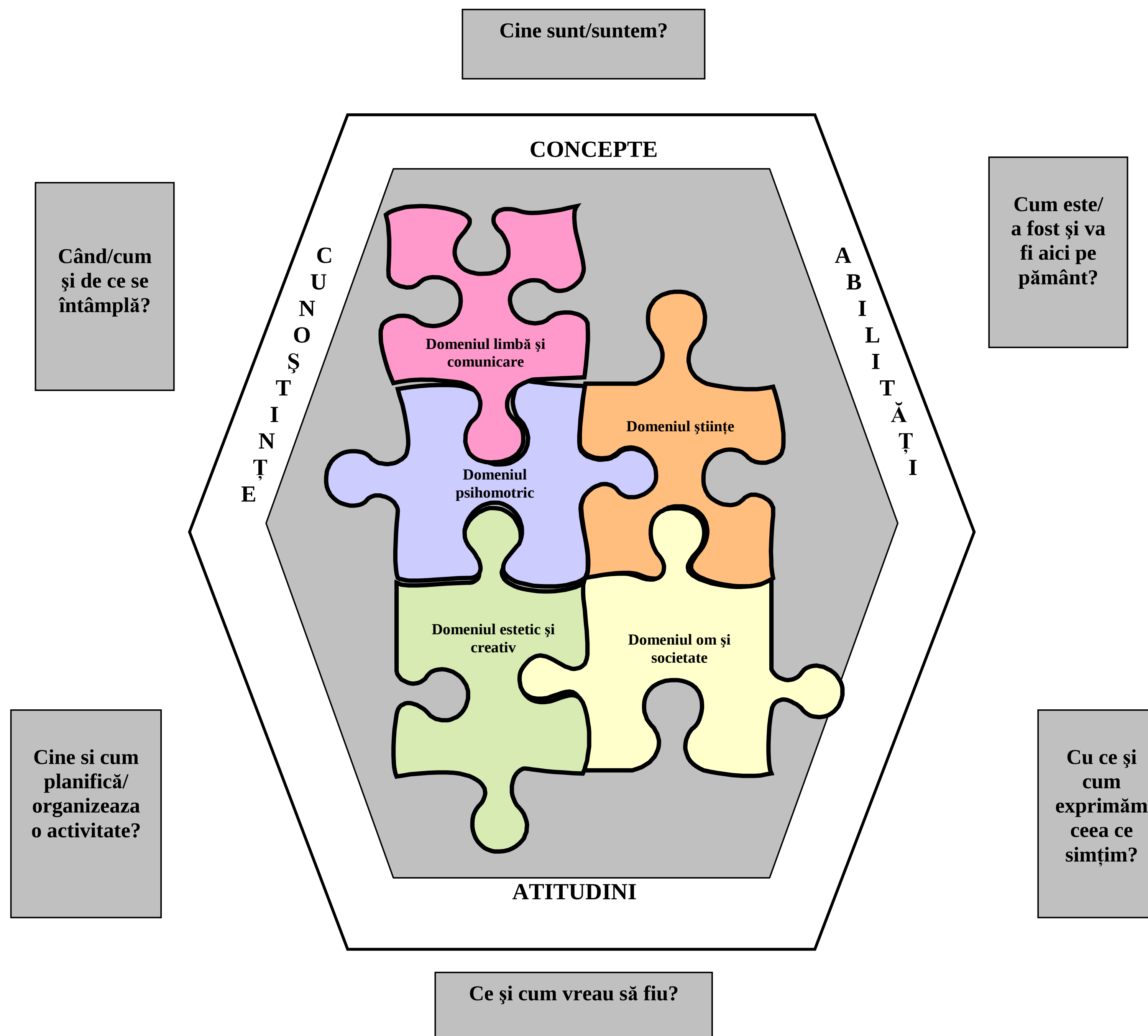
6. **Jocul este activitatea fundamentală a copilului** pe care se sprijină atât rutinele cât şi tranzițiile şi, evident, activitățile de învățare. El influențează întreaga conduită şi prefigurează personalitatea în plină formare a acestuia. Aşadar, mijloacele principale de realizare a procesului instructiv-educativ la nivel antepreşcolar şi preşcolar sunt: jocul, (ca joc liber, dirijat sau didactic), activitățile didactice de învățare.
7. Programul anual de studiu se va organiza în jurul a şase mari teme: ***Cine sunt/ suntem?, Când, cum şi de ce se întâmplă?, Cum este, a fost şi va fi aici pe pământ?, Cum planificăm/ organizăm o activitate?, Cu ce şi cum exprimăm ceea ce simțim?*** şi ***Ce şi cum vreau să fiu?*** (ordinea prezentării nu are nici o legătură cu momentul din anul şcolar când pentru o temă sau alta se pot derula cu copiii diferite proiecte).
8. Pornind de la aceste teme, anual, pe grupe de vârstă, se stabilesc proiectele care urmează a se derula cu copiii[3]. Intr-un an şcolar, se pot derula **maximum 7 proiecte** cu o durată de maximum 5 săptămâni/proiect sau un număr mai mare de proiecte de mai mică amploare, variind între 1-3 săptămâni, în funcție

[3] Detalii privind proiecte orientative şi exemple activități în cadrul proiectelor se găsesc în Anexa 1.

de complexitatea temei abordate şi de interesul copiilor pentru tema respectivă. De asemenea, pot exista şi săptămâni în care copiii nu sunt implicaţi în nici un proiect, dar în care sunt stabilite teme săptămânale de interes pentru copii. Totodată, pot exista şi proiecte de o zi şi/sau proiecte transsemestriale.

9. În medie, pentru toate cele patru intervale de vârstă, o activitate cu copiii durează între 15 şi 45 de minute (de regulă, 15 minute la grupa mică, 30-45 minute maximum la grupa pregătitoare). În funcţie de nivelul grupei, de particularităţile individuale ale copiilor din grupă, de conţinuturile şi obiectivele propuse la activitate, educatoarea va decide care este timpul efectiv necesar pentru desfăşurarea fiecărei activităţi.
10. Numărul de activităţi zilnice desfăşurate cu copiii variază în funcţie de **tipul de program ales de părinţi** (program normal – 5 ore sau program prelungit – 10 ore), iar numărul de activităţi dintr-o săptămână variază în funcţie de nivelul de vârstă al copiilor (respectiv: 3-5 ani şi 5-6/7 ani). Totodată, pentru nivelul 3-5 ani, unde sunt numai 7 activităţi integrate sau pe discipline şi 8 arii curriculare, recomandăm alternarea activităţilor artistico-plastice şi de educaţie muzicală (aflate în aceeaşi arie curriculară) sau a acestora cu activităţile practice (din aria curriculară Tehnologii).
11. Pentru grupele de vârstă cuprinse în intervalul **3-5 ani**, categoriile de activităţi desfăşurate cu copiii vor viza îndeosebi **socializarea copilului** (colaborare, cooperare, negociere, luarea deciziilor în comun etc.) **şi obţinerea treptată a unei autonomii personale**, iar pentru grupele de vârstă cuprinse în intervalul **5-7 ani**, accentul se va deplasa spre **pregătirea pentru şcoală şi pentru viaţa socială a acestuia**.
12. Educatoarele vor respecta Programul zilnic (cu reperele orare)[4] stabilit de Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Tineretului. În intervalul 1-30 septembrie, după etapa de observare a copiilor (evaluarea iniţială) şi după întocmirea caracterizării grupei, pe baza evaluării resurselor umane şi materiale existente şi după consultarea educatoarelor şi a părinţilor, se va definitiva şi aproba de către Consiliul director al unităţii de învăţământ lista activităţilor opţionale.
13. În programul zilnic este obligatoriu să existe cel puţin **o activitate sau un moment/secvenţă de mişcare** *(joc de mişcare cu text şi cânt, activitate de educaţie fizică, moment de înviorare, întreceri sau trasee sportive, plimbare în aer liber etc.).* Totodată, educatoarea va avea în vedere expunerea copiilor la factorii de mediu, ca şi condiţie pentru menţinerea stării de sănătate şi de călire a organismului şi va scoate copiii în aer liber, cel puţin o dată pe zi, indiferent de anotimp.
14. **Activitatea didactică a educatoarei** se compune din **5 ore** pe zi de activitate desfăşurată cu grupa de minimum 10 şi maximum 20 de copii şi **3 ore** de activitate metodică (proiectarea şi pregătirea activităţilor pentru a doua zi, studiul individual, confecţionarea materialului didactic, conceperea şi realizarea unor fişe de lucru, participarea la cursuri de formare, comisii metodice, cercuri pedgogice, întâlniri metodice, schimburi de experienţă etc.). La nivelul Comisiei metodice, cel puţin o zi pe săptămână va fi dedicată efectuării celor 3 ore de activitate metodică în unitate. Întreaga activitate a educatoarei va fi înregistrată în documentul juridic *Caietul de evidenţă a activităţii cu copiii şi a prezenţei la grupă*[5] *şi* va fi ilustrată în **potofoliul profesional**, pe care îl întocmeşte în urma desfăşurării activităţii metodice zilnice şi în **portofoliile copiilor,** care dau măsura valorii sale profesionale.
15. Instrumentele recomandate pentru a fi utilizate de educatoare pentru a înregistra diferite aspecte privind activitatea zilnică cu copiii sunt: *Caietul de evidenţă a activităţilor cu copiii şi a prezenţei la grupă, Calendarul naturii, Catalogul grupei, Jurnalul grupei* şi *portofoliile copiilor.*

[4] Formatul orientativ pentru planificarea calendaristică se găseşte în Anexa 2, iar baza legală a acestui document juridic se află în Anexa 5.
[5] Vezi Anexa 3

Cine sunt/suntem?
CONCEPTE
Când/cum şi de ce se întâmplă?
Cum este/ a fost şi va fi aici pe pământ?
CUNOŞTINŢE
ABILITĂŢI
Domeniul limbă şi comunicare
Domeniul ştiințe
Domeniul psihomotric
Domeniul estetic şi creativ
Domeniul om şi societate
Cine si cum planifică/ organizeaza o activitate?
Cu ce şi cum exprimăm ceea ce simțim?
ATITUDINI
Ce şi cum vreau să fiu?

22

PRECIZĂRI
privind
organizarea programului anual de studiu pe teme

Cine sunt/ suntem?

Descrierea temei

O explorare a naturii umane, a convingerilor şi valorilor noastre, a corpului uman, a stării de sănătate proprii şi a familiilor noastre, a prietenilor, comunităților şi culturilor cu care venim în contact (materială, fizică, sufletească, culturală şi spirituală), a drepturilor şi a responsabilităților noastre, a ceea ce înseamnă să fii om.

Descrierea temei

O explorare a lumii fizice şi materiale, a universului apropiat sau îndepărtat, a relației cauză-efect, a fenomenelor naturale şi a celor produse de om, a anotimpurilor, a domeniului ştiinței şi tehnologiei.

Când/cum şi de ce se întâmplă?

**Cum este/
a fost şi va fi aici
pe pământ?**

Descrierea temei

O explorare a Sistemului solar, a evoluției vieții pe Pământ, cu identificarea factorilor care întrețin viața, a problemelor lumii contemporane: poluarea, încălzirea globală, suprapopularea etc.
O explorare a orientării noastre în spațiu şi timp, a istoriilor noastre personale, a istoriei şi geografiei din perspectivă locală şi globală, a căminelor şi a călătoriilor noastre, a descoperirilor, explorărilor, a contribuției indivizilor şi a civilizațiilor la evoluția noastră în timp şi spațiu.

**Cine şi cum planifică/
organizează o activitate?**

Descrierea temei

O explorare a modalităților în care comunitatea/individul îşi planifică şi organizează activitățile, precum şi a universului produselor muncii şi, implicit, a drumului pe care acestea îl parcurg .
O incursiune în lumea sistemelor şi a comunităților umane, a fenomenelor de utilizare/ neutilizare a forței de muncă şi a impactului acestora asupra evoluției comunităților umane, în contextul formării unor capacități antreprenoriale.

24

Descrierea temei

O explorare a felurilor în care ne descoperim şi ne exprimăm ideile, sentimentele, convingerile şi valorile, îndeosebi prin limbaj şi prin arte.
O incursiune în lumea patrimoniului cultural național şi universal.

Cu ce şi cum exprimăm ceea ce simțim?

Ce şi cum vreau sa fiu?

Descrierea temei

O explorare a drepturilor şi a responsabilităților noastre, a gândurilor şi năzuințelor noastre de dezvoltare personală.
O incursiune în universul muncii, a naturii şi a valorii sociale a acesteia (*Munca - activitatea umană cea mai importantă, care transformă năzuințele în realizări*). O incursiune în lumea meseriilor, a activității umane în genere, în vederea descoperirii aptitudinilor şi abilităților proprii, a propriei valori şi a încurajării stimei de sine.

OBIECTIVE CADRU ŞI DE REFERINȚĂ

DOMENIUL LIMBĂ ŞI COMUNICARE

- **Dezvoltarea capacității de exprimare orală, de înțelegere şi utilizare corectă a semnificațiilor structurilor verbale orale;**
- **Educarea unei exprimări verbale corecte din punct de vedere fonetic, lexical, sintactic;**
- **Dezvoltarea creativității şi expresivității limbajului oral;**
- **Dezvoltarea capacității de a înțelege şi transmite intenții, gânduri, semnificații mijlocite de limbajul scris.**

- Să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor.
- Să înțeleagă şi să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.
- Să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înțeles.
- Să distingă sunetele ce compun cuvintele şi să le pronunțe corect.
- Să-şi îmbogățească vocabularul activ şi pasiv pe baza experienței, activității personale şi/sau a relațiilor cu ceilalți şi simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.
- Să recepteze un text care i se citeşte ori i se povesteşte, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive şi estetice ale acestuia.
- Să fie capabil să creeze el însuşi (cu ajutor) structuri verbale, rime, ghicitori, povestiri, mici dramatizări, utilizând intuitiv elementele expresive
- Să recunoască existența scrisului oriunde îl întâlneşte.
- Să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).
- Să găsească ideea unui text, urmărind indiciile oferite de imagini.
- Să manifeste interes pentru citit.
- Să recunoască cuvinte simple şi litere în contexte familiare.
- Să recunoască literele alfabetului şi alte convenții ale limbajului scris
- Să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date.
- Să perceapă şi să discrimineze între diferitele forme, mărimi, culori – obiecte, imagini, forme geometrice, tipuri de contururi etc.
- Să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora
- Să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație
- Să descopere că scrierea îndeplineşte anumite scopuri, cerințe sociale şi să se folosească de această descoperire (ex.: recunoaşte şi respectă simboluri care avertizează asupra prezenței/existenței unui pericol sau care arată direcția, destinația unei clădiri/unui loc etc.)
- Să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor şi cifrelor, învățând să le traseze.

DOMENIUL ŞTIINȚE

- **Dezvoltarea operațiilor intelectuale prematematice;**
- **Dezvoltarea capacității de a înțelege şi utiliza numere, cifre, unități de măsură, întrebuințând un vocabular adecvat;**
- **Dezvoltarea capacității de recunoaştere, denumire, construire şi utilizare a formelor geometrice;**
- **Stimularea curiozității privind explicarea şi înțelegerea lumii înconjurătoare**
- **Dezvoltarea capacității de rezolvare de situații problematice, prin achiziția de strategii adecvate;**
- **Dezvoltarea capacității de cunoaştere şi înțelegere a mediului înconjurător, precum şi stimularea curiozității pentru investigarea acestuia;**
- **Dezvoltarea capacității de observare şi stabilire de relații cauzale, spațiale, temporale**
- **Utilizarea unui limbaj adecvat în prezentarea unor fenomene din natură şi din mediul înconjurător;**
- **Formarea şi exersarea unor deprinderi de îngrijire şi ocrotire a mediului înconjurător, în vederea educării unei atitudini pozitive față de acesta.**

- Să-şi îmbogăţească experienţa senzorială, ca bază a cunoştinţelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulţimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan;
- Să efectueze operaţii cu grupele de obiecte constituite în funcţie de diferite criterii date ori găsite de el însuşi: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantităţii prin punere în corespondenţă.
- Să înţeleagă şi să numească relaţiile spaţiale relative, să plaseze obiecte într-un spaţiu dat ori să se plaseze corect el însuşi în raport cu un reper dat.
- Să înţeleagă raporturi cauzale între acţiuni, fenomene (dacă...atunci) prin observare şi realizare de experimente
- Să recunoască, să denumească, să construiască şi să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri.
- Să efectueze operaţii şi deducţii logice, în cadrul jocurilor cu piesele geometrice
- Să numere de la 1 la 10 recunoscând grupele cu 1-10 obiecte şi cifrele corespunzătoare.
- Să efectueze operaţii de adunare şi scădere cu 1-2 unităţi, în limitele 1-10.
- Să identifice poziţia unui obiect într-un şir utilizând numeralul ordinal.
- Să realizeze serieri de obiecte pe baza unor criterii date ori găsite de el însuşi.
- Să compună şi să rezolve probleme simple, implicând adunarea/ scăderea în limitele 1-10
- Să găsească soluţii diverse pentru situaţii problematice reale sau imaginare întîlnite în viaţa de zi cu zi sau în poveşti, povestiri.
- Să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetaţia, fauna, fiinţa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum şi interdependenţa dintre ele.
- Să recunoască şi să descrie verbal şi/sau grafic anumite schimbări şi transformări din mediul apropiat.
- Să cunoască elemente ale mediului social şi cultural, poziţionând elementul uman ca parte integrantă a mediului.
- Să cunoască existenţa corpurilor cereşti, a vehiculelor cosmice.
- Să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.
- Să manifeste disponibilitate în a participa la acţiuni de îngrijire şi protejare a mediului, aplicând cunoştinţele dobândite.
- Să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătăţii şi protecţiei omului şi naturii.

DOMENIUL OM ŞI SOCIETATE

- **Cunoaşterea şi respectarea normelor de comportare în societate; educarea abilității de a intra în relație cu ceilalți;**
- **Educarea trăsăturilor pozitive de voință şi caracter şi formarea unei atitudini pozitive față de sine şi față de ceilalți;**
- **Dezvoltarea comportamentelor de cooperare, prosociale, proactive (inițiativă)**
- **Dezvoltarea abilității de recunoaştere, acceptare şi respect al diversității**
- **Cunoaşterea unor elemente de istorie, geografie, religie care definesc portretul spiritual al poporului român;**
- **Formarea şi consolidarea unor abilități practice specifice nivelului de dezvoltare motrică;**
- **Îmbogățirea cunoştințelor despre materiale şi caracteristicile lor, precum şi despre tehnici de lucru necesare prelucrării acestora în scopul realizării unor produse simple;**
- **Formarea deprinderilor practic-gospodăreşti şi utilizarea vocabularului specific.**

30

- Să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum şi reguli de securitate personală (ex.: importanța alimentelor sănătoase pentru organismul uman; reguli ale activității şi ale jocului, în vederea evitării unor situații periculoase; reguli de minimă protecție a naturii şi pericolul încălcării lor; reguli privind protecția vieții proprii şi a celor din jur etc.)
- Să-şi adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăieşte (familie, grădiniță, grupul de joacă)
- Să negocieze şi să participe la decizii comune
- Să aprecieze în situații concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute.
- Să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului.
- Să descrie şi să identifice elemente locale specifice țării noastre şi zonei în care locuieşte (elemente de relief, aşezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice).
- Să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.
- Să cunoască diferite materiale de lucru, din natură ori sintetice
- Să efectueze operații simple de lucru cu materiale din natură şi sintetice
- Să identifice, să proiecteze şi să găsească cât mai multe soluții pentru realizarea temei propuse în cadrul activităților practice.
- Să se raporteze la mediul apropiat, contribuind la îmbogățirea acestuia prin lucrările personale.
- Să dobândească comportamente şi atitudini igienice corecte față de propria persoană şi față de alte ființe şi obiecte.
- Să capete abilitatea de a intra în relație cu cei din jur, respectând norme de comportament corect şi util celorlalți.
- Să-şi formeze deprinderi practice şi gospodăreşti.
- Să se comporte adecvat în diferite contexte sociale.

DOMENIUL ESTETIC ŞI CREATIV

- Formarea unor deprinderi de lucru pentru realizarea unor desene, picturi, modelaje;
- Realizarea unor corespondențe între diferitele elemente de limbaj plastic şi forme, obiecte din mediul înconjurător (natură, artă şi viața socială);
- Stimularea expresivității şi a creativității prin desen, pictură, modelaj;
- Formarea capacității de receptare a lumii sonore şi a muzicii;
- Formarea capacităților de exprimare prin muzică;
- Cunoaşterea marilor valori ale creației muzicale naționale şi universale.

- Să redea teme plastice specifice desenului.
- Să obțină efecte plastice, forme spontane şi elaborate prin tehnici specifice picturii.
- Să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.
- Să recunoască elemente ale limbajului plastic şi să diferențieze forme şi culori în mediul înconjurător.
- Să cunoască şi să diferențieze materiale şi instrumente de lucru, să cunoască şi să aplice reguli de utilizare a acestora
- Să utilizeze un limbaj adecvat cu privire la diferitele activități plastice concrete
- Să compună în mod original şi personal spațiul plastic, utilizând materiale şi tehnici diverse alese de el .
- Să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.
- Să privească şi să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)
- Să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.
- Să diferențieze auditiv timbrul sunetelor din mediul apropiat şi al sunetelor muzicale.
- Să diferențieze auditiv intensitatea sunetelor din mediul apropiat şi a sunetelor muzicale.
- Să diferențieze auditiv durata determinată a sunetelor din mediul apropiat şi a sunetelor muzicale
- Să diferențieze auditiv înălțimea sunetelor muzicale.
- Să intoneze cântece pentru copii.
- Să cânte acompaniaţi de educatoare
- Să acompanieze ritmic cântecele.
- Să cânte cântecele în aranjamente armonico-polifonice elementare.
- Să asocieze mişcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia
- Să exprime prin mişcare starea sufletească creată de muzica audiată.
- Să exprime într-un joc impresia muzicală.
- Să improvizeze spontan, liber scurte motive sincretice: text onomatopeic + melodie, text onomatopeic + mişcare, text onomatopeic + melodie + mişcare;.
- Să asculte şi să recunoască fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia.

33

DOMENIUL PSIHOMOTRIC

- **Formarea şi dezvoltarea deprinderilor motrice de bază şi utilitar-aplicative;**
- **Stimularea calităților intelectuale, de voință şi afective în vederea aplicării independente a deprinderilor însuşite;**
- **Cunoaşterea deprinderilor igienico-sanitare pentru menținerea stării de sănătate.**

- Să fie capabil să execute mişcări motrice de bază: mers, alergare, sărituri, rostogoliri, căţărări.
- Să cunoască şi să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.
- Să cunoască şi să aplice regulile de igienă a efortului fizic.
- Să-şi formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, şezând şi în deplasare).
- Să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare).
- Să fie apt să utilizeze deprinderile motrice însuşite în diferite contexte.
- Să se folosească de acțiunile motrice învățate pentru a exprima sentimente şi/sau comportamente, pentru a răspunde la diferiți stimuli (situații), la diferite ritmuri.
- Să manifeste în timpul activității atitudini de cooperare, spirit de echipă, de competiție, fair-play.

35

Cine sunt/suntem?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, sugerează ce este de făcut mai departe într-un joc, o activitate, continuând secvențe de acțiuni; - discută cu colegii şi cu profesorul despre subiecte cunoscute, povesteşte întâmplări din viața personală (persoana proprie, familie, prieteni etc.); - întreabă şi răspunde la întrebări; - ştie să se prezinte; - învață cuvinte noi şi le utilizează în cadrul jocurilor sau activităților de învățare.	- numele şi prenumele - membrii familiei - comunitate (prieteni, vecini,colegi de grădiniță, personalul grădiniței) - casa familiei, camera personală, grădinița, sală de clasă, alte spații familiare - responsabilități proprii în familie/la grădiniță
	să înțeleagă şi să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	-transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare (ex.: prin telefon de jucărie sau real); - primeşte mesaje, îndeplineşte instrucțiuni simple; - compune, treptat, propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune; - solicită ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înțeles.	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - răspunde la întrebări privind conținutul unui text, a unei povestiri scurte.	
	să recepteze un text care i se citeşte ori i se povesteşte, înțelegând în mod	- reține expresii ritmate şi rimate; recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în	

36

	intuitiv caracteristicile expresive şi estetice ale acestuia.	concordanță cu mesajul transmis; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral şi ale celui corporal în transmiterea unor idei şi sentimente; - realizează mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarera vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei şi folosind indicațiile sugerate de text.	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- îşi recunoaşte numele propriu oriunde îl întâlneşte şi, eventual, îl scrie cu majuscule; - ,,citeşte” succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor; - învață să „citească” imaginile dintr-o pagină de la stânga la dreapta şi de sus în jos.	
	să manifeste interes pentru citit.	- discută despre cărți (poveşti, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - discută despre personaje din poveşti; - povesteşte ceea ce a ,,citit”.	
	să recunoască cuvinte simple şi litere în contexte familiare.	- recunoaşte (,,citeşte”) în viața zilnică şi în cadrul jocurilor de rol - indicatoarele pentru ,,stație de metrou”, ,,stație de autobuz”, ,,ieşire”, ,,intrare”, numele diferitelor instituții: grădiniță, spital, şcoală etc; - recunoaşte global şi contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații despre tema dată (ex.: imagini şi eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citeşte; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită); - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre familie sau despre el).	

	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora.	- cunoaşte modul corect de utilizare a hârtiei, creionului, creioanelor colorate, creioanelor cu mină ceramica, cretei etc.	
	să recunoască literele alfabetului şi alte convenții ale limbajului scris.	- execută elemente grafice elementare (trasare liberă, colorare); - urmăreşte perceptiv şi motric anumite trasee (ex.: labirintul); -completează desene simple, începute, cu părțile care lipsesc; - respectă reguli/ condiții minime ale actului scrierii: poziția corectă a corpului, a mâinii şi a instrumentului de scris în mână.	
	să descopere că scrierea îndeplineşte anumite scopuri, cerințe sociale şi să se folosească de această descoperire.	- utilizează propriul nume pentru a personaliza lucrurile care-i aparțin, creațiile proprii (ex.: copilul va fi încurajat să scrie fie o literă, fie întreg numele pe diferite desene, lucrări, scrisori etc.); - contribuie la scrieri colective (dicționare, jurnale, albume) folosindu-se de decupaje, de scrierea personală şi de orice altă modalitate.	
ŞTIINȚE	să-şi îmbogăţească experiența senzorială, ca bază a cunoştințelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	-observă obiectele din sala de grupă, camera proprie etc.; - recunoaşte/ numeşte obiectele indicate; - clasifică obiecte/ființe după diverse criterii (culoare, formă, mărime) sau prin numirea unei proprietăți comune; - recunoaşte asemănările şi deosebirile dintre grupuri; - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime (mare, mic, mijlociu), culoare (2-3 culori), lungime (lung, scurt) - apreciere globala a cantității si apreciere prin punere in perechi in limitele 1-5 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi) - poziții spațiale: sus, jos, deasupra etc. - numărat in intervalul 1-5.
	să înțeleagă şi să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuşi în raport cu un reper dat.	- spune care obiect este mai aproape sau mai departe, luându-se pe sine ca punct de reper; - spune unde se găseşte el în raport cu un anumit obiect din spațiu (în cameră, în afara camerei, pe scaun, sub masă, lângă colegul său etc.);	

		- plasează obiectele peste, pe, deasupra, dedesubt, înăuntrul sau în afara unui spațiu/ obiect; - învață schema corporală, cu accent pe relația dreapta-stânga (după 4 ani).	
	să recunoască, să denumească, să construiască şi să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- recunoaşte şi denumeşte figuri geometrice în mediul ambiant sau cu ajutorul materialelor puse la dispoziție (cerc, pătrat, eventual triunghi – după 4 ani); - trasează figuri geometrice cunoscute trecând cu creionul peste o linie deja trasată.	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte şi cifrele corespunzătoare.	- alcătuieşte grupe de obiecte în limitele 1-3 (până la 4 ani) şi 1-5 (după 4 ani); - numără corect aceste obiecte; - descoperă care cifră lipseşte într-un şir dat; - recunoaşte şi denumeşte cifre în intervalul 1-3 (până la 4 ani) şi 1-5 (după 4 ani).	
	să realizeze serieri de obiecte pe baza unor criterii date ori găsite de el însuşi.	- execută serii de obiecte (mărgele, boabe, bucăți de hârtie) realizând structuri simple şi folosindu-se de criteriile cunoscute sau date de educatoare; - deduce ce element urmează într-o serie, analizând elementele anterioare ale acesteia.	
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum şi interdependența dintre ele.	- descoperă elemente componente ale mediului înconjurător prin antrenarea organelor de simț; - enumeră şi descrie părți componente ale corpului omenesc; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el din tema abordată; - caută informații suplimentare despre tema studiată, antrenând părinții, educatoarea, alte surse de informare.	- corpul omenesc - familia în diferite ipostaze (la masa, in parc, in excursie, in livada sau pe ogor etc.) - diferențe de gen, rasă, cultură, limbă
	să cunoască elemente ale mediului social şi cultural, poziționând	- denumeşte/identifică elemente locale (obiective socio-culturale, economice, istorice, religioase, de	

	elementul uman ca parte integrantă a mediului	interculturalitate etc.); - analizează/compară diferenţele de cultură, tradiţii, specific, limbă dintre naţionalităţi, popoare, rase; - vorbeşte despre semnificaţia unor evenimente naţionale (tradiţionale, religioase, culturale, istorice); - cunoaşte tipurile de activităţi zilnice desfăşurate în comunitatea în care trăieşte (sănătate, educaţie, transporturi, agricultură, meşteşuguri etc).	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- adresează întrebări în legătură cu aspectele studiate/observate; - interpretează date şi simboluri din care să extragă informaţii (calendarul naturii, tabelul responsabilităţilor, jurnalul grupei); - relatează activităţi umane din mediile antropizate studiate (oraşul, satul, cartierul); - comunică în cadrul grupului rezultatele investigaţiilor.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătăţii şi protecţiei omului şi naturii.	- respectă regulile de igienă individuală şi colectivă; - cunoaşte existenţa unor comportamente excesive care pot afecta sănătatea (consumul de alcool, tutun, cafea etc.); - respectă regulile de convieţuire socială manifestând un comportament civilizat în relaţiile cu cei din jur (copii, adulţi).	
OM ŞI SOCIETATE	să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viaţa socială, precum şi reguli de securitate personală.	- îşi prezintă membrii familiei, colegii, prietenii, vecinii; - se prezintă pe sine, se descrie; - interacţionează în mod egal cu toţi copiii din comunitate, indiferent de gen, limba vorbită, etnie sau performanţe (copii cu CES) - răspunde şi formulează întrebări referitoare la identitatea personală (familie, etnie, limba vorbită,	- copilul în diferite ipostaze (la masa, la joaca, la plimbare, in vizita, in excursie etc.) - domiciliul - numele ţării de origine - prieteni, vecini - responsabilităţi proprii în familie/la grădiniţă

		cultura, caracteristicile fizice ale celorlalţi).	- norme de convieţuire socială (norme de conduita, norme de circulaţie, norme igienice etc.) - diferenţe individuale / diferenţe determinate de etnie, mediu, religie etc. - drepturile copilului - valori individuale - valori naţionale - valori internaţionale - responsabilităţi proprii în familie/la grădiniţă
	să-şi adapteze comportamentul propriu la cerinţele grupului în care trăieşte (familie, grădiniţă, grupul de joacă)	- învaţă să aştepte într-o situaţie dată; - îşi cunoaşte responsabilităţile în microgrupul din care face parte; - acceptă şi oferă sprijin; - manifestă atitudini tolerante faţă de alţi copii care aparţin diferitelor confesiuni/categorii minoritare; - dobândeşte, treptat, autonomie în activitatea zilnică; - respectă normele de convieţuire socială.	
	să aprecieze în situaţii concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute	- îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situaţii cunoscute.	
	să trăiască în relaţiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranţă, armonie, concomitent cu învăţarea autocontrolului.	- reacţionează pozitiv la o promisiune făcută; - manifestă încredere, sinceritate, curaj în raport cu sine şi cu ceilalţi; - acceptă diversitatea de opinii şi atitudini.	
	să descrie şi să identifice elemente locale specifice ţării noastre şi zonei în care locuieşte (elemente de relief, aşezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice).	- cunoaşte numele ţării de origine, domiciliul; - cunoaşte însemnele ţării (steag, stemă, imn) şi manifestă respect faţă de acestea; - exprimă atitudini pozitive faţă de ţară şi popor; - cunoaşte şi respectă tradiţiile culturale naţionale şi minoritare; participă afectiv la sărbătorile laice şi religioase ale familiei şi ale comunităţii; - face distincţie între o zi obişnuită şi o zi de sărbătoare; - descrie şi recunoaşte evenimente importante (Ziua Naţională, Ziua Unirii, alte evenimente tradiţionale, religioase, culturale, istorice etc.).	
	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activităţi practice.	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităţilor practice şi verbalizează acţiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	- denumiri ale obiectelor specifice activităţilor practice şi practic-gospodăreşti: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, ac,
	să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură şi viaţa	- execută individual sau în grup tema dată; - execută lucrări practice din materiale diferite,	

	cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însuşite.	combinându-le între ele (mobilier din deşeuri de lemn, colaje, jucării, machete, diorame).	ață, foarfece vesela, tacâmuri, șervețel etc.
	să dobândească comportamente şi atitudini igienice corecte față de propria persoană şi față de alte ființe şi obiecte.	- se autoserveşte în situații simple care impun acest lucru (masă, spălător, dormitor, activități); - ordonează jucăriile şi obiectele din ambient, dezvoltându-şi spiritul de ordine şi curățenie; - spală fructele şi legumele şi participă la prepararea unor salate şi produse de patiserie cu acestea; - participă la aranjarea şi servirea mesei.	
	să se comporte adecvat în diferite contexte sociale.	- pregăteşte o masă festivă alături de adulți; - ştie să facă o invitație, să răspundă la o invitație şi cum să se comporte într-o vizită; - manifestă simpatie față de cei din jur (oameni şi animale).	
ESTETIC ŞI CREATIV	să acompanieze ritmic cântecele.	- acompaniază cântecele cunoscute cu mişcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoțel, tamburină etc.).	
	să asocieze mişcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia	- asociază mişcarea liberă cântecului(3 ani), mişcarea sugerată de timpii egali ai măsurii sau de text (după 3 ani).	
	să exprime prin mişcare starea sufletească creată de muzica audiată	-exprimă prin mişcare liberă sau impusă de caracterul unor cântece pentru copii, a unor piese populare din zonă şi a unor fragmente din muzica cultă, sugestive pentru specificul de vârstă al copiilor, starea sufletească creată.	
	să asculte şi să recunoască fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului.	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităților artistico-plastice; - execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - utilizează corect instrumentele de lucru (creion,	

		pensulă, carioca, cretă, ceracolor etc.) în exprimarea liberă a gestului grafic (chiar şi prin mâzgălituri); - execută trasee utilizând diferite instrumente de lucru şi diferite suporturi (hârtie, carton, sticlă, lemn etc.); - colorează diferite imagini, respectând conturul acestora; - completează lacune din desene; - dispune alternativ două sau mai multe elemente decorative; - redă prin desen obiecte/personaje reale sau imaginare; - trasează linii în duct continuu, în diferite poziții, pentru a reda imaginea unor obiecte (în desene individuale sau colective).	
	să obțină efecte plastice, forme spontane şi elaborate prin tehnici specifice picturii.	- aplică, pe suprafețe date sau libere, culoarea (cu pensula, buretele, degetul, palma, ghemotocul de hârtie, ghemul de ață, țesături rare, ştampila, peria, tubul); - obține efecte plastice prin combinarea culorilor sau alte tehnici (fuzionare, presare, suprapunere, decolorare, stropire, plierea hârtiei); - realizează compoziții plastice, cu teme date sau la liberă alegere, prin prelucrarea formelor spontane (punct, adăugarea unor linii/puncte).	
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- pregăteşte materialul de modelat (lut, plastilină, cocă) prin frământare, rupere; - modelează prin: mişcare translatorie a palmelor față de planşetă împreunarea capetelor prin lipire, adâncire, apăsare, mişcare circulară, aplatizare; - modelează forme de bază (minge, omulețul etc.)	

	să compună în mod original şi personal spaţiul plastic.	- elaborează creaţii individuale şi colective cu şi f=ără temă dată; - participă la crearea cadrului estetic specific ambiental; - respectă poziţia de lucru faţă de suportul de lucru.	
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.	- descoperă semnificaţia lucrărilor proprii/ale altor copii prin analiza formelor, liniilor, culorilor etc. - propune posibilităţi de valorificare a lucrărilor (expoziţii, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească şi să recunoască creaţii artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activităţi cotidiene ale oamenilor)	- priveşte cu interes şi uneori chiar recunoaşte opere de arta naţionale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască şi să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.	- cunoaşte şi foloseşte echipamentul specific la activităţile de educaţie fizică; - respectă regulile de igienă individuală şi colectivă.	- denumirea unor părţi ale corpului implicate în mişcare (braţe, picioare, spate, cap, gât, genunchi, palme, coate etc.) - deprinderi motrice de bază: mers, alergare, săritura - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme şi genunchi, mers în echilibru între două linii trasate pe sol
	să-şi formeze o ţinută corporală corectă (în poziţia stând, şezând şi în deplasare)	- cunoaşte schema corporală; - răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mişcările diferitelor segmente ale corpului.	
	să perceapă componentele spaţio-temporale (ritm, durată, distanţă, localizare)	- se raportează la un reper dat; - îşi coordonează mişcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însuşite în diferite contexte	- se joacă (utilizând corect mişcările şi regulile) jocuri de mişcare pentru copii adecvate temei studiate.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„Ştiu cine sunt?”*, *„Tu şi eu”*, *„Am nevoie de o familie”*, *„Sănătoşi şi fericiţi”*, *„O minune de copil…”*, *„Eu pot, eu vreau, eu trebuie”*, *„Eu şi lumea mea”*.

Cine sunt/suntem?

Nivel de studiu: 5 – 6/7 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, sugerează ce este de făcut mai departe într-un joc, o activitate, continuând secvențe de acțiuni; - discută cu colegii şi cu profesorul despre subiecte cunoscute (persoana proprie, familie, prieteni etc.); - întreabă şi răspunde la întrebări; - ştie să se prezinte; - ştie să facă o invitație şi să răspundă la o invitație; - învață cuvinte noi şi le utilizează în cadrul jocurilor sau activităților de învățare; - întrebuințează regulile unui dialog; - foloseşte un ton moderat şi empatic în convorbirile cu cei din jur; - foloseşte un limbaj adecvat, în special în situații neplăcute/ dificile pentru el;	- numele şi prenumele - membrii familiei - comunitate (prieteni, vecini,colegi de grădiniță, personalul grădiniței) - casa familiei, camera personală, grădinița, sală de clasă, alte spații familiare - responsabilități proprii în familie/la grădiniță
	să înțeleagă şi să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare (ex.: prin telefon de jucărie sau real); - primeşte mesaje, îndeplineşte instrucțiuni simple; - compune, treptat, propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte şi chiar fraze; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune; - se exprimă coerent pentru a se face înțeles; - solicită ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj (ex.: solicită explicarea unui cuvânt	

		necunoscut care să îl ajute să înțeleagă mai bine situația şi să o soluționeze).	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înțeles.	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - ascultă şi reacționează adecvat la poveşti, poezii, alte tipuri de text (ghicitori, glume, informații) transmise fie prin citire sau povestire de către un adult, fie prin mijloace audio-vizuale (disc, casetă audio sau video, diafilm etc); - dobândeşte informații prin ascultarea cu atenție a mesajului.	
	să recepteze un text care i se citeşte ori i se povesteşte, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive şi estetice ale acestuia.	- primeşte mesaje şi îndeplineşte instrucțiuni simple. - reține expresii ritmate şi rimate; recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în concordanță cu mesajul transmis; - descrie emoțiile şi sentimentele trăite în anumite situații drepte/ nedrepte, reale sau din poveşti; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral şi ale celui corporal în transmiterea unor idei şi sentimente; - realizează mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarea vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei şi folosind indicațiile sugerate de text.	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- îşi recunoaşte numele propriu oriunde îl întâlneşte şi, eventual, îl scrie cu majuscule; - „citeşte" succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor; - înțelege şi poate să spună că scrisul, cuvintele scrise dintr-o carte ne spun o poveste, cele din ziare ne povestesc despre lucruri care se petrec în lume,	

		cuvintele din revistele sportive ne vorbesc despre sportivi etc. - învață să „citească” imaginile dintr-o pagină de la stânga la dreapta şi de sus în jos.	
	să recunoască existența scrisului oriunde îl întâlneşte.	- înțelege diferența dintre desen (imagine) şi scris - indică (arată unde este) scrisul în cărți, reviste, ziare, filme etc. - indică scrisul în mediul înconjurător (nume de străzi, indicatoare, plăcuțe cu numere de maşini etc.)	
	să găsească ideea unui text, urmărind indiciile oferite de imagini.	- face legătura între cuvintele pronunțate oral şi imaginile la care acestea se referă; - leagă cuvântul oral de imagine şi de cuvântul scris alăturat (format din cel mult 3 litere), înțelegând că acestea sunt nume ale obiectelor, fenomenelor sau persoanelor.	
	să manifeste interes pentru citit.	- discută despre cărți (poveşti, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - discută despre personaje din poveşti; - povesteşte ceea ce a ,,citit”; - împrumută cărți din biblioteca clasei şi le pune la loc; - ştie să se descurce în biblioteca clasei; să aleagă cartea care doreşte să îi fie citită ori o carte anume, la ale cărei imagini doreşte să se uite sau una din cărțile elaborate de copii, în grupă; să fie capabil să îi aducă educatoarei o carte anume; - găseşte locul unde sunt cărțile pentru copii în biblioteca clasei, dintr-o librărie etc.	
	să recunoască cuvinte simple şi litere în contexte familiare.	- recunoaşte (,,citeşte”) în viața zilnică şi în cadrul jocurilor de rol - indicatoarele pentru ,,stație de metrou”, ,,stație de autobuz”, ,,ieşire”, ,,intrare”, numele diferitelor instituții: grădiniță, spital, şcoală etc; - recunoaşte global şi contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii,	

		din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații despre tema dată (ex.: imagini şi eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citeşte; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită); - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre familie sau despre el).	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora.	- cunoaşte modul corect de utilizare a hârtiei, creionului, creioanelor colorate, creioanelor cu mină ceramica, cretei etc.; - execută elemente grafice elementare (trasare liberă, colorare); - urmăreşte perceptiv şi motric anumite trasee (ex.: labirintul); - completează desene simple, începute, cu părțile care lipsesc; - respectă reguli/ condiții minime ale actului scrierii: poziția corectă a corpului, a mâinii şi a instrumentului de scris în mână; - trasează semne grafice corect în ceea ce priveşte mărimea, spațierea, direcția de la stânga - la dreapta, de sus - în josul paginii, lăsând spațiu pentru „alineat”.	
	să recunoască literele alfabetului şi alte convenții ale limbajului scris.	- utilizează, încurajați de educatoare, săgeți, cerculețe, cruciulițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mişcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților sau obiectelor într-un joc/context dat etc.; - ,,scriu” scrisori, invitații, felicitări, note, utilizând desene, diferite simboluri grafice, litere ori cuvinte disparate, învățând treptat să le ordoneze de la stânga la dreapta, cu respectarea spațiului, a mărimii etc.	
	să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație	- utilizează propriul nume pentru a personaliza lucrurile care-i aparțin, creațiile proprii (ex.: copilul	

		va fi încurajat să scrie fie o literă, fie întreg numele pe diferite desene, lucrări, scrisori etc.); - contribuie la scrieri colective (dicționare, jurnale, albume) folosindu-se de decupaje.	
	să descopere că scrierea îndeplinește anumite scopuri, cerințe sociale și să se folosească de această descoperire.	- utilizează scrierea (mâzgăleala, semnele ca: puncte, cerculețe, cruciulițe – tot ce crede copilul; mai târziu, literele izolate sau cuvintele pe care le știe) pentru a executa etichete cu nume de lucruri (ex.: numele unor produse alimentare, confecționarea de ,,bani" pentru jocurile de rol etc.), pentru a scrie numele colegilor, ale membrilor familiei, pentru a opera în catalogul grupei sau în calendarul naturii, pentru a scrie felicitări, scrisori, note, anunțuri simple.	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor și cifrelor, învățând să le traseze.	- recunoaște și identifică după formă literele și cifrele și le denumește; - leagă sunetul de litera de corespondentă, cu ajutor acordat sau din proprie inițiativă; - trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei; - trasează independent litere și cifre în cadrul unor jocuri didactice, jocuri de rol sau activități de învățare (spontană sau dirijată).	
ȘTIINȚE	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	-observă obiectele din sala de grupă, camera proprie etc.; - recunoaște/ numește obiectele indicate; - clasifică obiecte/ființe după diverse criterii (culoare, formă, mărime) sau prin numirea unei proprietăți comune ; - selectează/grupează obiectele de aceeași formă/ mărime/ culoare (la început ținând seama de un singur criteriu, apoi de mai multe simultan); - recunoaște asemănările și deosebirile dintre grupuri; - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține.	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime (mare, mic, mijlociu), culoare (2-3 culori), lungime (lung, scurt), lățime - apreciere globala a cantității si apreciere prin punere in perechi in limitele 1-10 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi) - poziții spațiale: sus, jos, deasupra, sub, la dreapta, la stânga, lângă etc.

	să înțeleagă şi să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuşi în raport cu un reper dat.	- spune care obiect este mai aproape sau mai departe, luându-se pe sine ca punct de reper; - spune unde se găseşte el în raport cu un anumit obiect din spațiu (în cameră, în afara camerei, pe scaun, sub masă, lângă colegul său etc.); - plasează obiectele peste, pe, deasupra, dedesubt, înăuntrul sau în afara unui spațiu/ obiect; - utilizează limbajul adecvat relațiilor spațiale relative: pe, sub, în, peste, deasupra, dedesubt, înăuntru, afară, aproape, departe, mai aproape, mai departe, cel mai aproape, cel mai departe, lângă mine, aici, acolo; - utilizează corect gradele de comparație*: mai, cel mai, foarte, tot atât de..., la fel de...ca şi.... - învață schema corporală, cu accent pe relația dreapta-stânga .	- numărat in intervalul 1-10 si cifrele de la 1 la 10.
	să recunoască, să denumească, să construiască şi să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- recunoaşte şi denumeşte figuri geometrice în mediul ambiant sau cu ajutorul materialelor puse la dispoziție (cerc, pătrat, triunghi,dreptunghi); - trasează figuri geometrice cunoscute trecând cu creionul peste o linie deja trasată.	
	să numere de la 1 la 10 recunoscând grupele cu 1-10 obiecte şi cifrele corespunzătoare.	- alcătuieşte grupe de obiecte în limitele 1-10 ; - numără corect aceste obiecte; - descoperă care cifră lipseşte într-un şir dat; - recunoaşte şi denumeşte cifre în intervalul 1-10; - construieşte grupe de obiecte prin corespondență biunivocă (de unu la unu); - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta - alcătuieşte şirul crescător 1-10, înțelegând „creşterea” cu câte un element de la o „treaptă” la alta; - numără crescător şi în limitele 1-10; - numeşte vecinul din dreapta sau din stânga unui	

		număr (cifre) dat (ex.: pentru 3, să identifice pe 2 şi pe 4).	
	să efectueze operații de adunare şi scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-10.	- efectuează operații de adunare cu 1-2 elemente, în limitele 1-10, prin manipulare de obiecte (ex.: 2 maşinuțe + 3 maşinuțe); - înțelege semnificația adunării (atunci când o grupă sporeşte numeric prin adăugarea de noi elemente de acelaşi fel.	
	să realizeze serieri de obiecte pe baza unor criterii date ori găsite de el însuşi.	- execută serii de obiecte (mărgele, boabe, bucăți de hârtie) realizând structuri simple şi folosindu-se de criteriile cunoscute sau date de educatoare; - deduce ce element urmează într-o serie, analizând elementele anterioare ale acesteia.	
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum şi interdependența dintre ele.	- descoperă elemente componente ale mediului înconjurător prin antrenarea organelor de simț; - enumeră şi descrie părți componente ale corpului omenesc; - descrie sumar şi cu cuvinte proprii, dar respectând adevărul ştiințific, caracteristici ale mediului natural şi social; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el din tema abordată; - caută informații suplimentare despre tema studiată, antrenând părinții, educatoarea, alte surse de informare; - aduce la grădiniță cărți, enciclopedii, CD-uri cu filme documentare, antrenând colegii/educatoarea la discuții.	- corpul omenesc - familia în diferite ipostaze (la masa, in parc, in excursie, in livada sau pe ogor etc.) - diferențe de gen, rasă, cultură, limbă, religie
	să cunoască elemente ale mediului social şi cultural, poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului	- denumeşte/identifică elemente locale (obiective socio-culturale, economice, istorice, religioase, de interculturalitate etc.); - analizează/compară diferențele de cultură, tradiții,	

		specific, limbă dintre naționalități, popoare, rase; - vorbește despre semnificația unor evenimente naționale (tradiționale, religioase, culturale, istorice); - cunoaște tipurile de activități zilnice desfășurate în comunitatea în care trăiește (sănătate, educație, transporturi, agricultură, meșteșuguri etc).	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- adresează întrebări în legătură cu aspectele studiate/observate; - interpretează date și simboluri din care să extragă informații (calendarul naturii, tabelul responsabilităților, jurnalul grupei); - relatează activități umane din mediile antropizate studiate (orașul, satul, cartierul); - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii.	- respectă regulile de igienă individuală și colectivă; - cunoaște existența unor comportamente excesive care pot afecta sănătatea (consumul de alcool, tutun, cafea etc.); - respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți).	
OM ȘI SOCIETATE	să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală.	- își prezintă membrii familiei, colegii, prietenii, vecinii; - se prezintă pe sine, se descrie; - interacționează în mod egal cu toți copiii din comunitate, indiferent de gen, limba vorbită, etnie sau performanțe (copii cu CES); - cunoaște și aplică reguli privind protecția vieții proprii și a celor din jur (utilizarea gazelor în bucătărie, a prizelor, instalațiilor sanitare, a aparatelor electro-casnice etc., precum și interacțiunea cu persoane necunoscute); - cunoaște și folosește numărul de urgență 112; - răspunde și formulează întrebări referitoare la	- copilul în diferite ipostaze (la masa, la joaca, la plimbare, in vizita, in excursie etc.) - familia în diferite ipostaze - domiciliul - numele țării de origine - prieteni, vecini - responsabilități proprii în familie/la grădiniță - norme de conviețuire socială - diferențe de gen - diferențe etnice - diferențe culturale

		identitatea personală (familie, etnie, limba vorbită, cultura, caracteristicile fizice ale celorlalți).	- diferențe religioase - drepturile copilului - valori individuale - valori naționale - valori internaționale - norme de conviețuire socială (norme de conduita, norme de circulație, norme igienice etc.) - diferențe individuale / diferențe determinate de etnie, mediu, religie etc.
	să-şi adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăieşte (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- învață să aştepte într-o situație dată; - îşi cunoaşte responsabilitățile în microgrupul din care face parte; - acceptă şi oferă sprijin; - manifestă atitudini tolerante față de alți copii care aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare; - dobândeşte, treptat, autonomie în activitatea zilnică; - respectă normele de conviețuire socială.	
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute	- îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situații cunoscute; - îşi evaluează comportamentul, în raport cu normele de conviețuire socială; - conştientizează consecințele pozitive şi negative ale actelor sale de comportament asupra sa şi asupra celorlalți.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului.	- reacționează pozitiv la o promisiune făcută; - manifestă încredere, sinceritate, curaj în raport cu sine şi cu ceilalți; - acceptă diversitatea de opinii şi atitudini.	
	să descrie şi să identifice elemente locale specifice țării noastre şi zonei în care locuieşte (elemente de relief, aşezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice).	- cunoaşte numele țării de origine, domiciliul; - cunoaşte însemnele țării (steag, stemă, imn) şi manifestă respect față de acestea; - exprimă atitudini pozitive față de țară şi popor; - cunoaşte şi respectă tradițiile culturale naționale şi minoritare; participă afectiv la sărbătorile laice şi religioase ale familiei şi ale comunității; - face distincție între o zi obişnuită şi o zi de sărbătoare; - descrie şi recunoaşte evenimente importante (Ziua Națională, Ziua Unirii, alte evenimente tradiționale, religioase, culturale, istorice etc.); - memorează evenimente şi le recunoaşte după	

		anumite caracteristici.	
	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activităţi practice.	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităților practice şi verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice şi practic-gospodăreşti: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, ac, aţă, foarfece vesela, tacâmuri, şervețel etc.
	să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură şi viaţa cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însuşite.	- execută individual sau în grup tema dată; - execută lucrări practice din materiale diferite, combinându-le între ele (mobilier din deşeuri de lemn, colaje, jucării, machete, diorame).	
	să dobândească comportamente şi atitudini igienice corecte față de propria persoană şi faşi de alte ființe şi obiecte.	- se autoserveşte în situații simple care impun acest lucru (masă, spălător, dormitor, activități); - ordonează jucăriile şi obiectele din ambient, dezvoltându-şi spiritul de ordine şi curățenie; - spală fructele şi legumele şi participă la prepararea unor salate şi produse de patiserie cu acestea; - participă la aranjarea şi servirea mesei.	
	să se comporte adecvat în diferite contexte sociale.	- pregăteşte o masă festivă alături de adulți; - ştie să facă o invitație, să răspundă la o invitație şi cum să se comporte într-o vizită; - manifestă simpatie față de cei din jur (oameni şi animale).	
ESTETIC ŞI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- ascultă şi reproduce onomatopeic sunete din natură şi din mediul înconjurător.	- sunete din natura, sunete ale obiectelor din mediul apropiat - sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (toba, vioara, pian etc.) - sunetul vorbit si sunetul cântat - diferențieri de sunete după intensitate (tare, încet) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text si cant, jocuri populare tradiționale, audiții adecvate temei studiate
	să diferențieze auditiv timbrul şi intensitatea sunetelor din mediul apropiat şi al sunetelor muzicale	- diferențiază sunetul vorbit de cel cântat şi sunete produse de diferite obiecte sonore; - diferențiază şi reproduce sunete de intensități contrastante: tare-încet.	
	să intoneze cântece pentru copii.	- cântă în colectiv, în grupuri mici şi individual împreună cu sau acompaniați de profesor.	
	să acompanieze ritmic cântecele.	- acompaniază cântecele cunoscute cu mişcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoțel, tamburină etc.).	
	să cânte cântecele în aranjamente	- cântă pe grupe alternative, în grup sau în lanţ.	

	armonico-polifonice elementare		
	să asocieze mişcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia	- asociază mişcarea liberă cântecului, mişcarea sugerată de timpii egali ai măsurii sau de text	
	să exprime prin mişcare starea sufletească creată de muzica audiată	- exprimă prin mişcare liberă sau impusă de caracterul unor cântece pentru copii, a unor piese populare din zonă şi a unor fragmente din muzica cultă, sugestive pentru specificul de vârstă al copiilor, starea sufletească creată.	
	să asculte şi să recunoască fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului.	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităților artistico-plastice; - execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - utilizează corect instrumentele de lucru (creion, pensulă, carioca, cretă, ceracolor etc.) în exprimarea liberă a gestului grafic (chiar şi prin mâzgăliturі); - execută trasee utilizând diferite instrumente de lucru şi diferite suporturi (hârtie, carton, sticlă, lemn etc.); - colorează diferite imagini, respectând conturul acestora; - completează lacune din desene; - dispune alternativ două sau mai multe elemente decorative; - redă prin desen obiecte/personaje reale sau imaginare; - trasează linii în duct continuu, în diferite poziții, pentru a reda imaginea unor obiecte (în desene individuale sau colective).	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planşa, şevalet, plastilina, lut, planşeta etc. - denumiri ale culorilor de bază: roşu, galben, albastru, verde, ale non-culorilor: negru, alb şi ale unor nuanțe ce rezultă din combinarea culorilor de bază cu non-culorile; - opere de arta adecvate vârstei şi temei studiate.
	să obțină efecte plastice, forme spontane şi elaborate prin tehnici	- aplică, pe suprafețe date sau libere, culoarea (cu pensula, buretele, degetul, palma, ghemotocul de	

	specifice picturii.	hârtie, ghemul de ață, țesături rare, ştampila, peria, tubul); - obține efecte plastice prin combinarea culorilor sau alte tehnici (fuzionare, presare, suprapunere, decolorare, stropire, plierea hârtiei); - realizează compoziții plastice, cu teme date sau la liberă alegere, prin prelucrarea formelor spontane (punct, adăugarea unor linii/puncte) prin intermediul cărora își exprimă sentimente şi emoții trăite.	
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- pregăteşte materialul de modelat (lut, plastilină, cocă) prin frământare, rupere; - modelează prin: mişcare translatorie a palmelor față de planşetă împreunarea capetelor prin lipire, adâncire, apăsare, mişcare circulară, aplatizare; - modelează forme de bază (minge, omulețul etc.)	
	să compună în mod original şi personal spațiul plastic.	- elaborează creații individuale şi colective cu şi fără temă dată; - participă la crearea cadrului estetic specific ambiental; - respectă poziția de lucru față de suportul de lucru.	
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.	- descoperă semnificația lucrărilor proprii/ale altor copii prin analiza formelor, liniilor, culorilor etc. - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească şi să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- priveşte cu interes şi uneori chiar recunoaşte opere de arta naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască şi să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.	- cunoaşte şi foloseşte echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală şi colectivă.	- denumirea unor părți ale corpului implicate in mişcare (brațe, picioare, spate, cap, gât, genunchi, palme,

			coate etc.) - deprinderi motrice de bază: mers şi variante de mers, alergare şi variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe coate şi abdomen, mers in echilibru pe o suprafaţă înclinată şi pe o linie trasată pe sol.
	să-şi formeze o ţinută corporală corectă (în poziția stând, şezând şi în deplasare).	- cunoaşte schema corporală; - răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mişcările diferitelor segmente ale corpului.	
	să perceapă componentele spaţio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare).	- se raportează la un reper dat; - îşi coordonează mişcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însuşite în diferite contexte.	- se joacă (utilizând corect mişcările şi regulile) jocuri de mişcare pentru copii adecvate temei studiate.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„Ştiu cine sunt?”, „Tu şi eu”, Cele cinci simțuri”, „Am nevoie de o familie”, „Noi credem că…”, „Sănătoşi şi fericiți”, „O minune de copil…”, „Eu sunt unic…”, „Eu pot, eu vreau, eu trebuie”, „Eu şi lumea mea”.*

Cum este/a fost şi va fi aici pe pământ?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - discută cu colegii şi cu profesorul despre subiecte cunoscute (casa în care locuieşte, grădinița la care este înscris, grupa din care face parte, tradiții, evenimente etc.); - ştie să vorbească despre schimbările pe care le sesizează în natură ca urmare a trecerii	- mediul apropiat (casa/grupa, grădinița/şcoala noastră) - obiceiuri şi tradiții locale/naționale; - îmbrăcăminte, încălțăminte, accesorii; - oamenii şi locul lor de naştere; - strămoşii oamenilor, arborele

		anotimpurilor; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, să sugereze ce este de făcut mai departe într-un joc, o activitate, continuând secvențe de acțiuni.	genealogic al unei familii; - evenimente (istorice, personale etc.); - materiale (pamânt, carton, lemn, plastic, fier etc,) - mijloace de transport.
	să înțeleagă şi să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare; - se exprimă coerent pentru a se face înțeles.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înțeles.	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de educatoare; - ascultă şi reacționează adecvat la poveşti, poezii, alte tipuri de text (ghicitori, glume, informații) transmise fie prin citire sau povestire de către un adult, fie prin mijloace audio-vizuale (disc, casetă audio sau video, diafilm etc).	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele şi să le pronunțe corect.	- pronunță corect sunetele limbii române; - recunoaşte, numeşte sau marchează grafic sunetul inițial din cuvântul pronunțat oral.	
	să-şi îmbogățească vocabularul activ şi pasiv pe baza experienței, activității personale şi/sau a relațiilor cu ceilalți şi simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.	- manifestă inițiativă în comunicarea orală şi interes pentru semnificația cuvintelor; - învață cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităților de învățare propriu-zisă; - intuieşte sensul unui cuvânt în cadrul jocurilor, situațiilor de învățare; - pune şi răspunde la întrebări de tipul: De ce?, Unde?, Când?, Ce înseamnă?	
	să recepteze un text care i se citeşte ori i se povesteşte, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive şi estetice ale acestuia.	-reține expresii ritmate şi rimate, recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în concordanță cu mesajul transmis.	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- înțelege şi ştie să spună că scrisul, cuvintele scrise dintr-o carte ne spun o poveste, cele din ziare ne povestesc despre lucruri care se petrec în lume, cuvintele din revistele sportive ne vorbesc despre sportivi etc.;	

		- ,,citeşte” succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor.	
	să manifeste interes pentru citit.	- ştie cum să se poarte cu o carte: cum să o deschidă, de unde începe, cum se întorc paginile, să nu îndoaie foile, să nu o murdărească; -discută despre cărți (poveşti, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - discută despre personaje din poveşti; - povesteşte ceea ce a ,,citit”.	
	să recunoască cuvinte simple şi litere în contexte familiare.	- recunoaşte global şi contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să recunoască literele alfabetului şi alte convenții ale limbajului scris	- asociazeă cu sprijin acordat sau din proprie inițiativă, sunetul cu litera (literele) corespondentă(e); - asociază litera cu imaginea unui obiect, a cărei denumire începe cu litera respectivă, într-un dicționar pentru copii (vocabular în imagini); - joacă *Loto*, *Domino* sau orice joc care implică recunoaşterea şi citirea unor semne, litere, cifre.	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații (imagini, litere sau text) despre tema dată; - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre viața oamenilor în trecut, construirea unui afiş publicitar cu o expoziție despre *Pământul azi* etc.).	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora.	- cunoaşte modul corect de utilizare a hârtiei, creionului, creioanelor colorate, creioanelor cu mină ceramica, cretei etc.; - execută elemente grafice elementare: trasare liberă, colorare; - execută diferite tipuri de trasări peste modele date.	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor,	- leagă sunetul de litera de corespondentă, cu ajutor	

	literelor și cifrelor, învățând să le traseze.	acordat sau din proprie inițiativă; - trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei.	
ȘTIINȚE	să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoştințelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- selectează/grupează obiectele de aceeaşi formă/mărime/culoare (la început ținând seama de un singur criteriu, apoi de mai multe simultan); - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; - clasifică obiecte după criteriul culorii; - clasifică obiecte pe baza criteriului formei; - clasifică obiecte după criteriul mărimii; - recunoaşte asemănările şi deosebirile dintre grupuri; - execută serii de obiecte folosindu-se de criteriile cunoscute.	- diferențieri ale obiectelor după forma, mărime (mare, mic, mijlociu), culoare (2-3 culori), lungime (3 lungimi) - apreciere globală a cantității si apreciere prin punere in perechi in limitele 1-5 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi) - poziții spațiale: sus, jos, deasupra, sub, la dreapta, la stânga etc. - numărat în intervalul 1-5 şi cifrele de la 1 la 5
	să înțeleagă şi să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuşi în raport cu un reper dat.	- recunoaşte şi utilizează poziții spațiale plasând diferite obiecte într-un spațiu dat sau plasându-se pe sine în raport cu un reper dat; - utilizează repere cronologice comune clasei în funcție de activitățile din orar.	
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuşi: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență.	-ordonează obiectele după culoare, de la culoarea/ nuanța cea mai deschisă la cea mai închisă şi invers; -ordonează obiectele după sunetul pe care îl emit, de la cel mai tare la cel mai slab şi invers; -ordonează obiecte după miros, de la cel mai pătrunzător la cel mai slab şi invers; -compară grupele de obiecte prin punere în corespondență (formare de perechi); -observă raporturile cantitative între obiectele din grupele comparate.	
	să recunoască, să denumească, să construiască şi să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- desenează cercul (pătrat, triunghi, dreptunghi) după model sau după o comandă verbală; - execută desene decorative şi artistice folosind formele geometrice; - execută construcții folosind formele geometrice.	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând	- alcătuieşte grupe de 1, 2, 3 obiecte (la 3 ani) şi cu	

	grupele cu 1-5 obiecte şi cifrele corespunzătoare	1, 2, 3, 4, 5 obiecte (după 3 ani); - numără corect aceste obiecte; - construieşte grupe de obiecte prin corespondență biunivocă (de unu la unu); - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta.	
	să efectueze operații de adunare şi scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-5.	- efectuează operații de adunare cu 1-2 elemente, în limitele 1-5, prin manipulare de obiecte (ex.: 2 maşinuțe + 3 maşinuțe). - înțelege semnificația adunării (atunci când o grupă sporeşte numeric prin adăugarea de noi elemente de acelaşi fel).	
	să realizeze serieri de obiecte pe baza unor criterii date ori găsite de el însuşi.	- deduce ce element urmează într-o serie, analizând elementele anterioare ale acesteia; - deduce „regula” de alcătuire a unei serii.	
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum şi interdependența dintre ele.	- descoperă elemente componente ale lumii înconjurătoare prin antrenarea tuturor organelor de simț; - numeşte elementele structurale ale mediului apropiat: apă, aer, sol, plante, animale, oameni şi a elementelor create de aceştia; - sesizează, cu sprijin acordat, legăturile directe şi indirecte dintre elementele mediului (strânsa interdependență dintre acestea, leagă cauza de efect în natură şi viața cotidiană etc.); - cere explicații legate de modul de producere a fenomenelor şi efectele acestora asupra mediului; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el; - caută informații suplimentare, antrenând părinții, educatoarea, alte surse de informare.	- mediul apropiat (casa/grupa, grădinița/şcoala noastră) - anotimpurile şi transformările din natură; - oraş-sat, munte-vale, ape-mări - unelte, echipamente de-a lungul timpului; - invenții şi inventatori; - tinerețe-bătrânețe, trecut-prezent-viitor - oamenii şi activitățile lor de-a lungul istoriei
	să recunoască şi să descrie verbal şi/sau grafic anumite schimbări şi transformări din mediul apropiat.	- cere explicații legate de modul de producere a fenomenelor şi efectele acestora asupra mediului; - observă şi enumeră modificări apărute în viața	

		omului, plantelor, animalelor în funcție de anotimp; să le descrie şi să le compare; - încearcă să lege cauza de efect în natură şi viața cotidiană.	
	să cunoască elemente ale mediului social şi cultural, poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului	- denumeşte/identifică elemente locale (obiective socio-culturale, economice, istorice, religioase, de interculturalitate etc.); - analizează/compară diferențele de cultură, tradiții, specific, limbă dintre naționalități, popoare, rase; - vorbeşte despre semnificația unor evenimente naționale (tradiționale, religioase, culturale, istorice).	
	să cunoască existența corpurilor cereşti, a vehiculelor cosmice.	- denumeşte/descrie vehicule cosmice pe baza datelor oferite de diverse materiale din sfera audio-vizualului şi a cărților; - îşi imaginează/crează vehicule spațiale, oraşe ale viitorului prin desen/pictură/modelaj/construcții; - redă prin jocuri de rol modul în care îşi imaginează viața într-o navetă spațială; - adresează întrebări legate de existența corpurilor cereşti, a vehiculelor cosmice.	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- adresează întrebări în legătură cu cele aspectele studiate/observate; - cunoaşte existența mai multor medii de viață şi factorii care le pot influența; - îşi exprimă descoperirile şi ideile utilizând un limbaj adecvat în redarea cunoştințelor despre mediile studiate.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire şi protejare a mediului, aplicând cunoştințele dobândite.	- identifică unele probleme de mediu pe care le întâlneşte în activitățile desfăşurate în aer liber (excursii, vizite, plimbări); - participă, alături de adulți, la acțiuni practice de îngrijire, ocrotire şi protejare a mediului; - participă la întreținerea şi îngrijirea mediului	

		apropiat (plante, viețuitoare etc.); - selectează imagini, cărți, reviste după criterii date de educatoare, în legătură cu aspectele de mediu cunoscute.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății şi protecției omului şi naturii.	- utilizează, în acțiuni simple, unelte de curățare a mediului ambiant; -respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); - manifestă atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăieşte (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora).	
OM ŞI SOCIETATE	să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum şi reguli de securitate personală.	- acceptă şi respectă regulile de conviețuire în grup; - manifestă spirit de echipă şi să colaboreze la realizarea unei activități în comun; - cunoaşte şi aplică reguli privind protecția vieții proprii şi a celor din jur, a mediului înconjurător (utilizarea gazelor în bucătărie, a prizelor, instalațiilor sanitare, a aparatelor electro-casnice etc., precum şi interacțiunea cu persoane necunoscute) - cunoaşte şi foloseşte numărul de urgență 112.	- obiceiuri şi tradiții locale/naționale; - tinerețe-bătrânețe, trecut-prezent-viitor - evenimente (istorice, personale etc.) - popor, locul natal - însemne specifice (steag) - război/pace - corpuri cereşti, aparate de zbor etc. - reguli de conviețuire socială şi de păstrare/menținere a vieții proprii şi a vieții planetei.
	să-şi adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăieşte (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- îşi cunoaşte responsabilitățile în microgrupul din care face parte; - acceptă şi oferă sprijin; - manifestă grijă şi toleranță față de persoane cu nevoi speciale.	
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute	- conştientizează consecințele pozitive şi negative ale actelor sale de comportament asupra sa şi asupra celorlalți; - manifestă un comportament de cooperare în grup pentru îndeplinirea unei activități comune.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie,	- își manifestă dezacordul față de atitudinile negative de distrugere, de dezordine, de neglijență; - manifestă încredere, sinceritate, curaj în raport cu	

	concomitent cu învățarea autocontrolului.	sine şi cu ceilalți; - acceptă diversitatea de opinii şi atitudini.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice şi practic-gospodăreşti: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, ac,ață, foarfece vesela, tacâmuri, şervețel etc.
	să descrie şi să identifice elemente locale specifice țării noastre şi zonei în care locuieşte (elemente de relief, aşezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice).	- cunoaşte numele țării de origine şi al localității natale şi îşi cunoaşte domiciliul; - cunoaşte numele capitalei; - cunoaşte însemnele țării (steag, stemă, imn) şi manifestă respect față de acestea; - exprimă atitudini pozitive față de țară şi popor.	
	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.	-denumeşte ustensile de lucru accesibile vârstei; -selectează în mod adecvat uneltele, în funcție de activitatea concretă.	
	să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură şi viața cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însuşite.	- optează, în funcție de materialele puse la dispoziție, pentru o temă adecvată; - execută lucrări practice din materiale diferite, combinându-le între ele. - execută operații practice simple: taie cu foarfeca (cu/fără contur), îndoaie (pliază) hârtia, şnuruieşte, aşează masa etc.	
	să se raporteze la mediul apropiat, contribuind la îmbogățirea acestuia prin lucrările personale.	- realizează lucrări originale, manifestând creativitate în alegerea subiectelor; - găseşte utilitate tuturor obiectelor realizate (decor, expoziție, jucărie, mască etc.); - valorifică experiența dobândită în diferite situații.	
ESTETIC ŞI CREATIV	să diferențieze auditiv timbrul şi intensitatea sunetelor din mediul apropiat şi al sunetelor muzicale	- diferențiază sunetul vorbit de cel cântat şi sunete produse de diferite obiecte sonore; - diferențiază şi reproduce sunete cu durată contrastantă: lungi-scurte.	- sunete din natura, sunete ale obiectelor din mediul apropiat - sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (toba, vioara, pian etc.) - sunetul vorbit si sunetul cântat - diferențieri de sunete după durată (lungi, scurte) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu
	să intoneze cântece pentru copii.	- cântă singuri, împreună sau acompaniați de educatoare cântece cu otematică adecvata posibilităților lor şi temei.	
	să acompanieze ritmic cântecele.	- acompaniază cântecele cunoscute cu mişcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale.	
	să asculte şi să recunoască fragmente	- ascultă cu plăcere fragmente din creații muzicale	

	din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia.	naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	text si cânt, audiții adecvate vârstei şi temei de studiu.
	să redea teme plastice specifice desenului.	- respectă poziția de lucru față de suportul de lucru; - execută linii drepte sau curbe închise/deschise.	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planşa, şevalet, plastilina, lut, planşeta etc. - denumiri ale culorilor de baza: roşu, galben, albastru, verde şi ale non-culorilor: negru, alb - opere de arta adecvate temei şi nivelului de vârstă
	să obțină efecte plastice, forme spontane şi elaborate prin tehnici specifice picturii.	- execută efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pămătuful de vată, degetul etc.)	
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- execută lucrări colective/individuale prin combinarea diferitelor tehnici de lucru: colaje, desen grafic si pictura, modelaj si pictura/colaj etc.	
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.	- descoperă semnificația lucrărilor proprii/ale altor copii prin analiza formelor, liniilor, culorilor etc. - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească şi să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- priveşte cu interes şi uneori chiar recunoaşte opere de arta naționale şi universale	
PSIHOMOTRIC	să cunoască şi să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.	- cunoaşte şi foloseşte echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală şi colectivă.	- deprinderi motrice de bază: mers, alergare, săritură - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme şi genunchi, mers in echilibru între două linii trasate pe sol
	să-şi formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, şezând şi în deplasare).	- execută corect mişcările diferitelor segmente ale corpului; - se raportează la un reper dat; - îşi coordonează mişcările cu ritmul solicitat de profesor; - execută corect acțiunile motrice învățate.	
	să perceapă componentele spațio-	- execută exerciții de dezvoltare fizică generală cu	

	temporale (ritm, durată, distanță, localizare).	măsurarea timpilor/cu repere spațiale.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însuşite în diferite contexte.	- se joacă (utilizând corect mişcările şi regulile) jocuri de mişcare pentru copii.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„Anotimpuri şi tradiții”, „Hainele/casele de-a lungul vremurilor”, „O istorie personală”, „Lumea…mereu în mişcare”, „Ce idee!”, „A fost odată…!”, „Tot ce e în jurul nostru…”, „Acasă”.*

Cum este/a fost şi va fi aici pe pământ?

Nivel de studiu: 5-6/7 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor.	- discută cu colegii şi cu educatoarea despre subiecte cunoscute (casa în care locuieşte, grădinița la care este înscris, grupa din care face parte, planeta noastră, univers, tradiții, evenimente etc.); - ascultă ce i se spune şi apoi îşi spune părerea; -întrebuințează regulile unui dialog; - vorbeşte pe un ton moderat.	- mediul apropiat (casa/grupa, grădinița/şcoala, planeta/universul nostru); - obiceiuri şi tradiții locale/naționale; - însemne naționale (stema, steagul); -razboi/pace; dezastru/înflorire a unei localități/națiuni; - evoluția universului/evoluția omului - evenimente (istorice, personale etc.); - materie şi materiale; - transformări ale materialelor în procesul muncii; - mijloace de transport (trecut, prezent şi viitor).
	să înțeleagă şi să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- ştie să vorbească despre schimbările pe care le sesizează în natură ca urmare a trecerii anotimpurilor; -se exprimă coerent pentru a se face înțeles; -solicită ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înțeles.	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă/citită de educatoare; sau înregistrate pe diferite suporturi magnetice; - dobândeşte informații prin ascultarea cu atenție a	

		mesajului; - demonstrează înțelegerea textului apelând la diferite modalități de redare sau rememorare a acestuia (repovestire, dramatizare, desen etc.)	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele şi să le pronunțe corect.	- recunoaşte, numeşte sau marchează grafic sunetul inițial din cuvântul pronunțat oral; - recunoaşte, numeşte sau marchează grafic sunetul final din cuvântul pronunțat oral.	
	să-şi îmbogățească vocabularul activ şi pasiv pe baza experienței, activității personale şi/sau a relațiilor cu ceilalți şi simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.	- învață cuvinte noi şi le utilizează în cadrul jocurilor sau activităților de învățare; - utilizează treptat sinonime, antonime, omonime - utilizează cuvintele noi în contexte adecvate; - pune şi răspunde la întrebări de tipul: De ce?, Unde?, Când?, Ce înseamnă? - înțelege felul în care propozițiile sunt alcătuite din cuvinte, cuvintele din silabe, iar silabele din sunete; - sesizează greşelile gramaticale, precum şi situațiile create de utilizarea, cu bună ştiință, a acestora; - alcătuieşte propoziții simple şi dezvoltate (despre obiecte şi ființe familiare, personaje din poveşti, aspecte ale vieții sociale etc.).	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- ,,citeşte" succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor; - învață să „citească" imaginile dintr-o pagină de la stânga la dreapta şi de sus în jos.	
	să găsească ideea unui text, urmărind indiciile oferite de imagini.	- face legătura între cuvintele pronunțate oral şi imaginile la care acestea se referă; - leagă cuvântul oral de imagine şi de cuvântul scris alăturat (format din cel mult 3 litere), înțelegând că acestea sunt nume ale obiectelor, fenomenelor sau persoanelor.	
	să manifeste interes pentru citit.	- cunoaşte elemente importante, distinctive, ale unei cărți: copertă, foi, pagini; titlu, autor; text scris, imagine; numerotarea paginilor, prețul cărții etc; - discută despre cărți (poveşti, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit;	

		- spune dacă şi de ce i-au plăcut sau nu cărţi/poveşti/poezii cu care a venit în contact; - discută despre personaje din poveşti; - povesteşte ceea ce a ,,citit”; - împrumută cărţi din biblioteca clasei şi le pune la loc.	
	să recunoască literele alfabetului şi alte convenţii ale limbajului scris	- discută despre diferite tipuri de scris (de mână, de tipar) si diferite lucrari tiparite (reviste, ziare, cărţi cu poveşti, cărţi de colorat, cărţi cu poezii etc), sesizând diferenţa dintre ele; - recunoaşte cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, catalog, din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora.	- execută diferite tipuri de trasări peste modele date; - completează desene începute sau urmăreşte perceptiv anumite trasee (ex.: labirintul); - contribuie la scrieri colective (dicţionare, albume, jurnale, scrisori, felicitări), folosindu-se de decupaje ale literelor sau cuvintelor.	
	să înţeleagă semnificaţia cuvintelor, literelor şi cifrelor, învăţând să le traseze.	- trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei; - trasează independent litere şi cifre în cadrul unor jocuri didactice, jocuri de rol sau activităţi de învăţare (spontană sau dirijată); - trasează peste cuvinte punctate; - utilizează corect caietul de „scriere” (tip matematică/geometrie sau dictando).	

ȘTIINȚE	să-şi îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoştințelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- selectează/grupează obiectele de aceeaşi formă/mărime/culoare/lungime (la început ținând seama de un singur criteriu, apoi de mai multe simultan); - clasifică obiecte pe care există simboluri (ex.: toate cuburile pe care scrie ,,a”, ori cifra ,,3”; toate florile pe care se află scrise cifre sau toate florile pe care există semnul ,,X” – un semn oarecare); - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; - recunoaşte asemănările şi deosebirile dintre grupuri; - recunoaşte obiectele care nu pot face parte din grupa formată; - execută serii de obiecte folosindu-se de criteriile cunoscute.	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime (3-5 dimensiuni), culoare (3-5 culori), lungime, lățime (3-5 dimensiuni) - apreciere globala a cantității si apreciere prin punere in perechi in limitele 1-10 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi) - repere cronologice: acum, atunci, mai târziu, mai devreme, zi, noapte etc.; - recunoaştere şi trasare cifre de la 1 la 10; - numărat in intervalul 1-10; - operații de adunare cu 1 unitate în intervalul 1-10.
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuşi: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență.	- ordonează obiectele unei grupe care au aceeaşi formă, dar dimensiuni diferite (mărime, lungime, grosime, lățime), de la cel mai mic, scurt, subțire, îngust, la cel mai mare, lung, gros, lat; realizarea completă a şirului crescător şi apoi descrescător (pentru consolidarea reprezentărilor privitoare la raportul relativ de diferență dintre obiecte); - compară grupele de obiecte prin punere în corespondență (formare de perechi); -observă raporturile cantitative între obiectele din grupele comparate; - verbalizează constatările efectuate, folosind o terminologie corectă: „în cele 2 (sau mai multe) grupe sunt tot atâtea...câte sunt în grupa...(echivalența) sau „sunt mai multe/ mai puține...decât în grupa...”(nonechivalența); - motivează afirmațiile „pentru că toate...din grupa... au pereche în grupa..., sau „pentru că în grupa...a rămas un/ o...care nu are pereche în grupa...	

		- reprezintă grafic grupe de obiecte/ ființe (puneri în corespondență).	
	să înțeleagă şi să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuşi în raport cu un reper dat.	- utilizează repere cronologice în funcție de ritmurile naturale: zi/noapte, dimineață, prânz, seară, primăvară, vară, toamnă, iarnă etc.; - localizează şi descrie un moment din activitatea lui, folosindu-se de repere temporale din orarul lor zilnic; - apreciază simultaneitatea evenimentelor (trei copii cântă în timp ce alți doi copii construiesc un pod); - numeşte ordinea activităților proprii şi estimează durata lor; - recunoaşte şi utilizează poziții spațiale plasând diferite obiecte într-un spațiu dat sau plasându-se pe sine în raport cu un reper dat.	
	să recunoască, să denumească, să construiască şi să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- desenează cercul (pătrat, triunghi, dreptunghi) după model sau după o comandă verbală; - execută desene decorative şi artistice folosind formele geometrice; - execută construcții folosind formele geometrice.	
	să efectueze operații şi deducții logice, în cadrul jocurilor cu piesele geometrice	- realizează deducții simple logice: dacă nu este pătrat, nici cerc, nici triunghi, atunci este dreptunghi, etc, in funcție de sarcina didactică a jocului; - efectuează, sub forma jocului logic, operații logice: conjuncția, disjuncția, negația.	
	să numere de la 1 la 10 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte şi cifrele corespunzătoare	- alcătuieşte grupe de 1, 2…10 obiecte; - numără corect aceste obiecte în ordine crescătoare şi descrescătoare; - alcătuieşte şirul numeric crescător (1-10), înțelegând „creşterea” cu câte un element de la o „treaptă” la alta; - construieşte grupe de obiecte prin corespondență biunivocă (de unu la unu); - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține	

		obiecte decât o alta; -recunoaşte şi indică cifrele - înțelege relația număr-cifră (cifra simbolizează un număr de obiecte/ ființe...de acelaşi fel, conform unui criteriu prestabilit, convenit).	
	să efectueze operații de adunare şi scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-10.	- efectuează operații de adunare şi scădere cu 1-2 elemente, în limitele 1-10, prin manipulare de obiecte. - înțelege semnificația adunării şi a scăderii, a semnului „=": în urma unei modificări numerice aduse unei grupe (adunare sau scădere), rezultă (=) o altă grupă cu un număr mai mare sau mai mic de elemente; - utilizează corect limbajul matematic adecvat operației matematice de adunare sau scădere; - dovedeşte înțelegerea semnificației adunării şi scăderii, prin aplicarea acestor cunoştințe în viața cotidiană.	
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum şi interdependența dintre ele.	- descoperă elemente componente ale mediului înconjurător prin antrenarea organelor de simț; - sesizează diferențe în mediul apropiat (tinerețe-bătrânețe; oraş-sat, munte-vale, ape-mări etc.); - recunoaşte elemente componente ale spațiului despre care li se vorbeşte, cum ar fi: soare, lună, stele, planete, nave spațiale etc; - discută, în mici grupuri informale despre unele fenomene reale/de domeniul ficțiunii legate de timp şi spațiu: îmbătrânirea, teleportarea, găurile negre, aurora boreală, mutanți, glaciațiunea, tunelul timpului, aselenizarea etc. - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - sesizează, cu sprijin acordat, legăturile directe şi indirecte dintre elementele mediului (strânsa	- mediul apropiat (casa/grupa, grădinița/şcoala noastră) - anotimpurile şi transformările din natură; - oraş-sat, munte-vale, ape-mări - exploratori şi mari descoperiri - tinerețe-bătrânețe, trecut-prezent-viitor - oamenii şi activitățile lor de-a lungul istoriei - elemente din spațiu: lună, stele, nave spațiale etc.

		interdependență dintre acestea); - caută informații suplimentare, antrenând părinții, educatoarea, alte surse de informare.	
	să recunoască şi să descrie verbal şi/sau grafic anumite schimbări şi transformări din mediul apropiat.	- cere explicații legate de modul de producere a fenomenelor şi efectele acestora asupra mediului; - observă şi enumeră modificări apărute în viața omului, plantelor, animalelor în funcție de anotimp; să le descrie şi să le compare; - încearcă să lege cauza de efect în natură şi viața cotidiană.	
	să cunoască elemente ale mediului social şi cultural, poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului	- denumeşte/identifică elemente locale (obiective socio-culturale, economice, istorice, religioase, de interculturalitate etc.); - analizează/compară diferențele de cultură, tradiții, specific, limbă dintre naționalități, popoare, rase; - vorbeşte despre semnificația unor evenimente naționale (tradiționale, religioase, culturale, istorice).	
	să cunoască existența corpurilor cereşti, a vehiculelor cosmice.	- denumeşte/descrie vehicule cosmice pe baza datelor oferite de diverse materiale din sfera audio-vizualului şi a cărților; - îşi imaginează/crează vehicule spațiale, oraşe ale viitorului prin desen/pictură/modelaj/construcții; - redă prin jocuri de rol modul în care îşi imaginează viața într-o navetă spațială; - adresează întrebări legate de existența corpurilor cereşti, a vehiculelor cosmice.	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- adresează întrebări în legătură cu cele aspectele studiate/observate; - cunoaşte existența mai multor medii de viață şi factorii care le pot influența; - îşi exprimă descoperirile şi ideile utilizând un limbaj adecvat în redarea cunoştințelor despre mediile studiate.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire şi	- identifică unele probleme de mediu pe care le întâlneşte în activitățile desfăşurate în aer liber	

	protejare a mediului, aplicând cunoştinţele dobândite.	(excursii, vizite, plimbări); - participă, alături de adulţi, la acţiuni practice de îngrijire, ocrotire şi protejare a mediului; - participă la întreţinerea şi îngrijirea mediului apropiat (plante, vieţuitoare etc.); - construieşte modele care simulează diferite medii (machete, diorame, colaje, albume); - motivează necesitatea protecţiei mediului de către om; - selectează imagini, cărţi, reviste după criterii date de educatoare, în legătură cu aspectele de mediu cunoscute; - îşi exprimă impresiile şi trăirile proprii despre natură şi protejarea acesteia prin activităţi artistico-plastice, practice, muzicale.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătăţii şi protecţiei omului şi naturii.	- utilizează, în acţiuni simple, unelte de curăţare a mediului ambiant; -respectă regulile de convieţuire socială manifestând un comportament civilizat în relaţiile cu cei din jur (copii, adulţi); - manifestă atitudini de responsabilitate faţă de mediul în care trăieşte (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora); - îşi imaginează soluţii, acţiuni de remediere a unor probleme de mediu; - îşi manifestă creativitatea în lucrări destinate atenţionării celor din jur asupra necesităţii unui comportament adecvat (ex: realizarea unor afişe, machete, postere, bannere, modele atractive de coşuri de gunoi etc).	
OM ŞI SOCIETATE	să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viaţa socială, precum şi reguli de securitate personală.	- respectă normele de convieţuire socială; - prezintă mici istorioare/întâmplări legate de familia proprie, colegi, prieteni, vecini.	- obiceiuri şi tradiţii locale/naţionale; - evenimente (istorice, personale etc.) - cum reacţionăm la schimbare, la întâlnirea cu o altă formă de viaţă
	să trăiască în relaţiile cu cei din jur	- manifestă atitudini tolerante faţă de alte	

	stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului.	entități/forme de viață cu care ar putea intra în contact sau care au existat şi le sunt prezentate; - dobândeşte autonomie în activitatea zilnică.	- denumiri ale obiectelor specifice activităţilor practice şi practic-gospodăreşti: ac, aţă, foarfece, hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, vesela, tacâmuri, şervețel, etc.
	să descrie şi să identifice elemente locale specifice ţării noastre şi zonei în care locuieşte (elemente de relief, aşezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice).	- cunoaşte numele ţării de origine, continentul, planeta, domiciliul cu detalii. - memorează evenimente şi le recunoaşte după anumite caracteristici, corelate cu repere temporale sau spaţiale.	
	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activităţi practice.	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităţilor practice şi verbalizează acţiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	
	să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură şi viaţa cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însuşite.	- execută individual sau în grup tema dată; - execută operaţii practice simple: taie cu foarfeca (cu/fără contur), îndoaie (pliază) hârtia, şnuruieşte, bobinează, împleteşte, aşează masa etc. - manifestă spirit cooperant în activităţile de grup; - manifestă stabilitate şi perseverenţă în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forţele proprii.	
	să se raporteze la mediul apropiat, contribuind la îmbogăţirea acestuia prin lucrările personale.	- realizează lucrări originale, manifestând creativitate în alegerea subiectelor; - valorifică experienţa dobândită în diferite situaţii; - îşi exprimă opinia faţă de lucrarea proprie şi/sau faţă de lucrarea celorlalţi, motivându-şi părerile.	
ESTETIC ŞI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- descoperă lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- sunete din natură, sunete ale obiectelor din mediul apropiat - sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (tobă, vioară, chitară, pian, trompetă, fluier etc.) - sunetul vorbit si sunetul cântat - diferenţieri de sunete după: înălţime (înalte, joase), durata (lungi, scurte),
	să diferenţieze auditiv timbrul şi intensitatea sunetelor din mediul apropiat şi al sunetelor muzicale	- diferenţiază şi reproduce sunete de intensităţi contrastante: tare-încet; - diferenţiază şi reproduce sunete cu durată contrastantă: lungi-scurte; - diferenţiază şi reproduce sunete înalte şi joase (intervalul Sol-Do).	
	să intoneze cântece pentru copii.	- cântă cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniaţi de educatoare.	

	să acompanieze ritmic cântecele.	- acompaniază cântecele cunoscute cu mişcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoțel, tamburină etc.).	intensitate (tare, încet) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text si cant, audiții adecvate vârstei şi temei de studiu.
	să asocieze mişcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia	- improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic şi melodie, text onomatopeic şi mişcare etc.).	
	să asculte şi să recunoască fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere şi uneori chiar recunoaşte fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului.	- execută linii drepte sau curbe închise şi deschise, puncte.	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planşă, şevalet, plastilina, lut, planşetă etc. - denumiri ale culorilor de bază: roşu, galben, albastru, verde, ale non-culorilor: negru, alb şi ale unor nuanțe ce rezultă din combinarea culorilor de bază cu non-culorile - opere de artă adecvate vârstei şi temei de studiu.
	să obțină efecte plastice, forme spontane şi elaborate prin tehnici specifice picturii.	- execută efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pămătuful de vată, degetul, firul de ață, stropirea etc.).	
	să compună în mod original şi personal spațiul plastic.	- executa lucrări colective/individuale prin combinarea diferitelor tehnici de lucru: colaje, desen grafic si pictura, modelaj si pictura/colaj etc.	
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.	- descoperă semnificația lucrărilor proprii/ale altor copii prin analiza formelor, liniilor, culorilor etc. - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească şi să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- priveşte cu interes şi uneori chiar recunoaşte opere de arta naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască şi să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.	- cunoaşte şi foloseşte echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală şi colectivă.	- denumirea unor părți ale corpului implicate in mişcare (brațe, picioare, spate, cap, gat, genunchi, palme,

			coate etc.)
	să-şi formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, şezând şi în deplasare).	- răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mişcările diferitelor segmente ale corpului.	- deprinderi motrice de bază: mers şi variante de mers, alergare şi variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe coate şi abdomen, mers in echilibru pe o suprafață înclinată şi pe o linie trasată pe sol, cățărare; - dansuri tematice, euritmice; - mini-fotbal, mini-basket.
	să perceapă componentele spațio-temporale	- se raportează la un reper dat; - îşi coordonează mişcările cu ritmul solicitat de educatoare.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„Anotimpuri şi tradiții", „Hainele/casele de-a lungul vremurilor", „O istorie personală", „Lumea…mereu în mişcare", „Ce idee!", „Exploratorii", „A fost odată…!", „Tot ce e în jurul nostru…","Munții - un miracol", „Acasă", „Mândru sunt că sunt român!".*

Când/cum şi de ce se întâmplă?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - discută cu colegii, cu educatoarea şi cu alți adulți despre viețuitoare, plante, fenomene etc.	- viețuitoare (domestice: câine, pisică, vacă, oaie, găină, rață şi sălbatice: vulpe, urs, lup etc.); - plante (ghiocel, lalea, crizantemă) - legume şi fructe (măr, portocală, căpşuni, cireşe şi ceapă, morcov, ardei gras); - materiale şi produse
	să înțeleagă şi să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea	- întreabă şi răspunde la întrebări; - se exprimă coerent pentru a se face înțeles; - primeşte mesaje şi îndeplineşte instrucțiuni simple; - dobandeşte informații prin ascultarea cu atenție a	

		mesajului.	- utilaje, maşini, echipamente - procesul de producție - despre economie şi comerț - fenomene ale naturii - experimente
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înțeles	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de educatoare şi povesteşte, la rândul său, o poveste ascultată.	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele şi să le pronunțe corect	- compune, treptat, propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte; - învață cuvinte noi şi le utilizează în cadrul jocurilor sau activităților de învățare.	
	să recunoască cuvinte simple şi litere în contexte familiare	- recunoaşte global şi contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, catalog, din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- completează desene simple începute sau urmăreşte perceptiv anumite trasee simple.	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor şi cifrelor, învățând să le traseze.	- trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei; - trasează independent litere şi cifre în cadrul unor jocuri didactice, jocuri de rol sau activități de învățare (spontană sau dirijată).	
ŞTIINȚE	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum şi interdependența dintre ele.	-numeşte elementele structurale ale mediului apropiat: apă, aer, sol, plante, animale, oameni şi a elementelor create de aceştia.	
	să enumere părțile componente ale corpului uman, plantelor, animalelor, arătând utilitatea acestora	- enumeră părți componente ale plantelor, animalelor; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el.	
	să recunoască şi să descrie verbal	- recunoaşte fenomene ale naturii (vânt, briză,	

	şi/sau grafic anumite schimbări şi transformări din mediul apropiat	viscol, ploaie, ninsoare, îngheț, grindină, fulger, furtună, trăsnet, tunet) în momentul producerii lor; - cere explicații legate de modul de producere a fenomenelor şi efectele acestora asupra mediului.	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor făcute	- adresează întrebări în legătură cu aspectele studiate/observate - vorbeşte despre plantele şi animalele din mediile terestre, acvatice etc.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire şi protejare a mediului, aplicând cunoştințele dobândite	- își asumă responsabilități de îngrijire/ocrotire a mediului apropiat lui; - participă la întreținerea şi îngrijirea mediului apropiat (plante, viețuitoare etc.); - motivează necesitatea protecției mediului de către om.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății şi protecției omului şi naturii	- respectă regulile de igienă individuală şi colectivă; - utilizează în acțiuni simple unelte de curățare a mediului ambiant; -respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); - ia atitudine față de cei care greşesc; - manifestă atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăieşte (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora.	
	să-şi îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoştințelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- observă obiectele din sala de grupă; - recunoaşte şi denumeşte obiectele indicate; - selectează şi grupează obiectele de aceeaşi formă/ mărime/ culoare (la început ținând seama de un singur criteriu, apoi de mai multe simultan; - construieşte spații închise (ex.: forme neregulate ori regulate, utilizând cuburi, şireturi, sârmă, sfoară).	- apreciere globală a cantității si apreciere prin punere in perechi in limitele 1-5 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi - numărat în intervalul 1-5 si cifrele de la 1 la 5 - adunare şi scădere cu 1 unitate în limitele 1-5
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite	- execută serii de obiecte (3 dimensiuni) folosindu-se de criteriile cunoscute;	

	criterii date ori găsite de el însuşi: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantităţii prin punere în corespondenţă	- compară două beţişoare şi să identifice care este mai gros, mai lung etc.	
	să recunoască, să denumească, să construiască şi să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- recunoaşte şi denumeşte figuri geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi).	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte şi cifrele corespunzătoare	- recunoaşte şi denumeşte cifre în intervalul 1-5; alcatuieste grupe de 1, 2, 3, 4, 5 obiecte -construieşte grupe de obiecte prin corespondenţă biunivocă (de unu la unu); - realizează corespondenţa de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puţine obiecte decât o alta; - alcatuieşte şirul numeric crescător şi descrescător în limitele 1-5; -pune în corespondenţă cifra cu cantitatea de obiecte; - numeşte vecinul din dreapta sau din stânga unui număr (cifre) dat (ex.: pentru 3, să identifice pe 2 şi pe 4); - trasează cifre în intervalul 1-5.	
	efectuează operaţii de adunare şi scădere cu 1 unitate în limitele 1-5	- numără şi efectuează operaţii de adunare şi scădere cu o unitate în intervalul 1-5; - utilizează corect limbajul matematic adecvat operaţiei matematice de adunare sau scădere (ex.: 1 maşinuţă +2 maşinuţe = 3 maşinuţe).	
	să compună şi să rezolve probleme simple, implicând adunarea/ scăderea în limitele 1-5	- compune probleme simple în limitele 1-3, prin adăugarea/ extragerea unui element; - compune probleme simple în limitele 1-5, prin adăugarea/extragerea unui element.	
OM ŞI SOCIETATE	să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viaţa socială,	- respectă normele de convieţuire socială.	

	precum şi reguli de securitate personală		
	să-şi adapteze comportamentul propriu la cerinţele grupului în care trăieşte (familie, grădiniţă, grupul de joacă)	- îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situaţii cunoscute.	
	să trăiască în relaţiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranţă, armonie, concomitent cu învăţarea autocontrolului	- manifestă atitudini tolerante faţă de alţi copii care aparţin diferitelor confesiuni/categorii minoritare.	
	să-şi adapteze comportamentul propriu la cerinţele grupului în care trăieşte (familie, grădiniţă, grupul de joacă)	- ascultă şi respectă alte păreri; - cunoaşte responsabilităţile în microgrupul din care face parte; - acceptă şi oferă sprijin.	
	să descrie şi să identifice elemente locale specifice ţării noastre şi zonei în care locuieşte (elemente de relief, aşezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice)	- identifică forme de relief. - cunoaşte numele ţării de origine şi al localităţii natale şi îşi cunoaşte domiciliul; - cunoaşte numele capitalei, al oraşului natal, numele străzii etc; - cunoaşte şi respectă tradiţiile populare, sărbătorile religioase ale familiei şi ale comunităţii.	
	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activităţi practice	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităţilor practice şi verbalizează acţiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	- denumiri ale obiectelor specifice activităţilor practice şi practic-gospodăreşti: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, ac,aţă, foarfece vesela, tacâmuri, şerveţel etc.
	să fie capabil să realizeze lucrări practic, valorificând deprinderile de lucru însuşite	- execută individual sau în grup tema dată; - sesizează modificările produse in urma acţiunii cu/asupra unor materiale de lucru (mototolire, pliere, îndoire etc.); - selectează adecvat uneltele si materialele necesare, conform temei alese/date; - manifestă stabilitate şi perseverenţă în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forţele proprii.	
ESTETIC ŞI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- descoperă lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- sunete din natură, sunete ale obiectelor din mediul apropiat

	să diferențieze auditiv timbrul si intensitatea sunetelor din mediul apropiat şi al sunetelor muzicale	- diferențiază sunetul vorbit de cel cântat şi sunete produse de diferite obiecte sonore.	- sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (toba, vioara, pian etc.) - sunetul vorbit si sunetul cântat - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text si cant, audiții adecvate vârstei şi temei de studiu.
	să intoneze cântece pentru copii	- cântă cu dezinvoltură cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniați de educatoare.	
	să acompanieze ritmic cântecele	- acompaniază cântecele cunoscute cu mişcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale.	
	să asocieze mişcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia	- improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic şi melodie, text onomatopeic şi mişcare etc.).	
	să exprime prin mişcare starea sufletească creată de muzica audiată	-se mişcă liber în concordanță cu caracterul unor cântece pentru copii, all unei piese populare din zonă şi a unor fragmente din muzică cultă sugestive pentru specificul de vârst ăal copiilor.	
	să asculte şi să recunoască fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere şi uneori chiar recunoaşte fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului	- utilizează corect instrumentele de lucru (creion, pensulă, carioca, cretă, ceracolor etc.) în exprimarea liberă a gestului grafic (chiar şi prin mâzgălituri); - utilizează diferite imagini, respectând conturul acestora.	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planşa, şevalet, plastilina, lut, planşeta etc. - denumiri ale culorilor de baza: roşu, galben, albastru, verde, ale altor culori şi nuanțe şi ale non-culorilor: negru, alb - opere de arta adecvate vârstei şi temei de studiu
	să obțină efecte plastice, forme spontane şi elaborate prin tehnici specifice picturii.	-aplică pe suprafete date sau libere culoare (cu pensula, creionul, burete,etc.) - realizează compoziții plastice prin prelucrarea formelor spontane.	
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice	- pregăteşte materialul de modelat (plastilina, lut, coca etc.); - modelează forme de bază (minge, şarpe, cornulețe etc.).	
	să compună în mod original şi personal spațiul plastic	- aplică tehnici de lucru învățate pentru redarea unei teme date sau din imaginație; - creează forme noi prin îmbinarea unor elemente	

		cunoscute.	
	să privească şi să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- recunosc lucrările lor şi pe ale colegilor; - recunosc peisaje, imagini din filme, poveşti, eroi din poveşti etc.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască şi să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului	- cunoaşte şi foloseşte echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală şi colectivă.	- deprinderi motrice de bază: mers, alergare, săritură - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme şi genunchi, mers in echilibru între două linii trasate pe sol, tragere şi împingere - dansuri tematice, euritmice
	să-şi formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, şezând şi în deplasare)	- respectă poziția corectă a corpului şi a segmentelor acestuia pentru comenzile de mers şi alergare (obişnuit şi în diferite variante); - execută exerciții de mers, alergare şi săritură păstrând poziția corectă; - execută corect mişcările diferitelor segmente ale corpului; - dovedeşte că şi-a însuşit corect schema corporală.	
	să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- răspunde motric la o comandă dată; - îşi coordonează mişcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însuşite în diferite contexte	- execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - se joacă (utilizând corect mişcările şi regulile) jocuri de mişcare pentru copii sau jocuri sportive.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„Materiale”*, *„Lumini si umbre”*, *„Cum traieste...?”,”Cum se misca...?”*, *„La ce foloseste...?”*, *„Cine a facut...?”*, *„Forme si culori”* etc.

Când/cum şi de ce se întâmplă?

Nivel de studiu: 5 – 6/7 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor	- discută cu colegii şi cu educataorea despre viețuitoare, plante, fenomene ale naturii, materiale şi produse, utilaje şi echipamente cu care intră în contact sau care le sunt prezentate; - ia parte la activitățile de învățare in grup (sugerează ce este de făcut mai departe intr-o activitate/intr-un joc etc.).	- viețuitoare (prin comparație: lupul şi vulpea, câinele şi pisica, cocoşul şi găina, oaia şi capra etc.) - plante (prin comparație: ghiocelul şi zambila, laleaua şi narcisa, crizantema şi tufănica) - legume şi fructe (prin comparație: mărul şi para, cireşele şi vişinele, nuca şi alunele, roşia şi ardeiul, cartoful şi morcovul, ceapa şi usturoiul etc.) - materiale şi produse - materie vie, materie moartă, universul - combustibili mijloace de locomoție - fenomene ale naturii - experimente
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înțeles.	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor şi povesteşte, la rândul său, poveşti/istorioare cunoscute; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral şi ale celui corporal în transmiterea unor idei şi sentimente; - realizează mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarera vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei şi folosind indicațiile sugerate de text.	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele şi să le pronunțe corect	- pronunță corect sunetele limbii române; - recunoaşte, numeşte şi marchează grafic sunetul final, interior sau inițial din cuvântul pronunțat oral.	
	să-şi îmbogățească vocabularul activ şi pasiv pe baza experienței, activității personale şi/sau a relațiilor cu ceilalți şi simultan să	- învață cuvinte noi în cadrul jocurilor sau a activităților de învățare propriu-zisă; - prezintă colegilor cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităților;	

	utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical	-utilizează cuvinte noi în contexte adecvate; -pune întrebări şi raspunde la cele adresate lui; - înțelege felul în care propozițiile sunt alcătuite din cuvinte, cuvintele din silabe, iar silabele din sunete; - alcătuieşte propoziții simple şi dezvoltate (despre obiecte, ființe familiare, personaje din povești ,aspecte ale vieții sociale; - solicită explicarea cuvintelor noi.	
	să recunoască existența scrisului oriunde îl întâlneşte	- întelege diferența dintre desen (imagine) şi scris - indică (arată unde este) scrisul în cărți, reviste, ziare, filme etc; - indică scrisul în mediul înconjurător (nume de străzi, indicatoare, plăcuțe cu numere de maşini, firme, nume de produse etc.).	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație)	- poate să înțeleagă şi poate sa spună că o etichetă scrisă pe un sertar, dulap, o cutie etc. ne arată ce este înăuntru; - poate citi succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor.	
	să găsească ideea unui text, urmărind indiciile oferite de imagini.	- leagă cuvântul oral de imagine si de cuvântul scris alăturat, înțelegând ca acestea sunt nume; - asociază, treptat, sunetul cu litera corespondentă şi trasează litere sau cuvinte după un model dat sau peste modelul punctat.	
	să manifeste interes pentru citit	- discută cu colegii, parintii, prietenii despre cărți (povești, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - poate spune dacă şi de ce i-au plăcut sau nu (povești/poezii cu care a venit în contact); -discută despre personaje din poveşti; - povesteşte ceea ce a ,,citit"; - cunoaşte cum se împrumută cărți din biblioteca clasei şi obligatia de a le pune la loc .	
	să recunoască literele alfabetului şi	- asociază cu sprijin acordat sau din proprie	

	alte convenții ale limbajului scris	inițiativă, sunetul cu litera (literele) corespondentă(e); - asociază litera cu imaginea unui obiect, a cărei denumire începe cu litera respectivă, într-un dicționar pentru copii (vocabular în imagini); - gaseşte cât mai multe cuvinte care încep ori se termină cu aceeaşi literă; - compune cuvinte scurte, familiare (inițial după model şi apoi independent); - să compună treptat propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte (inițial cu sprijin).	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru a capata informații (imagini, litere sau text) despre tema dată (ex.: tot ce găseşte despre pisică, urs, soare etc., imagini şi eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citeşte; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită); - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre viața animalelor şi păsărilor dintr-o zonă, construirea unui afiş publicitar sau a unui anunț de vânzare/cumpărare a unui obiect etc.).	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora	- execută diferite tipuri de trasări peste modele date (ex.:unirea de puncte pentru a construi diferite imagini – de la cele mai simple la cele mai complicate, litere, cifre etc.); - respectă reguli/ condiții minime ale actului scrierii: poziția corectă a corpului, a mâinii şi a instrumentului de scris în mână; - trasează semne grafice corect în ceea ce priveşte mărimea, spațierea, direcția de la stânga - la dreapta, de sus - în josul paginii, lăsând spațiu pentru „alineat”; -seriază grupuri de semne grafice.	
	să utilizeze desene, simboluri pentru	-utilizează, încurajați de educatoare, săgeți,	

	a transmite semnificație	cerculețe, cruciulițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mişcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților sau obiectelor într-un joc/context.	
ŞTIINȚE	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum şi interdependența dintre ele.	- enumeră părți componente ale plantelor, animalelor; - descrie caracteristici ale mediului natural şi social; - analizează/compară reacții ale plantelor, animalelor şi omului în diferite situații, sub influența factorilor de mediu; - observă, pe o anumită perioadă dată, un anumit proces (creşterea unei plante, dezvoltarea unui animal etc.) şi înregistrează date în legătură cu această activitate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - îşi asumă responsabilități de îngrijire/ocrotire a mediului apropiat lui	
	să cunoască existența corpurilor cereşti, a vehiculelor cosmice	- denumeşte/descrie sumar corpuri cereşti pe baza criteriilor perceptive; - compară corpurile cereşti între ele sub aspectul mărimii, formei, culorii şi a altor date accesibile vârstei; - denume-te/descrie vehicule cosmice pe baza datelor oferite de diverse materiale din sfera audio-vizualului şi a cărților; - imaginează/creează vehicule spațiale, oraşe ale viitorului prin desen/pictură/modelaj/construcții; - redă prin jocuri de rol modul în care îşi imaginează viața într-o navetă spațială; - adresează întrebări legate de existența corpurilor cereşti, a vehiculelor cosmice.	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate	- adresează întrebări în legătură cu cele aspectele studiate/observate;	

		- cunoa-te existența mai multor medii de viață şi factorii care le pot influența; - exprimă descoperirile şi ideile sale utilizând un limbaj adecvat în redarea cunoştințelor despre mediile studiate; - vorbeşte despre plantele şi animalele din mediile terestre, acvatice şi antropice studiate; - interpretează date şi simboluri din care extrage informații (calendarul naturii, tabelul responsabilităților, jurnalul grupei); - relatează activități umane din mediile antropizate studiate (oraşul, satul, cartierul); -comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire şi protejare a mediului, aplicând cunoştințele dobândite	- identifică unele probleme de mediu pe care le întâlneşte în activitățile desfăşurate în aer liber (excursii, vizite, plimbări); - participă, alături de adulți, la acțiuni practice de îngrijire, ocrotire şi protejare a mediului; - participă la întreținerea şi îngrijirea mediului apropiat (plante, viețuitoare etc.); - selectează imagini, cărți, reviste după criterii date de educatoare, în legătură cu aspectele de mediu cunoscute; - construieşte modele care simulează diferite medii (machete, diorame, colaje, albume); - motivează necesitatea protecției mediului de către om; - îşi exprimă impresiile şi trăirile proprii despre natură şi protejarea acesteia prin activități artistico-plastice, practice, muzicale.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății şi protecției omului şi naturii	- cunoaşte existența unor comportamente excesive care pot afecta sănătatea (consumul de alcool, tutun, cafea etc.); - respectă regulile de conviețuire socială	

		manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); - cunoaşte regulile de minimă protecție a naturii şi să anticipeze pericolele încălcării lor; - sesizează comportamente neconforme cu regulile de protecție a mediului învățate; - ia atitudine față de cei care greşesc; - manifestă atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăieşte (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora); - imagineaza soluții, acțiuni de remediere a unor probleme de mediu; - manifestă creativitate în lucrări destinate atenționării celor din jur asupra necesității unui comportament adecvat (ex: realizarea unor afişe, machete, postere, bannere, modele atractive de coşuri de gunoi etc).	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime (3-5 dimensiuni), culoare (3-5 culori), lungime, lățime (3-5 dimensiuni - utilizarea ceasului (orele fixe, jumătatea, sfertul de oră); - forme geometrice: pătrat, triunghi, dreptunghi, romb - recunoaştere şi trasare cifre de la 1 la 10; - numărat in intervalul 1-20; - operații de adunare cu 1-2 unități în intervalul 1-10.
	să-şi îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoştințelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- stabileşte relații între obiecte şi grupuri de obiecte după diferite criterii; -descoperă şi alte însuşiri (decât mărimea) după care pot fi grupate; - recunoaşte/explică asemănările şi deosebirile dintre grupuri. - recunoaşte obiectele care nu pot face parte din grupa formată; - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; -clasifică obiecte după criteriul culorii,formei,grosimii,latimii; - clasifică obiecte după criteriul utilizării lor; - clasifică obiecte pe care există simboluri (ex.: toate cuburile pe care scrie ,,a", ori cifra ,,3"; toate florile pe care se află scrise cifre sau toate florile pe care există semnul ,,X" – un semn oarecare); - compară grupele formate, apreciind global unde	

		sunt mai multe/ mai puține.	
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuşi: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență.	- ordonează obiectele unei grupe care au aceeaşi formă, dar dimensiuni diferite (mărime, lungime, grosime, lățime), de la cel mai mic, scurt, subțire, îngust, la cel mai mare, lung, gros, lat; realizarea completă a şirului crescător şi apoi descrescător (pentru consolidarea reprezentărilor privitoare la raportul relativ de diferență dintre obiecte); -compară grupele de obiecte prin punere în corespondență (formare de perechi); - observă raporturile cantitative între obiectele din grupele comparate; - verbalizează constatările efectuate, folosind o terminologie corectă: „în cele 2 (sau mai multe) grupe sunt tot atâtea...câte sunt în grupa...(echivalența) sau „sunt mai multe/ mai puține...decât în grupa...”(nonechivalența); - motivează afirmațiile „pentru că toate...din grupa... au pereche în grupa..., sau „pentru că în grupa...a rămas un/ o...care nu are pereche în grupa...; - reprezintă grafic grupe de obiecte/ ființe (puneri în corespondență); - găseşte cele 2 modalități de stabilire a echipotenței (extragerea sau adăugarea unui element la una din cele 2 grupe comparate).	
	să înțeleagă şi să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuşi în raport cu un reper dat	- spune unde se găseşte el în raport cu un anumit obiect din spațiu (în cameră, în afara camerei, pe scaun, sub masă, lângă colegul său etc.); - numeşte un obiect care se găseşte la dreapta sau la stânga altui obiect, deasupra sau dedesubtul lui, motivându-i poziția atunci când şi atât cât este posibil; - utilizează limbajul adecvat relațiilor spațiale relative: pe, sub, în, peste, deasupra, dedesubt,	

		înăuntru, afară, aproape, departe, mai aproape, mai departe, cel mai aproape, cel mai departe, lângă mine, aici, acolo; - utilizează corect gradele de comparație: mai, cel mai, foarte, tot atât de..., la fel de...ca şi....	
	să efectueze operații şi deducții logice, în cadrul jocurilor cu piesele geometrice	- aranjează piesele geometrice în „tablouri”, după criterii date; - efectuează operații de ordonare/ clasificare a pieselor geometrice, după însuşiri diferite; - realizează deducții simple logice: dacă nu este pătrat, nici cerc, nici triunghi, atunci este dreptunghi, etc, in funcție de sarcina didactică a jocului; - alcatuieste grupe cu tot atâtea elemente (echipotente), utilizând piesele geometrice în jocuri logice sau didactice. - efectuează, sub forma jocului logic, operații logice: conjuncția, disjuncția, negația; - efectuează corespondențe între elementele a 2 grupe (corespondența biunivocă).	
	să măsoare timpul prin intermediul ordonării evenimentelor, precum şi cu ajutorul instrumentelor adecvate	- spune ce se întâmplă înainte şi după un eveniment (activitate); - spune care activitate (eveniment) are loc: prima, a doua, ultima; - spune care activitate (eveniment) a durat: mai mult/mai puțin; - cunoaste utilizarea calendarului; - cunoaste utilizarea ceasului; - recunoaste orele fixe pe ceas.	
	să numere de la 1 la 10 recunoscând grupele cu 1-10 obiecte şi cifrele corespunzătoare	- alcătuieşte şirul numeric crescător (1-5 la grupa mijlocie şi 1-10 la grupele mari şi pregătitoare), înțelegând „creşterea” cu câte un element de la o „treaptă” la alta; - alcătuieşte şirul descrescător 1-10, sesizând	

		descreşterea cu câte un element de la o treaptă la alta; - recunoaşte şi denumeşte cifre în intervalul 1-10 şi chiar 20; - pune în corespondență cifra cu cantitatea de obiecte; - numără crescător şi descrescător, pornind de la un număr dat*; - descoperă care cifră lipseşte într-un şir dat; - numeşte vecinul din dreapta sau din stânga unui număr (cifre) dat (ex.: pentru 3, să identifice pe 2 şi pe 4); - compune/ descompune un număr, găsind cât mai multe soluții; - înțelege relația număr-cifră (cifra simbolizează un număr de obiecte/ ființe...de acelaşi fel, conform unui criteriu prestabilit, convenit); -repetă această relație în situații noi şi variate; - aplică în viața cotidiană cunoştințele învățate.	
	să efectueze operații de adunare şi scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-10	- efectueaza operații de adunare şi de scădere cu 1-2 elemente, în limitele 1-10, prin manipulare de obiecte; - utilizează corect semnul + (plus), – (minus) şi semnul = (egal), doar între cifre (niciodată între obiecte concrete sau imagini ale acestora); - utilizează corect limbajul matematic adecvat operației matematice de adunare sau scădere (ex.: 1 maşinuță +2 maşinuțe = 3 maşinuțe); - dovedeşte înțelegerea semnificației adunării şi scăderii, prin aplicarea acestor cunoştințe în viața cotidiană.	
	să identifice poziția unui obiect într-un şir utilizând numeralul ordinal.	- identifică şi numeste primul şi ultimul element dintr-un şir de 3, 5, 10 elemente; - identifică un obiect, utilizând numeralul ordinal, într-un şir de 3, 5, 7, 9 elemente (ex.: al doilea, al	

		treilea, al patrulea, al cincilea); - utilizează adecvat numele numeralelor ordinale numărând: primul, al doilea etc.; - face diferenţa între numeralul ordinal şi cel cardinal (ex. al doilea obiect dintr-un şir poate avea înscris pe el cifra 4, aceasta neînsemnând că este al patrulea).	
	să compună şi să rezolve probleme simple, implicând adunarea/ scăderea în limitele 1-10	- rezolvă probleme prin desen (să deseneze conținutul problemei şi astfel să o rezolve); - rezolva problema alegând operația corectă (adunare, scădere, împărțirea unui măr în jumătate); - rezolvă problema comparând prețuri în jocuri de rol (ex.: o minge de 5 lei este mai scumpă decât o minge de 3 lei); - rezolvă problema utilizând semne grafice (ex.: trasează pe caietul de matmatica o linie pe patru pătrățele şi o altă linie pe cinci pătrățele, pentru a reprezenta un şir de 4 bărci roşii şi un şir de 5 bărci albastre. Care şir are mai multe bărci? (*rezolvarea problemei este deci grafică, perceptivă*).	
OM ŞI SOCIETATE	să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum şi reguli de securitate personală	- respectă normele de convieţuire socială; - îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situații cunoscute; - discută despre relația cauză-efect într-o interacțiune umană; - manifestă atitudini tolerante față de alți copii care aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare - cunoaşte şi formează numărul de urgență 112.	
	să-şi adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăieşte (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- cunoaşte şi aplică reguli privind protecția vieții proprii şi a celor din jur, a mediului înconjurător (utilizarea gazelor în bucătărie, a prizelor, instalațiilor sanitare, a aparatelor electro-casnice etc., precum şi interacțiunea cu persoane	

		necunoscute) - dobândeşte, treptat, autonomie în activitatea zilnică; - îşi cunoaşte responsabilitatile în microgrupul din care face parte; - acceptă şi oferă sprijin atunci când acest lucru i se cere .	
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute	- îşi evaluează comportamentul, în raport cu normele de conviețuire socială; - îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situații cunoscute; -isi adapteaza comportamentul la diferite situații; - conştientizează consecințele pozitive şi negative ale actelor sale de comportament asupra sa şi asupra celorlalți; - manifestă un comportament de cooperare în grup pentru îndeplinirea unei activități comune	
	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.	- observă caracteristici ale materialelor din natură şi a celor sintetice (formă, culoare, dimensiune, netezime etc.) - colectează materiale din natură, deşeuri (materiale refolosibile) şi le găseaste utilitatea; - alege materialele adecvate pentru a realiza o temă.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice şi practic-gospodăreşti: hârtie glasată, hărtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, ac,ață, foarfece vesela, tacâmuri, şervețel etc.
	să sesizeze modificările materialelor în urma prelucrării lor	- sesizează modificările produse în urma mototolirii hârtiei sau a unui material textil; - sesizează modificările produse în urma întinderii hârtiei mototolite; - sesizează modificările în urma udării hârtiei sau a unui material textil; - găseşte o motivație pentru fiecare acțiune practică de acest gen.	
	să identifice, să proiecteze şi să găsească cât mai multe soluții pentru realizarea temei propuse în	- selectează materialul necesar temei propuse; - verbalizează acțiunile întreprinse, folosind un limbaj adecvat	

	cadrul activităților practice	- execută, individual sau în grup, tema dată; - manifestă spirit cooperant în activitățile de grup; - utilizează unelte uşor de manevrat.	
ESTETIC ŞI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului	- ascultă şi reproduce onomatopeic sunete din natură şi din mediul înconjurător.	- sunete produse de diferite instrumente muzicale (tobă, vioară, chitară, pian, trompetă, fluier etc.) - sunetul vorbit si sunetul cântat - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text si cant, audiții adecvate vârstei şi temei de studiu.
	să diferențieze auditiv timbrul si intensitatea sunetelor din mediul apropiat şi al sunetelor muzicale		
	să diferențieze auditiv durata determinată a sunetelor din mediul apropiat şi a sunetelor muzicale		
	să diferențieze auditiv înălțimea sunetelor muzicale		
	să intoneze cântece pentru copii.	- cântă în colectiv, în grupuri mici şi individual	
	să cânte cântecele în aranjamente armonico-polifonice elementare	- cântă cu acompaniamentul unui instrument care îi permite educatoarei să cânte concomitent cu vocea.	
	să asocieze mişcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia		
	să asculte şi să recunoască fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia		
	să redea teme plastice specifice desenului.	- execută efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pămătuful de vată, firul de ață, stropirea, degetul etc.)	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planşă, şevalet, plastilina, lut, planşetă etc. - denumiri ale culorilor de bază: roşu, galben, albastru, verde, ale non-culorilor: negru, alb şi ale unor nuanțe ce rezultă din combinarea culorilor de bază cu non-culorile - elemente decorative (combinații, alternanțe)
	să obțină efecte plastice, forme spontane şi elaborate prin tehnici specifice picturii	- obține efecte plastice prin combinarea culorilor sau alte tehnici (fuzionare, presare, suprapunere, decolorare, stropire, plierea hârtiei); - realizează compoziții plastice, cu teme date sau la liberă alegere, prin prelucrarea formelor spontane (punct, adăugarea unor linii/puncte).	

			- opere de artă adecvate vârstei şi temei de studiu.
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- modelează prin: mişcare translatorie a palmelor faţă de planşetă împreunarea capetelor prin lipire, adâncire, apăsare, mişcare circulară, aplatizare; - redă forme, concrete sau abstracte, de dimensiuni şi culori diferite prin aplicarea unor tehnici complementare modelajului; - cooperează în realizarea unor lucrări plastice complexe.	
	să utilizeze un limbaj adecvat cu privire la diferitele activităţi plastice	- foloseşte cuvinte şi expresii specifice activităţilor artistico-plastice (şablon, amprentă, colaj, stropire, ştampilare, decolorare, haşurare, decorare, colorare, ştergere, suprapunere, apăsare, presare, îmbinare, rupere, frământare, adâncire, amestecul culorilor); - descrie acţiuni specifice tehnicilor folosite în cadrul activităţilor plastice.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască şi să aplice regulile de igienă a efortului fizic	- nu aleargă cu gura deschisă; - îşi verifică ţinuta vestimentară şi starea fizică generală înainte de începerea activităţii; - nu bea apă imediat după efort; - inspiră pe nas şi expira pe gură; - recurge la exerciţii de respiraţie după o perioadă de efort prelungit.	- denumirea unor părţi ale corpului implicate in mişcare (braţe, picioare, spate, cap, gat, genunchi, palme, coate etc.) - deprinderi motrice de bază: mers şi variante de mers, alergare şi variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime - deprinderi utilitar - aplicative: transport de greutăţi, căţărare, tragere şi împingere - mini-fotbal, mini-basket - dansuri tematice, euritmice.
	să-şi formeze o ţinută corporală corectă (în poziţia stând, şezând şi în deplasare).	-respecta poziţia corectă pentru comenzile: ,,Drepţi!", ,,Pe loc repaus!", ,,La stânga!", ,,La dreapta!"; -respecta poziţia corectă a corpului şi a segmentelor acestuia pentru comenzile de mers şi alergare (obişnuit şi în diferite variante).	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însuşite în diferite contexte	- îşi coordonează mişcările cu ritmul solicitat de educatoare; - execută corect acţiunile motrice învăţate, în condiţii variate, cât mai aproape de situaţiile reale;	

		- se joacă (utilizând corect mişcările şi regulile) jocuri de mişcare pentru copii sau jocuri sportive. - parcurge o distanță scurtă din ce în ce mai repede; - manifestă progresiv capacitatea de a executa corect un exercițiu fizic în număr crescut de repetări; - execută acțiuni motrice cu grad de complexitate din ce în ce mai mare, cu şi fără obiecte (minge, săculeț cu nisip, coardă etc.); -depune efort pe durată de timp din ce în ce mai mare.	
	să manifeste în timpul activității atitudini de cooperare, spirit de echipă, de competiție, fair-play	- respectă regulile stabilite de comun acord în cadrul grupului; - participă activ (în spiritul jocului) şi să-şi aducă contribuția la reuşita echipei.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„Materiale”*, *„Esentele vietii”*, *„Lumini si umbre”*, *„Cum traieste...?”*,*”Cum se misca...?”*, *„Forme de viata”*, *„La ce si cum se foloseste?”*, *„Cine a facut...?”*, *„Forme si culori”* etc.

Cu ce şi cum exprimăm ceea ce simțim?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experiențiale	Obictive de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - discută cu colegii şi cu educatoarea despre sentimente, idei şi modalitățile de exprimare ale acestora, despre rezolvarea unor conflicte în urma unei comunicări defectuoase etc.	- sentimente, gânduri, idei (definire de concepte); - modul de exprimare al sentimentelor, gândurilor, ideilor (convorbire/discuții libere);

		- întreabă şi răspunde la întrebări; - ştie să se prezinte şi să facă prezentări.	- modalităţi artistice de exprimare a sentimentelor, ideilor, gândurilor; - valori umane-valori artistice.
	să înţeleagă şi să transmită mesaje simple; să reacţioneze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităţilor de învăţare; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune.	
	să audieze cu atenţie un text, să reţină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înţeles.	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - primeşte mesaje şi îndeplineşte instrucţiuni simple; - ascultă şi să reacţionează adecvat la poveşti, poezii, alte tipuri de text transmise fie prin citire sau povestire de către un adult, fie prin mijloace audio-vizuale.	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele şi să le pronunţe corect.	- pronunţă corect sunetele limbii române; - recunoaşte, numeşte sau marchează grafic sunetul iniţial din cuvântul pronunţat oral.	
	să-şi îmbogăţească vocabularul activ şi pasiv pe baza experienţei, activităţii personale şi/sau a relaţiilor cu ceilalţi şi simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.	- învaţă cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităţilor de învăţare propriu-zisă; - intuieşte sensul unui cuvânt în cadrul jocurilor, situaţiilor de învăţare; - pune şi răspunde la întrebări de tipul: De ce?, Unde?, Când?, Ce înseamnă?	
	să recepteze un text care i se citeşte ori i se povesteşte, înţelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive şi estetice ale acestuia	- reţine expresii ritmate şi rimate, recită poezii cu respectarea intonaţiei, ritmului, pauzei, în concordanţă cu mesajul transmis; - utilizează calităţile expresive ale limbajului oral şi ale celui corporal în transmiterea unor idei şi sentimente.	
	să fie capabil să creeze el însuşi (cu ajutor) structuri verbale, rime, ghicitori, povestiri, mici dramatizări, utilizând intuitiv elementele expresive	- creează, singur sau cu sprijin, structuri verbale, rime, ghicitori, mici povestiri, utilizând intuitiv elementele expresive ale limbajului	
	să recunoască existenţa scrisului	- înţelege diferenţa dintre desen (imagine) şi scris	

	oriunde îl întâlneşte.	- indică (arată unde este) scrisul în cărți, reviste, ziare, filme etc.	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- înțelege şi spune că scrisul, cuvintele scrise dintr-o carte ne spun o poveste, cele din ziare ne povestesc despre lucruri care se petrec în lume, cuvintele din revistele sportive ne vorbesc despre sportivi etc.; - ,,citeşte" succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor.	
	să manifeste interes pentru citit	- ştie cum să se poarte cu o carte: cum să o deschidă, de unde începe, cum se întorc paginile, să nu îndoaie foile, să nu o murdărească; - discută despre cărți (poveşti, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - spune dacă şi de ce i-au plăcut sau nu cărți/poveşti/poezii cu care a venit în contact; - discută despre personaje din poveşti; - povesteşte ceea ce a ,,citit".	
	să recunoască cuvinte simple şi litere în contexte familiare	- recunoaşte global şi contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc; - recunoaşte global două cuvinte identice însoțite de imaginea corespunzătoare (ex.: să potrivească două jetoane pe care este desenat un ou, alături fiind scris ,,ou" sau două jetoane pe care scrie ,,mama" etc.).	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date.	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații (imagini, litere sau text) despre tema dată (ex.: tot ce găseşte despre pisică, urs, soare etc., imagini şi eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citeşte; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită).	
	să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație	- utilizează, încurajați de educatoare, săgeți, cerculețe, cruciulițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mişcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților	

		sau obiectelor într-un joc/context dat etc. - „scrie” litere cunoscute cu ajutorul propriului corp sau a unor părți componente (ex.: litera C poate fi „scrisă” prin aşezarea pe sol a corpului, răsucit pe o parte şi curbat spre interior de la ambele extremități).	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor şi cifrelor, învățând să le traseze.	- recunoaşte şi identifică după formă literele şi cifrele şi să le denumească (litere familiare, din numele propriu/uşor de recunoscut: A, B,C, I, O, U etc.şi cifrele 1-5); - leagă sunetul de litera de corespondentă, cu ajutor acordat sau din proprie inițiativă; - trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei.	
ŞTIINȚE	să-şi îmbogăţească experienţa senzorială, ca bază a cunoştinţelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- clasifică obiecte/fiinţe după diverse criterii (culoare, formă, mărime, lungime) sau prin numirea unei proprietăți comune ; - recunoaşte asemănările şi deosebirile dintre grupuri; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține.	- diferenţieri ale obiectelor după forma, mărime (mare, mic, mijlociu), culoare (3-5 culori), lungime (3 lungimi) - apreciere globală a cantității si apreciere prin punere in perechi in limitele 1-5 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi) - numărat în intervalul 1-5 şi cifrele de la 1 la 5 - adunare cu 1 unitate în intervalul 1-5.
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuşi: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență	- ordonează obiectele după culoare, de la culoarea/ nuanța cea mai deschisă la cea mai închisă şi invers; - ordonează obiectele după sunetul pe care îl emit, de la cel mai tare la cel mai slab şi invers; - ordonează obiecte după miros, de la cel mai pătrunzător la cel mai slab şi invers.	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte şi cifrele corespunzătoare.	- alcătuieşte grupe de 1, 2,…5 obiecte (la grupa mică); - numără corect aceste obiecte - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta;	

		- motivează de ce sunt mai multe/ mai puține obiecte şi ce se poate face ca să fie „tot atâtea”; - recunoaşte şi indică cifrele (intervalul 1-5); - trasează cifrele 1, 2, 3...5 peste linii punctate deja trasate.	- modul de exprimare a sentimentelor, gândurilor, ideilor (observare); - decoruri şi costumație, regie (la teatru şi la film); - despre măşti şi despre balul mascat; - despre mimi şi mimă; - despre euritmie.
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (ex.:ființa umană ca parte integrantă a mediului), precum şi interdependența dintre ele.	- descoperă modalități noi de exprimare a emoțiilor şi sentimentelor prin antrenarea organelor de simț şi a elementelor componente ale propriului corp;	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- discută despre diferitele tipuri de exprimare a sentimentelor şi emoțiilor: bucurie, tristețe, furie etc.; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
OM ŞI SOCIETATE	să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum şi reguli de securitate personală.	- învață să aştepte într-o situație dată; - respectă normele de conviețuire socială; - utilizează formulele de politețe în diferite situații; - prezintă în fața colegilor diferite modalități de exprimare a sentimentelor, ideilor, emoțiilor.	-modul de exprimare a sentimentelor, gândurilor, ideilor; - valori umane-valori artistice; - comportamente adecvate/inadecvate în raport cu exprimarea unui sentiment.
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute	- îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situații cunoscute.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului	- manifestă atitudini tolerante față de reacții emoționale care sunt exprimate în jurul lor, chiar dacă acestea sunt în opoziție cu trăirile proprii; - dobândeşte, treptat, autonomie în activitatea zilnică.	
	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităților practice şi verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice şi practic-gospodăreşti: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, ac,ață, foarfece vesela, tacâmuri, şervețel
	să fie capabil să realizeze lucrări	- execută individual sau în grup tema dată;	

	practice inspirate din natură şi viaţa cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însuşite	- manifestă spirit cooperant în activitățile de grup; - manifestă stabilitate şi perseverență în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forțele proprii.	etc.
ESTETIC ŞI CREATIV	să diferențieze auditiv timbrul şi intensitatea sunetelor din mediul apropiat şi al sunetelor muzicale	- diferențiază şi reproduce sunete de intensităţi contrastante: tare-încet; - diferențiază şi reproduce sunete înalte şi joase (intervalul Sol-Do).	- sunete produse de diferite instrumente muzicale (toba, vioara, pian etc.) - sunetul vorbit si sunetul cântat - diferențieri de sunete după intensitate (tare-încet), după înălțime (înalte-joase) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text si cant, audiții adecvate varstei si temei de studiu.
	să intoneze cântece pentru copii	- cântă cu dezinvoltură cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniați de educatoare.	
	să exprime prin mişcare starea sufletească creată de muzica audiată	- acompaniază cântecele cunoscute cu mişcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoțel, tamburină etc.); - improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic şi melodie, text onomatopeic şi mişcare etc.).	
	să asculte şi să recunoască fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere şi uneori chiar recunoaşte fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului/picturii.	- execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - executa efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pămătuful de vată, degetul etc.)	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planşa, şevalet, plastilina, lut, planşeta etc. - denumiri ale culorilor de baza: roşu, galben, albastru, verde, ale altor culori şi nuanțe şi ale non-culorilor: negru, alb - opere de arta adecvate varstei si temei de studiu.
	să compună în mod original şi personal spațiul plastic.	- executa lucrări colective/individuale prin combinarea diferitelor tehnici de lucru: colaje, desen grafic si pictura, modelaj si pictura/colaj etc.	
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice	- propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească şi să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului	- priveşte cu interes şi uneori chiar recunoaşte opere de artă naționale şi universale, corespunzătoare	

	de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	vârstei şi preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să-şi formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, şezând şi în deplasare)	- răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mişcările diferitelor segmente ale corpului.	- deprinderi motrice de bază: mers, alergare, săritură - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme şi genunchi, mers in echilibru între două linii trasate pe sol, tragere şi împingere - dansuri populare, dansuri tematice, euritmice - mini-fotbal, mini-basket
	să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- se raportează la un reper dat; - îşi coordonează mişcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însuşite în diferite contexte	- execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - exprimă stări afective sau comportamente, folosindu-se de mişcare; - se joacă (utilizând corect mişcările şi regulile) jocuri de mişcare pentru copii sau jocuri sportive.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„Spune ce simti”*, *„In pasi de dans, prin lumea larga”*, *„Hai la joaca!”*, *„In lumea povestilor/a teatrului”*, *„Cum transmiti...”*, *„Sentimente in lumea vie”* etc.

Cu ce şi cum exprimăm ceea ce simțim?

Nivel de studiu: 5- 6/7ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - discută cu colegii şi cu educatoarea despre sentimente, idei şi modalitățile de exprimare ale acestora, despre rezolvarea unor conflicte în urma	- sentimente - comportamente - modul de exprimare al sentimentelor, gândurilor, ideilor

		unei comunicări defectuoase etc. - întreabă şi răspunde la întrebări; - ştie să se prezinte şi să facă prezentări; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, sugereazeace este de făcut mai departe într-un joc, o activitate, continuând secvențe de acțiuni; - întrebuințeaza regulile unui dialog.	- modalități artistice de exprimare a sentimentelor, gândurilor, ideilor - valori umane-valori artistice
	să înțeleagă şi să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune; - se exprima coerent pentru a se face înțeles; - solicita ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înțeles.	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - primeşte mesaje şi îndeplineşte instrucțiuni simple; - ascultă şi să reacționează adecvat la poveşti, poezii, alte tipuri de text transmise fie prin citire sau povestire de către un adult, fie prin mijloace audio-vizuale; - dobândeste informații prin ascultarea cu atenție a mesajului; - demonstreaza înțelegerea textului apelând la diferite modalități de redare sau rememorare a acestuia (repovestire, dramatizare, desen etc.).	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele şi să le pronunțe corect.	- pronunță corect sunetele limbii române; - recunoaşte, numeşte sau marchează grafic sunetul inițial, final sau median din cuvântul pronunțat oral.	
	să-şi îmbogățească vocabularul activ şi pasiv pe baza experienței, activității personale şi/sau a relațiilor cu ceilalți şi simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.	- învață cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităților de învățare propriu-zisă; - intuieşte sensul unui cuvânt în cadrul jocurilor, situațiilor de învățare; - pune şi răspunde la întrebări de tipul: De ce?,	

		Unde?, Când?, Ce înseamnă? - utilizeaza treptat sinonime, antonime, omonime; - înțelege felul în care propozițiile sunt alcătuite din cuvinte, cuvintele din silabe, iar silabele din sunete; - alcătuieste propoziții simple şi dezvoltate (despre obiecte şi ființe familiare, personaje din poveşti, aspecte ale vieții sociale etc.); - solicita explicarea unui cuvânt necunoscut.	
	să recepteze un text care i se citeşte ori i se povesteşte, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive şi estetice ale acestuia	- reține expresii ritmate şi rimate, recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în concordanță cu mesajul transmis; - realizeaza mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarera vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei şi folosind indicațiile sugerate de text; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral şi ale celui corporal în transmiterea unor idei şi sentimente.	
	să fie capabil să creeze el însuşi (cu ajutor) structuri verbale, rime, ghicitori, povestiri, mici dramatizări, utilizând intuitiv elementele expresive	- creează, singur sau cu sprijin, structuri verbale, rime, ghicitori, mici povestiri, utilizând intuitiv elementele expresive ale limbajului	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- înțelege şi spune că scrisul, cuvintele scrise dintr-o carte ne spun o poveste, cele din ziare ne povestesc despre lucruri care se petrec în lume, cuvintele din revistele sportive ne vorbesc despre sportivi etc.; - ,,citeşte" succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor.	
	să manifeste interes pentru citit	- ştie cum să se poarte cu o carte: cum să o deschidă, de unde începe, cum se întorc paginile, să nu îndoaie foile, să nu o murdărească; - discută despre cărți (poveşti, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - spune dacă şi de ce i-au plăcut sau nu	

		cărți/poveşti/poezii cu care a venit în contact; - discută despre personaje din poveşti; - povesteşte ceea ce a ,,citit”; - ştie să se descurce în biblioteca clasei; să aleagă cartea care doreşte să îi fie citită ori o carte anume, la ale cărei imagini doreşte să se uite sau una din cărțile elaborate de copii, în grupă; să fie capabil să îi aducă educatoarei o carte anume; - găseste locul unde sunt cărțile pentru copii în biblioteca clasei, dintr-o librărie etc.	
	să recunoască cuvinte simple şi litere în contexte familiare	- recunoaşte global şi contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc; - recunoaşte global două cuvinte identice însoțite de imaginea corespunzătoare (ex.: să potrivească două jetoane pe care este desenat un ou, alături fiind scris ,,ou” sau două jetoane pe care scrie ,,mama” etc.).	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date.	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații (imagini, litere sau text) despre tema dată (ex.: tot ce găseşte despre pisică, urs, soare etc., imagini şi eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citeşte; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită).	
	să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație	- utilizează, încurajați de educatoare, săgeți, cerculețe, cruciulițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mişcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților sau obiectelor într-un joc/context dat etc. - „scrie” litere cunoscute cu ajutorul propriului corp sau a unor părți componente (ex.: litera C poate fi „scrisă” prin aşezarea pe sol a corpului, răsucit pe o parte şi curbat spre interior de la ambele extremități).	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor,	- recunoaşte şi identifică după formă literele şi cifrele şi	

	literelor şi cifrelor, învățând să le traseze.	să le denumească (litere familiare, din numele propriu/uşor de recunoscut: A, B,C, I, O, U etc.şi cifrele 1-5); - leagă sunetul de litera de corespondentă, cu ajutor acordat sau din proprie inițiativă; - utilizeaza corect caietul de „scriere” (tip matematică/geometrie sau dictando); - contribuie la scrieri colective (dicționare, jurnale, albume) folosindu-se de decupaje ale literelor sau cuvintelor, de scrierea personală şi de orice altă modalitate; - trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei.	
ŞTIINȚE	să-şi îmbogăţească experiența senzorială, ca bază a cunoştinţelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- clasifică obiecte/ființe după diverse criterii (culoare, formă, mărime, lungime) sau prin numirea unei proprietăți comune ; - recunoaşte asemănările şi deosebirile dintre grupuri; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține.	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime (3-5 dimensiuni), culoare (3-5 culori), lungime, lățime (3-5 dimensiuni) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi) - recunoaştere şi trasare cifre de la 1 la 10; - numărat in intervalul 1-10; - operații de adunare cu 1-2 unități în intervalul 1-10.
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuşi: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență	- ordonează obiectele după culoare, de la culoarea/ nuanța cea mai deschisă la cea mai închisă şi invers; - ordonează obiectele după sunetul pe care îl emit, de la cel mai tare la cel mai slab şi invers; - ordonează obiecte după miros, de la cel mai pătrunzător la cel mai slab şi invers.	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte şi cifrele corespunzătoare	- alcătuieşte grupe de 1, 2,…5 obiecte (la grupa mică); - numără corect aceste obiecte; - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta; - motivează de ce sunt mai multe/ mai puține obiecte	

		şi ce se poate face ca să fie „tot atâtea”; - recunoaşte şi indică cifrele (intervalul 1-5); - trasează cifrele 1, 2, 3...5 peste linii punctate deja trasate.	- modul de exprimare a sentimentelor, gândurilor, ideilor (observare); - decoruri şi costumaţie, regie (la teatru şi la film); - despre mimi şi mimă; - despre euritmie.
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (ex.: ființa umană ca parte integrantă a mediului, cu sentimente, gânduri, idei proprii; lumea teatrului, a filmului etc.), precum şi interdependența dintre ele	- descoperă modalități noi de exprimare a emoțiilor şi sentimentelor prin antrenarea organelor de simț şi a elementelor componente ale propriului corp;	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate	- discută despre diferitele tipuri de exprimare a sentimentelor şi emoțiilor: bucurie, tristețe, furie etc.; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
OM ŞI SOCIETATE	să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum şi reguli de securitate personală	- învață să aştepte într-o situație dată; - respectă normele de conviețuire socială; - utilizează formulele de politețe în diferite situații; - prezintă în fața colegilor diferite modalități de exprimare a sentimentelor, ideilor, emoțiilor.	- modul de exprimare a sentimentelor, gândurilor, ideilor; - valori umane-valori artistice; - comportamente adecvate/inadecvate în raport cu exprimarea unui sentiment.
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute	- îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situații cunoscute.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului	- manifestă atitudini tolerante față de reacții emoționale care sunt exprimate în jurul lor, chiar dacă acestea sunt în opoziție cu trăirile proprii; -conştientizeaza consecințele pozitive şi negative ale actelor sale de comportament asupra sa şi asupra celorlalți; - manifesta un comportament de cooperare în grup pentru îndeplinirea unei activități comune; - dobândeşte, treptat, autonomie în activitatea	

		zilnică.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice și practic-gospodărești: hârtie glasată, hărtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, ac,ață, foarfece vesela, tacâmuri, şervețel etc.
	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activităţi practice	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităților practice şi verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	
	să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură şi viața cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însuşite	- execută individual sau în grup tema dată; - manifestă spirit cooperant în activitățile de grup; - manifestă stabilitate şi perseverență în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forțele proprii.	
ESTETIC ŞI CREATIV	să diferențieze auditiv timbrul şi intensitatea sunetelor din mediul apropiat şi al sunetelor muzicale	- diferențiază şi reproduce sunete de intensități contrastante: tare-încet; - diferențiază şi reproduce sunete înalte şi joase (intervalul Sol-Do).	- sunete din natură, sunete ale obiectelor din mediul apropiat - sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (tobă, vioară, chitară, pian, trompetă, fluier etc.) - sunetul vorbit şi sunetul cântat - diferențieri de sunete după: înălțime (înalte, joase), intensitate (tare, încet), durată (lungi-scurte) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text si cânt, audiții adecvate varstei si temei de studiu.
	să intoneze cântece pentru copii	- cântă cu dezinvoltură cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniați de educatoare.	
	să exprime prin mişcare starea sufletească creată de muzica audiată	- acompaniază cântecele cunoscute cu mişcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoțel, tamburină etc.); - improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic şi melodie, text onomatopeic şi mişcare etc.).	
	să asculte şi să recunoască fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere şi uneori chiar recunoaşte fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului/picturii.	- execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - executa efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pămătuful de vată, degetul etc.)	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planşă, şevalet, plastilina, lut, planşetă etc. - denumiri ale culorilor de bază: roşu, galben, albastru, verde, ale non-culorilor: negru, alb şi ale unor nuanțe ce rezultă din combinarea
	să compună în mod original şi personal spațiul plastic.	- executa lucrări colective/individuale prin combinarea diferitelor tehnici de lucru: colaje, desen grafic si pictura, modelaj si pictura/colaj etc.	

		- particpa la crearea cadrului estetic specific ambiental; - modifica modelul dat prin adăugare sau restructurare.	culorilor de bază cu non-culorile - opere de arta adecvate varstei si temei de studiu.
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice	-descopera semnificația lucrărilor din analiza culorilor, formelor, liniilor; - descrie lucrările proprii sau ale celorlalți copii, ținând cont de aspectul lor şi de sentimentele pe care acestea le trezesc în sufletul copilului; - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească şi să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- priveşte cu interes şi uneori chiar recunoaşte opere de artă naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să-şi formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, şezând şi în deplasare)	- răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mişcările diferitelor segmente ale corpului.	- denumirea unor părți ale corpului implicate in mişcare (brațe, picioare, spate, cap, gat, genunchi, palme, coate etc.) - deprinderi motrice de bază: mers şi variante de mers, alergare şi variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe coate şi abdomen, mers in echilibru pe o suprafață înclinată şi pe o linie trasată pe sol, tragere şi împingere - mini-fotbal, mini-basket - dansuri populare, dansuri tematice, euritmice.
	să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- se raportează la un reper dat; - îşi coordonează mişcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însuşite în diferite contexte	- execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - exprimă stări afective sau comportamente, folosindu-se de mişcare; - se joacă (utilizând corect mişcările şi regulile) jocuri de mişcare pentru copii sau jocuri sportive.	
	să se folosească de acțiunile motrice învățate pentru a exprima sentimente şi/sau comportamente, pentru a răspunde la diferiți stimuli	- exprima stări afective sau comportamente, folosindu-se de mişcare; - se exprima într-un limbaj adecvat, atunci când se cere să relateze ce s-a întâmplat cu propriul corp în	

	(situații), la diferite ritmuri.	timpul activității.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„Spune ce simti”*, *„In pasi de dans, prin lumea larga”*, *Scrisuri si scrieri”*, *„Idei si pareri”*, *„Hai la joaca!”*, *„In lumea povestilor/a teatrului”*, *„Cum transmiti...”*, *„Sentimente in lumea vie”* etc.

Cine şi cum planifică/organizează o activitate?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, sugerează ce este de făcut mai departe într-un joc, o activitate, continuând secvențe de acțiuni; - discută cu colegii şi cu educatoarea despre subiecte cunoscute (activități desfăşurate de ei, meserii sau profesii cunoscute, reguli de comportare şi paşi necesari în desfăşurarea acestor activităâți/meserii, rezultate etc.); - întreabă şi răspunde la întrebări; - ştie să se prezinte; - învață cuvinte noi şi le utilizează în cadrul jocurilor sau activităților de învățare.	- munca fizică/ munca intelectuală; - proces şi planificare (pasi într-un proces de planificare); - comunitate/individ; - rezultate ale activității; - reguli şi comportamente; - răsplata muncii.
	să înțeleagă şi să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	-transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare (ex.: prin telefon de jucărie sau real); - primeşte mesaje, îndeplineşte instrucțiuni simple;	

		- compune, treptat, propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune; - solicită ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj.	
	să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înțeles.	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - răspunde la întrebări privind conținutul unui text, a unei povestiri scurte.	
	să recepteze un text care i se citeşte ori i se povesteşte, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive şi estetice ale acestuia.	- reține expresii ritmate şi rimate; recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în concordanță cu mesajul transmis; - realizează mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarera vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei şi folosind indicațiile sugerate de text.	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- ,,citeşte" succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor; - învață să „citească" imaginile dintr-o pagină de la stânga la dreapta şi de sus în jos.	
	să manifeste interes pentru citit.	- discută despre cărți (poveşti, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - discută despre personaje din poveşti; - povesteşte ceea ce a ,,citit".	
	să recunoască cuvinte simple şi litere în contexte familiare.	- recunoaşte (,,citeşte") în viața zilnică şi în cadrul jocurilor de rol - indicatoarele pentru ,,stație de metrou", ,,stație de autobuz", ,,ieşire", ,,intrare", numele diferitelor instituții: grădiniță, spital, şcoală etc; - recunoaşte global şi contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din	

		lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații despre tema dată (ex.: imagini şi eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citeşte; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită); - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre familie sau despre el).	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora.	- cunoaşte modul corect de utilizare a hârtiei, creionului, creioanelor colorate, creioanelor cu mină ceramica, cretei etc.	
	să recunoască literele alfabetului şi alte convenții ale limbajului scris.	- execută elemente grafice elementare (trasare liberă, colorare); - urmăreşte perceptiv şi motric anumite trasee (ex.: labirintul); -completează desene simple, începute, cu părțile care lipsesc; - respectă reguli/ condiții minime ale actului scrierii: poziția corectă a corpului, a mâinii şi a instrumentului de scris în mână.	
	să descopere că scrierea îndeplineşte anumite scopuri, cerințe sociale şi să se folosească de această descoperire.	- contribuie la scrieri colective (dicționare, jurnale, albume) folosindu-se de decupaje, de scrierea personală şi de orice altă modalitate.	
ŞTIINȚE	să-şi îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoştințelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	-observă obiectele din sala de grupă, camera proprie etc.; - recunoaşte/ numeşte obiectele indicate; - clasifică obiecte/ființe după diverse criterii (culoare, formă, mărime) sau prin numirea unei proprietăți comune; - recunoaşte asemănările şi deosebirile dintre grupuri; - motivează apartenența unui obiect la o grupă dată; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține	- diferențieri ale obiectelor după forma, mărime (mare, mic, mijlociu), culoare (2-3 culori), lungime (3 lungimi) - apreciere globală a cantității si apreciere prin punere in perechi in limitele 1-5 (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi) - poziții spațiale: sus, jos, deasupra,

	să înțeleagă şi să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuşi în raport cu un reper dat.	- spune care obiect este mai aproape sau mai departe, luându-se pe sine ca punct de reper; - spune unde se găseşte el în raport cu un anumit obiect din spațiu (în cameră, în afara camerei, pe scaun, sub masă, lângă colegul său etc.); - plasează obiectele peste, pe, deasupra, dedesubt, înăuntrul sau în afara unui spațiu/ obiect; - învață schema corporală, cu accent pe relația dreapta-stânga (după 4 ani).	sub, la dreapta, la stânga etc. - numărat in intervalul 1-5 si cifrele de la 1 la 5 - adunare şi scădere cu 1 unitate în intervalul 1-5
	să recunoască, să denumească, să construiască şi să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- recunoaşte şi denumeşte figuri geometrice în mediul ambiant sau cu ajutorul materialelor puse la dispoziție (cerc, pătrat, eventual triunghi – după 4 ani); - trasează figuri geometrice cunoscute trecând cu creionul peste o linie deja trasată.	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte şi cifrele corespunzătoare.	- alcătuieşte grupe de obiecte în limitele 1-3 (până la 4 ani) şi 1-5 (după 4 ani); - numără corect aceste obiecte; - descoperă care cifră lipseşte într-un şir dat; - recunoaşte şi denumeşte cifre în intervalul 1-3 (până la 4 ani) şi 1-5 (după 4 ani).	
	să realizeze serieri de obiecte pe baza unor criterii date ori găsite de el însuşi	- execută serii de obiecte (mărgele, boabe, bucăți de hârtie) realizând structuri simple şi folosindu-se de criteriile cunoscute sau date de educatoare; - deduce ce element urmează într-o serie, analizând elementele anterioare ale acesteia.	
	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum şi interdependența dintre ele.	- descoperă elemente componente ale mediului înconjurător prin antrenarea organelor de simț; - enumeră şi descrie părți componente ale corpului omenesc; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el din tema abordată;	

		- caută informații suplimentare despre tema studiată, antrenând părinții, educatoarea, alte surse de informare.	
	să cunoască elemente ale mediului social şi cultural, poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului	- cunoaşte tipurile de activități zilnice desfăşurate în comunitatea în care trăieşte (sănătate, educație, transporturi, agricultură, meşteşuguri etc).	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.	- adresează întrebări în legătură cu aspectele studiate/observate; - interpretează date şi simboluri din care să extragă informații (calendarul naturii, tabelul responsabilităților, jurnalul grupei); - relatează activități umane din mediile antropizate studiate (oraşul, satul, cartierul); - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății şi protecției omului şi naturii.	- respectă regulile de igienă individuală şi colectivă; - cunoaşte existența unor comportamente excesive care pot afecta sănătatea (consumul de alcool, tutun, cafea etc.); - respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți).	
OM ŞI SOCIETATE	să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum şi reguli de securitate personală.	- își prezintă membrii familiei, colegii, prietenii, vecinii cu activitățile lor zilnice; - se prezintă pe sine şi activitățile zilnice; - răspunde şi formulează întrebări referitoare la identitatea muncă şi activități diverse, mod de planificare, rezultate.	
	să-şi adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăieşte (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- învață să aştepte într-o situație dată; - îşi cunoaşte responsabilitățile în micrgrupul din care face parte; - acceptă şi oferă sprijin; - manifestă atitudini tolerante față de alți copii care	

		aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare; - dobândeşte, treptat, autonomie în activitatea zilnică; - respectă normele de conviețuire socială.	
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute	- îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situații cunoscute.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului.	- reacționează pozitiv la o promisiune făcută; - manifestă încredere, sinceritate, curaj în raport cu sine şi cu ceilalți; - acceptă diversitatea de opinii şi atitudini.	
	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităților practice şi verbalizează acțiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice şi practic-gospodăreşti: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, ac,ață, foarfece vesela, tacâmuri, şervețel etc.
	să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate din natură şi viața cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însuşite.	- execută individual sau în grup tema dată; - execută lucrări practice din materiale diferite, combinându-le între ele (mobilier din deşeuri de lemn, colaje, jucării, machete, diorame).	
	să dobândească comportamente şi atitudini igienice corecte față de propria persoană şi față de alte ființe şi obiecte.	- se autoserveşte în situații simple care impun acest lucru (masă, spălător, dormitor, activități); - ordonează jucăriile şi obiectele din ambient, dezvoltându-şi spiritul de ordine şi curățenie; - spală fructele şi legumele şi participă la prepararea unor salate şi produse de patiserie cu acestea; - participă la aranjarea şi servirea mesei.	
	să se comporte adecvat în diferite contexte sociale.	- pregăteşte o masă festivă alături de adulți; - ştie să facă o invitație, să răspundă la o invitație şi cum să se comporte într-o vizită; - manifestă simpatie față de cei din jur (oameni şi animale).	
ESTETIC ŞI CREATIV	să acompanieze ritmic cântecele	- acompaniază cântecele cunoscute cu mişcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă,	

		clopoțel, tamburină etc.).	
	să asocieze mişcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia	- asociază mişcarea liberă cântecului(3 ani), mişcarea sugerată de timpii egali ai măsurii sau de text (după 3 ani).	
	să exprime prin mişcare starea sufletească creată de muzica audiată	-exprimă prin mişcare liberă sau impusă de caracterul unor cântece pentru copii, a unor piese populare din zonă şi a unor fragmente din muzica cultă, sugestive pentru specificul de vârstă al copiilor, starea sufletească creată.	
	să asculte şi să recunoască fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere fragmente din creații muzicale naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului.	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităților artistico-plastice; - execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - utilizează corect instrumentele de lucru (creion, pensulă, carioca, cretă, ceracolor etc.) în exprimarea liberă a gestului grafic (chiar şi prin mâzgălituri); - execută trasee utilizând diferite instrumente de lucru şi diferite suporturi (hârtie, carton, sticlă, lemn etc.); - colorează diferite imagini, respectând conturul acestora; - completează lacune din desene; - dispune alternativ două sau mai multe elemente decorative; - redă prin desen obiecte/personaje reale sau imaginare; - trasează linii în duct continuu, în diferite poziții, pentru a reda imaginea unor obiecte (în desene individuale sau colective).	
	să obțină efecte plastice, forme spontane şi elaborate prin tehnici	- aplică, pe suprafețe date sau libere, culoarea (cu pensula, buretele, degetul, palma, ghemotocul de	

	specifice picturii.	hârtie, ghemul de ață, țesături rare, ştampila, peria, tubul); - obține efecte plastice prin combinarea culorilor sau alte tehnici (fuzionare, presare, suprapunere, decolorare, stropire, plierea hârtiei); - realizează compoziții plastice, cu teme date sau la liberă alegere, prin prelucrarea formelor spontane (punct, adăugarea unor linii/puncte).	
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- pregăteşte materialul de modelat (lut, plastilină, cocă) prin frământare, rupere; - modelează prin: mişcare translatorie a palmelor față de planşetă împreunarea capetelor prin lipire, adâncire, apăsare, mişcare circulară, aplatizare; - modelează forme de bază (minge, omulețul etc.)	
	să compună în mod original şi personal spațiul plastic.	- elaborează creații individuale şi colective cu şi fără temă dată; - participă la crearea cadrului estetic specific ambiental; - respectă poziția de lucru față de suportul de lucru.	
	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice.	- descoperă semnificația lucrărilor proprii/ale altor copii prin analiza formelor, liniilor, culorilor etc. - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească şi să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- priveşte cu interes şi uneori chiar recunoaşte opere de arta naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască şi să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului.	- cunoaşte şi foloseşte echipamentul specific la activitățile de educație fizică; - respectă regulile de igienă individuală şi colectivă.	- deprinderi motrice de bază: mers cu variante de mers, alergare cu variante de alergare, săritură

	să-şi formeze o ţinută corporală corectă (în poziţia stând, şezând şi în deplasare)	- cunoaşte schema corporală; - răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mişcările diferitelor segmente ale corpului.	- deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme şi genunchi, mers in echilibru între două linii trasate pe sol, tragere şi împingere, căţărare - dansuri tematice, euritmice - mini-fotbal, mini-basket
	să perceapă componentele spaţio-temporale (ritm, durată, distanţă, localizare)	- se raportează la un reper dat; - îşi coordonează mişcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însuşite în diferite contexte	- se joacă (utilizând corect mişcările şi regulile) jocuri de mişcare pentru copii adecvate temei studiate.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„La piaţă”, „În grădiniţa noastră…”, „Haideţi în excursie!”, „Cine face asta?”,, „Cum se construiesc casele?”, „De pe câmp, pe masa noastră”, „Artişti populari şi meşteri făurari”* etc.

Cine şi cum planifică/organizează o activitate?

Nivel de studiu: 5 – 6/7 ani

Domenii experienţiale	Obiective de referinţă	Comportamente	Sugestii de conţinuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activităţile de grup, inclusiv la activităţile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor	- discută cu colegii şi cu educataorea despre vieţuitoare, plante, fenomene ale naturii, materiale şi produse, utilaje şi echipamente cu care intră în contact sau care le sunt prezentate; - ia parte la activităţile de învăţare in grup (sugerează ce este de făcut mai departe intr-o activitate/intr-un joc etc.).	- munca fizică/ munca intelectuală; - proces şi planificare (pasi într-un proces de planificare); - organizare/haos; - comunitate/individ; - rezultate ale activităţii; - reguli şi comportamente; - răsplata muncii;
	să audieze cu atenţie un text, să	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu	

	rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles.	imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor și povestește, la rândul său, povești/istorioare cunoscute; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral și ale celui corporal în transmiterea unor idei și sentimente; - realizează mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarera vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei și folosind indicațiile sugerate de text.	- sentimentul de împlinire de după finalizarea unei activități cu succes.
	să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect	- pronunță corect sunetele limbii române; - recunoaște, numește și marchează grafic sunetul final, interior sau inițial din cuvântul pronunțat oral.	
	să-și îmbogățească vocabularul activ și pasiv pe baza experienței, activității personale și/sau a relațiilor cu ceilalți și simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical	- învață cuvinte noi în cadrul jocurilor sau a activităților de învățare propriu-zisă; - prezintă colegilor cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităților; -utilizează cuvinte noi în contexte adecvate; -pune întrebări și raspunde la cele adresate lui; - înțelege felul în care propozițiile sunt alcătuite din cuvinte, cuvintele din silabe, iar silabele din sunete; - alcătuiește propoziții simple și dezvoltate (despre obiecte, ființe familiare, personaje din povești ,aspecte ale vieții sociale; - solicită explicarea cuvintelor noi.	
	să recunoască existența scrisului oriunde îl întâlnește	- întelege diferența dintre desen (imagine) și scris - indică (arată unde este) scrisul în cărți, reviste, ziare, filme etc; - indică scrisul în mediul înconjurător (nume de străzi, indicatoare, plăcuțe cu numere de mașini, firme, nume de produse etc.).	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul)	- poate să înțeleagă și poate sa spună că o etichetă	

	are înțeles (semnificație)	scrisă pe un sertar, dulap, o cutie etc. ne arată ce este înăuntru; - poate citi succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor.	
	să găsească ideea unui text, urmărind indiciile oferite de imagini.	- leagă cuvântul oral de imagine si de cuvântul scris alăturat, înțelegând ca acestea sunt nume; - asociază, treptat, sunetul cu litera corespondentă şi trasează litere sau cuvinte după un model dat sau peste modelul punctat.	
	să manifeste interes pentru citit	- discută cu colegii, parintii, prietenii despre cărți (poveşti, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - poate spune dacă şi de ce i-au plăcut sau nu (poveşti/poezii cu care a venit în contact); -discută despre personaje din poveşti; - povesteşte ceea ce a ,,citit"; - cunoaşte cum se împrumută cărți din biblioteca clasei şi obligatia de a le pune la loc .	
	să recunoască literele alfabetului şi alte convenții ale limbajului scris	- asociază cu sprijin acordat sau din proprie inițiativă, sunetul cu litera (literele) corespondentă(e); - asociază litera cu imaginea unui obiect, a cărei denumire începe cu litera respectivă, într-un dicționar pentru copii (vocabular în imagini); - gaseşte cât mai multe cuvinte care încep ori se termină cu aceeaşi literă; - compune cuvinte scurte, familiare (inițial după model şi apoi independent); - să compună treptat propoziții din două, trei sau mai multe cuvinte (inițial cu sprijin).	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru a capata informații (imagini, litere sau text) despre tema dată (ex.: tot ce găseşte despre pisică, urs, soare etc., imagini şi eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citeşte; copilul va hotărî dacă se	

		potrivesc cu sarcina primită); - pune la un loc informația necesară (ex.: alcătuirea unui album despre viața animalelor şi păsărilor dintr-o zonă, construirea unui afiş publicitar sau a unui anunț de vânzare/cumpărare a unui obiect etc.).	
	să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora	- execută diferite tipuri de trasări peste modele date (ex.:unirea de puncte pentru a construi diferite imagini – de la cele mai simple la cele mai complicate, litere, cifre etc.); - respectă reguli/ condiții minime ale actului scrierii: poziția corectă a corpului, a mâinii şi a instrumentului de scris în mână; - trasează semne grafice corect în ceea ce priveşte mărimea, spațierea, direcția de la stânga - la dreapta, de sus - în josul paginii, lăsând spațiu pentru „alineat”.	
	să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație	-utilizează, încurajați de educatoare, săgeți, cerculețe, cruciulițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mişcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților sau obiectelor într-un joc/context.	
ŞTIINȚE	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate	- adresează întrebări în legătură cu cele aspectele studiate/observate; - exprimă descoperirile şi ideile sale utilizând un limbaj adecvat în redarea cunoştințelor despre aspectele studiate;	

		- vorbeşte despre munca fizică şi cea intelectuală, despre activități zilnice pe care le desfăşoară ei sau persoanele din jurul lor, despre planificarea acestora şi rezultatele lor etc.; - interpretează date şi simboluri din care extrage informații (tabelul responsabilităților, jurnalul grupei); -comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire şi protejare a mediului, aplicând cunoştințele dobândite	- identifică unele probleme de mediu pe care le întâlneşte în activitățile desfăşurate în aer liber (excursii, vizite, plimbări); - participă, alături de adulți, la acțiuni practice de îngrijire, ocrotire şi protejare a mediului; - participă la întreținerea şi îngrijirea mediului apropiat (plante, viețuitoare etc.); - selectează imagini, cărți, reviste după criterii date de educatoare, în legătură cu aspectele de mediu cunoscute; - motivează necesitatea protecției mediului de către om; - îşi exprimă impresiile şi trăirile proprii despre natură şi protejarea acesteia prin activități artistico-plastice, practice, muzicale.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății şi protecției omului şi naturii	- respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); - manifestă atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăieşte (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora); - imagineaza soluții, acțiuni de remediere a unor probleme de mediu; - manifestă creativitate în lucrări destinate atenționării celor din jur asupra necesității unui	

		comportament adecvat (ex: realizarea unor afişe, machete, postere, bannere, modele atractive de coşuri de gunoi etc).	
	să-şi îmbogăţească experienţa senzorială, ca bază a cunoştinţelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulţimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- recunoaşte/explică asemănările şi deosebirile dintre grupuri. - recunoaşte obiectele care nu pot face parte din grupa formată; - motivează apartenenţa unui obiect la o grupă dată; -clasifică obiecte după criteriul culorii, formei, grosimii, latimii; - clasifică obiecte după criteriul utilizării lor; - clasifică obiecte pe care există simboluri (ex.: toate cuburile pe care scrie ,,a", ori cifra ,,3"; toate florile pe care se află scrise cifre sau toate florile pe care există semnul ,,X" – un semn oarecare); - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puţine.	- înserieri ale obiectelor după formă, mărime, lungime, lăţime, grosime, înălţime (mai multe dimensiuni), culoare (mai multe culori) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi, romb, oval) - poziţii spaţiale - recunoaştere şi trasare cifre de la 1 la 10; - numărat in intervalul 1-20; - operaţii de adunare şi scădere cu 1-2 unităţi în intervalul 1-10.
	să efectueze operaţii cu grupele de obiecte constituite în funcţie de diferite criterii date ori găsite de el însuşi: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantităţii prin punere în corespondenţă.	- ordonează obiectele unei grupe care au aceeaşi formă, dar dimensiuni diferite (mărime, lungime, grosime, lăţime), de la cel mai mic, scurt, subţire, îngust, la cel mai mare, lung, gros, lat; realizarea completă a şirului crescător şi apoi descrescător (pentru consolidarea reprezentărilor privitoare la raportul relativ de diferenţă dintre obiecte); -compară grupele de obiecte prin punere în corespondenţă (formare de perechi); - observă raporturile cantitative între obiectele din grupele comparate; - verbalizează constatările efectuate, folosind o terminologie corectă: „în cele 2 (sau mai multe) grupe sunt tot atâtea...câte sunt în grupa...(echivalenţa) sau „sunt mai multe/ mai puţine...decât în grupa..."(nonechivalenţa); - motivează afirmaţiile „pentru că toate...din grupa... au pereche în grupa..., sau „pentru că în	

		grupa...a rămas un/ o...care nu are pereche în grupa...; - reprezintă grafic grupe de obiecte/ ființe (puneri în corespondență); - găseşte cele 2 modalități de stabilire a echipotenței (extragerea sau adăugarea unui element la una din cele 2 grupe comparate).	
	să înțeleagă şi să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuşi în raport cu un reper dat	- spune unde se găseşte el în raport cu un anumit obiect din spațiu (în cameră, în afara camerei, pe scaun, sub masă, lângă colegul său etc.); - numeşte un obiect care se găseşte la dreapta sau la stânga altui obiect, deasupra sau dedesubtul lui, motivându-i poziția atunci când şi atât cât este posibil; - utilizează limbajul adecvat relațiilor spațiale relative: pe, sub, în, peste, deasupra, dedesubt, înăuntru, afară, aproape, departe, mai aproape, mai departe, cel mai aproape, cel mai departe, lângă mine, aici, acolo; - utilizează corect gradele de comparație: mai, cel mai, foarte, tot atât de..., la fel de...ca şi....	
	să efectueze operații şi deducții logice, în cadrul jocurilor cu piesele geometrice	- aranjează piesele geometrice în „tablouri”, după criterii date; - efectuează operații de ordonare/ clasificare a pieselor geometrice, după însuşiri diferite; - realizează deducții simple logice: dacă nu este pătrat, nici cerc, nici triunghi, atunci este dreptunghi, etc, in funcție de sarcina didactică a jocului; - alcatuieste grupe cu tot atâtea elemente (echipotente), utilizând piesele geometrice în jocuri logice sau didactice. - efectuează, sub forma jocului logic, operații logice: conjuncția, disjuncția, negația; - efectuează corespondențe între elementele a 2	

		grupe (corespondența biunivocă).	
	să măsoare timpul prin intermediul ordonării evenimentelor, precum şi cu ajutorul instrumentelor adecvate	- spune ce se întâmplă înainte şi după un eveniment (activitate); - spune care activitate (eveniment) are loc: prima, a doua, ultima; - spune care activitate (eveniment) a durat: mai mult/mai puțin; - cunoaste utilizarea calendarului; - cunoaste utilizarea ceasului; - recunoaste orele fixe pe ceas.	
	să numere de la 1 la 10 recunoscând grupele cu 1-10 obiecte şi cifrele corespunzătoare	- alcătuieşte şirul numeric crescător (1-5 la grupa mijlocie şi 1-10 la grupele mari şi pregătitoare), înțelegând „creşterea” cu câte un element de la o „treaptă” la alta; - alcătuieşte şirul descrescător 1-10, sesizând descreşterea cu câte un element de la o treaptă la alta; - recunoaşte şi denumeşte cifre în intervalul 1-10 şi chiar 20; - pune în corespondență cifra cu cantitatea de obiecte; - numără crescător şi descrescător, pornind de la un număr dat*; - descoperă care cifră lipseşte într-un şir dat; - numeşte vecinul din dreapta sau din stânga unui număr (cifre) dat (ex.: pentru 3, să identifice pe 2 şi pe 4); - compune/ descompune un număr, găsind cât mai multe soluții; - înțelege relația număr-cifră (cifra simbolizează un număr de obiecte/ ființe...de acelaşi fel, conform unui criteriu prestabilit, convenit); -repetă această relație în situații noi şi variate; - aplică în viața cotidiană cunoştințele învățate.	

	să efectueze operații de adunare şi scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-10	- efectueaza operații de adunare şi de scădere cu 1-2 elemente, în limitele 1-10, prin manipulare de obiecte; - utilizează corect semnul + (plus), – (minus) şi semnul = (egal), doar între cifre (niciodată între obiecte concrete sau imagini ale acestora); - utilizează corect limbajul matematic adecvat operației matematice de adunare sau scădere (ex.: 1 maşinuță +2 maşinuțe = 3 maşinuțe); - dovedește înțelegerea semnificației adunării şi scăderii, prin aplicarea acestor cunoştințe în viața cotidiană.	
	să identifice poziția unui obiect într-un şir utilizând numeralul ordinal.	- identifică şi numeste primul şi ultimul element dintr-un şir de 3, 5, 10 elemente; - identifică un obiect, utilizând numeralul ordinal, într-un şir de 3, 5, 7, 9 elemente (ex.: al doilea, al treilea, al patrulea, al cincilea); - utilizează adecvat numele numeralelor ordinale numărând: primul, al doilea etc.; - face diferența între numeralul ordinal şi cel cardinal (ex. al doilea obiect dintr-un şir poate avea înscris pe el cifra 4, aceasta neînsemnând că este al patrulea).	
	să compună şi să rezolve probleme simple, implicând adunarea/ scăderea în limitele 1-10	- rezolvă probleme prin desen (să deseneze conținutul problemei şi astfel să o rezolve); - rezolva problema alegând operația corectă (adunare, scădere, împărțirea unui măr în jumătate); - rezolvă problema comparând prețuri în jocuri de rol (ex.: o minge de 5 lei este mai scumpă decât o minge de 3 lei); - rezolvă problema utilizând semne grafice (ex.: trasează pe caietul de matmatica o linie pe patru pătrățele şi o altă linie pe cinci pătrățele, pentru a reprezenta un şir de 4 bărci roşii şi un şir de 5	

		bărci albastre. Care şir are mai multe bărci? (*rezolvarea problemei este deci grafică, perceptivă*).	
OM ŞI SOCIETATE	să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum şi reguli de securitate personală	- respectă normele de conviețuire socială; - îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situații cunoscute; - discută despre relația cauză-efect într-o interacțiune umană; - manifestă atitudini tolerante față de alți copii care aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare - cunoaşte şi formează numărul de urgență 112.	
	să-şi adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăieşte (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- dobândeşte, treptat, autonomie în activitatea zilnică; - îşi cunoaşte responsabilitatile în microgrupul din care face parte; - acceptă şi oferă sprijin atunci când acest lucru i se cere .	
	să aprecieze în situații concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute	- îşi evaluează comportamentul, în raport cu normele de conviețuire socială; - îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situații cunoscute; -isi adapteaza comportamentul la diferite situații; - conştientizează consecințele pozitive şi negative ale actelor sale de comportament asupra sa şi asupra celorlalți; - manifestă un comportament de cooperare în grup pentru îndeplinirea unei activități comune	
	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.	- observă caracteristici ale materialelor din natură şi a celor sintetice (formă, culoare, dimensiune, netezime etc.) - colectează materiale din natură, deşeuri (materiale refolosibile) şi le găseaste utilitatea; - alege materialele adecvate pentru a realiza o temă.	- denumiri ale obiectelor specifice activităților practice şi practic-gospodăreşti: hârtie glasată, hărtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, ac,ață, foarfece vesela, tacâmuri, şervețel etc.
	să sesizeze modificările materialelor	- sesizează modificările produse în urma	

	în urma prelucrării lor	mototolirii hârtiei sau a unui material textil; - sesizează modificările produse în urma întinderii hârtiei mototolite; - sesizează modificările în urma udării hârtiei sau a unui material textil; - găseşte o motivaţie pentru fiecare acţiune practică de acest gen.	
	să identifice, să proiecteze şi să găsească cât mai multe soluţii pentru realizarea temei propuse în cadrul activităţilor practice	- selectează materialul necesar temei propuse; - verbalizează acţiunile întreprinse, folosind un limbaj adecvat - execută, individual sau în grup, tema dată; - manifestă spirit cooperant în activităţile de grup; - utilizează unelte uşor de manevrat.	
ESTETIC ŞI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului	- ascultă şi reproduce onomatopeic sunete din natură şi din mediul înconjurător.	- sunete produse de diferite instrumente muzicale (tobă, vioară, chitară, pian, trompetă, fluier etc.) - sunetul vorbit si sunetul cântat - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text si cant, audiţii adecvate vârstei şi temei de studiu.
	să diferenţieze auditiv timbrul si intensitatea sunetelor din mediul apropiat şi al sunetelor muzicale		
	să diferenţieze auditiv durata determinată a sunetelor din mediul apropiat şi a sunetelor muzicale		
	să diferenţieze auditiv înălţimea sunetelor muzicale		
	să intoneze cântece pentru copii.	- cântă în colectiv, în grupuri mici şi individual	
	să cânte cântecele în aranjamente armonico-polifonice elementare	- cântă cu acompaniamentul unui instrument care îi permite educatoarei să cânte concomitent cu vocea.	
	să asocieze mişcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia		
	să asculte şi să recunoască fragmente din creaţii muzicale naţionale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia		

	să redea teme plastice specifice desenului.	- execută efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pămătuful de vată, firul de aţă, stropirea, degetul etc.)	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planşă, şevalet, plastilina, lut, planşetă etc. - denumiri ale culorilor de bază: roşu, galben, albastru, verde, ale non-culorilor: negru, alb şi ale unor nuanţe ce rezultă din combinarea culorilor de bază cu non-culorile - elemente decorative (combinaţii, alternanţe) - opere de artă adecvate vârstei şi temei de studiu.
	să obţină efecte plastice, forme spontane şi elaborate prin tehnici specifice picturii	- obţine efecte plastice prin combinarea culorilor sau alte tehnici (fuzionare, presare, suprapunere, decolorare, stropire, plierea hârtiei); - realizează compoziţii plastice, cu teme date sau la liberă alegere, prin prelucrarea formelor spontane (punct, adăugarea unor linii/puncte).	
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice.	- modelează prin: mişcare translatorie a palmelor faţă de planşetă împreunarea capetelor prin lipire, adâncire, apăsare, mişcare circulară, aplatizare; - redă forme, concrete sau abstracte, de dimensiuni şi culori diferite prin aplicarea unor tehnici complementare modelajului; - cooperează în realizarea unor lucrări plastice complexe.	
	să utilizeze un limbaj adecvat cu privire la diferitele activităţi plastice	- foloseşte cuvinte şi expresii specifice activităţilor artistico-plastice (şablon, amprentă, colaj, stropire, ştampilare, decolorare, haşurare, decorare, colorare, ştergere, suprapunere, apăsare, presare, îmbinare, rupere, frământare, adâncire, amestecul culorilor); - descrie acţiuni specifice tehnicilor folosite în cadrul activităţilor plastice.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască şi să aplice regulile de igienă a efortului fizic	- nu aleargă cu gura deschisă; - îşi verifică ţinuta vestimentară şi starea fizică generală înainte de începerea activităţii; - nu bea apă imediat după efort; - inspiră pe nas şi expira pe gură; - recurge la exerciţii de respiraţie după o perioadă de efort prelungit.	- denumirea unor părţi ale corpului implicate in mişcare (braţe, picioare, spate, cap, gat, genunchi, palme, coate etc.) - deprinderi motrice de bază: mers şi variante de mers, alergare şi variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime

	să-şi formeze o ţinută corporală corectă (în poziţia stând, şezând şi în deplasare).	-respecta poziția corectă pentru comenzile: ,,Drepți!”, ,,Pe loc repaus!”, ,,La stânga!”, ,,La dreapta!”; -respecta poziția corectă a corpului şi a segmentelor acestuia pentru comenzile de mers şi alergare (obişnuit şi în diferite variante).	- deprinderi utilitar - aplicative: transport de greutăți, cățărare, tragere şi împingere - mini-fotbal, mini-basket - dansuri tematice, euritmice.
	să fie apt să utilizeze deprinderile însuşite în diferite contexte	- îşi coordonează mişcările cu ritmul solicitat de educatoare; - execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - se joacă (utilizând corect mişcările şi regulile) jocuri de mişcare pentru copii sau jocuri sportive. - parcurge o distanță scurtă din ce în ce mai repede; - manifestă progresiv capacitatea de a executa corect un exercițiu fizic în număr crescut de repetări; - execută acțiuni motrice cu grad de complexitate din ce în ce mai mare, cu şi fără obiecte (minge, săculeț cu nisip, coardă etc.); -depune efort pe durată de timp din ce în ce mai mare.	
	să manifeste în timpul activității atitudini de cooperare, spirit de echipă, de competiție, fair-play	- respectă regulile stabilite de comun acord în cadrul grupului; - participă activ (în spiritul jocului) şi să-şi aducă contribuția la reuşita echipei.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„La piață”*, *„În grădinița noastră…”*, *„Haideți în excursie!”*, *„Cine face asta?”*, *„Arhitectura oraşului/parcului nostru”*, *„Cum se construiesc casele?”*, *„De pe câmp, pe masa noastră”*, *„Artişti populari şi meşteri făurari”* etc.

Ce şi cum vreau să fiu?

Nivel de studiu: 3-5 ani

Domenii experienţiale	Obiective de referinţă	Comportamente	Sugestii de conţinuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activităţile de grup, inclusiv la activităţile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor	- ia parte la discuţii în mici grupuri informale; - discută cu colegii, cu educatoarea şi cu alţi adulţi despre vieţuitoare, plante, fenomene etc.	- grupa/casa/comunitatea noastră şi regulile ei; - meserii/profesii; -unelte/instrumente/aparatură specifice (însuşiri, reguli de folosire); - munca în calitate de angajat/munca în familie sau în propria gospodărie; - muncă şi învăţătură (delimitări, interferenţe etc.); - responsabilităţi şi comportamente în legătură cu procesul muncii.
	să înţeleagă şi să transmită mesaje simple; să reacţioneze la acestea	- întreabă şi răspunde la întrebări; - se exprimă coerent pentru a se face înţeles; - primeşte mesaje şi îndeplineşte instrucţiuni simple; - dobandeşte informaţii prin ascultarea cu atenţie a mesajului.	
	să audieze cu atenţie un text, să reţină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înţeles	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de educatoare şi povesteşte, la rândul său, o poveste ascultată.	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele şi să le pronunţe corect	- compune, treptat, propoziţii din două, trei sau mai multe cuvinte; - învaţă cuvinte noi şi le utilizează în cadrul jocurilor sau activităţilor de învăţare.	
	să recunoască cuvinte simple şi litere în contexte familiare	- recunoaşte global şi contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, catalog, din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc.	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date	- completează desene simple începute sau urmăreşte perceptiv anumite trasee simple.	
	să înţeleagă semnificaţia cuvintelor, literelor şi cifrelor, învăţând să le traseze.	- trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei; - trasează independent litere şi cifre în cadrul unor jocuri didactice, jocuri de rol sau activităţi de învăţare (spontană sau dirijată).	

ŞTIINȚE	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum şi interdependenţa dintre ele.	-numeşte elementele structurale ale mediului apropiat: apă, aer, sol, plante, animale, oameni şi a elementelor create de aceştia.	
	să enumere părțile componente ale corpului uman, plantelor, animalelor, arătând utilitatea acestora	- enumeră părți componente ale plantelor, animalelor; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigațiilor; - pune întrebări legate de aspectele ce prezintă interes pentru el.	
	să recunoască şi să descrie verbal şi/sau grafic anumite schimbări şi transformări din mediul apropiat	- recunoaşte fenomene ale naturii (vânt, briză, viscol, ploaie, ninsoare, îngheț, grindină, fulger, furtună, trăsnet, tunet) în momentul producerii lor; - cere explicații legate de modul de producere a fenomenelor şi efectele acestora asupra mediului.	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor făcute	- adresează întrebări în legătură cu aspectele studiate/observate - vorbeşte despre plantele şi animalele din mediile terestre, acvatice etc.	
	să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire şi protejare a mediului, aplicând cunoştințele dobândite	- își asumă responsabilități de îngrijire/ocrotire a mediului apropiat lui; - participă la întreținerea şi îngrijirea mediului apropiat (plante, viețuitoare etc.); - motivează necesitatea protecției mediului de către om.	
	să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății şi protecției omului şi naturii	- respectă regulile de igienă individuală şi colectivă; - utilizează în acțiuni simple unelte de curățare a mediului ambiant; -respectă regulile de conviețuire socială manifestând un comportament civilizat în relațiile cu cei din jur (copii, adulți); - ia atitudine față de cei care greşesc;	

		- manifestă atitudini de responsabilitate față de mediul în care trăieşte (ex: construirea de adăposturi pentru păsări pe timp de iarnă, hrănirea acestora.	- diferențieri ale obiectelor după forma, mărime, lungime, lățime (mare/mic -3 – 4 anil şi mijlociu – 4-5 ani, culoare (3-5 culori) - apreciere globală a cantității si apreciere prin punere in perechi in limitele 1-5 (1-3 la 3-4 ani şi 1-5 la 4-5 ani) (multe, puține, mai mult decât..., mai puțin decât..., tot atâtea) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi) - poziții spațiale: sus, jos, deasupra, sub, la dreapta, la stânga etc. - numărat in intervalul 1-5 si cifrele de la 1 la 5 (1-3 la 3-4 ani şi 1-5 la 4-5 ani) - adunare şi scădere cu 1 unitate în intervalul 1-5 (4-5 ani)
	să-şi îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoştințelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- observă obiectele din sala de grupă; - recunoaşte şi denumeşte obiectele indicate; - selectează şi grupează obiectele de aceeaşi formă/ mărime/ culoare (la început ținând seama de un singur criteriu, apoi de mai multe simultan; - construieşte spații închise (ex.: forme neregulate ori regulate, utilizând cuburi, şireturi, sârmă, sfoară).	
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuşi: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență	- execută serii de obiecte (3 dimensiuni) folosindu-se de criteriile cunoscute; - compară două bețişoare şi să identifice care este mai gros, mai lung etc.	
	să recunoască, să denumească, să construiască şi să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri	- recunoaşte şi denumeşte figuri geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi).	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte şi cifrele corespunzătoare	- recunoaşte şi denumeşte cifre în intervalul 1-5; alcatuieste grupe de 1, 2, 3, 4, 5 obiecte -construieşte grupe de obiecte prin corespondență biunivocă (de unu la unu); - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta; - alcatuieşte şirul numeric crescător şi descrescător în limitele 1-5; -pune în corespondență cifra cu cantitatea de obiecte; - numeşte vecinul din dreapta sau din stânga unui număr (cifre) dat (ex.: pentru 3, să identifice pe 2 şi	

		pe 4); - trasează cifre în intervalul 1-5.	
	efectuează operații de adunare şi scădere cu 1 unitate în limitele 1-5	- numără şi efectuează operații de adunare şi scădere cu o unitate în intervalul 1-5; - utilizează corect limbajul matematic adecvat operației matematice de adunare sau scădere (ex.: 1 maşinuță +2 maşinuțe = 3 maşinuțe).	
	să compună şi să rezolve probleme simple, implicând adunarea/ scăderea în limitele 1-5	- compune probleme simple în limitele 1-3, prin adăugarea/ extragerea unui element; - compune probleme simple în limitele 1-5, prin adăugarea/extragerea unui element.	
OM ŞI SOCIETATE	să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum şi reguli de securitate personală	- respectă normele de conviețuire socială.	
	să-şi adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăieşte (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situații cunoscute.	
	să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului	- manifestă atitudini tolerante față de alți copii care aparțin diferitelor confesiuni/categorii minoritare.	
	să-şi adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăieşte (familie, grădiniță, grupul de joacă)	- ascultă şi respectă alte păreri; - cunoaşte responsabilitățile în microgrupul din care face parte; - acceptă şi oferă sprijin.	
	să descrie şi să identifice elemente locale specifice țării noastre şi zonei în care locuieşte (elemente de relief, aşezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice)	- identifică forme de relief. - cunoaşte numele țării de origine şi al localității natale şi îşi cunoaşte domiciliul; - cunoaşte numele capitalei, al oraşului natal, numele străzii etc; - cunoaşte şi respectă tradițiile populare, sărbătorile religioase ale familiei şi ale comunității.	

	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activităţi practice	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităţilor practice şi verbalizează acţiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	- denumiri ale obiectelor specifice activităţilor practice şi practic-gospodăreşti: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, ac,aţă, foarfece vesela, tacâmuri, şerveţel etc.
	să fie capabil să realizeze lucrări practic, valorificând deprinderile de lucru însuşite	- execută individual sau în grup tema dată; - sesizează modificările produse in urma acţiunii cu/asupra unor materiale de lucru (mototolire, pliere, îndoire etc.); - selectează adecvat uneltele si materialele necesare, conform temei alese/date; - manifestă stabilitate şi perseverenţă în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forţele proprii.	
ESTETIC ŞI CREATIV	să descopere lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- descoperă lumea înconjurătoare cu ajutorul auzului.	- sunete din natura, sunete ale obiectelor din mediul apropiat - sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (toba, vioara, pian etc.) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text si cant, audiţii adecvate vârstei şi temei studiate.
	să diferenţieze auditiv timbrul si intensitatea sunetelor din mediul apropiat şi al sunetelor muzicale	- diferenţiază sunetul vorbit de cel cântat şi sunete produse de diferite obiecte sonore.	
	să intoneze cântece pentru copii	- cântă cu dezinvoltură cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniaţi de educatoare.	
	să acompanieze ritmic cântecele	- acompaniază cântecele cunoscute cu mişcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale.	
	să asocieze mişcările sugerate de textul cântecului cu ritmul acestuia	- improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic şi melodie, text onomatopeic şi mişcare etc.).	
	să exprime prin mişcare starea sufletească creată de muzica audiată	-se mişcă liber în concordanţă cu caracterul unor cântece pentru copii, all unei piese populare din zonă şi a unor fragmente din muzică cultă sugestive pentru specificul de vârst ăal copiilor.	
	să asculte şi să recunoască fragmente din creaţii muzicale naţionale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere şi uneori chiar recunoaşte fragmente din creaţii muzicale naţionale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului	- utilizează corect instrumentele de lucru (creion, pensulă, carioca, cretă, ceracolor etc.) în exprimarea	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planşa,

		liberă a gestului grafic (chiar şi prin mâzgălituri); - utilizează diferite imagini, respectând conturul acestora.	şevalet, plastilina, lut, planşeta etc. - denumiri ale culorilor de baza: roşu, galben, albastru, verde, ale altor culori şi nuanţe şi ale non-culorilor: negru, alb - opere de artă adecvate vârstei şi temei studiate.
	să obţină efecte plastice, forme spontane şi elaborate prin tehnici specifice picturii.	-aplică pe suprafete date sau libere culoare (cu pensula, creionul, burete,etc.) - realizează compoziţii plastice prin prelucrarea formelor spontane.	
	să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice	- pregăteşte materialul de modelat (plastilina, lut, coca etc.); - modelează forme de bază (minge, şarpe, cornuleţe etc.).	
	să compună în mod original şi personal spaţiul plastic	- aplică tehnici de lucru învăţate pentru redarea unei teme date sau din imaginaţie; - creează forme noi prin îmbinarea unor elemente cunoscute.	
	să privească şi să recunoască creaţii artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activităţi cotidiene ale oamenilor)	- recunosc lucrările lor şi pe ale colegilor; - recunosc peisaje, imagini din filme, poveşti, eroi din poveşti etc.	
PSIHOMOTRIC	să cunoască şi să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului	- cunoaşte şi foloseşte echipamentul specific la activităţile de educaţie fizică; - respectă regulile de igienă individuală şi colectivă.	- deprinderi motrice de bază: mers şi variante de mers, alergare şi variante de alergare, săritură - deprinderi utilitar - aplicative: târâre pe palme şi genunchi, mers in echilibru între două linii trasate pe sol, tragere şi împingere, căţărare - dansuri populare, dansuri tematice, euritmice
	să-şi formeze o ţinută corporală corectă (în poziţia stând, şezând şi în deplasare)	- respectă poziţia corectă a corpului şi a segmentelor acestuia pentru comenzile de mers şi alergare (obişnuit şi în diferite variante); - execută exerciţii de mers, alergare şi săritură păstrând poziţia corectă; - execută corect mişcările diferitelor segmente ale corpului; - dovedeşte că şi-a însuşit corect schema corporală.	
	să perceapă componentele spaţio-	- răspunde motric la o comandă dată;	

	temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- își coordonează mişcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însuşite în diferite contexte	- execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - se joacă (utilizând corect mişcările şi regulile) jocuri de mişcare pentru copii sau jocuri sportive.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„Pe şantier”*, *„La fabrica de pâine”*, *„Harnic, cinstit şi bun”*, *„Vreau să fiu de folos…”*, *„Şi eu muncesc…”* etc.

Ce şi cum vreau să fiu?

Nivel de studiu: 5 – 6/7 ani

Domenii experiențiale	Obiective de referință	Comportamente	Sugestii de conținuturi
LIMBĂ ŞI COMUNICARE	să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor.	- ia parte la discuții în mici grupuri informale; - întreabă şi răspunde la întrebări; - ştie să se prezinte şi să facă prezentări; - ia parte la activitățile de joc, de învățare în grup, sugereazeace este de făcut mai departe într-un joc, o	- grupa/casa/comunitatea noastră şi regulile ei; - meserii/profesii; -unelte/instrumente/aparatură specifice (însuşiri, reguli de folosire);

		activitate, continuând secvențe de acțiuni; - întrebuințeaza regulile unui dialog.	- munca în calitate de angajat/munca în familie sau în propria gospodărie; - muncă şi învăţătură (delimitări, interferenţe etc.); - patron/angajat; - resurse naturale/resurse umane; - responsabilităţi şi comportamente în legătură cu procesul muncii; - responsabilităţi şi comportamente în legătură cu educația/dezvoltarea personală; - educaţia pentru dezvoltare durabilă
	să înțeleagă şi să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea.	- transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităților de învățare; - răspunde adecvat (verbal sau comportamental) la ceea ce i se spune; - se exprima coerent pentru a se face înțeles; - solicita ajutorul adultului atunci când nu înțelege un mesaj.	
	să audieze cu atenţie un text, să reţină ideile acestuia şi să demonstreze că l-a înțeles.	- urmăreşte linia unei poveşti, concomitent cu imaginile din carte, ori ascultând povestea spusă de profesor; - primeşte mesaje şi îndeplineşte instrucţiuni simple; - ascultă şi să reacţionează adecvat la poveşti, poezii, alte tipuri de text transmise fie prin citire sau povestire de către un adult, fie prin mijloace audio-vizuale; - dobândeste informații prin ascultarea cu atenție a mesajului; - demonstreaza înțelegerea textului apelând la diferite modalități de redare sau rememorare a acestuia (repovestire, dramatizare, desen etc.).	
	să distingă sunetele ce compun cuvintele şi să le pronunțe corect.	- pronunţă corect sunetele limbii române; - recunoaşte, numeşte sau marchează grafic sunetul inițial, final sau median din cuvântul pronunţat oral.	
	să-şi îmbogățească vocabularul activ şi pasiv pe baza experienței, activității personale şi/sau a relațiilor cu ceilalți şi simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical.	- învață cuvinte noi în cadrul jocurilor sau activităților de învățare propriu-zisă; - intuieşte sensul unui cuvânt în cadrul jocurilor, situațiilor de învățare; - pune şi răspunde la întrebări de tipul: De ce?, Unde?, Când?, Ce înseamnă? - utilizeaza treptat sinonime, antonime, omonime; - înțelege felul în care propozițiile sunt alcătuite din cuvinte, cuvintele din silabe, iar silabele din sunete; - alcătuieste propoziții simple şi dezvoltate (despre	

		obiecte şi ființe familiare, personaje din poveşti, aspecte ale vieții sociale etc.); - solicita explicarea unui cuvânt necunoscut.	
	să recepteze un text care i se citeşte ori i se povesteşte, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive şi estetice ale acestuia	- reține expresii ritmate şi rimate, recită poezii cu respectarea intonației, ritmului, pauzei, în concordanță cu mesajul transmis; - realizeaza mini-dramatizări sau jocuri de rol pornind de la textul unei povestiri sau poezii, utilizând vorbirea dialogată, nuanțarera vocii, intonația, cu sprijinul educatoarei şi folosind indicațiile sugerate de text; - utilizează calitățile expresive ale limbajului oral şi ale celui corporal în transmiterea unor idei şi sentimente.	
	să fie capabil să creeze el însuşi (cu ajutor) structuri verbale, rime, ghicitori, povestiri, mici dramatizări, utilizând intuitiv elementele expresive	- creează, singur sau cu sprijin, structuri verbale, rime, ghicitori, mici povestiri, utilizând intuitiv elementele expresive ale limbajului	
	să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație).	- înțelege şi spune că scrisul, cuvintele scrise dintr-o carte ne spun o poveste, cele din ziare ne povestesc despre lucruri care se petrec în lume, cuvintele din revistele sportive ne vorbesc despre sportivi etc.; - ,,citeşte" succesiuni de imagini alcătuind o narațiune pe baza lor.	
	să manifeste interes pentru citit	- ştie cum să se poarte cu o carte: cum să o deschidă, de unde începe, cum se întorc paginile, să nu îndoaie foile, să nu o murdărească; - discută despre cărți (poveşti, poezii) care i s-au citit ori la ale căror ilustrații au privit; - spune dacă şi de ce i-au plăcut sau nu cărți/poveşti/poezii cu care a venit în contact; - discută despre personaje din poveşti; - povesteşte ceea ce a ,,citit"; - ştie să se descurce în biblioteca clasei; să aleagă cartea care doreşte să îi fie citită ori o carte anume, la	

		ale cărei imagini doreşte să se uite sau una din cărțile elaborate de copii, în grupă; să fie capabil să îi aducă educatoarei o carte anume; - găseste locul unde sunt cărțile pentru copii în biblioteca clasei, dintr-o librărie etc.	
	să recunoască cuvinte simple şi litere în contexte familiare	- recunoaşte global şi contextual (ajutându-se de imagini) cuvinte sau simboluri din calendarul naturii, din catalog (prezent – P, absent – A), din lista cu sarcini a copilului de serviciu etc; - recunoaşte global două cuvinte identice însoțite de imaginea corespunzătoare (ex.: să potrivească două jetoane pe care este desenat un ou, alături fiind scris ,,ou" sau două jetoane pe care scrie ,,mama" etc.).	
	să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date.	- caută în dicționare, cărți, reviste pentru copii informații (imagini, litere sau text) despre tema dată (ex.: tot ce găseşte despre pisică, urs, soare etc., imagini şi eventuale cuvinte sau texte pe care adultul i le citeşte; copilul va hotărî dacă se potrivesc cu sarcina primită).	
	să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație	- utilizează, încurajați de educatoare, săgeți, cerculețe, cruciulițe, litere etc., în jocurile de rol ori în alte tipuri de jocuri (ex.: jocuri de mişcare), pentru a semnifica direcții, locuri ale participanților sau obiectelor într-un joc/context dat etc. - „scrie" litere cunoscute cu ajutorul propriului corp sau a unor părți componente (ex.: litera C poate fi „scrisă" prin aşezarea pe sol a corpului, răsucit pe o parte şi curbat spre interior de la ambele extremități).	
	să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor şi cifrelor, învățând să le traseze.	- recunoaşte şi identifică după formă literele şi cifrele şi să le denumească (litere familiare, din numele propriu/uşor de recunoscut: A, B,C, I, O, U etc.şi cifrele 1-5); - leagă sunetul de litera de corespondentă, cu ajutor acordat sau din proprie inițiativă;	

		- utilizeaza corect caietul de „scriere” (tip matematică/geometrie sau dictando); - contribuie la scrieri colective (dicționare, jurnale, albume) folosindu-se de decupaje ale literelor sau cuvintelor, de scrierea personală şi de orice altă modalitate; - trasează peste modelul punctat al literei de tipar sau cifrei.	
ŞTIINȚE	să-şi îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoştințelor matematice referitoare la recunoaşterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însuşiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan	- clasifică obiecte/ființe după diverse criterii (culoare, formă, mărime, lungime) sau prin numirea unei proprietăți comune ; - recunoaşte asemănările şi deosebirile dintre grupuri; - compară grupele formate, apreciind global unde sunt mai multe/ mai puține.	- diferențieri ale obiectelor după formă, mărime, lungime, lățime, înălțime (mai multe dimensiuni), culoare (mai multe culori) - forme geometrice (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi, romb, oval) - recunoaştere şi trasare cifre de la 1 la 10; - numărat in intervalul 1-20; - operații de adunare cu 1-2 unități în intervalul 1-10.
	să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuşi: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență	- ordonează obiectele după culoare, de la culoarea/ nuanța cea mai deschisă la cea mai închisă şi invers; - ordonează obiectele după sunetul pe care îl emit, de la cel mai tare la cel mai slab şi invers; - ordonează obiecte după miros, de la cel mai pătrunzător la cel mai slab şi invers.	
	să numere de la 1 la 5 recunoscând grupele cu 1-5 obiecte şi cifrele corespunzătoare	- alcătuieşte grupe de 1, 2,…5 obiecte (la grupa mică); - numără corect aceste obiecte; - realizează corespondența de unu la unu pentru a arăta că o grupă are mai multe sau mai puține obiecte decât o alta; - motivează de ce sunt mai multe/ mai puține obiecte şi ce se poate face ca să fie „tot atâtea”; - recunoaşte şi indică cifrele (intervalul 1-5); - trasează cifrele 1, 2, 3...5 peste linii punctate deja trasate.	

	să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (ex.: fiinţa umană ca parte integrantă a mediului, cu sentimente, gânduri, idei proprii; lumea teatrului, a filmului etc.), precum şi interdependenţa dintre ele	- descoperă modalităţi noi de exprimare a emoţiilor şi sentimentelor prin antrenarea organelor de simţ şi a elementelor componente ale propriului corp;	
	să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate	- discută despre profesii, instrumente şi unelte utilizate, despre reguli şi principii de bază în raporturile de servicu, despre comunităţi şi activitatea lor etc.; - adresează întrebări în legătură cu cele observate; - comunică în cadrul grupului rezultatele investigaţiilor.	
OM ŞI SOCIETATE	să cunoască şi să respecte normele necesare integrării în viaţa socială, precum şi reguli de securitate personală	- învaţă să aştepte într-o situaţie dată; - respectă normele de convieţuire socială; - utilizează formulele de politeţe în diferite situaţii;	
	să aprecieze în situaţii concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute	- îşi apreciază propriul comportament în raport cu persoane, personaje şi situaţii cunoscute.	
	să trăiască în relaţiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranţă, armonie, concomitent cu învăţarea autocontrolului	- manifestă atitudini tolerante faţă de reacţii emoţionale care sunt exprimate în jurul lor, chiar dacă acestea sunt în opoziţie cu trăirile proprii; -conştientizează consecinţele pozitive şi negative ale actelor sale de comportament asupra sa şi asupra celorlalţi; - manifestă un comportament de cooperare în grup pentru îndeplinirea unei activităţi comune; - dobândeşte, treptat, autonomie în activitatea zilnică.	
	să cunoască şi să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activităţi practice	- cunoaşte materialele de lucru specifice activităţilor practice şi verbalizează acţiunile specifice întreprinse, folosind un limbaj adecvat.	- denumiri ale obiectelor specifice activităţilor practice şi practic-
	să fie capabil să realizeze lucrări	- execută individual sau în grup tema dată;	

	practice inspirate din natură şi viaţa cotidiană, valorificând deprinderile de lucru însuşite	- manifestă spirit cooperant în activităţile de grup; - manifestă stabilitate şi perseverenţă în activitate, dovedind, treptat, că a dobândit încredere în forţele proprii.	gospodăreşti: hârtie glasată, hârtie creponată, lipici, sârmă, suitaş, ac,aţă, foarfece vesela, tacâmuri, şerveţel etc.
ESTETIC ŞI CREATIV	să diferenţieze auditiv timbrul şi intensitatea sunetelor din mediul apropiat şi al sunetelor muzicale	- diferenţiază şi reproduce sunete de intensităţi contrastante: tare-încet; - diferenţiază şi reproduce sunete înalte şi joase (intervalul Sol-Do).	- sunete produse de diferite obiecte sonore - sunete produse de diferite instrumente muzicale (tobă, vioară, chitară, pian, trompetă, fluier etc.) - sunetul vorbit si sunetul cântat - diferenţieri de sunete după: înălţime (înalte, joase), intensitate (tare, încet) - cântece, jocuri muzicale, jocuri cu text si cant, audiţii adecvate vârstei şi temei studiate.
	să intoneze cântece pentru copii	- cântă cu dezinvoltură cântece pentru copii, singuri, împreună cu sau acompaniaţi de educatoare.	
	să exprime prin mişcare starea sufletească creată de muzica audiată	- acompaniază cântecele cunoscute cu mişcări corporale, obiecte sonore sau jucării muzicale (tobă, clopoţel, tamburină etc.); - improvizează spontan scurte motive sincretice (text onomatopeic şi melodie, text onomatopeic şi mişcare etc.).	
	să asculte şi să recunoască fragmente din creaţii muzicale naţionale şi universale, corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia.	- ascultă cu plăcere şi uneori chiar recunoaşte fragmente din creaţii muzicale naţionale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
	să redea teme plastice specifice desenului/picturii.	- execută linii drepte sau curbe închise/deschise; - executa efecte plastice cu pensula sau folosind diferite alte tehnici de lucru (suprapunerea, decolorarea, pămătuful de vată, degetul etc.)	- denumiri ale obiectelor specifice: creion, pensula, acuarele, planşă, şevalet, plastilina, lut, planşetă etc. - denumiri ale culorilor de bază: roşu, galben, albastru, verde, ale non-culorilor: negru, alb şi ale unor nuanţe ce rezultă din combinarea culorilor de bază cu non-culorile - opere de artă adecvate vârstei şi temei studiate.
	să compună în mod original şi personal spaţiul plastic.	- executa lucrări colective/individuale prin combinarea diferitelor tehnici de lucru: colaje, desen grafic si pictura, modelaj si pictura/colaj etc. - particpa la crearea cadrului estetic specific ambiental; - modifica modelul dat prin adăugare sau restructurare.	

	să interpreteze liber, creativ lucrări plastice exprimând sentimente estetice	-descopera semnificația lucrărilor din analiza culorilor, formelor, liniilor; - descrie lucrările proprii sau ale celorlalți copii, ținând cont de aspectul lor şi de sentimentele pe care acestea le trezesc în sufletul copilului; - propune posibilități de valorificare a lucrărilor (expoziții, aniversari, decorări, concursuri, tombole etc.)	
	să privească şi să recunoască creații artistice corespunzătoare specificului de vârstă al copilului preşcolar şi preocupărilor acestuia (portrete de copii, jocuri ale copiilor, scene de familie, peisaje, activități cotidiene ale oamenilor)	- priveşte cu interes şi uneori chiar recunoaşte opere de artă naționale şi universale, corespunzătoare vârstei şi preocupărilor sale.	
PSIHOMOTRIC	să-şi formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, şezând şi în deplasare)	- răspunde motric la o comandă dată; - execută corect mişcările diferitelor segmente ale corpului.	- deprinderi motrice de bază: mers şi variante de mers, alergare şi variante de alergare, săritură în lungime, săritură în adâncime - deprinderi utilitar - aplicative: trasee cu combinații de deprinderi - mini-fotbal, mini-basket - dansuri populare, dansuri tematice, euritmice.
	să perceapă componentele spațio-temporale (ritm, durată, distanță, localizare)	- se raportează la un reper dat; - îşi coordonează mişcările cu ritmul solicitat de educatoare.	
	să fie apt să utilizeze deprinderile însuşite în diferite contexte	- execută corect acțiunile motrice învățate, în condiții variate, cât mai aproape de situațiile reale; - exprimă stări afective sau comportamente, folosindu-se de mişcare; - se joacă (utilizând corect mişcările şi regulile) jocuri de mişcare pentru copii sau jocuri sportive.	
	să se folosească de acțiunile motrice învățate pentru a exprima sentimente şi/sau comportamente, pentru a răspunde la diferiți stimuli (situații), la diferite ritmuri.	- exprima stări afective sau comportamente, folosindu-se de mişcare; - se exprima într-un limbaj adecvat, atunci când se cere să relateze ce s-a întâmplat cu propriul corp în timpul activității.	

Sugestii de teme pentru proiecte sau teme care pot fi abordate în afara proiectelor: *„Pe şantier”, „La fabrica de pâine”, „Munca e brățară de aur”, „Harnic, cinstit şi bun”, „Vreau să fiu de folos…”, „Şi eu muncesc…”, „Patron şi angajat”* etc.

ANEXA 1

Proiect: CÂNTECUL CURCUBEULUI

(în cadrul temei *Când/cum se întâmplă?* – focalizare pe culori)

- grupa mică -

Să facem un album cu culorile preferate ale membrilor familiei noastre.

- Educatoarea pregăteşte scheletul albumului împreună cu copiii (dimensiunea albumului, culoarea şi designul lui, materialul folosit pentru copertă şi în interior etc.).
- Albumul este trimis familiei cu rugămintea de a declara şi ilustra, pe cât posibil, culoarea preferată – fiecare pe foaia dedicată special lui.
- Copilul nu va fi implicat în activitatea de acasă, iar părinții vor retrimite „lucrarea” înapoi la grădiniță într-un plic sigilat.

- La grădiniță, copilul va purta o discuție cu educatoarea şi colegii despre culorile preferate ale mamei şi ale tatălui. Educatoarea va verifica dacă ceea ce a declarat mama şi tata corespunde cu ceea ce a intuit sau declară că ştie copilul despre culorile preferate ale părinților.
- Copilul lucrează la album adăugând culoarea preferată pe pagina dedicată părerii lui.
- Copiii îşi prezintă unii altora albumele şi se găsesc corelații, asemănări, deosebiri între familii, între copii etc.

Tabloul culorilor vesele/Tabloul culorilor înrudite/Tabloul culorilor triste etc.

- Educatoarea aduce în clasă un tablou al unui pictor consacrat care să răspundă cerinței (cu culori vesele, cu culori înrudite – nuanțe de.., degradeuri - , cu culori triste).
- Se discută cu copiii despre tema tabloului şi despre culorile folosite de pictor (ce exprimă ele, le cunoaştem sau nu, unde le întâlnim/le-am întâlnit etc.).
- Se strâng bucăţi de materiale textile sau din hârtie de diferite dimensiuni, forme, consistențe etc. în diferite culori. Fiecare spune ce a adus şi îl prezintă în fața colegilor, dimineața, la întîlnirea de grup. Se pun în cutii diferite, cu însemne specifice (decizia asupra semnului se ia împreună cu copiii).
- Se numără bucățile de materiale adunate sau, dacă sunt foaret multe şi noi nu ştim să numărăm până la cifra respectivă, apreciem global (unde sunt mai multe, unde sunt mai puține, dacă sunt tot atâtea etc.). Se alcătuiesc 2-3 grupe de lucru. Fiecare grupă primeşte o coală mare de carton duplex şi o anume categorie de materiale, într-un anume număr, pentru a realiza: Tabloul culorilor vesele, Tabloul culorilor triste, Tabloul culorilor înrudite (acest lucru se poate stabili prin tragere la sorți, prin solicitarea părerii copiilor sau prin nominalizare directă).
- Tablourilor li se vor asocia melodii cunoscute sau melodii în primă audiție din care se ascultă un fragment. Tablourilor li se vor asocia mirosuri sau comportamente umane cunoscute (culorile din tabloul vesel au mirosuri dulci, melodia asociată lor e veselă, zglobie şi comportamentu potrivit cu acestea poate fi cel de bunătate, prietenie etc.)

Ce e frumos, e la modă?

- Se aduc la grădiniță reviste cu tot felul de reclame. Se alege reclama preferată şi este prezentată copiilor. Se grupează revistele după culoarea dominantă a reclamei prezentate.
- Este invitat un părinte (dacă avem aşa ceva, dacă nu, găsim o persoană resursă) să le vorbescă despre tendințele în domeniul publicitar, despre meseria de designer etc. Li se dă un test de minime cunoştințe pentru a putea accede la cursuri pentru designeri (recunoaşterea culorilor din revistele aduse de ei, exprimarea prin mimică a sentimentului transmis de acestea, gruparea copiilor câte doi – prin asocierea a două culori care „se potrivesc”).

- Alegem 2-5 culori cunoscute şi le asociem cu: momente ale zilei, zile ale săptămânii, vârste diferite ale oamenilor, rase umane, sexe, sărbători cunoscute etc.
- Pregătesc o expoziție de modă – desenează/colorează costume; vin îmbrăcați frumos şi defilează pe podium în fața colegilor, prezentându-şi ținuta (culoare, cum se numesc piesele, când este potrivită această ținută – vârstă, ora din zi, evenimentul etc.).
- Aduc legume şi fructe de acasă (sau le primesc de la bucătărie). Urmăresc un film cu decorațiuni culinare. Identifică ingredientele şi culorile lor – le asociază cu gustul cunoscut. Modelează din plastilină „delicatesuri culinare”. Pregătesc mici sandwichuri „decorate” frumos de ei şi apoi le mănâncă. Inventează câte un mic cântec sau o mică poezie/ghicitoare despre produsul modelat sau pregătit.
- Aduc flori de acasă (cât mai multe specii). Li se prezintă 2-3 imagini cu aranjamente IKEBANA. Discută despre culorile florilor din imagini, despre florile pe care le recunosc, despre modul cum sunt ele combinate, despre forma aranjamentului, despre florile pe care ei le-au adus (cum arată, ce miros au, ce culoare, cu cine s-ar putea combina). Se împart în 2-3 echipe şi fac aranjamente pentru mame (eventual, în săptămâna când le serbăm – 8 martie), în aşa fel încât să aibă posibilitatea ca zilnic sau la două zile să le aşeze în locuri diferite în clasă şi decorul pentru primirea mamelor să fie mereu altul.

Proiect: MÂNCARE PENTRU TOȚI PĂMÂNTENII

(în cadrul temei *Ce şi cum vreau să fiu?* – focalizare pe hrană)

- grupa mijlocie -

Să ne facem jocuri cu animale cunoscute şi cu hrana lor

- Educatoarea pregăteşte bucăți de carton (de mărimea unui jeton sau de mărimea unei coli de carton pentru jocul tip Piticot), ştampile, şabloane cu animale cunoscute, creioane colorate sau tempera, hârtie glasată sau creponată etc. De asemenea, solicită copiii să aducă de acasă reviste, cărți, imagini, informații scrise despre animale cunoscute şi hrana acestora.
- După ce se strâng materialele se pun la dispoziția copiilor diferite tipuri de jocuri (jocuri cu jetoane de diferite tipuri : corespondență față-verso cu imagini potrivite; corespondență față-verso aceeaşi imagine, dar în variante colorat-necolorat sau colorat-umbră; corespondență jetoane colorate-carton cu umbre, tip Piticot, tip Puzzle etc.) şi se discută despre regulile acestora şi despre materialele din care sunt

făcute. Totodată, se decide împreună cu copiii asupra jocului/jocurilor pe care vor să le gândească şi să le elaboreze, în funcție de materialele avute la dispoziție şi de tema mare: *Animalele şi hrana lor*.

- Se aleg echipele şi ele îşi aleg singure materialele pe care urmează să le folosească. Apoi, discută cu colegii despre regulile jocului şi îşi împart sarcinile pentru faza de elaborare a jocului. Lucrează.
- După execuția lor, într-una din zile, se va da timp echipelor să-şi prezinte jocul şi, ulterior, timp pentru a se juca pe grupuri diferitele jocuri. Jocurile vor fi lăsate la dispoziția lor în clasă pe tot parcursul unității.

Coşul surpriză

- Educatoarea aduce în clasă un coş la colțul tematic din clasă şi le spune copiilor că acela este *coşul-surpriză* în care în fiecare dimineață vor descoperi un produs sau un aliment.
- Educatoarea va alege alimente sau produse de bază pentru hrana omului şi le va pune în coşul-surpriză zilnic, timp de o săptămână (ex.: LUNI – pâine, MARȚI – lapte, MIERCURI – şuncă, JOI – mere, VINERI – morcovi). Copiii, zilnic vor controla coşul la venirea la grădiniță şi, în funcție de ce vor găsi, vor fi dirijați să execute sarcini de tipul: să descrie alimentul/produsul, să-i descopere proveniența, să-l încadreze într-o categorie (lactate, făinoase, fructe etc.), să descopere şi alte alimente/produse care fac parte din aceeaşi categorie, să despartă în silabe cuvântul care îl denumeşte, să numere silabele care îl compun, să descopere sunetul cu care începe cuvântul care îl denumeşte, să împartă produsul în două părți egale sau în patru părți şi să îl dea la doi sau la patru copii, să-l redea prin desen/pictură sau prin modelaj/colaj.
- La sfârşitul fiecărei zile, educatoarea îi va ruga pe copii să discute cu părinții şi cu frații mai mari despre alimentul/produsul respectiv şi să aducă în ziua următoare la grădiniță cât mai multe informații în plus despre acesta pentru a le prezenta la discuția în cerc de dimineața. De asemenea, vor aduce imagini, povestioare sau mici texte cu conținut ştiințific care să le susțină ideile prezentate şi vor alcătui cu acestea câte o planşă de prezentare pentru fiecare produs în parte.
- Nu este exclus ca în următoarea săptămână sau în aceeaşi, dacă este posibil, să se alcătuiască o cărticică a alimentelor preferate. Fiecare copil va putea să şi-o realizeze după cum doreşte (fie cu alimente preferate desenate, fie cu alimente preferate lipite în urma decupării imaginilor lor din reviste, cărți etc., fie cu alimente preferate – selecție de alimente care pot fi depozitate în mici punguțe care se pot prinde cu capsă de foi, fie cu poze ale acestora făcute cu aparatul de fotografiat etc.) Copiii pot fi încurajați să producă singuri sau cu sprijin mici texte de apreciere sau de prezentare ale respectivelor alimente/produse, iar adulții să le scrie.

Căsuța Dărniciei

- Educatoarea pregăteşte Căsuța Dărniciei (căsuța de lemn cu animale pe care o aveți deja la grupă). În ea se pun animale cunoscute de ei (în fiecare zi 2-3 animale) şi se pregătesc jetoane cu mâncarea pentru ele. În ziua în care apare căsuța la colțul tematic al clasei,

educatoarea îi va strânge pe copii în jurul ei şi le va spune o scurtă povestioară (care este, de fapt, studiu de caz): *Aceasta este Căsuța Dărniciei. Ştiți de ce se numeşte ea aşa? Să vă spun cum s-au întâmplat lucrurile şi cum a ajuns această căsuță să se numească astfel. Era odată, la marginea unei păduri, un om tare gospodar (harnic, care munceşte toată ziulica pentru el şi familia lui). El avea multe animale şi niciodată nu uita să le îngrijească. Ele stăteau într-o căsuță ca aceasta, alături de casa lui. Într-o bună zi omul se îmbolnăvi şi timp de 3 zile nu a putut să iasă din casă. În vremea aceasta, toți ai casei erau plecați la oraş după cumpărături. După prima zi, animalele, când au văzut că omul nu mai vine, au ținut un sfat (o adunare, a şedință în care vorbesc şi se sfătuiesc, găsesc soluții la problemele lor). Prin urmare, au hotărât că, dacă nu vor să moară, trebuie să împartă mâncarea rămasă prin căsuță, în porții mici, zilnic, în aşa fel încât să le ajungă până se va face bine stăpânul. Şi aşa au făcut. Iar în ziua când omul nostru se simți mai bine şi merse la ele, cu o strângere de inimă parcă, nu mare i-a fost mirarea când le-a găsit tefere (întregi, sănătoase) şi parcă mai prietene decât înainte. Să fi fost oare mâncarea vrăjită? Nici noi nu ştim, dar de atunci casa lor se numeşte Căsuța Dărniciei şi a devenit faimoasă (vestită, cunoscută de toți) în întreaga lume.*

- Timp de 3-4 zile se schimbă animalele în căsuță, se discută cu copiii despre acestea, sunt hrănite cu o mâncare potrivită, dar întotdeauna împărțită în mod egal între ele, se discută despre ce înseamnă dărnicie, faimă, om gospodar, sfat, a fi teafăr etc. şi despre motivul care le-a determinat să devină prietene.
- Se pot numi şi copii de serviciu care să răspundă de îngrijirea animalelor din căsuță şi care să noteze într-un jurnal comun al grupei ce animale au avut în grijă, ce au primit ele de mâncare, cum le-au împărțit mâncarea şi, la final, o părere despre motivul care le-a determinat pe animalele din poveste să fie mai bune prietene la final. Jurnalul va fi „citit” de educatoare, ajutată de copii, în ultima zi la momentul cercului de dimineață şi toate animalele vor sta în căsuță, mulțumite de munca copiilor din grupă.
- În zilele cât vraja Căsuței Dărniciei acționează în grupa lor, copiii pot fi încurajați să compună cântece pentru animalele din căsuță sau ghicitori/mici poezii. De asemenea, pot fi solicitați să le pregătească hrană potrivită şi în porții corespunzătoare cu numărul lor, apelând la abilități practice (din hârtie creponată, glasată, din paste, din fire textile, din sârmulițe, din plastilină etc. sugerând astfel culori, proprietăți ale hranei la care ei s-au gândit). Sau, pentru activitățile de mişcare şi matematice (pe grupuri sau frontale), pot fi încurajați să măsoare cu pasul distanța de la uşă până la căsuță (căsuța aşezând-o în diferite locuri din clasă) sau de la căsuță până la masa educatoarei etc., să imite mersul unora dintre acestea şi să aşeze animalele în căsuță la distanță de un pai una de alta, să numere câte silabe are numele unui animal din căsuță şi sară într-un picior de tot atâtea ori etc.

Proiect: CELE CINCI SIMȚURI

(în cadrul temei *Cu ce şi cum exprimăm ceea ce simțim?* – focalizare pe simțuri)

- grupa mare -

Camera surprizelor

- Educatoarea pregăteşte grupa în aşa fel încât numele de ***Cameră a surprizelor*** să i se potrivească (cel puțin pentru 2-3 zile). Astfel, la colțurile/zonele/ariile pe care ea le are în grupă va pune materiale care pot fi studiate/folosite ca urmare a intervenței numai unuia dintre simțuri (unul pentru fiecare arie: ex.: la bibliotecă vom folosi numai ochii – văzul aşadar; la construcții vom folosi numai mâinile – pipăitul aşadar; la ştiință vom folosi numai nasul - mirosul aşadar, la arte vom folosi numai urechea – auzul aşadar). În plus, fiecare colț va avea o tăbliță sau un jurnal lipit pe perete unde să poată fi afişate/împărtăşite impresiile lor în legătură cu analizatorul implicat (ce lucruri frumoase au descoperit cu el, ce au învățat nou ca urmare a implicării acestuia cu predilecție, ce piedici le-a ridicat folosirea exclusivă a acestuia etc.).
- În prima zi a săptămânii copiii vin la grădiniță şi găsesc pe uşă afişul cu Camera surprizelor (ceva caraghios care să îi trimită cu gândul la ceea ce vor găsi înăuntru). Când intră, descoperă colțurile cu materialele pregătite şi cu câte un plic sigilat în care se află regulile pentru colțul respectiv. Educatoarea îi invită pe trei dintre ei să devină detectivi pentru 5 minute şi, în timp ce ceilalți se strâng pentru cercul de dimineață, să afle ce materiale sunt la colțuri pregătite şi ce reguli sunt formulate în plicul sigilat de la fiecare colț în parte.
- Copiii şi educatoarea discută despre colțuri şi despre regulile care trebuie respectate la ele (la colțul bibliotecii nu vom vorbi, nu vom duce cartea la nas sau la gură şi ne vom concentra atât de tare încât nici gălăgia nu o vom auzi – pentru că ne vom folosi doar de ochii noştri care vor privi cu mare atenție imaginile cărților). Prezentarea regulilor se poate face în cuvinte şi imagini, doar în imagini sau combinat.
- Zilnic, pe durata micului proiect, vor accesa colțurile timp de 15 minute şi vor respecta regulile impuse. Ulterior, timp de 10 minute vor discuta şi vor împărtăşi în grupuri oral şi într-o variantă scrisă (poate o reprezentare combinată desen şi scris realizată chiar de ei sau doar scris de către educatoare ca urmare a îndrumărilor primite de la ei) ceea ce au simțit, experimentat etc. la colțul respectiv în ziua de...
- Camera surprizelor poate să fie îmbogățită cu etichete pentru colțuri, pe care ei le pot face şi în alte activități (scrise de ei singuri după model sau fără model, scrise de educatoare urmărită de copii în timpul scrierii acestora). Etichetele vor conține denumiri ale simțurilor, ale materialelor de la colțuri, ale acțiunilor care se întreprind acolo.
- De asemenea, materialele de la colțuri vor fi numărate, cântărite, măsurate cu diferite obiecte etalon şi datele vor fi trecute pe fişe separate, ataşate jurnalelor/tăblițelor de la colțurile respective.
- Totodată, copiii vor fi încurajați să asocieze fiecărui simț care face obiectul unui colț din clasă o melodie sau o culoare şi acest lucru va fi dezvăluit la finalul proiectului, când fiecare copil va merge la colțul de care s-a legat mai tare sau colțul pe care l-a frecventat mai des şi va spune numele unei culori sau va interpreta un fragment muzical pe care el le consideră potrivite cu acesta. Aici le vom da timp

suficient să îşi împărtăşească şi să îşi motiveze părerile, opiniile, impresiile şi educatoarele pot face o reprezentare a acestora pe o planşă mare (după imaginația lor !).

Totul despre noi

- Educatoarea, în prezența copiilor, desenează pe un carton mare (A2) conturul corpului unui copil (poate face lucrul acesta şi folosindu-se de un copil din grupă care să joace rol de şablon). Cu acest prilej îi va anunța că în următoarele zile vor afla tot ce doresc ei să ştie despre propriul lor corp. Se face o listă cu tot ce vor să ştie despre corpul lor. Conturul va fi afişat la nivelul copiilor pe unul dintre pereți, relativ aproape de sursa de informații de la centrul de interes creat.
- Apoi, tot împreună cu copiii, se aleg din biblioteca grupei şi de la biblioteca şcolii cărțile care îi interesează pentru a cunoaşte tot ce vor despre corpul lor. Totodată, se solicită ajutorul părinților pentru a suplimenta colțul tematic cu diferite materiale pe care le consideră folositoare pentru tema aceasta (imagini, cărți, articole din reviste, de pe internet, mulaje etc.).
- În fiecare zi a săptămânii, educatoarea va trezi interesul copiilor pentru un simț anume (ex.: în prima zi va da cu spray parfumat în sala de grupă sau le va da cu un parfum pentru copii etc. lăsându-i să se întrebe ce este acel miros sau de ce au fost parfumați…de aici declanşându-se discuțiile despre miros: cu ce simțim mirosul, ce mirosuri cunoaştem, cum ne influențează ele dispoziția, cum se transmite informația de la nas la creier etc.) şi, ulterior, la cercul de dimineață va dezbate câteva lucruri importante despre acesta. La sfârşitul discuției de dimineață va fi localizată pe cartonul cu conturul corpului partea care răspunde de simțul respectiv şi marcată (colorată, menționată în scris ca în machete etc.). Sunt anunțați că până la sfârşitul zilei, când pleacă acasă, trebuie să găsească o modalitate (un joculeț, o glumă, un bilețel, o rimă, un cântecel inventat etc.) prin care să transmită părinților ce au aflat astăzi despre simțul respectiv şi despre partea corpului vizată în activități.
- În timpul activităților de peste zi, copiii pot fi puşi să numere cât de mult pot inspira aerul acela cu miros frumos (până la cât pot inspira şi să expire tot atâta timp), să marcheze cu bețişoare numărul de inspirații/expirații, să găsească vecinii timpului 5 al expirației lor etc. De asemenea, copiii pot fi invitați în timpul activităților de peste zi să scrie cuvântul nas, să găsească numărul de sunete al acestui cuvânt, cu ce sunet începe şi cu ce sunet se termină, să găsească şi alte cuvinte care încep cu acelaşi sunet, să îl despartă în silabe. La fel se poate proceda şi cu cuvintele miros sau simț. La activitățile artistico-plastice şi practice pot să îşi deseneze nasul lucrând în pereche (unul se întoarce în profil şi celălalt încearcă să îi contureze nasul pe o foaie de hârtie – apoi îşi înmânează lucrarea unul altuia şi îl colorează), pot să îşi facă nasuri de clown sau de Pinochio din hârtie glasată, pot să îşi picteze nasurile pentru petrecere (diferite modele) etc.
- La fel se va proceda şi cu celelalte părți ale corpului şi simțuri (ochii – văzul, urechile – auzul, gura – gustul, mâinile, picioarele, pielea – pipăitul). Aspectele pe care ei le-au listat în prima zi şi care nu se încadrează strict în categoria simțuri (pot fi lucruri despre inimă sau alte organe interne, despre sânge şi circulație, despre naştere sau moarte, despre copiii cu nevoi speciale - deficiențe etc.) pot fi discutate cu ei

în activitățile de după amiaza, pe grupuri mici, în funcție de interesul lor şi informațiile se trec tot pe cartonul cu conturul corpului (copiii care s-au informat vor împărtăşi şi celorlalți cunoştințele acumulate în contexte informale).

Proiect: SPECII ÎN PERICOL

(în cadrul temei *Cum a fost/este aici pe pământ*? – focalizare pe animale rare)

- grupa pregătitoare -

Colonia cu rarități

- Educatoarea aduce la colțul tematic câteva imagini cu diverse colonii de viețuitoare. Astfel, se incită atenția copiilor cu privire la subiectul propus şi se defineşte termenul de colonie – cu următorul înțeles: grup de animale din aceeaşi specie, care duce viața în comun. Sunt anunțați copiii că urmează să facă în grupa lor ceva deosebit: o colonie cu viețuitoare rare. Se face inventarul viețuitoarelor rare pe care le cunosc (numele lor sunt scrise în prezența copiilor; se foloseşte aceeşi culoare pentru toate numele) şi se afişează la colțul tematic (pe măsură ce sunt cunoscute şi altele, numele lor este trecut pe inventar, dar cu o altă culoare.
- Se alege locul pentru aşezarea coloniei şi se delimitează: cu cuburi, cu o panglică colorată sau oricum altfel (sugestiile vin de la copii şi se votează). Colonia cu rarități va avea alături un panou din carton mare A2 pe care vor înregistra informațiile despre fiecare specie rară în parte, pe măsură ce aceasta este aşezată în colonie. Educatoarea stabileşte împreună cu copiii formatul tabelului: ce informații vrem să trecem aici (numele, locul unde trăieşte, culoarea, hrana, numele puilor etc.).
- Copiii sunt solicitați să aducă de acasă imagini şi alte informații scrise despre colonii de viețuitoare, urmând ca la grădiniță să le prezinte colegilor şi să stabilească dacă este vorba despre o specie rară (în pericol) şi, în acest caz, să modeleze din plastilină corpul unui exemplar al acestei specii şi să îl pună la colonia cu rarități.
- Prezentarea informațiilor aduse de acasă se va face zilnic la cercul de dimineață. Tot la cercul de dimineață sunt numărate zilnic viețuitoarele din colonie şi se inventează situații-problemă de genul: dacă X din această colonie s-ar îmbolnăvi cum ar fi ajutat de

ceilalți?, dacă X ar fi înfometat pentru că nu a găsit nimic de mâncare peste zi, cine l-ar ajuta şi ce i-ar oferi? dacă puii lui X ar rămâne fără mamă, cine i-ar îngriji?)

- Corpul exemplarului se modelează de către un grup de 2-3 copii (în fiecare zi se numesc alții – se pot stabili criterii şi pentru alegerea grupului: copii al căror nume începe cu sunetul cu care începe numele viețuitoarei respective, copii care sunt îmbrăcați cu aceeaşi culoare ca şi corpul..., copii care au arătat că ştiu cât mai multe lucruri despre...etc.), la colțul Artă, în timpul activităților liber-alese.
- Completarea informațiilor pe panou se face în timpul zilei, într-un moment fix pe care îl dedicați acestei activități (ora 11 - înainte de activ.X, ora 12,30 - înainte de masa de prânz etc.).
- În timpul unității se pot citi povestioare despre viețuitoarele în discuție, se pot face puzzluri cu scene în care acestea sunt reprezentate, se pot face exerciții de mişcare, jocuri în care copiii pot imita mersul sau unele gesturi specifice ale speciilor în pericol identificate.
- După o săptămână se face bilanțul: Se face inventarul viețuitoarelor rare (corelăm numele de pe inventar cu corpul modelat şi aşezat în colonie şi citim informațiile de pe panou). Fiecare viețuitoare din colonie va avea dedicată o ghicitoare sau un mic cântecel (inventate de copii pe loc – adică în timpul acestei activități tip evaluare).
- Tot în ultima zi, se va face transferul şi extinderea cunoştințelor acumulate, solicitându-le să găsească şi alte sensuri ale cuvântului colonie şi să le dezbată (colonie = tabără de copii, colonie = comunitate de oameni, colonie = aşezare etc.).

Arca lui Noe

- Li se prezintă copiilor povestirea biblică *Arca lui Noe.*
- Îşi fac costume potrivite cu personajele (Noe, soția lui, copiii şi nurorile, viețuitoarele salvate) şi îşi împart rolurile
- Construiesc *Arca lui Noe* din carton şi alte accesorii (Noe, şoția, copiii şi nurorile), în timp ce ceilalți copii vor pregăti hrană pentru animalele care vor porni în călătorie (activitate practică sau artistico-plastică: modelaj, colaj, îndoire sârmă, mototolire etc.).
- Se audiază mai multe fragmente muzicale din sfera muzicii clasice (adecvate, totuşi, nivelului de vârstă al copiilor preşcolari) şi, împreună cu copiii, se alege fragmentul folosit pentru scena euritmică „Arca lui Noe”. Tot cu copiii se va stabili scenariul şi mişcarile.
- Se pregăteşte sceneta euritmică, în momentele libere de după-amiaza sau atunci când copiii, la activitățile liber-alese de dimineața, vor să o facă.
- Sunt consultați copiii cu privire la momentul (data – se poate sugera o dată aproape de Paşte) când urmează a fi prezentată sceneta şi care va fi publicul țintă.
- Se fac invitații pentru copiii de la alte grupe sau de la o altă grădiniță pentru reprezentația ce va urma.
- Se prezintă sceneta în fața invitaților.

ANEXA 2

PERIOADA:

TEMA:

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ VIZATE:

CENTRE DE INTERES DESCHISE şi MATERIALELE puse la dispoziția copiilor:

INVENTAR DE PROBLEME:

Ce ştim?	*Ce nu ştim şi vrem să aflăm ?*

ACTIVITATE METODICĂ:

Tura I	**Tura a II-a**
Săptămâna 1	
Săptămâna 2	
Săptămâna 3	
Săptămâna 4	
Săptămâna 5	

SĂPTĂMÂNA: **SUBTEMA:**

DATA/ ZIUA	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	SEMNĂTURA

ANEXA 3

PROGRAMUL ZILNIC

- grupe cu orar normal -

Repere orare	Jocuri şi activităţi didactice alese	Activităţi pe domenii experienţiale	Activităţi de dezvoltare personală
8,00 – 9,00	Jocuri şi activităţi alese	-	Rutină: *Primirea copiilor* (deprinderi specifice)
9,00 – 11,30		Activitate pe domenii experienţiale	Rutină: *Întâlnirea de dimineaţă* (15 min.) Rutină şi tranziţie: *Ne pregătim pentru activităţi* (deprinderi de igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire) Rutină : *Gustarea* (deprinderi specifice)

11,30 – 13,00	Jocuri şi activităţi recreative	-	Activitate opţională (singura de acest tip la nivel I şi ambele – în zile diferite - , la nivel II) Rutină şi tranziţie: *În aer liber !* (deprinderi igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire).
13,00	-	-	Rutină: *Plecarea acasă* (deprinderi specifice).

PROGRAMUL ZILNIC

- grupe cu orar prelungit -

Repere orare	Jocuri şi activităţi didactice alese	Activităţi pe domenii experienţiale	Activităţi de dezvoltare personală
8,00 – 8,30	Jocuri şi activităţi alese	-	Rutină: *Primirea copiilor* (deprinderi specifice)
8,30 – 9,00	-	-	Rutină: *Micul dejun* (deprinderi specifice)
9,00 – 11,00	Jocuri şi activităţi alese	Activitate pe domenii de experienţiale	Rutină: *Întâlnirea de dimineaţă* (15 min.) Rutină şi tranziţie: *Ne pregătim pentru activităţi!* (deprinderi de igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire)
11,00 – 13,30	Jocuri şi activităţi recreative	-	Activitate opţională (prima activitate de acest tip la nivel II) Rutină şi tranziţie: *În aer liber !* (deprinderi igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire) Rutină : *Masa de prânz* (deprinderi specifice)

13,30 – 15,30	Activităţi de relaxare Jocuri şi activităţi alese	-	Rutină şi tranziţie: *Ne pregătim să ne relaxăm!* (deprinderi de igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire)
15,30 - 16,00	-	-	Rutină: *Gustarea* (deprinderi specifice)
16,00 – 17,30	Jocuri de dezvoltare a aptitudinilor individuale	Activităţi recuperatorii pe domenii de experienţiale	Rutină şi tranziţie: *Din nou la joacă!* (deprinderi de igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire) Activitate opţională (singura activitate de acest tip la nivel I sau a doua, la nivel II)
17,30	-	-	Rutină: *Plecarea copiilor acasă* (deprinderi specifice)

ANEXA 4

NOTIFICARE nr.41945/18.10.2000
cu privire la organizarea activităților opționale în unitățile de învățământ preşcolar

Având în vedere OM nr.4481/08.09.2000 cu privire la aplicarea noului plan de învățământ şi a programei pentru nivelul preşcolar (3-6/7 ani), precum şi Metodologia de aplicare a planului pentru învățământul preşcolar, parte componentă a prezentului ordin (anexa 2),

Considerând prevederile Legii 128/1997, art.42(1), art.43 lit.a) şi art.44 (1), (3) şi (4), relativă la norma didactică şi condițiile de salarizare a personalului didactic,

Pentru organizarea corespunzătoare şi buna desfăşurare a activităților opționale în învățământul preşcolar, începând cu anul şcolar 2000-2001,

Se vor lua toate măsurile în vederea respectării prevederilor legale în procesul de organizare şi desfăşurare a activităților opționale:

1. În cazul în care activitatea opțională este desfăşurată *de către educatoare, în timpul programului,* ea face parte din norma cadrului didactic. Pentru activitățile opționale de limba modernă sau de inițiere în utilizarea calculatorului educatoarea va face dovada calificării în domeniul respectiv.

2. Pentru cazurile în care educatoarea (sau un alt cadru didactic) dispune de timpul necesar pentru desfăşurarea unei activități opționale la grădiniță şi, în acelaşi timp, are calificarea necesară, opționalul va fi considerat ca *activitate didactică desfăşurată în afara programului.* **Plata** pentru această activitate **se va face în regim de plata cu ora sau cumul din veniturile proprii ale unității de învățământ** (donații sau sponsorizări), cu respectarea prevederilor legale.

3. Dacă se recurge la *colaborarea cu fundații, asociații, agenți economici, persoane fizice autorizate (fie că sunt sau nu cadre didactice)* **plata** pentru activitatea opțională **se va face tot din veniturile proprii ale unității** (donații sau sponsorizări). Şi în acest caz, se va solicita persoanei care desfăşoară activitatea opțională să facă dovada calificării.

4. Direcția Generală Învățământ Preuniversitar, Inspectoratele şcolare județene (şi Inspectoratul şcolar al municipiului Bucureşti), conducerile unităților de învățământ preşcolar vor îndeplini prevederile prezentei Notificări.

ANEXA 5

NOTA nr.28.259/09.03.2000

privind documentele de evidență a activității educatoarelor din învățământul preuniversitar

Învățământul preşcolar, componentă a sistemului național de învățământ, prezintă câteva aspecte diferite de restul sistemului în ceea ce priveşte documentele de evidență a activității educatoarei.

Din această perspectivă, remarcăm faptul că educatoarea, care lucrează efectiv c la grupă cu copiii 5 ore pe zi (fiecare tură în parte), se confruntă cu următoarele probleme:

- Activitatea didactică este planificată săptămânal, în acord cu planul de învățământ şi cu schema orară;
- Aceeaşi activitate didactică trebuie consemnată zilnic în condica de activități, operându-se în două documente distincte practic acelaşi lucru, singura diferență fiind aceea că în condică trebuie să se şi semneze;
- În unele unități există, în paralel, şi o condică de prezență, unde educatoarele se semnează la începutul programului şi la sfârşitul acestuia.

Având în vedere faptul că în învățământul preşcolar este foarte prețios timpul pe care educatoarea îl acordă lucrului efectiv cu copiii, precum şi pregătirii pentru activități, care este mult mai meticuloasă decât în restul sistemului şi că la acest nivel educatoarea nu îşi efectuează programul mutându-se de la o grupă la alta, ci la aceeaşi grupă pe toată perioada zilei, date fiind argumentele de mai sus, se recomandă:

- Planificarea activității instructiv-educative, pe care educatoarea o completează să constituie document juridic justificativ atât al prezenței efective la grupă, cât şi al parcurgerii programului zilnic cu copiii. Pentru aceasta, în planificare se va introduce o rubrică pentru semnătura de confirmare a realizării activităților propuse.
- Condica de activități, completată până în prezent, să fie înlocuită cu condica de prezență în care educatoarea să se semneze la începutul şi la sfârşitul programului.

ADRESA nr.40.377/2.09.2000

privind documentele de evidență a activității educatoarelor din învățământul preuniversitar care lucrează la grupele cu predare în limba minorităților naționale

În învățământul preşcolar, timpul pe care educatoarea îl acordă lucrului efectiv cu copiii şi pregătirii pentru activități este foarte prețios. Pentru eliminarea paralelismului inutil în documente şi ținând cont de faptul că la acest nivel educatoarea nu îşi efectuează programul mutându-se de la o grupă la alta, ci la aceeaşi grupă pe toată perioada zilei, ministerul a transmis Nota nr.28.259/09.03.2000 cu privire la documentul juridic „Condica de prezență şi evidență a activității educatoarei” prin care s-a realizat comasarea Condicii de activitate cu Planificarea activității instructiv-educative.

Menționăm faptul că, pentru grupele de preşcolari cu predare în limba minorităților naționale, acest document va fi completat în limba română. Pentru toate celelalte documente ale educatoarei (inclusiv proiectele de activitate), cadrele didactice de la aceste grupe au libertatea de a folosi limba maternă.

Inspectoratele şcolare vor urmări aplicarea corectă a prevederilor cuprinse în nora menționată şi în prezenta adresă.

Programa a fost aprobată prin Ordin al Ministrului Educației nr. 4686 / 05.08.2003 (Anexa 5).

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ŞI TINERETULUI

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAME ŞCOLARE REVIZUITE

EDUCAȚIE MUZICALĂ

CLASELE I – A II-A

Bucureşti, 2003

INTRODUCERE

Documentul de față reprezintă curriculum-ul de *Educație muzicală* pentru clasele I – a II-a. Acesta are rolul de a regla activitatea didactică a învățătorilor care predau această disciplină şi de a furniza informații privind aşteptările şcolii şi ale comunității față de elevi.

Scopul educației muzicale constă în dezvoltarea sensibilității estetice a elevilor, a capacităților de receptare şi exprimare muzicală, prin activități practice de cântare (vocală şi instrumentală) şi prin audiții muzicale.

Noul curriculum ține cont de schimbarea referitoare la debutul şcolarității la 6 ani. Aceasta semnifică deplasarea accentului (mai ales în primii 2 ani) către activități concrete, utilizând foarte mult jocul, mişcarea, obiectele şi instrumentele care produc diverse sunete.

Educația muzicală, componentă de bază a educației artistice în şcoala primară, dispune de valențe formative multiple, vizând toate resorturile personalității umane, atât pe cele afective cât şi pe cele psiho-motrice şi intelectuale.

Educația muzicală la ciclul primar se desfăşoară în două etape: **etapa oral intuitivă** (a prenotației), în care muzica se învață exclusiv după auz, prin ascultare şi cântare, mişcare şi acompaniament ritmic de jucării sonore sau instrumente de percuție, şi **etapa notației** (a scris-cititului muzical), în care cunoaşterea şi aplicarea elementelor de limbaj muzical se realizează în mod conştient.

Forma actuală a curriculum-ului constituie adecvarea la nivelul ciclului primar a unor principii de proiectare curriculară care au menirea să asigure coerența acestei discipline, principii care constituie, în fapt, dominantele noului curriculum.

I. OBIECTIVE CADRU

1. **Valorificarea în practica muzicală vocală şi instrumentală a elementelor de limbaj muzical receptate**
2. **Exprimarea prin muzică**

CLASA I

A. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ŞI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Valorificarea în practica muzicală vocală şi instrumentală a elementelor de limbaj muzical receptate

	Obiective de referință	**Exemple de activități de învățare**
	La sfârşitul clasei I elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei I se recomandă următoarele activități:*
1.1.	să diferențieze auditiv sunete diverse din natură şi din mediul înconjurător	- exersarea acuității auditive prin joc;
1.2.	să diferențieze sunetele cântate de cele vorbite	- audierea comparată prin jocuri de intuire a sunetelor cântate şi vorbite;
1.3.	să reproducă un repertoriu de cântece receptate după auz, respectând intonația corectă	- redarea fragmentară şi integrală în colectiv, în grupuri mici şi individual a cântecelor din repertoriul propus, (10-15 cântece cu ambitusul do1-la2); - exersarea deprinderilor de cântare în grup, în poziție lejeră, cu emisie naturală şi dicție corectă;
1.4.	să evidențieze prin mişcarea corpului conținutul de idei al textului	- exersarea prin joc a mişcării sugerate de ritmul şi de textul melodiei;
1.5.	să diferențieze auditiv calitățile sunetului muzical (intensitatea, durata, înălțimea)	- audierea comparată şi recunoaşterea auditivă a sunetelor de intensități diferite (tare-încet); - audierea comparată (prin jocuri) a unor sunete de durate diferite, nedefinite (lungi-scurte); - reproducerea vocală, cu jucării muzicale şi/sau **cu bătăi din palme* a unor onomatopee, recitative şi **formule ritmice (două măsuri);* - audierea comparată (jocuri) a unor sunete de înălțimi diferite (înalte-joase) şi asocierea lor cu mişcări corporale;
1.6.	să recunoască auditiv, după structura ritmică, cântecele învățate	- marcarea structurii ritmice a cântecului, prin bătăi din palme, mişcări corporale, jucării muzicale; - detaşarea structurii ritmice a primului vers sau a altui vers reprezentativ şi marcarea acesteia; - identificarea cântecelor după structura ritmică a versului ales, receptată auditiv; - interpretarea alternativă, de la vers la vers, vocal şi în gând, timp în care se marchează sonor timpii măsurii din cântec (audiție interioară, prin joc).

2. Exprimarea prin muzică

	Obiective de referință	**Exemple de activități de învățare**
	La sfârşitul clasei I elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei I se recomandă următoarele activități:*
2.1.	să interpreteze cântecele din repertoriu în nuanță medie	- cântarea colectivă în nuanță medie firească, cu participare afectivă; - participarea la serbări;
2.2.	să cânte în aranjamente armonico-polifonice simple	– cântarea pe grupe alternative, cu solist şi cor, personaje;
2.3.	**să cânte în grup sau individual, cu acompaniamentul instrumentului muzical mânuit de cadrul didactic*	*– interpretarea cântecelor cu acompaniamentul instrumentului mânuit de cadrul didactic;*

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
2.4.	să acompanieze liber şi spontan cântecele	- acompanierea cântecelor cu propriul corp (bătăi din palme, pe genunchi, pe masă, cu talpa pe podea); - acompanierea cu jucării muzicale (tobă, lemne, clopoțel, tamburină, gong);
2.5.	să îşi exprime impresia față de muzica audiată prin crearea de jocuri colective	- audierea unor piese din folclorul copiilor (înregistrări sau direct); - audierea unor piese din muzica cultă; - mişcarea liberă; - mişcarea dirijată; - mişcarea diferențiată pe grupe (personaje);
2.6.	să improvizeze spontan combinații ritmice, de tipul celor din folclorul copiilor	- crearea spontană a unor combinații ritmice de silabe onomatopeice, în jocuri colective de creație; - crearea spontană a unor combinații ritmice de silabe onomatopeice, însoțite de mişcare.

B. CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

- **Cântarea vocală** în colectiv (poziția, emisia naturală, dicția, sincronizarea)
- **Cântarea instrumentală**
  - jucării muzicale;
  - percuție corporală;
  - cântarea cu acompaniament.
- **Elemente de limbaj muzical**
  1. **Timbrul**
     - sunete din natură şi din mediul înconjurător;
     - sunete vocale-instrumentale;
  2. **Ritmul**
     - sunete lungi şi scurte
     - marcarea structurilor ritmice pe cântec şi **detaşat*;
     - audiția interioară;
     - recunoaşterea auditivă a structurilor ritmice din cântece;
     - improvizația spontană colectivă.
  3. **Melodia**
     - sunete înalte şi joase;
     - genuri muzicale: folclorul copiilor.
  4. **Interpretarea**
     - sunete care se aud tare-încet;
     - procedee armonico-polifonice: grupe alternative, solist-cor;
     - mişcarea pe muzică (liberă, ritmică);
     - nuanțe (tare-încet, mediu);
     - acompaniamentul ritmic cu jucării muzicale şi **cu instrument mânuit de cadrul didactic*.

Sugestii pentru repertoriul de cântece

- *Noi acum suntem şcolari* – Aurel Ivăşcanu
- *Cărticica mea* – din folclorul copiilor
- *Furnicile* – din folclorul copiilor
- *Toamna* – N. Buicliu
- *Cositul* – din folclorul copiilor
- *Toamna* – Ion Potolea
- *Răţoiul* – D. D. Stancu
- *Şi-am plecat să colindăm* – din folclorul copiilor
- *Voinicii* – N. Ionescu
- *Pe câmp* – N. Ionescu
- *Joc - popular*
- *Fluturaş* – C. Romaşcanu
- *Meşterul fierar* – Iovan Miclea
- *Moara* – C. Mereş
- *Trenul* - C. Mereş
- *Unu, doi* – Al. Pascanu
- *Şade raţa* - Al. Pascanu
- *Săniuţa* – L. Comes
- *Drumul* - L. Comes
- *Cântec de primăvară* - *L. Comes*
- *Coroana – Gr. Teodosiu*
- *Melodie – W. A. Mozart*
- *Iepuraşii* – din folclorul copiilor
- *Soldaţii* – după G. Breazul şi N. Saxu

CLASA A II-A

A. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ŞI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Valorificarea în practica muzicală vocală şi instrumentală a elementelor de limbaj muzical receptate

	Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
	La sfârşitul clasei a II-a elevul va fi capabil:	*Pe parcursul clasei a II-a se recomandă următoarele activități:*
1.1.	să diferențieze sursa sonoră şi direcția de propagare a sunetului	– exersarea acuității auditive de diferențiere timbrală şi spațială a sunetelor;
1.2.	să diferențieze sunetele vocale de cele instrumentale	- audierea comparată (prin jocuri) şi intuirea sunetelor cântate şi vorbite, emise vocal şi instrumental; - recunoaşterea acestor sunete în cadrul jocurilor;
1.3.	să reproducă un repertoriu de cântece receptate după auz, respectând disciplina impusă de cântarea în colectiv	- redarea fragmentară şi integrală în colectiv, în grupuri mici şi individual a cântecelor din repertoriul propus (15-20 de cântece cu ambitusul do1-do2), respectând intonația corectă; - exersarea deprinderilor de cântare în colectiv sincronizată (poziție, preluarea tonului, respectarea semnalului de început, emisie naturală, dicție, sincronizare);
1.4.	să evidențieze prin mişcare elementele de limbaj muzical întâlnite în melodia cântecului	- exersarea prin joc a mişcărilor sugerate de ritmul, metrul, textul şi de **mersul melodiei*; - audierea unor lucrări de factură diferită; - asocierea cu mişcări diferențiate a nuanțelor contrastante şi a timbrului vocal, comparativ cu cel instrumental;
1.5.	**să delimiteze prin mişcare diferențiată strofa de refrenul cântecului*	- *marcarea structurii cântecului prin respirație şi prin mişcare;*
1.6.	să diferențieze în cântare calitățile sunetelor muzicale (intensitate, durată, înălțime)	- audierea comparată, prin jocuri, a sunetelor de intensități diferite (tare-încet); - emiterea vocală, prin jocuri; - recunoaşterea auditivă, prin jocuri, a sunetelor de intensități diferite (tare-încet); - audierea comparată, prin jocuri, a unor sunete de durate diferite (lungi-scurte); - reproducerea vocală, cu jucării muzicale şi cu bătăi din palme a unor onomatopee, recitative şi **formule ritmice din cântece* (două măsuri); - familiarizarea vizuală cu semnele duratelor de pătrime, optime, doime şi pauza de pătrime (exerciții percuție); - audierea comparată, prin jocuri, a unor sunete de înălțimi diferite (înalte-joase, **în succesiune ascendentă-descendentă*); - **reprezentarea convențională (grafică) a înălțimii*;
1.7.	să recunoască auditiv, după structura ritmică şi după cea melodică, cântecele învățate	- marcarea, prin bătăi din palme, prin mişcări corporale, cu ajutorul jucăriilor muzicale, a structurii ritmice a cântecului; - interpretarea cântecului cu audiție interioară, prin joc; - detaşarea structurii ritmice a primului vers sau a altui vers reprezentativ şi marcarea acesteia; - identificarea cântecelor audiat după structura ritmică a versului ales; - identificarea cântecelor după melodia receptată auditiv a primului vers.

2. Exprimarea prin muzică

Obiective de referință		Exemple de activități de învățare
2.1.	să utilizeze nuanța adecvată în cântarea colectivă, potrivit conținutului de idei şi caracterului melodiei	- cântarea colectivă în nuanța potrivită conținutului de idei şi caracterului melodiei; - aprecierea contribuției proprii la interpretarea colectivă; - participarea la serbări;
2.2.	să cânte în aranjamente armonico-polifonice simple, vocal şi **vocal-instrumental*	– cântarea pe grupe (alternativ, în lanț, în dialog), de la un vers la altul;
2.3.	**să cânte în grup şi individual, cu acompaniamentul instrumentului muzical, mânuit de cadrului didactic*	*– Interpretarea cântecelor cu acompaniamentul instrumentului mânuit de cadrul didactic*;
2.4.	să acompanieze cântecele, marcând ritmul şi timpii egali ai măsurii	- acompanierea cu propriul corp (bătăi din palme, pe genunchi, pe masă, pe piept, cu talpa pe podea); - acompanierea cu jucării muzicale (tobă, lemne, clopoțel, maracas, trianglu, tamburină, gong);
2.5.	**să clasifice cântecele învățate*	- *corelarea corespondențelor dintre conținutul de idei şi caracterul melodiei*; - *diferențierea tematică a cântecelor*; - *selectarea cântecelor de interpretat în anumite momente ale lecției sau pentru serbări*; - *compararea cântecelor din repertoriu.*
2.6.	să îşi exprime impresia față de muzica audiată, prin utilizarea mijloacelor de exprimare specifice altor discipline	- audierea unor creații folclorice legate de obiceiurile de iarnă; - audierea unor piese din muzica cultă; - mişcarea pe muzică; - povestirea orală imaginară, inspirată de muzică; - dialog spontan (personaje, animale);
2.7.	**să improvizeze spontan combinații muzicale melodice, însoțite de mişcare*	- *crearea spontană a unor combinații ritmice de silabe onomatopeice, în jocuri colective de creație*; - *crearea spontană a unor combinații ritmice de silabe onomatopeice, însoțite de mişcar*; - *cântarea motivelor ritmice pe melodii improvizate spontan, după modelul folclorului copiilor.*

B. CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

- **Cântarea vocală**
  - deprinderi specifice de cânt (emisia naturală, dicția),
  - deprinderi de cântare în colectiv (ton, semnal de început, sincronizarea).
- **Cântarea instrumentală**
  - jucării muzicale;
  - percuție corporală;
  - cântarea cu acompaniament.
- **Elemente de limbaj muzical**

1. Timbrul
  - surse sonore din natură şi din mediul înconjurător;
  - sunete cântate-vorbite;
  - sunete vocale-instrumentale.

1. Ritmul
  - sunete lungi şi scurte;
  - marcarea structurilor ritmice;
  - marcarea timpilor egali ai măsurii;

- audiția interioară;
- recunoaşterea auditivă a structurilor ritmice din cântece;
- improvizația ritmică spontană;
- urate muzicale: pătrimea, optimea, doimea şi pauza de pătrime.

2. **Melodia**
   - sunete înalte-joase;
   - mersul melodiei;
   - legătura dintre text şi melodie (**strofa şi refrenul*);
   - structurilor melodice din cântece;
   - **elemente de construcție a melodiei: început, sfârşit*;
   - **improvizația melodică*;
   - genuri muzicale: folclorul obiceiurilor de iarnă.
3. **Interpretarea**
   - procedee armonico-polifonice: grupe alternative, solist-cor, lanț, dialog;
   - nuanțe: tare-încet-mediu;
   - mişcarea pe muzică (liberă, ritmică, pe timpii măsurii, inspirată de caracterul muzicii).

Sugestii pentru repertoriul de cântece

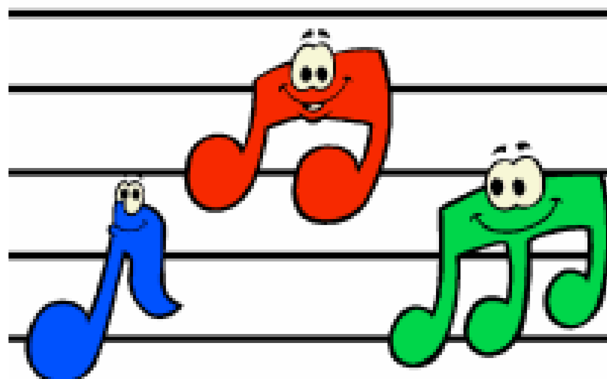
- *Noul an de şcoală* – Ion Potolea
- *Ecoul* – melodie populară
- *Păsărelele* – Timotei Popovici
- *Ghicitoarea* - Aurel Ivăşcanu
- *Zidarii* – Liviu Comes
- *Iepuraş, drăgălaş* – după Al. Voevidca
- *La pădure* – din folclorul copiilor
- *Iarna veselă* – Gr. Teodosiu
- *Broscuţele* - ***
- *Păsărica aurie* – C. Romaşcanu
- *Sosirea rândunicii* – G. Ucenescu
- *Floricică dragă* - C-tin Zamfir
- *Tot ce e pe lume* – D. D. Stancu
- *Meşterul fierar* – Iovan Miclea
- *Culesul viilor* – Ion Potolea
- *Cântece de bucurie* – D. Voiculescu
- *E pe lume un băiat* – Mihai Petrov
- *Nu lăsa pe mâine* – D. D. Stancu
- *Mişcă vântul frunzele* – D. Cuclin
- *Iepuraşii* – din folclorul copiilor
- *Albiniţa mea* – după Delcasso
- *Hora* – din folclorul copiilor
- *Copilul călăreţ* – T. Popovici
- *Ploaia* – C. Mereş
- *Cucule, pasăre sură* – I. D. Chirescu

III. STANDARDE CURRICULARE DE PERFORMANȚĂ PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

	Obiective cadru		Standarde
1	Valorificarea în practica muzicală vocală şi instrumentală a elementelor de limbaj muzical receptate	**S1.**	Cântarea vocală în colectiv şi în grupe mici a unui repertoriu de cântece pentru copii format din 10 cântece
		S2.	Citirea şi acompanierea unor cântece cu o problematică muzicală redusă
2	Exprimarea prin muzică	**S3.**	Interpretarea repertoriului în aranjamente simple armonico-polifonice, cu acompaniamente ritmice, vocale şi vocal-instrumentale, sub formă de joc
		S4.	Transpunerea elementelor de limbaj muzical şi a propriilor trăiri în mişcarea corporală (liberă, dirijată, de dans)

Notă: Această programă este valabilă şi pentru şcolile în care predarea se face în limbile minorităților naționale.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3

METODE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE ÎN EDUCAȚIA MUZICALĂ

Scopuri şi obiective

Scopul modulului este transmiterea metodelor specifice de predare a muzicii la primari şi preşcolari. Această unitate prezintă diferitele metode de predare şi învățare a muzicii, adaptate specificului nivelului cognitiv al elevilor. Cursanții vor învăța efectiv să predea muzica.

Obiectivele unității:

1. *Prezentarea şi explicarea diferitelor metode de predare specifice. Cursanții vor achiziționa cunoştințele specifice predării muzicii.*
2. *Exersarea diferitelor metode, exemplificare practică.*
3. *Transmiterea unei organizări teoretice şi practice a îmbinării metodelor.*

I. METODE DE ÎNVĂȚĂMÂNT. ASPECTE GENERALE PRIVIND METODELE DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Metodele de învățământ prezintă modalitățile prin care pe baza principiilor didactice se realizează obiectivele educaționale propuse.
Metodele de învățământ servesc următoarelor scopuri:

- Să transmită cunostinte;
- Să verifice gradul de asimilare al acestora (feed-back);
- Să dezvolte capacitățile creatoare ale elevului;
- Să dezvolte deprinderile practice (abilitatile psiho-motorii).

Funcțiile metodelor didactice

- Comunicativă, de transmitere a noi cunoştințe / abilități / atitudini.
- Cognitivă, de dobândire de noi cunoştințe / abilități / atitudini.
- Normativă, de organizare, dirijare şi corectare continuă a procesului de instruire
- Motivațională, de a stârni şi menține interesul elevului,curiozitatea, dorința de cunoaştere şi acțiune.
- Operațional-instrumentală, ca intermediar între elev şi unitatea de conținut. PROFESORUL este un reprezentant al ştiinței care mediază, prin intermediul metodelor, accesul la cunoaştere.
- Formativ-educativă, de exersare şi dezvoltare a proceselor psihice şi motorii, simultan cu însuşirea cunoştințelor, formarea deprinderilor, dezvoltarea aptitudinilor, opiniilor, convingerilor, sentimentelor şi calităților morale.

Caracteristicile metodelor de învățare:
- Să respecte conținutul ştiințific al disciplinei;
- Să respecte următoarele principii didactice:
  - ✓ principiul inerției
  - ✓ principiul sistematizării si accesibilitatii.
- Să rezolve problema raportului cum învățăm – ce învățăm.
- Din punct de vedere aplicativ să reprezinte simultan conținutul ştiințific, abilitățile pedagogice şi praxiologice.

Criterii de clasificare a metodelor:

1. *Din punct de vedere al vechimii metodelor:*
   - Metode tradiționale:
     - Expunerea
     - Conversația
     - Dezbaterea
     - Exercițiul
   - Metode moderne:
     - Modelarea
     - Problematizarea
2. *Din punct de vedere al obiectivelor dorite:*
   - Metode de predare:
     - ❖ Expunerea
     - ❖ Demonstrația
     - ❖ Descrierea
     - ❖ Explicația
     - ❖ Povestirea
   - Metode de învățare:
     - ❖ Decoperirea
     - ❖ Problematizarea
     - ❖ Lucrul cu manualul
3. *Din punct de vedere al acționalității*

A. Metode de acțiune reală asupra realității

- Exercițiul: executarea repetată, conştientă şi sistematică a unor acțiuni, operații sau procedee în scopul formării deprinderilor practice şi intelectuale sau a îmbunătățirii unei performanțe Tipuri:

  - introductive,
  - curente,
  - de consolidare,
  - de verificare,
  - individuale,
  - de grup,
  - dirijate/ semi-dirijate / creative.
- Proiectul: cercetare orientată spre un scop bine precizat, care este realizată prin îmbinarea cunoştinţelor teoretice cu activitatea practică, finalizate cu un produs.

B. Metode de acţiune fictivă (simulată) asupra realităţii

- Jocul didactic: îmbină elementele instructive şi formative cu elemente distractive şi pot fi utilizate în predarea diferitelor discipline de învăţământ. Tipuri:
  - jocuri senzoriale
  - logico-matematice
  - de orientare
  - de creaţie
  - de rol
  - de îndemânare (motrice, practice etc.)
  - de limbă, etc.
- Învăţarea pe simulatoare: utilizarea unor sisteme tehnice artificiale, construite prin analogie cu cele originale.

C. Metode de explorare directă a realităţii

- Observaţia: urmărirea şi înregistrarea sistematică a datelor despre obiecte şi fenomene, în scopul cunoaşterii lor. Forme:
  - dirijată,
  - independentă,
  - spontană,
  - de scurtă/lungă durată etc.
- Experimentul: provocarea intenţionată a unui fenomen în scopul studierii acestuia. Tipuri:
  - demonstrativ,
  - aplicativ,
  - de laborator,
  - natural,
  - individual/echipă etc.
- Studiul de caz: presupune confruntarea elevului cu o situaţie din viaţa reală („caz") cu scopul de a observa, înţelege, interpreta sau chiar soluţiona. Un caz reflectă o situaţie tipică, reprezentativă şi semnificativă pentru anumite stări de lucruri. Cerinţe solicitate:
  - autenticitate
  - implică o situaţie-problemă, care cere un diagnostic sau o decizie;
  - complet şi relevant în raport cu obiectivele fixate;
  - stimulativ pentru elevi.

D. Metode de explorare indirectă a realităţii

- Demonstraţia: prezentarea obiectelor şi fenomenelor reale sau substitute ale acestora, pe baza unui suport material (natural, figurativ sau simbolic). Forme:
  - demonstraţia cu ajutorul obiectelor naturale
  - demonstraţia cu substitute (bi-tridimensionale, simbolice) / cu ajutorul mijloacelor tehnice audiovideo / demonstraţia logică.

- Modelarea: utilizarea modelelor prin care se reprezintă simplificat, dar esențial, caracteristici ale obiectelor şi fenomenelor, dificil de perceput şi cercetat în mod direct.

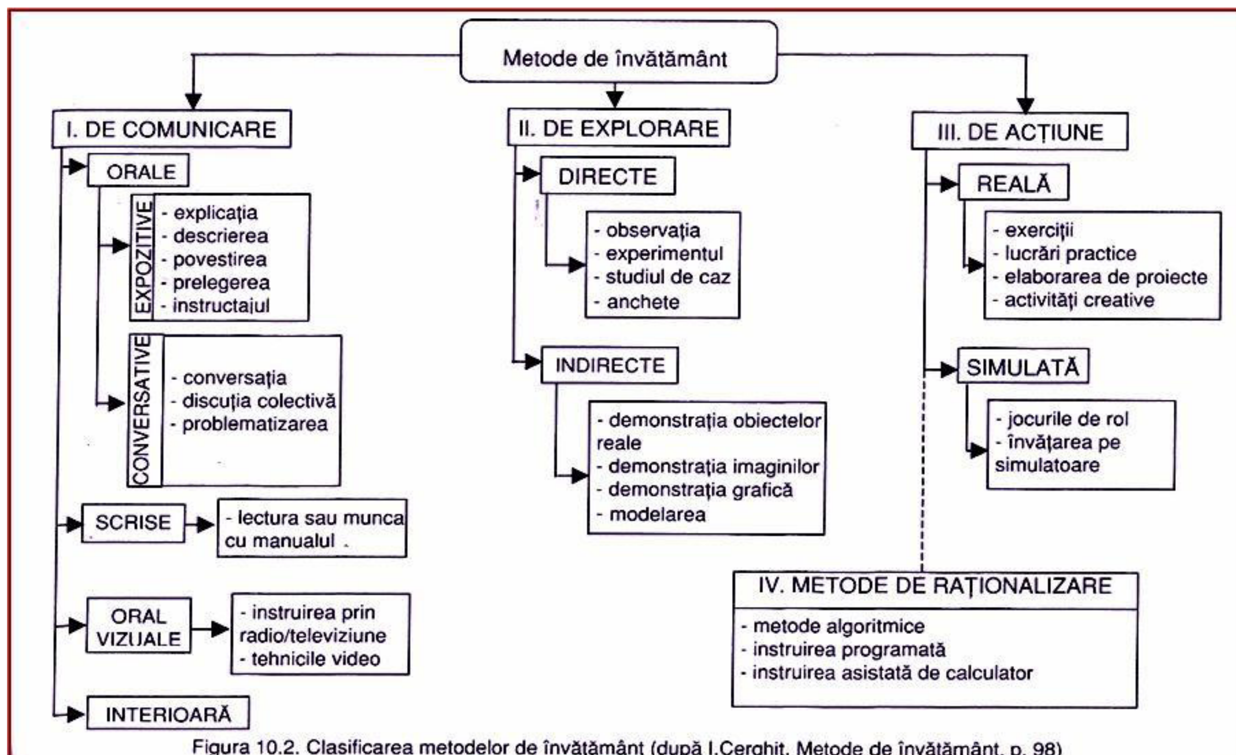

Figura 10.2. Clasificarea metodelor de învăţământ (după I.Cerghit, Metode de învăţământ, p. 98)

II. METODE SPECIFICE PREDĂRII ACTIVITĂȚILOR DE EDUCAȚIE MUZICALĂ

„Metoda este un ansamblu de reguli sigure şi uşoare, grație cărora cine şi le va fi însuşit nu va lua niciodată ceva fals drept ceva adevărat şi va ajunge, cruțându-şi puterile minții şi mărindu-şi progresiv ştiința, la cunoaşterea adevărată a tuturor acelora de care va fi capabil".

R. Descartes

Prin metodă se înțelege un procedeu, un mijloc favorabil pentru realizarea unui anumit scop. O altă definție ar fi totalitatea procedeelor practice, cu ajutorul cărora se predă o ştiință, o disciplină. Pentru a evita confuziile, mai amintim alte două accepțiuni: ansamblul mijloacelor proprii pentru realizarea unui scop; manual pentru învățarea unei limbi, a unui instrument.

De la metodă s-a format şi cuvântul metodică, prin care se înțelege - aşa cum am mai arătat - o ramură a pedagogiei care studiază principiile şi metodele de predare proprii fiecărei discipline şcolare. Specificul acestora oferă posibilitatea diferențierii metodicilor, prin concretețea şi adaptarea metodelor şi procedeelor.

Nu există metode care să aparțină în mod exclusiv unei discipline, dar ele au un caracter specific pentru fiecare. în acelaşi timp, trebuie remarcat şi faptul că nu toate obiectele de învățământ folosesc aceleaşi metode, ci ele se selectează şi se adaptează pe concretul disciplinelor şcolare. Mai trebuie subliniat faptul că absența metodelor sau derularea unor demersuri improvizate, în afara metodelor, periclitează activitatea educațională. Ca şi în cazul legilor, cea mai ineficientă metodă este superioară absenței ei.

Lucrările de pedagogie şi de metodică disociază metodele de procedee, considerându-le pe acestea din urmă detalii ale celor dintâi. Ele clasifică metodele în funcție de mai multe criterii:

- scopul şi obiectivele lecțiilor,
- conținuturi,
- măsura implicării educaților.
- măsura implicării educatorilor.

Ultimele două este cel care are în vedere tipurile de activități realizate şi raportul dintre educator şi educat, distingându-se metode de predare, de învățare şi de creativitate. Metodele urmăresc realizarea parametrilor proceselor de învățământ înțeles în forma sa complexă: predare - învățare - evaluare.

Fiecare disciplină are metode proprii sau îşi adaptează metodele generale amintite mai sus şi care diferă - după cum se vede - în funcție de criteriile de clasificarea şi de la o lucrare la alta. Cele mai importante metode folosite în educația muzicală sunt: exercițiile, demonstrarea, explicarea, conversația, algoritmizarea, jocul didactic etc, răspunzând complexului proces de percepere, înțelegere, receptare şi interpretare.

Perceperea muzicii se realizează prin audiții dirijate în care ascultătorii sunt învățați ce şi cum trebuie să urmărească, prin explicații, prin perceperea auditivă şi vizuală.. Demonstrarea se interferează cu explicația. Conversația ajută procesul de decodificare

a limbajului muzical. Exercițiile ajută interpretarea dar şi înțelegerea şi receptarea. Metodele se adaptează în funcție de mai multi factori

1. nivelul intelectual şi muzical al elevilor:
   - în etapa oral-intuitivă domină demonstrarea şi exercițiile îmbinate cu jocuri;
   - la clasele superioare se extinde metoda exercițiilor pentru formarea unor deprinderi interpretative şi de receptare;
2. după tipurile de lecții:
   - de comunicare - de predare;
   - de fixare şi recapitulare;
   - de evaluare - aici pot apărea metode scrise;
3. după momentele în care se folosesc în lecție:
   - metoda exercițiilor pentru formarea şi consolidarea unor deprinderi;
   - audițiile sunt însoțite de explicații, demonstrații şi conversații;
   - momentele de consolidare şi evaluare sunt dominate de conversații.

Educatorul trebuie să găsească cele mai potrivite adaptări ale metodelor în funcție de aceste criterii, clasă, de subiect şi de obiectivele orei.

1. EXERCIȚIILE

Este cea mai importantă metodă utilizată în educația muzicală, ea asigurând formarea priceperilor şi deprinderilor muzicale de interpretare şi înțelegere a esenței lucrărilor muzicale. Se poate afirma că metoda exercițiilor asigură realizarea tuturor celor patru obiective generale ale educației muzicale:

1. interpretarea unor lucrări sau fragmente de lucrări muzicale reprezentative;
2. receptarea limbajului muzical şi a conținutului unor lucrări valoroase din literatura muzicală universală şi națională;
3. cunoaşterea elementelor de limbaj muzical ca temelie pentru activitățile interpretative şi de receptare a muzicii;
4. cultivarea sensibilității, a fanteziei, imaginației şi creativității.

Metoda constă în realizarea conştientă, voită, repetată şi sistematică a unor operații ce urmăresc formarea unor capacități, abilități de execuție, interpretare şi decodificare a unor elemente de limbaj, integrate în exemple din marea literatură muzicală, de recunoaştere a unor elemente specifice şi legate de subiectul abordat în audiții, sau în consolidarea unor capacități şi în dezvoltarea unor aptitudini muzicale.

Importanța exercițiilor a fost subliniată de mulți pedagogi, cum ar fi Kerschensteiner căruia îi aparține celebra asertiune: "Elevul se instruieşte numai prin exercițiile pe care le face el însuşi". De altfel, metoda exercițiilor îl vizează în special pe elev, adresându-i-se lui, rolul profesorului diminuându-se până la limita de a asigura mersul progresiv al deprinderilor urmărite. Ea urmăreşte nu numai formarea unor deprinderi cu implicații muzicale, dar solicită participarea afectivă şi voliţională a elevilor.

Exercițiile se clasifică după mai multe criterii:

1. Clasificarea în funcție de apartenența elementelor muzicale de bază ce trebuie exersate:

a - exerciții melodice: de citire melodică, de intonare, de recunoaştere şi scriere a intervalelor, a unor scurte fragmente şi tronsoane melodice, exerciții de solfegiere melodică şi armonică etc. Exercițiile de intonare urmăresc două planuri care se intersectează: dezvoltarea vocii şi a auzului. Ele se folosesc îndeosebi în formarea deprinderilor de intonație a unor elemente mai dificile, cum ar fi alterațiile, intervalele melodice, scările şi modurile populare, tonalitățile şi pregătesc realizarea unui solfegiu sau învățarea unui cântec pornind de la solfegiu;

b - exerciții ritmice: de ritmizare, de citire ritmică, de recunoaştere şi de scriere a unor valori de note şi formule ritmice, de tactare, de dirijare, de recunoaştere şi aplicare practică a unor elemente ritmice specifice (măsura incompletă, anacruza, sincopa, contratimpul, trioletul, formulele ritmice cu punct de prelungire etc) ş. a.

c - exerciții polifonico-armonice: de cântare cu ison sau hang, în canon ş. a.;

d - exerciții pentru descoperirea şi aplicarea nuanțelor şi a tempourilor;

e - exerciții de recunoaştere a timbrurilor vocale şi instrumentale;

f - exerciții de compartimentare a discursului muzical în unități sintactice;

g - exerciții pentru cultivarea vocii şi pentru dezvoltarea auzului muzical - se efectuează sub formă de exerciții speciale constând din mici vocalize, practicate, de obicei, în momentul de cultură vocală, având ca principal scop formarea unor deprinderi de respirație şi de emisie corecte, de omogenizare, de suplețe, de dezvoltare a ambitusului şi a memoriei muzicale etc. Aceste exerciții de intonație justă, de emisie clară, de respirație în concordanță cu frazarea muzicală, de dicție corectă, de omogenizare şi suplețe a vocii, au un traseu evolutiv de la o clasă la alta, de la un ciclu şcolar la altul. Ele trebuie aplicate în piesele muzicale învățate şi capătă aspecte speciale în cadrul activităților corale, în care au o importanță sporită, combinându-se cu cele de intonare şi mai ales cu cele armonice şi polifonice. Exercițiile pentru cultivarea vocii şi pentru dezvoltarea auzului muzical pot fi confecționate de către educator, ținând seama de posibilitățile concrete ale elevilor şi de obiectivele urmărite sau preluate din cele deprinse la activitățile corale din perioada formării sale. în aceeaşi categorie se încadrează exercițiile de intonație necesare pentru însuşirea intervalelor, sau de fixare a intervalelor specifice tonalității.

h - exerciții de solfegiere şi dictare orală şi/ sau scrisă - sunt cele mai complexe din activitatea educațională, antrenând vocea, simțul melodic, ritmic şi metric, concordanța dintre scris-citit şi intonat, tactare, într-o formă mai concisă, simțul văzului, al auzului, tactare etc.

Se cunosc două tipuri de solfegiere:

- prin imitarea cântării model a educatorului, care în ultimă instanță devine o formă specială de cântare după auz, în care silabele cuvintelor iau locul silabelor date de numele notelor;
- solfegierea propriu-zisă sau descifrarea unui cântec pe baza fixării auditive a intonațiilor şi a duratelor valorilor de note, precedată, acolo unde este cazul, de exerciții pregătitoare de intonare, de citire ritmică şi ajungând cu interpretarea expresivă a solfegiului sau a cântecului însoțit de textul poetic.

Operația inversă de recunoaştere după auz a unor elemente muzicale legate de înălțime şi durată a sunetelor - dictarea orală şi/ sau scrisă - are rolul de a confirma temeinicia cunoştințelor şi deprinderilor legate de scris-citit. Operația de dictare

muzicală evoluează şi ea în timp, pornindu-se de la recunoaşterea unuinumăr redus de sunete diferite ca înălțime şi durată, prin scurte dictări orale şi ajungând la faza superioară - dictare scrisă, eventual combinată cu cea orală, formă cu mari beneficii în dezvoltarea capacităților de receptare. Dictările muzicale pot ajuta la însuşirea solfegierii şi a unei piese muzicale, devenind un mijloc de învățarea a acesteia. Ele urmează traseul: ascultare, intonare, reproducere, recunoaşterea sunetelor, scrierea lor.

i - exerciții de cultivare a memoriei muzicale – se aplică mai ales în cadrul momentului pregătitor al lecțiilor, prin exercițiile de cultură vocală, în momentul însuşirii sau a recunoaşterii după audiție a unei piese. în acest din urmă caz se pot avea în vedere reveniri ale unei teme, transformarea ei după principiul variațional. Se adaugă învățarea pe dinafară a unor fragmente muzicale din lucrări celebre sau a unor piese integrale de dimensiuni reduse. Profesorii cu experiență prezintă elevilor extrase ale unor teme uşor de memorat şi de urmărit, prezentate în scris, intonațional şi apoi în audiție. Memorizarea temelor şi a unor melodii principale, pe care se construieşte edificiul sonor al lucrărilor muzicale, este de mare importanță, dat fiind că prin aceasta elevii acumulează un bogat tezaur de cultură muzicală, dezvoltându-şi totodată sensibilitatea şi gustul artistic. Acest tip de exerciții de memorizare a unor teme muzicale celebre capătă aceeaşi importanță pe care o au textele literare şi mai ales anumite poezii pe care elevii şi le însuşesc prin aceleaşi metode. Ele au un rol deosebit în formarea şi dezvoltarea gustului estetic al elevilor şi pot fi extinse în activitățile desfăşurate la ansamblul coral.

j - exerciții de audiere şi de descoperire a unor elemente caracteristice în diferite lucrări muzicale - pregătesc operația de dezvoltare a gândirii abstracte care ajută la desluşirea de către elevi a imaginilor sonore ale unei lucrări muzicale. Şi această deprindere se dezvoltă pe etape: prima o constituie modalitatea cântării şi apoi a solfegierii în gând a unor unități sintactice dintr-o piesă muzicală, operație de mare eficiență pentru pregătirea audiției interioare. Aceasta reprezintă o operație abstractă bazată pe elemente muzicale însuşite şi reprezentate mintal, oricând reproductibile. Ea are o importanță excepțională în dezvoltarea muzicală a elevilor.

k - exerciții de caligrafie şi ortografie muzicală -urmăresc formarea deprinderilor de scris muzical îngrijit şi corect şi înlesnesc drumul elevilor spre abordarea unor partituri reprezentative din muzica universală şi românească.

l - jocuri didactice muzicale pentru stimularea creativității, fanteziei, imaginației, pentru socializarea elevilor şi pentru obținerea performanțelor muzicale interpretative - înmănunchiază mai multe tipuri de activități urmărind un plan vast al dezvoltării personalității elevilor. Adversarii acestor tipuri de activități caracteristice pornesc de la semnul egal care-1 pun între creația componistică propriu-zisă şi cea a copiilor, negând posibilitățile creatoare ale acestora din urmă.

În realitate, credem că este mai corect să se vorbească nu de exerciții de creație, ci de dezvoltare a creativității. Folclorul copiilor reprezintă dovada supremă a spiritului lor de creativitate şi oferă sugestii nebănuite pentru realizarea obiectivului legat de acest aspect şi a unor activități cu caracter ludic inspirate din creația lor sau generalizate prin practică. Printre cele din a doua categorie trebuie amintite exercițiile de intonație şi de ritmizare organizate sub formă de jocuri: alternanța dintre cântarea colectivă, individuală, interioară, exercițiile de creație cuprinzând elemente noi, cum ar fi formule ritmice sau melodice, alterațiile, creațiile de tip întrebare-răspuns, variațiuni ritmice ale unei teme ş. a. m. d..

m - exerciții pentru dezvoltarea imaginației reproductive şi creatoare a elevilor.

2. ***Clasificarea în funcție de complexitatea problemelor:***

- exerciții simple - urmărind, de obicei, doar o anumită problemă;
- exerciții complexe: exerciții ritmico-melodice, exerciții de recunoaştere şi de executare a unor unități sintactice.

3. ***Clasificarea în funcție de locul exercițiilor în lecție***:

- exerciții introductive, pregătitoare, de acomodare - se folosesc în momentul organizatoric al lecțiilor sau pentru pregătirea unei probleme mai dificile;
- exerciții de bază pentru formarea şi consolidarea unor deprinderi - se folosesc de obicei în momentele de predare şi de fixare a cunoştințelor şi deprinderilor;
- exerciții recapitulative sau de sinteză - se folosesc la sfârşitul unei teme ample sau în perioada premergătoare evaluării semestriale.

4. ***Clasificarea exercițiilor în funcție de importanța şi rolul acestora în lecție:***

- exerciții principale - importante în derularea lecțiilor;
- exerciții secundare - cu rol auxiliar în lecții.

5. ***Clasificarea exercițiilor în funcție de modul de realizare cu elevii:***

- în dialog,
- în lanț,
- alternativ,
- cu întregul colectiv,
- cu solist şi cor etc;

6. ***Clasificarea exercițiilor în funcție de obiectivul prioritar urmărit:***

- de memorare după auz: scări, tronsoane, game, moduri, cântece;
- de interpretare vocală;
- de caligrafie şi ortografie muzicală;
- de intonarea şi aplicare a elementelor de limbaj muzical;
- de recunoaştere (şi de reproducere - în unele cazuri) în urma unor audieri repetate, sau după forma arhitectonică a unor genuri muzicale şi a unor elemente stilistice;
- de dezvoltare a creativității şi imaginației; g - de identificare a unor elemente cunoscute anterior;
- de descoperire a unor elemente noi.

Metoda exercițiilor se îmbină în activitățile practice cu cea a demonstrării, a explicării, cu jocul didactic, rămânând însă cea mai importantă pentru palierul interpretativ, de receptare şi de decodificare a elementelor de limbaj. Această îmbinare este determinată de mai multe motive, dintre care enumerăm:

- literatura muzicală propusă a fi parcursă prin interpretare sau receptare îmbină multe dintre tipurile de exerciții menționate;
- formarea deprinderilor muzicale solicită descompunerea unor elemente care se produc simultan într-o interpretare finală, dar ele nu pot fi sesizate şi însuşite de elevi decât în forma descompusă.

Realizarea practică a unor aspecte interpretative implică în acelaşi timp palierul cultivării spiritului creator, interpretările corespunzătoare fiind considerate elemente de creativitate ce se alătură celor propriu-zise.

Prin complexitatea ei, metoda are un rol aparte în formarea unor deprinderi muzicale şi intelectuale, cu implicații voliționale, morale, axiologice, sociale etc, ea presupunând reluarea conştientă a unor activități, de mai multe ori şi cu încărcătură sporită pentru realizarea unei redări de ținută a conținuturilor şi a mesajului unei lucrări muzicale.

Aplicarea corespunzătoare şi cu rezultate optime a metodei exercițiilor impune câteva condiții:

I. Condiții ce se cer respectate de către educator:

- selectarea sau construirea celor mai adecvate şi eficiente exerciții în funcție de accesibilitatea elevilor, de obiectivele urmărite şi de dezideratele sistematizării;
- explicarea scopului, a obiectivelor activităților şi a modului de realizare a exercițiilor;
- demonstrarea de către educator sau reamintirea modului de aplicare a exercițiului;
- exercițiile trebuie să slujească însuşirea unor valoroase creații muzicale;
- ierarhizarea metodică a elementelor din exerciții cu respectarea cunoscutelor trasee: de la cunoscut la necunoscut, de la uşor la greu, de la simplu la complex; se adaugă în cazul exercițiilor specifice şi cu dificultăți, trecerea de la o execuție descompusă sau mai rară, la cea integrală şi corespunzătoare mişcării precizate;
- repetarea sistematică a exercițiilor pentru asigurarea trainiciei şi operativității deprinderilor vizate;
- aprecierea permanentă şi încurajarea executanților;
- manifestarea unei atitudini de înțelegere, de bunăvoință şi răbdare față de elevi;
- folosirea unei mari diversități a modalităților de lucru: intonarea pe scară, pe gamă, a sunetelor unui cântec; intonare fără tactare, nerespectând valorile de note: de la tactarea cu bătăi din palme sau în bancă, la citirea ritmică;
- alternarea intonării în gând cu cea vocală pentru dezvoltarea memoriei;
- alternarea cântării în grup cu cea individuală, cu solist sau în lanț;
- schimbarea temporară controlată a elementelor de
- expresie;
- prezentarea alternativă a variantei corecte cu cea cu greşeli intenționate;
- prevenirea locurilor unde pot apărea greşeli şi a modului de evitare a lor;
- explicarea unor greşeli, în vederea evitării lor;
- stimularea atenției şi interesului prin schimbarea activității;
- antrenarea voinței prin competiții bine organizate şi conduse;

- evitarea stereotipiei, a plictisului şi a monotoniei.

II. Condiții ce se cer respectate de către educat:

- înțelegerea scopului, a necesității, a conținutului şi a modului de realizare a exercițiilor;
- exersarea voită, perseverentă şi conştientă a exercițiilor;
- perseverarea în realizarea exercițiilor;
- reluarea individuală şi în afara lecției a unor exerciții de scriere, caligrafie, ortografie muzicală şi de analiză;
- dezvoltarea autocontrolului, care are în vedere respectarea regulilor stabilite, evitarea greşelilor şi a denaturărilor şi care să vizeze dezvoltarea capacității de a lucra singur, de a înlătura piedicile, de a avea inițiativă şi simț de răspundere etc.

Exercițiile nu trebuie să se substituie literaturii muzicale propriu-zise, ci ele trebuie să devină mijloace de învățare a cântecelor şi fragmentelor din lucrări celebre. Motive de economie de timp au determinat pe mulți educatori să găsească exerciții bazate

pe elemente extrase din lucrările abordate. în aceste condiții se respectă cerința de a găsi soluții optime pentru înlesnirea însuşirii conştiente a elementelor de limbaj şi a deprinderilor legate de ele, nu ca scop în sine, ci ca modalitate de însuşire a unui repertoriu adecvat de piese muzicale prin activități interpretative şi de receptare. Se realizează astfel înzestrarea copiilor cu elemente de spiritualitate necesare viitorului vieții lor sociale, morale, religioase, civice etc.

Anumite exerciții mai complexe se transformă într-o adevărată algoritmizare, necesitând un ansamblu de operații ce se derulează logic şi într-o anumită ordine. Cel mai bun exemplu îl constituie solfegierea, care poate îmbrăca următoarea derulare: citire ritmică, intonare melodică, solfegiere pe unități sintactice, solfegiere integrală, interpretare (cu textul literar - dacă există).

2. METODA DEMONSTRĂRII

Demonstrarea este o metodă de bază în educația muzicală, chiar dacă, sau poate tocmai pentru că este legată de intuiție, având la bază o sursă intuitivă. De aceea se mai numeşte demonstrare intuitivă. Multe aspecte ale acestei activități sunt legate de senzorial, de intuirea unor fenomene, de cunoaştere prin simțuri a unor elemente trecute prin simțurile şi prin trăirile elevilor. Metoda constă în prezentarea intuitivă, sau descoperirea de către elevi, dirijați de educator, a detaliilor şi/ sau producerea unor fenomene pentru a argumenta practic un fapt, un proces, în cazul muzicii a unui element muzical. Demonstrarea are în vedere multiplele forme de intuiție: auditivă, vizuală şi motrică. Exemplul cel mai bun îl constituie învățarea gamei, prin analiza auditivă şi vizuală a elementelor ei definitorii: tonica, modul, locul semito-nurilor, denumirea ei, arpegiul etc. Toate aceste elemente trebuie demonstrate auditiv - prin intonare şi vizual - prin scrierea şi citirea gamei.

Chiar şi cântarea sau audierea reprezintă în anumite cazuri demonstrare, cu ajutorul cărora elevii înțeleg mai uşor şi mai bine un anumit aspect care priveşte execuția, interpretarea sau descoperirea unor elemente noi în audiție. Educatorul va folosi cu dărnicie metoda demonstrației, prezentând modele de interpretare sau de efectuare a unor exerciții. Toate exercițiile care vizează aspectele interpretative (respirația, dicția,

emisiunea, intonația, frazarea, dinamica, tempoul şi alte elemente de expresivitate) trebuie mai întâi cântate de propunător şi apoi de elevi.

Demonstrarea în domeniul educației muzicale îmbracă diferite aspecte în funcție de modul de realizare şi percepere, anticipate mai sus:

a - demonstrarea auditivă - arătarea modului de executare a unui semn de alterație asupra notei înaintea cărei s-a scris.

Ca mod de producere a exemplului - demonstrație, se disting două tipuri: vocală şi instrumentală, iar din punctul de vedere al modului de prezentare se disting: cele directe, cu participarea unor interpreți invitați sau în interpretarea educatorului şi cele prin redarea unor imprimări. Este recomandabilă practicarea în cadrul activităților de educație muzicală a tuturor tipurilor de demonstrații, având în vedere crearea premiselor pentru receptarea lucrărilor compuse în cele mai diferite forme: vocale, corale, vocal-dramatice, vocal-simfonice, instrumentale şi orchestrale.

b - demonstrarea vizuală - prin citirea sau scrierea notelor, cum ar fi explicarea formei în care se prezintă măsura compusă de 5/8; aşa cum se ştie forma scrisă apare mai târziu şi în istoria muzicii, cea orală preexistând şi continuându-şi existența şi după apariția semio-grafiei, în practica populară şi a Bisericii ortodoxe.

c - demonstrarea prin gesturi - practicată mai ales în faza oral-intuitivă, când elevii pot fi ajutați în distingerea direcției în care evoluează melodia prin gesturile mâinii, în sus sau în jos; se vor adăuga mai târziu mişcările rapide şi rare - pentru tempourile corespunzătoare, cele încordate şi moi - pentru aplicarea expresivității şi a nuanțelor; demonstrarea tactării începe tot în forme intuitive, în perioada oral-intuitivă, premergătoare învățării notației muzicale.

d - demonstrarea mixtă reuneşte câteva dintre cele precedente sau pe toate, în forme simultane, dar mai ales succesive.

O altă clasificare a demonstrării are în vedere formele de realizare, directă şi indirectă, în cel de-al doilea caz apelându-se la imprimări. Recomandabilă este demonstrația directă, educatorul urmând să devină cel mai cunoscut interpret care oferă elevilor săi, modele vii de interpretare. Dar nu trebuie neglijată nici importanța celei indirecte, mai ales în condițiile extinderii mijloacelor moderne de imprimare şi redare a muzicii.

Ca şi alte metode, demonstrarea poate fi utilizată în oricare dintre momentele lecției, uneori precedând sau urmând explicației, cu specificarea că la consolidare şi la verificare-evaluare rolul de bază revine elevilor, în timp ce la însuşirea noilor cunoştințe şi deprinderi educatorul deține rolul de bază. Asocierea demonstrării cu celelalte metode se poate sintetiza astfel:

- demonstrare - explicare;
- explicare - demonstrare;
- demonstrare - explicare - demonstrare;
- demonstrare - conversație;
- demonstrare - exerciții.

Metodicile de specialitate recomandă câteva reguli de care trebuie să se țină seama în aplicarea metodei:

- demonstrarea porneşte de la perceperea auditivă realizată la momentul pregătirii explicației;
- găsirea momentului optim de însuşire a noutății;

- demonstrarea trebuie să fie clară, cât mai bogată, mai precisă şi mai variată, antrenând mai multe simțuri;
- pentru a uşura accesul elevilor spre fenomenul urmărit se impune extragerea lui din complexul în care apare şi prezentarea într o formă simplă, pentru a fi însuşit şi apoi integrat în contextul lucrării; în cazul sincopelor din cântecul lui Pretorian Vlaiculescu, *Brâul amestecat,* se extrag, după prezentarea lui integrală, măsurile cu sincope, se face intuirea auditivă şi vizuală a formulei sincopate şi se integrează apoi formulele în cântec;
- exagerarea rolului demonstrațiilor - depistabilă la acei educatori neexperimentați care cântă tot timpul ca să-i acopere pe elevi - aduce prejudicii activităților de educație muzicală, determinând dezinteresul elevilor, plictiseala în anumite momente;
- educatorul trebuie să fie foarte atent la pericolul alunecării în teoretizări;
- demonstrarea urmează să fie făcută mai întâi global şi apoi pe părți: exemplul cel mai bun este cel al cântecelor ce conțin contratimpi: se prezintă întreaga piesă care are în cuprinsul ei formulele respective şi apoi se insistă asupra măsurilor sau fragmentelor cu contratimpi;
- numai prin evitarea învățării solfegierii de către elevi imitând interpretarea educatorului, se poate ajunge la faza celei independente cu rol deosebit în descoperirea noutăților muzicale.

în aceeaşi categorie a demonstrării este inclusă de unii specialişti fonomimia - considerată o demonstrare a înălțimii prin gesturi şi dactiloritmia - o demonstrare a duratei notelor. Ion Şerfezi argumentează cu suficiente date faptul că avantajele oferite de cele două procedee sunt inferioare dezavantajelor, în primul rând fiind citate dificultățile înlocuirii fonomimiei cu notația muzicală adevărată, pe portative, după ce elevii au fost deprinşi prin eforturi mari cu primul sistem de reprezentare a înălțimii sunetelor[3].

3. METODA EXPLICAȚIEI

Metoda face parte din categoria metodelor expozitive, de comunicare în formă orală, alături de povestire, descriere, expunere, prelegere şi instructaj. Primele două sunt utilizabile în special în clasele primare, dar şi în clasele mai mari poate fi utilizată prezentarea subiectului unei opere celebre, a unor date semnificative din viața unor mari muzicieni. Instructajul este folosit în pregătirea participării anumitor elevi la manifestări cultural-artistice extraşcolare.

Explicația concisă, lapidară şi colorată, exprimată într-un limbaj artistic, este întrebuințată cu rezultate notabile la toate clasele şi la toate ciclurile şcolare. Metoda îşi propune lămurirea şi clarificarea unor noțiuni şi reguli, prin evidențierea elementelor esențiale şi caracteristice, apelând la inducție, deducție, analogie, comparație, analiză etc. Ea trebuie să fie logică, concisă, rezumată la esențial şi solicitând interesul elevilor. Este important să nu se abuzeze de explicare, ea fiind caracterizată prin monotonie, iar elevii sunt interesați să descopere singuri, să cânte cât mai multe piese -activități unde ei sunt actori şi nu spectatori. De aceea explicația se îmbină cu intuiția şi cu exercițiile.

Educația muzicală apelează mai puțin la această metodă, rezumându-se la aspectele esențiale, făcând locul cuvenit cântării, audiției, intonării, recunoaşterii etc. De obicei această metodă se asociază cu demonstrarea, cea din urmă necesitând şi explicarea

unor aspecte care pot scăpa atenției şi înțelegerii elevilor. Ea poate apărea în oricare dintre momentele lecției, cel mai frecvent loc fiind însă cel al însuşirii elementelor noi. Se diminuează în verificare şi în consolidare, unde capătă roluri prioritare elevii.

Metoda explicării poate fi utilizată în anumite lecții şi de către elevi, cu condiția ca ei să dispună de premise aperceptive solide, sigure şi bogate. Explicarea modului de lucru asupra temei date pentru acasă uşurează mult munca independentă a elevilor şi constituie un imbold pentru desfăşurarea cu plăcere a acestor activități cu o importanță deosebită în pregătirea trecerii spre autoeducație.

Şi această metodă îşi are cerințele sale specifice: respectarea caracterului ştiințific, claritatea şi precizia, orânduirea logică şi convingătoare, concentrarea asupra esențialului, însoțirea cu demonstrarea, evitându-se astfel riscul teoretizărilor excesive.

4. METODA CONVERSAȚIEI, CONVORBIRII, DIALOGULUI

În general, lecțiile moderne se desfăşoară sub forma unor dialoguri în care educatorul întreabă şi elevii răspund, primul dirijând şi stimulând activitatea de învățare. Metoda este practicată în toate momentele lecției, dar mai cu seamă în momentul de verificare a lecției precedente şi în pregătirea aperceptivă. Dar nu trebuie evitată nici forma inversă: elevii pun întrebări şi propunătorul răspunde. Condiția ce trebuie respectată în această formă este menținerea în subiectul propus, evitându-se divagațiile şi abandonarea temei puse în dezbatere.

Se cunosc două tipuri de conversație didactică: cea catehetică şi cea euristică. Prima constă în reproducerea de către elevi a cunoştințelor asimilate anterior. A doua formă poartă şi numele de *conversație socratică,* prin care elevii ajung singuri la descoperirea unor elemente noi, fiind conduşi şi stimulați cu multă abilitate şi măiestrie de întrebările propunătorului, care conduc unidirecțional spre un răspuns final scontat de acesta.

Pentru a nu cădea în excesul teoretizării în domeniul prin excelență practic al educației muzicale, se recomandă ca metoda să fie însoțită de cea a demonstrării şi de cea a exercițiilor, elevii fiind conduşi şi solicitați să traducă în fapte vii descoperirile lor, atât în interpretarea cât şi în audierea muzicii.

Conținutul conversației diferă în funcție de nivelul elevilor: în etapa intuititv-orală convorbirea are în vedere în primul rând conținutul cântecelor şi evidențierea ideilor şi sentimentelor exprimate într-o anumită lucrare. în etapa superioară conversația se poate diversifica şi trebuie să se îmbine armonios cu transpunerea în practică a elementelor discutate.

Aşa cum vom vedea, metoda îşi găseşte o aplicare deosebită în lecțiile recapitulative premergătoare celor de evaluare. Dar şi în aceste caz, ca şi în celelalte, dialogul trebuie însoțit de recapitularea şi consolidarea pieselor muzicale învățate.

Pentru a asigura eficiența sporită a metodei, întrebările formulate de propunător trebuie să fie simple, clare, concise, stimulatoare a gândirii elevilor, să se refere la tema lecției şi să stimuleze dorința elevilor de a explora domeniul şi de a-şi lărgi cunoaşterea. Ele se adresează tuturor elevilor clasei şi trebuie să evite răspunsurile monosilabice, oferind posibilitatea unor explicații mai lungi sau mai scurte, reflectând înțelegerea conştientă şi profundă a fenomenului, multe dintre acestea găsindu-şi confirmarea în interpretarea pieselor muzicale şi în recunoaşterea lui în audiția propusă.

Unii profesori practică şi metoda unor întrebări intenționat eronate care solicită o concentrare şi o atenție sporită a elevilor. Aici poate interveni argumentarea răspunsului şi semnalarea de către elevi a elementelor care pot înlesni confundarea.

După funcția pe care o îndeplinesc în lecție, se pot distinge următoarele tipuri de conversații:

- introductivă - înlesneşte pregătirea psihologică şi/sau aperceptivă pentru însuşirea noilor elemente informative sau formative, având ca principal scop stimularea curiozității şi intereselor, captarea atenției şi legarea unor cunoştințe anterioare de cele inedite;
- de fixare şi consolidare în vederea unei mai trainice sistematizări, a ideilor şi deprinderilor importante ce domină un ansamblu de cunoştințe şi capacități;
- de comunicare - se practică în timpul comunicării noilor cunoştințe, în situațiile în care elevii observă, analizează, comentează anumite exemple concrete, în cazul educației muzicale, unele piese ce urmează a fi însuşite sau audiate pentru a descoperi elemente noi;
- de verificare, aplicare şi evaluare a unor cunoştințe şi deprinderi, vizând în mod deosebit capacitatea de punere în practică a noilor elemente;
- finală, vizează concluziile de la sfârşitul unor activități complexe, audierii unei lucrări ample, după participarea la anumite activități artistice ş. a. m. d.

Ca toate celelalte metode, şi cea a conversației reclamă anumite cerințe, unele deja anticipate:

- întrebările educatorului trebuie să fie simple, concise, clare, şi precise, într-o înlănțuire logică şi cu trimitere spre un răspuns adecvat, evitând formele monosilabice: da sau nu;
- răspunsurile elevilor trebuie să corespundă întrebării atât din punct de vedere al conținutului cât şi al formei de exprimare, obişnuind pe elevi să construiască răspunsuri complete, exprimate după cerințele limbii române;
- întrebările sunt adresate întregului colectiv de elevi şi trebuie să lase timp suficient de gândire şi apoi este numit elevul vizat să dea răspunsul, indiferent dacă el se anunță sau nu că doreşte să răspundă. Numirea elevului înainte de formularea întrebării prezintă mari dezavantaje: nu antrenează pe toți elevii, iar cel numit ar putea rămâne cu impresia că i s-au pus intenționat întrebări prea grele sau prea uşoare şi nu are timp să-şi formuleze răspunsul;
- multe răspunsuri trebuie asociate cu demonstrații practice, disciplina neavând un conținut teoretic, ci unul practic, aplicativ;
- aprecierea răspunsurilor trebuie să fie obiectivă, să țină seama de calitatea lor şi de dificultatea întrebărilor.

Notarea elevilor sau aprecierea răspunsurilor în alte forme este determinată de obligația didactică de a asigura fiecărui elev mai multe note pe semestru şi de logica de a acorda atenție efortului făcut de elevi. Notarea poate fi substituită în unele cazuri de aprecieri verbale şi de evidențierea în fața clasei.

Legat de această metodă sunt şi cele ale problematizării şi descoperirii. Prima se caracterizează prin dominanța problemelor care se rezolvă în cadrul unei ore, numindu-se şi *predare productivă de probleme,* fiind specifică altor discipline şcolare.

5. METODA EURISTICĂ, A DESCOPERIRII, A REDESCOPERIRII

Metoda constă în aducerea elevilor în situația de a descoperi singuri, pe baza reactualizării experienței şi a capacităților individuale, anumite elemente accesibile, în general cunoscute lor, dar prezentate într-un alt context intelectual şi are o importanță deosebită în achizițiile lor viitoare, mai ales pe plan formativ. Ea apare ca o formă specială a metodei convorbirii sau dialogului, fiind atestată din cele mai vechi timpuri, dar multă vreme a fost neglijată, impunându-se lecția patronată de magistru, cel care dădea totul de-a gata elevului, în special cunoştințe, informații, pe care elevii erau obligați să le învețe, în bună parte în mod mecanic.

Metoda contribuie la dezvoltarea proceselor psihice cognitive legate de percepție, reprezentare, gândire, memorie, dar şi voliționale şi atitudinale.

6. JOCUL DIDACTIC MUZICAL

Este o metodă cu mari beneficii în educația muzicală, mai ales la clasele mici, cu elevi în a căror activitate jocul ocupă un loc important. Ea se supune aceloraşi reguli ale obiectivelor educației muzicale şi foloseşte un material cu caracter recreativ şi accesibil. Doar în ultima vreme jocul muzical a intrat în sfera de interes a psihologilor, educatorilor şi terapeuților, el fiind de mult în practica infantilă, de unde se pare că-şi trage şi o parte din regulile de realizare: Existența unei activități de joc sonor, muzical la copil este din ce în ce mai recunoscută, dimensiunea lui educativă şi formativă începe să intereseze pe psihologi, educatori sau pe terapeuți.

Există un consens general al acestor opinii, formulat în manieră implicită sau explicită, ca la Liviu Comes, cel care apreciază că jocul muzical înlesneşte **dezvoltarea unor facultăți latente** privind auzul muzical, memoria, simțul ritmic, vocea precum şi apropierea copiilor de muzică fără efort şi pe o cale proprie vârstei lor.

În general, metodicile de specialitate clasifică jocurile didactice muzicale după obiectivul prioritar urmărit:

1. de formare a unor deprinderi şi capacități specifice: jocuri melodice, ritmice, pentru însuşirea şi recunoaşterea nuanțelor şi tempoului, a armoniei şi polifoniei, a disocierii timbrurilor vocale şi instrumentale;

2. de socializare prin activități muzicale: solidarizarea în vederea atingerii unor obiective comune, de acceptare a regulilor muncii în comun, formarea spiritului de echipă, cultivarea curajului şi depăşirea timidității, ancorarea în viața cultural-artistică a şcolii şi a comunității etc;

3. *de cultivare a creativității, fanteziei şi imaginației*: loto muzical (recompunerea structurii unui cântec alcătuit din mai multe unități sintactice şi care au fost decupate şi amestecate), rebusuri pe teme muzicale, reprezentarea conținutului unor cântece într-un alt limbaj: plastic, literar, găsirea unor ilustrații muzicale la anumite texte literare etc;

Printre tipurile de jocuri didactice pentru educația muzicală trebuie amintite:

- cele pentru intonare justă;
- pentru construirea şi executarea unor formule ritmice;
- pentru însuşirea elementelor de expresie şi diferențierea timbrurilor muzicale;

- pentru refacerea formei corecte a unui cântec descompus în unități sintactice aşezate greşit - loto muzical;
- pentru asocierea unor elemente extramuzicale: mişcări, descrieri, inventarea unor întâmplări corespunzătoare conținutului unei piese muzicale;
- găsirea unor elemente nonfigurative adecvate unor lucrări muzicale;
- jocuri spectacol.

Din punctul de vedere al materialului utilizat, jocurile muzicale pot fi axate pe cântece şi piese instrumentale, pe audiții sau pe exerciții.

Printre *avantajele jocului muzical* putem menționa: contribuția la depăşirea timidității, pentru formarea spiritului de echipă şi pentru omogenizare afectivă şi dinamizarea activităților specifice prin diversificarea lor şi prin implicarea unor elemente specifice vârstei copiilor**.**

7. ALGORITMIZAREA

Considerată de unii pedagogi ca metodă, de alții ca procedeu sau chiar strategie, algoritmizarea are o importanță deosebită în educația muzicală, ea impunându-se în special în activitatea interpretativă şi într-o oarecare măsură şi în cea de receptare. Cea mai apropiată explicare a algortimizării ar putea fi următoarea: pornind de la premisa că gândirea include ca elemente constitutive noțiunile şi operațiile, care nu se confundă şi nu există în mod independent, asimilarea noțiunilor presupune anumite operații, după cum operarea este o formă de activitate mintală cu diverse noțiuni. În concluzie putem spune că pe baza aceloraşi metode şi procedee putem interveni concomitent asupra ambelor componente.

Deşi nu numără printre exemple solfegierea, alături de rezolvarea unor operații matematice sau ecuații chimice, recunoaşterea categoriilor gramaticale sau ale speciilor de plante şi animale după însuşirile comune, credem că ea este un adevărat model la care se aplică metoda algoritmizării care constă în elaborarea şi aplicarea unor scheme, constituite dintr-o succesiune univocă de secvențe sau operații, în vederea rezolvării unor probleme tipice şi a asimilării pe această bază a cunoştințelor, concomitent cu formarea capacităților operaționale corespunzătoare.

Solfegierea reprezintă un exemplu de algoritmizare cu dublu sens:

- *didactic* - vizând activitatea educatorului, care descompune elementele melodice, ritmice, de arhitectonică, pe care le realizează în etape şi în final în formă complexă de rezultantă, adăugând melodiei descifrate şi textul literar şi asigurând piesei o interpretare cât mai expresivă;
- *al învățării* - parcurgerea pe secvențe a algoritmilor ordonați în mod logic şi incorporați în final, în rezultanta întregii activități, procedeu care este valabil şi în munca independentă şi în cazul altor solfegii.

Metoda algoritmizării aplicată la solfegiere cuprinde următorii paşi:

a. anunțarea titlului lucrării, a compozitorului şi a autorului textului şi prezentarea câtorva date despre tematica lucrării, stilul, epoca etc;
b. pentru a se evita solfegierea prin imitație şi a-i deprinde pe elevi cu forma obişnuită a solfegierii, se va trece direct la citirea metro-ritmică cu întreaga clasă, pe grupuri

sau/ şi individual, explicându-se la momentul potrivit eventualele noutăți sau confuzii;

c. se va realiza apoi intonarea melodică în forma solmizației relative, într-un tempo mai rar, în aceleaşi forme de la momentul precedent, având în vedere relațiile lor de complementaritate;

d. se trece la solfegierea propriu-zisă pe unități sintactice specifice piesei: de factură populară: pe rânduri melodice; de factură cultă: pe motive sau direct pe fraze dacă nivelul elevilor permite;

e. se reliefează principalele elemente de expresivitate şi se repetă piesa cu textul aferent - dacă are - şi se realizează interpretarea la nivelul maxim de expresivitate şi de sensibilitate;

f. se prezintă o interpretare model fie de către educator, fie cu ajutorul unui mijloc audio;

g. se trag concluziile asupra problemelor pe care le-a ridicat însuşirea prin această formă algoritmizată a noii piese, asupra caracteristicilor ei muzicale, culturale etc.

Momentele algoritmizării solfegierii propuse sunt valabile numai pentru forma cea mai cunoscută de însuşire a unei lucrări muzicale. Ele pot fi completate cu momente ajutătoare stabilite de cadrul didactic în funcție de dificultățile şi de problemele piesei propuse pentru abordare pe această cale: citirea notelor fără intonare şi fără tactare, explicarea tonalității - scării, a măsurii, exerciții pregătitoare, corelații interdisciplinare determinate de piesa abordată etc.

Deşi algoritmizarea este teoretizată recent, învățarea unei piese muzicale prin solfegiere reprezintă un exemplu tipic al acestei metode şi ei se pot adăuga şi alte forme apropiate ca modalități de derulare, cum ar fi scrierea unei dictări muzicale de proporții reduse sau învățarea unei piese muzicale în etapa oral-intuitivă. Este drept, această din urmă formă nu poate fi practicată independent de către elevi, aşa cum este posibilă în cazul solfegierii.

Algoritmizarea favorizează înțelegerea corectă a modului de formare a unor deprinderi muzicale, găsirea unor soluții eficiente şi rapide şi fixarea elementelor de limbaj ca modalități de concretizare a exprimării muzicale.

8. MUNCA CU MANUALUL ŞI CU ALTE MATERIALE DIDACTICE

Pornind de la premisa că principalul instrument cu care operează elevii îl reprezintă manualul, munca cu acesta se constituie într-o metodă specifică, rezultată din mai multe acțiuni caracteristice urmărind formarea deprinderilor de a-l folosi corect şi eficient ca principală sursă de instruire într-un anumit domeniu.

Educația muzicală apelează şi la alte materiale asemănătoare: culegeri de cântece, partituri, antologii, programe de concert şi de spectacole teatral-muzicale etc.

Printre modalitățile specifice educației muzicale în care munca cu manualul este metoda dominantă putem enumera:

- rezolvarea unor probe recapitulative, de tipul celor care privesc identificarea unor piese, a unor compozitori, a elementelor caracteristice a unor genuri muzicale
- rezolvarea unor jocuri muzicale propuse de manuale, pe care elevii urmează să le realizeze în propriile caiete;

- citirea şi rezumarea acțiunii unor lucrări vocal-dramatice;
- confruntarea unor definiții din manuale cu cele din dicționare sau lucrări de popularizare de specialitate;
- analizarea orală sau în scris, în propriile caiete, a unor creații oferite de manuale;
- citirea şi rezumarea unor date semnificative din viața unor mari compozitori sau interpreți etc.

Din punctul de vedere al momentelor lecției în care se evidențiază această metodă, putem afirma că ea se regăseşte pe tot parcursul activităților:

- verificarea cunoştințelor nu se poate realiza fără manual, exemplele muzicale ce urmează a fi verificate fiind consemnate în acest indispensabil instrument de lucru;
- predarea noilor conținuturi nu se poate face fără manual, în care se găsesc exemplele ce urmează a fi însuşite şi de la care, de obicei, pornesc demersurile educaționale;
- momentul aplicativ reconfirmă indispensabilitatea manualului, în el găsindu-se materialele necesare momentului;
- manualele conțin şi elemente sugestive pentru înțelegerea unor probleme specifice (scheme, grafice, scări etc) portrete ale muzicienilor celebri, citate expresive despre muzică ş. a.

Manualul face parte, chiar dacă temporar, din zestrea elevului şi el se poate servi de acest instrument pentru a difuza şi în mediul familial anumite elemente.

Să sperăm că Ministerul Educației şi Cercetării va înțelege necesitatea de a asigura în continuare înzestrarea elevilor cu aceste instrumente, care au fost sistate uneori, justificându-se în mod eronat că "la muzică se cântă" şi deci manualul poate lipsi. Poate lipsi, dacă acceptăm întoarcerea la formele primitive, lăutăreşti de educație muzicală şi care se îndepărtează enorm de cerințele unui învățământ modern.

9. INTERDEPENDENȚA METODELOR

Ca şi principiile, metodele didactice nu acționează izolat una de alta, aşa cum au fost prezentate mai sus, ci ele formează o unitate consecventă, ierarhizările teoretice fiind posibile numai în cadrul fiecărei discipline şi activități concrete, unde anumite metode devin prioritare. Lecțiile sunt, în realitate, rezultatul îmbinării ansamblului de principii şi de metode adecvate la specificul disciplinei, a subiectului şi a colectivului de elevi.

III. FORMAREA DEPRINDERILOR SPECIFICE CULTURII MUZICALE

METODICA REALIZĂRII OBIECTIVELOR EDUCAȚIEI MUZICALE

Principalul element urmărit în proiectarea, desfăşurarea şi evaluarea activităților de educație muzicală îl constituie obiectivele. Ele sunt prezentate separat numai din motive de ordin metodic, în realitate ele acționând într-o strânsă relație de conexiune şi fiind prezente în toate lecțiile. într-o formă operațională ele cuprind cele trei niveluri ale educației muzicale:

- formarea unor priceperi şi deprinderi de interpretare şi de receptare a muzicii;
- însuşirea unor elemente de cultură muzicală, ca parte integrantă a culturii generale şi ca element ajutător pentru activitatea interpretativă şi de receptare;
- formarea unor criterii de apreciere estetică şi axiologică, cu implicații în cultivarea sensibilității, a fanteziei şi a imaginației.

Pentru o înțelegere mai profundă a rosturilor educației muzicale propunem raportarea ei la ceea ce realizează disciplina limba şi literatura română. Ambele discipline au două componente esențiale: una care priveşte limba - limbajul muzical, cu elementele lor semiografice, morfologice, lexicale, fonetice; cealaltă priveşte latura artistică - literatura - prin intermediul căreia elevii iau cunoştință cu ceea se numeşte limbajul poetic, metaforic, ambele laturi țintind apropierea şi apropierea poeziei, prozei şi dramaturgiei şi a literaturii muzicale de cea mai reprezentativă calitate. În ambele discipline vom întâlni paliere comune, care se referă la receptarea limbajului poetic-muzical, la înşiruirea unor elemente de apreciere estetică şi axiologică şi la cultivarea sensibilității, fanteziei şi imaginației elevilor.

Ordinea în care sunt tratate obiectivele în diferite lecții şi cea în care apare în documentele curriculare nu echivalează cu ierarhizarea lor. Obiectivele se întrepătrund, se sprijină unul pe altul şi se completează, în lecțiile moderne nu trebuie neglijat nici unul dintre obiective, ele acționând într-o strânsă interdependență. în acelaşi timp, se impune preciza-rea că ele se adaptează marilor etape ale realizării educației muzicale:

- etapa pregătitoare pentru abordarea notației, numită şi oral-intuitivă şi impropriu a prenotației - corespunzând grădiniței şi celor dintâi clase primare;
- etapa însuşirii notației, cuprinzând ultimele două clase ale ciclului primar şi pe cele gimnaziale, a III - a - a VIII-a; această etapă are trei subetape:
    - cea a claselor primare - a III - a şi a IV -a - se caracterizează prin trecerea de la formele intuitiv-orale la cele ale învățării elementelor de scris-citit muzical;
    - cea a primelor clase gimnaziale - a V - şi a VI -a -când se continuă şi se aprofundează elementele de limbaj;
    - a claselor terminale - a VII - a - a VIII - a, în care accentul se pune pe familiarizarea cu genurile muzicale din cele trei mari categorii de muzică: populară, bisericească, de factură cultă şi uşoară;
    - etapa liceală, consacrată culturii muzicale ca parte integrantă a celei generale şi cu rol esențial în dezvoltarea personalității.

1. PREDAREA MUZICII ÎN ETAPA PRENOTAȚIEI. ÎNVĂȚAREA CÂNTECELOR DUPĂ AUZ

Cântecul reprezintă mijlocul principal prin care se realizează educația muzicală a copiilor. Pentru a fi îndrăgite de către copii, cântecele trebuie să răspundă nevoilor lor efective şi să fie adecvate specificului de vârstă, din punct de vedere al conținutului de idei — răspunzîâd tuturor preocupărilor şcolare şi extraşcolare care le au elevii încă din fragedă copilărie. Legat de această cerință, subliniem necesitatea selecționării, de către cadrele didactice, a unui repertoriu de cântece cât mai frumoase şi mai atrăgătoare din punct de vedere muzical, având totodată un conținut tematic corespunzător obiectivelor educative şi instructive, specifice fiecărei clase în parte.

Învățarea cîntecului după auz trebuie să fie precedată neapărat de exerciții vocal-corale (vocalize), în scopul încălzirii şi pregătirii vocilor pentru cântare. Urmează apoi un moment de încetare a cântării, în care se creeză acel moment de linişte necesar prezentării cântecului.

Prezentarea cântecului presupune o scurtă expunere în care:

a) se comunică titlul cântecului, cu scurte referiri la genul, categoria de cântece din care face parte ;

b) se comunică numele compozitorului şi, legat de acesta, se dau câteva din cele mai semnificative date biografice, mai ales când este vorba de figuri proeminente, care trebuie să intre în sfera de cultură muzicală a elevilor — la fel numele autorului versurilor;

c) se cântă model cântecul, în întregime, cât mai expresiv, cu voce caldă şi convingătoare — eventual acompaniindu-se la pian, vioară sau alt instrument; cînâtarea model poate fi suplinită şi de ascultarea cântecului în format audio

d) se dau scurte explicații legate de structura şi genul cântecului;

e) se face analiza conținutului de idei, exprimat prin textul literar, în strânsă legătură cu cel muzical. Pentru a se explica elevilor legătura dintre textul literar şi cel muzical, se vor cânta anumite pasaje din cântec, semnificative pentru exprimarea unor imagini artistice, în felul acesta trezind curiozitatea intelectuală şi interesul copiilor pentru dezvăluirea conținutului de idei şi pentru învățarea cântecului respectiv.

Învățarea cîntecului după auz presupune un permanent dialog între propunător şi elevi, în care propunătorul cântă un anumit fragment din cântec, elevii îl ascultă şi apoi îl reproduc — revenindu-se asupra lui de câte ori este necesar, pentru a se intona corect. Se trece apoi la alt fragment în acelaş fel şi aşa mai departe.

Chiar şi în cazul unor cântece simple, este necesar să se insiste asupra învățării versurilor, pe grupuri de câte două, dispuse în perechi.

La clasa I se poate recurge la învățarea separată a versurilor şi apoi împreună cu melodia, în cazul unor cântece mai dificile, care au versuri mai greu de pronunțat. Versurile mai dificile se vor recita mai întâi rar, apoi din ce în ce mai repede, până se ajunge la ritmica şi tempoul respectiv al cântecului. Recitarea versurilor, pe ritmica strictă a cîntecului, sprijină atât memorizarea lor cât şi dezvoltarea vorbirii corecte, aşa de necesară la copiii de vîrstă şcolară mică.

Pentru familiarizarea elevilor cu sonoritățile melodiei din cântecul nou, se poate recurge la un procedeu deosebit de eficient şi anume : se detaşează anumite motive melodice

mai dificile din cântec şi se intonează anticipat, în cadrul exercițiilor de cultură vocală, repetându-le pe diferite silabe de mai multe ori, pentru a le fixa în auzul elevilor. în felul acesta, în momentul cântării model, copiii au impresia că le este cunoscut cântecul, învățându-l mai uşor şi cu multă plăcere, deoarece piedicile intonaționale, în linii mari, sunt preîntâmpinate.

După această prealabilă pregătire se trece la învățarea propriu-zisă a cântecului. Se învață primul rând melodic separat, apoi al doilea, după care se repetă împreună. În continuare, se învață al treilea rând melodic, la care se adaugă al patrulea, se repetă împreună şi acesta, apoi se repetă de la început, legând toate cele patru versuri melodice — revenind, eventual, cu corecturile necesare de câte ori este nevoie, cu insistența precisă asupra locurilor în care se greşeşte.

Nu se va trece mai departe, la învățarea părții a doua a cântecului — când acesta există - înainte ca partea întâi, respectiv strofa întâi, să fi fost bine învățată. Nu se va trece cu vederea peste nici o intonație denaturată, în linia melodică a cântecului, ştiut fiind că greşelile de intonație, fixate în auzul copiilor, se corectează foarte greu. În continuare, dacă piesa respectivă are două părți, se învață şi partea a doua, prin acelaşi procedeu (pe rânduri melodice) şi apoi se cântă în întregime, legând cele două părți, prin cântarea de la început până la sfârşit. Se învață apoi strofele celelalte, cântate pe melodia părții întâi, sau, în unele cazuri şi pe melodia părții a doua. În final, cântecul se cântă în întregime pe toate versurile. Fiecare strofă va fi înglobată în contextul integral al cântecului, pentru a se face legătura firească între toate strofele cântecului, insistându-se, în special, asupra începuturilor de strofe, pe care, de obicei, copiii le cântă mai nesigur şi le uită.

Preocuparea pentru o interpretare cât mai- artistică, de asemenea, trebuie să, stea în atenția.cadrului didactic, în acest sens, luând măsuri de respectare *a tempoului* şi *nuanțelor,* încă din faza de învățare a cântecului. Mai precis, elementele de expresivitate vor putea fi rezolvate după ce, în prealabil, textul muzical şi cel literar au fost însuşite şi bine stăpânite de către elevi — când aceştia vor putea înțelege mai bine necesitatea unei anumite interpretări. Pentru a demonstra cît mai concret modul de învățare al unui cîntec după auz, vom exemplifica mai jos învățarea cîntecului *Răsună codrul* de Ioan D. Chirescu, pe versurile poetului I. U. Soricu :

Pentru învățarea cîntecului ***Răsună codrul*** se vor parcurge următoarele momente :

- antrenarea copiilor într-o scurtă discuție, referitoare la frumusețea excursiilor, pe care şcolarii le fac în diferite colțuri de natură — la munte, la mare, în poienile pline de flori, în pădurile înverzite şi pretutindeni unde încântătoarele peisaje ale țării noastre ne îmbie la drumeție;
- cântarea model, cu voce avântată, convingătoare ;
- scurte referiri cu privire la personalitatea profesorului şi compozitorului Ioan D. Chirescu — artist al poporului — reprezentant de frunte al creației corale româneşti, în activitatea căruia se înscriu numeroase cântece pentru copii;
- recitarea, eventual scrierea versurilor literare, din toate cele trei strofe;
- comentarea, cu elevii, a imaginilor artistice, oglindite în textul literar al cântecului —
- scurte referiri cu privire la forma (structura) cântecului

După această prealabilă pregătire, care nu trebuie să depăşească aproximativ cinci minute, se va trece la învățarea fragmentară a cântecului, pe rânduri melodice. Propunătorul cântă primul rând melodic, cerând elevilor să asculte şi apoi să-l repete de câteva ori, până îl fixează ca intonație şi pronunție :

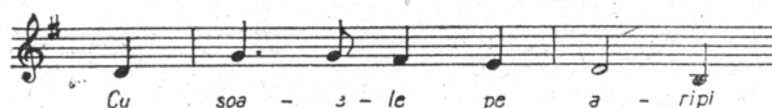
Elevii învață apoi separat al doilea rând melodic

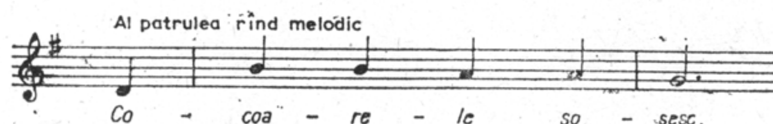
Se unesc cele două rânduri melodice, cântându-se împreună, odată sau de două ori, după cum este cazul

Cadrul didactic cântă al treilea rând melodic — cerând elevilor să observe că melodia acestui rând este la fel cu cea a rândului întâi. După ascultare, repetă şi elevii al treilea rând melodic :

Se învață şi al patrulea rând melodic, prin acelaşi procedeu — dialog între cadru didactic şi elevi — insistându-se asupra intonației corecte, în special la sunetele înalte

Se unesc rândurile melodice, al treilea şi al patrulea, cântându-le împreună o dată, sau de două ori, după cum este necesar. în cazul în care se simte nevoia, se vor putea lua pasaje şi mai mici din cântec, asupra cărora se va insista, pentru corectarea intonației, urmând ca imediat să fie reintegrate în rândul melodic din care au fost extrase:

Se unesc toate cele patru rânduri melodice, cântându-se partea întâi a cântecului în întregime. În continuare, se trece la învățarea părții a doua a cântecului — refrenul — pe rânduri melodice, după procedeul expus mai sus. Se învață primul rând melodic al refrenului:

Se învață separat al doilea rând melodic al refrenului:

Se uneşte primul rând melodic cu al doilea, cântându-se împreună

Se cântă al treilea rând melodic din refren, o singură dată, deoarece este la fel cu primul rând melodic

Se învață separat al patrulea rând melodic

Se cântă împreună rândurile melodice al treilea şi al patrulea din refren, repetându-se de câte ori este necesar, pentru a se fixa bine intonația corectă

Se unesc toate cele patru rânduri melodice ale refrenului, cântându-se împreună o dată sau de două ori, după caz.

Se cântă apoi partea întâi a cântecului, urmată de refren, revenindu-se cu eventuale corecturi, ori de câte ori este necesar.

Se vor învăța apoi versurile strofelor a doua şi a treia.

Ră - su - nă co - drul ia - răşi De cîn-tec voi - ni -
Ne chea - mă pri - mă - va - ra Co - lo în larg de
Ve - niţi cu fo - cu-n suf - let, Cu fla - că - ra-n pri -

cesc, Cu soa - re - le pe a - ripi Co - coa - re - le so -
zări Şi soa - re - le ne-n - deam - nă Pe ve - se - le că -
viri, Să prea - mă - rim iz - vo - rul Mă - re - ţei în - no -

sesc. Tra la la la la la la la la la la la
rări.
iri.

la la la la la la la la la la la la

1. 2.
la la la la la la la la la la Tra la la.

Treptat se vor aplica termenii de mişcare şi de nuanţe, înscrişi în partitură, asigurâdu-se interpretarea artistică a cântecului respectiv. în funcţie de nivelul clasei respective cât şi de dimensiunile cântecului, acesta se poate învăţa într-o singură lecţie, sau în două-trei lecţii consecutive. În general, este recomandabil ca într-o lecţie să se înveţe textul melodic în întregime, pe o singură strofă, urmând ca celelalte strofe să se înveţe în lecţiile imediat următoare.

Pentru a antrena clasa la cântare, fără a obosi elevii, este bine ca repetările să se efectueze cât mai variat: cu clasa întreagă, pe grupe de elevi, pe rânduri de bănci şi chiar individual. Prin cântarea individuală elevii dobândesc independenţă în cântare şi încredere în posibihtăţile lor vocale, pe de o parte, iar pe de altă parte, cadrul didactic poate constata, mai precis, în ce măsură cântecul a fost însuşit corect de către toţi elevii din clasă.

2. DEZVOLTAREA SIMȚULUI RITMIC ŞI METRIC

"Ritmul este organizarea conştienta a elementelor sonore "
Igor Stravinski

A. RITMUL

Este cunoscut faptul că ritmul reprezintă unul dintre elementele de bază ale muzicii, unii cercetători considerând că el ar fi apărut chiar înaintea melodiei. Cert este că în manifestările oamenilor primitivi şi ale copiilor ritmul domină, deci şi ontogeneza şi filogeneza confirmă primatul ritmului.

Această predispoziție a copiilor pentru ritm şi mişcare constituie un mare avantaj pentru educația muzicală, educatorului rămânându-i obligația de a conştientiza formarea deprinderilor de utilizare a elementelor ritmice utile interpretării şi receptării muzicii, de a sincroniza practicarea ritmului cu scrierea şi decodificarea lui. în lucrarea sa, publicată la Lausanne, în 1920 - *Le rythme, la musique et l'education,* Emile Jaques-Dalcroze consideră ritmul şi mişcarea ca elemente de temelie ale educației, ele asigurând sănătatea fizică şi mentală.

Euritmia ca mişcare pentru educația artistică ia naştere în anul 1924, pornind de la mişcările invizibile care sunt la originea expresiei muzicale. Ca formă de exprimare, euritmia era cunoscută la vechii greci, fiind confirmată de Pitagora care menționează că în templele antice mişcarea era expresia absolută a adevărurilor universale reflectate în corpuri. Teoretizarea ei va fi făcută de Rudolf Steiner în lucrarea *L'eurythmie,* tipărită în anul 1926, în care descrie cum reacțiile interioare ale părții dinamice a ființei umane sunt reproduse prin mişcări, gesturi şi atitudini corporale. El nu rămâne doar la faza teoretizărilor, aplicându-le în punerea în scenă a unor lucrări proprii, numite drame-mistere, generalizând experiența acumulată în cadrul şcolii deschise la Stuttgart, numită Waldorf, ale cărei tradiții se continuă şi astăzi, fiind preluate şi în țara noastră.

Şi în domeniul dezvoltării simțului ritmic apar cele două faze, prezente în toate domeniile educației muzicale:

I - oral - intuitivă, având ca activități specifice: perceperea ritmului din cântecul audiat, însoțit de bătăi din palme, cu degetul în bancă, sau în diferite instrumente de percuție simple (tobițe, xilofon, clopoței, trianglu, metalofon), mersul ritmic, recunoaşterea principalelor durate ale sunetelor şi aplicarea lor în exerciții, dictări ritmice şi în cântece, dirijatul intuitiv în măsurile simple şi apoi în cele compuse.

Este locul să amintim că metodicile precedente propun trei denumiri diferite pentru această etapă a educației muzicale:

- etapa oral - intuitivă - Ana Motora Ionescu;
- etapa anterioară notației - Ion Şerfezi;
- etapa prenotației - Anatolie Barcă.

Aşa cum semnalează unii autori, termenii nu sunt sinonimi, etapa oral-intuitivă fiind cea în care muzica se învață numai prin cânt şi intuiție, prenotația apelând la semnele ce pregătesc trecerea la notație. Vom adăuga faptul că etapa oral-intuitivă îşi continuă existența şi concomitent, şi după abordarea notației. în aceste condiții, credem că denumirea cea mai potrivită este cea dată de Şerfezi - etapă anterioară notației, care

include faza oral-intuitivă, prenotația fiind de fapt o convertire în plan muzical a fazei preabecedare.

Cele mai simple exerciții prin care elevii iau cunoştinţă cu elementele ritmice prin intermediul învățării sau audierii unui cântec se realizează prin următoarele activități:

a) recitarea ritmică a textului cântecelor - activitate apropiată de folclorul copiilor;
b) sesizarea şi reprezentarea prin gesturi a duratelor lungi şi scurte propuse de educator şi repetate de elevi;
c) executarea unor bătăi ritmice corespunzătoare duratelor sunetelor după modelul dat de educator;
d) asocierea unor formule ritmice cu diferite activități specifice: marşul, cositul fânului, legănarea copilului, mersul locomotivei, bătăile ciocanului sau imitând jocuri ale copiilor;
e) distingerea duratelor de un timp, de jumătate de timp şi de doi timpi. Această distingere a duratelor permite trecerea la intuirea ritmului prin vorbire şi recitare.

Metodic aceste exerciții se realizează, în cazul măsurilor de patru timpi, prin următoarele secvențe realizate prin raportarea la etalonul timp:

- executarea de către educator a unei succesiuni de patru pătrimi, pe care elevii le repetă precizându-le numărul;
- educatorul execută o succesiune de opt optimi, însoțite de bătăi din palme sau în bancă, marcând timpul şi care sunt repetate de elevi sesizând numărul sunetelor şi duratele de jumătate de timp;
- educatorul execută o succesiune de două doimi însoțite de bătăi din palme sau în bancă, marcând timpul şi sesizând numărul sunetelor şi durata fiecăruia;
- se face apoi prezentarea orală a denumirilor duratelor de pătrimi şi optimi.

Intuirea corectă a accentelor din vorbire şi din recitare constituie un suport important pentru perceperea grupărilor ritmice mai dificile pentru copii, cum ar fi formulele ce cuprind pătrimea cu punct urmată de optime, grupările de optime cu două şaisprezecimi şi formulele inverse, ea urmând să fie continuată în gimnaziu, cu formulele ritmice cuprinzând sincope, contratimpi, triolete de optimi etc.

II - din perioada notației: învățarea valorilor de note, încadrarea în măsuri, tactarea lor - care intră în obligațiile propunătorului claselor primare, continuându-se cu formulele care conțin anacruze, sincope, contratimpi, cu măsurile ce au ca valoare de timp dominantă optimea (de doi, trei, patru, şase şi cinci timpi), cu diviziunea excepțională, trioletul şi cu ritmul nemăsurat specific muzicii bisericeşti şi doinei. în primele clase gimnaziale se repetă -dacă elevii au învățat în clasele primare - valorile de note de pătrimi, optimi, doimi, prima şi ultima şi în forma urmată de punct, continuate cu notele întregi şi cu şaisprezecimi, cu măsurile simple de doi şi trei timpi piesele abordate folosind formule ritmice rezultate din combinarea lor. Se vor adăuga elementele ritmice amintite, insistându-se asupra deprinderii de a realiza şi descoperiri aceste element în exemple concrete.

Dacă în perioada anterioară s-a ajuns la sesizarea pe bază orală a diferențelor dintre principalele valori de note, pătrimi, optimi şi doimi se poate trece la fazele superioare, ale perioadei notației. Cele mai frecvente exerciții din această perioadă sunt:

1. reprezentarea grafică a duratei, cu următoarele momente:

b) a - sesizarea duratei în funcție de timpul muzical;

c) b - prezentarea semnului duratei şi scrierea lui pe tablă şi în caietele elevilor (se pot da teme pentru acasă care să cuprindă diferite valori de note, pentru fixarea lor);

d) c - denumirea semnelor de durată: pătrimi, optimi, doimi, cu asocierea şi disocierea de noțiunile aritmetice; explicația completă a relațiilor celor două categorii de noțiuni poate fi amânată pentru faza ce urmează cunoaşterii valorii de notă întreagă; după învățarea principalelor formule ritmice alcătuite din pătrimi, optimi şi doimi, se poate trece la însăşi noțiunea de formulă ritmică;

2. studierea şi însuşirea practică a măsurilor care sunt denumite după unitatea de bază - timpul muzical - ele antrenând următoarea activitate - tactarea.

Principalele elemente ritmice studiate în cântece de către elevi sunt: valorile de note şi pauze, măsurile simple şi compuse omogen, măsurile simple abordate în ordinea: 2/4, 3/4,. Fiecare dintre aceste elemente vor fi însuşite prin intermediul proceselor intelectuale amintite: perceperea, recunoaşterea, explicarea, executarea, reprezentarea în scris şi aplicarea în alte cântece şi identificarea lor în audiții etc. În genere, măsurile se abordează după o metodică asemănătoare, cuprinzând următoarele momente mai importante:

- cântarea de către educator a exemplului muzical scris, de obicei pe tablă şi care este compus în noua măsură;
- repetarea exemplului de către elevi de câte ori este nevoie pentru a descoperi succesiunea sunetelor accentuate;
- despărțirea notelor prin bare de măsură scrise în fața celor accentuate;
- definirea de către educator a noutății - notele cuprinse între două bare de măsură învecinate alcătuiesc o măsură iar liniuțele despărțitoare poartă denumirea de bare de măsură;
- se precizează denumirea corectă a măsurii, care defineşte conținutul unui fragment cuprins între două bare de măsură şi se scriu cele două cifre, una deasupra şi alta dedesubtul liniei a III -a a portativului, explicându-se semnificația lor: cea de sus arată numărul timpilor din fiecare măsură iar cea de jos arată valoarea etalon a timpului, locul ei putând fi luat şi de semnul reprezentând valoarea timpului;
- se precizează prezența numărului de timpi ai măsurii şi deosebirea dintre timpii accentuați şi neaccentuați;
- se reia intonarea exemplului însoțită de marcarea sunetelor accentuate cu bătăi din palme şi apoi de tactare, sunetele accentuate găsindu-se pe primul timp al măsurii;
- se înlocuieşte bătaia din palme cu mişcările măsurii, trecându-se astfel la tactare.

Dacă la învățarea primei măsuri, cea de doi timpi, exercițiile de tactare trebuie extinse şi controlate în practică, după deprinderea tactării, ele se transformă în deprinderi şi insistențele urmează a fi sporite la cele mai complexe. După ce învață să tacteze corect, elevii vor fi -deprinşi cu tactarea pregătitoare de două măsuri la fiecare cântec solfegiat sau interpretat, în tempoul piesei studiate, eliminându-se formulele diletante de tipul celor verbale "doi, trei şi!".

Un ajutor preţios al tactării îl constituie explicarea direcţiilor mişcării mâinii, înlocuită ulterior cu numărarea timpilor, după ce elevii au deprins concordanţa dintre numărul timpului şi direcţia mişcării mâinii drepte. Pentru a-i ajuta pe elevi să tacteze măsurile ce cuprind mişcări la dreapta şi la stânga se recomandă ca educatorul să le execute "în oglindă", cu mâna stângă, păstrând direcţia mişcării mâinilor elevilor.

sunet lung - 2 sunete scurte - 4 sunete foarte scurte - un sunet foarte lung
Ta/ ti - ti/ ta- fa- te - te ta-a/

Procedeul a fost preluat de Kodaly, iar în învăţământul românesc de Ana Motora-Ionescu. Ea a substituit silabele codului englez cu un corespondent românesc, înlocuind silabele originale cu unele silabe şi cuvinte româneşti, deşi au fost exprimate rezerve în privinţa eficienţei lui, practica aducând argumente şi în favoarea dar mai ales în defavoarea lui.

Adaptând procedeul lui Curwen, Ana Motora-Ionescu a propus o variantă proprie, alcătuită din cuvintele şi silabele: *pas* - o pătrime; *iu-te* - două optimi; *ra-ar* - o doime; *şi mai iu-te* - patru şaisprezecimi. Pentru valorile cu puncte de prelungire - derivate ale acestora şi pentru pauze a introdus alte silabe şi cuvinte; la fel pentru combinaţiile de optime urmate de două şaisprezecimi şi pentru formula ritmică inversă, a propus, pentru aplicare, mai multe cântece din folclorul copiilor sau de diferiţi autori şi exerciţii, dictări ritmice[55]. Iată cele două coduri suprapuse şi raportate la valorile de note reprezentate:

sunet lung - 2 sunete scurte - 4 sunete foarte scurte - un sunet foarte lung

Ta/ ti -ti/ ta- fa- te- fe/ ta-a/

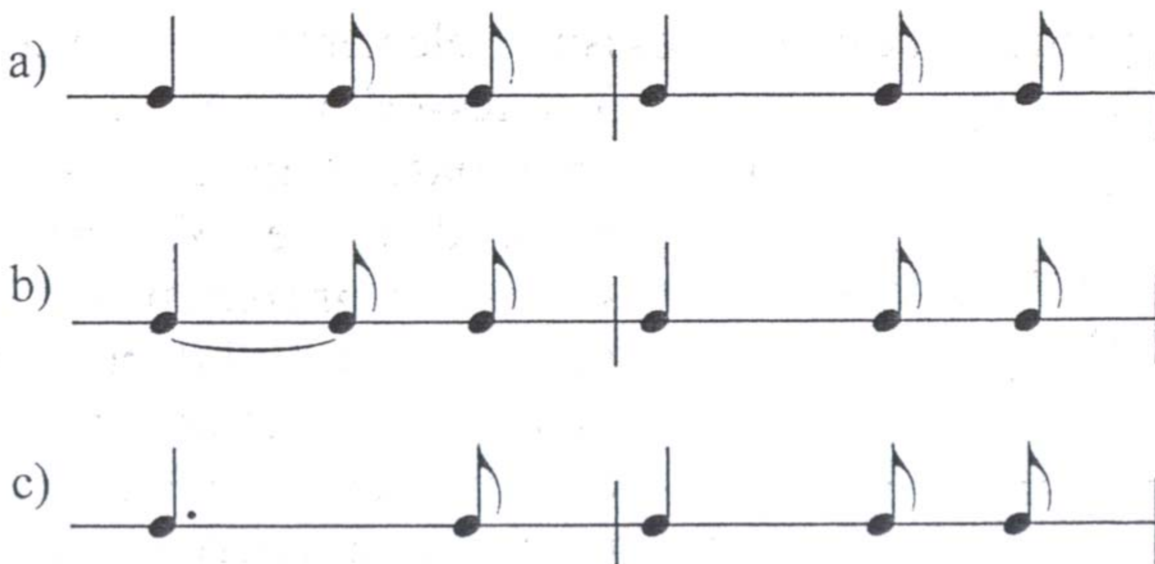
Pas/ iu - te/ şi mai iu - te/ ra-ar/

Cel mai simplu argument în defavoarea procedeului îl constituie faptul că elevii şcolilor de muzică nu-l folosesc, deşi ei învaţă valorile de note în prima clasă, paralel cu scrisul literar şi cu cel aritmetic. Dar acest sistem a confirmat ordinea în care se predau elevilor valorile de note: pătrimile, optimile, doimile - urmează combinaţiile dintre aceste valori de note - şaisprezecimile şi nota întreagă. Reamintim că sistemul german, adoptat şi de către unii pedagogi români, mai ales pentru muzica instrumentală, porneşte de la nota întreagă prin doimi spre pătrimi, cu avantajul justificării numelui duratei prin proporţia rezultată din diviziunea întregului.

Nu am folosit întâmplător pluralul pentru optimi, deoarece este profitabil ca elevii să înveţe că într-o piesă muzicală (din folclorul copiilor, din muzica populară, din cântarea bisericească etc), se folosesc de obicei perechi de optimi. în fazele incipiente se vor utiliza numai exerciţii şi cântece folosind primele valori de note învăţate, pătrimi şi optimi, adăugându-se apoi valorile de doimi, învăţate prin intermediul unor piese ce folosesc numai aceste durate şi apoi în combinaţii cu celelalte însuşite anterior.

Valorile de note întregi vor fi însuşite mai uşor după ce elevii se vor deprinde cu doimile şi cu doimile cu punct.

Urmează formulele care utilizează pătrimea cu punct şi optimea. Ele pot fi abordate în două modalităţi: prin intuirea lor într-un recitativ care le conţine sau prin realizarea unui exerciţiu în care pătrimea cu punct (ex. c) va înlocui pătrimea legată de o optime (ex. b), exersate iniţial în formă descompusă, ambele precedate de un exerciţiu cuprinzând formula ritmică pătrime urmată de două optimi (ex. a):

Elevii vor fi deprinşi cu scrierea punctului pe spaţiu şi în cazul notelor de pe linii, pentru a-l pune în evidenţă şi a evita confuzia provenită din scrierea lui pe liniile portativului.

De altfel, de-a lungul timpului au fost propuse mai multe procedee pentru înlesnirea însuşirii elementelor ritmice. Maria Montessori propunea reprezentarea prin paşi a mişcării specifice de marş, după ce Maurice Chevais sugera reprezentarea duratelor notelor cu ajutorul degetelor mâinii - ***dactiloritmia*** (degete despărite sau apropiate), iar Willems propunea asocierea duratelor cu desenarea unor segmente de dreaptă pe caiete, pe tablă sau cu mâna în aer. în cazul formelor scrise se realizează o corespondenţă între valori, segmentul doimii fiind de aceeaşi dimensiune cu cel de două pătrimi, în acest din urmă caz segmentul fiind întrerupt între cele două valori. Corespondenţa nota întreagă - două doimi se realizează la fel, printr-un segment întrerupt între cele două valori

După ce elevii îşi însuşesc conştient valorile de note, se trece la organizarea succesiunii metrice pe baza accentelor, la gruparea în măsuri şi apoi la tactarea acestora. Odată însuşită această deprindere de către elevi, se recomandă obişnuirea lor cu tactarea "în gol" a primelor două măsuri înainte de începerea unei lucrări muzicale, la clasele mici practicându-se concomitent cu indicarea verbală a sensului mişcării sau cu numerotarea timpilor în formă descompusă în optimi. Este o formă convingătoare de demonstrare a utilității măsurii, o modalitate de sincronizare a atacului şi de pregătire a cântării prin inspirația necesară. Este recomandabil ca educatorul să folosească tactarea în oglindă pentru a nu deruta elevii.

Abordarea interdisciplinară a celor doi termeni, cunoscuți de elevi, din vorbirea obişnuită, de la sport, de la dans etc, are rolul de a înțelege şi mai complet fenomenul şi semnificațiile corecte ale celor două cuvinte. Deşi sunt prezentate elevilor ca excepții, în final ei vor înțelege că ambele formule reprezintă mijloace de îmbogățire a exprimării muzicale.

B. DEZVOLTARII SIMȚULUI RITMIC AL COPIILOR

Ritmul este elementul muzical care dă viață muzicii. Pornind de la premiza că *ritmul,* în esență, este mişcare, el va fi exprimat de către copii prin tot corpul în cadrul diferitelor activități ritmice.

Copiii, în general, manifestă mare interes pentru activitățile ritmice, pe care le practică în mod spontan, în toate jocurile lor independente. Muzica, bazată pe un ritm vioi, produce mare bucurie copiilor, antrenându-i la dans, bătut ritmic din palme sau pe tobițe, marş, alergat sau la diferite alte manifestări asemănătoare, demonstrând prin aceasta un anumit grad de înzestrare muzicală nativă. Foarte rare sunt cazurile în care copiii nu simt ritmul unui dans popular sau cadența unui marş. Valorificând înclinațiile

ritmice ale copiilor, printr-o atentă şi sistematică educație ritmică, se realizează una din componentele de bază ale educației muzicale. Ritmul, ca element specific al mişcării, trebuie să fie introdus în lecțiile de muzică prin activități bazate pe mişcarea brațelor, a picioarelor şi a întregului corp al copiilor, solicitați să lucreze într-un ansamblu de exerciții ritmice muzicale, sistematic şi progresiv organizate, în strânsă legătură cu particularitațile de vârstă.

Activitățile destinate dezvoltării simțului ritmic trebuie să creeze variație în lecții, asigurând alternarea momentelor de concentrare cu cele de relaxare şi momentele de exuberanță cu cele de odihnă fizică, dublată, de o concentrare intelectuală sporită. Acest lucru se realizează prin desfăşurarea activităților didactice, sub formă de joc - ştiut fiind că jocul ocupă acelaşi loc în viața copilului, pe care o ocupă munca în viața adultului.

Dezvoltarea simțului ritmic pe cale oral-intuitiva - prin cântare după auz - se realizează în mai multe etape succesive, axate pe următoarele obiective : perceperea ritmului din cântec, bătutul ritmic, perceperea conştientă a duratei sunetelor, deprinderi de dirijat intuitiv în 2, 3 şi 4 timpi.

Perceperea ritmului din cântece, Prima activitate ritmică, efectuată în scopul perceperii ritmului din cântece, este cântarea însoțită de bătut ritmic din palme, bătut ritmic pe bandă, bătut ritmic pe diferite instrumente de percuție (tobițe, xilofoane, bețe, clopoței), mers ritmic. A bate ritmic, înseamnă, a bate pe fiecare durată din cântec şi, respectiv, pe fiecare silabă, pronunțată, concomitent cu cântarea, marcând succesiunea mai rapidî a optimilor şi, respectiv, mai rară, a pătrimilor, aşa cum sunt grupate în linia ritmico-melodică a cântecului.

- *Bătutul ritmic din palme* se efectuează cu destulă uşurință de către copii, fiind susținut de ritmica fireasca a cântecului. Dat fiind că această activitate ritmică îmbracă forma de joc, este foarte îndrăgită de către copii, reuşind să antreneze întreaga clasă în cântare şi ritmare. Pentru a crea varietate, bătutul ritmic din palme va putea fi alternat cu bătutul ritmic pe bancă şi, respectiv, cu mersul ritmic.
- *Bătutul ritmic pe bancă* se realizează atingând banca cu vârful degetelor uşor îndoite (imitând cântatul la pian) pe fiecare durată, respectiv pe fiecare silabă cântată.
- *Batutul ritmic pe diferite instrumente de percuție.* Tot pentru a crea variație în lecție, bătutul ritmic se poate efectua şi pe instrumente de percuție, grupate câte 2—3, care să acompanieze cântarea vocală.
- *Mersul ritmic.* A merge ritmic înseamnă a călca pe fiecare durată din cântec, păşind mai repede pe succesiunea optimilor şi, respectiv, mai rar pe succesiunea pătrimilor.

Prin activitatile ritmice se va urmări ca elevii să-şi sincronizeze mişcările mâinilor, ale picioarelor şi ale întregului corp, cu ritmica din cântece, formată din diferite durate.

Perceperea conştientă a duratei sunetelor — denumirea lor convenfională. Pentru a da posibilitate elevilor să numească şi să diferențieze valorile notelor — devenind conştienți de durata lor în timpul cântării după auz — este recomandabil folosirea procedeului ,,silabelor ritmice".

Silabele ritmice trebuie să fie înțelese drept denumiri convenționale, create în scop didactic, pentru a face posibilă perceperea, concretizarea şi exprimarea conştientă a diferitelor durate din cântece, în etapa oral-intuitivă şi chiar în etapa notației, în anumite situații. Silabele ritmice au un caracter sugestiv, fiind strâns legate de mersul în pas

obişnuit, mersul în pas grăbit, sau mersul în pas lent, tărăgănat, exprimând, în felul acesta, scurgerea duratelor în felul următor :

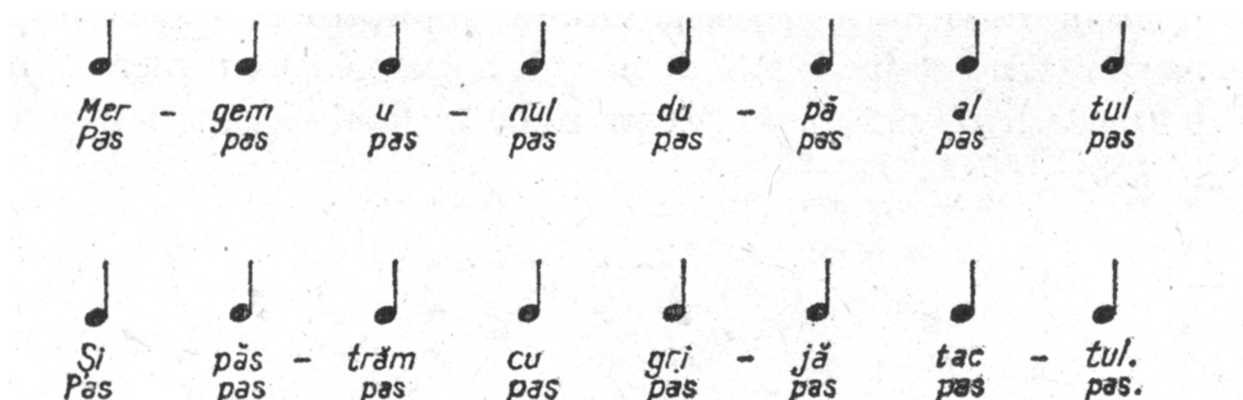
Avantajele silabelor ritmice sunt multiple şi anume :

- este mijiocul cel mai puternic de conştientizare a duratelor, în etapa oral-intuitivă ;
- prin acest procedeu elevii pot identifica şi exprima duratele întâlnite în cântece, concomitent cu cântarea lor
- este un procedeu care vehiculează duratele fără obstacole, dând posibilitate elevilor să devină conştienți de modul în care se grupează în diferite formule ritmice;
- este un mijioc sigur şi uşor, prin care toți elevii reuşesc să efectueze dictări ritmice orale şi improvizații ritmice - primele exerciții de creație ;

La predarea conştientă a duratelor, în etapa oral-intuitivă, silabele ritmice vor fi introduse în limbajul copiilor în mod progresiv şi în strânsă legătură cu predarea fiecarei durate în parte, adică a duratei de un timp, a duratei de jumatate de timp, a duratei de doi timpi etc.

Durata de un timp este durata care se impune în mod firesc în auzul şi simțul ritmic al copiilor, deoarece corespunde pulsului din corpul omenesc. Această durată este practicată în mod instinctiv de către copii, în multe din jocurile lor independente ca: marşul, imitarea trompetei, darea în leagăn etc...

Pentru perceperea şi însuşirea duratei de un timp, elevii vor fi puşi să recite versuri cu durate egale de pătrimi, concomitent cu bătut ritmic din palme, sau bătut ritmic pe bancă, sau pe instrumente de percuție, respectiv mers ritmic în pas uniform de pătrimi, după modelul exemplului urmator :

sau

Tic, tac, tic, tac, ba-te cea-sul,
Sting, drept, sting, drept, ţi-nem pa-sul.

Versurile vor fi mai intâi recitate la înalțimea sunetului *Sol*[1], fiind pronunțare de către elevi cât mai clar şi mai precis din punct de vedere ritmic, apoi vor fi repetate, concomitent cu bătut ritmic din paime şi bătut ritmic pe bancă, sau pe instrumente de percuție, iar în cele din urmă, concomitent cu mersul ritmic în felul acesta, elevii vor asocia durata de un timp cu pasul de marş obişnuit, exprimând-o, în mod convențional, prin silaba "pas" - pronunțată pe fiecare pas pe care îl fac.

Durata de jumatate de timp este foarte plăcută copiilor, deoarece le prilejuieste activități zglobii, adecvate temperamentului lor jucăuş şi tendinței de-a alerga cât mai mult.

Pentru predarea duratei de jumatate de timp vor fi recitate versuri care sugereaza un mers mai grăbit, cum sunt cele din exemplul următor :

sau

Ti-ca ti-ca voi-ni-ceş-te,
Ce-su-le-ţul ne zo-reş-te.

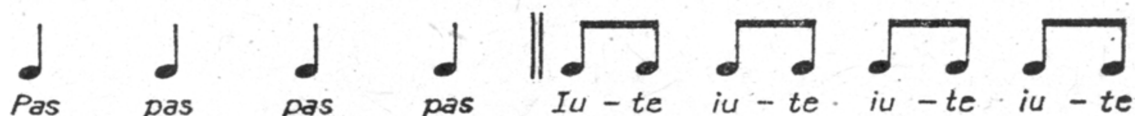
sau

Du, du, du-du-ie mo-to-rul,
A-ră cşm-pul cu trac-to-,ul.

Versurile se vor recita mai întâi fără bătut ritmic, dar în ritm uniform de optimi, urmărindu-se învățarea şi pronunțarea lor cât mai corectă. Dupa aceasta, se vor repeta concomitent cu bătut ritmic din palme, bătut ritmic pe bancă, eventual bătut ritmic pe diferite instrumente de percuție şi, în cele din urmă, concomitent cu mers ritmic, în pas uniform de optimi - pronunțându-se totodată şi silabele ritmice ,,iu-te", sincronizate cu

paşii mărunți şi grăbiți ai copiilor. Silabele ritmice ,,iu-te" sugerează succesiunea rapidă a optimilor, ajutând copiii să le concretizeze, să le recunoască şi să le exprirne, concomitent cu cântarea.

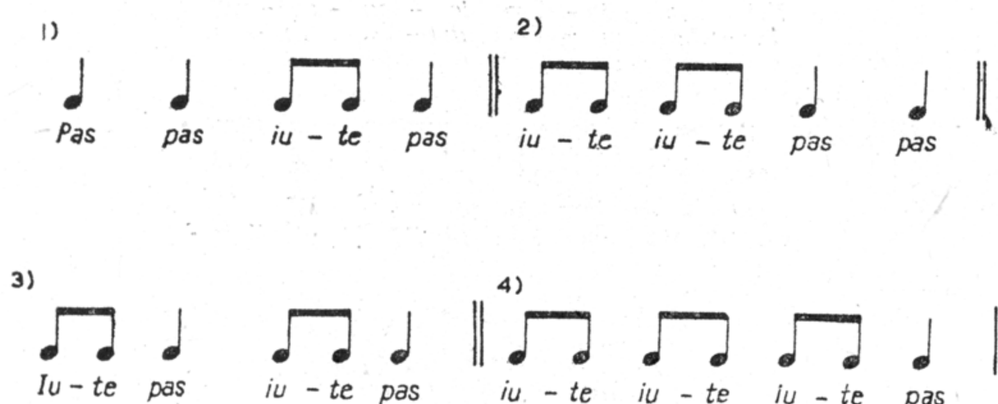
Pentru fixarea duratelor de un timp şi jumatate de timp este necesar ca elevii să bată ritmic sau să meargă ritmic, comparativ, când în pas uniform de pătrimi, când în pas uniform de optimi, exprimându-le prin silabele ritmice corespunzatoare. În urma acestei comparații, gândirea copiilor va trebui să fie orientată, prin întrebări scurte şi precise, spre înțelegerea faptului că duratele numite " pas" sunt mai lungi (se cântă mai lung, păşim mai lung şi mai rar) decât duratele numite "iu-te" (pe care le cântăm mai repede, pentru că sunt mai scurte şi păşim mai repede pe ele). După această comparație se va trece la combinarea duratelor de un timp, cu cele de jumatate de timp, în scurte dictări ritmice orale, după modelul ce urmează:

Cadrul didactic bate din palme prima formulă ritmică, cerând elevilor s-o repete **şi** ei, prin bătut ritmic din palme sau prin mers ritmic şi apoi să spună, prin silabele ritmice corespunzătoare, duratele respective (pas, pas, pas, pas).

Educatorul bate a doua formulă ritmică, şi, procedând la fel, cere elevilor să spună, prin silabele ritmice corespunzătoare, duratele respective şi în acest exemplu (iu-te, iu-te, iu-te, iu-te). Se continuă exercițiile în felul acesta până se asigură recunoaşterea celor două durate (pătrime şi optime) de către toți elevii din clasă.

Combinarea ritmică a duratelor de un timp şi de jumătate de timp se va realiza atât pe baza de dictări ritmice orale cât şi prin intermediul cântecelor. Astfel, de la baterea comparativă a duratelor de un timp şi de jumătate de timp se va trece la baterea combinată a acestor durate, în exemple de felul celor care urmează :

Bătând prima formulă ritmică, cadrul didactic va cere elevilor s-o repete, prin bătut ritmic din palme, eventual bătut ritmic pe un instrument de percuție, sau chiar mers ritmic şi apoi unul dintre ei să spună, prin silabele ritmice corespunzaătoare, duratele respective (pas, pas, iu-te, pas).

a. Durata de doi timpi

Pentru perceperea duratei de doi timpi se va porni de la recitative în mers uniform de

doimi, care sugerează paşi rari şi prelungiţi, cum sunt de exemplu următoarele:

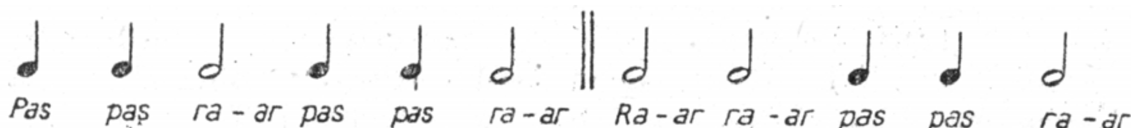

Versurile acestor recitative (sau altele asemănătoare) se învaţă pe dinafară şi apoi se recită într-un tempo rar, concomitent cu bătut ritmic din palme - fiecare bătaie fiind prelungită pe doi timpi — şi apoi concomitent cu mers ritmic, în care copiii păşesc rar şi prelung (plimbăm păpuşa ca să adoarmă şi mergem lin, cu pas domol). Paşii rari vor fi asociaţi apoi cu silaba ritmică *ra-ar,* pe care copiii o vor prelungi pe doi timpi, pronuntând-o convomitent cu fiecare pas prelungit pe care-l fac. .

Combinaţiile ritmice de patrimi şi doimi

Cind elevii au deprins bataia ritmica şi, respectiv, mersul ritmic, în ritm uniform de doimi, asociate cu silaba ritmica *ra-ar,* se va trece la recunoasterea şi ex-primarea acestei durate, în contextul unor exercitii ritmice şi cintece formate din patrimi şi doimi, cum sunt, de exemplu, urmatoarele:

Cadrul didactic va bate ritmic din palme prima formulă ritmică, însoţită şi de silaba *ta,* pentru a putea prelungi doimea pe doi timpi, cerând copiilor să bată şi ei la fel şi apoi să spună duratele prin silabele ritmice corespunzătoare. La fel se va proceda şi cu a doua formula ritmică şi, eventual, cu altele asemănătoare, continuând exerciţiile de recunoaştere a duratelor - prin bătut ritmic din palme, bătut ritmic pe instrumente de percuţie, mers ritmic - până când toţi elevii reuşesc să diferenţieze şi să exprime cu usurinţă cele trei durate, prin silabele ritmice corespunzătoare. Urmează apoi recunoaşterea acestor durate în linia ritimco-melodică a unor cântece adecvate

precum:.

Umblă ursul

Fluturașul

Din folclorul copiilor

Țesătoarele

Ioan D. Chirescu

Combinațiile ritmice de pătrimi, optimi şi doimi se efectuează prin aceleaşi procedee, expuse mai înainte, dar utilizând exerciții şi cântece corespunzătoare, formate din duratele respective, cum sunt:

1) Pas pas ra - ar iu - te iu - te ra - ar

2) iu - te pas ra - ar

3) Iu - te pas iu - te pas ra - ar ra - ar

4) Ra - ar ra - ar iu - te iu - te pas

La zmeură

Muzica: Florin Comişel

Moş Mar - tin, Crezi că noi nu ştim
Moş Mar - tin, Ia - tă că noi ştim
Pas pas ra - ar Iu - te iu - te ra - ar

Un - de - te gîn - deşti, Cu ochi ga - leşi şi zîm - beşti?
Un - de vei gă - si, Du - pă pof - ta i - ni - mii,
Pas pas iu - te pas Iu - te iu - te iu - te pas.

Zme - u - ra - i mîn - ca, Da - că ai pu - tea.
Ro - şul zme - u - riş E în lu - mi - niş.
Iu - te iu - te ra - ar Iu - te iu - te ra - ar.

Mierla

Cîntec popular

Plîn - ge mier - la lîn - gă rîu, măi!
Iu - te pas ra - ar iu - te pas ra - ar

C-a ră - mas cui - bul pus - tiu, măi! Pes - te deal, pă -
Iu - te pas ra - ar iu - te pas ra - ar Pes - te deal, pes -
Iu - te iu - te

lit de bru - me, Au ple - cat pu - ii în lu - me.
te ce - ta - te, Au ple - cat pu - ii de - par - te.
iu - te iu - te Iu - te iu - te iu - te pas ra - ar.

C. DEZVOLTAREA SIMȚULUI METRIC — DIRIJATUL INTUITIV

Dezvoltarea simțului metric al copiilor din primele clase constă în deprinderea de-a percepe, după auz, modul cum *accentele se succed din doi în doi timpi, din trei în trei timpi* şi, respectiv, din *patru în patru timpi,* în linia melodică a cântecelor; precum şi formarea priceperilor şi deprinderilor de-a tacta (a bate) măsurile respective prin gesturi corespunzătoare.

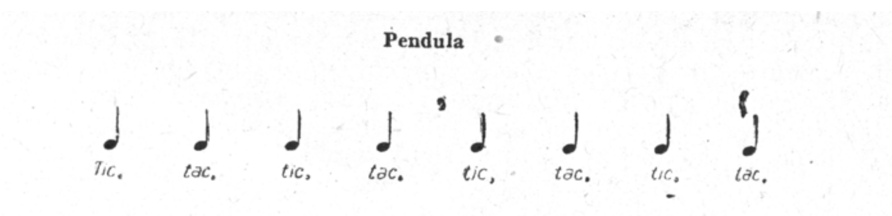
Perceperea accentului. În general, copiii pronunță cuvintele fără să-şi dea seama că silabele din cuvinte nu se pronunță toate la fel de tare şi că în fiecare cuvânt există o silabă pe care o spunem mai apăsat, mai accentuat, în aceasta constând muzicalitatea limbii vorbite. Mijiocul cel mai direct şi mai accesibil, prin care se orientează auzul elevilor către perceperea silabelor accentuate, îl constituie cuvintele formate din 2-3 sau mai multe silabe. Strigând un nume de copil (ca *Di-nu.* sau *Ni-cu)* se va cere copiilor să spună : din câte silabe este format acest nume? Se pronunță la fel de tare ambele silabe? Care silabă se pronună mai tare (mai apăsat) Di-sau *nu*? Dacă răspunsul este greşit, propunătorul va pronunța numele respectiv cu accentuarea greşită, adică *Di-nu* sau *Ni-cu* şi va cere din nou elevilor să asculte şi să spună dacă este bine pronunțat numele respectiv. Elevii vor observa accentul pus pe dos şi vor corecta accentuând : *Di-nu* sau *Ni-cu.* În continuare, va recurge la alte cuvinte formate din două silabe, în care accentul cade pe a doua silabă, cum sunt de exemplu : *Mi-hai, Cos-tel* sau *ve-niti,*apoi cuvinte formate din trei silabe, în care accentele cad fie pe prima silabă, de exemplu : *flu-tu-re,* ra-mu-ra, re-pe-de etc., fie pe a doua silabă : *pe-re-ie,* mă-su-ță, pă-pu-şă etc., fie pe a treia silaba : *cân-te-cel, le-gă-nel,* flu-tu-raş etc.

Ori de câte ori copiii răspund gresit, fără să se gândească suficient la silaba accentuată, propunătorul va scoate în evidență greşelile, pronunțând cuvintele respective cu accentele puse greşit, pentru a se ajunge imediat la corectarea conştientă a accentuării silabelor din cuvinte. Prin marcarea greşită a accentelor, comparativ cu cea corectă, elevii percep şi mai bine acest element, care se impune în mod firesc în cuvintele vorbite şi, respectiv, în cele cântate.

a. Dirijatul intuitiv în doi timpi

După această prealabilă pregătire, se va trece la recunoaşterea accentelor, care se succed regulat (periodic) din două în două silabe, respectiv din doi in doi timpi, determinând grupuri de câte doi timpi, care se dirijează (se tactează) în doi timpi: timpul I în jos, iar timpul II în sus.

Dirijatul intuitiv în doi timpi necesită, de asemenea, anumite activități pregătitoare, care să asigure sincronizarea mişcărilor de dirijat (de tactat) în primul rând, cu succesiunea silabelor din cuvinte şi apoi cu accentele. Pentru aceasta se vor organiza activități bazate pe onomatopee, cum sunt:

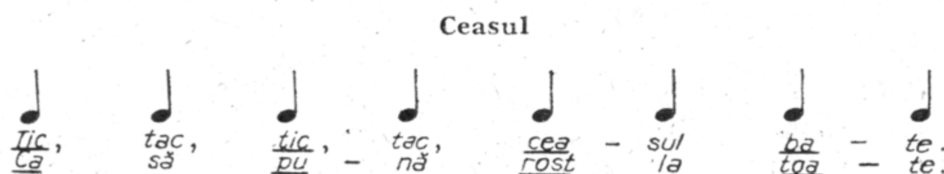

Se cere copiilor să pronunțe *tic-tac,* pe ritmul uniform al pătrimilor, concomitent cu legănarea brațelor spre stânga, apoi spre dreapta, imitând bătaile pendulei, până se realizează o perfectă sincronizare între mişcările brațelor şi pronunțarea silabelor

respective. Acelaşi exercițiu se va efectua apoi şi sub forma mersului uniform de pătrimi, concomitent cu pronunțarea silabelor *tic-tac,* urmărindu-se, de data aceasta, sincronizarea paşilor cu pronunțarea silabelor respective.

Se va cere copiilor să recite silabele ‚u-ța", accentuând prima silabă, concomitent cu ducerea ambelor brațe de sus în jos şi, respectiv, pronunțând silaba a doua neaccentuată, concomitent cu ducerea brațelor în sus, imitind mişcările leagănului. În acest exercițiu se urmăreşte o perfectă sincronizare a silabelor accentuate cu ducerea brațelor în jos şi, respectiv, a silabelor neaccentuate cu ducerea brațelor în sus - în felul acesta pregătind dirijatul în doi timpi; timpul I, accentuat, în jos, iar timpul II, neaccentuat, în sus. Se repetă acelaşi exercițiu şi pe alte recitative, cum sunt:

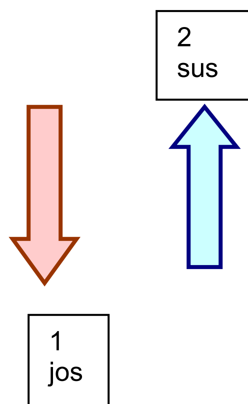

Fiecare din exemplele de mai sus pot fi recitate, concomitent cu bătut din palme - silabele accentuate se bat mai tare, iar cele neaccentuate se bat mai slab (mai încet), concomitent cu mers în pas uniform de pătrimi - pe silabele accentuate se calcă mai tare (mai apăsat), iar pe cele neaccentuate mai slab (mai încet), concomitent cu bătut pe tobițe - pe silabele accentuate bătându-se mai tare; bătut pe xilofon, trianglu, clopoței etc., urmărindu-se ca, permanent, silabele accentuate să fie marcate, ca atare. În cele din urmă, când succesiunea accentelor din două în două silabe se impune în auzul şi simțirea copiilor, se reia exercițiul *Ceasul,* care se repetă concomitent cu ducerea brațelor în jos, pe silabele accentuate şi, respectiv, ducerea brațelor în sus, pe silabele neaccentuate, explicându-se copiilor că prima mişcare a brațelor (în jos) se numeşte timpul întâi, iar a doua mişcare (în sus) se numeşte timpul al doilea - asociind denumirea de *timp* cu timpul (vremea). Se explică totodată şi faptul că bătând cei doi timpi, în jos şi în sus, facem exact ce face dirijorul, adică dirijăm în doi timpi.

Cadrul didactic va demonstra dirijatul în doi timpi, cu ambele mâini, a unor cântece la alegerea acestuia, marcând timpul întâi printr-o uşoară atingere a băncii, cu vârful degetelor (acest gest sprijină foarte mult gestica tactării) şi, respectiv, ducerea brațelor în sus, până la înalțimea capului. Înainte de a începe cântarea, se va bate întotdeauna

o măsură pregătitoare, pe numărătoarea *un-doi* sau *jos-sus,* care concentrează atenția copiilor şi-i ajută să atace cu precizie începutul cântecului.

b. Dirijatul intuitiv în trei timpi

Deprinderea de dirijat intuitiv în trei timpi se realizează cu multă plăcere de către copii, dacă, în prealabil,este pregătită prin activități care le stimulează interesul, spre perceperea accentului, care cade periodic din trei în trei silabe. Prima activitate, destinată acestui scop, este analiza unor cuvinte formate din trei silabe, cu prima silaba accentuată, cum sunt : *flu*-tu-re ; *ra*-mu-ră ; *ro*-ți-*le* etc.

Unul din aceste cuvinte, despărțit în silabe, se recită de patru ori consecutiv, marcând bine prima silaba accentuată, pentru a imprima în auzul elevilor succesiunea accentelor din trei în trei silabe, astfel: *flu*-tu-re, *flu*-tu-re, *flu*-tu-*re.* Se repetă acelaşi exercițiu pe cuvântul respectiv, sau pe alt cuvânt despărțit în silabe, dar de data aceasta concomitent cu bătut ritmic din palme, în felul următor: pe prima silabă vârfurile degetelor ating banca, iar pe a doua şi a treia silabă se bate din palme.

Flu -	*tu* -	*re,*	*flu* -	*tu* -	*re!*
1	2	3	1	2	3
banca	palme	palme,	banca	palme	palme.

În continuare se recită versuri adecvate, în care accentele se succed mereu din trei în trei silabe, însoțindu-le de bătut din palme, sau bătut pe tamburină.

Pe prima silabă se bate pe tamburină iar pe a doua şi a treia silabă se atinge o rotilă cu vârful degetelor, învârtind-o înainte:

Pa -	*să* -	*rea*	*cîn* -	*tă*	*o* -	*da* -	*tă*	*cu*	*za* -	*ri* -	*le,*
Flu -	*tu* -	*rii*	*zboa* -	*ră,*	*se*	*joa* -	*că*	*cu*	*flo* -	*ri* -	*le.*
1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
bum	clinc	clinc	bum	clinc	clinc	bum	clinc	clinc	bum	clinc	clinc
Du -	*nă* -	*re,*	*Du* -	*nă* -	*re,* sau	*ta* -	*re*	*eşti*	*tul* -	*bu* -	*re.*

Se vor organiza activități în care elevii deprind mersul ritmic în trei timpi, susținut de versuri adecvate, care prilejuiesc totodată şi desfăşurarea unor jocuri atractive. În mersul ritmic de trei timpi copiii vor păşi astfel:

- pe prima silaba cu toată talpa ;
- pe a doua şi a treia silabă pe vârfuri:

Tre – nul se-a – u – de, de – par – te, cum du – du – ie.
Vi – ne în goa – nă, pă – mîn – tul îl zgu – du – ie.
1 2 3 1 2 3 1 2 3 1 2 3
talpă vîrf vîrf talpă vîrf vîrf talpă vîrf vîrf talpă vîrf vîrf

Pentru desfăşurarea jocului *De-a trenul,* copiii, în grupe de câte 10-15, se aşează unul după altul, ținând mâinile pe mijlocul sau pe umerii celui din față. După ce, în prealabil, versurile respective au fost bine învățate şi eventual exersate, prin bătut din palme, se vor recita din nou concomitent cu mersul ritmic, după indicațiile date ulterior. Mişcarea coloanei de copii se va desfăşura pe lângă catedră, sau printre rândurile de bănci, în funcție de spațiul fiecarei clase.

Tot în scopul deprinderii de a merge ritmic în trei timpi, se va organiza *dansul în pas de vals,* sprijinit de cântece adecvate, cum este *Valsul*, din exemplul următor:

Valsul

Muzica : Edith Wiski

Un doi trei, un doi trei, ia – tă un vals. Un doi trei, un doi trei, hai – deți la dans! Val – sul în trei timpi me – reu di – ri – jați Şi, tot – dea – u – na, fru – mos să dan – sați.

Se învață bine cântecul pe dinafară, se cântă, concomitent cu bătut din palme în trei timpi; concomitent cu bătut pe tamburine, în felul indicat mai sus şi apoi se organizează mersul în pas de vals. Se aşează, copiii în cerc, ținându-se de mâini, în grupe de câte 10-15 copii. Se începe cântarea, la comanda dată decadrul didactic, concomitent cu mers pe : *talpă-vârf-vârf, talpă-vârf-vârf,,* mergând spre dreapta, pe primele două versuri şi spre stânga (la comanda dată de cadrul didactic *înapoi,* copiii schimbă direcția) pe ultimele două versuri. În cazul în care copiii nu-şi pot sincroniza paşii cu silabele cântecului, se va recurge la mers în trei timpi, pe numărătoarea *un*-doi-trei, demonstrând copiilor că pe fiecare număr trebuie să facă un pas obişnuit. Unii copii au tendința să țopăie în paşi mărunți. Cu aceştia este necesar să se lucreze individual, pentru a-i ajuta să-şi sincronizeze paşii cu silabele sau cu numerele *un-doi-trei,* pe care le pronunță. În prima fază a desfăşurării acestei activități, importanța este sincronizarea cât mai prescrisă dintre silabe şi paşi, urmând ca, treptat, să se realizeze şi latura

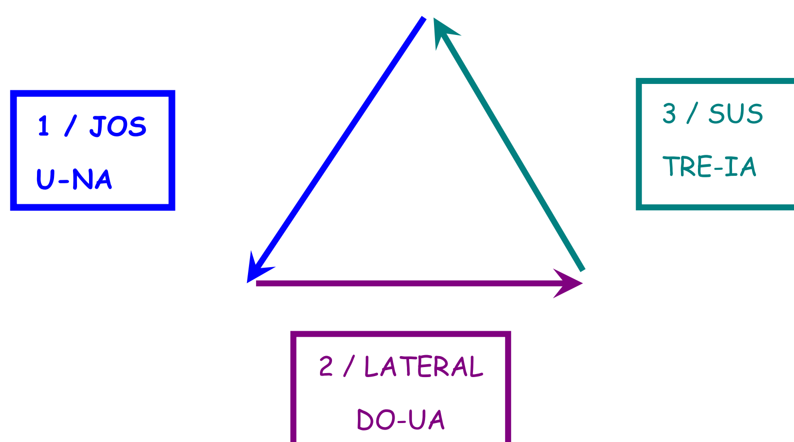
artistică a dansului, prin mersul graţios, în pas de balet, în care copiii nu mai ţopăie, ci merg degajaţi, pe talpă şi, respectiv, pe vârfuri. De la formaţia în cerc se poate trece la formaţia în coloană unul dupa altul, cu mâinile pe şolduri, lăsând suficient spaţiu între copii, pentru a putea păşi liber şi degajat fiecare dintre ei.

Dansul în pas de vals se va realiza apoi în perechi, punând câte doi copii să se ţină de mână şi să meargă, învârtindu-se unul în jurul celuilalt, în ritmul cântecului.

Dansul în pas de vals poate îmbraca forme variate şi anume :

- parte din copii (5—6 perechi) dansează ;
- un grup de 3—4 copii bat pe tamburine, după indicaţiile date mai sus ;
- alţi 2—3 copii bat cu un beţisor pe bancă şi trianglu : pe timpul întâi pe bancă, iar pe timpii al doilea şi al treilea bat pe trianglu ;
- un copil bate pe un clopoţel numai timpul întâi (silaba accentuată) ;
- restul clasei cântă şi bate din palme, în trei timpi (bancă—palme, palme).

Dirijatul intuitiv se realizează destul de repede după ce, în prealabil, elevii şi-au însuşit ca atare, ritmul ternar, în cadrul activitatilor desfăşurate. Pentru aceasta, la momentul oportun, se cere copiilor să cânte cântecul *Valsul,* concomitent cu dirijatul în trei timpi, cu ambele mâini, astfel:

- pe primă silabă braţele se duc jos, atingând banca cu vârful degetelor
- pe silaba a doua braţele se duc lateral, imitând aripile deschise ale fluturaşului
- pe silaba a treia braţele se duc sus, până la înălţimea capului.

În această activitate se urmăreşte sincronizarea dintre silabele respective şi direcţia mişcărilor, efectuate cu braţele . Eventual se recurge la nuărătoare, pentru sprijinirea tactării în trei timpi.

Pentru a stimula interesul copiilor către această activitate, se vor alege cei mai abili, pentru a trece în faţa clasei, ca să dirijeze corul - în felul acesta toţi copiii străduindu-se să dirijeze cât mai corect.

Foarte importantă este măsura pregătitoare, dată prin comanda *un,* doi, trei, de către cadrul didactic, la începutul oricărei fel de activitate - bătut din palme în trei timpi, mers în trei timpi, mers în pas de vals, dirijat în trei timpi, bătut în trei pe diferite instrumente de percuţie etc., - dat fiind că aceasta asigură precizia în actul de început. Se va

observa apoi ca elevii să nu confunde timpul întâi cu timpul al doilea, prin contopirea respectivelor mişcări într-una singură, pentru că nu ating banca la timpul întâi. Atingerea băncii la timpul întâi (fără zgomot) este necesară, pentru a marca timpul accentuat şi pentru a-şi putea coordona mai bine grupul celor trei gesturi ale dirijatului.

Dirijatul intuitiv în trei timpi se va consolida pe bază de noi cântece în trei timpi şi prin exerciţii de recunoaştere - prin comparaţie - a cântecelor care se dirijează în doi timpi şi, respectiv, în trei timpi, după felul cum se simt accentele - din doi în doi sau din trei în trei timpi.

În etapa notaţiei, deprinderile de dirijat intuitiv vor constitui baza reală a însuşirii de trei timpi, făcându-se o legatură indisolubilă între cântarea după auz cu deprinderile respective şi cântarea dupa note - solfegierea.

3. MELODIA. ACTIVITĂŢI DESTINATE DEZVOLTĂRII SIMŢULUI MELODIC AL COPIILOR

A. DEZVOLTAREA SIMŢULUI MELODIC

"Melodia este cea care dă farmecul muzicii"
Joseph Haydn
"Melodia este elementul în care specificul personal al compozitorului se poate manifesta în modul cel mai direct şi inteligibil".
Paul Hindemith

Muzicienii au evidenţiat rolul deosebit al melodiei, ea fiind recunoscută ca cel mai expresiv element şi având o excepţională încărcătură emoţională.

Melodia este definită de teoreticieni ca fiind "factorul primordial al expresiei artistice muzicale" şi considerată "element primordial şi în acelaşi timp definitoriu al muzicii".

Ea constituie în acelaşi timp primul element de limbaj muzical al actualei programe de educaţie muzicală, cu subcomponentele ei: sunete muzicale, formule melodice, intervale, scări pentatonice, moduri populare, alteraţii, tonalităţi majore şi minore până la două alteraţii constitutive, îmbinarea cu textul literar, semnificaţiile estetice ale unor formule melodice etc.

Simţul melodic apare din fragedă copilărie, viaţa muzicală a copilului fiind dominată de acele manifestări caracteristice în care locul cel mai important îl deţine jocul însoţit de cântece foarte simple, atât din punct de vedere ritmic, cât şi melodic. Simţul muzical se dezvoltă în forme organizate, activităţile muzicale din grădiniţe şi din clasele primare având acest obiectiv prioritar. Absenţa acestor activităţi din programul copiilor de vârstă preşcolară şi şcolară mică contribuie la înmulţirea numărului de copii distonici, cărora le va fi ruşine mai târziu să cânte, potentele lor muzicale nedezvoltându-se şi închircindu-se din cauza lipsei exerciţiilor.

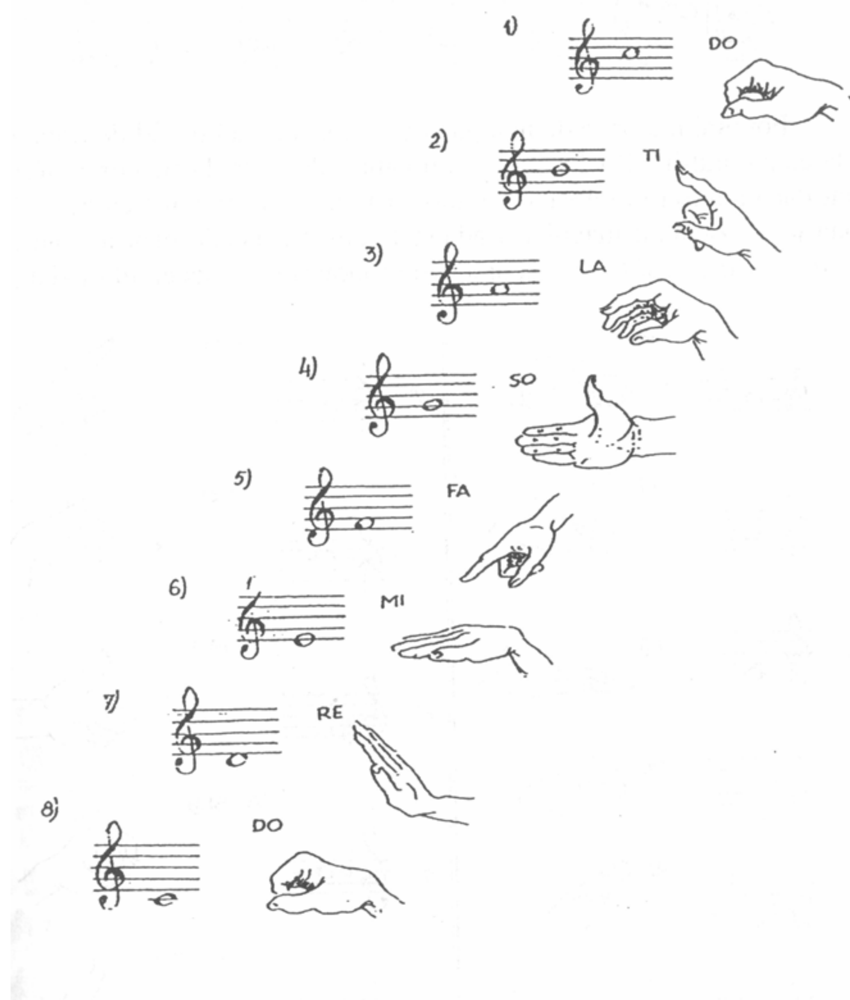
Principalele activităţi pentru dezvoltarea simţului melodic încep cu exerciţiile de diferenţiere a anumitor înălţimi ale sunetelor (sunete înalte, sunete joase, sunete mijlocii), cu cele de percepere a mersului melodic (sunete repetate, ascendente, alăturate sau depărtate şi descendente, la fel, alăturate sau depărtate) şi continuă cu exerciţiile şi cântecele în scări pentatonice, în moduri şi tonalităţi.

Practica a demonstrat că marile dificultăţi pe care le întâmpină elevii în însuşirea scris-cititului muzical provin în primul rând din tratarea cu superficialitate de către educatori a perioadei premergătoare notaţiei, etapa însuşirii orale după interpretarea profesorului

sau după o înregistrare magnetică: disc, casetă, bandă, CD. "A trece brusc de la etapa oral-intuitivă la etapa notației, fără a se face o legătură firească şi logică, înseamnă a smulge copilul cu brutalitate din lumea bucuriilor pe care i le-au produs activitățile muzicale, atât de îndrăgite de el în clasele anterioare şi a-l transplanta artificial într-o lume necunoscută - lumea simbolurilor şi a semnelor grafice care nu cântă, dacă în prealabil nu se asociază intonația fiecărui sunet cu semnul său grafic..." - sublinia Ana Motora-Ionescu .

Intonarea justă a înălțimilor ce generează melodia şi trecerea la elementele de notație muzicală, cu care urmează să se opereze pentru atingerea noilor cote educaționale, trebuie precedate de exercițiile care vizează dezvoltarea capacității elevilor de a recepta şi reda raporturile de înălțime. S-au propus de-a lungul timpului anumite procedee cu ajutorul cărora să se însuşească înălțimea sunetelor în etapa premergătoare învățării notației muzicale.

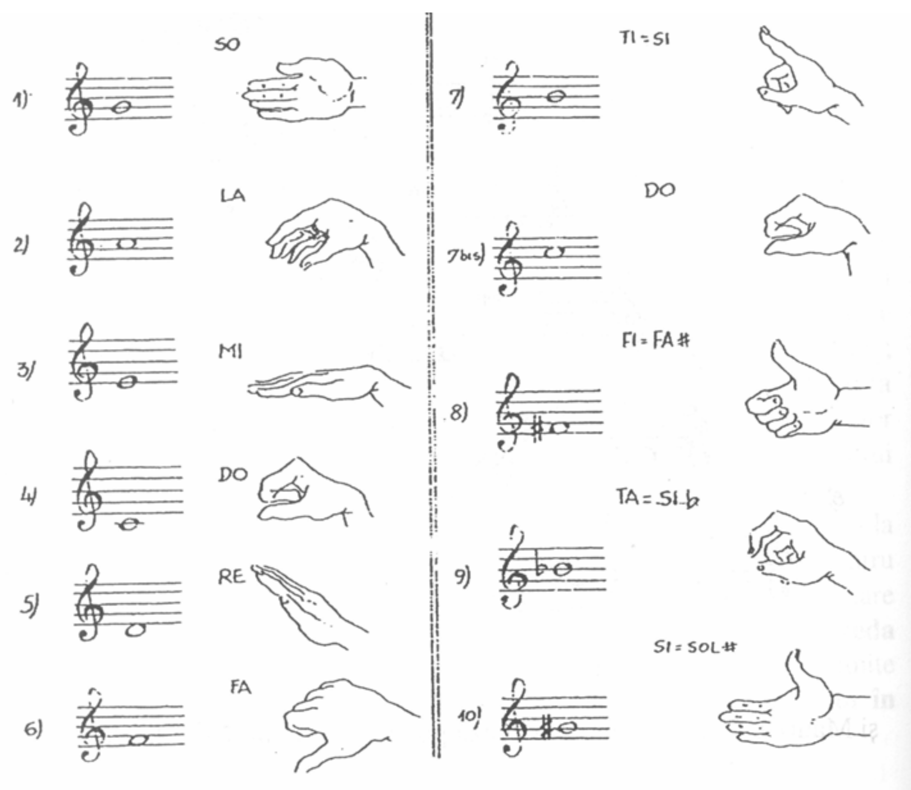
Cel mai răspândit este ***fonomimia*** — indicarea prin şapte gesturi şi poziții diferite ale mâinii drepte a celor şapte sunete ale gamei *Do major.* Printre cei care au promovat fonomimia se numără John Curwen. El foloseşte poziții diferite ale degetelor şi pumnului mâinii drepte:

Maurice Chevais utilizează poziția mâinii drepte ridicată la diferite înălțimi ale corpului, începând de la piept până deasupra capului:

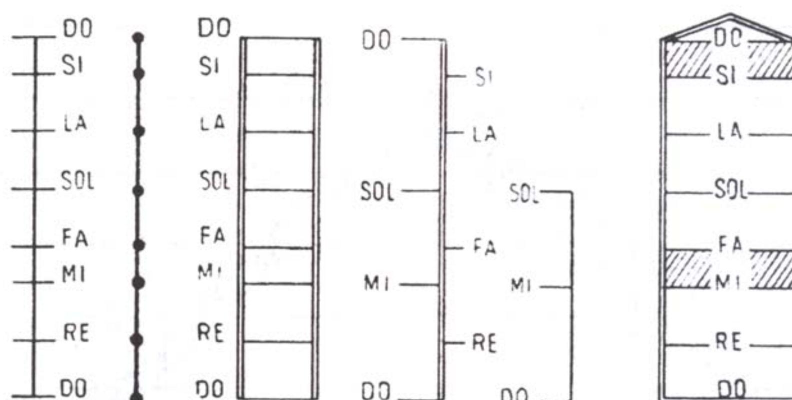

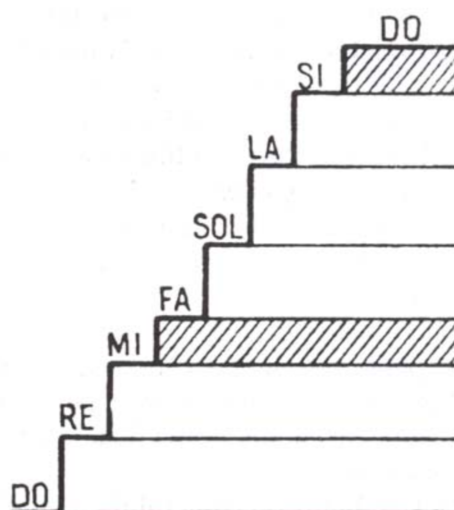
Fonomimia precede notația şi este considerată un fel de tranziție de la etapa oral-intuitivă spre cea a notației. Procedeul este controversat chiar dacă a intrat în inventarele unor sisteme educaționale, ca cel al lui Kodaly. Muzicianul maghiar a adăugat semne speciale pentru sunetele *fa diez, sol diez* şi *si bemol,* acomodând fonomimia la sistemul modal

Principala obiecție are în vedere lipsa de legătură dintre acest mod artificial de prezentare a înălțimilor sunetelor şi cel cu ajutorul portativului.

Un alt procedeu este cel numit scărița sau scara papagalului.

Ambele se desenează pe tablă, sau pe planşă, cea de-a doua scăriță având pe partea stângă notele pe scară, iar în dreapta pe arpegiu. Forma completă se dezvoltă progresiv pe măsură ce se învață noile sunete ale scării. Specialiştii români au adoptat scărița la principiul modalismului românesc, sunetele apărând în ordinea prepentatoniei şi pentatoniei modale: *sol, mi, la, do, re, fa, do*^{2}*, si.*

George Breazul a găsit o altă soluție ingenioasă şi plastică: desenarea unor "valuri", corespunzătoare mersului melodiei - notată pe portativele din partea de jos a filei - şi pe care "plutesc personajele" cântecelor. In aceste condiții, "valurile" sugerează copiilor mersul ascendent sau descendent al melodiei.Un alt procedeu este « Ambele se desenează pe tabli având pe partea stângă notele [completă se dezvoltă progresia scării. Specialiştii români au a românesc, sunetele apărând î modale: *sol, mi, la, do, re, fa, la*

Hora.

1. Frunză verde de cicoare, Tra la la, la la la.
Hai să tragem hora mare, Tra la la, la la la.

Pe câmpia cea cu flori, Tra la la, la la la.
Că e soare fără nori. Tra la la, la la la.

2.
Să jucăm hora pe loc, tra, la, la... Tot mai lin, mai lin, mai lin, tra, la, la...
Să dea Dumnezeu noroc, tra, la, la... Ca soarele pe senin, tra, la, la...

1. Frun-ză ver-de de ci-coa-re, *Tra la la, la la la,*
Hai, să tra-gem ho-ra ma-re, *Tra la la, la la la.*

Pe câm-pi-a cea cu flori, *Tra la la, la la la,*
Că e soa-re fă-ră nori. *Tra la la, la la la.*

Elemente ajutătoare pentru formarea simțului melodic sunt instrumentele muzicale-jucării acordate, sau cele cu caracter didactic, de tipul clopoțeilor Montessori (opt clopoței care redau fiecare din cele opt sunete ale gamei, scrise pe ei), xilofoanele, metalofoanele sau chiar pahare ori sticle cu cantități diferite de apă în ele şi care pot fi supuse prin potrivirea cantității de apă unor adevărate acordaje muzicale ş. a.

Alături de cântece, un rol deosebit îl au pentru formarea simțului melodic exercițiile melodice, derivate, de regulă, din acestea. Ele au în vedere: intervale, scări şi moduri populare, semne dealterație, tonalități, urmărind, în general, patru procese: recunoaşterea, explicarea, intonarea şi reprezentarea grafică. Intonarea justă a intervalelor se aseamănă pronunției corecte a cuvintelor iar reprezentarea grafică trebuie să sconteze reprezentarea intervalelor constitutive.

Exercițiile melodice diferă în funcție de cele două etape:

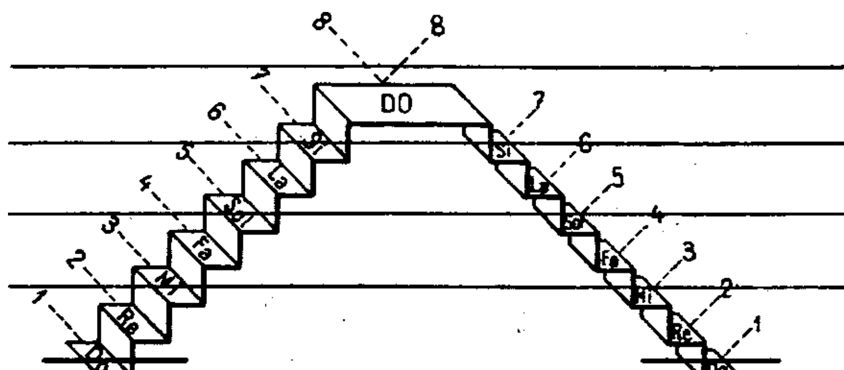
I. În etapa premergătoare învățării notației baza activității pentru formarea deprinderilor melodice o constituie cântecele învățate şi exercițiile desprinse din ele, pregătind însuşirea scris-cititului muzical. Prin ele elevii disting cele trei categorii de sunete: înalte sau acute, medii şi joase sau grave. Printre alte exemple de distingere a acestor categorii de sunete trebuie amintite şi altele sugerate şi chiar prezentate de propunător: ciripitul păsărilor, mormăitul ursului, sunetele instrumentelor muzicale etc. Fazele superioare le constituie, după unele metodici, cele legate de stabilirea sensului mişcărilor melodice reprezentate prin mişcări ale mâinii drepte:

- orizontale - pentru sunete repetate;
- ascendente - pentru intervale suitoare;
- descendente - pentru cele coborâtoare; sau asocierea sunetelor cu treptele unei scărițe.

Principalele obiective ale acestei etape sunt: dezvoltarea auzului, a vocii, a memoriei muzicale, formarea primelor deprinderi muzicale, cultivarea interesului pentru activități muzicale, toate realizându-se prin învățarea unor cântece frumoase şi accesibile, oglindind viața lor şi asociindu-şi jocurile muzicale şi cele care includ cântece. Acestea se învață în formă orală, reproducând ceea ce-i cântă educatorul, urmărindu-se crearea unor stări emoționale.

II. Etapa învățării notației muzicale începe cu portativul, cu cheia sol, precizându-i-se numele şi cu învățarea notelor în ordinea apariției lor în sistemul modal: *sol, mi, la, do, re, fa,* do^2*, si,* continuându-se cu gama şi arpegiul (cu intonarea ascendentă şi descendentă şi cu analiza structurii lor şi a precizării şi justificării denumirii), cu intervalele, alterațiile, ajungându-se la tonalitățile cu alterații constitutive. Deoarece pentru elevi tonalitatea Do major va reprezenta un model se impune insistența asupra construcției sale şi a elementelor specifice.

Profesorul român Ioan Costescu a combinat aşezarea pe portativ cu cea pe trepte, sintetizată în următoarea scară muzicală, publicată în lucrarea sa din anul 1913 - *Noul sistem de proponiment muzical elementar*:

Etapele superioare legate de tonalități, de construcția, intonarea şi caracteristicile lor, vor fi prezentate în continuare.

In ultima vreme, tot mai mulți specialişti apreciază că dezvoltarea intelectuală a copiilor permite trecerea la învățarea scris-cititului muzical, după etapa oral-intuitivă, direct prin intermediul notelor muzicale. Iată cum formula această cerință, în urmă cu aproximativ o jumătate de secol, unul dintre adepții noii educații muzicale, Edgar Willems, care susține utilizarea numelui notelor de la primele contacte cu sunetele gamei - *"d'utiliser le nom des notes des premiers contacts avec les sons de la gamme* , deoarece "copilul are nevoie să creeze, să se lanseze în muzică fără să realizeze el însuşi notele pe care le cântă" .

Educatorul va evidenția faptul că portativul reprezintă o scară cu cinci linii şi patru spații, cu ajutorul cărora se scriu notele muzicale ordonate după înălțime. Fiecare notă îşi are locul ei precis pe portativ, pe o anumită linie sau pe un anumit spațiu. Este foarte importantă tripla asociere pe care elevii trebuie să o realizeze în următoarea ordine: perceperea auditivă a înălțimii sunetului, urmată de precizarea numelui şi de poziția pe portativ.

Însuşirea conştientă a intervalelor constituie o sarcină importantă nu numai pentru dezvoltarea simțului melodic dar şi cheia principală a interpretării şi a înțelegerii elementelor de limbaj muzical. Recunoaşterea şi intonarea lor încep din perioada oral-intuitivă şi continuă în clasa a V - a cu o abordare sistematică teoretică şi practică. Elevii trebuie deprinşi să gândească raportul de înălțime dintre cele două sunete, raport care generează esența exprimării muzicale. Acest raport trebuie căutat mai întâi aritmetic şi înțeles din denumirea intervalelor dată de numeralele ordinale din limba latină.

Etapa următoare o reprezintă intonarea lor, la început cu ajutorul scării. De altfel, în prima fază elevii vor intona în minte şi sunetele intermediare. De exemplu, intervalul *re - la* va fi exersat astfel: profesorul cântă baza - *re* - şi elevii gândesc sunetele intermediare - *mi - fa - sol* şi cântă sunetul *la.* La intonare directă se ajunge prin parcurge-rea în formă dialogată - propunător - elev, a intervalelor de primă, secundă ascendentă şi descendentă, terță ascendentă şi descendentă, cvartă ascendentă şi descendentă şi continuă cu celelalte intervale. Importanță sporită capătă intonarea intervalelor de secundă mare şi mică, pe care se sprijină intonarea celorlalte, intervalele mari putând fi găsite şi cu ajutorul arpegiului. în acelaşi timp vom avea în vedere faptul că identificarea intervalelor de ton şi semiton, a terței mari şi mici înlesneşte descoperirea caracteristicilor tonalităților, scărilor pentatonice şi ale modurilor populare ce urmează a fi abordate în etapele următoare.

Probleme deosebite ridică abordarea tonalității. Elevii nu pot înțelege la vârste mici fenomenul de interdependență a sunetelor unei melodii de un centru sonor, înțeles în sens fizic şi psihologic. Prin urmare, această noțiune va fi abordată mai târziu, după ce ei reuşesc să înțeleagă rostul tonicii, ca finală a scării şi a unei piese muzicale folosită în anumite situații şi ca acompaniament a acesteia din urmă sub formă de ison sau hang. "

Practica muzicală, în care prioritatea cântecului şi legătura lui cu oral-intuitivul, a impus procedeul prezentării succesive a unui cântec în tonalitatea considerată model - *Do major* sau *la minor* şi în cea care urmează a fi abordată. Elevii pot uşor descoperi faptul că melodia este aceeaşi, dar cântată mai sus sau mai jos, ceea ce deschide drumul spre elementul nou.

B. ACTIVITĂȚI DESTINATE DEZVOLTĂRII SIMȚULUI MELODIC AL COPIILOR

Dacă *ritmul* este elementul dinamic, ce dă forța şi vigoarea muzicii, în schimb, *melodia constitute* elementul expresiv şi emoțional al artei muzicale.

Simțul melodic al copiilor se dezvoltă prin intermediul cântecelor, pe care le învață după auz, încă din primele clase şcolare şi chiar din gradiniță.

Pentru a se realiza perceperea conştientă a elementelor melodice, — ca elemente de limbaj muzical, capabile să exprime bucuria sau tristețea, eroismul sau revolta, calmul sau neliniştea etc. — este necesar să se organizeze o întreagă serie de de activități muzicale, prin mijiocirea cărora copiii să intuiască structura melodiei, începând cu cele mai simple relații de înălțime dintre sunete şi până la complexa linie melodică, pe care o descoperă în cântecele şcolarilor, în muzica populară şi cultă, vocală sau instrumentală

etc.

Primele percepții de natură melodică sunt cele referitoare la *cunoaşterea* şi *recunoaşterea* sunetelor de diferite *înălțimi*: sunete *înalte, joase şi mijiocii*; sunetele care *urcă treptat, coboară treptat, stau pe loc* (la aceeaşi înalțime) ; merg prin *salturi* şi în *zigzag,* aşa cum se află, în mod firesc, în linia melodică a cântecelor.

a) PERCEPEREA ÎNĂLȚIMII SUNETELOR MUZICALE

Înălțimea sunetelor muzicale, ca element constitutiv al melodiei, este destul de abstractă şi nu poate fi percepută de către elevi decât printr-o ascultare concentrată realizată în cadrul unor activități muzicale care să facă posibilă concretizarea şi însuşirea ei prin diferite procedee practice. În acest scop, se porneşte de la concretizarea sunetelor de diferite înălțimi, prin onomatopee, diferite alte surse sonore (clopoței de diferite mărimi, pahare de cristal, de diferite mărimi şi grosimi, instrumente muzicale care produc sunete muzicale contrastante ca înălțime), asociate cu gesturi spatiale, schitate cu mâna (fonomimia).

Pe baza onomatopeelor, copiii sunt puşi să imite ciripitui păsărilor, concomitent cu ridicarea brațelor în sus şi mergând pe vârfuri; apoi să imite mormăitui ursului, lasând brațele în jos şi mergând puțin aplecat, cu pas greoi, aşa cum merge ursul. Comparând, în continuare, ciripitul păsărilor cu mormăitui ursului; sunetele fluieraşului cu cele ale contrabasului; vocea unei fetițe cu cea a bunicului; sunetele subțiri şi respectiv, cele groase, pe care le poate cânta vioara, copiii vor ajunge la constatări precise, fiind capabili să clasifice elementele de înălțime contrastante în: *sunete înalte sau subțiri şi sunete joase sau groase.* Asocierea acestor sunete cu gesturile spațiale ale miinilor, sau cu mersul pe vârfuri, pe toată talpa, sau mers aplecat, sprijină în mod substanțial reprezentarea imaginilor de înalțime a sunetelor muzicale. Antrenarea sițtului motric, alături de cel auditiv asigură concretizarea imediată a înălțimii sunetelor muzicale, sugerând totodată şi mişcarea, adică scurgerea în timp a sunetelor muzicale.

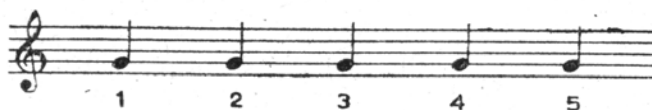
Pentru a avea un caracter mai atractiv, antrenarea copiilor în activitățile de percepere şi recunoaştere a înălțimii sunetelor muzicale, poate îmbrăca forma unei povestiri dramatizate în care copiii merg la pădure, ascultă păsărele, cântă ca şi ele ; văd urşi, merg şi mormăie ca şi ei; aud un cuc, căruia îi răspund cântând şi ei etc.

b) PERCEPEREA MERSULUI MELODIC

Perceperea mersului melodic se realizează pe calea ,,numărătorilor melodice”, care stimulează atenția auditivă a elevilor, pentru sesizarea diferenței de înălțime, până la cele mai mici intervale.

Iata primele forme de numaratori melodice care orienteaza auzul copiilor catre perceperea inaltimii sunetelor muzicale :

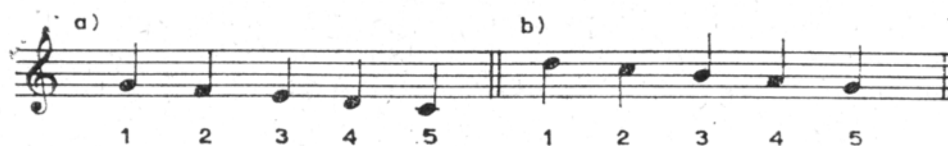
1) *Perceperea sunetelor muzicale repetate* — care stau pe loc, la aceeaşi înălțime :

Cadrul didactic numără până la cinci, pe acelaşi sunet (sol), repetat de **cinci ori** şi întreabă elevii: *Ce s-a schimbat, sunetul sau numerele*? Elevii răspund: *S-au schimbat numerele, sunetele au rămas la aceeaşi înălțime*. Apoi le cântă şi ei după modelul

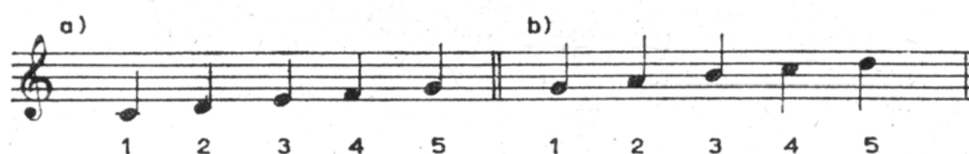
cadrului didactic, arătând prin gestul mâinii că sunetele se repetă la aceeaşi înălțime (mâna se mişcă drept înainte).

2) *Perceperea sunetelor care coboară treptat* — mers melodic coborâtor :

Cadrul didactic numără până la cinci, coborând prin trepte alăturate şi intreabă elevii: *Cum se aud sunetele muzicale numărate, rămân la aceeaşi înălțime sau coboară treptat?* Elevii răspund : *coboară treptat*.

3) *Perceperea sunetelor care urcă treptat* — mers melodic suitor:

Cadrul didactic numără până la cinci, urcând prin trepte alăturate şi întreabă elevii: *Cum se aud sunetele muzicale numărate, rămân la aceeaşi înălțime, sau urcă treptat*? Elevii răspund: *urcă treptat*.

Repetând astfel de exerciții, de mai multe ori, elevii vor ajunge să perceapă mersul suitor şi coborâtor al melodiei din cântece, recunoscând anumite fragmente caracteristice, cum sunt:

Cadrul didactic cântă primul rând melodic pe cuvinte sau pe silaba *la* şi intreabă copiii: *Cum merge melodia acestui fragment muzical*? Elevii răspund : *merge în sus, urcând treptat şi apoi coboară puțin*. Cântând, copiii vor arăta, prin gesturile mâinilor, mersul melodic al acestui fragment muzical.

La fel se va proceda şi cu al doilea rând melodic, solicitând auzul şi gândirea elevilor pentru a constata că cele două fragmente muzicale au exact acceaşi melodie.

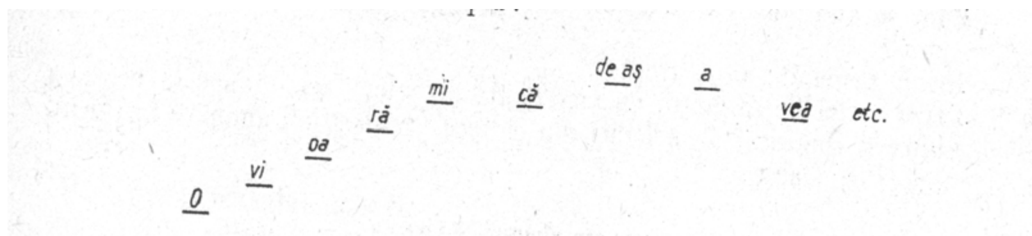
În continuare, se vor putea realiza şi celelalte rânduri melodice ale cântecului *Vioara,* constatând, de exemplu, că rândul al treilea are un mers melodic în zigzag (şerpuit) ; la început coboară şi apoi urcă prin salt (pe sărite) ;

rândul IV are un mers melodic care coboară treptat

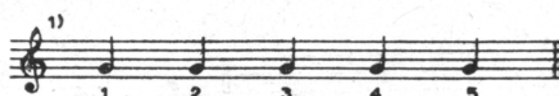

Prin urmare, procedând la analiza fiecărui rând melodic al cântecului, copiii vor putea percepe direcția liniei melodice, exprimând-o, concomitent cu cântarea, prin gesturile spațiale ale mâinilor şi, eventual, chiar prin semne grafice convenționale scrise pe tablă, cum ar *fi,* de exemplu :

Prin aceste procedee intuitive, copiii devin conştienti de faptul că melodia cântecelor este formată din sunete muzicale, în diferite relații unele față de altele, evoluând, mai târziu, către analiza concordanței dintre text şi muzică. Pentru a stimula cât mai mult gândirea melodică a elevilor, este bine ca activitățile de cântare să fie alternate, permanent, cu exerciții de dictare orală, în care elevii să fie puşi să recunoască mersul suitor, treptat sau pe sărite, orizontal sau în zigzag (şerpuit) al liniei melodice, în scurte fragmente muzicale, luate din cântece sau în improvizații orale.

Exercițiile de dictare orală trezesc atenția auditivă a elevilor, ascuțindu-le capacitatea de a sesiza diferențele de înălțime, până la cele mai mici intervale. În acest scop, plecând de la perceperea sunetelor repetate, numărătorile melodice se pot efectua în diferite variante şi anume :

Cadrul didactic numără, cântând cinci sunete de aceeaşi înălțime (sol) şi întreabă: *Câte sunete am cântat ? Sunt la fel de înalte sau sunt diferite ?* Copiii răspund : *sunt la fel de de înalte*.

Cadrul didactic cântă exemplul al doilea şi întreabă : *Care sunet nu este la fel cu celelalte ? Cum este, mai sus sau mai jos ?* Copiii răspund : *sunetul cinci este mai sus, apoi cântă exercițiul, ridicând mâna în sus la numărul cinci*.

Exercițiile de dictare orală trezesc atenția auditivă a elevilor, ascuțindu-le capacitatea de a sesiza diferențele de înălțime, până la cele mai mici intervale. În acest scop, plecând de la perceperea sunetelor repetate, numărătorile melodice se pot efectua în diferite

variante şi anume :

Rând pe rând, cadrul didactic cântă exemplele de mai jos şi, referitor la fiecare exemplu, cere copiilor să spuna care sunet nu este la fel ca celelălte ? În ce direcție se duce ? Apoi le cere să cânte exercițiul respectiv, arătând cu mâna în sus sau **în** jos, sunetul care a urcat sau a coborât.

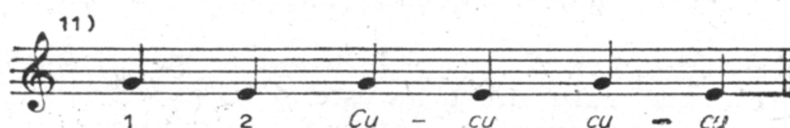

Când elevii sesizează cu uşurință sunetele care urcă sau coboară, se poate *pregăti* perceperea relației dintre sunetele *sol mi,* îngustând spațiul sonor prin reducerea numărului de sunete, cu scopul de a concentra atenția auditivă a elevilor către perceperea şi însuşirea intonațiilor acestor sunete :

Cadrul didactic cântă exercițiul nr. 9 şi întreabă câte sunete a cântat? Copiii răspund: *trei sunete. Care sunet este modificat ?* Copiii răspund : *sunetul al treilea este mai jos*.

Cadrul didactic cântă exercițiul nr. *10,* arătând şi cu mâna direcția sunetelor: sus-jos, apoi cătă exercitiul nr. *11 în* care înlocuieşte cântarea pe cifre cu cântatul cucului, însoțind mersul intonației de gesturile mâinii: sus-jos ; sus-jos. Copiii cântă şi ei la fel, arătând cu mâna înălțimea sunetelor respective:

Prin acest exercițiu copiii intuiesc intonațiile precise ale sunetelor muzicale *sol-mi,* a căror denumire cadrul didactic o poate comunica în momentul în care intenționează să le predea, ca atare, constituind punctul de plecare în însuşirea oral-intuitivă a sunetelor muzicale din cadrul octavei *DO^1—DO^2.*

C. DEZVOLTAREA SIMȚULUI ARMONIC ŞI POLIFONIC

Formele primare de armonie şi polifonie sunt cântarea însoțită de ison sau de hang şi canonul. Prima formă este întâlnită atât în practica bisericească, unde cântările de mari dimensiuni sunt însoțite de ison - un sunet lung ținut pe sunetul de bază al glasului sau scării - cât şi în cea populară, unde hangul este o formulă simplă de acompaniament, realizată de obicei prin imitarea cobzei sau a țambalului. In realitate cele două moduri sunt diferite, în primul caz fiind vorba de un sunet lung, în cel de-al doilea este vorba despre un acompaniament simplu, pe două sau mai multe sunete diferite. Ambele forme stârnesc interesul copiilor şi contribuie la dezvoltarea simțului armonic şi polifonic. În general se practică în lecții, în această ordine, începându-se cu isonul pe sunetul de bază al glasului, care se poate schimba pe treapta a IV-a, sau a V-a. De la această fază, uşor se poate trece la formula primară de hang, alcătuită de jocul pe două sunete diferite, care, de obicei se cântă însoți-te de cuvinte ce imită sunetul cobzei sau chitarei: *ding - ding,* sau *zum - zum.*

Canonul reprezintă o formă evoluată, dar noutatea lui sporeşte interesul copiilor, dacă, mai ales la clasele mici, se transformă într-un joc, în care două grupuri de elevi realizează o adevărată "întrecere" muzicală, cu multiple beneficii în plan educațional şi muzical. Cântarea în canon sporeşte solidaritatea de grup, spiritul de auto-depăşire, concentrarea asupra unei activități intelectuale, voința şi dorința de succes, dar şi pe plan muzical se creează condițiile unei însuşiri temeinice a unei piese muzicale (reuşita canonului depinde direct de însuşirea perfectă a melodiei), se dezvoltă simțul muzical al elevilor, în toate componentele sale: armonic, polifonic, melodic, ritmic etc.

Dacă formele de cântare cu ison sau cu hang necesită doar învățarea corectă a melodiei, după care se poate trece la aplicarea acompaniamentului, cântarea în canon parcurge mai multe etape:

- învățarea corespunzătoare a cântecului cu întregul colectiv;
- organizarea grupelor A şi B, urmată, în cazurile unui canon mai dificil, de interpretarea melodiei de către fiecare grup;
- cântarea în canon, cea de-a două grupă pornind la comanda propunătorului, respectând indicațiile sale de aplicare a unor nuanțe diferite, pentru a înlesni sesizarea şi practicarea cântării armonico-polifonice.

Succesul cântării în canon depinde de măsura în care elevii şi-au însuşit melodia şi de nivelul dezvoltării lor muzicale. După învățarea notației muzicale, cântarea în canon îşi sporeşte randamentul şi elevii vor fi deprinşi să urmărească melodia pe carte, înțelegând că ei cântă aceleaşi note situate la o anumită distanță față de grupa precedentă. în funcție de evoluția simțului armonic şi polifonic se va trece la interpretarea condusă de doi dirijori ai celor două grupe şi la canonul pe trei voci, asigurându-se trecerea spre exemple mai complexe şi mai dezvoltate.

Specialiştii recomandă trecerea pe nesimțite de la cântarea monodică la etapa următoare, a cântecului la două voci, pornind de la forme de polifonie primitivă (imitație) şi ajungând la un repertoriu de cântece, care, în versiunea lor monodică, să conțină

potențialități capabile de a fi exploatate polifonic, fără introducerea unor elemente străine. În culegerile de specialitate se oferă numeroase exemple pentru fiecare modalitate, prezentate în formă schematică, monodică şi polifonică.

Procedeele recomandate de Liviu Comes sunt:

- repartizarea unui cântec monodie pe trei planuri sonore care intervin succesiv,
- repartizarea pe trei planuri sonore a unui cântec monodie cu un potențial polifonic de două linii melodice reale;
- repartizarea pe trei planuri sonore a unui cântec monodie cu un potențial polifonic de trei linii melodice.

La clasele mai mari, a VIII-a - a XI-a - aceste forme se completează cu altele mai evoluate, pentru a se ajunge la înțelegerea construcției de fugă, ca pisc al polifoniei şi la distincția dintre cele două noi modalități de exprimare, polifonică şi armonică, ce se adaugă cântării monodice.

Dezvoltarea simțului armonic şi ritmic se completează cu activitățile în cadrul formației corale şi al unor formații instrumentale, ajungându-se în unele colective şcolare chiar la coruri acompaniate de mici formații instrumentale.

Un rol deosebit în dezvoltarea simțului armonic şi polifonic îl constituie prezentările unor piese sau a unor fragmente din piesele repertoriului formației corale a şcolii de către elevii clasei participanți la aceste activități. Beneficiile sunt duble: coriştii pot saşi etaleze munca în fața colegilor lor iar aceştia pot audia interpretări armonice accesibile înțelegerii lor, care îi pot pregăti pentru audiții mai complexe. Practica demonstrează atracția pe care o au interpretările pe mai multe voci ale coriştilor, în cadrul orelor de curs, mulți elevi descoperind astfel bucuria cântului în grup.

D. FORMAREA DEPRINDERIOR DE SCRIS MUZICAL

Educației muzicale îi revine şi obligația de a-l învăța pe elev scrisul muzical. Problema trebuie privită din două unghiuri de vedere:

- deprinderile de a consemna în notație muzicală anumite fragmente, cântece, piese muzicale, realizând echivalentul a ceea ce se practică la limba română, sau la o limbă străină, unde elevul reprezintă în scris ceea ce se exprimă în vorbire, în formă orală;
- deprinderile de a scrie corect caligrafic şi ortografic din punct de vedere muzical anumite fragmente, piese sau exerciții.

Scrisul are avantajul de a-i apropia şi mai mult pe copii de fenomenul muzical, elevii având posibilitatea să reprezinte singuri forma în care se notează arta muzicală, formă inversă a cititului muzical. Sigur că nu poate fi vorba de a-i aduce pe elevi la nivelul scrisului literar, nivel atins doar în universitățile şi facultățile de muzică, dar aceasta nu echivalează cu privarea copiilor de a-şi însuşi deprinderi elementare de scris muzical, ea înlesnind cititul notelor şi deci, descifrarea unui cântec simplu.

Ortografia muzicală are o importanță deosebită în dezvoltarea deprinderilor de solfegiere, în fazele primare generalizându-se o practică obişnuită a elevilor de a scrie sub note numele lor. De la un anumit nivel (gimnaziu), această practică poate deveni perdantă, elevii nedepunând efortul pentru a învăța locul notelor pe portativ şi de aceea nu va mai fi admisă.

În documentele curriculare româneşti este prevăzut debutul învățării scrisului şi cititului muzical din clasa a III-a, dar un sondaj realizat de Ministerul învățământului prin Institutul de Ştiințe ale Educației, cu un eşantion reprezentativ de învățători, profesori din toată țara şi cu cadre didactice universitare cu specializare în domeniul educației muzicale, au evidențiat posibilitatea şi necesitatea abordării scris-cititului muzical începând cu clasa a II-a. S-ar realiza astfel mult mai devreme trecerea de la faza premergătoare notației - fază ce creează mari probleme învățătorilor, care astfel ignoră nu numai această fază, dar însăşi activitățile de educație muzicală - la cea a însuşirii primelor elemente de notație. Şcolile de muzică oferă suficiente argumente în favoarea acestei idei, elevii din aceste instituții abordând direct prin intermediul portativului, problemele notației chiar din prima clasă a ciclului primar şi nimeni nu s-a plâns de dificultățile devansării.

Metodologia abordării elementelor de limbaj scris muzical pleacă de la principiile didactice, acordând prioritate celui al legăturii cu practica, celui al accesibilității şi al corelării optime dintre concret şi abstract şi dintre intuitiv şi logic, fără a uita de principiul specific al educației muzicale - cel estetic.

E. FORMAREA DEPRINDERILOR DE SOLFEGIERE

Forma superioară de utilizare a scris-cititului, îmbinând elementele melodice şi ritmice, o constituie solfegierea. Ea reprezintă drumul de la semnele grafice la melodie şi înlesneşte abordarea morfologiei şi sintaxei muzicale, utilă nu numai pentru un stadiu superior al celei mai complexe deprinderi intelectuale, dar şi pentru receptarea muzicii, ajutându-1 pe auditor să descopere imagini muzicale

diferite. Se cuvine citată aici argumentarea lui Kodăly privind dezvoltarea prioritară a auzului muzical şi apoi trecerea la scrierea simbolurilor semiografice, apreciind că ordinii inverse îi corespunde aşezarea căruței înaintea calului.

Obiectivul principal al solfegierii în şcoala de cultură generală şi în clasele liceale îl constituie dezvoltarea posibilităților de studiere practică şi de receptare a unor lucrări muzicale de valoare. Descifrarea şi însuşirea unor motive şi teme muzicale din lucrări ample constituie o argumentare a necesității de formare a deprinderilor de solfegiere. Ținând seama de cerințele educației muzicale în învățământul de masă primar, gimnazial şi liceal, se impune precizarea că solfegierea nu trebuie să constituie un scop în sine, ci ea va avea în vedere cântece şi fragmente de lucrări reprezentative din literatura muzicală națională şi universală, cu o mare valoare estetică şi accesibile vârstei. Ea este în acelaşi timp un adevărat salt, care poate atinge faza asemănătoare înțelegerii unei scrieri literare. Nu se poate ajunge la această fază decât prin parcurgerea unui lung drum ce porneşte de la însuşirea pe cale oral - intuitivă a principalelor elemente de scris-citit muzical: melodice, ritmice, metrice etc. Aceste elemente nu-şi pot găsi reprezentări grafice decât după ce există sonor în auzul elevilor, după ce ei le percep auditiv.

Faza oral - intuitivă are o deosebită importanță în educația muzicală şi multor elevi le este blocat drumul spre perceperea şi trăirea marilor valori muzicale prin trecerea directă la reprezentarea în scris a muzicii, fără ca asocierile şi disocierile dintre elementele ei să fi fost făcute în etapa grădiniței şi a primelor clase primare prin formele oral-intuitive.

După documentele curriculare actuale, notația muzicală este abordată începând din clasa a IH-a, dar prea puțini învățători se asigură de crearea bazelor aperceptive pentru

trecerea la noua fază. în mod normal, copiii ar trebui să aibă la începutul activităților de învățare a notației o pregătire aperceptivă similară cu cea din exprimarea verbală pe baza căreia se învață scrisul. La această fază copilul vorbeşte coerent şi cursiv, formulează gânduri şi idei, într-un cuvânt comunică cu partenerii săi. învățătorul face doar efortul, deloc uşor, de a izola literele din cuvintele ştiute de copil, pentru a fi învățate, pronunțate şi scrise.

Procesul trecerii la scrisul muzical, la faza notației, ar trebui să fie asemănător: copiii ar trebui să ştie mai multe cântece, ar trebui să poată asculta muzică accesibilă lor şi să poată disocia elementele componente ale unei melodii. Astfel trecerea spre detaşarea unor sunete de diferite înălțimi şi durate pentru a fi învățate şi scrise s-ar realiza în mod firesc.

Din păcate, prea puțini sunt învățătorii care aplică această similitudine şi pentru că mulți nu ştiu cum să o realizeze, eludând-o, credem că disciplina ar avea de câştigat dacă învățarea notației ar fi devansată cu o clasă, în care să se combine cele două modalități de abordare - oral - intuitivă şi scrisă, prin deplasarea unor elemente simple de scris - citit, din clasa a II-a. Experiența arată că cel mai mare handicap cu care se confruntă propunătorii din gimnaziu, nu este atât faptul că absolvenții clasei a IV-a nu ştiu notele şi nu pot practica scris - cititul muzical, cât mai ales faptul că ei sunt privați de bucuria de a se manifesta prin cântec şi sunt lipsiți de deprinderile elementare de cânt.

De aceea, sugerăm conducerilor de şcoli o activitate de predare - primire la sfârşitul clasei a IV-a de către cei doi educatori, chiar în prezența directorului sau a unui delegat al său, al comisiei metodice, care să inventarieze principalele împliniri şi neîmpliniri ale educației muzicale până la acest stadiu (repertoriul abordat în şcoală în clasele anterioare, deprinderile de a cânta individual şi în grupuri mici şi de a asculta muzică, cunoaşterea notației etc). în cazurile deficiențelor grave se poate apela la modalitatea ca un alt învățător mai pregătit pentru educație muzicală să preia orele în schimbul altora sau chiar prin cedarea cotei salariale unui educator competent.

Sugestiile unor metodici de specialitate de a efectua la nivelul clasei a V-a pregătirea oral - intuitivă a tuturor elementelor ritmice şi melodice care să permită trecerea la scris - cititul muzical, prejudiciază parcurgerea programei clasei respective şi încurajează perpetuarea unui total dezinteres pentru realizarea educației muzicale în clasele primare. Pentru a se înțelege corect acest fapt, să ne întrebăm dacăcineva ar avea curajul să-i propună profesorului de limba şi literatura română să se întoarcă la predarea sunetelor şi literelor.

O recapitulare rațională a deprinderilor de însuşire a scris -cititului muzical la începutul clasei a V - a nu poate recupera ceea ce ar trebui împlinit în cei patru ani anteriori. Să nu uităm că solfegierea în clasa terminală a gimnaziului este amenințată din alte două direcții: perioada mutației şi abordarea genurilor instrumentale şi simfonice (sonata, concertul, simfonia).

Dintre cele două variante de solfegiere - cea relativă, numită şi solmizație şi cea absolută, practica românească a dat câştig de cauză celei dintâi, în pofida unor pledoarii categorice în favoarea celei secunde, susținute şi de un transfer al unor practici din şcolile şi liceele de muzică, unde forma absolută şi-a cucerit de mult terenul. Trebuie ținut cont în alegerea dintre cele două variante, de absența instrumentelor muzicale din şcolile româneşti şi de faptul că ambitusul glasurilor copiilor nu permite intonarea corectă a sunetelor ce depăşesc spațiul al IV-lea al portativului.

Din punctul de vedere al modalităților de solfegiere, colectivă şi individuală, rămâne la dispoziția educatorului dreptul şi obligația de a le îmbina în aşa fel încât beneficiul să fie maxim. Alternarea celor două forme de solfegiere, individuală şi colectivă - aceasta din

urmă cu diversificările ei: cu toată clasa, alternativ, pe grupuri mai mici sau mai mari, în lanț, în gând etc - a dovedit de-a lungul timpului mari potente instructive, educative, volitionale, morale, de muzicalizare, de sensibilizare şi de familiarizare cu marea muzică.

Tot educatorului îi revine dreptul de a decide măsura în care va folosi exercițiile pregătitoare pentru solfegiere, de intonare, de citire ritmică, citire ritmico-melodică etc. De asemenea, el va decide, în funcție de cunoaşterea elementelor de limbaj şi de posibilitățile concrete ale elevilor de a practica solfegierea, sau continuarea în paralel cântării după auz, în anumite cazuri fiind nevoie, probabil, de practicarea alternativă a ambelor modalități de învățare a unor noi cântece.

Etapele descifrării unei melodii prin solfegiere sunt în parte comune cu cele ale învățării unui cântec după auz, dar apar şi unele specifice. Cele comune sunt: prezentarea datelor generale ale piesei, interpretarea ei cu expresivitate. Cele specifice urmează două trasee în funcție de prezența sau absența solfegierii model, incluzând analiza principalelor elemente specifice. Într-un fel, solfegierea model făcută de propunător transformă activitatea într-o învățare după auz, elevii nefiind solicitați să descopere singuri noua melodie.

Principalele momente caracteristice ale solfegierii rămân:

- citirea şi intonarea notelor,
- citirea ritmică,
- citirea ritmico-melodică,
- solfegierea model,
- cântarea pe cuvinte.

De obicei, citirea ritmică este precedată de intonarea unor exerciții pregătitoare şi de analiza principalelor elemente ale solfegiului, cu insistență asupra celor noi. Dacă solfegierea prezintă dificultăți pentru elevi, se realizează mai întâi o citire şi o intonare a notelor.

Citirea ritmică o precede, uneori, pe cea melodică şi solfegierea, realizându-se în două moduri:

- cu aceeaşi silabă (cea mai frecventă fiind *ta),* fără a se pronunța numele notelor;
- cu respectarea denumirii notelor.

Diversificarea metodologică poate continua prin mai multe procedee:

- citirea ritmică a textului; parcurgând separat şi mai rar formulele ritmice, pornind de la cele uşoare;
- respectând succesiunea lor firească în structura piesei.

Ținând seama de faptul că obiectivele disciplinei prevăd realizarea la cea mai înaltă cotă interpretativă a piesei şi contribuția ei la dezvoltarea sensibilității şi a capacităților de receptare, este recomandabilă încheierea activității cu solfegierea expresivă, având în vedere toate elementele piesei şi stabilind corelări ale versurilor cu melodia. Numai în cazuri speciale se apelează la citirea ritmico-melodică.

Considerăm că mai multe beneficii poate aduce cântarea model pe cuvinte a cadrului didactic, după ce au fost parcurse o parte, sau, în unele cazuri, toate celelalte etape, ajungându-se la solfegierea expresivă. In felul acesta, ea îşi păstrează statutul ei de învățare prin descoperire, rolul educatorului limitându-se la dirijarea descoperirii şi la

preîntâmpinarea unor posibile erori. Pentru fixarea şi consolidarea solfegiului învățat - care, de fapt, este numai ca exercițiu solfegiu, în realitate fiind vorba de un cântec sau un fragment dintr-o lucrare de mare circulație - se practică mai multe procedee, dintre care amintim: descompunerea în unități sintactice (perioade, fraze, rânduri melodice, refrene, cuplete etc) şi solfegierea lor în altă ordine decât cea din piesă, alternarea solfegierii în colectiv cu cea în grup, în lanţ, sau individual, ori recunoaşterea de către elevi a unor fragmente cântate de profesor fără text şi fără numele notelor.

Se mai practică de către unii educatori solfegierea prin imitație, după modelul oferit de educator. După cum se ştie, este o formă specifică de cântare după auz, în care locul silabelor textului este luat de nu-mele notelor. Pe lângă faptul că nu implică formarea deprinderilor de solfegiere, ci dimpotrivă, determină convingerea greşită a unor elevi asupra inutilității notației muzicale, acest tip de solfegiere riscă să devină o nouă corvoadă a şcolarului, care duce la compromiterea şi a celorlalte obiective privind dezvoltarea sensibilității, a fanteziei şi imaginați-ei, a capacităților de receptare etc. Soluțiile cele mai simple pentru eliminarea acestui fel de solfegiere neintenționată de educator, le oferă obişnuirea elevilor de a urmări notele cu un creion neascuțit la un capăt, ținut în mâna stângă şi solfegierea în gând a unor tronsoane alternând cu cea în grupuri, în lanţ, individuală, în dialog etc. Unele metodici recomandă executarea model a solfegiului după ce el a fost descifrat de către elevi.

Deoarece solfegierea integrală a unei piese ar putea lua prea mult timp din economia lecției în care se urmăresc şi celelalte obiective, didacticienii recomandă limitarea solfegierii la anumite părți, restul învățându-se după auz, astfel economisindu-se timpul necesar realizării complexului de obiective stabilit. în acest fel apare şi mai evident faptul că solfegierea nu constituie un scop în sine ci este transformată într-un mijloc pentru asigurarea palierului interpretativ şi de receptare.

Pentru a nu căpăta un statut asemănător celui din şcolile şi liceele de muzică, este necesar ca ponderea solfegiilor propriu-zise să fie cât mai redusă, timpul nepermițând atingerea unor performanțe asemănătoare şi rostul disciplinei fiind de a oferi elevului deschideri spre receptarea unor capodopere ale muzicii româneşti şi universale. În felul acesta solfegierea se poate extinde în activitățile de învățare a unor piese sau fragmente ale unor lucrări valoroase. Se asigură astfel legătura dintre obiectivele lecției, care acționează ca un tot unitar, în strânsă corelație cu componentele subiectului: problema teoretică, piesa propusă pentru însuşire şi cea propusă pentru audiție.

F. DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII ELEVILOR

1) Improvizații ritmice, melodice şi ritmico-melodice, orale, spontane

Creația muzicală este cea mai înaltă formă de manifestare a gândirii muzicale şi a sensibilității copiilor.

Copiii, în general, sunt dotați cu un accentuat spirit de inventivitate, care se observă încă de la vârsta de 2—3 ani când, din imaginație îşi construiesc *castele* şi *maşini,* cu care se joacă fără încetare. În închipuirea copilului scaunul devine *automobil,* iar foile de hârtie, uşor îndoite, se transformă în avioane ce-şi iau zborul prin casă, sau prin curte, însoțite fiind de micii *piloți,* care le acompaniază cu onomatopeele corespunzătoare uruitului de automobil sau de avion. Toate aceste jocuri sunt produsul imaginației şi al imitației, dovedind că primele acte de creație îşi au germenii în invențiile libere şi independente ale copiilor,

Nenumărate sunt cazurile în care spiritul inventativ al copiilor se manifestă şi sub forma

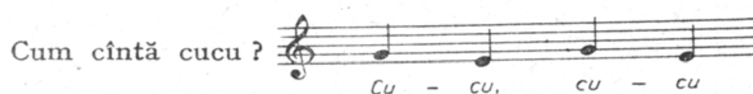
creațiilor muzicale, întîlnindu-se, în mod frecvent, fetițe care-şi leagană păpuşile în murmurul unui cântec de leagăn improvizat, sau băieți care mărşăluiesc în ritmul unei melodii improvizate, asemănătoare cu cea cântatî de fanfara militară. Plecând de la aceste predispoziții de creație, care apar în joc, sub diferite forme — unii copii improvizează paşi de dans, iar fetițele, în special, au o deosebitâ predilecție pentru dramatizări, fiind în stare să mimeze basme întregi prin închipuire — nu va fi greu să se stimuleze spiritul creator al copiilor în cadrul activităților muzicale, desfăşurate în lecțiile de muzică.

Experiența dobândită în munca didactică, cu copiii mici, aratâ că improvizația-(creație spontană), pe care copiii o efectuează în mod spontan, în cântece şi jocuri constituie mijlocul cel mai direct de dezvoltare a imaginației şi a spiritului de creație muzicală. Primele forme de creație muzicală tebuie să pornească de la redarea unor onomatopee sau sonorități muzicale pe care copiii le practică şi în jocurile independente. Se va pune, de exemplu, următoarea întrebare întregii clase :

- Cine ştie să cânte cum sună un ceas mare cu pendulă când bate ora exactă ? Dar la radio prin ce semnal se dă ora exactă ? În mod firesc, se vor găsi mulți copii, chiar în clasa I, care să cânte aşa cum sună ceasul, sau cum se dă ora exactă la radio.
- Se va mai întreba apoi clasa întreagă :
- Cine poate să cânte cum sună clopoțelul la ieşirea din clasă ?
- Copiii care cântă mai gros pot să ne spună cum se aude uruitul trenului când vine în viteză, sau când pleacă din gară ?
- Ştie cineva cum şuieră vântul iarna când viscoleşte ? Dar zurgălăii săniilor trase de cai cum sună ? Cum sună clopoțeii de la săniuța lui Moş Crăciun, trasă de iepuraşi?

2) Improvizații ritmico-melodice spontane, sub formă de întrebare-răspuns

Trecând de la redarea imaginară a diferitelor surse sonore se va solicita imaginația copiilor pentru a răspunde, cântând la diverse întrebări :

Am dori ca doi copii să cânte pe aceeaşi melodie următoarele versuri:

a. *primul copil:* Cânta cucu şi doineşte, cu-cu, cu-cu,
b. *al doilea copil:* Primăvara iar soseşte, cu-cu, cu-cu,

Apoi cadrul didactic solicită alt dialog, între doi copii, pe alte versuri:

- primul copil: *Fluturaşule, uşor*
- al doilea copil: *Lasă-mi-te jos în zbor,*
- primul copil: *Zboară ici, pe floricea,*
- al doilea copil: *Ori, mai bine-n palma mea.*

Pentru a nu imita din nou melodia cucului şi pe aceste versuri, propunătorul va sugera o nouă melodie, cum este de exemplu cea care urmează pe care o va repeta primul

copil, urmând apoi să se desfăşoare dialogul muzical între cei doi copii solicitați, astfel:

Improvizație în dialog-, sub formă de întrebare şi răspuns

Cîntă propunătorul, apoi primul copil repetă

Al doilea copil improvizează Răspuns

Flu - tu - ra - șu - le u - șor La - să - mi - te jos în zbor

Primul copil improvizează Întrebare

Al doilea copil improvizează Răspuns

Zboa - ră ici, pe flo - ri - cea, Ori, mai bi - ne - n pal - ma mea

Pe această cale, toți copiii pot fi antrenați să creeze mici melodii pe cuvinte simple, sau pe versuri date, desfăşurându-se în dialog, sub formă de întrebare şi răspuns. Iată versuri pe care se pot crea asemenea melodii:

Întrebări	**Răspunsuri**
Ursul ce tot cere ?	Zmeură şi miere.
Cine strică treaba ?	Graba strică treaba !
Ce mai face pisicuța ?	Toarce tot mereu drăguța !
Dar micuțul motănel ?	Împleteşte sumănel Credinciosului cățel!
Vântul a deschis portița, Florile le-a spulberat	În cireşi s-a furişat! Şi pe urmă a plecat.

În afară de aceste exemple, propunătorul, eventual chiar şi copiii, pot crea şi alte exemple de întrebări şi răspunsuri în versuri, sau simple cuvinte, ori expresii obişnuite, care vor fi cântate în dialog.

Pentru a nu frâna elanul în inspirația ritmico-melodică a copiilor, este bine ca fiecare grup de versuri să se recite anticipat, învățându-se mai dinainte, cu toată clasa, în aşa fel încît, în momentul în care copiii improvizează melodia, să nu se împiedice de versuri sau de cuvinte neştiute. Un grup de versuri pot servi pentru mai multe improvizații melodice, solicitând mereu alți copii, care să cânte versurile respective pe noi şi noi melodii, din ce în ce mai frumoase, improvizate prin cântare după auz, fără nici un fel de altă preocupare decât aceea de a transpune versurile respective din vorbire în cântare spontană, aşa cum izvorăşte, în mod firesc, din gândirea şi simțirea copiilor.

3) Improvizații ritmice bazate pe exprimarea conştientă a duratelor muzicale

Elevii îşi pot însuşi, pe cale conştientă, toate duratele sunetelor muzicale întâlnite în cântece, exprimându-se prin : bătut ritmic din palme, pe tobițe sau alte instrumente de percuție, prin mers ritmic şi, respectiv, prin silabele ritmice corespunzătoare. De la cunoaştere, copiii trec la recunoaşterea duratelor în dictările ritmice orale şi, respectiv, la improvizații ritmice vocale şi instrumentale.

în faza în care copiii pot identifica duratele în structura unui cântec, reuşind să le exprime în mod spontan prin silabele ritmice corespunzătoare, înseamnă că au capacitatea şi de a crea simple formule ritmice, rezultate din succesiunea unor durate uniforme, sau în diferite combinații ritmice, cum sunt, de exemplu/ următoarele:

Improvizații ritmice

1) Pas pas pas pas
2) Iu - te iu - te iu - te iu - te
3) Iu - te iu - te pas pas
4) Iu - te pas iu - te pas
5) Pas pas iu - te pas
6) Iu - te iu - te iu - te pas
7) Pas pas ra - ar
8) Iu te pas ra - ar etc

Pentru a stimula copiii spre improvizații ritmice, propunătorul va da, la început, câteva exemple de grupări simple ale duratelor, solicitând apoi pe cei mai curajoşi dintre ei să improvizeze prin bătâi ritmice (din palme sau pe un instrument de percuție), însoțite de silabele ritmice corespunzătoare, câteva durate, aşa cum le apar în minte. Copiii trebuie să fie încurajați, în încercările lor de a improviza, chiar dacă, la început, simetria ritmică este mai stângace. Lăsând copiii să-şi sprijine improvizațiile ritmice pe silabele ritmice convenționale, ei vor izbuti să creeze cu destulă uşurință motive ritmice, care le dau satisfacții şi curaj pentru creație.

Pentru a da o cît mai mare importanțâ acestui fel de improvizație, se va cere clevului care improvizează să bată din palme sau pe xilofon (tamburină) grupul respectiv de durate, adresându-le clasei, pentru a fi recunoscute de către ceilalți clevi, sub forma dictărilor ritmice. În felul acesta, elevul care improvizează joacă rol de monitor, fapt care stimuleaza şi mai mult interesul copiilor pentru creație. De exemplu :

elevul improvizează Ta ta ta ta ta

clasa răspunde Pas pas iu - te pas

4) Improvizații ritmice scrise

De la improvizațiile ritmice orale se va trece, treptat, la scrierea acestora prin semnele corespunzătoare. Acest lucru este posibil când elevii ajung la notarea duratelor de un timp, de jumătate de timp etc., în ritm uniform şi în diferite combinații ritmice. Paralel cu scrierea, citirea şi efectuarea dictărilor ritmice scrise, se vor putea scrie şi improvizațiile ritmice. Trebuie să menționăm însă că este absolut necesar ca improvizația să se efectueze mai întâi pe cale orală şi apoi să se treacă la scrierea lor prin notele

corespunzătoare. Prin urmare, improvizațiile ritmice scrise nu se deosebesc de cele orale decât prin aceea că, în final, se scriu prin notele (valorile notelor) corespunzătoare.

5) Improvizații în dialog, sub formă de întrebare-răspuns, bazate pe exprimarea conştientă a sunetelor muzicale

Prin analogie cu improvizațiile orale spontane, sprijinite pe cuvinte şi versuri, sub formă de întrebare-răspuns, efectuate în etapa oral-intuitivă, în etapa în care copiii cântă sunetele muzicale pe cale conştientă, se pot efectua şi improvizații (mai evoluate) sub forma de întrebare-răspuns, în care se poartă un dialog muzical după modelul celor de mai jos:

Improvizațiile în dialog se pot realiza fie direct cu sunetele muzicale, fie mai întâi pe versuri urmînd ca, imediat, melodia dialogului să se cînte cu denumirea sunetelor corespunzătoare. De exemplu, după ce s-a improvizat melodia din dialogul al doilea pe cuvinte, propunătorul va cere copiilor să repete melodia dialogului respectiv, cu denumirea sunetelor muzicale corespunzătoare (sub forma unei dictări, în care copilul trebuie să identifice sunetele), adicâ, în felul următor :

6) Improvizații melodice şi ritmico-melodice instrumentale

Improvizațiile melodice şi ritmico-melodice pot fi realizate, cu şi mai mare plăcere de către copii, dacă se apelează la ajutorul instrumentelor muzicale. Astfel, cerând unui copil să cânte la xilofon, altui copil să cânte la pian sau trompetă, melodii formate din anumite sunete muzicale, copiii vor manifesta un interes sporit pentru improvizarea unor melodii pe instrumentele respective urmând, ca apoi, aceste melodii să fie repetate şi vocal, cu denumirea sunetelor respective. Pe această cale, se merge către realizarea improvizațiilor melodice şi ritmico-melodice tot mai dezvoltate, care, pe lângă faptul că antrenază copiii la activitatea de creație, fixează, din ce în ce mai bine, limbajul sunetelor muzicale, pe cale oral-intuitivă, consolidând, astfel, baza muzicală a abordării notației muzicale.

G. ANSAMBLUL VOCAL – CORUL

Cântarea vocală constituie principala modalitate de educaţie muzicală în şcoală. Aceasta se poate realiza atât în cadrul desfăşurării curente a lecţiilor de educaţie muzicală, cât şi prin organizarea unui cor[1] şcolar. Ansamblurile corale sunt structurate după criterii de omogenitate sonoră. Clasificarea acestora se face:

a) după misiunea pe care o îndeplinesc: de concert; de operă; şcolare

b) după numărul componenţilor: mici (de cameră); mijlocii; mari

c) după tipul de voci care intră în alcătuirea lor: pe voci egale; mixte

Corurile de concert sunt alcătuite din elemente cu deosebite calităţi vocale şi o bună pregătire profesională şi sunt destinate a interpreta diverse genuri vocale sau vocal-instrumentale.

Corurile de operă sunt compuse tot din elemente cu deosebite calităţi vocale şi profesionale. Acestea îşi desfăşoară activitatea în cadrul spectacolelor de operă. *Corurile şcolare* aparţinând şcolilor de cultură generală au ca obiectiv iniţierea şi educarea tinerilor şcolari în spiritul artistic.

Corurile pe voci egale sunt formate din voci de acelaşi fel: voci de copii, voci de femei sau voci de bărbaţi.

Corurile mixte sunt formate din două tipuri de voci: de femei şi de bărbaţi.

Dat fiind că preocupările noastre se îndreaptă spre aspectele legate de învăţământ, în continuare ne vom referi la corul şcolar, respectiv la corul de copii.

Corul de copii se prezintă sub forma unui cor pe voci egale. împărţirea pe grupe în cadrul corului de copii nu se poate face similar corurilor de femei sau de bărbaţi. Atât fetele, cât şi băieţii, până la perioada mutaţiei, cântă la aceeaşi înălţime şi se caracterizează prin mari asemănări. Ambitus-ul *vocii la copii* creşte odată cu vârsta, de aceea se recomandă evitarea suprasolicitării vocale şi cultivarea vocii cu cea mai mare grijă. Corurile de copii au un ambitus redus, de la o octavă la o octavă şi jumătate, dar cu toate acestea, expresivitatea obţinută din interpretările corului de copii nu poate fi înlocuită cu nici un alt tip de cor. Pentru protejarea vocii copiilor este indicat să se cânte în registrul accesibil (mediu) spre acut şi nu spre notele grave, care obosesc mai mult vocea. Exerciţiile de cultivare a vocii este necesar să urmărească amplificarea sonorităţii şi omogenizarea timbrală pe baza simţului de imitaţie, foarte dezvoltat la copii.

Selecţionarea vocilor pentru ansamblul coral trebuie să fie făcută cu grijă, fără a-i descuraja pe cei mai puţin dotaţi, urmând ca aceştia să fie antrenaţi în alte activităţi, potrivit aptitudinilor pe care le au. Astfel, vor fi aleşi pentru cor, elevi cu auz muzical şi voce clară, frumoasă. Selecţionarea vocilor se poate realiza pe mai multe căi:

---

[1] „Cor. Ansamblu de cântăreţi împărţiţi în mai multe grupe după ambitus-ul şi registrul vocilor. Dacă ansamblul cuprinde numai voci feminine, numai de copii sau numai bărbăteşti se numeşte cor pe voci egale, iar dacă el cuprinde atât voci de un fel, cât şi de un alt fel, atunci se numeşte cor mixt." - *Dicţionar de termeni nuzicali,* Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1984, p. 121. „Corul este o grupare de oameni care susţin vocal, împreună, o partitură cuprinzând una sau mai multe linii nelodice diferite, suprapuse şi organizate după criterii armonice sau contrapunctice, creând un ansamblu acordat, nuanţat şi echilibrat." - Nicolae Ţurcanu - *Corul şi conducerea lui,* Curs de dirijat coral, Universitatea Braşov, 1977

- prin învățarea de către toți elevii a unui cântec după auz, la unison, care să aibă un ambitus larg, urmând ca fiecare elev să cânte individual sau în grupuri mici cântecul respectiv;
- prin executarea pe grupuri mai mici şi individual a unor cântece cunoscute, ajutând şi pe cei mai timizi să cânte. Cu ajutorul tonului mai înalt sau mai jos dat de profesor, se stabileşte ambitus-ul fiecărui elev;
- prin intonarea individuală a unor fragmente desprinse din scara muzicală cuprinsă între *sol* (octava mică) şi *sol*^{2}.

Examinarea prin cântec este orientativă, dar nu completă. Există situații când depistarea unui corist nu se poate face într-o singură repetiție datorită emotivității elevului. Introducerea elevilor în formația corală şi observarea discretă pe parcursul câtorva repetiții dă de multe ori rezultate mai bune.

Repartizarea elevilor din ansamblul coral pe grupe sau partide este orientativă, deoarece se urmăreşte sonoritatea şi echilibrul dintre voci, raportul numeric nefiind impus. în stabilirea componenței fiecărei partide se va avea învedere calitatea vocilor. Cu cât calitatea vocală a unei partide este mai modestă, cu atât se impune o compensare numerică.

Corul pe voci egale este un ansamblu vocal care conține mai multe grupe executând cântece la unison, pe două sau mai multe voci. Indiferent de împărțirea pe grupe de executanți, toate vocile au aproximativ acelaşi ambitus şi acelaşi timbru. Prin educație şi exerciții speciale, unele voci de copii pot fi pregătite pentru vocea a doua, dar potențial, vocile de copii sunt ideale executării polifoniilor imitative de tip canon.

Canonul este forma de cântare care contribuie la dezvoltarea auzului armonic şi polifonic. Cântarea în canon are la bază o singură linie melodică, compusă după anumite reguli, astfel încât să poată fi cântată simultan la diferite intervale de timp. Executarea unui canon presupune un efort şi o atenție distributivă *din partea copiilor, de aceea* este nevoie de o pregătire vocal-auditivă prealabilă. Aceasta se *realizează,* prin diferite modalități de învățare a unui cântec prin mijloace proprii manifestărilor vârstei celor mici. Principala activitate a copiilor este jocul, iar caracteristicile jocului se pot transpune în cântatul vocal, transformând astfel activitatea de Învățare a unui cântec într-una firească copilăriei. Un cântec simplu poate antrena copiii într-o activitate muzicală complexă, diversificată cum ar fi: cântatul pe grupe, dialogul muzical, adăugarea de mişcări, gesturi sau acompaniament ritmic.

H. METODICA DEZVOLTĂRII CAPACITĂȚILOR DE RECEPTARE A MUZICII ŞI DE ÎNSUŞIRE A ELEMENTELOR ESENȚIALE ALE CULTURII MUZICALE

Dezvoltarea capacităților de receptare a muzicii reprezintă unul dintre principalele obiective ale educației muzicale şi un argument esențial al schimbării disciplinei nu numai în denumirea, cât în conținutul ei. Obiectivul urmăreşte să înlesnească elevilor înțelegerea frumosul muzical şi integrarea acestuia în propria viață, în comportamente morale, sociale, culturale.

Spre deosebire de cel precedent, al dezvoltării capacităților interpretative vocale sau instrumentale, aplicabil în forme diferite, în funcție de aptitudinile elevilor, acest obiectiv nu mai depinde de dotarea lor muzicală, oricare dintre ei fiind apt să-şi cultive dispozițiile pentru înțelegerea conştientă a unor lucrări muzicale accesibile. El se

concretizează în înțelegerea muzicii, care este un proces complex - senzo-rial, cognitiv, emoțional şi volițional şi se realizează în primul rând prin audiții muzicale organizate metodic.

Problema audiției este relativ nouă, apărută după crearea aparaturii de înregistrare şi de redare mecanică a muzicii. Pedagogii au salutat aparițiile mijloacelor mediatice şi trebuie să amintim pe Mihail Posluşnicu şi pe George Breazul care au subliniat la timpul lor necesitatea ascultării muzicii în activitățile educative, prin intermediul fonografului.

Receptarea presupune înțelegerea muzicii, care - aşa cum evidențiază Ligia Toma Zoicaş - "nu trebuie privită ca un proces pur cognitiv, nici ca un proces exclusiv emoțional, ci ca o activitate, ca un proces complex, în care în acelaşi timp îşi aduc aportul componenta senzorială, rațională, volitivă şi emoțională"[2] . Educatorii trebuie să-i învețe pe copii cum să se familiarizeze, cum să trăiască opera de artă, cum să o asculte ştiind modul de desfăşurare a acestei activități, cum să descopere şi să pregătească faza următoare a receptării şi să-şi poată justifica emoția şi atitudinea de acceptare sau de respingere. Este vorba despre formarea unor deprinderi specifice de înțelegere a limbajului muzical, elevii urmând să fie deprinşi să asculte, să descifreze sensuri, să reflecteze şi să fie creativi, extrapolând şi căutând sensuri noi. în acest scop este necesară o permanentă întreținere a motivației operațiilor de decodare a mesajelor cuprinse în lucrările cele mai importante şi mai accesibile din istoria muzicii.

Pentru a putea contura detaliile acestui obiectiv de mare importanță în educația muzicală, trebuie să facem apel mai întâi la psihologi, esteticieni şi compozitori, pentru a găsi în ce constă, de fapt, receptarea muzicii, care angajează deopotrivă raționalul, senzorialul şi afectivul.

Este acceptată de către psihologi existența unui "veritabil centru al muzicii" în emisfera cerebrală dreaptă, într-o zonă simetrică cu cea a centrilor vorbirii din emisfera stângă. Emisfera dreaptă oferă elemente pentru aprecierea muzicală şi pentru perceperea şi reda senzo-rial, cognitiv, emoțional şi volițional şi se realizează în primul rând prin audiții muzicale organizate metodic.

Pornind de la expresia lui Fr. Nietzsche, care găsea pentru spectatorii de teatru un "al treilea ochi", Mario Dell Ponti, pianist şi muzicolog italian, a lansat ideea existenței celei de-a treia urechi - "il terzo orecchio" - a sufletului, care-l ajută pe om să treacă dincolo de aparența sunetelor, pentru a percepe mesajele unor inspirate lucrări muzicale. Ideea a fost preluată de psihologi, cei care au aprofundat-o, găsind noi aspecte ale fenomenului, apelând la muzică în scopuri terapeutice. Cea de-a treia ureche este cea prin care se asigură percepția sensurilor muzicii. Ea nu funcționează decât prin exersare continuă şi -în cazul educației - realizată sistematic, progresiv atât din punctul de vedere al timpului afectat audiției cât şi al dificultăților ce trebuie surmontate.

Limbajul muzical este comparat cu cel vorbit, ambele având un lexic specific, o morfologie şi o sintaxă proprie, nu chiar aşa de deosebită, dacă acceptăm raportările cuvântului la motivul muzical, a frazei literare la cea muzicală, a perioadei muzicale la paragrafulliterar, sau la o structură similară a unor lucrări muzicale şi literare complexe, alcătuită din expoziție, dezvoltare şi încheiere.

Vom putea extinde asemănările şi în domeniul temelor muzicale, echivalente ale personajelor literare, ambele categorii împărțindu-se în principale şi secundare. Sunt elemente de bază în formarea deprinderilor elevilor de a urmări o anumită lucrare muzicală. Ele se deosebesc radical de imaginile şi conceptele cu care operează celelalte arte, fapt sesizat de Fr. Nietzsche, care scria că "muzica, în absența totală a

---

[2] Toma-Zoicas Ligia, Pedagogia muzicii şi valorile folclorului. Ed. Muzicală 1987, p. 17.

limitelor sale, nu are nevoie nici de imagine şi nici de concept; ea tolerează pe ambele, alături de sine". Se vor adăuga ceea ce am putea numi "metaforele muzicale", formulele arhaice sau ultramoderne de exprimare muzicală care pot servi ca elemente de sprijin pentru înțelegerea unei lucrări specifice.

Apreciată ca moment "de vârf" al procesului artistic, receptarea nu se transformă în cunoaştere decât prin intermediul unor judecăți şi criterii de valorizare, care se obțin pornind de la perceperea unei lucrări muzicale. în fond, receptarea presupune comunicarea dintre compozitor şi auditor şi aceasta necesită o decodificare a ceea ce a notat autorul, activitate ce presupune un aspect senzorial propriu-zis şi o operație afectiv-intelectuală complexă.

Putem observa că educația muzicalăa elevilor este îngreunată din cauza gustului estetic cu care elevii vin la şcoală şi acesta nu este de cea mai bună calitate. Fazele pe care trebuie să le parcurgă copilul în educarea spre ascultare sunt următoarele: spectator sensibil, receptiv, apoi interpret şi critic, de dorit fiind apropierea cât mai timpurie a copilului de muzică. Aici ar fi recomandați următorii paşi:

- la vârstă mică contactul copilului cu muzica este determinat de impulsul educatoarei şi de cântatul în grup;
- în faza a II - a copilul devine capabil de asociații şi diferențieri,
- în faza a III - a poate înțelege elementele de limbaj şi parcurge prima treaptă a receptării.

Perceperea muzicii constituie obiectivul central al educației muzicale, fiind mai important decât cel care priveşte interpretarea, acesta, la rândul lui, se subordonează ca şi cel referitor la cunoaşterea elementelor de limbaj, obiectivului de a dezvolta capacitățile de receptare a muzicii. În fond, peste ani elevul va rămâne doar cu deschiderea spre adevărata şi marea literatură muzicală, deschidere pe care şi-o va putea continua prin participare directă la viața muzicală sau prin massmedia şi înregistrări mecanice. Percepția muzicală nu este o operație spontană şi nu se poate realiza pasiv, solicitând eforturi pentru dezvoltarea şi direcționarea ei. Parafrazând o aserțiune celebră a lui Goethe, se poate afirma că fiecare om aude numai ceea ce el înțelege. Ea cere pregătire, cultivare, antrenament care să ducă la o participare activă însoțită de dorința de a descoperi noutatea şi elevul nu poate face singur aceşti paşi, ci numai sub îndrumarea directă a educatorului.

Şi din punctul de vedere al receptării muzicii se disting cel puțin două categorii de auditori:

- cei care devin specialişti, sau desfăşoară o activitate profesionistă de analizare a unor lucrări şi
- cei care se inițiază pentru a avea acces la marea literatură muzicală, ca parte integrantă a culturii lor generale.

Percepția muzicală nu se poate face decât prin audierea şi aprecierea estetică, psihologică, filosofică şi înțelegerea unor lucrări reprezentative ale literaturii muzicale româneşti şi universale. Acțiunea este susținută de acte de voință, de atenție şi posibilitate de concentrare şi se intersectează cu imaginația, gândirea şi memoria muzicală.

Formele primare de percepție muzicală sunt cele fiziologice, senzoriale. Puterea de sugestie a muzicii se combină cu cea de stimulare intelectuală şi volițională, amândouă amplificând complexe procese psihice. Pe o treaptă superioară se află cele care antrenează alte procese psihice, continuând pe un alt plan perceperea semantică şi descifrarea mesajului artistic, cum ar fi gândirea logică, memoria, imaginația artistică,

emotivitatea etc. In această fază sunetele provoacă stări şi mişcări sufleteşti.

Este necesară depăşirea fazei pasive a audiţiilor şi înlocuirea lor cu cele organizate metodic, în care elevii primesc sarcini precise de realizat, de tipul celor de mai sus, transformându-i în descoperitorii perseverenţi ai noului şi realizând un permanent echilibru între cunoscut şi necunoscut. Se ştie că procesul receptării nu se încheie cu sfârşitul audierii unei lucrări, ci continuă mult timp, după impresia lăsată asupra noastră. Receptarea se adânceşte în urma definirii elementelor esenţiale ale lucrării audiate, cu evidenţierea valorii şi a explicării în ce constă ea. Receptarea trebuie să asigure un adevărat transfer al unor idei, trăiri şi sentimente ale lucrării muzicale în propria gândire şi trăire a auditorilor, fapt ce contribuie la dezvoltarea gândirii muzicale a elevilor.

Ca şi în cazul literaturii, educaţia muzicală nu îşi propune uniformizarea receptării; şcoala asigură dezvoltarea primul nivel de receptare. Revenind asupra similitudinii celor două arte, muzica şi literatura, vom evidenţia relaţia dintre expresivitatea literară şi cea muzicală, prin corelarea melodiei cu textul literar şi cu titlul precum şi paralelismul dintre elementele de sintaxă literară şi muzicală, textele ajutând la delimitarea acestora, de la rândul melodic şi fraza muzicală până la formele complexe cuprinzând expoziţia, dezvoltarea şi concluzia.

Un rol deosebit în dezvoltarea capacităţilor de receptare a muzicii îl au lucrările programatice - unele destinate chiar de compozitori vârstelor mici, cum ar fi

- povestirea muzicală a lui Serghei Prokofiev *Petrică şi lupul,*
- *Simfonia jucăriilor* Leopold Mozart
- opera *Capra cu trei iezi,* "pentru copii mici şi mari", a lui Alexandru Zirra.

Asemenea lucrări muzicale operează cu imagini concrete, sugestive, uşor de descoperit şi de asociat cu altele aparţinând unor arte diferite. Cu timpul ei trebuie să ajungă să înţeleagă legătura dintre limbajul vorbit şi limbajul muzical.

O importanţă sporită în dezvoltarea capacităţilor de receptare îl joacă atenţia auditivă, care transformă elevii din ascultători pasivi, nepreocupaţi de înţelegerea a ceea ce ascultă în auditori conştienţi, care urmăresc şi descoperă elemente noi, ajutătoare pentru procesul complex de receptare a conţinutului unei lucrări.

Este necesară depăşirea fazei pasive a audiţiilor şi înlocuirea lor cu cele organizate metodic, în care elevii primesc sarcini precise de realizat, de tipul celor de mai sus, transformându-i în descoperitorii perseverenţi ai noului şi realizând un permanent echilibru între cunoscut şi necunoscut. Se ştie că procesul receptării nu se încheie cu sfârşitul audierii unei lucrări, ci continuă mult timp, după impresia lăsată asupra noastră, problemă abordată de Tudor Vianu în *Estetica* sa. Receptarea se adânceşte în urma definirii elementelor esenţiale ale lucrării audiate, cu evidenţierea valorii şi a explicării în ce constă ea.

Receptarea trebuie să asigure un adevărat transfer al unor idei, trăiri şi sentimente ale lucrării muzicale în propria gândire şi trăire a auditorilor, fapt ce contribuie la dezvoltarea gândirii muzicale a elevilor.

Ca şi în cazul literaturii, educaţia muzicală nu îşi propune uniformizarea receptării; şcoala asigură dezvoltarea primul nivel de receptare. Revenind asupra similitudinii celor două arte, muzica şi literatura, vom evidenţia relaţia dintre expresivitatea literară şi cea muzicală, prin corelarea melodiei cu textul literar şi cu titlul precum şi paralelismul dintre elementele de sintaxă literară şi muzicală, textele ajutând la delimitarea acestora, de la rândul melodic şi fraza muzicală până la formele complexe cuprinzând expoziţia, dezvoltarea şi concluzia.

Un rol deosebit în dezvoltarea capacităților de receptare a muzicii îl au lucrările programatice - unele destinate chiar de compozitori vârstelor mici, cum ar fi povestirea muzicală a lui Serghei Prokofiev, *Petrică şi lupul, Simfonia jucăriilor* atribuită recent lui Leopold Mozart sau opera *Capra cu trei iezi,* "pentru copii mici şi mari", a lui Alexandru Zirra. Asemenea lucrări muzicale operează cu imagini concrete, sugestive, uşor de descoperit şi de asociat cu altele aparținând unor arte diferite. Cu timpul ei trebuie să ajungă să înțeleagă legătura dintre limbajul vorbit şi limbajul muzical.

O importanță sporită în dezvoltarea capacităților de receptare îl joacă atenția auditivă, care transformă elevii din ascultători pasivi, nepreocupați de înțelegerea a ceea ce ascultă în auditori conştienți, care urmăresc şi descoperă elemente noi, ajutătoare pentru procesul complex de receptare a conținutului unei lucrări.

Atenția auditivă este o facultate intelectuală care se formează în timp şi prin exerciții. Primele activități pentru dezvoltarea atenției auditive sunt: familiarizarea elevilor cu creații diferite ca gen şi modalitate de exprimare (muzică vocală, instrumentală, orchestrală, programatică şi neprogramatică etc), dezvoltarea interesului şi a capacității de a asculta conştient şi activ anumite fragmente sau lucrări muzicale, încurajarea exprimării unor opinii personale despre muzica ascultată etc.

Condiții favorabile pentru dezvoltarea acestei facultăți indispensabile în procesul receptării oferă alegerea repertoriului de audiat în funcție de dezvoltarea şi de interesele elevilor, cu condiția depăşirii stadiului muzicii subculturale. De asemenea, educatorul trebuie să ştie cum să trezească interesul copiilor pentru aceste activități, a căror pondere creşte progresiv cu maturizarea lor intelectuală, având la îndemână momentele introductive ale audițiilor, în care le va expune câteva date despre lucrare, despre valoarea ei, le va sugera ce pot ei descoperi, stabilindu-le şi ce vor urmări în mod special.

Principala activitate prin care se realizează dezvoltarea capacităților de receptare a muzicii o constituie audiția, care trebuie să depăşească faza de ascultare pasivă. Metodicienii apreciază că deosebirea esențială dintre ascultare şi audiție constă în complexitatea celei secunde, în profunzimea şi în extinderea ei spre alte funcții, culturale, educative, gnoseologice, axiologice, catharctice, psihologice etc.

Pedagogii vorbesc despre trei tipuri generale de ascultare, care pot fi convertite şi în domeniul educației muzicale:

- ascultarea pasivă - fără participarea verbală sau nonverbală a celui implicat în proces;
- ascultarea activă - practicată de elevi de la vârste mici şi
- ascultarea empatică - implicând înțelegerea şi simțirea celui care transmite un mesaj.

Practic, audierea unei piese muzicale de referință poate fi asociată citirii unei lucrări literare, sau vizionării unui film sau a unui spectacol teatral. Ca şi cititorul sau spectatorul, cel ce audiază o lucrare muzicală de certă valoare beneficiază în urma activității nu numai de sporirea cunoaşterii dar şi de efecte psihologice, morale, volitionale şi estetice, de ceea ce se numeşte înnobilarea propriei vieți şi conduite.

Ascultarea este şi ea folosită în educația muzicală în fazele primare, când elevii trebuie să distingă sunetele muzicale de zgomote, înălțimile, valorile de note, elementele de dinamică şi timbrale, interpretări ale unor cântece de către colegi etc. şi constituie o etapă pregătitoare pentru audiția muzicală. Trecerea de la o fază la alta se realizează prin ascultarea cântării model făcută de propunător - ca activitate comună celor două etape: ascultarea şi audiția - prin dezvoltarea deprinderilor de ascultare activă,

culminând cu deprinderea de a urmări conştient apariția şi succesiunea temelor muzicale în forme identice sau cu variațiuni.

Un adevăr incontestabil, de la care trebuie pornit în reliefarea importanței audițiilor şi în găsirea modalităților de realizare corespunzătoare a acestor activități, cu beneficii nebănuite încă, îl constituie apariția lor după cea a mijloacelor tehnice cu care se pot realiza, în speță a înregistrărilor magnetice, care deschid noi drumuri în realizarea educației muzicale - pe de o parte - şi rezistența tradiției, care trebuie să facă loc unor asemenea activități noi - pe de altă parte.

Metodica audiției este în curs de configurare, preocupând pe tot mai mulți specialişti din diferite țări. Ca exemplu se poate oferi următoarea desfăşurare a lecției

a. distribuirea cărților - partituri generale - pentru fiecare elev;
b. audierea integrală a lucrării, fără nici o explicație;
c. reluarea, la cererea elevilor, a mai multor fragmente din lucrare, pe care ei le urmăreau şi auditiv şi vizual, pe partitură - profesorul putea face de pe CD selecția fragmentelor solicitate, prezentate şi în forma integrală, cu tot angrenajul orchestral, dar şi sub forma de extras a ştimei solicitate;
d. reaudierea integrală a lucrării ascultate;
e. comentarea ei de către elevi, urmărind în special explicarea titlului;
f. reaudierea lucrării
g. oferirea de către profesor a unor date generale despre autor şi despre lucrare.

Sperăm că posturile de televiziune şi de radio vor avea grijă în viitor şi de această problemă importantă a educației culturale, aşa cum se întâmplă în multe țări ce nu expediază educația numai pe seama unor dezbateri şi manifestări pseudoculturale.

Pentru a asigura caracterul de "spectacol" al lecțiilor de educație muzicală, este bine ca audiția să constituie o "surpriză" pentru elevi. De altfel, trebuie depăşită mentalitatea că audiția poate fi programată doar la sfârşitul orei, fiind concepută ca o anexă a lecției şi nu ca o parte constitutivă, guvernată de obiective precise. Ea îşi poate găsi locul în oricare moment el lecției, în funcție de obiectivul prioritar urmărit de educator. Există şi audiții care pot servi ca demonstrații ale unor probleme urmărite şi în atari situații ele nu se mai supun organizării pe etapele prezentate în continuare.

Metodicienii specialității recomandă următoarele momente importante ale audiției:

a. introducerea, incluzând şi sarcina concretă încredințată elevilor, pe baza căreia va avea loc analiza unor elemente specifice,
b. audiția propriu-zisă, care poate fi şi fragmentară în cazul repetării ei în final,
c. comentarea unor elemente audiate,
d. reaudierea lucrării integrale,
e. urmată de aprecierea artistică.

Nu este vorba de o schemă rigidă, obligatorie, ci doar de o propunere, de un cadru general, în care anumite momente pot lipsi sau urmând să fie dezvoltate, amplificate. Considerăm că aceste momente ale audiției necesită câteva detalieri, ele ajutându-ne să înțelegem ce este audiția activă. Optând pentru acest tip de audiție, Isabelle Lamorthe pledează pentru depăşirea fazei hedonice, pur recreative şi trecerea la faza aprecierii ca activitate de re-creare

Metodele cele mai adecvate ce pot fi folosite în momentul pregătitor sunt explicația şi

conversația, care trebuie să îmbrace acele forme adecvate, chiar poetice, pentru a crea starea emoțională şi de aşteptare, necesare contactului nemijlocit cu muzica. În cele mai frecvente cazuri trebuie anunțat titlul lucrării, autorul ei şi interpretul. Excepțiile apar atunci când dorim să punem elevii în situația de a recunoaşte şi a-şi reaminti singuri cele două elemente, dacă ele au făcut obiectul unor mai vechi audiții. Acest moment va evita prezentarea tehnică, de strictă specialitate, folosind un vocabular adecvat lucrării şi accesibilității elevilor.

Experiența a demonstrat eficiența includerii în acest moment pregătitor a recapitulării materialului tematic muzical abordat, chiar şi în mod fragmentar, în activitățile precedente interpretative, în acest mod realizându-se conexiunea celor două forme de abordare a muzicii: interpretarea vocală şi receptarea, înlesnind o abordare mai complexă şi mai diversă a muzicii. Solfegierea înlesneşte decuparea elementului melodic pe care elevii îl pot urmări mai uşor în această formă şi îl pot identifica în discursul complex auditiv.

În acelaşi moment pregătitor intră şi formularea sarcinii pe care o au de îndeplinit elevii, care trebuie să fie clară, concisă şi să nu stingherească procesul auditiv propriu-zis, ci dimpotrivă să-l stimuleze, şi să stârnească interesul elevilor. Finalizarea acestui moment pregătitor îl constituie asigurarea liniştii şi a mediului favorabil de desfăşurare a activității. Există în practica unor audiții însoțirea finalului acestui moment pregătitor cu stingerea luminii, ceea ce poate apropia şi mai mult activitatea de atmosfera unui concert, urmărind izolarea totală a ascultătorilor de alți stimuli, mai ales vizuali.

Cu această ocazie profesorul poate face elevilor descrierea desfăşurării unui concert, a unui spectacol de operă sau operetă, pregătindu-i pentru participarea directă la asemenea manifestări şi mai ales la cele specifice copiilor. Sunt profesori care recomandă audierea unei lucrări muzicale, cu ochii închişi, urmărind acelaşi rezultat - izolarea totală de mediul înconjurător. Atâta timp cât aceste procedee nu devin artificiale şi pot ajuta la sporirea randamentului percepției muzicale, ele nu pot fi decât benefice. O modalitate la îndemâna oricărui educator o constituie sugerarea faptului că în timpul audiției elevii se găsesc nu într-o sală de clasă ci în sala de concert, cu deosebirea că ei au de urmărit anumite aspecte concrete, ce sunt sugerate de educator şi vor fi discutate ulterior.

Audierea propriu-zisă echivalează cu depistarea imaginilor muzicale cuprinse în lucrarea propusă. Aceste imagini nu se lasă uşor descoperite, uneori fiind nevoie de reluarea unor audiții, fie în cadrul aceleiaşi lecții, fie în altele viitoare. Se recomandă deprinderea elevilor de a comunica răspunsurile lor la problema urmărită în audiție, numai după încheierea acesteia şi după consumarea ultimelor impresii şi trăiri generate de ea. Efecte educative deosebite se obțin prin înlocuirea în audiții a unor înregistrări mecanice cu interpretările pe viu ale educatorului. In primul rând ascultătorii au un element în plus pentru înțelegerea muzicii, faptul că ea "este creată" de instrumentul sau de vocea unui interpret care le este cunoscut, făcându-li-se cunoştință şi cu modalitatea concretă de interpretare, de descifrare a unei partituri. în plus, educatorul poate reveni asupra unor fragmente mai dificile sau mai expresive şi prezentarea sa în calitate de interpret poate stimula dorința elevilor de a învăța să cânte vocal sau la un instrument fragmentele prezentate. Este importantă şi constatarea de către elevi a legăturii dintre forma scrisă (partitura) şi cea auzită (interpretată) a lucrării muzicale şi a concentrării interpretului, similară într-o oarecare măsură cu cea a ascultătorului. Ipostaza de interpret a profesorului va dubla pe cea de ascultător model pentru elevi.

Comentarea şi analizarea unor elemente audiate în lucrare reprezintă faza următoare, care nu va lipsi din activitate, chiar dacă nu există garanția că elevii vor reuşi în demersul lor. În primul rând se impune observația că nu vom pretinde elevilor să

depăşească posibilitățile celor mai dotați dintre ei. De aceea comentarea de către elevi poate reprezenta un excepțional feed-back, dându-ne posibilitatea de a cunoaşte reacțiile ascultătorilor, lipsurile lor, care uneori țin mai ales de posibilitatea de a exprima verbal ceea ce ei simt. Aici este momentul când elevii îşi pot comunica "descoperirile" lor legate de ceea ce li s-a propus şi acestea pot fi foarte diferite, pentru că intervin elementele subiective ale percepției. în general vor fi urmărite structura şi caracteristicile piesei, concordanța dintre conținut şi titlu -pe de o parte şi dintre acestea şi propriile impresii - pe de altă parte.

Pentru a nu determina inhibarea "ascultătorilor", comentariile trebuie să fie cât mai diverse şi uneori trebuie încurajate, evitându-se formele dogmatice, exclusiviste. Analizarea de către elevi a unor elemente din audiție are avantajul activizării şi participării lor conştiente la procesul descoperirilor şi garantează însuşirea corectă a acestora.

O importanță deosebită trebuie acordată însuşirii unor elemente de limbaj verbal specifice muzicii, în lipsa lor elevii neavând curajul să participe la comentarea pieselor muzicale. Antrenarea lor în aceste comentarii este condiționată de profunzimea percepției din timpul audiției, dar şi de stăpânirea limbajului prin care să-şi exprime propriile impresii şi trăiri.

Comentarea trebuie coordonată de profesor pentru a nu degenera în discuții sterile sau în afara subiectului şi va evita laturile teoretizante, insistând asupra imaginilor proprii muzicii. Ea trebuie să reprezinte faza conştientizării a ceea ce s-a intuit în momentul derulării audiției, a trecerii de la emoțional la rațional. Comentariile elevilor pot avea în vedere şi anumite elemente specifice ale lucrării audiate: genul de muzică, forma piesei, caracterul vocal sau instrumental, elemente timbrale specifice, stilul, modalități de exprimare artistică, primatul melodiei sau a ritmului, asemănări şi deosebiri dintre lucrarea audiată şi altele cunoscute de elevi etc. Educatorul nu va pierde din vedere specificul muzicii constând în stări emoționale şi de profundă reflecție.

Reluarea integrală a audiției se impune pentru întoarcerea de la rațional la emoțional, la conținutul propriu-zis al lucrării audiate, mai ales că în această nouă fază elevii dețin elemente suplimentare relevate de comentarea ei. Din acest punct de vedere, reaudierea reprezintă o fază superioară de receptare, îmbogățită prin relevarea unor aspecte discutate dar şi de reabordarea a ceva cunoscut, devenit familiar. Revenirea într-o altă activitate asupra aceleiaşi audiții are mari avantaje, dar pentru a asigura progresul în dezvoltarea capacităților de receptare a elevilor se vor urmări aspecte inedite, mai ales ținând cont de faptul că o operă de artă este o sursă inepuizabilă de semnificații.

Aprecierea artistică reprezintă un adevărat corolar al audiției şi ea ne dă măsura culturii muzicale a elevilor. Ea se concretizează în atitudinea lor față de muzică în general, față de valorile culturale ca parte a vieții spirituale. Este vorba aici despre integrarea elementelor descoperite prin audierea unei piese muzicale în concepția despre lume şi viață a viitorilor membri ai societății.

Şi aici, dacă aprecierea capătă şi forme personale, este necesară deprinderea elevilor de a fi toleranți, îngăduind păreri diferite, mai mult sau mai puțin originale. Cu tact pedagogic va fi posibilă stabilirea unui consens foarte apropiat de semnificația reală a lucrării. Ținta finală a audiției rămâne contactul direct cu MUZICA, scrisă cu litere mari, cu autenticele valori ale acestei arte şi formarea unor deprinderi superioare de receptare şi de formare a unei concepții estetice. De aceea obiectivul tratat include două componente esențiale legate organic: cultivarea capacităților de receptare a muzicii şi formarea unei culturi generale.

La clasele mai mici pot fi folosite cu mari succese prezentarea paralelă a unor texte poetice ale unor cântece recitate, declamate şi apoi cântate cu trăirea şi expresivitatea necesară. Elevii vor putea sesiza elementele comune dar şi cele specifice ale celor două limbaje artistice, poetic şi muzical şi vor stabili anumite relații între expresivitatea literară şi cea muzicală, prin corelarea textului cu melodia şi vor ajunge la clasificarea cântecelor după conținutul de idei şi caracterul melodiei.

Cel mai simplu element comun, de mare utilitate pentru obişnu-irea elevilor cu analizele de structură îl constituie paralelismul vers -rând melodic, refren literar - refren muzical, strofă literară - strofă muzicală. Faza următoare, foarte importantă pentru ascensiunea spre lucrări mai ample şi mai complexe o constituie analizarea asemănărilor şi deosebirilor dintre rândurile melodice ale unor asemenea cântece.

Concluziile activității trebuie să vizeze ancorarea audiției în lanțul altor activități culturale şi să anticipe viitoare forme similare şi

măsura dezvoltării capacităților şi deprinderilor necesare receptării, acest spațiu va creşte cu fiecare clasă gimnazială, fiind condiționat de subiectul abordat şi de obiectivele operaționale ale fiecărei lecții. Importantă rămâne prezența în fiecare lecție din ciclul gimnazial şi liceal a componentei auditive a subiectului şi urmărirea realizării obiectivelor ce au în vedere receptarea şi cultivarea sensibilității, fanteziei şi imaginației.

Un loc important în dezvoltarea capacităților de receptare îl ocupă audițiile ce pot fi organizate în cercurile muzicale, la care participă doar elevii interesați, ele având o contribuție importantă în extinderea culturii generale.

Dezvoltarea capacităților de receptare este strâns legată de contribuția muzicii la extinderea culturii generale şi a devenit o preocupare constantă a pedagogilor din diferite țări europene. Isabelle Lamorthe consacră un întreg capitol acestei probleme, intitulat: Cultura cu C mare, spunând un *Nu* sever culturii de consum, optând pentru cultura creatoare. În pedagogia românească s-au manifestat multe glasuri în favoarea integrării educației muzicale în cultura generală. în acest sens s-au evidențiat cele două aspecte principale ale problemei: cultura muzicală este parte componentă de bază a culturii generale şi educația muzicală trebuie orientată nu spre o cvasiprofesionalizare muzicală, ci spre a înarma pe elevi cu acele elemente ce constituie piloni ai culturii generale.

IV. EVALUAREA ACTIVITĂȚILOR DE EDUCAȚIE MUZICALĂ

Evaluarea în învățământ este o problemă veche, cu conotații noi, un subiect controversat, dat în special încărcăturii sale morale (deoarece prin evaluare se realizează clasificări şi selecții, se dau verdicte, cu alte cuvinte, se hotărăşte soarta unor oameni). Prin evaluare se înțelege:

- măsurarea şi aprecierea rezultatelor obținute de elevi într-o anumită perioadă;
- obținerea şi consemnarea unor informații asupra activității elevilor;
- compararea rezultatelor obținute cu obiectivele urmărite sau cu rezultate anterioare.

Evaluarea urmăreşte în general aprecierea gradului de însuşire de către elevi a anumitor cunoştințe şi deprinderi însuşite în cadrul unei discipline şcolare, țintind măsurarea competențelor concretizate îndeosebi în ceea ce poate face elevul cu ceea ce ştie. Mai concret, evaluarea ar urma să vizeze măsurarea realizării obiectivelor lecțiilor, dar ea poate institui şi un îndreptar pentru activitățile viitoare ale educatorului.

Cognitivul, informaționalul dispune de un instrumentar foarte divers şi răspunzând necesităților pentru cuantificarea cunoştințelor însuşite, dar dimensiunea afectivă şi cea a domeniului psiho-motor sunt în general neglijate. "Factorul afectiv reprezintă în realitate însăşi rațiunea de existență a fenomenului muzical, atât ca artă, cât şi ca manifestare de ordin strict psihofiziologic individual"[3].

În mod firesc evaluarea ar trebui să aibă în vedere: competențe, capacități, abilități şi atitudini concretizate în: conținutul răspunsurilor, modul de prezentare, originalitate, precizia informației, capacitatea de aplicare în practică etc.

Evaluarea se impune la sfârşitul fiecărei secvențe a activității didactice: lecție, capitol, semestru, an şcolar şi ea devine un indiciu pentru adaptarea măsurilor optime şi pentru strategiile viitoare.

Funcțiile principale ale evaluării sunt:

- diagnostică: are în vedere lacunele elevilor şi posibilitățile de înlăturare a acestora;
- de prognosticare - anticipă viitoarele performanțe şi slujesc orientării şcolare ulterioare;
- de selecție - vizează clasificarea şi ierarhizarea elevilor în funcție de rezultatele şcolare;
- de certificare - consemnează cunoştințele şi competențele elevilor la sfârşitul unor etape şcolare.

Deplasând accentul pe latura artistică, estetică şi culturală, educația muzicală ridică serioase probleme în ceea ce priveşte evaluarea elevilor. Există în noua orientare a educației muzicale aspecte care nu pot fi măsurate şi transformate în note sau în calificative obiective, disciplina țintind cultivarea sferei spirituale.

Prin evaluare se urmăreşte măsurarea şi aprecierea cunoştințelor, deprinderilor şi atitudinilor muzicale, artistice şi culturale. Evaluarea pedagogică oferă date asupra eficienței activității didactice, a atingerii obiectivelor proiectate. Pe baza lor se decide acordarea unei anumite note, care reprezintă nivelul acestora la diferiți elevi din acelaşi colectiv şcolar.

---

[3] Sulițeanu, Ghizela. *Psihologia folclorului muzical,* Bucureşti, Editura Academiei Române, 1980, p. 57.

Notarea îndeplineşte mai multe tipuri de funcții:

1. sociale - concretizate în calitatea pregătirii generale, profesionale şi pentru viață a elevilor care ajung la absolvire;
2. pedagogice - depistabile în măsura în care obiectivele au devenit capacități evidente ale personalității elevilor;
3. de clasificare a elevilor;
4. de control a procesului de învățământ;
5. de orientare profesională, ținând seama de faptul că unii elevii pot fi sau nu orientați profesional spre domenii muzicale.

Respectarea specificului educației muzicale în evaluare reclamă deplasarea accentului de pe cunoştințe pe deprinderi şi capacități. Limitarea notării la nivelul informativului nu poate fi decât dezavantajoasă aprecierii corecte şi stimulatoare a disciplinei. Căci astfel sunt neglijate aspecte de prim ordin din domeniul educației muzicale, care nu pot fi cuantificate cu ajutorul instrumentelor obişnuite, cum ar fi: aprecierea capacităților de receptare şi de exprimare verbală a imaginilor şi trăirii unor lucrări audiate, evoluția spirituală, trăirea artistică, dezvoltarea sensibilității, interesul pentru activitățile muzicale ş. a. Asemenea aspecte nu pot fi cuantificate decât prin metode indirecte, inductive.

Chiar în domeniul interpretativ apar dificultăți, deoarece aptitudinile muzicale sunt deosebite de la un copil la altul şi ele sunt în continuă mişcare. Ni se pare nedrept ca un elev care nu munceşte dar are talent să fie notat la fel sau cu cote sporite față de cel care este mai puțin dotat dar investeşte mult timp şi efort pentru a-şi îndeplini obligațiile față de disciplină. în cazul celui dintâi apare şi pericolul blazării şi automulțumirii, în condițiile neexersării aptitudinilor sale. Este oare corect să "sancționăm" pe acei elevi care cântă fals din cauza deficiențelor de auz muzical sau vocale? Ajută la ceva sancționarea prin note mici a pasivității față de activitățile de educație muzicală? Ce va nota educatorul: dotarea muzicală a elevului sau munca depusă? Răspunsurile nu sunt unice şi fiecare educator trebuie să găsească cele mai bune soluții, pe care să le explice elevilor. De îndată ce multe din aspectele educației muzicale nu pot fi măsurate direct şi exact – cadrul didactic va apela la alte metode de apreciere -tangențiale, indirecte Orientarea doar la metodele obiectivepoate şterge mult din magia întâlnirii copilului cu muzica, ținându-l pe terenul prozaical unei instruiri şcolare pragmatice.

În aceste condiții, evaluarea poate fi completată cu unele modalități nescriptice: apreciere orală, încurajarea verbală, urmărindu-se transferarea evaluării în perspectiva devenirii personalității.

Lucrările de pedagogie au în vedere două tipuri principale de evaluare, ținând seama de timpul în care se desfăşoară:

1. evaluarea continuă, numită permanentă sau formativă, urmăreşte verificarea pe secvențe mici a însuşirii cunoştințelor şi deprinderilor; urmăreşte verificarea pas cu pas a învățării şi vizează pe toți elevii colectivului, dispunând de avantajul de a constata la vreme deficiențele şi lipsurile ce pot fi remediate din mers. Această formă se bazează în primul rând pe probele practice, măsurând nivelul însuşirii cunoştințelor şi deprinderilor.
2. evaluarea sumativă sau cumulativă, periodică, semestrială, anuală, realizată la intervale mai mari de timp, de obicei la sfârşitul unor secvențe de timp: semestru, an şcolar, ciclu şcolar sau la finele unor capitole.
   a) inițială - are în vedere stadiul de pregătire al elevilor la începutul unei activități de durată, a unei clase, a unui capitol sau ciclu şcolar, având un caracter de

diagnosticare a cunoştinţelor, priceperilor şi deprinderilor. Evaluarea iniţială oferă posibilitatea verificării stadiilor diferite ale elevilor la începuturi de cicluri şcolare, ce constituie repere pentru a cuantifica progresul înregistrat de elevi pe parcursul acestora.

b) sumativă propriu-zisă, numită şi sumativă sau globală - de verificare periodică a conţinuturilor unei etape mai mari de învăţare - semestru, an şcolar. Evaluarea sumativă se practică la sfârşitul semestrelor şi este precedată de reactualizarea conţinuturilor propuse pentru evaluare într-o lecţie precedentă. în general, evaluarea sumativă se desfăşoară pe un plan mult mai amplu şi mai profund şi dă posibilitatea aprecierii nivelului atins în realizarea obiectivelor şi utilizează şi probe speciale, de obicei, scrise, ca de exemplu:

- recunoaşterea unor piese învăţate sau audiate, prezentate de evaluator sau prin mijloace de înregistrare şi redare;
- delimitarea unităţilor sintactice ale unei piese scrise sau audiate;
- selectarea variantei corecte a unei piese din cele care sunt scrise cu greşeli intenţionate;
- reconstituirea formei corecte a unei piese învăţate descompusă în unităţi sintactice ordonate greşit sau neordonate;
- enumerarea titlurilor unor piese învăţate încadrate într-un anumit tip de muzică, într-o specie folclorică sau într-un gen muzical;
- scrierea versurilor unui fragment muzical învăţat şi notat pe tablă sau pe fişe;
- clasificarea după criterii cunoscute a unor piese învăţate;
- recunoaşterea unor elemente de limbaj (tempo, nuanţe, timbru, măsuri, scări modale etc), din piese prezentate elevilor ca audiţie;
- găsirea unor echivalenţe literare, arhitectonice, plastice pentru unele lucrări muzicale cunoscute;
- încadrarea unor piese învăţate, în grupuri asemănătoare de tempouri, nuanţe, tematici, particularităţi ale melodiei (energică, veselă, comică, tristă, duioasă, tragică, etc);
- recunoaşterea numelor compozitorilor unor creaţii de mare popularitate;
- descoperirea unor asemănări şi deosebiri dintre genuri şi forme muzicale (colindă - cântec de stea; doină - baladă, operă -operetă; suită - simfonie; uvertură - interludiu ş. a.).

Obiectivele aprecierii trebuie să corespundă tuturor planurilor dezvoltării personalităţii: cognitiv, afectiv, al deprinderilor şi capacităţilor.

Modalităţile de prezentare a acestor probe pot fi foarte diferite: tabele, scheme, rebusuri şi loto muzical, jocuri didactice ş. a. m. d.

După cum se vede, sunt mai puţin vizate problemele teoretice şi ele vor figura în măsura în care se evită alunecarea spre teoretizarea excesivă şi nu este neglijată dezvoltarea culturii generale. Trebuie găsite metode pentru ca în evaluarea sumativă să nu fie neglijate probele practice, competenţele interpretative şi de cunoaştere a elementelor de limbaj muzical.

Cele mai întrebuinţate metode şi procedee de evaluare pentru educaţia muzicală sunt:

- *scrise* - Probele scrise au dezavantajul pentru educația muzicală că se limitează la elemente teoretice şi de aceea sunt mai rar întrebuințate, de obicei la sfârşitul unui semestru sau a unui capitol. Se desfăşoară prin lucrări de control anunțate sau extemporale
- *orale* - Probele orale sunt mai frecvente, ele permițând verificarea prin sondaj în prima parte a lecțiilor şi ele având în vedere atât exemplele muzicale cât şi elementele de limbaj, însoțite de anumite exerciții.
- *practice* - Probele practice sunt cele mai eficiente şi mai frecvente în activitățile de educație muzicală, constând din verificarea deprinderilor practice însuşite. în general, aceste probe oglindesc şi nivelul de pregătire teoretică a celor evaluați. Probele practice prezintă avantajul antrenării unui mare efectiv de elevi în cadrul unei ore, ele putându-se desfăşura în colectiv, în grupuri mai mari sau mai mici.

In cazul unor elevi mai puțin dotați din punct de vedere muzical, se recomandă ascultarea lor nu în forma individuală, ci integrați în grupuri mici.

Complexitatea activităților prin care se realizează educația muzicală şi nivelul diferit al aptitudinilor şi capacităților elevilor a făcut loc şi unor metode complementare, care furnizează date suplimentare îndeosebi despre atitudinea elevilor față de aceste activități, despre reacțiile lor în timpul audițiilor, despre gradul de implicare, despre trăsăturile de voință şi de caracter, date utile pentru urmărirea dezvoltării lor din punct de vedere muzical şi intelectual.

Evident, evaluarea, mai ales cea continuă, nu se rezumă la notare, ci se concretizează şi în alte activități de apreciere, de încurajare etc.

În general, evaluarea muzicală în grădiniță şi şcoala generală apelează la ***metodele clasice***, care au în vedere:

- însuşirea cunoştințelor muzicale;
- însuşirea deprinderilor practice şi dezvoltarea capacităților de interpretare şi de receptare a muzicii;
- posibilitatea de aplicare a cunoştințelor teoretice în practicarea şi receptarea altor lucrări muzicale;
- nivelul dezvoltării aptitudinilor muzicale: auzul, vocea memoria, simțul ritmic, simțul melodic şi armonic ş. a.

Un loc aparte trebuie să-l ocupe în activitatea de evaluare participarea la viața cultural-artistică a şcolii şi a localității. Este anormal ca activitatea desfăşurată de elevi în cadrul formațiilor artistice ale şcolii sau în cercurile şi activitățile opționale să nu-şi găsească aprecierea cuvenită, chiar dacă până în prezent nu s-a găsit altă soluție decât cea a aprecierii lor prin notele consemnate la rubrica educație muzicală. De semenea este anormal ca elevii care locuiesc în localități în care sunt filarmonici, opere, teatre muzicale, etc. să nu fi fost nici măcar o data la o astfel de manifestare culturală.

Observarea permanentă şi sistematică a activităților elevilor devine astfel o sursă eficientă pentru evaluarea muncii lor şi elevii trebuie conştientizați asupra faptului că evaluarea va avea în vedere întreaga lor activitate şi atitudinea față de aceasta. Se ajunge la faza supremă a autoevaluării, elevul dezvoltându-şi capacitățile de autocunoaştere şi autoapreciere.

In activitățile de educație muzicală se practică toate metodele şi procedeele amintite, elevii fiind evaluați permanent, mai ales în ceea ce priveşte verificarea priceperilor şi deprinderilor de interpretare, de audiere şi de apreciere - evaluare continuă, dar şi din timp în timp, mai ales la sfârşitul semestrelor - evaluare sumativă.

Reforma educației a determinat şi elemente de reformă a evaluării. O analiză pertinentă a gravelor disfuncționalități ale evalu-j arii în educația muzicală au realizat-o autoarele recentei metodici pentru educația muzicală din ciclul primar. Aceste disfuncționalități constau în:

- minimalizarea evaluării, considerată un element neesențial al activității didactice, din cauza lipsei unor obiective clare şi preponderența informativului şi cantitativului;
- "ritmicitatea" notării după probe stereotipe, aplicate pe eşantioane mici de elevi, selecționate după diferite criterii, cel dominat fiind cel al elevilor fără note sau fără a doua, ori a treia notă;
- robele de verificare, limitate ca diversitate, mai ales orale şi practice, vizau cantitatea cunoştințelor teoretice, în cele mai fericite cazuri având în vedere citirea notelor şi tactarea măsurii;
- în atenția evaluatorului intrau rareori competențele atitudinale, se ignora nivelul inegal al înzestrării muzicale a copiilor, determinând blocaje şi inhibiții;
- construcția lecției nu permitea evaluarea continuă şi curentă.

Formele moderne de evaluare țin seama în primul rând de feed-back-ul, de reacția elevilor la stimuli lansați de educator. în centrul evaluării activităților de educație muzicală trebuie aşezate verificările deprinderilor practice şi a competențelor speciale muzicale, interpretative, de receptare, atitudinale etc, locul verificării cantitative fiind luat de evaluarea continuă, care trebuie să domine întreaga activitate educațională. Pentru asigurarea reuşitei noilor forme de evaluare trebuie introduse în fiecare lecție probele specifice, matricele de evaluare şi descriptorii de performanță şi o nouă strategie concepută ca "o parte I componentă integrantă, vitală, prin funcția sa determinant reglatoare a . procesului de instruire"[4].

Standardele curriculare reprezintă criterii de evaluare şi asigură reliefarea progresului real al elevilor de la o treaptă de şcolaritate la alta, reprezentând baza de plecare pentru elaborarea descriptorilor de performanță. Documentele curriculare pentru educație muzicală stipulează pentru finele clasei a IV-a standarde curriculare de performanță după cum urmează

	Obiective cadru		**Standarde**
1	Valorificarea în practica muzicală vocală şi instrumentală a elementelor de limbaj muzical receptate	S1.	Cântarea vocală în colectiv şi în grupe mici a unui repertoriu de cântece pentru copii format din 10 cântece
		S2.	Citirea şi acompanierea unor cântece cu o problematică muzicală redusă
2	Exprimarea prin muzică	S3.	Interpretarea repertoriului în aranjamente simple armonico-polifonice, cu acompaniamente ritmice, vocale şi vocal-instrumentale, sub formă de joc
		S4.	Transpunerea elementelor de limbaj muzical şi a propriilor trăiri în mişcarea corporală (liberă, dirijată, de dans)[5]

[4] Stoica, Adrian p. 26.
[5] Ministerul Educației şi Cercetării. Consiliul Național pentru Curriculum: Programa şcolară pentru clasa a III-a şi a IV-a Educație muzicală. Aprobat cu ordin al Ministrului *nr. 5198 din 01.11.2004* Bucureşti, 2004 p. 7

Evaluarea performanţelor elevilor la această disciplină trebuie să se extindă asupra capacităţilor interpretative individualizate şi asupra gradului de asimilare de către elevi a tuturor conţinuturilor, care sunt foarte diverse şi implică activităţi greu măsurabile. O standardizare a descriptorilor de performanţă are de înfruntat deosebiri esenţiale de medii culturale - localităţi cu sau fără instituţii muzicale - de gradul de viabilitate a unor fenomene folclorice şi a vieţii muzicale, de dotare cu mijloace materiale: cabinete de muzică, instrumente, aparatură audio şi video ş. a. m. d. Aptitudinile elevilor diferă în funcţie de mediile din care provin, de realizarea parametrilor educaţiei muzicale în ciclul preşcolar şi primar, la care se adaugă particularităţile individuale, în fond ce măsoară educatorul: dotarea elevului sau munca lui?

Matricele de evaluare şi descriptorii de performanţă se bazează pe obiective şi urmăresc cele patru paliere: interpretare, receptare, cunoaşterea elementelor de limbaj, cultivarea sensibilităţii, fanteziei, imaginaţiei şi creativităţii. Pentru fiecare dintre ele sunt vizate eompetenţe specifice prevăzute de programă. Fiecare din cele patru obiective se formulează pe cel puţin trei nivele, corespunzătoare celor trei calificative: *Foarte bine, Bine* şi *Suficient,* convertibile în cele şase note de promovare.

Probele de evaluare pentru educaţia muzicală urmăresc să cuantifice:

- gradul de realizare a obiectivelor prevăzute de programă;
- nivelul formării deprinderilor şi a competenţelor muzicale concentrate în matricele şi în descriptorii de performanţă, prevăzute de programa clasei respective;
- stadiul însuşirii conţinuturilor stipulate de programa clasei respective.

Principalele probe de evaluare constau în redarea conţinutului piesei muzicale învăţate. Intonarea acesteia se poate face pe note sau pe cuvinte, individual sau în grupuri mici, în lanţ - fiecare elev cântând unul după altul câte un rând melodic sau o frază muzicală (un vers). Este recomandabil ca acest procedeu să fie precedat de repetarea piesei cu întreaga clasă, chiar dacă el nu se practică la alte discipline şcolare. De asemenea este bine să se justifice calificativul sau nota obţinută de fiecare elev, evitându-se astfel micile suspiciuni în legătură cu evaluarea şi antrenând elevii pentru performanţe superioare.

Pentru elevii cu aptitudini mai reduse este bine să se folosească metode care să nu-i descurajeze, apreciindu-se în primul rând munca lor şi evidenţiind strădaniile depuse. Educatorii cu experienţă apelează şi la procedeul evaluării lor în compania unor colegi mai avansaţi, sau îi solicită în momente unde participarea vocală este mai redusă sau inexistentă, cum ar fi audiţiile, cunoscut fiind faptul că receptarea muzicii nu necesită decât o dotare intelectuală normală, nefiind necesare aptitudini speciale.

Evaluarea permanentă, realizabilă în momentul specific al fiecărei lecţii, va avea în vedere activităţile diverse ale orei precedente: temele realizate independent, lucrările muzicale propuse în lecţia anterioară pentru însuşire prin interpretare sau prin audiţie şi elementele teoretice legate de cele două piese muzicale.

Secvenţa în sine devine prilejul nu numai al unei evaluări, dar şi a unei sistematizări sau de corijare a unor aspecte percepute eronat sau insuficient. Educatorul trebuie să cultive cea mai eficientă modalitate dj| evaluare inclusiv a propriului mod de lucru, depăşind moda verificării. doar a unor elevi, de obicei care nu au note, obişnuind colectivul clasei* cu o pregătire sistematică şi continuă. Esenţialul în verificarea lecţiei! precedente îl va constitui piesa muzicală, ea dezvăluind nivelul de înţelegere şi de însuşire a deprinderilor necesare.

Verificarea lucrării învăţate poate fi însoţită de exerciţii şi demonstraţii legate de problema abordată, efectuate de elevi.

Reamintim că principalii paşi în evaluarea continuă şi în cea sumativă, atunci când utilizăm metoda conversației, sunt urmțtorii:

1. adresarea întrebării întregului colectiv de elevi,
2. acordarea timpului suficient de gândire şi de formulare a răspunsului,
3. numirea elevului care va răspunde la cerința formulată,
4. aprecierea răspunsului prin note sau prin alte mijloace de evaluare,
5. comunicarea şi justificarea notelor acordate elevilor.

Ținând seama de faptul că elevii, de regulă, cel puțin în fazele incipiente, nu pot reuşi singuri să învețe o lucrare muzicală prin intermediul solfegierii, repetate acasă, prin muncă independentă, se recomandă intonarea ei la începutul verificării, cu întreaga clasă şi în formele complexe, în final şi cu textul literar. Sunt astfel pregătite condițiile pentru interpretarea individuală şi se fac importanți paşi în consolidarea însuşirii exemplului muzical abordat.

In ultima vreme a apărut lecția de evaluare, realizată în perioada ce precede încheierea semestrului, care are specificul ei şi ca formă de desfăşurare şi ca importanță în viața şcolară. Ea urmăreşte cuantificarea însuşirii materialului parcurs în timpul unui semestru.

Lecțiile de evaluare sunt precedate de cele de recapitulare, în care este derulat principalul material însuşit pe parcursul semestrului, elevii cunoscând faptul că următoarea oră ei vor susține proba de evaluare semestrială. De aceea unele sarcini ale evaluării sunt transferate în cadrul acestor lecții specifice. Asemenea lecții de evaluare se desfăşoară în forme orale, scrise sau combinate.

a. Lecția de evaluare orală are avantajul de a angrena întregul colectiv de elevi şi de a include şi piesele muzicale ce ilustrează legătura dintre teorie şi practică.
b. Evaluarea scrisă poate avea în vedere în special recunoaşterea audițiilor prezentate anterior: numele compozitorului, titlul piesei, caracterul şi tematica lucrării. Pentru reuşita acestui tip de evaluare este necesară o pregătire sistematică, printr-o învățare atractivă, fundamentată pe cât mai multe audiții bine explicate, apoi o înțelegere psihologică a pedagogului muzical asupra elevilor săi, însoțită de o cunoaştere mai largă şi complexă asupra rostului şi posibilităților de percepere a fenomenului muzical. Acest tip de evaluare se poate realiza şi pe baza testelor recapitulative din manualele.

Evaluarea se încheie, în mod normal, cu note, comunicate elevilor, împreună cu justificarea lor şi ea reprezintă în acelaşi timp o oglindă a activității educatorului din perioada evaluată. De aceea este necesar ca educatorul să se afle mereu în căutarea imparțialității şi corectitudinii.

Bibliografie

1. **Cerghit, I**. Metode de învățământ, Ediția a IV-a, Editura Polirom, Iaşi, 2006
2. **Ionescu, M.,** Demersuri creative în predare şi învățare, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj- Napoca, 2000
3. **Ionescu-Motora Ana**, Îndrumător pentru predarea muzicii la clasele I-IV, E.D.P., Bucureşti, 1978.

4. **Ivăşcanu, Aurel**. Cântecul - factor de bază al educației muzicale în şcoală*:* în: Educația prin artă şi literatură, Studii*.* Salade D. / Ciurea Rodica (Coord.), E.D.P, Bucureşti, 1973
5. **Meyer, Genevieve**. De ce şi cum evaluăm*,* Editura Polirom, Iaşi, 2000.
6. **Munteanu Gabriela; Aldea Georgeta**, Didactica educației muzicale în învățământul primar*,* E.D.P., Bucureşti, 2001.
7. **Munteanu Gabriela** "Jocul didactic muzical", Editura Academiei de Muzicã, Bucureşti, 1997
8. **Toma-Zoicas Ligia** "Audiția muzicalã-modalitãți de valorificare şi instruirea muzicalã" E.D.P., Bucureşti 1972
9. **Toma-Zoicas Ligia**, Pedagogia muzicii şi valorile folclorului. Ed. Muzicală, Bucureşti 1987
10. **Vasile Vasile**, Metodica educației muzicale*,* Editura muzicală, Bucureşti, 2004

Test unitatea 3

1. Prezentaţi metodele pentru studierea unui cântec în perioada prenotației
2. Prezentați metodele studierea unui cântec în perioada notației
3. Scrieți un eseu pe tema: *Importanța audiției muzicale în dezvoltarea armonioasă a copilului*.

Sugestii privind redactarea:

Toate subiectele sunt obligatorii;

Lucrarea trebuie elaborată personal şi transmisă tutorelui de la Universitate;

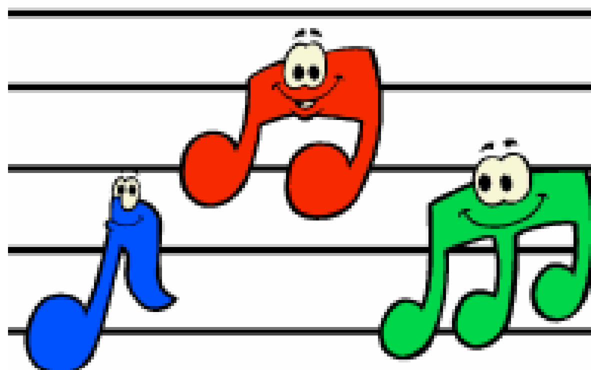
Lucrarea de verificare va fi de minim 6 pagini.

Notarea lucrării

3 puncte – subiectul 1; 3 puncte – subiectul 2; 3 puncte – subiectul 3

Notă: 1 punct se acordă din oficiu

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 4

PREGĂTIREA ŞI ETAPELE LECȚIEI

Scopuri şi obiective

Scopul modulului este transmiterea cunoştințelor cu privire la planificarea şi organizarea lecției. La sfârşitul unității cursanții vor fi capabili să planifice detaliat o lecție de muzică la nivelele primar şi preşcolar.

Obiective:

1. *Explicare planificării calendaristice. Studenții vor putea folosi planificarea calendaristică.*
2. *Prezentarea secvențelor principalelor tipuri de lecții. Cursanții vor fi capabili să diferențieze şi să utilizeze diferitele tipuri de lecții.*
3. *Prezentarea de proiect didactic. Cursanții vor fi capabili să elaboreze şi să prezinte un proiect didactic.*

1. PLANIFICĂRILE CALENDARISTICE

Planificările calendaristice reprezintă documente administrative şcolare ce reflectă propria interpretare a programei şcolare de către fiecare cadru didactic. De aceea ea diferă de la un autor la altul, reprezentând un demers didactic adaptat unei anumite clase de elevi. Cu toate acestea, din cauza deosebirilor ce țin de mediu social, cultural etc, planificarea trebuie să acopere întreaga plajă de obiective de referință şi de conținuturi, libertatea cadrului didactic manifestându-se în ordonarea temelor, alegerea repertoriului propus elevilor pentru interpretare sau pentru audiere, selecția activităților de învățare, insistența asupra unor teme etc.

Principalele elemente din programă alcătuiesc substanța planificărilor calendaristice, documente administrative ce organizează conținuturile pe unități de învățare, pe lecții, cărora li se asociază unitățile de timp necesare parcurgerii şi realizării obiectivelor vizate.

Au fost elaborate mai multe scheme ale planificărilor, unele derivate din lucrări de pedagogie, altele fiind adaptări rezultate din alte discipline. Activitățile de învățare au în

vedere formele concrete de realizare a obiectivelor şi ele trebuie să țină seama de particularitățile psihice ale elevilor, de capacitățile lor intelectuale şi să antreneze masa de elevi. Printre activitățile propuse de programă trebuie amintite: exercițiile de cultură vocală vizând respirația, emisia, dicția, intonația, frazarea, interpretarea, reproducerea înălțimii şi duratei sunetelor şi reprezentarea lor grafică, solfegierea ca activitate complexă, precedată de citire ritmică, intonare melodică, audiții muzicale şi ale unor emisiune radio şi TV şi participarea la concerte şi spectacole muzicale, urmate de comentarea lucrărilor audiate etc.

Următoarele rubrici ale planificărilor vor fi rezervate obiectivelor de referință, formelor de evaluare si datelor calendaristice la care se vor desfăşura activitățile.

Elaborarea planificării calendaristice se poate realiza după citirea "pe orizontală" a programei: obiective cadru, obiective de referință, dublate de competențe specifice, conținuturile disciplinei, activitățile de învățare şi standarde de performanță (achiziții ale elevilor la o disciplină, cuantificate la sfârşitul unor etape şi concretizate în cunoştințe, competențe, comportamente). Se anticipă astfel etapele şi activitățile concrete de realizare a prevederilor programei, acțiune numită proiectare didactică. Standardele de performanță trebuie însoțite de descriptorii de performanță care permit verificarea realizării obiectivelor, prin cele trei niveluri, exprimate în calificative şi apoi în note: foarte bine - 9 - 10; bine - 7 - 8 şi suficient - 5 -6.

Planificarea anuală trebuie să cuprindă toate elementele obligatorii ale programei, care pot fi prezentate şi într-o altă ordine, condiționată de datele concrete prezentate de clasa de elevi, de viața artistică locală, de accesibilitatea elevilor etc.

2. LECȚIA - FORMĂ DE BAZĂ A REALIZĂRII EDUCAȚIEI MUZICALE

Față de învățământul peripatetic şi eurisitic antic şi față de cel medieval, în care discipolii învățau de la dascălii lor prin practica de ucenicie, învățământul modern a trecut la organizarea învățării pe unități, cicluri de învățământ, clase, ani şcolari, semestre şi lecții, cu colective organizate de elevi. Este forma care s-a impus prin pedagogul ceh Jan Amos Comenius, autorul celebrei lucrări din 1657 - *Didactica Magna.*

Lecția este azi considerată o unitate de instruire, realizată din mai multe secvențe, verigi, sau etape ce se desfăşoară într-o unitate de timp cuprinsă între 45 - 50 minute şi cuprinzând elementele triunghiului: predare - învățare - evaluare. Ea formează un sistem alcătuit din mai multe secvențe care se condiționează reciproc. Ținând cont de specificul educației muzicale, se impune precizarea conținuturilor ei: cântarea exemplelor propuse, audierea lucrărilor studiate, explicarea unor elemente de bază ale limbajului muzical. Aceste elemente esențiale ale activităților de educație muzicală pot apela la exerciții specifice pentru formarea auzului, pentru dezvoltarea vocii elevilor şi în vederea perfecționării deprinderilor interpretative şi de receptare a muzicii.

Ponderea disciplinelor şcolare este stabilită de planurile de învățământ iar locul orelor în activitatea şcolară este precizat în orarul unității de învățământ. Forma de bază de realizare a activității educaționale o constituie, deci, lecția.

Definirea lecției. *Dicționarul de neologisme* defineşte lecția ca fiind "forma de bază a organizării muncii didactice prin care se transmit elevilor anumite cunoştințe într-o unitate de timp". Pentru educația muzicală se impune completarea definiției cu formarea de deprinderi, latură esențială a activităților domeniului. Altă accepțiune dată cuvântului *lecție* este cea de activitate desfăşurată de profesor împreună cu elevii unei clase în

timpul unei ore pentru realizarea procesului de învățământ la o anumită disciplină şcolară. Diversificarea învățământului şi racordarea lui la necesitățile vieții practice au impus apariția altor forme complementare, realizate în şcoală, în alte instituții educaționale şi în afara şcolii.

Muzica poate fi considerată din acest punct de vedere un; adevărat etalon, activitățile de educație muzicală fiind completate cu; cele din cadrul ansamblului coral, al cercurilor muzicale organizatei în şcoli, cu cele din şcolile şi liceele de muzică şi de coregrafie, prinl manifestările artistice organizate cu elevii ş. a. m. d., toate cu efectel educative deosebite şi care participă la ancorarea şcolii în viața culturalâ'g şi socială.

A. TIPURI DE LECȚII

Educația muzicală se desfăşoară sub formă de lecții, ore, inclusă în orarul şcolar, al profesorului şi al elevului. Ea va avea mai multe secvențe, verigi, condiționate de tipul în care se încadrează fiecare lecție.

În învățământul centrat pe centrate pe obiective şi capacități tipurile de lecții sunt următoarele:

a. lecții mixte, sau combinate - de comunicare de cunoştinj| şi de formare de deprinderi muzicale, în forma tradițională es numită şi lecție de predare, incluzând şi verificarea lecției precedente;
b. lecții de consolidare a priceperilor şi deprinderilor;
c. lecții de recapitulare şi sistematizare;
d. lecții de evaluare şi apreciere a rezultatelor obținute pe
e. parcursul unui semestru sau an şcolar.

In toate aceste tipuri de lecții dominante rămân activitățile muzicale, de contact nemijlocit cu arta muzicală, prin forme interpretative - cântarea pieselor propuse pentru studiu - sau de receptare - audierea lucrărilor propuse, de decodificare a unor elemente de limbaj - explicații pentru învățarea elementelor noi şi pentru înțelegerea lucrărilor însuşite prin interpretare sau audiere, exerciții pentru dezvoltarea facultăților muzicale, pentru formarea şi perfecționarea deprinderilor muzicale şi de urcuş spre valori muzicale autentice. Ele trebuie să fie dominate de trăiri artistice, de stări emoționale, de bucurie şi de satisfacție sufletească, de o adevărată stârnire, trezire şi mobilizare a curiozității, a simțurilor, a percepției auditive şi a unor stări afective specifice.

Se discută în lumea specialiştilor despre caracterul de spectacol al lecțiilor de educație muzicală, unde nu este solicitată numai inteligența elevilor ci şi afectivitatea, imaginația şi fantezia lor, ei devenind personaje ale actului educațional, alături de profesor.

Etapele lecțiilor de educație muzicală se centrează în jurul prezentării intuitive a elementelor noi, a explicării şi analizei lor şi a însuşirii lor practice, prin intermediul lucrărilor muzicale.

Acest specific determină şi adaptarea structurii lecțiilor, a secvențelor ei la conținutul lor artistic propriu-zis. Este astfel creat cadrul pentru a se evita stereotipia, schematismul şi pentru a plasa momentele artistice propriu-zise în secvențe, în locuri diferite, ele antrenând alte funcții psihice decât ale celorlalte ore ale zilei şcolare. Lecția de muzică este un proces viu, o creație originală a profesorului (şi implicit a elevilor), de fiecare dată concepută şi făurită din nou. Concepția ei (ideea, structura, dinamica, dramaturgia, materialul muzical etc), se află în mâinile profesorului, conform competenței, experienței

şi fanteziei sale. Foarte frecvent educatorul este comparat cu un actor care şi-ar juca rolul său în raport cu elevii pe care-i are în grijă. Credem că el este nuilt mai mult, munca sa asemănându-se mai curând cu cea a unui regizor dublat de actor, pentru că profesorul trebuie să prevadă, să anticipe, să programeze şi să urmărească realizarea tuturor detaliilor demersului educativ. Munca sa nu începe când a ajuns în fața clasei, ci cu mult înainte, fiind obligat să-şi alcătuiască, fie şi oral după o anumită experiență, un adevărat caiet de regie, în care consemnează trasee originale pentru lecțiile sale, care nu vor repeta pe cele precedente, ci trebuie mereu să le îmbogăţească şi să le diversifice conținutul, adaptându-l noului context, de "spectatori", al elevilor.

B. PROIECTE DIDACTICE / PLANURI DE LECȚII / SCENARII DIDACTICE

Desfăşurarea fiecărei lecții se realizează după un plan bine gândit, ținând seama de cerințele curriculumului şi de detaliile metodice specifice temei / subiectului, clasei şi activitățile specifice etc. Denumirea acestui document programatic s-a diversificat, în prezent numindu-se plan de lecție, proiect didactic sau scenariu didactic.

Proiectarea didactică pentru realizarea educației muzicale porneşte de la precizarea celor trei componente ale subiectului şi a obiectivelor operaționale[1], derivate din cele cadru[2] şi din cele de referință[3]. Alegerea corespunzătoare a pieselor pentru interpretare şi pentru audiție şi stabilirea celor mai adecvate obiective operaționale asigură premisele unor activități de mare atractivitate şi cu efecte educative de durată.

Ele trebuie să pornească de la cunoaşterea programei, interpretarea ei personalizată şi identificarea nivelului de dezvoltare muzicală a elevilor şi să prevadă modalitățile de realizare şi de corelare a obiectivelor cu ***conținuturile***, cu ***activitățile de învățare*** precum şi cu ***formele de evaluare***. Următorul reper de care trebuie să se țină cont proiectarea didactică îl constituie planificarea calendaristică.

Pedagogia şi metodica specialității oferă doar sugestii pentru planurile de lecții, cadrul mare de proiectare, organizarea propriu-zisă a detaliilor proiectelor didactice şi ale lecțiilor fiind un act creator al educatorului, care găseşte calea prin care obiectivele devin o realitate condiționată de mediul în care trăiesc elevii şi de particularitățile lor psihice şi intelectuale. Proiectul didactic nu trebuie să devină *un pat al lui Procust* pentru educator - evenimentele din clasă şi participarea elevilor putând determina modificări. Astfel, educatorul nu devine sclavul propriei proiectări, el adaptându-şi planul prestabilit în funcție de realitățile concrete ale lecției.

Modelul analizei didactice a fost conceput in anii 60 de pedagogul german Wolfgang Klafki şi prezintă modul de a lua decizii motivate în pregătirea lecției. Modelul său prezintă criteriile de planificare a unei lecții. Proiectarea didactică a unei lecții centrate pe elev se va face, conform lui Klafki, avand următoarele etape:

1. Prima întrebare pe care cadrul didactic trebuie să şi-o pună atunci când îşi

---

[1] Obiectivul operațional sau concret este expresia anticipării de către profesor a un unor comportamente ale elevului observabile şi măsurabile într-un timp scurt (cel al desfăşurării unei lecții).

[2] Obiectivul cadru sau general este obiectivul cu cel mai mare grad de generalitate şi de complexitate, se referă la formarea unor capacități şi atitutdini specifice disciplinei. Obiectivele cadru sunt urmărite de-a lungul mai multor ani de studiu şi sunt definite pentru fiecare ciclu de învățământ (preşcolar, primar, gimnazial, liceal).

[3] Obiectivele de referință (obiective țintă) vizează rezultatele aşteptate ale învățării pe fiecare an de studiu. Ele urmăresc progresia în achiziția de abilități, competențe şi de cunoştințe de la un an la altul, fiind în strânsă legătură cu conținutul temelor din programa şcolară.

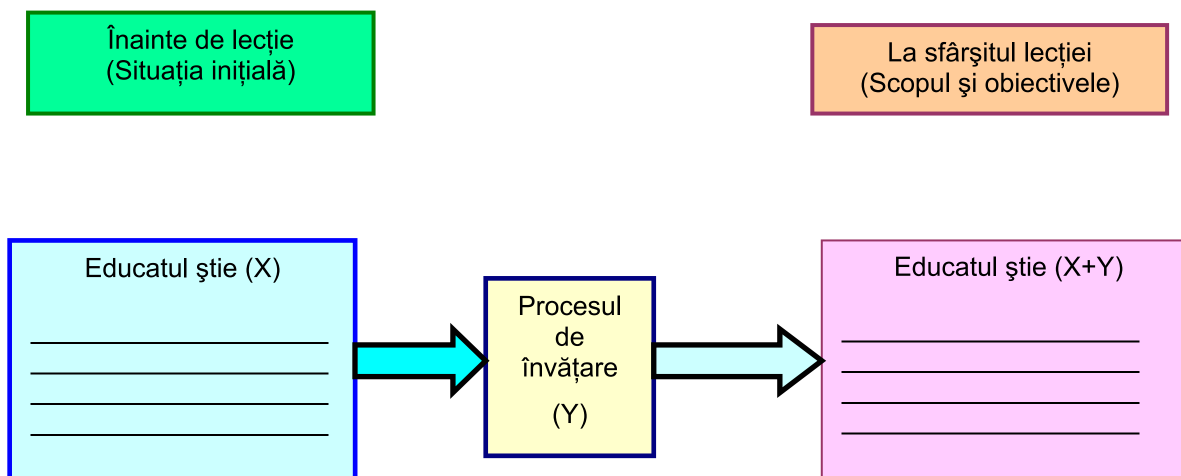
pregîteşte ora, este ***Ce trebuie să învețe elevii?*** Această întrebare reprezintă de fapt formularea obiectivelor operaționale ale lecției. Scopul fiecărei unități de predare-învățare este să ne asigărăm că educatul va fi la sfârşitul orei mai departe decât a fost la începutul ei. Atunci când cadrul didactic âşi plnifică lecția, acesta trebuie să ia neapărat în considerare ceea ce ştiu/pot deja elevii/copii, pentru ca acele cunoştințe si competente, care vor fi transmise elevilor/copiilo în cadrul orei să se bazeze pe cunoştințele, competențele si atitudinile deja prezente la educați.

Altfel spus, pentru a formula obiective operaționale valide, educatorul trebuie să răspundă percis la următoarele întrebări:

a. *Unde se află educatul la începutul orei? Ce ştie el? Ce poate el? Ce bagaj aduce cu sine*?

b. Ce trebuie să ştie şi să poată educatul la sfârşitul lecției? Ce parcurs de învățare trebuie să străbată elevul pentru a ajunge acolo? Acesta este de fapt modul de formulare a scopului, obiectivelor şi competențele lecției.

c. Nu cumva îl suprasolicit/nu îl solicit îndeajuns pe educat?[4]

2. Următoarea întrebare pe care trebuie să şi-o pună educatorul în procesul de pregătire a lecției este: ***Ce trebuie să facă elevii/copii în timpul orei, pentru ca să atingă scopurile propuse?*** Astel cadrul didactic îşi stabileşte activitățile de învățare (solfegiere, învățare după auz, audiere, comentare) din timpul orei, pe etape.
3. Următorul lucru pe care cadrul didactic trebuie să-l stabilească este modul în care elevii lusrează cu cele mai optime rezultate. Pentru aceasta, următoarea întrebare este ***Cum vor lucra elevii/copii în timpul orei?*** În grupe, individual, etc.
4. Trebuie acum făcut următorul pas în pregătirea lecției. Întrebarea este de ce material au nevoie elevii pentru a putea îndeplini activitățile de învățare propuse. Deci: ***Cu ajutorul căror materiale se vor desfăşura activitățile de învățare?*** (cd, casete cu înregistrări audio şi video, imagini, manual, folii, culegeri de piese, planşe, scheme etc)

---

[4] Bimmel / Kast / Neuner p. 56-57.

5. În strănsă legătură cu această întrebare este şi cea următoare: Ce mijloace didactice sunt necesare pentru a prezenta elevilor materialele propuse? (casetofon, cd, video, dvd, calculator, laptop, videoproiector, etc.)
6. Bineînțeles că nu putem uita şi cea mai importantă întrebare în procesul de pregătire a lecției: ***Ce trebuie să fac eu în timpul orei?*** (selectarea conținuturilor şi a formelor de concretizare în piese propuse pentru interpretare şi piese integrale sau fragmente propuse pentru audiere)

Bineînțeles, după oră trebuie să mă gândesc şi la întrebarea ***Cât s-a realizat din ceea ce a fost proiectat?*** - evaluarea propriei mele activități prin raportarea la indicatorii de performanță.

Dificultăți în proiectarea, în atingerea şi măsurarea nivelului realizării obiectivelor prezintă acelea care nu se obiectivează şi nu sunt cuantificabile, cum ar fi cele care țin de receptare, de declanşarea unor trăiri estetice şi de cultivare a sensibilității, fanteziei şi imaginației.

După aceste etape se poate trece la proiectarea secvențială a lecției pe o anumită unitate de învățare. Unitățile de învățare sunt unitare în cadrul disciplinei Muzică şi legătura este realizată de problemele de limbaj muzical, care se abordează în strânsă legătură cu repertoriul propus pentru interpretare şi pentru audiere.

Prezența acestor trei elemente de conținut, diferite ca modalitate de însuşire de către elevi vine să confirme depăşirea stadiului programelor limitate la o tablă de materii, educatorul având dreptul ş obligația de a propune elevilor săi unități selectate pe criteriu accesibilității, al sporului de randament, al deschiderii culturale a cele. educați, cu respectarea principiilor educației, la loc de frunte situându-s cele axiologice, estetice etc.

C. SECVENȚELE ŞI MOMENTELE PRINCIPALE ALE UNUI PROIECT DIDACTIC

Practica a impus structurarea unor tipare generale ale lecțiilor, tipare valabile pentru majoritatea, dacă nu pentru toate disciplinele de învățământ. Aceste scheme general valabile trebuie însuflețite de personalitatea profesorului şi învățătorului, de antrenarea întregului colectiv de elevi pentru traducerea în fapte educaționale a activităților şcolare. Important nu rămâne deci tiparul lecțiilor ci angrenajul de obiective prestabilite şi urmărite constant în transformarea lor în fapte, deprinderi, cunoştințe, capacități. Sigur că aceste tipare trebuie cunoscute în detalii pentru a putea orienta conceperea şi realizarea lecției, după o desfăşurare logică, firească, în care elevii pleacă de la oră cu noi achiziții care se sedimentează şi devin temelii pentru altele noi.

Un concept serios, o proiectare competentă, ținând seama de cerințele educației, de nivelul intelectual şi spiritual al elevilor, de obiectivele disciplinei şi ale ariei curriculare, de necesitatea legării activității şcolare de cea culturală şi socială şi de pregătirea pentru viață a viitoarelor generații, asigură în cea mai mare parte reuşita activităților. Fireşte nu trebuie uitat faptul că derularea secvențelor activității trebuie să fie caracterizate prin aceeaşi competență profesională şi dorință de a a pregăti elevii pentru viitor.

Pot exista şi proiecte excepționale, compromise de o desfăşurare formală a momentelor, fără viață, neglijentă etc. Cazuri inverse de lecții deosebite cu un proiect slab sau superficial se găsesc mai rar. De aici derivă importanța deosebită acordată alcătuirii proiectului didactic, în forma detaliată la început şi apoi în forme schematice.

Secvențele principale ale lecțiilor, numite în forma tradițională foarte plastic, verigi ale unui lanț educațional, sau momente principale, diferă după tipurile de lecții menționate mai sus. Ele au câteva secvențe, momente sau verigi comune, pe care le vom prezenta aici, rezervând subcapitolele ce urmează pentru a detalia elementele specifice ale fiecărui tip de lecție.

In mod concret un proiect didactic este alcătuit din trei maripărți:

1) una de identificare, diferită în funcție de statutul celui care-l realizează: profesori, cadre didactice începătoare sau practicanți. Aceştia din urmă vor adăuga în plus: şcoala la care fac practica, numele practicantului, al profesorului mentor, numele coordonatorului de practică etc. Şi unii şi alții vor menționa data desfăşurării lecției, clasa, tipul şi durata lecției;

2) parte conceptuală cuprinzând:

A) cele trei elemente ale **subiectului** (*problema teoretică urmărită, materialul propus pentru a fi interpretat de elevi, piesa/ piesele propuse pentru audiere*). Subiectul necesită precizarea celor trei componente deoarece obiectivele operaționale sunt strâns legate de acestea, altfel spus acestea din urmă nu pot fi formulate în absența celor dintâi. Din această cauză obiectivele operaționale diferă de la o lecție la alta, ele având în vedere materialul muzical concret şi diferit al fiecăreia. Metodele şi strategiile didactice folosite pot fi menționate şi la momentele lecției, mai ales că anumite verigi pot apela la mai multe metode.

B) **Obiectivele operaționale** structurate pe cele paliere:

- interpretativ,
- al receptării,
- al însuşirii şi utilizării elementelor de limbaj,
- al contribuției la dezvoltarea sensibilității, imaginației, fanteziei şi creativității (în prima perioadă se scriu şi obiectivele cadru şi de referință, pentru înțelegerea construcției şi încadrarea corectă a celor operaționale);

C) Premisele teoretice şi practice ale lecției. Premisele lecției necesită câteva detalieri şi precizări, ele intrând recent în proiectele didactice dar fiind, cum vom vedea, esențiale pentru realizarea integrală a obiectivelor noii lecții. Ele constituie din punct de vedere pedagogic, baze aperceptive de care se ancorează o nouă lecție şi o nouă deprindere.

Cuprinzând activități teoretice dar mai ale practice, educația muzicală operează cu două tipuri de premise:

- teoretice incluzând noțiuni, explicații, definiții etc, ceț constituie temelia elementelor noi;
- practice, constând din priceperi şi deprinderi practice necesare abordării noilor conținuturi: citirea notelor, intonareaj melodică, solfegiere, tactare etc.

Dată fiind importanța lor, premisele se verifică de către propunător, de obicei în forme indirecte, înaintea trecerii la noile conținuturi. Inexistența acestor premise, înțelese ca baze ale noilor achiziții interpretative şi de limbaj muzical, poate îngreuna sau face imposibilă însuşirea corectă a acestora.

D) Materialul didactic utilizat în activitate (manual, cărți de cântece sau partituri, materiale audiovizuale, instrumente, planşe, portrete etc).

3) Secvențele sau momentele, desfăşurării lecției pe unități de conținut cu precizarea metodelor, strategiilor didactice şi a formelor de evaluare. Aceste secvențe sau verigi diferă la cele patru tipuri de lecții. Vom începe cu cele comune tuturor tipurilor de lecții, iar cele diferite vor fi detaliate la fiecare dintre tipuri.

Toate lectiile încep cu momentul numit organizatoric, cuprinzând activitățile introductive: crearea atmosferei propice desfăşurării ei, pregătirea materialelor necesare activității, strigarea catalogului, consemnarea absențelor, captarea atenției şi pregătirea psihologică a elevilor pentru noua activitate şi pregătirea muzicală prin exerciții de încălzire a vocilor. Se deduce, deci, că acest moment are cel puțin două componente distincte.

Cel comun oricărei ore, constă în pregătirea clasei -organizarea propriu-zisă a activității, potrivit cu specificul lecției. Neglijarea acestor momente prejudiciază întreaga activitate. Ar părea mutila pentru unii strigarea catalogului, însă nu trebuie uitat faptul că Propunătorul acestei discipline îşi desfăşoară activitatea cu cel mai mare efectiv de elevi, din cauza numărului redus de ore şi acest moment îl ajută să-i cunoască pe fiecare.

Experiența a arătat că este bine ca educatorul să ştie şi motivele pentru care lipseşte un anumit elev. Pe de altă parte elevii constată că profesorul sau învățătorul se interesează de soarta lor. Sunt suficiente motive în favoarea respectării acestui moment organizatoric, în care are loc şi pregătirea psihologică pentru o activitate deosebită față de celelalte, vizând captarea atenției elevilor. La clasele mici se practică reamintirea poziției corecte în timpul cântării. Se obişnuieşte anunțarea titlului, tipului de lecție şi a obiectivelor generale ale lecției.

Pregătirea muzicală a elevilor constând din exerciții de cultură vocală şi repetarea unor cântece din repertoriul clasei are importanța ei şi conținutul ei se adaptează în funcție de obiectivele fiecărei lecții ca şi de contextul în care se desfăşoară. Asupra acestei probleme am insistat în capitolul consacrat exercițiilor, pregătirea muzicală urmărind şi alte scopuri decât cel de încălzire a vocilor: dezvoltarea ambitusului, a simțului melodic, armonic şi ritmic, a memoriei muzicale etc. S-a creat tradiția cu reale beneficii de a include în acest moment organizatori, repetarea unui/ unor cântece de repertoriul elevilor clasei, în care pot fi aplicate multe dintre problemele urmărite în cultivarea vocii, auzului şi memoriei copiilor.

Unii profesori au găsit chiar soluția unui cântec al săptămânii, pe care elevii îl cântă la începutul orei. Avantajele acestei tradiții nu mai trebuie prezentate, ea slujind la îmbogățirea repertoriului elevilor.

In cadrul acestui moment pregătitor pot fi verificate în forme indirecte, anumite elemente ale premiselor teoretice şi practice şi pot fi introduse exerciții pregătitoare pentru piesa care urmează a fi însuşită de către elevi. în fond, profesorul urmăreşte în mod prioritar. cultivarea vocii elevilor şi aceasta se realizează prin intermediul unor exerciții specifice: de extindere a ambitusului, de emisie, de dicție, de frazare, de respirație, de intonație, de dezvoltare a simțului ritmic, melodic, armonic, polifonic etc.

De asemenea, toate tipurile de lecții se încheie cu o apreciere generală asupra desfăşurării ei şi cu nişte concluzii finale. Ac moment diferă de la un tip de lecție le altul. 352

Celelalte verigi diferă după tipul lecției, după cum vom vedea mai departe. Vom contura în continuare principalele momente specifice ale celor patru tipuri de lecții.

SECVENȚELE PRINCIPALELOR TIPURI DE LECȚII

1. LECȚIA MIXTĂ, COMBINATĂ, DE PREDARE / DE COMUNICARE DE NOI CUNOŞTINȚE ŞI DE FORMARE DE DEPRINDERI MUZICALE

Lecțiile mixte, combinate, de comunicare de cunoştințe şi de formare de deprinderi sau de predare se centrează pe organizarea şi conducerea activităților de predare - învățare. Din acest punct de vedere cea mai puțin adecvată, dar, în acelaşi timp, cea mai veche denumire este cea *de predare.* Celelalte denumiri, *mixtă* şi *combinată* țin cont de faptul că este tipul care conține elementele tuturor tipurilor de lecții: comunicare de noi cunoştințe şi formarea de noi deprinderi, consolidarea, recapitularea, reactivarea, sistematizarea şi evaluarea priceperilor şi deprinderilor anterioare.

În secvențele acestui tip de lecție proiectul didactic menționează, pe momente, activitatea desfăşurată de cei doi parteneri, elevi - profesor şi bugetul de timp estimat cu aproximație având următoarea succesiune:

1) Momentul organizatoric amintit mai sus, cu cele două componente: pregătirea propriu-zisă şi cea cu specific muzical.
2) Reactualizarea conținuturilor sau verificarea cunoştințelor şi deprinderilor acumulate în activitatea precedentă şi consolidarea lor, fie prin repetarea şi ridicarea pe nivele superioare, îndeosebi a interpretării lucrării muzicale, fie prin abordarea unui material inedit, constituit dintr-un nou cântec sau o nouă piesă muzicală audiată.

Momentul se realizează prin întrebări ale propunătorului şi răspunsuri ale elevilor, prin repetarea cântecului învățat, la început eu întreaga clasă şi apoi individual sau pe grupuri mici şi prin reamintirea problemei descoperite în audiție şi semnificația lucrării.

De obicei participările individuale ale elevilor se apreciază, comunicându-se rezultatele fie la sfârşitul momentului, fie imediat după producerea fiecăruia. Prima variantă are avantajul de a oferi condițiile unei evaluări comparative. Elevilor li se recomandă soluții de remediere a unor greşeli tipice şi a unor goluri sesizate ce nu pot fi rezolvate în cadrul aceleiaşi lecții. în general, această verificare soldată cu notare trebuie să aibă în vedere toate categoriile de elevi, pe cei care au note, pentru a constata dacă ei nu se transformă în vânătorii acestora, elevii fără note, cei neatenți, pentru a fi activați la lecție, pe cei care aduc completări etc.

Secvența va avea în vedere trei tipuri de verificări şi evaluări, în funcție de obligațiile stabilite la ora precedentă:

a. verificarea cantitativă a temelor date în cadrul lecției precedente şi calitativă a unora dintre ele, evidențiindu-se câteva dintre cele realizate corespunzător dar şi greşelile ce apar; nu se lasă neverificate şi necorectate temele efectuate acasă;
b. verificarea şi consolidarea lucrării studiate, prin solfegiere şi cu text (dacă are), prin prezentare colectivă şi individuală şi prin recunoaşterea unor fragmente;
c. verificarea şi fixarea problemelor de limbaj muzical întâlnite în piesa interpretată şi în cea audiată.

3) Prezentarea noului conținut al piesei muzicale de învățat, a materialului teoretic desprins din aceasta şi a audiției în care se găsesc elemente de limbaj abordate, urmărindu-se acumularea de noi cunoştințe şi lărgirea sferei deprinderilor muzicale.

Momentul se realizează prin colaborarea dintre educator elevi, recomandându-se solicitarea acestora pentru a parcurge etapei accesibile lor, solicitându-se îndeosebi elevii avansați. Ei pot fi notați p baza participărilor lor, creându-se astfel o atmosferă de emula' artistică şi intelectuală cu mari beneficii educaționale.

Se pot contura câteva faze ale acestei secvențe, condiționate de nivelul clasei şi de dificultatea problemei: momentul intuitiv, cel al comparării şi al asocierii, generalizării şi al aplicației. Unele metodici apreciază necesitatea un moment aplicativ distinct cu rol de fixare, care în realitate face parte prezentarea noului conținut sau din consolidarea conținutului, dacă este vorba de o nouă piesă pe care se aplică noutățile achiziționate în lecție

Aceste două verigi sunt legate între ele printr-o scurtă secvență sau un moment perceptiv/ă - intuitiv/ă, constând, de obicei, dintr-un element de legătură, care pregăteşte ancorarea noii lecții într-un complex de cunoştințe şi capacități anterioare, sau se bazează pe intuirea noutății din noul exemplu muzical. Acest moment are în vedere captarea atenției elevilor şi orientarea lor spre noutatea ce urmează a fi abordată. într-o formă sau în cealaltă propunătorul trebuie să creeze o stare de aşteptare, să le trezească interesul şi curiozitatea elevilor pentru noua problemă ce urmează a fi însuşită.

În cele mai multe cazuri se porneşte de la intuirea noii probleme de limbaj muzical din exemplul propus pentru a fi învățat de elevi, se analizează, se explică acest element, extrăgându-se cu ajutorul lor o definiție generalizatoare şi cuprinzătoare şi se trece la însuşirea lui pe bază de exerciții încheiate cu învățarea piesei după strategiile expuse în paginile consacrate solfegierii sau învățării unui cântec după auz.

Pe lângă această aplicare, se practică exersarea noutății explicate în alte exemple, conducând la însuşirea practică a elementelor noi, dar mai ales în audiții. Este etapa esențială şi cea mai dificilă, succesul ei depinzând de etapele precedente. Aici se urmăresc cotele maxime ale obiectivelor operaționale propuse în proiectul de lecție, care la rândul lor se reflectă în evaluarea finală, propunătorul a-vând posibilitatea nu numai să constate nivelurile atinse, dar şi să le sporească prin completări, explicații suplimentare, jocuri didactice ş. a.

Audierea are în general, un aspect inactiv, dar prezintă avantajul de a antrena emotivitatea, fantezia, imaginația etc, de aceea va căpăta prioritate cântarea, interpretarea. Recunoaşterea unor elemente explicate este un proces mai uşor față de realizarea lor în interpretare, aceasta solicitând aptitudini şi deprinderi specifice care nu se dezvoltă decât în practică. Ponderea şi prioritatea celor trei etape este determinată de conținutul lecției:

- învățarea de cântece scrise în măsurile compuse acordă prioritate însuşirii practice a pulsației ritmice, a formulelor ritmice specifice cuprinse în piesele muzicale ce vor fi însuşite;
- prezentarea genurilor muzicale se bazează în primul rând pe intuire şi pe explicații însoțite obligatoriu de audiții; situația este asemănătoare la muzicieni: interpreții consideră esențială realizarea practică, muzicologii pun accent pe analiză, auditorii nu se arată prea interesați de celelalte etape. Succesiunea firească este cea care asigură mersul de la cunoscut la necunoscut, de la concret la abstract, de la teorie la practică.

Analizarea şi explicarea asigură realizarea celei mai importante verigi a lecţiilor de educaţie muzicală, numită de specialişti a studierii noilor elemente muzicale şi impropriu de predare - învăţare. Principalele etape ale acestui moment al însuşirii noilor conţinuturi, expuse într-o formă sintetică, sunt:

a. prezentarea unui exemplu muzical în care apare problema muzicală urmărită;
b. analizarea exemplului urmărit şi explicarea noii probleme, ajungându-se la definirea ei, dacă e posibil, cu ajutorul elevilor;
c. exerciţii pentru însuşirea practică a noilor elemente;
d. aplicarea noilor elemente în cântece, cu următoarele subfaze:
   - prezentarea noii piese:
   - analiza elementelor noi din exemplul propus;
   - învăţarea noului exemplu, după auz, prin solfegiere cu momentele cunoscute: citire ritmică, intonare, solfegiere, cântare' cu text, cântare expresivă.

4) Evaluarea şi consolidarea cunoştinţelor, priceperilor şi deprinderilor achiziţionate în cadrul lecţiei, echivalând cu asigurarea feed-backului şi evaluarea formativă parcurge următoarele etape.
   - se repetă piesa învăţată pe note şi /sau cu text, pe grupuri, în lanţ, alternativ, cu solist etc, insistându-se asupra fragmentelor mai dificile şi neînsuşite în mod temeinic şi asupra calităţii interpretative, care trebuie să atingă cota maximă;
   - se verifică elementele de limbaj muzical abordate în lecţie şi cele descoperite în audiţie, care vor fi ancorate în ansamblul lor general în care se înscriu tematic, fiind abordate sistematic, ca parte componentă a unui întreg de noţiuni esenţiale pentru interpretare sau pentru receptare. Practic, momentul cuprinde recunoaşterea, recapitularea şi sistematizarea celor învăţate, urmate de aplicarea lor creatoare, dar mai ales consolidarea noii piese învăţate, care poate fi verificată prin recunoaşterea sau chiar scrierea unor fragmente indicate de propunător prin cântarea vocalizată, lălăită, sau cu text. Nivelul de însuşire a cunoştinţelor, priceperilor şi deprinderilor muzicale se stabileşte în funcţie de performanţele obţinute de elevi. Principalele elemente de referinţă ale performanţei în domeniul educaţiei muzicale au în vedere în primul rând însuşirea de noi piese, în care se găsesc elemente de limbaj dar mai ales o încărcătură estetică, emoţională, descoperită de elevi. De aceea interpretarea cât mai expresivă şi cu participare afectivă a lucrării însuşite ne apare ca cel mai important reper al obţinerii performanţei activităţii.

Evaluarea necesită şi precizarea modalităţilor prin care se realizează principalele activităţi.

5) Experienţa a arătat utilitatea concluziilor lecţiei, constând din aprecieri finale asupra modului de desfăşurare, a importanţei subiectului lecţiei pentru acumulările ulterioare, a participării elevilor şi a unor învăţăminte generale pentru lecţiile viitoare şi pentru viaţă.

În aceeaşi etapă a încheierii lecţiei intră şi stabilirea temei Pentru lecţia viitoare, bazată în principal pe repetarea într-o altă formă a celor învăţate şi aplicarea lor creatoare. Pot fi incluse în temele independente şi participările la viaţa muzicală, dacă în perioada următoare are loc o manifestare de acest gen, sau audierea unor emisiuni muzicale asupra cărora cadrul didactic nu are dubii în privinţa valorii sau a accesibilităţii. Se pot

folosi şi mijloace didactice de sinteză: recunoaşterea noilor elemente într-o audiție organizată în clasă sau independentă a elevilor, chestionare, jocuri muzicale etc.

Din prezentarea detaliilor acestui tip de lecție se poate deduce că cea mai fericită denumire este cea de comunicare de noi cunoştințe şi de formare de noi deprinderi şi cea mai puțin adecvată este cea de predare, operația definită astfel limitându-se doar la activitatea cadrului didactic şi excluzând participarea elevului. Este singurul tip de lecție în care este prezent acest moment al comunicării de noi cunoştințe şi de formare de noi deprinderi. Celelalte denumiri - mixtă şi combinată - au în vederel faptul că în acest tip de lecție întâlnim toate celelalte activități: I recapitulare, consolidare, evaluare, dar în cazul de față acestea sunt momente componente ale unui ansamblu, în timp ce lecțiile consacrate acestora ocupă întreaga oră de curs. Trecerea de la ceea ce se numeşte pedagogia transmiterii la pedagogiile active şi constructive echivalează, cu depăşirea fazei elevului care este învățat de către elevul care învață.

Condițiile principale ale unui proiect didactic viabil:

- să fie realist, nedepăşind posibilitățile elevilor dar nici si sub zona posibilităților lor;
- să fie operațional şi formulat cât mai coerent şi concis;
- să fie flexibil, adaptabil unor momente neprevăzute ale lecției,
- să ofere o perspectivă completă asupra lecției.

2. LECȚIA DE CONSOLIDARE A PRICEPERILOR ŞI DEPRINDERILOR MUZICALE

Acest tip de lecții reprezintă, de fapt, o lărgire a momentului predare din lecția anterioară, verificarea cunoştințelor şi deprinderile precedente completându-se cu noi achiziții în special pe planu| interpretativ şi auditiv, care să lărgească sfera abordată şi să t aprofundeze prin noi exemple muzicale.

Se impune distincția dintre momentul de consolidare a lecției de predare şi lecția propriu-zisă de consolidare, care ocupă spațiul unei ore întregi.

Lecția de consolidare urmăreşte două planuri diferite: a - consolidarea lucrărilor muzicale învățate în lecția anterioară - este vorba de piese ample a căror însuşire nu este posibilă într-o singură oră, cum ar fi: *Tatăl nostru...* de Anton Pann, sau *Corul sclavilor evrei* din opera *Nabucodonosor* de Verdi;

Consolidarea însuşirii lucrării muzicale din lecția specifică se realizează prin următoarele momente importante:

1. reluarea integrală a solfegierii exemplului învățat;
2. solfegierea unor fragmente mai dificile sau care pun probleme deosebite elevilor;
3. îmbinarea solfegierii cu intonarea în gând şi a cântării în grup cu cea individuală - pentru a asigura participarea elevilor la această din urmă activitate trebuie deprinşi a urmări melodia pe carte, cu capătul neascuțit al creionului;
4. recunoaşterea unor unități sintactice cântate de profesor;
5. recunoaşterea modificărilor intenționate realizate de educator şi explicarea esenței acestora;

6. scrierea cu note a unor fragmente - elemente de autodictare; b - consolidarea noilor elemente de limbaj muzical abordate în ora precedentă - se realizează numai la sfârşitul unor capitole teoretice, cum ar fi cele privind modurile populare, tonalităţile, sistemul de măsuri etc. Acest tip de lecţie urmăreşte:
7. (re)explicarea noilor elemente de limbaj muzical, privite, de obicei, dintr-o altă perspectivă;
8. realizarea practică a elementelor consolidate teoretic;
9. recunoaşterea elementelor noi într-un alt exemplu audiat sau propus pentru interpretare;
10. integrarea noului element în jocuri didactice.

Condiţii specifice ce trebuie respectate în lecţiile de consolidare:

- lecţiile de consolidare trebuie să antreneze întreaga clasă, dar practica a dovedit că este profitabil să se realizeze cu ajutorul celor mai buni elevi, chiar dacă ei nu se anunţă printre participanţi, pentru a evita posibilele erori exprimate de elevii oportunişti;
- consolidarea trebuie să aibă în vedere lărgirea orizontului de cunoaştere prin introducerea unor conţinuturi noi: piese muzicale ce urmează a fi interpretate sau audiate;
- lecţiile de consolidare urmăresc îndeosebi formarea deprinderilor muzicale, de aceea sunt mai rare şi nu se programează decât pentru problemele muzicale esenţiale, de tipul celor amintite;
- lecţiile de consolidare sunt prevăzute în planificarea calendaristică şi trebuie să aibă un conţinut variat, cuprinzând activităţi diverse. Menţionăm câteva exemple numai pentru domeniul ritmic: citirea notelor, citire ritmică pe note, marcarea ritmului cu bătăi din palme, recunoaşterea unor formule ritmice, recunoaşterea în audiţii a unor formule ritmice, descoperirea unor formule ritmice în alte exemple, tactarea unor exemple muzicale ş. a. m. d.

Principalele secvenţe, verigi, momente ale lecţiilor de consolidare sunt:

1. Momentul organizatoric, cu cele două componente amintite;
2. Prezentarea de către elevi a conţinuturilor lecţiei precedente:
    - evidenţierea elementelor esenţiale ale acestor conţinuturi;
    - consolidarea noilor elemente şi a noilor deprinderi pe baza altor exemple muzicale;
    - recunoaşterea elementelor muzicale în alte exemple din manual sau/ şi din audiţii;
    - însuşirea unor noi cântece/ fragmente mi aprofundarea elementelor de limbaj muzical.
3. Evaluarea activităţii pe baza unor probe prestabilite, soldată cu aprecierea prin note a participării elevilor;
4. încheierea lecţiei: concluzii, teme independente

Sigur că o asemenea lecţie are o parte din obiectivele operaţioj nale comune cu cea precedentă, de predare, dar o altă parte a acestora este inedită, ţinând seama de faptul că elevilor li se propun spre învăţare şi audiere noi exemple muzicale, deci conţinuturi artistice necunoscute.

Concluziile finale au în vedere aprecieri generale despfg derularea sistematizării priceperilor şi deprinderilor şi eventual notele acordate elevilor care au fost vizaţi sau care s-au dovedit cei mai activi.j 362

3. LECŢIA DE RECAPITULARE ŞI SISTEMATIZARE

Acest tip de lecţie este - aşa cum o arată şi numele - cea în care materialul parcurs într-o anumită etapă de timp se recapitulează şi se ordonează dintr-o altă perspectivă. Asemenea lecţii sunt determinate de necesitatea consolidării cunoştinţelor şi deprinderilor vechi, pentru realizarea unor sinteze şi a unor noi deschideri şi sunt de mai multe feluri:

a. de recapitulare curentă, la sfârşitul unui capitol, a unei probleme mai ample, cum ar fi istoria operei, genurile şi speciile muzicii populare etc;
b. de recapitulare semestrială, precedând lecţia de evaluare;
c. de recapitulare la începutul noii clase.

Şi aici apare necesară distincţia dintre momentul de recapitulare, sistematizare, evaluare sau fixare a lecţiei mixte şi lecţia propriu-zisă de acest tip, care ocupă spaţiul unei lecţii speciale. Ea are, la fel, elemente comune, dar şi unele caracteristice.

Aşa de exemplu, recapitularea la începutul clasei a V-a sau a IX-a oferă profesorului posibilitatea nu numai să constate nivelul de cunoştinţe şi deprinderi acumulate în ciclul anterior, dar şi să completeze golurile, să depăşească impreciziile, confuziile, de cele mai multe ori aceste recapitulări extinzându-se pe durata mai multor lecţii. Programa dar mai ales unele manuale pentru clasa a IX-a, chiar consacră un semestru recapitulării, reîmprospătării, fixării şi aprofundării şi extinderii cunoştinţelor şi deprinderilor de limbaj muzicale necesare pentru aplicarea celor învăţate, în exemplele ce vor urma. Este cunoscut faptul că în clasa a IX - a pot deveni colegi absolvenţi ai şcolilor generale de muzică, ce se orientează spre o altă profilare, şi elevii care provin din mediile unde nu au reuşit să înveţe notaţia muzicală, impunându-se o activitate complexă care să devină recapitulare şi aprofundare pentru cei dintâi şi iniţiere pentru cei din a doua categorie. Aşa se face că manualele acestei clase acordă importanţă principalelor elemente de limbaj muzical: melodia, ritmul, tempoul şi nuanţele, timbrul vocal şi instrumental, armonia şi polifonia, elemente abordate pe parcursul claselor gimnaziale dar însuşite în mod diferenţiat de către elevi.

Important rămâne faptul ca în lecţiile de să nu cadă în capcana teoretizărilor sterile ci să determine noi achiziţii, superioare, concretizate în priceperi şi deprinderi interpretative şi de receptare, în ridicarea cotelor acestora. In toate cazurile este vorba mai întâi de reactualizarea exemplelor de literatură muzicală parcurse şi de exersarea deprinderilor dobândite.

Lecţiile de recapitulare nu trebuie să rămână numai în sfera teoreticului, ele urmând să includă în mod obligatori şi piesele muzicale aferente şi în unele cazuri, lucrări muzicale noi. Ele au în vedere clasificarea şi clarificarea diferitelor probleme teoretice şi practice şi organizarea armonioasă a cunoştinţelor şi deprinderilor. Recapitularea se realizează prin întrebări şi răspunsuri ale educatorului, dar şi ale elevilor şi prin interpretarea pieselor muzicale însuşite pe parcursul perioadei ce face obiectul recapitulării, sau a altora noi.

Lecţia de recapitulare se desfăşoară după un plan anunţat la ora precedentă (cu excepţia celei de la începutul anului şcolar), pentru ca elevii să se pregătească. Ea

precede lecția de evaluare semestrială şi are următoarele momente, verigi, secvențe mai importante:

1. Momentul organizatoric cu componentele sale: generală şi muzicală;
2. Prezentarea planului de recapitulare şi scrierea lui pe tablă, dacă nu a fost dat elevilor ora precedentă;
3. Desfăşurarea activităților de recapitulare şi sistematizare, după planul anunțat;
4. Aprecieri asupra desfăşurării lecției;
5. încheierea lecției prin concluziile finale, aprecieri asupraj desfăşurării lecției şi teme pentru activitatea viitoare.

Proiectul didactic al lecției de recapitulare şi sistematizare cuprinde obligatoriu obiectivele operaționale care detaliază larga paletă a implicațiilor ei, probele de evaluare şi punctajul fiecărei probe.; Manualele oferă câteva sugestii pentru realizarea în condiții corespunzătoare a acestor tipuri specifice de activități.

4. LECȚIA DE EVALUARE ŞI DE APRECIERE

Acest tip de lecții urmăreşte evaluarea rezultatelor obținute pe parcursul unui semestru, cuantificarea însuşirii cunoştințelor şi formării deprinderilor elevilor într-un anumit spațiu de timp şcolar. Ele au o importanță deosebită în activitatea educativă - aşa cum am arătat în capitolul consacrat evaluării - şi se realizează pe baza unor probe orale, scrise sau mixte, pregătite de lecțiile de recapitulare semestrială. Unii profesori practică asocierea unei lecții recapitulative cu alta de evaluare, alții combină în cele două lecții recapitularea cu evaluarea semestrială. Ambele completează verificările curente din timpul semestrului.

Dintre diversele variante de lecții de evaluare şi apreciere se pare că cele mai adecvate educației muzicale sunt cele realizate prin chestionare orală sau scrisă a tematicii stabilite şi recapitulate anterior, chestionare care privesc recunoaşterea unor piese audiate sau învățate, combinate cu verificarea frontală a repertoriului însuşit în secvența de timp parcursă. în acest fel se asigură verificarea şi evaluarea complexă a achizițiilor fiecărui elev: cunoştințe, deprinderi, capacități, nota acordată fiind mai aproape de reflectarea realității. Dar fiecare educator va găsi cele mai eficiente variante de evaluare şi de apreciere şi va considera activitatea şi un etalon al propriei munci, desfăşurată pe perioada respectivă.

Verigile lecțiilor de evaluare se adaptează după conținutul specific prevăzut, dar şi după cantitatea de timp prevăzută pentru o activitate de mare complexitate şi răspundere. In principiu acest tip de lecție nu trebuie să omită momentul organizatoric şi nici concluziile, concretizate în aprecieri generale asupra desfăşurării orei şi a însuşirii materialului. Partea centrală, cu cea mai mare pondere în lecție, o constituie derularea activităților de evaluare, care pot fi scrise şi orale, sau mixte, în funcție de conținuturile evaluate.

Bibliografie

1. **Meyer, Genevieve**. De ce şi cum evaluăm, Editura Polirom, Iaşi, 2000
2. **Ministerul Educației şi Cercetării**. Consiliul Național pentru Curriculum Programele şcolare pentru clasele I-IV pentru Educație muzicală, aprobate prin ordin al Ministrului: Nr. 4686/05.08.2003; Nr. 5198/01.11.2004 şi Nr.3919/20.04.2005
3. **Vasile Vasile**, Metodica educației muzicale, Editura muzicală, Bucureşti, 2004
4. **Velica, I., Breaz, M., Stănescu M.**, Portofoliu pentru Practica pedagogică, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2008
5. **Rodica Țoldan** (coord.), Idei, suflet şi dorința de a educa copiii. Îndrumător pentru educatori, elevi şi studenți, Arad, 2007

5. ANEXE

a. EXEMPLU DE PROIECT DIDACTIC PENTRU GRĂDINIȚĂ

PROIECT DIDACTIC

DATA:
GRADINIȚA:
GRUPA: mică
CATEGORIA DE ACTIVITATE: Activități recreative
TEMA: "Deschide urechea bine!"
- "Batistuța"
- "Ursul doarme"

TIPUL ACTIVITATII: Jocuri distractive

SCOPUL ACTIVITATII:
- crearea unui climat cald, de siguranță,unde copiii se simt acceptați şi dezvoltarea anumitor capacități;

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

a) cognitive:
- să execute corect mişcările cerute de educatoare;
- să-şi reaminteasca regulile acestor jocuri;
- să faciliteze dezvoltarea următoarelor capacități: încrederea în sine,capacitatea de colaborare-cooperare;

b) afective:
- sa dea dovadă de plăcere pentru activitate ,manifestată printr-o participare cât mai activă.
- sa respecte regulile jocului;

c) psiho-motrice:
- să se dezvolte fizic armonios;

METODE SI PROCEDEE:
- explicația,
- demonstrația,
- exercițiul ,
- jocul didactic.

MATERIAL DIDACTIC:
- batistuță
- scaune
- casetofon

MATERIAL BIBLIOGRAFIC:

1. Programa activitatilor instructiv-educative în gradinița de copii,Ministerul Educatiei si Cercetarii,Bucuresti,2000
2. Pietre pretioase, Erika Kacso, FundatiA pentru promovarea talentelor, Targu-Mures,2003.

EVENIM. DIDACTICE	CONȚNUTUL ŞTIINȚIFIC	STRATEGIILE DIDACTICE	EVALUARE
Moment orzanizatoric	Se pregătesc cele necesare pentru o bună desfăşurare a activității.		
Desfăşurarea activității	**1.“Deschide urechea bine!”** Copiii sunt aşezati pe scăunele. Un copil stă cu mâinile la ochi. Aceştia vor cânta: “Deschide urechea bine Să vedem ghiceşti ori ba Cine te-o striga pe nume Hai ghiceşte nu mai sta.” Un altul ,ales de educatoare, îl strigă pe nume. Dacă acesta ghiceşte va trece în locul său, alături de ceilalți copii, dacă nu este “pedepsit” dându-i-se diferite sarcini. Jocul se repetă.	Demonstrația Explicația Exercițiul	Frontal Apreciere verbală
	2.“Batistuța” Copiii sunt dispuşi în cerc. Un copil se află în afara cercului, având în mană o batistuță. La semnalul educatoarei acesta se aşază ghemuit şi închide ochii, cântând: “Am pierdut o batistuță Mă bate mămica Cine are să mi-o dea Îi sărut gurița. Batista parfumată Se află la o fată La o fată frumoasă Pe care o iubesc Şi o îndrăgesc!” Copilul aflat în afara cercului merge în jurul acestora şi aşeaza batistuța pe capul unui copil după care se aşează în cerc. Copilul pe capul ăruia a fost aşezată batista o ia şi trece el în afara cercului. Jocul se repetă.	Demonstrația Explicația Exercițiul	Frontal Apreciere verbală
	3.“Ursul doarme” Copiii sunt aşezați în cerc, ținându-se de mână. Un copil se află în mijlocul cercului (ursul) şi stă ghemuit (doarme) cu ochii închişi în timp ce colegii săi îi cântă:	Demonstrația	Frontal

EVENIM. DIDACTICE	CONȚNUTUL ŞTIINȚIFIC	STRATEGIILE DIDACTICE	EVALUARE
	“Ursul doarme şi visează Că papucii lui dansează Lapte dulce sau cafea S-aleagă pe cine-o vrea!” Atunci ursul cu ochii închişi se ridică şi alege un copil care va primii rolul de urs. Jocul se repetă.	Explicația Exercițiul	Aprecieri verbale
Incheierea activității	Se fac aprecieri asupra modului de comportare şi participarea la joc.		Aprecieri verbale

b. EXEMPLU DE PROIECT DIDACTIC PENTRU CLASA

Proiect de lecție: Ritmul muzical

Instituția:
Clasa: a II-a
Invățătoare:
Obiectul: educație muzicală
Unitatea de învățare: ritmul muzical
Subiectul: -evaluarea achizițiilor despre unele elemente de limbaj muzical;
-repetarea cântecelor despre iarna*: Săniuța, Omul de zăpadă, Iarna ne-a sosit în zori;*
-repetare cântecelor cu acompaniament muzical: *Pisicuța,Răsai, Mama, Cânta cu noi;*
-audiția cântecului *Vânare de Vânt*
Tipul lecției: consolidarea cunoştiințelor
Durata: 50 de minute
Scop:
-informativ: -îmbogățirea repertoriului copiilor cu cântece specifice vârstei lor;
-formativ: -dezvoltarea atenției voluntare, a memoriei muzicale, a aparatului fonoarticulator şi a capacităților de a intona corect cântecele învățate;
-educativ: -educarea şi cultivarea emoțiilor artistice a sensibilității pentru muncă, a dragostei şi intresului pentru studioul educației muzicale;
OBIECTIVE OPERAȚIONALE:
01-să execute corect exerciții pentru încalziera şi omogenizarea vocii;
O2 -să cânte individual şi în grup, cântece la unison sau cu elemente armonico-polifonice simple, respectând cerințele unei emisii, intonații şi dicții corecte;
O3-să respecte corespondența dintre versuri şi rândurile melodice;
O4-să recunoască duratele notelor muzicale (doime, pătrime, optime) şi perechile de 1 timp şi de 2 timpi;
O5-să citească ritmic unele combinații ritmice cu duratele învățate, folosind silabele corespunzătoare, redând măsura de 2 timpi;
O6-să manifeste interes şi dragoste pentru cântecele pe care le vor interpreta şi audia;
O7 -să răspundă în propoziții corecte la întrebările adresate;
O_8-să rezolve corect rebusul;
STRATEGII DIDACTICE:
a)Metode şi procedeee: M1- conversația
M_2- explicația
M_3- exercițiul muzical
M_4- demonstrația
M_5- problematizarea
b)Mijloace didactice:

m1- casetofon/CD-player

m_2- fişă de lucru (conține rebusul şi exerciții de citire ritmică)
c)Forme de organizare: Af- activitate frontală
Ai- activitate individuală
Ag- activitate pe grupe
d)Tipuri de învățare: I1- receptiv-reproductivă
I2- inteligibilă
SISTEM DE EVALUARE

e)Forme de evaluare: Ei- evaluare curentă
f)Metode de evaluare: Oc- observare curentă
Vo- verificare orală
Vs- verificare scrisă
Co- chestionare orală

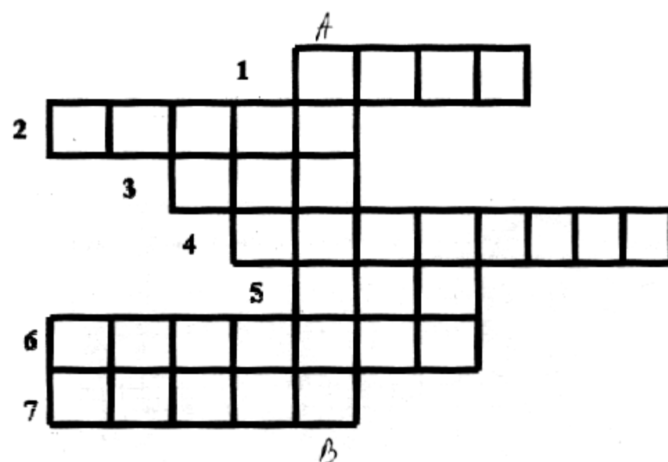
OB.	Etapele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor	Met. şi Proc.	Mij did	Form Org	Eva lua re
	1.Moment organizatoric 1 **min.**	Voi urmări intrarea ordonată a elevilor în sala de clasă şi voi asigura condițiile optime necesare bunei desfăşurări a lecției.		*M1*		*Af*	*O2*
	2. Anunțarea temei şi a obiectivelor 1 **min.**	Astăzi: - vom repeta unele cunoştiințe despre durata sunetelor şi pauzele muzicale şi reprezentarea lor grafică - durata şi pauza de un timp, durata si pauza de doi timpi, durata de o jumătate de timp, combinații de durate, măsura de doi timpi; -vom rezolva un rebus; -vom repeta unele cântece învățate şi vom audia un cântec specific copiilor; -voi comunica elevilor şi obiectivele ce trebuie realizate pe parcursul acestei ore.	Elevii ascultă cu atenție care sunt subiectul şi obiectivele lecției.				
O4 **O7** **O4**	3.Reactualizarea cunoştiințelor **15 min.**	Prin ce sunt redate sunetele muzicale în scris?	Sunetele muzicale sunt redate în scris cu ajutorul unor semne grafice numite note muzicale.				
		Unde sunt scrise notele muzicale	Notele muzicale sunt scrise pe portativ.				
		Ce este portativul?	Portativul este grupul de 5 linii paralele orizontale şi egal depărtate între ele.				
		Ce scriem la începutul portativului?	Scriem cheia SOL.				
		Ce mai scriem pe portativ?	Mai scriem note muzicale.				
		Ce durate pot avea notele muzicale?	Durate de 2 timpi, de 1 timp, de o jumătate de timp.				

OB.	Etapele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor	Met. şi Proc.	Mij did	Form Org	Evaluare
		Voi cere elevilor să scoată din mapele lor semnele grafice care reprezintă durata de 1 timp, de	Elevii execută.				
		Cum se reprezintă durata de 1 timp?	Un oval culcat, înnegrit şi cu o liniuță verticală în drepata în sus sau în stânga şi în jos.			Af	C0
		Cum se reprezintă durata de 2 timpi?	Un oval gol la care se adaugă o liniuță verticală.				
		Cum se reprezintă durata de o jumătate de timpi? :	Un oval umplut cu o liniuță verticală în dreapta căreia îi mai adăugăm şi un stegulet.				
		Cât durează o pătrime?	Durează 1 timp.				
		Căt durează o doime?	Durează 2 timpi.				
		Dar o optime?	Durează o jumătate de timp.				
		Voi scoate la tablă câțiva elevi pentru a scrie pe portativ durate de 1 timp, 2 timp şi o jumătate de	Elevii execută.				
		Cum se numeşte momentul de tăcere în muzică?	Se numeşte pauză muzicală.				
		Cum se numeşte momentul de tăcere care durează un timp?	Se numeşte pauza de un timp.				
		Dar momentul care durează o jumătate de timp?	Se numeşte pauză de jumătate de timp.				
		Voi împărți elevilor câte o fişă ce cuprinde un rebus şi exerciții de citire ritmică cu duratele învățate.					
		Voi cere elevilor să rezolve singuri rebusul.	Elevii lucrează.				

OB.	Etapele lecției	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor	Met. și Proc.	Mij did	Form Org	Eva lua re
		Vom rezolva şi la tablă rebusul.	Elevii lucrează.				
O5		Voi cere elevilor să întoarcă fişa pe cealaltă parte, unde vor găsi exerciții cuprinzând combinații ritmice cu duratele învățate.	Elevii vor citi aceste combinații ritmice tactând măsura de 2 timpi, folosind silabele corespunzătoare.				
O1	4.Moment de cultură vocală 5 **min**	Corectez poziția elevilor In bănci: spatele drept, mâinile întinse uşor pe genunchi sau la piept, privirea înainte.	Elevii îşi corectează poziția în bănci.				E1
		Vom efectua câteva exerciții -joc de respirații: ne imaginăm că avem în mână un trandafir pe care îl mirosim (inspirăm şi expirăm), apoi vrem să stingem o lumânare, etc.	Elevii execută exercițiile de 3-4 ori.	M2	m2	Af	
		Se vor executa apoi pentru încălzirea şi omogenizarea vocii:	Elevii ascultă cu atenție exercițiile pentru încălzirea şi omogenizarea vocii, apoi le execută.	M3 M4			
O2	5.Dirijarea repetării cântecelor. 20 **min.**	Ce cântece despre iarnă am învățat?	Am învățat cântecele *Săniuța, Omul de zăpadă, Iarna ne-a sosit în zor.*	M3			E1
O3		Voi da tonul la fiecar cântec.	Elevii cântă în cor cântecele.				
O6		Ce cântece cu acompaniament am învățat?	Elevii răspund:*Pisicuța, Răsai, Mama,Cântați cu noi.*				V0
		Aceste cântece vor fi cântate de elevi în cor, pe grupe, individual, sub formă de întrecere, respectându-se linia melodică şi acompaniamentul muzical.	Elevii cântă cu atenție respectând aceste cerințe.		m1 m1	Ai Ag	V0 E1

O2	6.Evaluarea poerformanțelor **5min.**	Se va organiza un concurs: cine cântă cel mai frumos cântecul cel mai îndrăgit?	Elevii se apreciază unii pe alții prin bătăi din palme.				
		Voi nota cu calificative elevii care au cântat frumos şi corect.	Elevii primesc calificative.				
O6	7.1ncheierea lecției 3 **min.**	Drept recompensă că au fost cuminți şi au cântat frumos le voi pune spre audiție cântecul *Vânare de vânt,* cântec ce are versurile în engleză şi română.	Elevii ascultă.				
		Voi supraveghea ieşirea ordonată a elevilor dim sala de clasă.	Elevii părăsesc sala în mod ordonat.				

DESCOPERĂ CUVÂNTUL

(1) ființa cea mai dragă nouă;
(2) oval gol cu liniuța verticală în dreapta, scris pe portativ;
(3) cheie ce se scrie pe portativ;
(4) grup de 5 linii și 4 spații pe care scriem notele muzical;
(5) în rând mergem câte ....
(6) durată de un timp sau ....
(7) mometul de tăcere în muzică.

c. EXEMPLU DE PLANIFICARE ANUALĂ A ACTIVITĂȚILOR DIN GRĂDINIȚĂ

PLANIFICARE ANUALĂ - GRUPA MIJLOCIE -

NR. CRT.	CATEGORIA	FORMA DE ACTIVITATE	NUMĂR ACTIVITĂȚI PE SEM. I	NUMĂR ACTIVITĂȚI PE SEM. II
1.	EDUCAREA LIMBAJULUI	Povestire	5	8
		Lectura educatoarei	2	3
		Memorizare	7	9
		Joc didactic	4	7
		Lectură după imagini	1	2
		Convorbire	1	2
		Total	**20**	**31**
2.	CUNOAŞTEREA MEDIULUI	Observare	10	14
		Povestire	1	2
		Lectură după imagini	3	5
		Joc didactic	3	5
		Lectura educatoarei	1	2
		Convorbire	2	4
		Total	**22**	**32**
3.	ACTIVITATE MATEMATICĂ	Exerciții cu material individual	6	9
		Joc didactic	5	8
		Joc logic	3	4
		Total	**14**	**21**
4.	EDUCAȚIE PT. SOCIETATE		7	10
5.	ACTIVITATE PRACTICĂ ŞI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ		14	21
6.	EDUCAȚIE MUZICALĂ	Cântec	12	15
		Joc muzical	2	6
		Total	**14**	**21**

PLANIFICARE ANUALĂ - GRUPA MICĂ -

NR. CRT.	CATEGORIA	FORMA DE ACTIVITATE	NUMĂR ACTIVITĂȚI PE SEM. I	NUMĂR ACTIVITĂȚI PE SEM. II
1.	EDUCAREA LIMBAJULUI	Memorizare	5	5
		Joc didactic	3	3
		Povestiri şi lecturi ale educatoarei	5	5
		Lectură după imagini	1	1
		Total	**14**	14
2.	ACTIVITATE MATEMATICĂ	Exerciții cu material individual	8	8
		Joc didactic	4	4
		Joc logic	2	2
		Total	**14**	**14**
3.	CUNOAŞTEREA MEDIULUI	Observări	8	8
		Povestiri şi lecturi ale educatoarei	3	3
		Joc didactic	2	2
		Lectură după imagini	1	1
		Total	**14**	**14**
4.	EDUCAȚIE PT. SOCIETATE		2	2
5.	ACTIVITĂȚI PRACTICE ŞI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ		12	12
		Total	**14**	**14**
6.	EDUCAȚIE MUZICALĂ		14	14
	EDUCAȚIE PLASTICĂ	Desen	5	5
		Pictură	4	4
		Modelaj	5	5
		Total	**14**	**14**
7.	EDUCAȚIE FIZICĂ		14	14

	ACTIVITATE ARTISTICO-PLASTICĂ	Desen Pictură Modelaj Total	5 6 3 **14**	8 8 5 **21**
6.	EDUCAȚIE FIZICĂ	Exerciții și jocuri Gimnastică ritmică Dans Total	10 2 2 **14**	13 4 5 **21**

PLANIFICARE ANUALĂ - GRUPA MARE-PREGĂTITOARE -

NR. CRT.	CATEGORIA	FORMA DE ACTIVITATE	NUMĂR ACTIVITĂȚI PE SEM. I	NUMĂR ACTIVITĂȚI PE SEM. II
1.	EDUCAREA LIMBAJULUI + 1EXTINDERE LIMBAJ SCRIS	Lectură după imagini Lecturi și povestiri ale educatoarei Povestiri, repovestiri ale copiilor Memorizare Joc didactic Convorbire Total	6 3 6 6 6 1 **28+14**	4 9 6 12 8 3 **42+21**
2.	ACTIVITATE MATEMATICĂ	Exerciții cu material individual Joc didactic Joc logico-matematic Total	18 5 5 **28**	20 13 9 **42**
3.	CUNOAȘTEREA MEDIULUI+ 1 EXTINDERE	Observare Lectură după imagini Joc didactic	12 3 5	18 7 5

		Povestiri şi lecturi ale educatoarei Convorbiri Total	4 4 **14+14**	8 4 **21+21**
4.	EDUCAȚIE PT. SOCIETATE	Povestiri şi lecturi ale educatoarei Memorizare Cântece Convorbiri Povestiri create Activități practice Total	4 5 1 2 2 - **14**	8 4 1 4 3 1 **21**
5.	ACTIVITATE PRACTICĂ SÎ ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ		**14**	**21**
6.	EDUCAȚIE MUZICALĂ EDUCAȚIE PLASTICĂ	 Desen Pictură Modelaj Total	**14** 3 9 2 **14**	**21** 10 9 2 **21**
7.	EDUCAȚIE FIZICĂ		**14**	**21**

d. EXEMPLU DE PLANIFICARE ANUALĂ A TEMELOR LA GRĂDINIȚĂ

PLANIFICARE ANUALĂ ORIENTATIVĂ
A TEMELOR ŞI SUBTEMELOR LA GRUPA PREGĂTITOARE

SEMESTRUL I

Săptămâna	Tema	Subtema
1.	Program distractiv de vacanță	
2.	Program distractiv de vacanță	
3.	Testarea inițială	
4.	Testarea inițială	
5.	Familia - grădinița	„Acolo unde locuiesc, acolo sunt acasă!”
6.	Omul	„Acesta sunt eu – înfățișarea omului”
7.	Culorile toamnei	„Peste tot sunt copaci ruginii”
8.	Culorile toamnei	„Flori surori”
9.	Bogățiile toamnei	„Coşul toamnei este plin”
10.	Toamna aurie	„Se duc cocorii-n zbor!”
11.	Vremea	„Lumină şi întuneric, vântul şi ploaia”
12.	Omul	„Aş vrea să fiu!”
13.	Alimentele	„Despre foame şi belşug”
14.	Omul	„Noi suntem români. Țara mea-i ca din poveste!”
15.	Sărbători de iarnă	„Ce ne-a adus Moş Nicolae?”
16.	Iarna	„Liniştea când ninge!”
17.	Datini şi obiceiuri creştine	„Iată vine Moş Crăciun!”
18.	Bucuriile iernii	„Hai la joacă-afară!”
19.	Pentru mine, vitamine!	„Fructele exotice”
20.	Planeta albastră	„Lumea subacvatică”
21.	Animalele mele dragi	„Ferma bunicilor”
22.	Animalele	„Pădurea şi viețuitoarele ei”

SEMESTRUL al II-lea

Săptămâna	Tema	Subtema
23.	Păsări	„Păsări de curte”
24.	Animale de pretutindeni	„Hai la zoo!”
25.	Peste tot sunt culori	„O lume plină de culori”
26.	Sfârşit de iarnă	„Clopoţeii de argint de sub zăpadă au ieşit!”
27.	Reînvierea naturii	„Se simte iar miros de primăvară”
28.	E primăvară, iarăşi primăvară!	„La mulţi ani, mămica mea!”
29.	Mijloace de transport	„Plecăm în călătorie!”
30.	Planeta albastră	„Călătorie în cosmos”
31.	Tradiţii şi obiceiuri de Paşti	„A venit iepuraşul!”
32.	Natura plină de viaţă	„Pomi în floare, o splendoare!”
33.	Coşul primăverii	„Salata de primăvară”
34.	Vine vara, bine-mi pare!	„Fluturi şi flori în mii de culori!”
35.	Copilăria	„În lumea celor mici”
36.	Rechizite şcolare	„Mâine noi vom fi şcolari!”
37.	Vară, frumoasă vară!	„Frumoasă-i vacanţa mare!”
38.	Evaluarea finală	„La revedere, grădiniţă!”

Test unitatea 4.

1. Analizați programa pentru clasa a 2-a şi urmăriți modalitatea de formulare a obiectivelor operaționale.
2. Analizați programa pentru clasa a 4-a şi urmăriți modalitatea de corelare a obiectivelor operaționale cu acțtiunile de învățare.
3. Elaborați un proiect de lecție pentru învățământul primar pe baza cântecului „Ceasul”.
4. Elaborați un proiect de lecție pentru învățământul primar preşcolar pe baza cântecului „Iepuraş, coconaş”.

Sugestii privind redactarea:

Toate subiectele sunt obligatorii;

Lucrarea trebuie elaborată personal şi transmisă tutorelui de la Universitate;

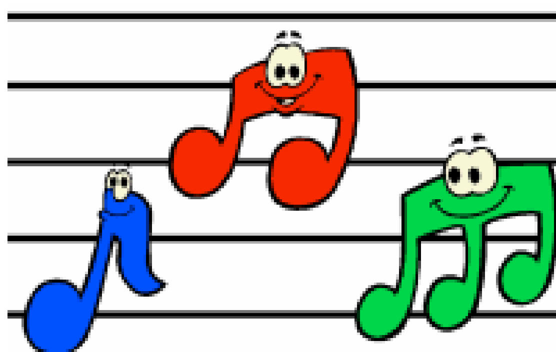
Lucrarea de verificare va fi de minim 6 pagini.

Notarea lucrării

2 puncte – subiectul 1; 2 puncte – subiectul 2; 2 puncte – subiectul 3; 2 puncte – subiectul 4

Notă: 1 punct se acordă din oficiu

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 4

MIJLOACELE ŞI MATERIALELE DIDACTICE NECESARE ACTIVITĂȚILOR DE EDUCAȚIE MUZICALE

Scopuri şi obiective

Unitatea prezintă diferitele mijloace şi materiale didactice ajutătoare în predarea muzicii. Cursantul învață avantajele predării muzicii cu ajutorul mijloacelor şi materialelor didactice, precum şi folosirea optimă a acestora.

Obiective:

1. *Transmiterea cunoştințelor despre mijloacele şi materialele didactice. Cursantul va fi capabil să identifice diferitele mijloace şi materiale.*
2. *Sublinierea diferențierilor specifice. Cursantul va fi capabil să analizeze avantajele şi dezavantajele mijloacelor şi materialelor didactice.*
3. *Folosirea practică a mijloacelor şi materialelor didactice. Cursantul va fi capabil să utilizeze materialele.*

1. MIJLOACE DIDACTICE PENTRU REALIZAREA EDUCAȚIEI MUZICALE

Problema mijloacelor didactice pentru domeniul educației muzicale trebuie privită din cel puțin două puncte de vedere diferite:

1 al lucrărilor de pedagogie, care le consideră "totalitatea materialelor, dispozitivelor şi aparatelor cu ajutorul cărora se realizează transmiterea şi asimilarea informației didactice, înregistrarea şi evaluarea rezultatelor obținute"[1];

2 al metodicienilor şi al specificului educației muzicale;

Lucrările de pedagogie definesc în forme diferite materialele şi mijloacele de învățământ, unele confundându-le, ceea ce generează evidente derute. Unele lucrări abordează mai puțin sau ignoră materialele didactice pentru disciplinele în care acestea se dovedesc vitale, cum ar fi educația muzicală, oprindu-se doar asupra mijloacelor. Altele nu disociază materialele de mijloacele didactice, ceea ce a dus la aprecierea că mijloacele didactice pentru educația muzicală ar fi doar materialele audio-vizuale.

[1] Dicționar de Pedagogie, p. 154

Considerate un produs al dezvoltării ştiinței şi tehnicii, materialele didactice au evoluat, înregistrând, după pedagogul american Wilbur Schramm, patru generații:

a. obiecte naturale, manuscrise, tablouri ş. a.;
b. mijloacele apărute după introducerea tiparului: manuale, cărți, culegeri, texte tipărite etc.;
c. mijloace audio şi video: discuri, benzi şi casete magnetice, filme, diafilme, emisiuni radio şi de televiziune CD uri etc;
d. mijloace care includ în procesul de învățare maşini de verificare, de instruire, laboratoare lingvistice etc.

Clasificarea lui Schramm a fost dezvoltată ulterior, luându-se în considerare şi conținutul didactic al materialelor didactice, distingându-se următoarele categorii:

a. materiale didactice care redau în forma lor naturală obiectele şi fenomenele realității: colecții de plante, roci, substanțe, aparate şi instrumente etc;
b. mijloace de învățământ sub formă de materiale grafice şi figurative: hărți, scheme, diagrame grafice, tabele sinoptice, tablouri, fotografii, planşe etc;
c. mijloace de învățământ ce se prezintă sub forme de modele substanțiale, funcționale şi acționate: machete, mulaje, modele, blocuri logice etc;
d. mijloace tehnice audio-vizuale: instrumente electrice şi electromecanice de reproducere şi de difuzare a imaginilor şi sunetelor, folosite pentru o receptare organizată: proiecții, emisiuni radio, discuri, benzi şi casete magnetice, CD-uri, filme şi emisiuni de televiziune.

În ultima vreme îşi face lor din ce în ce mai insistent, printre mijloacele de învățământ, calculatorul, impunându-se tot mai evident ceea ce se numeşte "informatizarea învățământului".

Mai există şi alte criterii de diferențiere a mijloacelor de învățământ, cel mai important fiind cel al destinatarului (educator -elev) şi al activității pe care o deserveşte, rezultând următoarea clasificare:

- de predare (manuale, culegeri de cântece, mijloace audio şi video, instrumente muzicale etc);
- de învățare (manuale, caiete cu destinație şi cu liniatură specială şi alte mijloace diferite după conținutul lecțiilor);
- de evaluare (chestionare, teste şi grile cu destinație docimologică).

Perfecționarea continuă mijloacelor de învățământ contribuie la depăşirea stadiului sălilor de clasă tradiționale şi adaptarea lor profilului şi necesităților disciplinei, luând naştere cabinetele şi laboratoarele şcolare.

Este locul unde se poate lua în discuție cabinetul de muzică, un spațiu de strictă necesitate cu o amenajare specifică şi cu o dotare minimă, cuprinzând: un pian sau o pianină (chiar şi orgă electronică) precum şi alte instrumente muzicale, aparatură pentru discuri şi casete audio, un aparat de radio, un televizor şi un video, un calculator, tablă specială cu portative, o bibliotecă în care să se găsească măcar toate manualele alternative ale specialității, casete audio cuprinzând lucrările propuse pentru audiții, cărți de popularizare, biografii ale unor mari muzicieni, lucrări de istoria muzicii, portrete ale marilor compozitori şi interpreți, afişe de concerte şi de spectacole de operă şi operetă etc. Această dotare nu ar trebui să fie preocuparea exclusivă a profesorului, ci ea trebuie să fie deopotrivă grija conducerii şi a consiliului de administrație, cabinetul fiind

locul unde se pot desfăşura activităţile artistice ale şcolii, constituind o formă de tranziţie spre sala de concert, de operă şi de spectacole.

Obiectivele educaţiei muzicale, cel privind dezvoltarea capacităţilor de receptare a exprimării muzicale şi cel privind dezvoltarea sensibilităţii, imaginaţiei şi a fanteziei nu se pot realiza în mod corespunzător cu materiale didactice de proastă calitate şi de împrumut temporar sau aduse de educator de acasă.

Se face uneori mult caz de dotarea şcolilor cu calculatoare,-neglijându-se absenţa din unele şcoli a strict necesarului casetofon, mult mai ieftin, indispensabil şi mai eficient pentru masa de elevi beneficiari.

Din punctul de vedere al educaţiei muzicale conotaţia sintagmei mijloace de învăţământ trebuie extinsă, accepţiunea curentă limitându-se pentru acest domeniu la mijloacele audio-vizuale, care mai curând ţin de materiale didactice.

În afara *cântecului* ca mijloc principal în realizarea educaţiei muzicale, se pot menţiona *audiţia*, care acoperă alte planuri ale obiectivelor şi anume cel al receptării, al cultivării sensibilităţii, fanteziei, imaginaţiei şi mai ales al culturii generale, *exerciţiile de cultură vocală şi auditivă*, *canoanele şi cântecele pe două voci*. Este o adaptare la nivelul acestor clase primare a mijloacelor specifice educaţiei muzicale pentru clasa I şi a II - a, unde apar în plus *jocul muzical şi jocul cu cântec*. În favoarea acestei definiri a mijloacelor de învăţământ şi a distingerii lor de materialele didactice necesare educaţiei muzicale pledează cel puţin două elemente esenţiale:

Limitarea mijloacelor didactice necesare educaţiei muzicale doar la materialele audio-vizuale nu poate fi acceptată pentru disciplina noastră, ale cărei principale mijloace didactice sunt cântecele şi lucrările reprezentative din literatura muzicală, populară, bisericească, de factură cultă românească şi universală, propuse elevilor pentru însuşire prin interpretare sau prin receptare, prin audiere. Este vorba despre valori autentice cu valenţe deopotrivă estetice, morale şi educative. în jurul lor se centrează întreaga activitate a educatorului şi a elevilor în cadrul acestei discipline şcolare şi ele se completează cu exerciţiile ajutătoare, care contribuie la formarea deprinderilor de intuire, recunoaştere şi executare a unor elemente de limbaj specific. Aceste din urmă vor fi folosite numai în momentele în care cântecul şi audiţia nu pot singure asigura formarea unor deprinderi specifice. Educatorii trebuie să nu uite nici un moment că, dacă artele plastice, coregrafia şi chiar literatura se adresează în primul rând văzului, muzica se adresează cu precădere auzului şi numai în al doilea rând văzului, doar unii muzicieni profesionişti cu dotare excepţională ajungând la faza perceperii muzicii pe cale vizuală. De altfel, din acest punct de vedere, nici un elev nu este inapt sau mai puţin dotat ca alţii, receptivitatea depinzând în primul rând de educaţie, devreme ce oameni fără calităţi muzicale elementare au putut deveni autentici receptori de muzică. Numai prin audiere şi prin interpretare se oferă elevilor metode de descifrare a mesajelor conţinute de lucrările muzicale, permiţându-le să observe, să compare, să recunoască, să identifice, să extrapoleze şi să generalizeze criterii de judecată estetică, să-şi dezvolte percepţia muzicală şi să le servească argumente pentru participarea la manifestări artistice autentice. Scopul final al noii paradigme a educaţiei muzicale rămâne apropierea elevilor de fenomenul muzical prin deprinderea de a descoperi şi iubi muzica şi el se realizează prin cele două mijloace amintite: practica şi audiţia muzicală. Treptele psihologice ale însuşirii muzicii, care sunt în acelaşi timp şi ale educaţiei estetice, cuprinzând simţ estetic, gust estetic, judecată şi emoţie estetică, nu pot fi atinse decât prin contactul direct cu marea muzică prin intermediul interpretării şi audierii.

Echivalenţele pentru domeniul muzical ale unor mijloace de învăţământ din clasificările pedagogilor, cum ar fi obiectele naturale, ierbarele, insectarele, colecţiile de plante, de

roci, de substanțe, tablourile, manuscrisele, textele tipărite, hărțile, fotografiile, schemele etc, trebuie considerate ca elemente de bază, care asigură educația muzicală, *cântecele şi piesele muzicale* integrale sau fragmentare propuse elevilor pentru a fi cunoscute şi însuşite prin intermediul interpretării sau a audiției.

Audiția şi cântarea practică rămân principalele mijloace pentru formarea capacității elevilor de a înțelege, de a percepe şi de a îndrăgi muzica, fenomen cultural şi totodată factor de comunicare umană. Prin intermediul lor se pune în funcție întregul angrenaj operativ, fiecare cântec sau lucrare audiată constituind materialul necesar atingerii obiectivelor educației muzicale. Tocmai necesitatea ancorării activităților în complexitatea obiectivelor din sfera intelectuală, emoțională şi psihologică, în care artisticul trebuie să rămână prioritar, obligă selectarea cea mai adecvată a materialului muzical, care va răspunde în primul rând unor cerințe estetice, educative şi numai în al doilea rând formării unor priceperi şi deprinderi specifice.

Practica muzicală propriu-zisă, cu componentele ei şi audiția organizată după norme metodice bine stabilite asigură familiarizarea elevilor cu marile valori ale atei muzicale, populare şi culte, religioase şi laice, româneşti şi universale şi justifică ierarhizarea valorilor, înțelegerea şi însuşirea acesteia. în acelaşi timp ele asigură integrarea domeniilor cognitiv, afectiv şi psihomotor, ducând prin exerciții bine gândite la trăiri emoționale puternice şi de durată. De aceea educatorul trebuie să urmărească ce reacții pot declanşa activitățile pe care le gestionează şi ce rol vor avea ele în devenirea viitorului iubitor de frumos. Cântecul şi audiția asigură dezvoltarea capacității de audiere şi de descifrare a înaltelor mesaje umaniste ale muzicii, de însuşire a unui repertoriu reprezentativ pentru istoria muzicii universale şi româneşti, repertoriu adecvat capacității lor de înțelegere şi de interpretare, de formare a unui sistem propriu de apreciere care să conducă la o concepție artistică, estetică şi etică superioare. Numai cântecul şi audiția pot oferi posibilitatea de creare a unor momente artistice de mare vibrație, bucurie, satisfacție, de aderență la conținutul de idei şi sentimente exprimate, de participare activă la activitățile şcolare şi extraşcolare, de extindere a atmosferei muzicale în familie şi în societate, toate vizând pregătirea pentru introducerea în viața spirituală. Nici o disciplină nu poate egala muzica în ceea ce priveşte diminuarea depărtării dintre "cultura şcolară" şi cea "trăită" şi acest specific subliniază necesitatea de a considera actul interpretativ şi de receptare ca mijloace primordiale şi obligatorii ale educației muzicale.

Aceste două elemente esențiale, propuse elevilor, se pot prezenta în diferite forme, devenind materiale didactice specifice, sau ceea se numeşte mai corect baza materială a disciplinei: manuale, caiete ale elevilor, cărți de cântece, partituri, instrumente muzicale folosite de educator sau de elevi, metronom, camerton sau diapazon, casete şi benzi magnetice, discuri şi CD-uri pentru audiție şi video, diapozitive, planşe, scheme, afişe ale unor manifestări muzicale, tablouri şi portrete de muzicieni, scene din opere şi balete, materiale didactice cu elemente mobile de tipul scărițelor muzicale, alfabetare cu elemente de notație, aparate de radio şi de televiziune şi pentru imprimarea şi difuzarea muzicii, tablă şcolară liniată cu portative, tablou de comandă sonoră şi vizuală etc.

Ajungem astfel la disocierea necesară şi operantă:

- mijloace de educație muzicală = elementele prin care se realizează acest tip de educație: cântece, piese muzicale integrale sau fragmentare propuse elevilor pentru a fi cunoscute şi însuşite prin intermediul interpretării sau/ şi al audiției;
- materialele tehnice pentru realizarea acestor activități specifice sunt cele care servesc realizarea acestor scopuri, respectiv cele amintite mai sus.

Pornind de la premisa conform căreia principalul mijloc prin care se realizează cunoaşterea unei arte este însăşi opera de artă respectivă, se poate afirma că întreaga activitate de educație muzicală este centrată pe anumite piese muzicale, în care se găsesc ilustrate problemele de limbaj prevăzute de programă. Cunoştințele, priceperile şi deprinderile muzicale sunt generate de repertoriul propus elevilor pentru a fi interpretat sau audiat şi-şi găsesc rostul numai dacă servesc la însuşirea acestuia. în fond, celelalte mijloace, cum sunt exercițiile muzicale, indiferent de rolul şi locul lor în lecții (de cultură vocală, auditivă, pentru dezvoltarea memoriei, a simțului armonic şi polifonic - canoanele şi formele corale, jocurile muzicale sau jocurile cu cântec) servesc acelaşi domeniu al literaturii muzicale şi se recomandă ca aceste exerciții să fie în strânsă legătură cu caracterul piesei abordate.

Dată fiind importanța lucrărilor muzicale în activitățile educaționale, se impune ca selectarea lor să se facă după anumite criterii:

A. concordanța cu obiectivele operaționale ale lecției:

- exemplul ales trebuie să conțină problema teoretică ce urmează a fi abordată, exprimată într-o formă foarte clară şi expresivă, dar el urmează să acopere şi celelalte obiective;
- piesa propusă trebuie să conțină un singur aspect teoretic necunoscut elevilor, evitându-se exemplele care ridică mai multe probleme şi care ar necesita o paletă mai largă de premise şi un spațiu de timp extins pentru verificarea lor; manualele alternative sugerează la anumite teme mai multe exemple, dar aceasta nu-1 împiedică şi nu-1 scuteşte pe educator să găsească şi alte exemple, cât mai adecvate nivelului şi orizontului de aşteptări al colectivului cu care lucrează.

B. accesibilitatea pieselor selectate, care trebuie privită din mai multe puncte de vedere, în funcție de vârsta şi de dezvoltarea intelectuală şi muzicală a elevilor:

- al înțelegerii şi al nivelului muzical al elevilor, cunoscut fiind faptul că procesele psihice ale copiilor şi aptitudinile lor la această vârstă (voce, ambitus, auz, memorie, simț ritmic şi armonico - polifonic) sunt în curs de formare;
- al posibilității elevilor de a trăi sentimente degajate de piesele abordate;
- al potențialului interpretativ al elevilor, de care în mod frevcent țin seama şi compozitorii ce dedică anumite piese copiilor;
- al echilibrului dintre uşor şi greu, evitându-se ambele extreme; criteriul nu înlesneşte menținerea unui repertoriu prea simplu, care duce la monotonie şi la lipsa de progres;

C. valoarea educativă a pieselor selectate pentru a fi însuşite trebuie să primeze:

- pe lângă cunoştințe şi deprinderi,muzica are o contribuție importantă în dezvoltarea sensibilității, a vieții afective a copiilor, a trăsăturilor de voință şi de caracter, a integrării în societate, a respec-ului față de munca altora şi față de marile valori spirituale ale omenirii;
- cântecele cu text sau lucrările programatice oferă o vastă paletă de sentimente şi trăiri exprimate în formă sincretică, textul poetic oferind mari posibilități de înțelegere a muzicii şi de cultivare a sensibilității, imaginației şi fanteziei;
- piesele muzicale pot contribui la cultivarea sentimentelor patriotice, religioase, umaniste ale elevilor şi la înnobilarea sufletului lor;

D. valoarea lor estetică are un rol deosebit pentru dezvoltarea gustului estetic:

- valoarea estetică reprezintă cel dintâi aspect sesizat de elevi în mod instinctiv şi de ea depinde adeziunea lor pentru activitatea respectivă şi pentru muzică în general şi pentru dezvoltarea interesului pentru activitățile specifice;
- educatorul nu va uita nici un moment că cea mai importantă zestre pe care o poate oferi elevilor săi este constituită din piese expresive pe care ei le vor transmite în societate şi le vor practica în viața lor;
- lucrare cu adevărat frumoasă şi atrăgătoare poate contribui la disciplinarea elevilor unor colective mai turbulente şi la înviorarea lor psihică şi intelectuală; învățătorii generațiilor trecute foloseau cântarea pentru schimbarea atmosferei încărcate din orele altor discipline, folosindu-se de caracterul deconectant al unui cântec valoros;
- valoarea estetică a lucrărilor muzicale propuse pentru a fi însuşite ajută pe elevi să poată aprecia măiestria unui compozitor sau simplitatea şi maxima concentrare a cântecelor noastre populare precum şi rolul elementelor expresive.

Ultimele orientări în metodica educației muzicale insistă asupra faptului că aceasta trebuie să facă loc nu numai cântării ci şi audierii muzicii, audițiile muzicale extinzându-şi tot mai mult spațiul şi eficiența pentru realizarea obiectivelor disciplinei. Este şi o consecință a dezvoltării extraordinare a posibilităților de audiție prin înmulțirea şi perfecționarea aparatelor de imprimare şi de redare a celor mai diferite genuri de muzică. în aceste condiții audiția devine mijloc important pentru atingerea tuturor planurilor acestor obiective ale educației muzicale. Ea nu are statutul de anexă, de apendice al activităților, ci trebuie să-şi capete locul cuvenit în cultivarea capacităților de receptare a muzicii.

Pentru depăşirea fazei de inactivitate sau de semiactivitate a auditorilor din clasă şi formarea deprinderilor de a asculta muzică şi de a atinge faza formării unor disponibilități largi de a o trăi, educatorul trebuie să respecte anumite cerințe:

- piesele propuse audierii trebuie selectate cu mare grijă respectând în general principiile valabile la alegerea cântecelor pentru a fi învățate:
- concordanța cu tema urmărită şi cu elementele de limbaj ale lecției;
- posibilitatea înțelegerii conținutului lor;
- valoarea estetică indubitabilă;
- valoarea educativă.

Se adaugă şi alte câteva condiții specifice audițiilor:

- educatorul va propune elevilor să urmărească anumite aspecte ale lucrării audiate (formule ritmice tipice, ritm liber şi ritm măsurat, formule melodice specifice, recunoaşterea unor teme însuşite anterior, descoperirea unor timbruri instrumentale caracteristice, găsirea unor schimbări de agogică sau de dinamică, structuri arhitectonice, forme monodice, corale, polifonice, armonice, dialogate ş. a. m. d.);
- asigurarea de imprimări valoroase atât din punctul de vedere al interpretării cât şi din punct de vedere tehnic;
- asigurarea condițiilor optime de desfăşurare a audiției (linişte, audibilitate adecvată, încetarea altor activități ale unor elevi etc);
- alternarea diferitelor piese propuse pentru audiție;

- pregătirea tehnică, organizatorică, psihologică şi muzicală a audiţiei, prin prezentarea succintă a creaţiei, a compozitorului, a epocii în care a trăit, a tematicii în care se înscrie piesa audiată, a interpretului, prin precizarea aspectelor pe care urmează să le urmărească elevii;
- discutarea lucrării audiate cu elevii, rolul principal "venindu-i la început educatorului şi apoi schimbând raportul în avoarea elevilor.

O audiţie organizată şi desfăşurată în condiţii corespunzătoare oferă elevilor mai multe cunoştinţe decât orice teoretizare. Este recomandabil ca anumite piese să fie reaudiate, propunându-se elevilor să descopere alte elemente. Astfel, ei se familiarizează cu exprimarea muzicală şi în timp devin depozitarii înţelegerii şi recunoaşterii unor lucrări considerate puncte de referinţă din istoria literaturii muzicale.

Audiţia ca mijloc specific de realizarea a educaţiei muzicale, are nevoie, la rândul ei, de mijloace tehnice sau materiale de realizare. Dacă interpretarea se poate limita la materiale foarte simple, de tipul scărilor, schemelor, a manualelor sau partiturilor, audiţia este condiţionată de baza materială a şcolii. Mai mult ca alte discipline, educaţia muzicală nu se poate realiza la parametrii normali fără materialele didactice care asigură realizarea acestui mijloc specific al disciplinei.

2. MATERIALE DIDACTICE PENTRU EDUCAŢIA MUZICALĂ

Clasificările materialelor didactice pentru educaţia muzicală ţine seama de alte criterii:

- după elementul muzical pe care îl serveşte: melodice, ritmice, armonice;
- după conţinutul lecţiei: de citire, de scriere muzicală, pentru folclor, pentru istoria muzicii, pentru forme muzicale, pentru elemente teoretice, pentru muzică bisericească;
- după forma de percepere: auditiv, vizual, mixt;
- după importanţa în lecţie: principal, secundar.

Se poate afirma că disciplina noastră ar dispune de un foarte bogat inventar de materiale didactice, care permit activităţi complexe, de mare interes şi cu mari beneficii pentru elevi. Din păcate, şcolile noastre nu se pot lăuda că dispun, decât în cazuri foarte rare, de aceste mijloace, multe înţelese, din păcate, de unele conduceri de şcoli nu ca un instrumentar de strictă necesitate, ci ca elemente de confort ale educatorului.

Un casetofon sau un magnetofon prezintă pentru propunătorul de educaţie muzicală aceeaşi importanţă ca şi compasul sau echerul profesorului de matematici, ori harta pentru cel de geografie şi calculatorul pentru cel de informatică. Un director interesat de adevărata educaţie muzicală a elevilor nu va permite propunătorului acestei discipline să intre la ore fără minimum necesar - un casetofon, ţinând seama de faptul că, în general, autorii manualelor au alcătuit şi casete cuprinzând fragmente şi lucrări muzicale ce fac parte din programa şcolară. Pot aminti, în calitate de autor de manuale, exemplele unor adevăraţi educatori care au comandat casete pentru toţi elevii lor, în felul acesta beneficiile disciplinei extinzându-se şi în familiile din care ei provin.

A. BAZA TEHNICĂ MATERIALĂ

Baza tehnică materială necesară realizării în condiţii corespunzătoare a educaţiei muzicale trebuie să asigure condiţiile optime de realizare a activităţilor disciplinei, ele

creând condiţiile prin care literatura muzicală ajunge la îndemâna elevului, propusă pentru interpretare sau pentru audiere.

Au apărut de-a lungul timpului ghiduri ale profesorului şi ale învăţătorului, suporturi de învăţare pentru studenţi şi elevi, caiete ale elevului etc şi mai multe culegeri de cântece, dintre care vom cita în continuare pe cele mai importante, ordonate după criteriul alfabetic.

B. CĂRŢI DE CÂNTECE, PARTITURI PENTRU ELEVI

De-a lungul a peste un secol au apărut mai multe cărţi de cântece destinate elevilor. "Şcoala - scria D. G. Kiriac - are nevoie de cântece şcolare potrivite cu cântarea noastră românească, cu limba şi poezia noastră, cu subiecte din viaţa şcolarului nostru, a naturii noastre, a felului nostru de a fi şi a trăi...". Printre asemenea cărţi de cântece se găsesc şi culegeri reprezentative pentru anumiţi compozitori, D. G. Kiriac, Timotei Popovici, Teodor Teodorescu, Constantin Brăiloiu, George Breazul, Dimitrie Cuclin şi mai ales creaţii ale celor dintâi.

C. MATERIALE DIDACTICE PENTRU AUDIŢII

Activităţile complexe prin care se realizează educaţia muzicală nu se pot realiza fără materialele necesare audiţiilor. Programa oferă sugestii pentru audiţii, manualele alternative propun profesorilor şi elevilor piese sau fragmente de lucrări ce urmează să completeze lecţiile. Din păcate, încercarea de a însoţi manualele cu casete cuprinzând lucrările sugerate a rămas mai departe un deziderat. In aceste condiţii fiecare educator se descurcă aşa cum poate, neexistând o modalitate de dotare a instituţiilor educaţionale cu baza materială necesară desfăşurării audiţiilor muzicale. S-ar impune ca serviciul de specialitate din minister să aibă în vedere marele deficit din acest domeniu şi să ofere şcolilor înregistrări magnetice de referinţă din marea literatură muzicală românească şi universală.

3. MANUALELE ŞCOLARE

Una din cele mai importante modificări aduse după introducere în sistemul educaţional românesc a Curriculumului Naţional a fost renunţarea la obligativitatea utilizării unui anumit manual la clasă. Cadrul didactic poate alege dintr-o paletă mai mult sau mai puţin variată de manuale pe acela care îi convine cel mai mult. Dar poate şi să decidă, pe proprie răspundere şi fără a incălca nici o regulă, ca nu va utiliza nici unul dintre manualele oferite la clasă. Cadrul didactic este oblşigat să respecte Curriculumul Naţional (inclusiv indicaţiile pentru propria să arie curriculară) precum şi programa şcolară pentru propria materie, el putând să predea materia numai după aceste documente curriculare.

Una dintre formele de concretizare a programei şcolare o reprezintă manualele. Autorii de manuale au în vedere primul rând statutul non-directiv al conţinuturilor Curriculumul Naţional elaborat între anii 1997-2005, care trebuie să raspundă unei abordari funcţionale şi flexibile. Manualele necesită nu numai cunoaşterea deplină a specialiăţii abordate, dar şi a unor probleme esenţiale de psihologie şi de didactica disciplinei.

În acelasi timp, manualele trebuie să indeplinească mai multe condiții, care, aplicate la cele de educație muzicală ar putea fi prezentate astfel:

- Să cuprindă informații, cunoştințe, dar mai ales material muzical reprezentativ din cele mai diferite tipuri de muzică, din creația natională şi universală, ordonate progresiv după gradul de dificultate şi însoțite de scheme, desene, simboluri, ilustrații, citate celebre etc. Adaptând la disciplina noastră dezideratul lui Comenius ca "limbile să fie învățate din autori potriviți, nu din gramatică", vom putea pleda pentru realizarea educației muzicale prin intermediul exemplelor din lucrări muzicale reprezentative;
- Să stimuleze interesele şi motivația elevilor, înlesnind aplicarea în practica şcolara şi în viața particulară a unor achizitii, dezvoltându-le curiozitatea şi capacitatea de întelegere, prelucrare şi sistematizare, netezind drumul spre autoeducație, prin formarea unui stil propriu de inițiere în domeniu.

Autorii manualelor propun primele variante de aplicare a elementelor programei la activități propriu-zise de educație muzicală. Manualele devin astfel cărți care se adresează elevilor, cuprinzând cântece, piese muzicale integrale sau fragmentare, însoțite de elemente teoretice şi de cultură generală, legate organic de exemplele muzicale.

Manualele sunt de două feluri: unice şi alternative

MANUALUL UNIC ŞI MANUALELE ALTERNATIVE

Nu ne propunem aici o angrenare în polemica pe aceasta temă a manualului unic - manuale alternative, pe care s-a bătut multă monedă şi mai ales de catre glasuri din afara şcolii, care au fost deranjate de abandonarea uniformizării, a programei şi a manualului unic, ignorând avantajele alternativelor oferite de noile instrumente de educație şi de tradiția lor, abandonată doar în perioada comunista.

Trebuie evidențiate strategiile didactice oferite de aceste manuale. Noile manuale, cu toate lipsurile lor, releva faptul că autorii au sesizat legatura organică dintre obiectivele, activitățile de învățare şi conținuturile propriu-zise ale educației muzicale în şcoala generală, în gimnaziul şi în liceul românesc, rezultatul fiind fuzionarea unor elemente estetice, culturale, tehnice, de istoria artei şi a culturii, de apropiere a elevilor de cele mai autentice valori ale muzicii.

Diversificarea manualelor alternative are în vedere în primul rând conținuturile - mai precis piesele propuse pentru însuşire prin interpretare sau prin audiere, unitatea lor fiind asigurată de respectarea aceluiaşi set de obiective cadru şi de referință şi

obligativitatea de a acoperi - într-un mod original - întregul evantai de unități de conținut din programă, inclusiv a acelor ce intră în curriculumul la dispoziția şcolii (CDS). În felul acesta se asigură şi unitatea procesului de evaluare, ce va şine seama de obiectivele de referință, care sunt aceleaşi pentru toate şcolile şi pentru toate manualele.

Analiza comparativă a manualului unic - oricare ar fi el – şi a manualelor alternative evidențiază deosebiri esențiale

Manualul unic	Manualele alternative
▪ se caracterizează prin rigiditatea, sărăcia şi obligativitatea conținuturilor pentru toti elevii, ele fiind impuse şi având, în general, aspecte doctrinare; ▪ reduce învățarea doar la reproducere şi memorare, (favorizând în perioada comunistă propaganda ideologică); ▪ pune accentul pe informațiile standardizate, dogmatice;	▪ sunt flexibile şi se caracterizează printr-o lejeritate ce permite educatorului adaptarea la propria clasă, la condițiile concrete ale elevilor sai, care sunt diferiți între ei şi nu au o evoluție standard; ▪ permit variante învățare bazate pe înțelegere şi abordare diferită, considerând că elevii au intjerese culturale diverse şi ritmuri neuniforme de dezvoltare; ▪ stimuleaza interpretările alternative şi deplasează accentul pe formarea unor capacitati şi competențe specifice

Adaugăm acestor diferențe esențiale dintre manualul unic şi cele alternative, pe cea care constă în faptul că manualele alternative sunt selectate prin concurs şi dau dreptul cadrului dactic să aleagă din mai multe variante pe cea mai apropiată abordarii educaționale concrete.

Manualul unic trimite la cunoaşterea exactă a ceea ce ar trebui să învete toți elevii dintr-o țară, presupunând ca acestia nu se deosebesc cu nimic intre ei si se vor dezvolta identic.

Manualele alternative pornesc de la premisa că nici profesorii şi nici elevii nu sunt şi nu pot deveni identici. Ele au la bază aceeaşi programă flexibilă, fiind gandite pe obiective desprinse din curriculum, propunând piese diferite pe care educatorul le poate înlocui cu altele, considerate mai adecvate şi nu respectă aceeaşi ordine a abordarii temelor. Educatorul fiecărei scoli primeşte[2] în prealabil cele trei manuale si are dreptul sa-si aleaga pe eel - in unele cazuri de cele - considerat(e) mai adecvate claselor pe care le conduce. Ele respecta prevederile programei dar elementele artistice propuse spre invatare sau audiere sunt selectionate de autor(i), propunatorul avand dreptul si obligatia de a gasi solutiile cele mai potrivite nivelului, aspiratiilor si particularitatilor elevilor. Toate manualele reflecta programa scolara in totalitatea ei, urmarind formarea unor competente asemanatoare, organizarea materialului si selectionarea mijloacelor concrete (cantece, piese instrumentale, auditii etc) diferind de la un autor la altul. Ele stimuleaza inițiativa şi creativitatea, educatorii avand libertatea să înlocuiasca anumite piese cu altele mai apropiate de orizontul concret al elevilor. Manualele alternative

[2] Măcar în teorie, acest lucru este recomandat pentru alegerea manualului optim. Din păcate, în foarte multe cazuri, cadrele didactice trebuie să se mulțumească cu ceea ce au comandat predecesorii la catedră sau cu listele filtrate deja la inspectoratele şcolare județene.

urmaresc ieşirea din informaţional spre formativ, spre întelegerea creatoare şi stimulatoare a întelegerii critice a unor valori alternative, cât mai apropiate de orizontul cultural şi spiritual al elevilor. Avantajele net superioare ale manualelor alternative pot fi prezentate in forma rezumata astfel:

- confirmă existenţa alternativei educaţionale, la care educatorii pot recurge în funcţie de condiţiile concrete ale colectivelor şcolare cu care lucrează;
- stimulează interpretările alternative şi extind plaja conţinuturilor, selectează şi pun în valoare în mod creator elementele teoretice, stimulându-l pe educator la căutarea unor soluţii similare benefice propriilor elevi,
- invită la perfecţionare şi muncă creativă atât pe educatori cât şi pe educaţi, permiţând şi determinând pe cei dintâi la extinderea conţinuturilor şi la adaptarea acestora la cerinţele unor colectivitati concrete, lărgind aria de cunoaştere etc.

Paralel cu perfecţionarea programelor şi manualelor alternative se înregistrează şi o diversificare a materialelor didactice auxiliare destinate activităţilor educative.

Pe piaţă au apărut şi unele manuale, care se adresează educatorilor, numindu-se manualul profesorului sau ghid pentru ...., acestea conţinând în mod obligatoriu şi îndrumări metodice, etc; altele sunt destinate în special elevilor: suporturi pentru învăţare, fişe de lucru, caietul elevului etc.

Bibliografie

1. **Motora-Ionescu Ana**, Îndrumător pentru predarea muzicii la clasele I-IV, E.D.P., Bucureşti, 1978
2. **Ministerul Educaţiei şi Cercetării**. Consiliul Naţional pentru Curriculum Programele şcolare pentru clasele I-IV pentru Educaţie muzicală, aprobate prin ordin al Ministrului: Nr. 4686/05.08.2003; Nr. 5198/01.11.2004 şi Nr.3919/20.04.2005
3. **Munteanu Gabriela; Aldea Georgeta**, Didactica educaţiei muzicale în învăţământul primar, E.D.P., Bucureşti, 2001
4. **Niedermaier Astrid**, Educaţie muzicală modernă, Editura Hora, Sibiu,1999
5. **Vasile Vasile**, Metodica educaţiei muzicale, Editura muzicală, Bucureşti, 2004

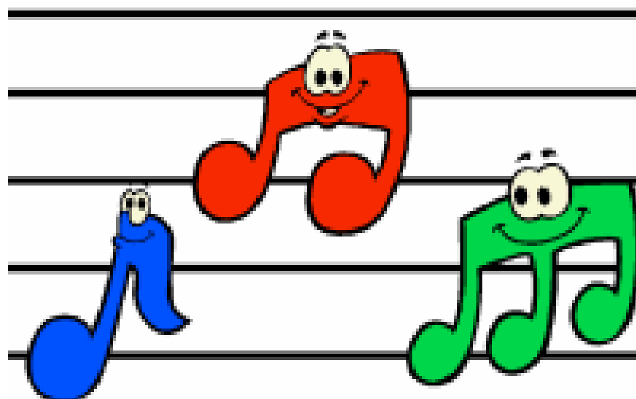

Test unitatea 5

1. Explicați importanța mijloacelor didactice pentru formarea muzicală.
2. Propuneți materiale didactice pentru predarea muzicii în învățământul preprimar.
3. Explicați avantajele şi dezavantajele lucrului cu manualul didactic.

Sugestii privind redactarea:
Toate subiectele sunt obligatorii;
Lucrarea trebuie elaborată personal şi transmisă tutorelui de la Universitate;
Lucrarea de verificare va fi de minim 6 pagini.
Notarea lucrării
3 puncte – subiectul 1
3 puncte – subiectul 2
3 puncte – subiectul 3
Notă: 1 punct se acordă din oficiu

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 6

PREDAREA MUZICII LA PREŞCOLARI

Scopuri şi obiective

Unitatea îşi propune analiza separată şi detaliată a specificului predării muzicii în perioada prenotării. Cursantul va afla problemele şi dificultățile predării muzicii la această categorie specială de elevi, precum şi diversele soluții propuse pentru rezolvarea lor.

Obiective:

1. *Prezentarea elaborării specifice a unei ore de educație muzicală la preşcolari. Cursantul va putea elabora o oră de muzică.*
2. *Discutarea şi exersarea metodelor specifice predării în perioada prenotării. Cursantul va putea utiliza si concepe metode şi ansamble de metode pentru predarea muzicii la preşcolari.*
3. *Identificarea şi explicarea mijloacelor specifice de efectuare a predării la preşcolari. Cursantul va cunoaşte şi utiliza mijloace specifice pentru predarea la preşcolari.*

EDUCAȚIA MUZICALĂ ÎN GRĂDINIȚĂ

Muzica ocupă un loc important în grădinița de copii. Ea contribuie la educația multilaterală a preşcolarilor şi în special la educația estetică a acestora. Muzica impresionează de timpuriu copiii. Ea le trezeşte în suflet stări emoționale plăcute şi puternice, le dezvoltă treptat sensibilitatea şi receptivitatea artistică contribuind în mare măsură la crearea premiselor necesare dezvoltării reprezentărilor, noțiunilor, emoțiilor şi sentimentelor estetice şi etice.

Prin intermediul unor cântece şi jocuri cu cânt (frumoase, melodioase şi accesibile) se formează în mod treptat deprinderi şi priceperi elementare referitoare la ascultarea muzicii de către copii şi la interpretarea ei, ca şi la redarea mişcărilor sugerate de melodie şi text. Imaginile artistice şi ideile cuprinse în materialul muzical contribuie la dezvoltarea gustului pentru frumos, la înțelegerea şi aprecierea frumosului în muzică.

Exprimate într-o formă emoţională şi convingătoare, cântecele şi jocurile cu cântec, audiate sau interpretate de copii, mobilizează afectivitatea acestora, influenţând pozitiv trăsăturile lor de caracter şi de voinţă.

Totodată muzica contribuie la sporirea impresiilor şi a cunoştinţelor muzicale ale copiilor, la lărgirea şi aprofundarea experienţei lor de viaţă, la dezvoltarea atenţiei auditive, a memoriei, a gândirii şi a imaginaţiei lor muzicale, precum si la dezvoltarea unei vorbiri clare, corecte şi expresive.

Cântecele, jocurile cu cântec şi jocurile muzicale interpretate de copii contribuie, în acelaşi timp la dezvoltarea aparatului respirator şi a aparatului vocal, dau supleţe şi frumuseţe, sporesc corectitudinea şi expresivitatea mişcărilor.

Scopul educaţiei muzicale în grădiniţă este de a familiariza copiii cu muzica, de a o cunoaşte şi a o simţi; de a stimula, educa şi dezvolta interesul şi dragostea copiilor pentru ea ; de a le da primele cunoştinţe legate de conţinutul cântecelor învăţate şi audiate care vor fi îmbogăţite treptat şi sistematic de la o grupă la alta, precum şi unele cunoştinţe şi deprinderi muzicale elementare, legate de însuşirea în mod intuitiv şi gradat a elementelor limbajului muzical: melodie, ritm, tempo, nuanţe.

Totodată, pentru perceperea, înţelegerea şi însuşirea pe cale intuitivă a elementelor muzicii este necesar să se dezvolte vocea şi auzul muzical al copiilor.

Cântecul, împletit cu jocul, constituie cel mai eficient mijloc de realizare a educaţiei muzicale a preşcolarilor. Copiii execută cu multă plăcere jocurile cu cântec care îmbină în mod armonios coordonarea mişcărilor cu melodia şi textul.

1. PRINCIPIILE DIDACTICE ÎN EDUCAŢIA MUZICALĂ A COPIILOR

Varietatea cunoştinţelor şi deprinderile muzicale pe care trebuie să le însuşească preşcolarii, precum şi organizarea diferitelor activităţi muzicale se pot realiza numai dacă educatoarea cunoaşte temeinic principiile didactice şi ştie să le aplice diferenţiat, în funcţie de specificul conţinutului şi al formelor de organizare a educaţiei muzicale.

Numai respectând principiul intuiţiei, principiul accesibilităţii, principiul însuşirii conştiente şi active a cunoştinţelor, principiul însuşirii temeinice a cunoştinţelor, principiul sistematizării şi continuităţii, educatoarea va obţine rezultate bune.

Vom releva în continuare ponderea fiecărui principiu cerută de conţinutul şi scopul educaţiei muzicale.

Principiul intuiţiei are o mare importanţă şi în educaţia muzicală. Muzica este una dintre cele mai grele şi complicate arte, deoarece imaginile artistice create de ea sunt lipsite de elementul vizual de care dispune arta plastică şi nu se servesc nici de mijloacele de comunicare folosite de literatură. În schimb, muzica influenţează sentimentele copiilor direct şi mai puternic poate decât alte arte.

Pentru ca muzica să producă o stare emoţională, este necesar să dezvoltăm capacitatea copiilor de a o percepe, să le educăm interesul şi dragostea pentru muzică, să-i învăţăm să asculte muzica, să cânte şi să se mişte în ritmul muzicii. Perceperea vie a muzicii înseamnă - în primul rând - perceperea sunetelor muzicale, realizarea imaginilor auditive conţinute de o piesă muzicală.

Dar analizatorul vizual contribuie şi el, într-o oarecare măsură, la realizarea imaginilor auditive, în sensul că un număr de imagini vizuale completează pe cele auditive. Copilul

intuind textul concomitent cu melodia, vede felul în oare educatoarea pronunță cuvintele, vede gesturile prin care ea arată copiilor cum trebuie să cânte (mai tare, mai rar, încet...). în special, în predarea jocului muzical şi a jocului cu cântec, intuirea se realizează concomitent prin perceperea auditivă şi cea vizuală.

Aplicarea principiului intuiției constă şi în vizionarea unor imagini întovărăşite de povestirile sau explicațiile educatoarei, oare preced piesele muzicale predate copiilor, pentru ca acestea să fie mai bine înțelese, conştient şi temeinic însuşite. Astfel, se creează o concordanță între explicațiile educatoarei şi perceperea materialului muzical de către copii.

Principiul intuiției este aplicat de educatoare atât în activitățile obligatorii de predare, cât şi în activitățile de repetare. El este aplicat, fireşte, în mod diferit, la cele trei grupe de copii, ținând seama de particularitățile de vârstă, de nivelul grupei, de experiența copiilor.

Astfel, la grupa 3-4 ani explicațiile educatoarei trebuie să fie mai sugestive, mai bogate, pentru ca intuirea melodiei şi a textului să asigure o bună cunoaştere a piesei muzicale ce urmează să fie învățată. La grupa de 5-6 ani, ca rezultat al educației muzicale anterioare şi al treptei de dezvoltare psihică atinsă, le putem pretinde copiilor să fie mai atenți, să găsească singuri - la cererea educatoarei - unele însuşiri ale melodiei. De exemplu : la grupa de 3-4 ani vom spune copiilor : „Ascultați ce cântec vesel ! Parcă ne dăm în leagăn : uța ! uța !. Urmează executarea cântecului şi demonstrarea mişcărilor legănatului. Celor din grupa de 5-6 ani şi pregătitoare le cerem să ne spună ei ce anume le sugerează melodia respectivă.

Reținem deci că principiul intuiției este principiul de bază al întregului proces de educație muzicală în grădinița de copii.

Principiul accesibilității se referă la volumul şi nivelul cunoştințelor muzicale predate, care trebuie să corespundă nivelului de dezvoltare al copiilor şi puterii lor de înțelegere. Cunoştințele şi deprinderile muzicale nu trebuie să fie nici prea uşoare, pentru că plictisesc şi duc la scăderea interesului din partea copiilor, dar nici prea grele, depăşind puterea lor de înțelegere căci îi obosesc. Accesibilitatea în muzică vizează respectarea întinderii melodiei cântecelor, construcția ritmică-melodică, perceperea şi interpretarea. Principiul accesibilității se referă deopotrivă la conținutul cântecelor. Acesta trebuie să corespundă preocupărilor copiilor, să-i intereseze, să le suscite curiozitatea, să le aducă bucurie.

Strâns legat de principiul intuiției şi de acela al accesibilității este ***principiul însuşirii conştiente şi active.***

Acest principiu se referă la înțelegerea de către copii a cunoştințelor predate, la participarea lor activă la activitățile muzicale. Respectarea acestui principiu face ca preşcolarii să asculte cu atenție muzica, s-o înțeleagă şi s-o interpreteze în mod reuşit.

Predarea muzicii la grădiniță trebuie însoțită de explicare şi demonstrare (ascultare, interpretare); numai astfel copii ajung să înțeleagă contribuția elementelor ritmice, melodice şi dinamice în exprimarea conținutului de idei şi sentimente al pieselor muzicale ascultate sau învățate.

Preşcolarii mai mari pot fi deprinşi să povestească pe scurt conținutul piesei muzicale, pentru a putea înțelege cât mai bine legătura dintre text şi melodie.

Însuşirea activă şi conştientă a materialului muzical presupune posibilitatea aplicării cunoştințelor şi deprinderilor muzicale în practică, prin redarea nuanțelor, a diferitelor mişcări indicate de text, prin redarea corectă a ritmului şi tempoului, prin executarea sarcinii şi comenzii în jocurile muzicale.

Însuşirea temeinică a cunoştinţelor şi deprinderilor muzicale este condiţionată de aplicarea, cu consecvenţă, a principiului intuiţiei şi a principiului accesibilităţii, şi de munca de repetare a materialului muzical predat în activităţile obligatorii.

Repetarea în forme variate, plăcute şi interesante, a cântecelor, a jocurilor şi a audiţiilor muzicale aduce pentru copii o notă de noutate, care le menţine atenţia şi interesul pentru activitate, asigură participarea lor activă. Astfel, se asigură însuşirea temeinică a cunoştinţelor şi deprinderilor muzicale.

Bogăţia şi claritatea impresiilor şi trăirilor copiilor nu depind în mod direct de numărul cântecelor, al jocurilor etc. pe care le execută ei, ci de precizarea şi aprofundarea de fiecare dată a percepţiilor şi reprezentărilor lor muzicale. De asemenea, gradarea cunoştinţelor şi a deprinderilor muzicale este o condiţie importantă a însuşirii temeinice şi conştiente a cunoştinţelor şi deprinderilor muzicale.

Principiul sistematizării cere ca predarea şi apoi repetarea pieselor muzicale, a cunoştinţelor, şi deprinderilor muzicale predate să se facă în mod logic, succesiv şi gradat, atât la fiecare grupă de copii, cât şi în trecerea de la o grupă la alta.

De asemenea, acest principiu trebuie respectat în trecerea de la o activitate obligatorie la alta şi în cadrul fiecărei activităţi în parte. Astfel se asigură trecerea treptată de la uşor la greu, de la apropiat la depărtat, de la simplu la complex.

Aplicarea cu stricteţe a principiului sistematizării înlesneşte şi realizarea celorlalte principii, deoarece se uşurează înţelegerea cunoştinţelor şi deprinderilor muzicale, însuşirea lor activă, conştientă şi temeinică. Fiecare cunoştinţă şi deprindere nouă trebuie să se sprijine pe cunoştinţele şi deprinderile predate în activităţile muzicale anterioare.

Aplicarea ***principiului legării teoriei de practică*** este importantă în formarea deprinderilor şi priceperilor muzicale prin cântare şi exerciţii muzicale.

În învăţământul preşcolar, acest principiu se realizează prin aplicarea în practică a cunoştinţelor şi deprinderilor dobândite în cadrul activităţilor obligatorii de muzică, în cadrul jocurilor, a diferitelor activităţi cu caracter distractiv din etapa jocurilor şi activităţilor alese, a şezătorilor şi serbărilor.

Principiile didactice se aplică în mod creator numai prin îmbinarea lor. Numai astfel se poate realiza cu succes scopul urmărit de educaţia muzicală. În realizarea scopului se va ţine seama de particularităţile anatomofiziologice privind perceperea, însuşirea şi interpretarea muzicii de către copiii preşcolari.

2. ACTIVITĂȚI PREMERGĂTOARE ACTIVITĂȚILOR DE EDUCAȚIE MUZICALĂ

Pentru a obține rezultate bune în educația muzicală a copiilor, educatoarea trebuie să fie bine pregătită din punct de vedere teoretic şi practic. În alegerea cîntecelor, a jocurilor cu cântec şi a jocurilor muzicale pe întregul an şcolar, ca şi în stabilirea succesiunii lor, educatoarea trebuie să țină seama de toate activitățile obligatorii care se desfăşoară în grădiniță.

Stabilirea succesiunii activităților obligatorii de muzică în raport cu toate celelalte activități obligatorii este o condiție importantă în desfăşurarea sistematică, organizată, a procesului instructiv-educativ. Astfel, alegerea temelor pentru activitățile muzicale obligatorii, stabilirea locului lor în planul activităților zilnice sunt strâns legate de mersul activităților obligatorii de educație fizică, unde se exersează şi se pregătesc cea mai mare parte dintre mişcările cuprinse în jocurile muzicale sau în jocurile cu cântec. Activitățile muzicale obligatorii sunt strâns legate şi de activitățile de limbă maternă, observări, convorbiri după ilustrații, convorbiri şi memorizări care pot pregăti sau întregi conținutul activităților obligatorii de muzică, etc.

Aşadar, în întocmirea planificării, educatoarea va avea grijă să plaseze cântecele, jocurile muzicale şi jocurile cu cântec în funcție de celelalte activități, respectiv după cele care, prin conținutul lor, pot pregăti înțelegerea şi pot stimula copiilor interesul pentru activitățile muzicale.

Studiind cu toată atenția cântecele şi jocurile cu cântec pe care urmează să le predea, ea asigură însuşirea lor corectă de către copii, ca şi desfăşurarea organizată a întregii activități.

Este necesar, de asemenea, să se procure din timp materialul care va fi folosit în activitățile de muzică : tablouri sau ilustrații cu ajutorul cărora se face cunoscut copiilor conținutul unui cântec ; unele accesorii care se pot folosi cu prilejul repetării jocurilor cu cântec etc.

În preocuparea educatoarei intră, de asemenea, şi grija de a procura şi studia din vreme piesele muzicale pe care le predă copiilor sau pe care ei le vor asculta în cadrul audițiilor muzicale. Pentru audițiile muzicale trebuie pregătite aparatele audio. Acestea vor fi verificate, pentru a se asigura buna lor funcționare, pentru a se preîntâmpina unele defecțiuni care ar putea surveni în timpul activității.

Pentru a realiza cu succes educația muzicală a copiilor preşcolari, educatoarea printr-un studiu permanent, trebuie să-şi consolideze cunoştințele muzicale. Ea are obligația să urmărească şi să cunoască lucrările muzicale nou apărute, în special creațiile valoroase destinate copiilor. În acest sens este bine să colecționeze cântecele nou apărute, pentru a putea împrospăta materialul pe care-l predă. De asemenea, asistând la activitățile muzicale ținute de colegele din alte grădinițe, educatoarele au posibilitatea să realizeze un schimb de experiență eficace, în vederea îmbogățirii continue a metodelor şi procedeelor de lucru.

Cunoştințele muzicale, schimbul de experiență, folosirea aparatelor audio, executarea acompaniamentului melodios la instrumentele orchestrei de copii trebuie să fie temeinic însuşite de educatoare. Numai astfel ea va putea demonstra convingător, atrăgător piesa muzicală pe care trebuia s-o învețe copiii.

Întocmirea planului de activitate

Pentru a realiza o lecție de bună calitate, educatoarea trebuie să se gândească temeinic la modul de desfăşurare a diferitelor etape ale activității de educație muzicală, să-şi fixeze un plan prin care să urmărească realizarea scopului propus prin intermediul celor mai bune mijloace şi procedee.

Planul trebuie să fie întocmit în concordanță cu indicațiile metodice corespunzătoare fiecărei grupe, ca şi fiecărui tip de activitate.

În întocmirea unui plan, educatoarea va ține seama de etapa în care se desfăşoară activitatea, cu alte cuvinte, metodele şi procedeele indicate în plan să fie potrivite grupei în etapa corespunzătoare.

Prezentăm mai jos câteva planuri de activitate în domeniul educației muzicale, cu scopul de a servi drept îndreptar în munca educatoarei.

În funcție de experiența câştigată, educatoarea poate include în plan procedee noi, variate, care să ilustreze măiestria şi talentul ei pedagogic.

În general planul cuprinde :

Planul unei lecții de predare a unui cântec are următoarele părți

- introducerea,
- desfăşurarea
- încheierea

1)	*Introducerea*	1. organizarea 2. exercițiile muzicale (de omogenizare a vocilor) 3. anunțarea 4. exercițiile muzicale legate de melodie (cu măsuri din cântec)
2)	*Desfăşurarea*	1. expunerea conținutului 2. demonstrarea — model 3. executarea împreună cu copiii (permanent la copiii de 3 ani) 4. executarea cântecului de către copii (copiii mai mari pot sta în picioare ca la cor când execută un cântec la ultima repetare)
3)	*Încheierea*	1. aprecieri făcute de către educatoare la copiii de 3—5 ani 2. aprecieri făcute de copii împreună cu educatoarea la grupe de 5 ani

Structura planului unei lecții de repetare a unui cântec se simplifică, în sensul că în desfăşurare se renunță şi la exercițiile muzicale legate de melodie şi la demonstrarea model. La grupele de 3-5 ani această demonstrare-model se efectuează şi la prima repetare.

La grupa copiilor de 5-6 ani se poate renunța spre sfârşitul anului la executarea cântecului de către educatoare împreună cu copiii.

Întocmirea planurilor de activităţi obligatorii ocupă un loc de seamă în pregătirea educatoarei. În vederea desfăşurării organizate a activităţilor obligatorii de muzică, este necesar să se stabilească în prealabil metodele şi procedeele în funcţie de scopul urmărit în activitate, de tipul fiecărei activităţi, de specificul pieselor muzicale folosite, de nivelul la care au ajuns copiii.

Întocmind planul unei activităţi obligatorii, educatoarea concretizează : scopul şi conţinutul activităţii, etapele pe care aceasta le parcurge, metodele şi procedeele folosite cu prilejul fiecărei etape.(vezi unitatea de învăţare 4)

3. METODE FOLOSITE ÎN EDUCAȚIA MUZICALĂ A COPIILOR PREŞCOLARI

În activitatea cu preşcolarii nu este suficient ca educatoarea să ştie ce cunoştințe şi câte cunoştințe să transmită copiilor. Deosebit de important este ca ea să ştie şi modul în care să le transmită, adică ce metode şi procedee să folosească în realizarea cu succes a sarcinilor instructiv-educative prevăzute de programă la capitolul educației muzicale.

Metodele de bază folosite în grădinița de copii sunt:

- *demonstrarea,*
- *exercițiul,*
- *explicația,*
- *povestirea,*
- *conversația.*

Ținând seamă de particularitățile de vârstă ale copiilor din grădiniță, precum şi de conținutul şi caracterul educației muzicale aceste metode se aplică în mod diferențiat în funcție de categoria de vârstă, îmbinându-se permanent unele cu altele.

a) Demonstrarea

Este metoda cea mai directă prin care se transmite copiilor cunoştințele şi li se formează deprinderile şi priceperile muzicale. Ea este strâns legată de aplicarea principiului intuiției.

Metoda demonstrației constă în perceperea unor obiecte sau imagini pe cale senzorială. Prin intermediul ei copiii îşi îmbogățesc cunoştințele şi-şi formează deprinderi prin observare directă, în contactul cu materialul concret.

Metoda demostrației este folosită permanent în activitatea muzicală de predare şi repetare. Educatoarea demonstrează cântând ea însăşi melodia care însoțeşte cuvintele, executând mişcările etc. Demonstrarea trebuie să emoționeze, să trezească interesul copiilor. În formarea deprinderilor muzicale, educatoarea va demonstra şi cerințele care condiționează o bună executare a cântecului. Ea va arăta copiilor care este poziția corectă a preşcolarului pe scăunel, cum şi când trebuie să respire copilul în timpul cântatului. Modul de a deschide gura, de a pronunța cuvintele şi de a emite sunetele trebuie de asemenea demonstrate atunci când vom cânta sau vorbi copiilor despre ele.

Demonstrarea se extinde şi asupra formării capacității de a percepe unele elemente ale muzicii : intensitate, durată, înălțime etc. Vom oferi copiilor posibilitatea să compare diferite sunete şi însuşirile lor, însuşiri pe care le vom numi în momentul în care sunt percepute.

Pentru ca metoda demonstrației să fie aplicată cu succes, se recomandă următoarele :

- demonstrarea să se facă în momentul perceperii materialului muzical;
- perceperea materialului muzical să se facă prin mai mulți analizatori : cel auditiv (copilul aude melodia), prin cel vizual (copilul vede mişcările aparatului fonator şi mişcările cerute de exercițiile muzicale şi de jocurile cu cânt), prin cel chinestezic (copilul participă, execută el însuşi cântecul şi figurile respective) ;

- materialul intuitiv să nu fie prea complicat, adică să nu solicite o atenție distributivă, lucru greu de obținut la copiii preşcolari ;
- demonstrarea nu trebuie să fie permanentă. După ce s-a demonstrat o dată în întregime cântecul sau jocul, se vor mai demonstra o dată numai pasajele mai dificile. La fel, se poate repeta demonstrarea în cazul denaturării melodiei sau jocului de către copii. În restul activității, educatoarea trebuie să asculte cum cântă copiii, pentru a putea interveni şi a le da ocazia să fie permanent activi.

b) *Exercițiul*

Este o metodă de bază prin care se urmăreşte formarea priceperilor şi a deprinderilor muzicale. Exercițiul înseamnă repetare spre a se ajunge la obişnuință. Exercițiile care se folosesc în grădinițele de copii sunt :

a. exerciții pentru cultivarea vocii şi auzului, pentru formarea deprinderii de a respira, de a pronunța clar cuvintele, de a cânta expresiv etc. ;
b. exerciții ritmice, care pot îmbrăca diferite forme : bătut ritmic din palme odată cu cântarea, bătut în tobițe, mers ritmic etc. ;
c. exerciții de memorare muzicală, care constau în reproducerea — după auz — a unor fragmente ritmice melodice improvizate de educatoare, pentru încălzirea şi omogenizarea vocilor copiilor, sau a unor fragmente potrivite din cântecul care urmează să fie predat în activitatea respectivă ;
d. exerciții de „audiție interioară". Ele se pot folosi la grupa copiilor de 5—6 ani spre sfârşitul anului şcolar. Aşa, se poate folosi jocul „Mergi mai departe", care constă în executarea corectă a unor mişcări în ritmul unei melodii pe care copiii o cunosc, cântată în gând.

c) *Explicația*

Constă în expunerea concisă şi clară a materialului. Ea este folosită cu precădere în activitatea cu preşcolarii din grupa de 5—6 ani. Metoda explicației se foloseşte şi în activitățile de predare, în strânsă legătură cu demonstrația, exercițiul şi conversația. Nu e bine însă ca explicația să se prelungească în dauna demonstrației cântecului sau jocului.

Durata explicației variază în funcție de particularitățile de vârstă : ea se foloseşte în cazul copiilor mai mari. Cele mai bune explicații sunt cele foarte scurte, formulate în cuvinte clare, existente în contextul cântecului ce se predă. Explicația trebuie să aibă o succesiune logică şi sistematică, pornind de la elementele concrete. Metoda explicației contribuie la dezvoltarea gândirii, stimulînd totodată şi interesul copiilor pentru activitate.

d) *Povestirea*

Constă în expunerea verbală a cunoştințelor noi, legate de conținutul cântecelor, mai ales al pieselor muzicale folosite ca audiții muzicale, în povestirea conținutului textului.

e) *Conversația (convorbirea)*

Constă în întrebările puse de educatoare şi răspunsurile date de copii, pe baza cunoştințelor căpătate anterior şi în strânsă legătură cu conținutul cântecului ce urmează

să fie învăţat. Prin conversaţie, ca şi prin celelalte metode folosite în educaţia muzicală, se urmăreşte trezirea şi menţinerea interesului, a curiozităţii, a dorinţei de a şti şi de a învăţa cântece.

f) Criteriile de îmbinare a metodelor în activităţile muzicale

Alegerea şi îmbinarea metodelor folosite în educaţia muzicală variază în funcţie de *tipul de activitate,* de conţinutul şi scopul activităţii muzicale, de nivelul şi particularităţile grupei.

O deosebită importanţă prezintă metoda demonstraţiei, care se foloseşte în toate activităţile de predare şi de repetare, la toate grupele de copii, indiferent de conţinutul şi scopul lecţiei, de nivelul şi particularităţile grupei. Metoda demonstraţiei se foloseşte în activitatea de consolidare numai dacă se simte nevoia şi numai în cazul însuşirii greşite de către copii a unor fragmente din cântecul sau jocul care se repetă.

Metoda explicaţiei se foloseşte la tipurile de lecţii de predare şi repetare. Ea se îmbină cu metoda demonstraţiei şi se foloseşte mai ales la grupa de 5-6 ani şi pregătiroare.

Metoda exerciţiului se foloseşte la lecţiile de predare şi repetare. Ea se îmbină cu metoda demonstraţiei la toate grupele şi cu metoda explicaţiei la grupa de 5-6 ani şi pregătiroare.

Metoda povestirii se foloseşte în activitatea de predare a cântecelor la grupa de 3-4 ani iar în cadrul activităţii de audiţie muzicală se foloseşte şi la grupele mai mari. La lecţiile de predare, povestirea se îmbină cu demonstrarea (la grupele de 3-4 şi 4-5 ani) sau cu explicaţia (la grupa de 5-6 ani).

Metoda conversaţiei se foloseşte în activităţile de predare şi repetare la grupa de 5-6 ani şi se împleteşte cu demonstrarea, exerciţiul şi explicaţia.

După cum se vede, educatoarea poate îmbina diferitele metode folosite în educaţia muzicală, ţinând seama de tipul lecţiei, precum şi de nivelul grupei cu care lucrează.

Educatoarea are sarcina de a căuta permanent noi procedee în cadrul metodelor folosite, pentru a face lecţii de calitate, care să suscite interes, curiozitate şi dragoste pentru cântec, joc şi audiţii, asigurând astfel rezolvarea scopului educaţiei muzicale.

4. MIJLOACE DE REALIZARE A EDUCAȚIEI MUZICALE ÎN GRĂDINIȚĂ

Mijloacele specifice educației muzicale sunt:

- cântecul;
- jocurile muzicale ;
- jocurile cu cântec ;
- audițiile muzicale ;
- exercițiile muzicale.

1. CÂNTECUL

Cea mai mare parte dintre sarcinile educației muzicale în grădinița de copii se înfăptuiesc cu ajutorul cîntecului. Datorită conținutului lor foarte variat, cântecele dezvoltă dragostea copiilor pentru familie, pentru ținutul natal şi natură,etc. În activitățile de cânt, preşcolarii sunt deprinşi de timpuriu să asculte muzică, să manifeste interes pentru ea ; li se formează unele priceperi şi deprinderi elementare de a cânta în colectiv şi individual; li se dezvoltă vocea şi auzul muzical, simțul melodic, precum şi cel ritmic.

Materialul muzical folosit în grădinițele de copii cuprinde piese muzicale cu un conținut foarte variat. Multe cântece oglindesc întâmplări şi fapte din viața copiilor („Cum se spală Nicuşor", „Cântec de leagăn pentru păpuşă", „Eu voi fi mâine şcolar' ş. a.).

În grădiniță, preşcolarii învață şi cântece din folclorul copiilor, familiarizîndu-se astfel, de timpuriu, cu creația populară. Amintim în această privință cântecele : „Mămăruță", „La moară" şi „La munte".

Alte cântece care se predau copiilor în grădiniță se referă la diferite fenomene din natură (de exemplu, cântecele : „Ploaia" de C. Mareş, „Ninge, ninge" de V. Voiculescu, „Primăvara a sosit" de N. Oancea), sau la diferite întâmplări din mediul înconjurător, apropiate înțelegerii copiilor. De asemenea, copiii învață în grădinițe şi cântece care se referă la unele obiceiuri ale animalelor sau păsărilor, de pildă cântecul „Ursulețul" de El. Schmitzer.

Pentru a putea fi executate de copii în cadrul activităților obligatorii, cântecele trebuie să fie uşoare, adecvate particularităților vocal-auditive ale acestora, posibilităților lor de interpretare. De asemenea, ele trebuie să fie bine realizate artistic, să-i emoționeze pe copii, să constituie un mijloc de a le forma sentimentele estetice puternice şi durabile.

Pentru grupele copiilor de 3—4 şi 4—5 ani sunt indicate cântece cu o mişcare mai lentă, al căror text face apel la reprezentările cele mai vii ale copiilor şi la trăirile lor de fiecare zi.

Să luăm ca exemplu piesa muzicală „Cântec de leagăn pentru păpuşă" de I. Potolea ale cărui versuri sunt următoarele :

„Cînd afară s-a-noptat
Îmi aşez păpuşa-n pat.
Şi, culcându-mă cu ea,
Ca o mamă-i cânt aşa :

Nani, nani, nani, na,
Dormi frumos, fetița mea.
Iar păpuşa ascultând,
Îşi închide ochii blând
Şi în cântecelul meu
Simt c-adorm încet şi eu,
Nani, nani, nani, na
Dormi frumos, fetița mea".

Acest cântec exprimă sugestiv grija fetiței pentru păpuşa ei, căreia, ca o mamă, îi cântă duios : „nani, nani". Melodia duioasă, caldă, lentă, redă caracterul cîâtecului de leagăn.

La grupa copiilor de 5—6 ani, conținutul cântecelor se îmbogățeşte. Melodiile cântecelor sunt mai vioaie, cu un ritm mai bine marcat.

Datorită unității dintre text şi melodie, copiii percep mai bine, mai activ şi mai conştient conținutul cîntecelor.

2. JOCUL MUZICAL

În educația muzicală a preşcolarilor, un loc de seamă îl ocupă şi jocul muzical, corespunzător particularităților de vârstă ale copiilor de 3—5 ani. Jocul muzical contribuie îndeosebi la dezvoltarea simțului ritmic şi a celui melodic al copiilor.

Jocul muzical prin care se urmăreşte dezvoltarea simțului ritmic al preşcolarilor are un conținut foarte variat. De exemplu, sunt jocuri muzicale care constau în recitarea silabisită, ritmică, a unor versuri. In primele jocuri muzicale de acest fel, copiii sunt învățați să recite versuri într-un ritm uniform, ca :

„Cea-sul ma-re -ba-te ta-re

tic, tac, nc, tac, tic, tac, tic, tac".

Recitarea se face pe durate de pătrimi. Apoi ea este însoțită cu bătăi de palme, cu bătăi de tobă sau în masă (câte o bătaie pentru fiecare silabă).

După ce copiii îşi însuşesc procedeul, jocul muzical se poate complica ; ei vor fi învățați să facă un pas o dată cu fiecare silabă rostită (mersul ritmic). Mai târziu se cere copiilor să exerseze recitarea îmbinată cu mersul ritmic sau cu bătaia ritmică din palme, folosindu-se versuri pe durate mai scurte (optimi), tot cu un ritm uniform. De exemplu :

„Cînd am fost noi la pă-du-re,

Am cu-les la fragi şi mu-re".

În continuare se poate trece la folosirea unor exerciții ritmice combinate (optimi sau pătrimi şi doimi). De exemplu :

„Floa-re mi-că ghi-o-cel,

Eşti fru-mos şi mi-ti-tel".

sau:

„Tot pe loc, tot pe loc,

Să ră-sa-ră bu-su-ioc".

Şi în acest caz, copiii, silabisind versurile, bat din palme, fac paşi pe loc, apoi merg în ritmul versurilor, asociind fiecare silabă cu câte un pas.

Jocul „De-a trenul", îndrăgit aşa de mult de copii, prilejuieşte folosirea diferitelor combinații de durată : copii merg rar (în valori de pătrimi), apoi merg repede (în valori de optimi) şi revin la mersul inițial (în valori de pătrimi). Mersul este asociat cu mişcarea brațelor şi cu onomatopeea următoare : ş.ş.ş...

Plecând de la exercițiile de mai sus, tot pentru dezvoltarea simțului ritmic al copiilor, se pot folosi jocuri muzicale în care ei se deprind să marcheze ritmul unor cântece, fie prin bătăi din palme sau prin mers asociat cu bătăi din palme, fie cu ajutorul tobei sau al tamburinei cu clopoței. De asemenea, pot fi deprinşi să execute sau să improvizeze diferite mişcări după muzică. Mişcările în tactul muzicii sunt mai puțin obositoare, dau corpului suplețe şi frumusețe. Ele contribuie la dezvoltarea simțului ritmic şi la coordonarea mişcărilor, activizează pe copiii mai puțin dinamici.

O bună parte din jocurile muzicale de mai sus ajută în egală măsură şi la formarea pronunției corecte şi clare a cuvintelor, ceea ce constituie o altă sarcină importantă urmărită în grădinița de copii. Reamintim că preşcolarii de vârstă mică au tendința de a pronunța fie numai începutul cuvântului, fie numai sfârşitul lui. Deprinderea unei pronunții corecte, clare favorizează emisia naturală a sunetelor, interpretarea cât mai frumoasă a câtecelor.

Paralel cu dezvoltarea simțului ritmic şi formarea unei pronunții corecte, se urmăreşte şi dezvoltarea simțului melodic.

Dezvoltarea simțului melodic al copiilor se referă în primul rând la formarea priceperii lor de a diferenția înălțimea sunetelor (una dintre însuşirile sunetelor). Această sarcină se realizează pe de o parte cu ajutorul cântecelor, iar pe de altă parte cu ajutorul jocurilor muzicale speciale, jocuri în care se porneşte de la perceperea unor sunete cu diferențe mari de înălțime, ajungându-se treptat la perceperea unor sunete cu intervale mici între ele

Alte jocuri muzicale cuprind diferite mişcări ca : ridicarea brațelor (pentru sunetele înalte) şi mişcarea de coborâre a lor (pentru sunetele joase).

Imitând diferite onomatopee şi executând mişcarea de ridicare a brațelor pentru sunetele înalte şi mişcarea de coborâre a lor pentru sunetele joase, copiii sunt deprinşi să diferențieze uşor înălțimea sunetelor în cadrul activităților muzicale, copiii învață de asemenea să perceapă intensitatea sunetelor (o altă însuşire a acestora). Această pricepere se formează cu ajutorul cântecelor pe care ei învață să le interpreteze după caracterul lor, precum şi cu ajutorul unor jocuri muzicale speciale : „Cum am cîntat", „Eu cînt tare, tu cînți încet", „Ecoul" şi altele.

De exemplu, în jocul „Cum am cântat" se cere copiilor să sesizeze cum cântă educatoarea (tare sau încet), ei trebuind să folosească totodată şi termenii respectivi. Sau, în jocul muzical „Eu cânt tare, tu cânți încet" se cere copiilor să emită sunetul opus ca tărie celui emis de educatoare.

În alte jocuri muzicale, copiii trebuie să marcheze intensitatea sunetelor prin diferite mişcări de brațe. Sunt şi jocuri în care gradul de intensitate a sunetelor se asociază cu apropierea brațelor (pentru „tare") şi cu depărtarea lor (pentru „încet"). De exemplu „Ecoul".

Copiii trebuie deprinşi de asemenea, prin variate mijloace, să perceapă tempo-ul, adică mişcarea, viteza în care se execută o piesă muzicală. Tempo-ul indică durata sunetelor dintr-o piesă muzicală, caracterul dinamic al acesteia. Prin intermediul cântecelor pe care le învață în grădiniță, copiii se deprind treptat să diferențieze caracterul acestora. în

acelaşi timp însă se folosesc şi variate jocuri muzicale, în care copiii execută mişcări în diferite tempouri : repede, rar, potrivit.

Tot cu ajutorul cântecelor şi îndeosebi al jocurilor muzicale preşcolarii învață să diferenţieze timbrul sunetelor De exemplu, în jocul „Ghiceşte cine a cîntat" şi în jocul foarte cunoscut şi îndrăgit de copii „Deschide urechea bine" de Gr. Teodosiu, ei trebuie să recunoască vocile colegilor lor; sau în jocul „Ghiceşte în ce am lovit" trebuie să diferenţieze sunetele specifice ale diferitelor instrumente de percuție : clopoţei, tobă, tamburină etc, sau sunetele produse prin lovirea unor obiecte, ca : pahar, farfurie, sticlă, cană etc.

Aceste jocuri muzicale se desfăşoară cu toată grupa de copii (în cazul activităților muzicale obligatorii), cu un grup restrâns de copii (în etapa jocurilor şi activităților alese de ei) sau individual (cu copii care din diferite cauze rămân în urma colegilor lor).

După cum arată însăşi denumirea lor, jocurile muzicale constituie o împletire, o îmbinare a jocului cu muzica. Ele satisfac pe de o parte interesul copiilor pentru muzică, iar pe de altă parte nevoia lor de a se mişca, de a fi activi.

Jocurile muzicale se apropie prin structură de jocurile didactice. Ele presupun sarcini precise (sarcini muzicale), unele reguli de desfăşurare şi elemente specifice jocului : mişcarea, întrecerea, ghicirea, surpriza etc.

În funcție de conținutul lor, de împletirea originală a sarcinii muzicale cu elemente de joc şi regulile de desfăşurare, jocurile muzicale pot fi grupate în următoarele categorii :

a. *Jocuri muzicale care se desfăşoară după versuri.* Aceste jocuri constau în redarea ritmică a unor versuri, ritmul fiind marcat şi prin bătăi din palme, bătăi în tobă sau prin mers asociat cu bătăi din palme.
b. *Jocuri muzicale care se desfăşoară după o melodie cunoscută.* Ele cuprind mişcări foarte variate, executate după muzică în funcție de caracterul acesteia. De pildă, mişcări imitative (zborul păsărelelor, mersul piticilor, săritura broscuței etc.) ; bătăi din palme sau mersul asociat cu bătăi din palme, după o melodie cunoscută ; mişcări improvizate după muzică.
c. *Jocuri de recunoaştere.* Ele constau în identificarea unui cântec, a unei melodii, a unui fragment dintr-o melodie sau a unui joc cu cântec, desfăşurându-se potrivit unor reguli dinainte stabilite, care trebuie respectate întocmai de jucători.
d. *Jocuri muzicale care se desfăşoară potrivit sarcinii sau comenzii primite.* Ele constau în executarea unor mişcări după muzică, în funcție de sarcina sau comanda dată de educatoare. De exemplu copiii să meargă după ritmul bătăilor tobei (repede, rar), să danseze respectând tempoul cântecului, să danseze sau să meargă într-un anumit ritm chiar dacă muzica a încetat etc.

Jocurile muzicale au, după cum am văzut, un aspect destul de variat. În acelaşi timp, ele presupun o desfăşurare mai simplă sau mai complexă, în funcție de sarcina didactică pe care o includ şi de regulile după care se desfăşoară.

În planificarea jocurilor muzicale pentru fiecare grupă de preşcolari, educatoarea trebuie să se orienteze în funcție de particularitățile de vârstă şi individuale ale copiilor cu care lucrează şi de nivelul priceperilor şi deprinderilor dobândite de ei la un moment dat, în activitățile muzicale şi de educație fizică.

Să luăm un exemplu : la grupa copiilor de 3-4 ani, jocurile muzicale care se desfăşoară după versuri vor îmbrăca forme dintre cele mai simple : copiii pot să redea ritmic versuri

indicate de educatoare ; pot să ritmeze unele versuri prin bătăi din palme ; pot merge după versurile redate ritmic de educatoare.

La grupa în care sunt cuprinşi copiii de 4-5 ani, sarcinile se pot complica, şi anume : copiii pot merge în ritmul versurilor recitate de ei înşişi ; pot să meargă şi să bată în acelaşi timp din palme, asociind fiecare pas cu bătaia din palme după versurile redate ritmic de educatoare.

Jocurile pentru copiii de 5-6 ani pot îmbina, la un moment dat, toate aceste trei elemente : ritmarea versurilor, mersul ritmat corespunzător şi bătaia din palme.

Să luăm un alt exemplu. Jocurile muzicale care se desfăşoară după o melodie cunoscută pot cuprinde, la grupa copiilor de 3-4 ani, sarcini foarte simple : copiii să meargă după o melodie (mers nedirijat), de pildă : „Zburați cu păsărelele" ; să meargă după muzică într-o anumită direcție (în cazul nostru, „Păsărelele se duc să mănânce"). La această vârstă este bine să nu se impună copiilor anumite mişcări pe care ei să le execute în joc. Mersul se execută liber, după posibilitățile copiilor, după impresiile pe care le provoacă muzica ascultată. La grupa în care sunt cuprinşi copii de 4-5 ani, sarcinile se pot complica astfel : copiii pot să bată din palme în ritmul unei melodii cunoscute ; pot să meargă şi să bată din palme respectînd tempoul cântecului (repede, rar). Pentru primele jocuri este bine ca melodia să cuprindă note de valori egale.

La grupa de 5-6 ani, pe lângă formele descrise mai sus, aceste jocuri pot cuprinde : diferite mişcări executate după caracterul muzicii ; executarea unor paşi de dans în raport cu melodia ascultată (pas simplu, pas lateral, pas schimbat) ; improvizarea unor mişcări după muzică.

Celelalte forme de jocuri muzicale — jocurile muzicale de recunoaştere şi jocurile muzicale care se desfăşoară potrivit sarcinii sau comenzii primite — sunt accesibile grupei de 5—6 ani. Ele au aceeaşi gradare : de la sarcini mai simple (de pildă, copiii trebuie să recunoască melodiile cântate de educatoare), la sarcini mai grele (să recunoască un fragment dintr-o melodie, să-l execute corect şi expresiv).

Jocurile muzicale au o mare importanță în ceea ce priveşte coordonarea mişcărilor copiilor, în dezvoltarea armonioasă a organismului lor etc. Ele îşi aduc însă contribuția mai cu seamă în ceea ce priveşte formarea la copii a celor mai elementare deprinderi tehnice muzicale : pronunțarea clară a cuvintelor, respectarea valorii sunetelor, a intensității lor.

În concluzie, jocurile muzicale exercită o puternică influență asupra copiilor. Ele contribuie la dezvoltarea simțului lor ritmic, la formarea capacității de a percepe ritmul şi a-l respecta în cântece, în jocuri, în gimnastică etc.

3. JOCUL CU CÂNTEC

În grădinițele de copii, pe lângă cântece şi jocuri muzicale, se mai folosesc şi jocuri cu cântec. Ele au un rol important în coordonarea mişcărilor copiilor, care devin astfel mai ritmice şi mai expresive. Asemenea jocuri contribuie în acelaşi timp şi la dezvoltarea simțului melodic al preşcolarilor. Conținutul jocurilor cu cântec îl formează aspecte din viața socială, din natură, din basme, din povestiri.

Unele dintre aceste jocuri reflectă aspecte de muncă. De exemplu : „Brutarii" şi „Moara", în care copiii imită diferite mişcări specifice muncii. Altele oglindesc variate aspecte din viața copiilor. De pildă, „Cum se spală Nicuşor", „Bat din palme", „Nani, Nani", sunt jocuri cu prilejul cărora copiii reproduc mişcări foarte variate de triunchi, de mâini şi de picioare.

Unele jocuri cu cântec se referă la caracteristici ale animalelor sălbatice sau domestice. În aceste jocuri, copiii reproduc diferite mişcări : mersul animalelor, zborul păsărelelor etc. sau glasul specific al animalelor ; de pildă, „Vrăbiuța", „La pădure". Sunt jocuri cu cântece care evocă personaje din lumea basmelor sau care reflectă aspecte din poveştile îndrăgite de copii ; de exemplu, „Piticii", „Căsuța din pădure".

Mai complexe decât jocurile muzicale, jocurile cu cântec îmbină într-o structură unitară elemente de mişcare cu textul şi melodia unui cântec, mişcarea fiind subordonată direct conținutului cântecului. Aceste jocuri se desfăşoară aşadar în concordanță cu imaginile evocate de textul cântecului, imagini pe care copiii le transpun în joc cu mijloace specifice vîrstei pe care o au.

Unele jocuri cu cântec indică precis mişcările ce trebuie executate de copii, cât şi ordinea în care trebuie să decurgă aceste mişcări. De exemplu, jocul cu cîntec „Bat din palme" sugerează mişcările :

> „Bat din palme, clap, clap, clap" ... (copiii cântă şi bat din palme la cuvintele : „clap, clap, clap").
>
> „Din picioare : trap trap trap" ... (copiii cîntă şi bat din picioare la cuvintele „trap, trap, trap") etc.

Aceste jocuri sunt mai potrivite, în general, copiilor mai mici.

Sunt şi jocuri cu cântec care se limitează doar la a sugera mişcările ce urmează să fie transpuse de către copii în joc ; de exemplu, jocul „Mişcă vântul frunzele" :

> „Mişcă vîntul frunzele" ... (copiii cântă şi imită în acelaşi timp mişcarea crengilor).
>
> „Se-nvârtesc moriştile" ... (copiii cântă şi imită învârtirea moriştilor) etc.

În alte jocuri cu cântec, cupletul sugerează mişcările ; ele se execută numai când se cântă refrenul.

De exemplu, în jocul cu cântec „La pădure", prima strofă este următoarea :

„Cînd am fost noi la pădure,

Am cules la fragi şi mure,

Uite-aşa, uite-aşa" ...

La cuvintele „Uite-aşa, uite-aşa", copiii imită culesul fragilor şi al murelor.

Strofa a doua sugerează, de asemenea, o anumită mişcare :

„Şi-am văzut un iepuraş,

Sărea sprinten, drăgălaş

Uite-aşa, uite-aşa" ...

La cuvintele „Uite-aşa, uite-aşa", copiii imită săritura iepuraşului

Aceste jocuri cu cântec permit ca mişcările să nu se succeadă prea repede. în consecință, calitatea execuției lor se îmbunătățeşte.

Jocurile cu cântec diferă şi în funcție de participarea copiilor la joc. Desprindem o primă categorie: cele în care mişcările sunt executate simultan de către toți copiii şi o a doua categorie: care se desfăşoară pe roluri sau pe grupe de copii — fiecare grupă desfăşurând concomitent sau alternativ numai anumite mişcări. De exemplu, în jocul cu cântec „Sânziana şi Pepelea", rolurile sunt interpretate individual de către copiii indicați de educatoare. Pentru jocul cu cântec „Căsuța din pădure", copiii sunt împărțiți pe patru

grupe: doi sunt „pitici", mai mulți reprezintă căsuța din pădure, un alt grup interpretează rolul broscuței, altul cel al şoricelului, care vin la căsuța piticilor etc.

Ca şi jocurile muzicale, jocurile cu cântec se aleg pentru fiecare grupă, potrivit vârstei copiilor, posibilității lor de a-şi coordona mişcările după muzică.

La început de an şcolar este bine să familiarizăm copiii de 3-4 ani cu astfel de jocuri, punîndu-i să asiste la activitățile care cuprind jocuri cu cântec la grupele mai mari. Ei pot executa, îndrumați îndeaproape de educatoare, unele jocuri cu cântec care cuprind, la început, o singură mişcare, de pildă, jocul „Nani, nani", cu legănarea brațelor ; mai târziu, aceeaşi mişcare de legănare se poate complica, de exemplu cu legănarea cu brațele pe şold din poziția stând (jocul „Ceasul"). În partea a doua a anului, copiii pot învăța jocuri cu cântec care presupun mai multe mişcări; de pildă, jocurile „Cum se spală Nicuşor", „Iepuraşii" etc. La aceste din urmă jocuri, cântecul este interpretat de educatoare, copiii executând numai mişcările indicate de text.

Conținutul jocurilor cu cântec se complică la grupa următoare. Copiilor de 4-5 ani li se poate cere să execute simultan cântecul şi mişcările cerute de text, să efectueze în cadrul aceluiaşi joc mişcări mai multe şi mai variate : legănare, aplecare, mişcări de brațe (în jocul „Vrăbiuța") sau mişcări prin care se imită diferite aspecte de muncă (în jocul „Moara").

La grupa de 5-6 ani, după ce se repetă unele jocuri cu cântec executate la grupa anterioară, se poate trece la jocuri cu mişcări mai complexe, de pildă „Brutarii", sau la jocuri cu o structură nouă, de pildă „Căsuța din pădure", desfăşurat pe roluri. De asemenea, la această grupă se pot introduce şi jocuri în care copiii exprimă printr-o intonație şi prin mimică adecvate sentimente de bucurie, de tristețe etc, de exemplu „Greieraşul".

În comparație cu celelalte forme de activitate muzicală, jocurile cu cântec asigură într-o mai mare măsură coordonarea mişcărilor copiilor, concordanța lor cu caracterul muzicii. Aceste jocuri înlesnesc înțelegerea mai deplină a conținutului unui cântec, a legăturii dintre text şi melodie, pregătindu-i astfel pe copii pentru ascultarea şi interpretarea unor piese muzicale din ce în ce mai complexe.

4. AUDIȚIILE

Un alt mijloc folosit în cadrul activităților obligatorii, prin care se formează de timpuriu la copii dragostea pentru muzică, priceperea de a desluşi unele idei şi sentimente pe care le transmite cântecul, este audiția muzicală. Ea precedă, într-un fel, toate celelalte mijloace amintite anterior, dacă ne gândim, bunăoară, la cântecele pe care mama le cântă copilului cu atâta duioşie, sau la mijloacele moderne cu ajutorul cărora se transmite muzică, mijloace care au pătruns astăzi în toate regiunile țării .Audiția muzicală în forme neorganizate constituie primul contact al copiilor cu muzica, iar cele organizate ocupă un loc însemnat printre mijloacele educației muzicale folosite în grădiniță Prin audițiile muzicale organizate în grădinița de copii se continuă şi se îmbogăţeşte experiența preşcolarilor. Ei sunt deprinşi să asculte, să înțeleagă şi să îndrăgească diferitele piese muzicale : li se formează capacitatea de concentrare la un singur stimul, stimulul auditiv.

Alegerea pieselor muzicale care urmează să fie ascultate de către copii în cadrul audițiilor depinde, ca şi în cazul celorlalte activități care au loc în grădiniță, de vârsta copiilor, de nivelul lor de dezvoltare.

Pentru ca materialul muzical să fie înțeles, pentru ca el să trezească şi să mențină atenția şi interesul copiilor pentru audiție, este necesar ca piesele muzicale folosite în acest scop să îndeplinească anumite condiții :

a) să fie accesibile copiilor, ținând seama de particularitățile lor de vârstă. Prin aceasta trebuie să înțelegem nu numai faptul de a fi pe măsura înțelegerii lor, ci şi de a corespunde intereselor lor ;

b) să fie bine realizate artistic, pentru a-i impresiona plăcut pe copii, dar mai ales pentru a le forma de timpuriu un gust estetic ;

c) să fie interpretate, de preferință, vocal la grupele de 3-4 şi 4-5 ani şi vocal cu acompaniament instrumental la grupa de 5-6 ani.

d) să fie executate cât mai expresiv, pentru a-l emoționa pe copil şi a-i înlesni o înțelegere mai profundă.

Copiii din grupa mică (3-4 ani) pot fi deprinşi să asculte în execuția educatoarei sau a copiilor mai mari cântece uşoare, cu un conținut accesibil şi atrăgător, de pildă cântece despre jucăriile lor preferate, despre mici întâmplări din viața de fiecare zi, apropiate copilului, întâmplări care-l încântă, în care se recunoaşte pe sine însuşi ; cântece despre unele animale cunoscute şi îndrăgite de copii.

În partea a doua a anului, copiii de 3-4 ani pot asculta şi cântece cu un conținut mai complex,; cântece despre mamă (de 8 Martie), despre 1 Iunie,etc.

Tematica audițiilor pentru copiii de 4-5 ani este asemănătoare cu cea a grupei anterioare, cu mențiunea că se aleg cîntece cu un conținut mai bogat.

Cântecele ascultate în cadrul audițiilor muzicale pot fi folosite mai târziu în activități obligatorii de predare.

Copiii din grupa de 5-6 ani pot asculta în cadrul audițiilor muzicale şi piese din folclorul copiilor, cîntece populare, ca şi unele piese muzicale clasice accesibile lor.

Audițiile bine alese şi organizate de educatoare îi ajută pe copii să-şi apropie mijloacele de exprimare ale muzicii, le îmbogățesc impresiile muzicale, îi deprind cu ascultarea şi interpretarea conştientă a cântecelor.

5. EXERCIȚIILE MUZICALE PREGĂTITOARE

În vederea dezvoltării cu succes a simțului ritmic şi melodic, în practica grădinițelor de copii se folosesc mijloace auxiliare, ca exercițiile muzicale premergătoare, sub formă de joc, şi mijloacele audio-vizuale.

Exercițiile muzicale premergătoare sunt exerciții care au ca scop formarea deprinderilor de a respira corect, de a emite şi de a intona natural sunetele, de a pronunța cuvintele clar şi corect. De asemenea, exercițiile muzicale cuprind şi fragmente ritmico-melodice din cântecele care urmează să fie învățate de către copii, contribuind la realizarea omogenizării şi acordării vocilor copiilor.

O cale modernă de transmitere şi de întărire a cunoştințelor muzicale o constituie folosirea mijloacelor audio-vizuale.

Mijloacele audio-vizuale pot fi folosite cu succes în cadrul audițiilor muzicale, al jocurilor cu cântec şi al jocurilor muzicale.

Analizând conţinutul educaţiei muzicale, sarcinile care revin fiecărei grupe de vârstă în parte, ca şi numărul diferit al cântecelor, al jocurilor şi al jocurilor cu cântec în funcţie de vârsta copiilor, se constată că se pune accentul pe calitatea însuşirii şi interpretării muzicii, pe temeinicia cunoştiinţelor şi deprinderilor muzicale.

Menţionăm că este bine să se respecte numărul de cântece şi jocuri cu cântec prevăzute de programa preşcolară pentru fiecare grupă de vârstă.

A. ACTIVITĂŢI DE MUZICĂ OBLIGATORII

1. Tipurile şi structura activităţilor obligatorii

Activitatea obligatorie de muzică constituie forma de bază prin care se realizează educaţia muzicală a copiilor în grădiniţă. În cadrul activităţilor obligatorii de muzică se transmit preşcolarilor, în mod sistematic şi organizat, cunoştinţe muzicale accesibile lor, li se formează priceperi şi deprinderi elementare de a audia şi de a cânta o piesă muzicală şi de a interpreta jocuri sau mişcări în concordanţă cu caracterul muzicii audiate. Activitatea obligatorie îmbină, în raport cu particularităţile de vârstă ale preşcolarilor şi cu sarcinile didactice urmărite, mijloacele amintite, şi anume : cântul, jocurile muzicale, jocurile cu cântec,. audiţiile muzicale.în funcţie de scopul didactic urmărit şi de nivelul de dezvoltare al copiilor, activităţile obligatorii de muzică se clasifică în următoarele tipuri :

- activitatea obligatorie *de predare* (a unui cântec, a unui joc cu cântec sau a unui joc muzical) ;
- activitatea obligatorie *de fixare* (în care se consolidează cântecele şi jocurile cu cântec predate anterior, cât şi unele deprinderi muzicale);
- activitatea obligatorie *de verificare* (în scopul cunoaşterii nivelului de dezvoltare a deprinderilor muzicale ale copiilor, al calităţii execuţiei şi interpretării pieselor muzicale învăţate de ei în activităţile anterioare) ;
- *activitatea obligatorie mixtă.* Precizăm că în practica grădiniţei de copii se întâlnesc mult mai rar activităţi consacrate exclusiv predării cunoştinţelor. Predarea, date fiind sarcinile restrânse care se urmăresc în cadrul unei activităţi obligatorii, este urmată de repetarea cunoştiinţelor. Frecventă este, aşadar, activitatea obligatorie mixtă, care cuprinde predarea unui cântec sau a unui joc cu cântec şi repetarea unui cântec, a unui joc sau a unui joc cu cântec.

Cuprinzând în cadrul unei activităţi obligatorii, indiferent de tipul ei, un singur mijloc specific educaţiei muzicale - fie cântul fie audiţia muzicală, fie jocul cu cântec - constatăm existenţa unor greutăţi în realizarea scopului propus, greutăţi care vin, în ultimă analiză, din nerespectarea principiului accesibilităţii. Să luăm, de pildă, cazul predării unui cântec la grupa copiilor de 5-6 ani. Copii trebuie să execute aceeaşi piesă muzicală timp de 10-15 min., după care să repete 5-6 minute o piesă muzicală cunoscută. Ei sunt, aşadar solicitaţi să cânte timp de aproximativ 20 min., timp în care se face apel îndeosebi la analizatorul auditiv. Aceasta duce la un moment dat la lipsa de interes pentru activitate din partea copiilor şi chiar la oboseală. în aceeaşi situaţie sunt şi audiţiile muzicale, care, încadrându-se în timpul afectat activităţilor obligatorii, depăşesc cu mult posibilitatea de concentrare a copiilor.

Experienţa pozitivă a educatoarelor s-a concretizat în precizarea că activitatea obligatorie trebuie să cuprindă două dintre mijloacele analizate anterior (cântul, jocurile cu cântec, jocurile muzicale, audiţiile muzicale). În structura unei astfel de activităţi deosebim două părţi, cu sarcini şi conţinut diferit : o primă parte, în care se predă, de pildă, un cântec, şi o a doua parte, în care se repetă un joc cu cântec sau joc muzical.

Aşadar, predarea cântecului, care are o desfăşurare mai statică, este urmată de repetarea unui joc muzical sau a unui joc cu cântec, ceea ce face ca activitatea să fie mai variată, mai plăcută şi durata fiecărei părţi accesibilă puterii de concentrare, atenţiei copiilor. Desigur că şi participarea copiilor la o asemenea activitate este mult mai mare.

Îmbinarea mijloacelor educaţiei muzicale în cadrul activităţilor obligatorii are loc în funcţie de scopul urmărit de educatoare. Astfel, activităţile obligatorii mixte pot cuprinde :

a. predarea unui cântec ; repetarea unui joc cu cântec predat anterior ;
b. predarea unui cântec ; repetarea unui joc muzical predat anterior ;
c. audiţie muzicală ; repetarea unui joc cu cântec predat anterior ;
d. audiţie muzicală ; repetarea unui joc muzical;
e. repetarea unui cântec ; predarea unui joc cu cântec ;
f. repetarea unui cântec ; predarea unui joc muzical.

Activităţile obligatorii de repetare pot cuprinde :

- consolidarea însuşirii unui cântec ; consolidarea însuşirii unui joc cu cântec ;
- consolidarea însuşirii unui cântec ; consolidarea însuşirii unui joc muzical;

Activităţile obligatorii de verificare cuprind :

- verificarea gradului de însuşire a unor cântece ;
- verificarea gradului de însuşire a unor jocuri cu cântec.

În acest din urmă tip de activitate poate fi cuprinsă, aşa dar, atât verificarea cântecelor (2-3 cântece), cât şi a jocurilor cu cântec (2 jocuri). Reiese că predarea sau repetarea cântecului şi audiţiile muzicale au loc în prima parte a activităţii, urmând ca jocurile dinamice sau jocurile cu cântec să se desfăşoare în partea a doua, indiferent dacă este vorba de predare sau de repetare.

Motivele care vin în sprijinul acestei idei sunt următoarele : cântul, prin structura lui, reclamă un efort mai mare din partea copiilor, o mai mare capacitate de concentrare. Pe de altă parte, el presupune o desfăşurare mai statică în comparaţie cu celelalte mijloace ale educaţiei muzicale. Este mai bine, aşadar, ca el să fie plasat în prima parte a activităţii, când atenţia copiilor poate fi mai uşor menţinută. Jocurile cu cântec şi jocurile muzicale sunt mai apropiate de preocupările copilului, mai atrăgătoare, îi satisfac nevoia de mişcare. în acelaşi timp, prin specificul lor, reclamă intens participarea copilului. De aceea, pot fi plasate în partea a doua a activităţii, fără ca interesul copiilor să scadă, ci, dimpotrivă, să crească. Fireşte, atunci când este vorba de predarea unui joc cu cântec sau a unui joc muzical, prima parte a activităţii (în care se repetă un cântec) trebuie să aibă o durată destul de mică (aproximativ o treime din timpul afectat activităţii), accentul căzând pe cea de a doua parte a ei, în care se realizează scopul propriu-zis al lecţiei. în cazul predării cântecului, partea a doua a activităţii trebuie să aibă, de data aceasta, o durată mai scurtă (aproximativ o treime din timpul afectat întregii activităţi).

Structura activităţilor obligatorii este determinată de scopul principal pe care îl urmăreşte educatoarea (predarea, consolidarea sau verificarea cântecelor, a jocurilor cu cântec sau

a jocurilor muzicale), de metodele şi procedeele folosite în funcție de vârsta copiilor, de natura pieselor muzicale folosite, de numărul lor.

În general, activitățile obligatorii combinate pot cuprinde următoarele etape mai importante:

1) *Activitatea obligatorie în care se predă un cântec şi se repetă un joc cu cântec cunoscut.*

a) Executarea cântecului de către educatoare.

b) Executarea cântecului împreună cu copiii.

c) Demonstrarea jocului cu cântec.

d) Executarea jocului cu cântec de către copii.

e) încheierea.

Din cauză că într-o singură activitate (de predare) copiii nu pot învăța cîntecul sau jocul este nevoie ca şi în prima activitate de repetare a acestora să se mai demonstreze încă odată. Aceeaşi structură o are, în linii mari, şi activitatea obligatorie în care se predă un cântec şi se repetă un joc muzical.

2) *Activitatea obligatorie în care se repetă un cântec şi se predă un joc cu cântec* cuprinde :

a. Executarea cântecului de către educatoare.

b. Executarea cântecului de către copii.

c. Interpretarea cântecului jocului de către educatoare (fără să se demonstreze mişcările).

d. Executarea lui împreună cu copiii.

e. Demonstarea jocului cu cântec (melodie, text şi mişcare) de către educatoare.

f. Executarea jocului cu cântec împreună cu toată grupa.

g. încheierea.

3) *Activitățile obligatorii în care se repetă un cântec şi se predă un joc muzical* pot avea aceeaşi structură.

4)

5) *Activitățile obligatorii care cuprind audiția muzicală şi se repetă un joc muzical* sunt alcătuite şi ele din mai multe momente :

a. Familiarizarea copiilor cu elementele piesei muzicale pe care urmează să o asculte.

b. Ascultarea piesei muzicale.

c. Reamintirea regulilor de desfăşurare a jocului muzical şi demonstrarea lui.

d. Executarea jocului muzical de către copii.

e. încheierea.

5) *Activitățile obligatorii de fixare se referă la:*

a. Interpretarea cântecului de către educatoare.

b. Executarea cântecului de către copii.

c. Demonstrarea jocului cu cântec (melodie, text şi mişcare) de către educatoare.

d. Executarea jocului cu cântec de către copii.

e. Încheierea.

6) *Activitățile obligatorii de verificare* constau din :

a. Executarea cântecelor de către copii.

b. Reamintirea regulilor de desfăşurare a jocului (muzical sau cu cântec).

c. Executarea jocului de către copii.

Prezentarea schematică a structurii activităților obligatorii oglindeşte, aşa cum am arătat, doar etapele mai importante ale desfăşurării lor. În fiecare activitate pot însă lipsi sau interveni şi alte etape, în funcție de specificul de vârstă al copiilor, de nivelul lor de dezvoltare la un moment dat, de metodele, procedeele şi materialul folosit de educatoare.

În concluzie, activitățile muzicale obligatorii cuprind două părți cu sarcini şi conținut diferit, ponderea mai mare având-o în activitățile mixte *predarea* cântecului, a jocului cu cântec, a jocului muzical.

2. CÂNTECUL .PREDARE

Predarea cântecului este bine să se facă la începutul activității, deoarece învățarea lui, repetarea lui de nenumărate ori, pentru învățarea corectă a melodiei şi a textului, reclamă din partea copiilor multă atenție şi un efort susținut şi continuu.

În cele ce urmează ne vom referi la etapele principale ale predării cântecului la grupele omogene de copii precum şi la unele metode şi procedee care se folosesc în funcție de cântecele ce se predau şi mai ales de vârsta copiilor.

Organizarea copiilor pentru activitatea de muzică. În pregătirea activității, o primă grijă trebuie acordată momentului organizatoric, adică asigurării condițiilor optime de desfăşurare. Neglijarea acestui moment, pregătirile insuficiente, făcute la întâmplare, nu fac decât să dăuneze bunului mers al activității. Mai mult decât orice alt grad de învățământ, în munca cu preşcolarii, cel mai mic semn de neregulă, de dezordine poate duce la slăbirea atenției şi interesului copiilor sau chiar la dezorganizarea grupei.

În cadrul momentului organizatoric, educatoarea urmăreşte ca sala de grupă să fie bine aerisită şi totul să fie aranjat în deplină ordine. în timpul iernii, o atenție deosebită trebuie acordată temperaturii din cameră, deoarece scăderea ei bruscă, după aerisire, poate dăuna coardelor vocale ale copiilor. Iarna este indicat să se facă aerisirea în lipsa copiilor, cu cel puțin 5 minute înainte de începerea activității.

Este bine ca scăunelele să fie aşezate în două semicercuri, avându-se grijă ca pe cele din

faţă să stea copiii cu vocea şi auzul mai slab dezvoltate. Totodată, în aranjarea scăunelelor, educatoarea va avea în vedere ca lumina să vină din spate sau dintr-o parte, în nici un caz din faţă, pentru a nu irita şi distrage atenţia copiilor. În acelaşi timp, acolo unde spaţiul permite, sala de grupă va fi aranjată de la început pentru ambele părţi ale activităţii: într-un loc vor fi aranjate scăunelele în vederea desfăşurării părţii statice a activităţii (pentru cântec, pentru audiţie şi pentru unele jocuri muzicale); în alt loc se va asigura spaţiul necesar părţii dinamice a activităţii (pentru jocul cu cântec sau jocul muzical care presupune mişcare).

În atenţia educatoarei trebuie să stea şi grija pentru poziţia corectă şi comodă a copiilor : rezemaţi cu spatele de speteaza scaunului, cu mâinile pe genunchi, pe lângă corp, uneori chiar la spate, dar nu un timp prea îndelungat şi nu forţat, cu umerii puţin traşi spre spate şi privirea înainte. Nu trebuie uitată nici igiena nasului, pentru a se asigura respiraţia corectă în timpul cântatului.

În predarea cântecului desprindem o parte cu caracter pregătitor : exerciţii muzicale pregătitoare şi familiarizarea copiilor cu conţinutul cântecului. După această primă parte urmează predarea pro-priu-zisă.

Exerciţii muzicale pregătitoare. După scopul cu care sunt introduse, exerciţiile muzicale pregătitoare sunt de două feluri : exerciţii muzicale pregătitoare pentru acordarea şi omogenizarea vocilor (încălzirea vocii) şi exerciţii muzicale pentru pregătirea intonaţiilor cântecului ce urmează să fie învăţat.

Exerciţiile muzicale pregătitoare pentru acordarea şi omogenizarea vocii se referă la formarea deprinderii copiilor de a deschide bine gura în timpul cântecului, de a respira corect, de a emite şi de a intona just sunetele muzicale, de a pronunţa corect şi clar cuvintele din cântec.

Având în vedere particularităţile de vârstă ale preşcolarilor, aceste exerciţii trebuie să aibă un caracter de joc şi să fie grupate în jurul sunetului „sol", pe care copiii îl emit corect în mod firesc, fără a forţa vocea.

Întotdeauna exerciţiile muzicale de omogenizare şi acordare a vocilor vor trebui să pornească de la acest sunet. Apoi se va merge în sens coborâtor, prin trepte alăturate sau prin salturi, revenindu-se la sunetul de la care s-a pornit, amplificându-se întinderea exerciţiilor în mod treptat, cu scopul de a se mări ambitusul (întinderea) vocilor copiilor.

Exerciţiile muzicale efectuate în vederea pregătirii intonaţiilor cântecului nou, conţin unele fragmente ritmico-melodice mai dificile din cântecul care urmează să fie predat. Aceste fragmente sînt alcătuite din două până la patru măsuri, în funcţie de grupa cu care se lucrează şi de dificultăţile pe care le prezintă cântecul respectiv. Timpul afectat acestor exerciţii, împreună cu exerciţiile muzicale pregătitoare pentru omogenizarea şi acordarea vocilor, nu trebuie să depăşească 2-4 min. Asemenea exerciţii sunt foarte necesare şi de aceea nu trebuie să fie neglijate ; cele pentru uşurarea învăţării unui cântec sunt facultative ; ele se recomandă îndeosebi la cântecele mai grele.

Dăm mai jos câteva exemple de exerciţii muzicale pregătitoare care pot servi educatoarei ca sugestie pentru alcătuirea exerciţiilor necesare omogenizării şi acordării vocii preşcolarilor.

Înainte de a trece la exerciţiile respective, trebuie să arătăm însă că, în folosirea lor cu succes, este necesar să se aibă în vedere totdeauna formulele ritmico-melodice ale cântecului care urmează să fie predat. Exerciţiile trebuie să cuprindă elementele muzicale specifice cântecului respectiv. De aceea se va avea în vedere ritmul durata sunetelor (pătrimi, optimi, nota cu punct), legato (o silabă pe două note) executarea sincopei etc.

inspirație expirație inspirație
1, 2, 3, 4

expirație inspirație expirație
1, 2, 3, 4 1, 2, 3, 4

inspirație expirație inspirație
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

expirație insp. expirație
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

inspirație expirație
Di, di, di, di, di, di, di. etc.
Tu, tu, tu, tu, tu, tu, tu.

Prezentăm şi câteva exerciții corespunzătoare construcției ritmico-melodice a unor cântece la cele trei grupe de preşcolari, exerciții care pregătesc omogenizarea şi acordarea vocilor copiilor

La grupa de 3-4 ani, pentru cântecele „Ploaia" şi „Ursulețul" sunt potrivite următoarele exerciții muzicale :

a)

b)

Pentru grupa de 4—5 ani indicăm următoarele exerciții potrivite cântecelor „Ca soldații" şi „Ninge, ninge"

a)

b)

În ceea ce priveşte cea de-a doua categorie de exerciții muzicale, şi anume cele pentru pregătirea intonațiilor cântecului nou, acestea vor cuprinde fragmente ritmico-melodice mai dificile din cântec.

Să luăm, de pildă, cântecul „Mămăruță" de I. Vicol, prevăzut pentru copiii de 3—4 ani.

După organizarea copiilor, educatoarea procedează la omogenizarea şi acordarea vocilor prin exercițiile de mai jos:

Fiecare exercițiu în parte (ele sunt date gradat), se repetă o dată, de două ori, urmărindu-se intonația corectă, după care se trece la următorul.

În continuare, în vederea însuşirii cât mai corecte a cântecului, educatoare va executa cu copiii fragmentele ritmico-melodice

După cum se observă, fragmentul melodic de mai sus constituie prima parte a cântecului, care se repetă până la sfârşit. Educatoarea are deci prilejul, prin exerciții deosebit de atractive pentru copii, să-i familiarizeze cu melodia cântecului, să pregătească condițiile pentru însuşirea lui cât mai corectă şi expresivă.

Exercițiile muzicale pregătitoare se desfăşoară, aşa cum s-a arătat, sub formă de joc. De pildă, educatoarea îi anunță pe copii că vor cânta împreună la vioară. Mimează gestul respectiv cîntând primele două măsuri, apoi cere să le cânte şi ei. Cântă împreună cu copiii, urmărind intonarea cât mai corectă a sunetelor. Exercițiul se reia împreună cu copiii o dată sau de două ori.

În exercițiile muzicale pregătitoare se pot reproduce diferite sunete, ca : ti, ti, ti, ti, ta, ta, ta, tu, tu, tu etc. (sunete care deprind pe copii cu o intonație clară curată), şi se pot imita diferite instrumente muzicale, ca : vioara, trompeta etc. Se pot imita şi alte onomatopee (du, du, du ; bum, bum, bum ; mi, mi, mi etc), precum şi unele onomatopee din cântecul respectiv (dacă există).

De asemenea, se pot face opriri pe sunetele care nu sunt intonate just de copii.

Dăm mai jos exemple de exerciții muzicale care uşurează intonația unor cântece.

În predarea cântecelor „Ploaia" şi „Ursulețul" (la grupa de 3—4 ani) se pot folosi fragmentele melodice:

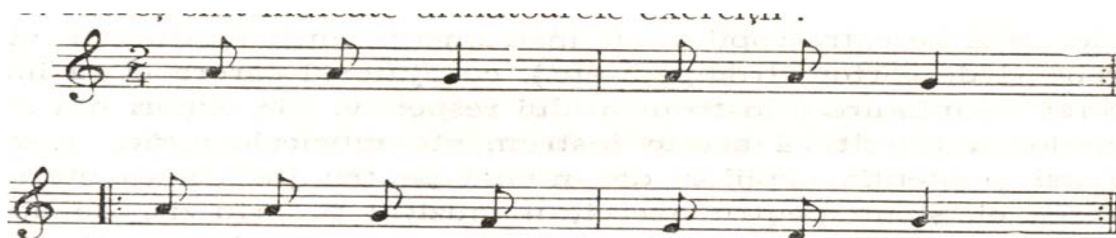

În predarea cântecului „Ninge, ninge" (grupa de 4-5 ani) se pot folosi următoarele fragmente :

Fragmentele melodice de mai sus prezintă următoarele dificultăți : au sunete la interval de terță, care trebuie redate curat şi au note de valori diferite, care trebuie sesizate (optime, pătrime, doime)

La grupa copiilor de 5-6 ani, în predarea cântecului „Copăcel" ' de L. Mereş sunt indicate următoarele exerciții:

Exercițiile muzicale date au în vedere, după cum se observă, pările mai grele ale cântecului. De asemenea, ele sunt mai puține la grupa de 3-4 şi 4-5 ani (cuprind numai două măsuri) şi mai multe la grupa 5-6 ani (au trei, patru măsuri).

Fiecare exercițiu se repetă până când este intonat corect (aproximativ de 2-3 ori). Durata exercițiilor pregătitoare variază după vârstă : 2 min. la grupa de 3-4 ani ; 3 min. la grupa de 4-5 ani ; 4 min. la grupa de 5-6 ani.

Folosindu-se metodic, sistematic şi plăcut exercițiile muzicale pregătitoare, se obțin rezultate bune chiar cu copiii care au vocea şi auzul mai slab dezvoltate.

Se pune întrebarea dacă la aceste exerciții este bine sau nu să se folosească de către copii unele instrumente muzicale-jucării (viori şi arcuşuri de carton, trompete etc), cu ajutorul cărora ei să imite mişcarea de mânuire a instrumentului respectiv. Din experiența educatoarelor a reieşit că aceste instrumente muzicale-jucării trezesc interesul şi atenția copiilor, dar numai pentru jucăria ca atare şi mânuirea ei, şi nu pentru exercițiul muzical propriu-zis. De aceea nu se recomandă să se folosească asemenea accesorii în activitățile obligatorii de muzică, dar ele pot fi date copiilor în cadrul jocurilor şi activităților alese.

Având în vedere scopul urmărit prin folosirea exercițiilor muzicale pregătitoare, acestea pot fi practicate gradat, la toate grupele, atât în activitățile obligatorii de predare, cât şi în cele de repetare a cântecelor.

Anunțarea. După efectuarea exercițiilor muzicale cu caracter pregătitor, educatoarea anunță titlul cântecului care urmează să fie învățat de copii.

Ca în orice activitate obligatorie, anunțarea titlului constituie un moment important. Ea se poate face în diferite moduri, fără să se piardă însă din vedere esențialul: suscitarea interesului şi atenției pentru activitatea care urmează să se desfăşoare.

Titlul poate fi prezentat copiilor printr-o ghicitoare, care se pretează, de exemplu, în cazul cântecelor „Cucu", „Ploaia", „Săniuța" „Iepuraşul". Dezlegarea ghicitorii procură copiilor multă bucurie, pregătindu-se astfel atmosfera prielnică predării cîntecului. Evident, procedeul este recomandabil numai la grupa de 5-6 ani.

Titlul poate fi anunțat şi prin intermediul unei păpuşi, al unui iepuraş, al unui ursuleț etc. Acest procedeu este indicat mai ales pentru grupele mai mici. De exemplu, cu prilejul predării cântecului „Ursulețul", educatoarea poate aduce în clasă un ursuleț-jucărie, pe care îl prezintă copiilor, spunîndu-le că acesta şi-a exprimat dorința să-i învețe un cântec. Simulînd o conservație cu ursulețul, educatoarea anunță titlul cântecului care urmează să fie predat. Ursulețul poate fi aşezat pe un scăunel lângă educatoare. Titlul cântecului poate fi anunțat şi direct, mai ales în cazul grupei care se pregăteşte pentru şcoală.

„Astăzi vom învăța cântecul. . ."

Desigur, nu au fost epuizate toate procedeele care pot fi folosite cu acest prilej. S-au ridicat doar câteva cu titlu orientativ.

Familiarizarea copiilor cu conținutul cântecului. Cele mai multe educatoare ştiu că o bună predare a cântecului trebuie precedată de comunicarea şi uneori chiar de explicarea conținutului cântecului (ne gândim la textul şi la caracterul melodiei : vioi, lent, duios etc). În caz contrar, copiii îşi însuşesc cântecul în mod mecanic. Acest lucru se poate observa uşor atunci când li se cere să povestească textul cântecului, să arate despre ce este vorba în cântec.

Se întâmplă uneori ca textul să fie chiar greşit învățat de către copii. Să luăm, de pildă, cazul cunoscutului cântec „Vine, vine primăvara". Fără comunicarea prealabilă a textului, fără explicarea imaginilor care se desprind din cântec, majoritatea copiilor îl însuşesc greşit. în loc de :

„Rândunica-n nori se pierde" ... ei pronunță : „Rândunica nu se pierde" ...

Sau, în cazul cântecului „Săniuța" de Marțian Negrea, versul „Când săniuşul e în toi" se învață greşit : „Când săniuşul e în doi" ...

Acest fapt este lesne explicabil. Învățînd textul cântecului o dată cu melodia, copiii îl înregistrează fără discernămînt, aşa cum îl aud, sau aşa cum îl înțeleg cînd e vorba de cuvinte pe care le cunosc mai puțin.

Interesant este altceva. Cînd nu înțeleg unele cuvinte din text, copiii le înlocuiesc cu altele, atribuind totuşi versului un anumit înțeles.

Familiarizarea copiilor cu textul cântecului este deci cu atât mai necesară cu cât ei sunt mai mici. Comunicând în prealabil conținutul cântecului, educatoarea le stimulează interesul pentru activitate, îi face să guste frumusețea imaginilor prezentate de compozitor, să simtă unitatea care există între textul şi melodia unui cântec ; pe de altă parte, înlesneşte învățarea conştientă a textului în timpul predării cântecului.

Familiarizarea copiilor cu textul cântecului poate fi realizată în diferite moduri. Unul dintre procedeele mai des folosite este acela al povestirii conținutului cântecului.

Un alt procedeu care poate fi folosit în acelaşi scop este prezentarea textului cu ajutorul ilustrației, al tabloului. În acest caz, fireşte, tabloul trebuie să cuprindă toate elementele la care se referă cântecul. Acest procedeu este indicat mai ales în cazul cântecelor în care este vorba despre natură sau despre diferite aspecte de muncă

Prezentarea textului unui cântec cu ajutorul tabloului nu trebuie să devină o convorbire după imagini. S-ar răpi mult timp şi cu greu s-ar realiza scopul propus. Sprijinindu-se pe elementele din tablou, care trebuie să fie aşezat în fața copiilor şi să fie suficient de mare, pentru ca ei să-l vadă bine, educatoarea le povesteşte conținutul cântecului, menținându-se cât mai aproape de text.

Familiarizarea copiilor cu conținutul cîntecului care urmează să fie predat poate fi făcut şi printr-o convorbire. Acest procedeu este indicat îndeosebi pentru grupa copiilor de 5-6 ani

dar numai atunci cînd ei au reprezentări clare despre obiectele, fenomenele sau întîmplările prezentate în cîntec.

Uneori, pornind de la ghicitoarea spusă copiilor în scopul de a dezlega titlul cântecului care va fi învățat, educatoarea trece direct la povestirea - pe scurt - a textului.

În concluzie, familiarizarea copiilor cu textul cântecului poate fi făcută diferit, în funcție de piesele muzicale şi de grupa cu care se lucrează. Menționăm că este bine ca toate cuvintele noi pe care le cuprinde cântecul, să fie explicate în prealabil (în etapa jocurilor şi activităților alese, în timpul plimbărilor, vizitelor etc). în felul acesta se uşurează mult înțelegerea cântecului. Momentul familiarizării copiilor cu conținutul cântecului nu trebuie să depăşească 2 min. la grupa de 3-4 ani şi 3-4 min. la grupele de 4-5 şi 5-6 ani.

Interpretarea cântecului de către educatoare. Etapa principală în predarea cântecului, este executarea lui de către educatoare. Demonstrarea corectă, clară, expresivă a cântecului, însoțită de mimică, de gesturi potrivite, asigură condițiile favorabile perceperii corecte a textului şi a melodiei de către preşcolari.

Specificăm că nu este recomandabil să se cânte numai melodia cântecului, aşa cum se procedează uneori, argumentîndu-se că în felul acesta s-ar înlesni însuşirea ei corectă. S-a constatat că preşcolarul îşi însuşeşte mult mai uşor cântecul atunci când el este însoțit de text, învățarea melodiei fiind uşurată de perceperea textului. De altfel, preşcolarul separă cu mare greutate textul de melodie şi nu reuşeşte decât după multe repetiții să execute melodia fără text. Chiar în cazul recunoaşterii melodiei unui cântec, preşcolarii întâmpină unele dificultăți. Aceste date justifică necesitatea ca în predarea cântecului melodia să fie întotdeauna însoțită de text.

Precizăm, de asemenea, că, atunci când se recurge la un instrument muzical, demonstrarea cântecului este bine să fie făcută fără acompaniament.

După ce cântecul a fost însuşit de către copii, poate fi folosit şi acompaniamentul, respectiv în activitatea de repetare a cântecului.

Cercetările pedagogice dovedesc că preşcolarii îşi însuşesc cu mai multă uşurință şi mai corect cântecul executat vocal de către educatoare. Ei au nevoie de o pregătire muzicală îndelungată pentru a-1 putea învăța după un instrument muzical.

Metodica demonstrării cântecului este aceeaşi la toate grupele. Educatoarea, după ce atrage atenția copiilor asupra poziției corpului (spatele rezemat de scăunel, mâinile la spate sau pe genunchi), execută cântecul de 2-3 ori. Interpretarea trebuie să fie clară, expresivă.

Urmărind să-i intereseze pe copii pentru activitate, să le câştige atenția, educatoarea poate mima, în prima interpretare a cântecului, scenele zugrăvite în textul acestuia. De exemplu, în cântecul „Ninge, ninge" se poate proceda după cum urmează :

La cuvintele :

„Ninge, ninge, ninge-ncetişor,

Cade, cade, câte-un fulguşor" ...

se poate mima cu mâna căderea fulgilor. Mişcarea se execută de sus în jos, mişcându-se degetele.

În repetarea cntecului (a doua şi a treia oară), accentul cade pe executarea lui cât mai clară şi mai expresivă. Educatoarea nu va mai mima cântecul, pentru a nu distrage atenția copiilor de la scopul propriu-zis al activității - perceperea clară, corectă a melodiei şi a

textului. La ultima demonstrare a cântecului, ea poate da voie copiilor să cânte şi ei, însă, pe cât posibil, încet.

În general, cântecul va fi interpretat de educatoare de 2-3 ori, numărul interpretărilor fiind stabilit în funcție de dificultatea cântecului.

Reamintim că la grupa de 3-4 ani, la începutul anului, copiii sunt deprinşi, în cadrul activităților obligatorii de muzică, să asculte cântece în interpretarea educatoarei sau a copiilor din grupe mai mari şi abia apoi se trece la învățarea acestor cântece.

Executarea cântecului împreună cu copiii. După interpretarea cântecului de către educatoare urmează executarea lui împreună cu copiii. Cântecul se execută în mod obişnuit de 2-3 ori. Educatoarea cântă împreună cu toți copiii, pentru a înlesni astfel învățarea corectă a cântecului. Se trece apoi la repetarea lui, pe grupuri de copii. De exemplu, clasa se împarte în două sau trei grupuri, în funcție de numărul copiilor. Grupurile pot cuprinde câte 8-10 copii. Fiecare grup execută pe rând cântecul, ceilalți ascultându-l în linişte. Acest procedeu este indicat în special pentru copiii din grupa de 5-6 ani, precum şi pentru cel din grupa de 4-5 ani în partea a doua a anului, în cazul copiilor de trei ani, date fiind posibilitățile lor vocale restrânse, este bine să se repete cântecul cu întreaga grupă.

Procedeul de a da fiecărui grup câte o denumire este indicat întrucât înviorează mult activitatea. De pildă, grupa „Ghiocei" şi grupa „Viorele" atunci când în cântec este vorba de aceste flori, sau grupa „Fluturaşi" şi grupa „Albine", grupa „Ursuleți" şi grupa „Iepuraşi" etc, în funcție de textul cântecului pe care îl învață.

De asemenea, pentru a se menține viu interesul copiilor, între grupuri pot interveni elemente de întrecere : care din ele cântă mai frumos, mai corect ? Care ascultă în mai multă linişte cum cântă ceilalți ? Se va avea în vedere ca în alcătuirea fiecărui grup, să fie incluşi în mod egal copii cu posibilități vocale mai mari.

Executarea cântecului ajută la învățarea lui mai corectă. Educatoarea are prilejul să constate şi să corecteze mai uşor greşelile de interpretare. De asemenea, îşi poate da seama care sunt părțile cântecului asupra cărora trebuie să insiste în activitatea viitoare, cu care dintre copii va trebui să desfăşoare muncă individuală etc.

Participînd activ la învățarea cântecului, educatoarea poate să intervină ori de cîte ori copiii manifestă nesiguranță în interpretare, sau reproduc greşit o frază muzicală, un fragment melodic. în primul caz va întrerupe cântecul şi va cere copiilor să-l asculte cu atenție în interpretarea ei. în al doilea caz poate repeta numai fraza muzicală în interpretarea căreia copiii întâmpină greutăți sau intonează greşit.

În atenția educatoarei trebuie să stea şi felul cum îşi reglează copiii respirația în timp ce cântă. Copiii de 3-4 ani trebuie învățați să nu respire în mijlocul unei fraze muzicale, ci la începutul ei.

După ce cântecul a fost executat cu grupuri de copii, el se reia cu întreaga clasă, urmărindu-se omogenizarea vocilor şi redarea în mod unitar şi cât mai corect a cântecului.

Este neindicat procedeul ca în activitățile de muzică repetarea cântecului sau, mai bine spus, învățarea lui să se facă mai întâi individual, apoi pe grupe mici de copii şi abia în ultima parte a lecției să fie executat de întreaga grupă. Procedeul nu este recomanabil pentru preşcolari din mai multe motive. Cerința de a reda individual un cântec auzit pentru prima oară este mult prea grea pentru copii. Cei mai mulți se sfiesc să cânte sau cântă greşit. Dacă educatoarea apelează la un grup restrâns de copii mai îndrăzneți şi cu auzul muzical mai bine dezvoltat, prin forța lucrurilor aceşti copii devin mici vedete. Colegii lor încep, în consecință, să manifeste pasivitate, uneori chiar timiditate — lucru care poate fi

evitat prin procedee bine gândite, care reflectă buna pregătire şi măiestrie pedagogică a educatoarei.

O altă practică greşită este aceea de a se repeta de prea multe ori cântecul în aceeaşi activitate, în scopul unei execuții cât mai bune. Acest fapt are urmări negative asupra copiilor. Ei încep să se plictisească, să manifeste dezinteres, care se poate vădi apoi în toate activitățile muzicale următoare. Pe de altă parte, activitatea se prelungeşte în dauna părții a doua (în care, de regulă, se repetă un joc cu cântec sau un joc muzical), sau depăşeşte timpul afectat.

Neindicat este şi procedeul de a se reveni în încheierea activității (adică după desfăşurarea părții a doua a acesteia) asupra cântecului predat. Această revenire oboseşte copiii, deoarece presupune o alternare continuă a activității lor. La aceasta se adaugă, fireşte, şi efortul necesar pentru reamintirea cântecului.

Încheierea. Educatoarea apreciază în cîteva cuvinte felul cum au cântat copiii, după care se trece la repetarea unui joc cu cântec, sau a unui joc muzical potrivit structurii activității

3. JOCUL MUZICAL. PREDARE

Jocul muzical, față de celelalte mijloace specifice de educație muzicală, constituie forma de bază prin care se dezvoltă la copii simțul ritmului şi deprinderea de a pronunța clar şi corect cuvintele din cântec. Cu cât copilul este mai mic, cu atât jocul muzical trebuie să fie mai atrăgător şi să fie introdus mai frecvent în structura activităților obligatorii.

În structura unei activități, de muzică, jocul muzical îşi găseşte locul în partea a doua a ei, în cazul în care are un caracter mai dinamic, şi în prima ei parte, atunci cînd are o desfăşurare statică.

Jocul muzical se desfăşoară, în general, în trei etape :

a. demonstrarea jocului muzical;
b. executarea împreună cu copiii;
c. executarea de către copii

Dată fiind marea diversitate a jocurilor muzicale, ne vom opri asupra unora, subliniind etapele mai importante ale desfăşurării lor, ca şi unele metode şi procedee care se pot folosi în funcție de specificul pe care îl au.

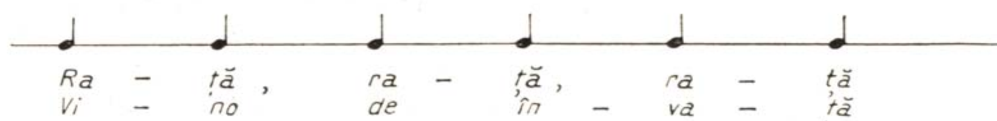
a) *Jocurile muzicale care se desfăşoară după versuri*

În general, versurile care se folosesc în aceste jocuri sunt simple şi uşor de înțeles. De aceea prezentarea prealabilă a textului nu mai este, de regulă, necesară. Desfăşurarea jocului începe cu anunțarea titlului, apoi sunt explicate, în linii mari, acțiunile ce urmează să fie îndeplinite de către grupa de copii. De exemplu, atunci când educatoarea îşi propune ca scop să-i deprindă pe copii să bată ritmic din palme, asociind bătaia ritmică din palme cu redarea versurilor, le poate spune: „Astăzi am să vă învăț cum să spuneți o poezie şi cum să bateți din palme în timp ce o spuneți".

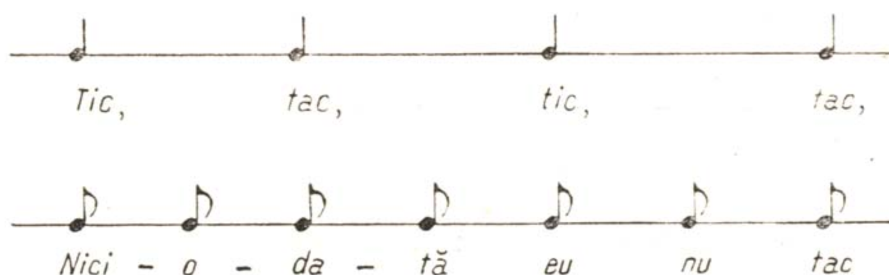
O etapă importantă în desfăşurarea acestor jocuri o constituie demonstrarea lor de către educatoare. La vârsta preşcolară demonstrarea ocupă un loc de seamă în procesul de

formare a priceperilor şi deprinderilor. Demonstrând jocul, educatoarea dă explicațiile necesare despre acțiunile pe care copiii trebuie să le învețe. Explicația trebuie să fie scurtă şi clară pentru a fi bine înțeleasă. De exemplu, atunci când educatoarea îi învață pe copii de trei ani să ritmeze versuri, poate proceda în felul următor :

La început recită ritmic versurile :

Apoi le atrage atenția asupra felului cum trebuie pronunțate cuvintele, întărind explicația cu demonstrarea : „Priviți cum rostesc eu cuvintele cu gura bine deschisă ; rață, rață, rață : acum mă opresc puțin ca să respir, (educatoarea inspiră profund, fără să ridice umerii, ca să înlăture deprinderi greşite), după care spune mai departe : „Vino, de învață". Demonstrarea se mai repetă o dată fără explicații prealabile. După demonstrare, educatoarea va recita împreună cu copiii versurile, silabisindu-le ritmic. Acest lucru se repetă de 2—3 ori. Vrând să le demonstreze un joc muzical, în care versurile sunt ritmate prin bătăi din palme, poate proceda astfel. Să luăm ca exemplu jocul muzical cunoscut „Ceasul". Le va arăta la început un ceas de masă cu bătaie puternică, cerându-le să-i urmărească bătăile. Apoi va determina ritmicitatea bătăilor ceasului, prin onomatopeele : tic, tac, tic, tac, după care va trece la redarea ritmică a versurilor (demonstare)

Pentru o mai bună memorare a versurilor de către copii, ele pot fi demonstrate încă o dată, apoi versurile se vor rosti împreună cu copiii. După aceea, educatoarea redă versurile însoțite de bătăi din palme în ritmul pronunțării silabelor, atrăgând atenția copiilor asupra acestui lucru.

La fel se poate proceda şi în cazul celorlalte jocuri desfăşurate după versuri : educatoarea va face cunoscut copiilor, în prealabil, textul care urmează să fie redat ritmic, apoi demonstrează acțiunile care trebuie desfăşurate paralel: bătăi din palme sau mers asociat cu bătăi din palme.

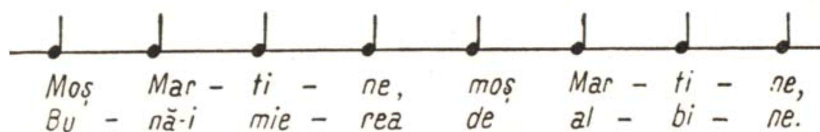
La grupele de 5-6 ani, atunci când copiii s-au deprins cu astfel de jocuri muzicale, demonstrarea poate fi înlocuită cu explicații detaliate.

În timpul executării jocurilor, educatoarea urmăreşte ca toți copiii să pronunțe clar cuvintele, să respire după fiecare vers, să asocieze ritmica versurilor cu mişcările pe care le execută : bătăi din palme, mers asociat cu bătăi din palme.

În continuare, jocul se reia numai în execuția copiilor. În această ultimă parte a desfăşurării activității, educatoarea urmăreşte îndeplinirea corectă a sarcinilor de către copii şi îi îndrumează atunci când observă că unii dintre ei întâmpină dificultăți. De asemenea, pot interveni (în funcție de grupa cu care se lucrează, precum şi de felul cum şi-au însuşit copiii jocul) unele variații, şi anume : versurile pot fi spuse mai rar sau mai

repede, mai tare sau mai încet, iar bătăile din palme şi mersul îşi vor schimba şi ele tempoul şi intensitatea.

La grupa de 4—5 ani se poate organiza jocul muzical în care să se folosească recitativul ritmic următor:

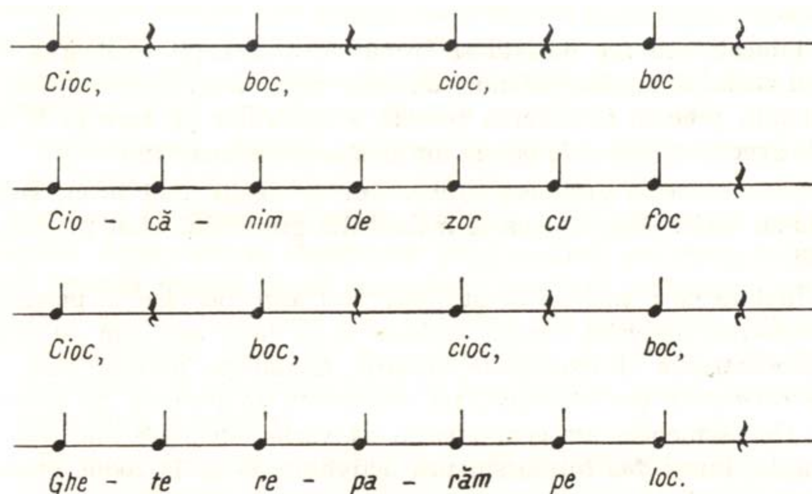

La început educatoarea redă ritmic versurile respective, apoi le recită la fel împreună cu copiii. După ce copiii au învățat versurile, se trece la predarea lor într-un tempo variat (mai întâi rar, apoi repede), demonstrându-se în prealabil acest lucru. Recitarea se face silabisind cuvintele.

Atunci cînd copiii înțeleg sarcina de a reda într-un tempo variat exercitiul de recitare, jocul se poate complica. Educatoarea demonstrează recitarea ritmică silabisită, însoțită de bătaia ritmică în tobițe, şi le cere apoi să execute şi ei aceeaşi recitare ritmică.

O altă variantă, mai complicată însă, o constituie redarea versurilor în tempoul indicat verbal de educatoare (repede, rar). Copiii ajung să îndeplinească această sarcină numai după ce au exersat suficient celelalte variante de jocuri amintite.

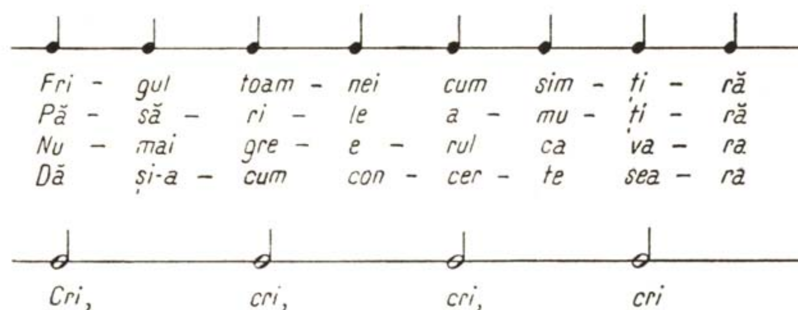
La grupa de 5-6 ani în cazul jocului muzical pe versurile:

. poate interveni următoarea variantă :

Se poate cere copiilor să silabisească şi să ritmeze versurile prin bătăi din palme, recitind versurile în gând. Se are în vedere neapărat şi respectarea pauzei. Pentru înțelegerea acestor sarcini este absolut necesară demonstrarea prealabilă făcută de educatoare.

Jocul muzical pe versurile:

se poate efectua în mai multe variante:

a. recitare ritmică silabisită
b. tecitare ritmică însoțită de bătăi din palme
c. c) mers în ritmul recitativului, la care se adaugă şi bătaia din palme.

Educatoarea are datoria să urmărească la copii realizarea ritmului variat al acestui joc muzical, redat prin valori diferite (pătrimi şi doimi), precum şi redarea corectă a sarcinilor pe care el le include : recitarea ritmică, bătaia din palme şi mersul ritmic.

Onomatopeele „cri, cri, cri".. . vor fi rostite mai încet, sugerându-se astfel singurătatea şi melancolia greierului aflat în pragul iernii.

Trebuie precizăm faptul că recitarea silabisită ritmică trebuie să se facă, , numai pe aceeaşi notă, în linie orizontală (de exemplu, tot recitativul se execută pe sunetul sol). Variantele oferite ca exemplu, nu vor fi tratate într-o singură activitate, ci se introduc gradat, conform sarcinilor din programă.

b) *Jocurile muzicale care se desfăşoară după o melodie cunoscută*

Şi în aceste jocuri distingem, de obicei, o primă etapă cu caracter pregătitor, după care urmează desfăşurarea propriu-zisă a jocului.

În primul rînd, este necesar să se reamintească copiilor melodia după care se va desfăşura jocul. Este bine să se execute melodia împreună cu ei, pentru a se verifica dacă o cunosc. Apoi, să se indice mişcările care vor fi executate în joc (aceasta în funcție de vârsta copiilor). De exemplu, la grupele de 3—5 ani, educatoarea le poate chiar concretiza mişcările, făcând apel la imaginile cunoscute de ei (zborul păsărelelor, săritura ca vrăbiuța, mersul ca ursul etc). Astfel, copiii vor înțelege cu uşurință ce fel de mişcări trebuie să execute în joc şi totodată li se va stimula dorința de a executa cât mai bine mişcările respective. Ea le poate spune : „Am să vă cânt un cântec ; voi îl veți asculta şi veți zbura cu vrăbuițele. Iată, brațele noastre sunt aripile. Le întindem şi zburăm. Paşii noştri sunt mărunți..." Educatoarea cântă melodia cântecului „Vrăbiuța" de C. Mereş într-un tempo moderat şi imită în acelaşi timp zborul păsărelelor, după care dă semnalul de începere a jocului.

Atunci când educatoarea predă un joc muzical în care copiii de 4—5 ani trebuie să efectueze diferite mişcări în raport cu intensitatea sau înălțimea sunetelor, trebuie să le explice în prealabil regulile după care se desfăşoară jocul : „Când voi cânta încet voi veți apropia mâinile (arată mişcarea); cînd voi cânta tare, veți îndepărta mâinile aşa" (le demonstrează, de asemenea, mişcarea). După explicarea regulilor de desfăşurare a jocului, educatoarea demonstrează în întregime jocul în fața copiilor (adică execută atât melodia cât şi mişcările).

În cazul jocurilor muzicale care cuprind mişcări mai complexe, de exemlu diferiți paşi de dans, educatoarea se orientează după nivelul de pregătire a copiilor, după priceperea şi deprinderile pe care le posedă ei la un moment dat. În cazul în care paşii de dans sunt cunoscuți de către copii din activitățile anteriare de educație fizică, aceşti paşi vor fi reamintiți în prima parte a desfăşurării jocului. Este bine ca paşii să fie executați fără muzică, numai la comanda educatoarei. După ce copiii cunosc destul de bine paşii respectivi, se poate trece la desfăşurarea jocului. în cazul în care se introduce un pas de dans pe care ei nu-1 cunosc, acesta va fi demonstrat de către educatoare şi executat apoi de copii, fără melodie, de câteva ori, după care va fi reluat cu melodia respectivă.

În concluzie, partea pregătitoare a activității trebuie să asigure premisele unei bune desfăşurări a jocului, înțelegerea prealabilă a desfăşurării lui. După această parte pregătitoare se trece la joc. Melodia poate fi interpretată vocal de către educatoare sau la un instrument muzical.

În decursul desfăşurării jocului muzical trebuie antrenați toți copiii la o participare cât mai activă. De asemenea, se urmăreşte respectarea regulilor de desfăşurare a jocului de către întreaga grupă, ele fiind reamintite, la nevoie, de educatoare. Ea va fi mai puțin exigentă cu copiii mici, ținând seama de unele particularități de vârstă ale acestora (mers instabil, slabă coordonare a mişcărilor etc). în general, vor fi lăsați să se mişte mai liber în ritmul muzicii, fără să li se atragă atenția asupra corectitudinii mişcărilor. Exigența creşte pe măsura înaintării în vârstă a copiilor, pe măsură ce ei acumulează o experiență mai bogată şi, în acelaşi timp, posibilități şi priceperi mai largi în executarea mişcărilor.

Este bine ca repetarea acestor jocuri în cadrul activităților obligatorii de fixare să se organizeze cât mai variat, ceea ce duce la o mai bună stăpânire, a mişcărilor şi totodată la activizarea copiilor. De exemplu, dacă în activitatea de predare copiii de 3 ani au învățat să meargă după o melodie imitând zborul păsărelelor, ei pot repeta aceeaşi mişcare după muzică, însă încolonați unul după altul (se sugerează ideea : „păsărelele se-ntorc la cuib")- Mai târziu, în reluarea jocului, se poate introduce ca element nou, mişcarea brațelor în timpul „zborului" sau „ciripitul".

În cazul în care copiii au fost deprinşi să execute diferite mişcări după intensitatea sunetelor într-o altă activitate, li se poate cere să efectueze aceleaşi mişcări, însă ținând seama de înălțimea sunetelor. („Când voi cânta subțire, să duceți brațele sus ; când voi cânta gros, duceți brațele jos"). Mai târziu, jocul reluându-se, copiii pot să execute mişcări variate (mers, mers pe vârfuri, alergare etc.) după o melodie căreia i se schimbă tempoul sau intensitatea. („Cînd melodia se aude încet, veți merge (alerga) pe vârfuri; cînd melodia se aude tare, veți merge (alerga) călcând pe toată talpa" etc.).

Copiii pot fi de asemenea împărțiți pe două grupe : unii din ei cântă, alții execută mişcările. Ei au astfel posibilitatea să se observe între ei, să învețe unii de la alții. Pe de altă parte, se deprind să execute melodii în tempouri şi nuanțe diferite.

Dăm mai jos cîteva exemple de jocuri muzicale desfăşurate după o melodie cunoscută. Pentru a se evita repetările, le vom prezenta doar schematic.

Să ne referim întîi la jocul muzical : „Zbori ca păsărelele" (executat ,de exemplu, după melodia cântecului „Vrăbiuța" de C. Mereş)

După terminarea primei părți a activității, copiii rămîn în continuare pe scăunele.

Educatoarea anunță jocul, după care cântă melodia respectivă, iar apoi execută mişcările corespunzătoare (fără melodie). După ce copiii sunt familiarizați cu melodia şi cu mişcările, educatoarea îl demonstrează în întregime. Mişcările constau în mers împrăştiat în toate direcțiile cu paşi mărunți, cu brațele întinse lateral, pe toată durata melodiei.

Complicarea acestui joc, cu prilejul repetării lui în altă activitate obligatorie, se poate face astfel :

a) mersul împrăştiat, după o melodie, într-o direcție indicată de educatoare ;

b) mersul unul după altul, introducîndu-se treptat mişcarea uşoară a brațelor de sus în jos, imitându-se zborul păsărelelor, iar în cele din urmă rostirea onomatopeei „cirip, cirip".

În continuare prezentăm un joc muzical după o melodie executată vocal de către educatoare (melodia poate fi executată şi la un instrument muzical), în care se urmăreşte formarea la copii a deprinderii de a marca intensitatea sunetelor (tare, încet) prin diferite

mişcări (jocul este prevăzut pentru grupa de 4-5 ani). El se poate executa după melodia cîntecului „Ca soldații" de El. Schmitzer, sau după un alt cântec, la alegerea educatoarei, în desfăşurarea jocului se poate proceda în felul următor : Demonstrînd, educatoarea cântă cu glas tare fragmentul melodic „Mergem toți în pas frumos" (interpretează numai melodia), iar fragmentul melodic cu onomatopeea („ta, ta, ta, ta, ta,") îl cântă încet. îi întreabă apoi pe copii dacă ea a cântat cântecul în întregime la fel de tare. După ce se stabileşte că prima parte a melodiei a cîntat-o cu glas tare, iar a doua parte a cântat-o încet, educatoarea demonstrează mişcările care vor marca diferențele de intensitate, şi anume :

- când educatoarea va cânta cu glas tare, copiii vor duce brațele lateral;
- când va cânta încet, copiii vor apropia brațele în față. După demonstrare, jocul se execută împreună cu toată grupa de copii.

Spre a menține interesul şi atenția pentru joc, după ce copiii au înțeles sarcina, educatoarea va schimba succesiunea nuanțelor. De pildă, ea va cânta : tare - încet; tare - tare - tare - încet etc.

În acelaşi fel se poate proceda şi la jocurile muzicale pentru determinarea înălțimii sunetelor grave şi înalte (groase şi subțiri). Educatoarea poate alege acelaşi fragment melodic, pe care îl va executa, alternativ, la înălțimi diferite (grav şi înalt), iar mişcările executate de copii vor fi: ridicarea brațelor în sus, când se cântă subțire, coborârea brațelor în jos, pe lingă corp, când se cântă gros.

La grupele mai mari se poate proceda în acelaşi fel ca la copiii mici, însă complicându-se treptat sarcinile prevăzute în programă la aceste grupe.

Ca procedeu nou se poate introduce totuşi executarea jocului muzical de către două subgrupe de copii : o subgrupă cântă, cealaltă execută mişcările, apoi se reia jocul, inversându-se rolurile. Sau, o subgrupă poate executa o sarcină din joc, iar cealaltă pe cea următoare. De exemplu : o subgrupă cântă cu glas tare, cealaltă încet; o subgrupă cântă repede, cealaltă cântă rar etc. Subgrupa a doua reia sarcina ce-i revine, imediat ce prima a terminat de executat partea respectivă.

În încheierea jocurilor muzicale, educatoarea face aprecierea desfăşurării lor, apreciere efectuată în funcție de grupă ; de către educatoare (la grupele de 3-4 şi 4-5 ani), împreună cu copiii (la grupa de 5-6 ani).

c) Jocurile muzicale de recunoaştere (ghicire).

Aceste jocuri, sunt mai apropiate ca structură de jocul didactic decât cele prezentate anterior. Ele se desfăşoară după reguli precise, dinainte stabilite, şi de care trebuie să țină seama toți jucătorii. Ele includ mai multe elemente distractive, şi anume : ghicirea, aşteptarea, întrecerea, mimarea etc.

În aceste jocuri se pot cuprinde, în general, următoarele sarcini : recunoaşterea unui cântec a cărui melodie este fredonată de educatoare; recunoaşterea unui cântec după un fragment melodic fredonat de educatoare : recunoaşterea unui cântec fredonat de un grup restrâns de copii (cântecul este ales în absența copilului, care trebuie să-l ghicească) ; executarea acestui cântec de către cel care l-a identificat.

Regulile acestor jocuri indică grupei de copii acțiunile pe care ei trebuie să le săvârşească în joc, precum şi ordinea în care decurg acestea.

Structura unui joc muzical de recunoaştere cuprinde, ca şi jocul didactic, următoarele etape principale :

a) explicarea jocului, precizarea regulilor lui de desfăşurare ;

b) executarea jocului împreună cu copiii.

Ne vom opri mai întâi asupra primei etape.

Reuşita oricărui joc muzical de recunoaştere este strâns legată, în primul rând, de claritatea regulilor jocului, de felul cum acestea au fost explicate de către educatoare, cât şi de respectarea lor în joc. De aceea acestei etape trebuie să i se acorde mai multă atenție, în explicarea jocului, educatoarea poate proceda astfel : face cunoscut copiilor sarcina pe care ei o au de îndeplinit (de exemplu, să identifice un cântec cunoscut după melodia fredonată de educatoare). După precizarea sarcinii didactice, ea explică modul cum va decurge jocul, felul în care vor fi distribuite sarcinile pe întreaga grupă de copii, care dintre ei va fi ales să ghicească cântecul, în ce condiții, care va fi semnalul de începere a jocului. La sfârşit, educatoarea subliniază regulile care trebuie respectate de către toți jucătorii, ca şi unele măsuri de pedepsire care se vor lua în cazul nerespectării lor (îndepărtarea pentru moment din joc etc). Uneori, educatoarea poate cere copiilor să repete regulile de desfăşurare a jocului, pentru ca astfel să-şi dea seama dacă au fost sau nu înțelese de ei. După ce acestea au fost explicate şi înțelese de copii, se trece la distribuirea sarcinilor pe întreaga grupă şi se dă semnalul de începere a jocului.

Atunci când cântecul este executat de un grup de copii (de exemplu, la jocul muzical „Ghiceşte cântecul"), copilul ales să ghicească iese afară din clasă şi aşteaptă până când este anunțat că poate să se reîntoarcă. În acest timp se stabileşte ce cântec va fi fredonat şi totodată şi grupa care va interpreta melodia respectivă. Pentru ca jocul să-i intereseze pe copii, iar, pe de altă parte, pentru a le crea posibilitatea să aibă inițiativă, să contribuie conştient şi activ la joc, este bine ca educatoarea să-i consulte permanent : „Ce melodie fredonăm ?", „Cine s-o fredoneze ?" Procedeul acesta dă rezultate neaşteptat de bune, dar, bineînțeles numai atunci când educatoarea ştie să conducă bine discuția, pentru că, în caz contrar, copiii se pot repede rătăci în discuții lăturalnice. De asemenea, este necesar ca atât educatoarea cât şi copiii să urmărească respectarea cu strictețe a regulilor jocului.

În încheiere se pot face, ca şi în cazul celorlalte activități, unele aprecieri asupra felului cum au cântat şi cum s-au comportat copiii.

În continuare ne referim la un alt exemplu, care ilustrează felul cum s-a desfăşurat jocul muzical de recunoaştere „Ghiceşte cântecul".

Scopul urmărit în acest joc a fost recunoaşterea, denumirea şi interpretarea unor cântece predate anterior. Jocul a avut următoarea desfăşurare : grupa a fost împărțită în trei subgrupe de instrumentişti. Prima subgrupă o constituiau „violoniştii", a doua „trompetiştii", iar a treia „toboşarii". Cântecele care urmau să fie identificate trebuiau executate pe rând, la diferite „instrumente", imitându-se sunetele specifice, ca şi tehnica mânuirii lor. Copilul ales să ghicească trebuia să părăsească sala pentru câteva momente.

Regulile de desfăşurare a jocului au fost următoarele : cel care trebuia să ghicească era ales de către educatoare, el urmând să iasă din clasă şi să aştepte până ce va fi chemat ; întreaga grupă hotăra melodia care va fi cântată şi subgrupa care o va executa ; nici un copil nu trebuia să ajute, într-un fel sau altul, pe cel ales să recunoască cântecul; cel care ghicea cântecul era pus să-l interpreteze.

La începutul activității, educatoarea i-a anunțat pe copii că vor juca împreună un joc care se numeşte „Ghiceşte cântecul". După aceea a trecut la explicarea lui, subliniind regulile

de mai sus. La cererea educatoarei, unul dintre copii a repetat explicațiile date (cum va decurge jocul, care sunt regulile de care se va ține seama în desfăşurarea lui). Apoi copiii au fost distribuiți în trei subgrupe, iar cel ales să ghicească cântecul a ieşit din clasă. Educatoarea i-a întrebat pe copii ce cântec ar dori să interpreteze şi la ce instrument. După ce s-au hotărât toate acestea, copilul plecat din clasă a fost rechemat. „Violoniştii" au interpretat un fragment din cântecul ales. Cântecul a fost identificat şi interpretat de copii conform regulilor stabilite. Jocul a avut aceeaşi desfăşurare şi în continuare. De fiecare dată s-a schimbat atât grupa de instrumentişti cât şi copilul care trebuia să identifice cântecul.

Jocurile muzicale-ghicitoare sunt atractive pentru copii şi constituie un bun prilej de a se verifica felul în care ei şi-au însuşit cântecele predate. Aceste jocuri contribuie şi la dezvoltarea atenției copilului şi, îndeosebi, a memoriei lui auditive. Jocurile muzicale de recunoaştere se desfăşoară la grupa copiilor de 5-6 ani.

4. JOCUL CU CÂNTEC. PREDARE

Față de celelalte mijloace ale educației muzicale, jocul cu cântec este mai complex. El îmbină într-o structură unitară trei elemente : melodie, text şi mişcare. Copiii trebuie să ajungă să cunoască, aşadar, într-o activitate de predare, atât melodia şi textul unui cântec, cât şi mişcările care-l însoțesc.

Problemele care trebuie rezolvate în legătură cu predarea jocului cu cântec, dată fiind structura lui mai complexă, sunt următoarele : este bine să se demonstreze copiilor jocul în întregime, adică educatoarea să interpreteze cântecul şi în acelaşi timp să execute şi mişcările respective ? Sau este necesar ca în cadrul aceleiaşi activități copiii să cunoască mai întâi cântecul şi apoi să treacă la demonstrarea jocului (a cântecului însoțit de mişcări)?

Prima cale este mai greu realizabilă cu preşcolarii. Într-o astfel de activitate, ei nu ştiu încotro să-şi îndrepte mai întâi atenția : să urmărească melodia şi textul cântecului, sau mişcările care îl însoțesc?

De obicei, ceea ce atrage atenția copiilor sunt mişcările pe care le execută educatoarea, fără să poată stabili în acelaşi timp legătura directă dintre mişcare şi textul cântecului respectiv.

Predarea jocului cu cântec devine, în aceste condiții, mai anevoioasă ; el poate fi învățat de către copii numai după un număr mare de repetiții.

Experiența a confirmat că cea de-a doua cale este mai potrivită în munca cu preşcolarii. Familiarizîndu-se mai întâi cu cântecul, copii îşi pot concentra apoi atenția asupra mişcărilor care trebuie îndeplinite în joc, înțelegând corelația dintre melodie, text şi mişcare.

O altă problemă care suscită discuții este şi aceasta : dacă este sau nu necesar să se comunice şi să se explice copiilor textul înainte de a se trece la demonstrarea jocului. Ca şi la predarea cântecului,acest lucru este necesar în măsura în care o cere textul : un text mai lung şi mai greu de înțeles sau de reținut de copii este bine să fie comunicat în prealabil. Un text simplu, uşor de înțeles, nu trebuie explicat, ci se trece direct la predare.

Structura activităților obligatorii de muzică în care se predă un joc cu cântec este deci mai complexă decât cele în care se predau cântecele sau jocurile muzicale. Ea cuprinde

elemente comune cu predarea cântecului şi elemente comune cu predarea jocului muzical.

În desfăşurarea unui joc cu cântec se desprind următoarele etape :

- familiarizarea copiilor cu cântecul şi conținutul jocului ;
- demonstrarea jocului cu cântec ;
- executarea lui împreună cu copiii.

a. Familiarizarea copiilor cu cântecul şi conținutul jocului.

Ca şi în activitățile de predare a cântecului, această etapă este necesară mai ales atunci când textul cântecului este mai dificil sau mai greu de reținut de către copii, sau atunci cînd jocul cuprinde mişcări mai complexe.

Familiarizarea copiilor cu conținutul cântecului şi al jocului poate fi realizată printr-o povestire, însoțită în măsura în care este posibil, de mişcările care vor fi executate de copii în joc. Povestirea trebuie să fie clară şi scurtă, subliniind ideile principale ale textului cântecului şi legătura lor cu mişcările pe care le implică jocul. În povestire se pot introduce şi versuri din textul cântecului. Versurile dificile pot fi astfel explicate, iar versurile care se repetă în cântec pot fi memorate. Dăm mai jos un exemplu de felul cum poate fi povestit textul jocului „Greieraşul" de Gr. Teodosiu.

Educatoarea povesteşte copiilor : „A fost o dată ca niciodată un copil, aşa de mic ca voi. .. un *copilaş.* Într-o zi, mama copilului l-a întrebat : *„Ştii, tu, iubite copilaş, cum cântă micul greieraş ?"* Copilul i-a răspuns : *„Cri, cri, cri"* ... în acelaşi timp i-a arătat cum cântă greieraşul (educatoarea imită cântatul). Apoi copilul a fost întrebat : *„Ştii, tu, iubite copilaş, cum doarme micul greieraş ?"* El a arătat. „Uite aşa" (educatoarea schițează gestul respectiv). „Dar cum râde, ştii să-mi arăți ?" l-a întrebat din nou mama... „Uite aşa" (educatoarea adoptă mimica corespunzătoare)...

Din descrierea de mai sus se poate observa că povestirea textului a fost însoțită de unele versuri din cântec, precum şi de mişcările care urmează să fie executate în joc. În felul acesta se pregătesc elementele necesare înțelegerii cu mai multă uşurință atât a textului cântecului cât şi a mişcărilor care-l însoțesc, iar copiii îşi însuşesc jocul mult mai activ.

Uneori, educatoarea poate povesti pe scurt conținutul unui cântec o dată cu anunțarea activității. De exemplu, la jocul „Nani, nani" , care se desfăşoară la grupa de 3—4 ani, educatoarea le poate spune copiilor : „Vom învăța să cântâm cântecul „Nani, nani", cu care adormim păpuşa (imită gestul respectiv). Apoi continuă povestirea slujindu-se direct de textul câtecului :

„Nani, nani, puişor,
Fă-te mărişor...".

Familiarizarea copiilor cu conținutul jocului este necesară mai ales la grupele mai mici, atunci câd ei au de executat mişcări mai multe şi mai complexe. De pildă, în cazul jocului cu câtec „Iepuraşii" , educatoarea povesteşte acțiunea cântecului şi prin mişcări largi sugerează totodată acțiunile care vor trebui efectuate de copii (mersul iepuraşilor, sosirea vânătorului, ascunderea iepuraşilor în pădure).

Precizăm că este vorba numai de sugerarea acțiunilor, şi nu de demonstrarea lor paralel cu recitarea versurilor din cântec.

După ce textul cântecului a fost prezentat, se trece la demonstrarea lui (educatoarea îl cântă o dată sau de două ori, în funcție de cântec) şi apoi îl execută împreună cu copiii. De obicei, melodiile jocurilor cu cântec sunt uşoare şi pot fi repede învățate.

b. Demonstrarea jocului cu cântec de către educatoare

După această primă etapă, în care copiii au fost familiarizați cu textul şi melodia cântecului, se trece la demonstrarea jocului. Educatoarea demonstrează în fața copiilor jocul în întregime, executîn-du-l mai rar pentru a fi bine intuit. Apoi îl execută cu copiii.

La grupa copiilor de 5—6 ani este bine ca, înainte de a se executa jocul împreună cu copiii, să li se dea unele explicații prealabile, care se referă la :

a. felul mişcărilor ;

b. modul cum se execută ele (repede, foarte repede, lent etc.) ;

c. succesiunea mişcărilor ;

d. formația în care se va desfăşura jocul (în cerc, în coloană, etc).

Aceste explicații întăresc demonstrarea educatoarei şi-i pregătesc pe copii pentru desfăşurarea organizată şi, mai ales conştientă, a jocului. Procedeul nu este indicat pentru grupele mai mici, dat fiind posibilitățile de înțelegere caracteristice ale copiilor de 3—5 ani.

c. Executarea jocului împreună cu copiii

La început se asigură formația în care se va executa jocul. De exemplu, dacă el are loc în formație de cerc, se va cere copiilor să-l formeze (cei mici sunt ajutați de educatoare). Apoi se distribuie rolurile între copii - în cazul în care jocul se desfăşoară pe roluri (de exemplu, jocul cu cântec „Căsuța din pădure").

Educatoarea participă activ la joc, interpretând cântecul şi mişcările o dată cu copiii. Atunci cînd jocul se desfăşoară greoi sau copiii nu execută corect unele mişcări, ea le demonstrează din nou şi apoi le repetă cu copiii. Uneori este necesar (în funcție de numărul şi varietatea mişcărilor) ca acestea să fie executate separat, împreună cu ei.

Dăm mai jos un exemplu de felul cum poate fi executat împreună cu copiii jocul cu cântec „Bat din palme". Jocul se poate desfăşura la grupa în care sunt cuprinşi copiii de 4-5 ani.

Copiii, împreună cu educatoarea, cântă şi execută mişcările indicate de text:

- La cuvintele : „clap, clap, clap"..., copiii bat din palme de trei ori, apoi se opresc ;
- La cuvintele : „trap, trap, trap"..., copiii bat de trei ori din picioare, apoi se opresc ;
- La cuvintele : „şi la horă noi pornim"..., copii îşi dau mâna ;
- La cuvintele : „hai la dreapta uite-aşa" ..., copiii merg cu paşi simpli, spre dreapta, ținându-se de mână ;
- La cuvintele : „şi la stînga tot aşa" ..., copiii merg spre stingă ;
- La cuvintele : „ne-nvîrtim, ne răsucim"..., copiii se învârtesc pe loc ;
- La cuvintele : „şi la horă noi pornim" ..., copiii îşi dau mâna ;
- La cuvintele : „hai la dreapta uite-aşa"..., copiii merg cu paşi simpli, spre dreapta, ținându-se de mână ;

- La cuvintele i „şi la stânga tot aşa"..., copiii merg spre stânga ;
- La cuvintele : „ne-nvârtim, ne răsucim"..., copiii se învârtesc pe loc ;
- La cuvintele : „şi cu toți ne veselim", ei bat din palme.

Acest joc are de regulă o desfăşurare mai simplă, mişcările fiind indicate de însuşi textul cântecului.

Sunt şi jocuri cu cântec (îndeosebi la grupa mai mare) a căror desfăşurare este mai complexă ; pe de altă parte, mişcările nu sunt indicate de text, ci numai sugerate de el.

Pentru astfel de jocuri, educatoarea trebuie să gândească bine, în prealabil, mişcările, pentru a fi cât mai expresive şi totodată accesibile copiilor, şi pentru a se încadra în contextul general al jocului.

Spre a veni cât mai direct în sprijinul educatoarei, dăm în continuare câteva exemple de asemenea jocuri, indicând mişcările care pot fi executate în succesiunea lor. începem cu *jocul cu cântec* „Căsuța din pădure".

Jocul se desfăşoară în cerc :

La cuvintele:

„În pădurea cu alune

Aveau casă doi pitici" ...,

copii, ținându-se de mînă, merg spre dreapta.

La cuvintele :

„Vine pupăza şi spune :

Vreți să stau şi eu aici *?"...*

copiii se opresc, apoi arată cu mâna spre mijlocul cercului.

La refrenul:

„Pu-pu-pu, pu-pu-pu,

Vreți să stau şi eu aici :" ...

copiii merg spre dreapta, imită zborul.

La cuvintele:

„A venit şi o broscuță,

Hop-hop, hop, sărind mereu" ...,

copiii, ținându-se de mână, merg spre dreapta, sărind.

La cuvintele :

„Dac-aveți loc în căsuță,

M-am gândit să stau şi eu"...,

copiii se opresc, apoi arată cu mâna spre mijlocul cercului.

La refrenul:

„Oac, oac, oac, oac, oac, oac,

M-am gândit să stau şi eu"...

copiii imită săritura broscuței (săritura se face spre dreapta).

La cuvintele :

„Şoricelul strigă-ndată,

Iată şi eu am venit"...,

copiii, ținându-se de mână, merg spre dreapta.

La cuvintele :

„Casa voastră e curată

Noroc, bine v-am găsit!" ...

copiii se opresc, apoi arată cu mâna spre mijlocul cercului.

La refrenul:

„Chiț, chiț, chiț, chiț, chiț, chiț,

Noroc, bine v-am găsit!" ...

copiii, imitând mersul şoricelului, execută paşi mărunți şi repezi spre dreapta.

La cuvintele :

„Şi-n căsuța cea drăguță

Stau vreo cinci prieteni mici:

Şoricelul şi-o broscuță,

Pupăza şi doi pitici" ...,

copiii descriu prin mimică şi gesticulație cele cinci personaje din joc, în ordinea dată.

La refrenul:

„Tra-la-la, tra-la-la,

Stau vreo cinci prieteni mici".

copiii sar voioşi în formație de horă.

Jocul cu cântec „Cum se spălă Nicuşor" poate avea următoarea desfăşurare :

La cuvintele

„Cum se spală Nicuşor ?"...,

copiii depărtează mâinile de corp, cu palmele îndreptate în față, sugerând mimica de întrebare :

La cuvintele :

„Cu săpun la spălător"...,

copiii îşi freacă mâinile imitând spălatul.

La cuvintele;

„şi cu apă" ...,

copiii împreună mîinile ca un căuş.

La cuvintele :

„Plici, plici, plici, plici"...,

copiii mimează aruncarea apei pe faţă.

La cuvintele :

„Hai, copii, veniţi aici"...,

copiii schiţează mişcarea de chemare, veniţi aici" ...

Jocul cu cântec „Moara" se execută în formaţie de cerc.

La cuvintele :

„Moara macină făină" ...,

copiii rotesc mâinile una în jurul alteia.

La cuvintele :

„Şi morarul toarnă-n coş" ...,

copiii imită mişcarea turnatului în coş cu ambele mâini.

La cuvintele :

„Morăriţa cântăreşte" ...,

copiii ţin palmele cu faţa în sus şi mişcă alternativ braţele, în sus şi în jos, imitînd oscilarea cântarului.

La cuvintele ;

„Şi dă boabe la cocoş" ...,

copiii simulează aruncarea pe jos.

La onomatopeele !

„taca, taca" etc,

copiii mişcă braţele alternativ în sus şi în jos, lovind uşor palmele.

La cuvintele :

„Hai la moară, hai copii" ...,

copiii schiţează mişcarea de chemare.

La cuvintele :

„Moara macină făină" ...,

copiii repetă mişcarea de la primul vers al primei strofe.

La cuvintele:

La brutar o duc apoi" ...

copiii se întorc unul după altul şi mimează ducerea sacului în spate (cu braţele spre umărul drept, pumnii strânşi, iar mersul cu trunchiul aplecat înainte, apoi se opresc).

La cuvintele :

„Iar brutarul face pâine minunată pentru noi" ...,

copii se apleacă puţin înainte, mişcând braţele alternativ în sus şi în jos, imitînd frământatul pâinii.

La onomatopeele „taca . . ." se repetă mişcarea dată la refrenul primei strofe.

Educatoarea trebuie să participe direct la joc. Atunci când el se execută pentru prima oară, se pot face unele întreruperi, pentru a se da unele explicații asupra mişcărilor care urmează să fie efectuate de către copii sau pentru a insista asupra corectitudinii mişcărilor.

Unele jocuri se desfăşoară pe roluri, copiii executând în grup sau individual mişcări diferite. Pentru executarea unor asemenea jocuri sunt necesare mai multe măsuri organizatorice, explicații mai ample din partea educatoarei. Astfel, este bine ca înainte de distribuirea rolurilor să se execute, pe rând, mişcările pe care le are de îndeplinit fiecare copil. De exemplu, în jocul cu cântec „La pădure" se va repeta cu copiii rolul piticilor, al broscuței, al pupezei etc. şi apoi se va trece la desfăşurarea în întregime a jocului. în cazul în care nu se procedează aşa, jocul decurge greoi, cu dese întreruperi, ceea ce, desigur, este împotriva intențiilor educatoarei. în executarea mişcărilor specifice fiecărui rol în parte este bine să fie antrenați toți copiii. Aceasta, pe de o parte, pentru că oferă posibilitatea schimbării rolurilor între ei (jocul repetându-se), iar pe de altă parte, pentru că absolut toți copiii trebuie să fie activi şi interesați în joc.

La această „pregătire", educatoarea are însă şi prilejul să constate care dintre copii interpretează cel mai bine rolurile respective şi deci să-i aleagă pentru prima execuție a jocului. La început, educatoarea va alege pe cei mai buni interpreți, aceştia servind ca exemplu grupei întregi. Se cere însă şi multă prudență, pentru a nu se stimula vedetismul. După ce copii şi-au însuşit mişcările pe care le vor reproduce apoi în joc, se va trece la distribuirea rolurilor şi la executarea întregului joc cu grupa.

În general, în această etapă jocurile se repetă de două ori. Ele pot fi însă reluate şi de mai multe ori, în cazul în care textul cântecului este mai scurt, sau atunci când copiii şi-au însuşit jocul destul de repede. Este bine însă ca activitatea să se desfăşoare în timpul afectat fiecărei grupe de vârstă, chiar dacă copiii insistă să se joace în continuare. Aceasta, pentru a preveni oboseala copiilor.

În timpul jocului, ca şi în timpul celorlalte activități, educatoarea trebuie să caute să asigure participarea tuturor copiilor, îndeplinirea cât mai corectă a sarcinilor ce le revin. Jocurile cu cântec se pot încheia prin grupare, încolonare şi ieşirea copiilor din clasă în marş.

Exemplele oferite mai sus reprezintă doar un model orientativ. Ele nu trebuie să decurgă identic la fiecare activitate. Educatoarea se va orienta după jocul pe care-1 predă, după grupa cu care lucrează, iar în timpul activității, după felul cum îşi însuşesc copiii jocurile.

Trebuie să subliniem, de asemenea, faptul că nu este necesar să se insiste ca toți copiii să-şi însuşească pe deplin jocul într-o singură activitate, pentru că ar fi obositor pentru ei, ar duce la lipsa de interes pentru joc şi ar prelungi cu mult activitatea. De altfel, jocurile cu cântec predate pot fi reluate şi în alte activități sau momente ale zilei.

5. AUDIȚIA. DESFĂŞURARE

În cadrul activităților de audiție muzicală, copiii cunosc creații muzicale cu un conținut mai variat şi în acelaşi timp ei îşi consolidează şi îşi îmbogătesc cunoştiințele muzicale. Astfel li se formează şi li se dezvoltă sentimentele şi gustul pentru frumos.

Audiția muzicală se organizează şi se desfăşoară în funcție de grupa cu care lucrează educatoarea şi de scopul pe care ea îl urmăreşte în activitate şi, în acelaşi timp, în funcție de conținutul şi caracterul pieselor muzicale pe care urmează să le asculte copiii. Scopul principal urmărit de educatoare prin aceste activități este acela de a învăța pe copii să asculte muzică. Mai întÂi se audiază cÂntece executate de către educatoare sau de către

copiii mai mari, apoi piese muzicale cântate la diferite instrumente, transmise la radio etc. Pentru aceasta, educatoarea trebuie să aleagă cele mai valoroase şi în acelaşi timp cele mai accesibile piese muzicale, ele având însă şi un conținut şi un caracter diferit.

Audițiile muzicale pot să cuprindă :

a. ascultarea unui cântec executat de către educatoare (sau un alt adult) ;
b. ascultarea unui cântec executat de către copiii mai mari;
c. ascultarea unui cântec executat la un instrument muzical sau la un grup de instrumente ;
d. ascultarea unui basm muzical sau a unui basm însoțit de muzică ;
e. ascultarea unor piese muzicale din folclor sau a unor piese muzicale clasice, destinate copiilor.

Audiția muzicală este bine ca ea să se facă în prima parte a activității, urmând ca în partea a doua să se repete un joc muzical sau un joc cu cântec.

Audiția muzicală cuprinde în general următoarele etape mai importante :

- familiarizarea copiilor cu conținutul piesei muzicale programate pentru audiție ;
- ascultarea piesei muzicale.

Familiarizarea copiilor cu conținutul piesei muzicale, se poate obține prin folosirea aceloraşi procedee ca şi la predarea cântecului, *şi* anume: povestirea pe scurt a conținutului cântecului la grupele mai mici, prezentarea conținutului piesei muzicale mai grele la grupa copiilor de 5-6 ani iar spre sfârşitul anului şcolar explicarea conținutului unui cântec prin intermediul convorbirii cu copiii.

Procedeele pot varia de la o situație la alta, în raport cu piesa muzicală care se audiază.

Menționăm că în cadrul audierii unui basm muzical este necesar ca basmul să fie cunoscut de copii în prealabil, asigurându-se astfel înțelegerea lui deplină.

A doua etapă, şi cea mai importantă, o constituie ascultarea piesei muzicale alese. În timpul audiției trebuie să se asigure liniştea necesară. În cazul în care se ascultă un basm muzical, educatoarea poate interveni din când în când cu unele lămuriri şi precizări foarte scurte, care să explice mai bine basmul muzical, să înlesnească înțelegerea conținutului exprimat melodic.

Din exemplele care urmează se poate urmări organizarea şi desfăşurarea audițiilor muzicale pe categorii de vârstă:

Audițiile muzicale la copiii de 3-4 ani constau numai în ascultarea cântecelor interpretate de către copiii mai mari sau de către educatoare.

La începutul anului şcolar, copiii de 3-4 ani nu pot sta liniştiți să asculte un cântec, nu-l pot urmări, deci nu poate fi vorba de o audiție în adevăratul sens al cuvântului. Ei trebuie pregătiți pentru aceasta treptat, cu multă răbdare şi tact din partea educatoarei. Pentru început, ea se poate adresa astfel copiilor : „Am auzit că vă plac foarte mult cântecele. De aceea m-am gândit să-i rugăm pe copiii din grupa mare să vină în clasa noastră şi să ne cânte un cântec foarte frumos pe care îl ştiu ei. Noi o să fim cuminți şi o să-i ascultăm"

După aceea sunt aduşi în clasă, în mod organizat, copiii grupei de 5-6 ani şi după ce au luat loc pe scăunele sunt invitați să cânte. Se preferă aducerea copiilor mai mari în sala celor mici şi nu invers, întrucât cei mici văzându-se într-o încăpere nouă cu foarte multe lucruri noi şi atrăgătoare pentru ei, şi-ar îndrepta atenția către sala de grupă şi a copiilor, şi

vor fi mai puțin atenți la execuția cântecului. De asemenea, este bine ca prima activitate să nu aibă un caracter obligatoriu. Dacă unii dintre copii sunt tentați să se joace, ei vor fi lăsați s-o facă.

Cu altă ocazie, în timp ce copii se joacă, educatoarea va aduna câțiva dintre ei pe lângă ea pentru a privi împreună 1-2 ilustrații care cuprind elemente din cântecul pe care şi-a propus să-l cânte copiilor. Plecând de la aceste elemente (fie un copil, fie un iepuraş, fie un cocoş etc), educatoarea va stimula copiii să asculte un cântec în interpretarea ei.

Treptat se trezeşte interesul copiilor pentru cântece, pentru ascultarea lor. La aceasta contribuie priceperea cu care educatoarea alege cântecele pe care le cântă copiilor, cât şi felul în care ele sunt interpretate (plăcut, vioi, antrenant).

La prima audiție organizată pentru care este prevăzut cântecul „Pe gheața subțire' de Gr. Teodosiu, educatoarea poate proceda astfel : asigură aerisirea şi ordinea sălii de grupă ; aşază copiii pe scăunele în semicerc ; îi anunță că le va cânta un cântec în care este vorba despre iarnă şi despre copiii care se dau pe gheață. Va avea grijă să înlocuiască numele copiilor din cântec cu numele unor copii din clasă, pentru a înviora grupa şi a-i mări interesul şi atenția. Educatoarea va continua apoi cu povestirea propriu-zisă a textului cântecului, subliniind scenele lui vesele, bucuria nestăvilită a copiilor care, deşi cad pe gheață, nu plâng niciodată.

Apoi anunță cântecul şi îl execută cât mai expresiv şi atrăgător. După executarea cântecului, educatoarea revine cu

unele completări referitoare la textul acestuia şi la caracterul lui vioi.

După aceste mici completări, educatoarea mai cântă o dată cântecul la fel de expresiv. În încheiere face unele aprecieri asupra comportării grupei.

Nici la grupa de 4-5 ani nu putem vorbi de adevărate audiții muzicale.

La această vârstă însă, copiii sunt deprinşi să asculte cântecele altor copii şi ale educatoarei şi pot să înțeleagă cântece cu un conținut legat de unele sărbători („Pomul de Crăciun" „8 Martie", „1 Iunie"), de fapte şi întâmplări din viața lor şi obiceiurile unor animale şi păsări cunoscute de ei. Unele cântece sunt mai grele, au un ambitus mai mare, elemente ritmico-melodice mai complicate etc, dar au text accesibil copiilor de 4-5 ani. Acestea nu pot fi învățate de copii, dar pot fi ascultate cu interes, cu plăcere şi pot fi înțelese cu uşurință dacă sunt bine pregătite şi metodic desfăşurate de către educatoare. Astfel de cântece pot fi programate pentru audiție.

Să luăm ca exemplu activitatea în care educatoarea şi-a propus pentru audiție cântecul „Isprava moțatei" de Th. Bratu.

După organizarea copiilor, educatoarea povesteşte pe scurt conținutul cântecului : „O găină moțată a făcut un ou alb şi frumos. «Cot-co-dac ! cot-co-dac !»» îşi anunță ea bucuroasă isprava. Copiii, când au auzit-o cântând, s-au dus veseli să vadă şi ei isprava moțatei".

În continuare, educatoarea îi anunță că le va cânta cântecul „Isprava moțatei".

După ce îl cântă o dată, face câteva precizări în legătură cu conținutul şi apoi îl repetă.

Copiii sunt foarte bucuroşi să asculte un cântec de mai multe ori şi adesea insistă în acest sens. Totuşi, nu este indicat ca educatoarea să-l repete de prea multe ori, deoarece se prelungeşte prima parte a activității în dauna părții a doua şi cântecul devine obositor pentru copii.

De altfel, cântecele ascultate cu acest prilej pot fi reluate, la cererea copiilor, şi în alte momente ale zilei.

Copiii de 5-6 ani şi din grupa pregătitoare sunt obişnuiți cu activități obligatorii de ascultare a muzicii. Puterea lor de inhibiție este mai dezvoltată, interesul lor pentru muzică a crescut, de aceea pot să asculte în linişte şi să înțeleagă chiar cântece transmise la radio sau executate la instrumente muzicale (pian, acordeon etc).

În consecință, în cadrul activităților de ascultare a muzicii, copiii de 5-6 ani vor cunoaşte creații muzicale cu un conținut mai variat, lucru care va duce la aprofundarea şi lărgirea cunoştințelor lor muzicale. Educatoarea va organiza discuții cu copiii, în cadrul cărora le va arăta, la nivelul lor de înțelegere, caracterul vesel sau trist al cântecului, imaginile zugrăvite de cântec etc. Familiarizarea copiilor cu conținutul cântecului care urmează să fie audiat poate fi făcută nu numai prin intermediul povestirii (liberă sau sprijinită pe tablouri), ci printr-o convorbire prin care se face apel la reprezentările necesare înțelegerii piesei muzicale propuse pentru audiție, educatoarea sintetizând în concluzie caracterul cântecului şi conținutul textului acestuia.

De asemenea, după audierea piesei muzicale copiii pot fi întrebați dacă le-a plăcut, de ce le-a plăcut, eventual la ce instrument a fost executată piesa muzicală.

Bibliografie

1. **Cerghit, I**. Metode de învăţământ, Ediția a IV-a, Editura Polirom, Iaşi, 2006
2. **Motora-Ionescu Ana**, Cântece şi jocuri muzicale pentru preşcolari, E.D.P., Bucureşti, 1980
3. **Delion Pavel**, Metodica educației muzicale, Editura Hyperion, Iaşi, 1993
4. **Dolgoşev Maria; Marinescu Elisabeta**, Metodica educației muzicale în grădinița de copii, Editura Aramis, Bucureşti, 2004

Test unitatea 6

1. Explicați specificitățile metodelor de predare a muzicii la preşcolari.
2. Explicați avantajele mijlocelor de predare a muzicii la preşcolari.
3. Explicați diferențierea predării muzicii la preşcolari față de predarea muzicii în învățământul primar.

Sugestii privind redactarea:
Toate subiectele sunt obligatorii;
Lucrarea trebuie elaborată personal şi transmisă tutorelui de la Universitate;
Lucrarea de verificare va fi de minim 6 pagini.
Notarea lucrării
3 puncte – subiectul 1
3 puncte – subiectul 2
3 puncte – subiectul 3
Notă: 1 punct se acordă din oficiu

III. Anexe

Bibliografie

1. **Alexandrescu D**., Curs de teoria muzicii, vol.I, II, Editura Kity 1997
2. **Ausubel, E., Robinson, F.,** Învatarea în scoala, E.D.P., Bucuresti, 1981
3. **Block, C.N.,** Ce este tehnologia educationala, în Probleme de tehnologie didactica, E.D.P., Bucuresti, 1977
4. **Bocoş, M.,** Instruire interactivă, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002
5. **Cerghit, I** O investigatie în sfera microuniversului pedagogic al procedeelor didactice, în „Revista de pedagogie", nr.4/1984.
6. **Cerghit, I**., Metode de învățământ, Ediția a IV-a, Editura Polirom, Iaşi, 2006.
7. **Cristea, S.,** Dictionar de pedagogie, Editura Litera, Bucuresti, 2001
8. **Cucoş, C.**, Pedagogie, Editura Polirom, Iaşi. 1996
9. **Delion Pavel**, Metodica educației muzicale, Editura Hyperion, Iaşi, 1993.
10. **Diaconu . A.,** Teoria superioară a muzicii Editura Lito, Conservatorul G. Enescu, Işi, 1984
11. **Dolgoşev Maria; Marinescu Elisabeta**, Metodica educației muzicale în grădinița de copii, Editura Aramis, Bucureşti, 2004.
12. **Giuleanu V.,** Tratat de teoria superioară a muzicii, Editura Muzicală-Bucureşti 1986
13. **Giuleanu Victor; Iusceanu Victor**, Tratat de teoria muzicii, Editura muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., Bucureşti,1963.
14. **Ionescu, M., Chiş, V.,** Strategii de predare şi învățare, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1992
15. **Ionescu, Miron,** Demersuri creative în predare şi învățare, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000
16. **Ionescu, Miron,** Strategii de predare-învatare în concordata cu scopurile didactice. În Sinteze pe teme de didactica moderna (coord.Ion T.Radu), culegere editata de „Tribuna scolii", 1986.
17. **Iucu R**., Managementul clasei de elevi, Editura Fundației culturale „Dimitrie Bolintineanu", Bucureşti, 2000.
18. **Iucu, R**., Instruirea scolara, Editura Polirom, Iaşi, 2001
19. **Iucu, R., Manolescu, M.**, Pedagogie, Editura D. Bolintineanu, Bucureşti 2000
20. **Ivăşcanu, Aurel,** *Cântecul - factor de bază al educației muzicale în şcoală:* în: Educația prin artă şi literatură, Studii Salade. D. / Ciurea R (coord.), EDP, Bucureşti, 1973.
21. **Marcu, Constantin, Mâneca, Constant,** Dicționar de neologisme, Ediția a III-a, , Editura Academiei, Bucureşti, 1978.

22. **Meyer, Genevieve,** De ce şi cum evaluăm, Editura Polirom, Iaşi, 2000.

23. **Ministerul Educației şi Cercetării,**. Consiliul Național pentru Curriculum, Programele şcolare pentru clasele I-IV pentru Educație muzicală, aprobate prin ordin al Ministrului: Nr. 4686/05.08.2003; Nr. 5198/01.11.2004 şi Nr.3919/20.04.2005.

24. **Motora-Ionescu Ana**, Cântece şi jocuri muzicale pentru preşcolari, E.D.P., Bucureşti, 1980.

25. **Motora-Ionescu Ana**, Îndrumător pentru predarea muzicii la clasele I-IV, E.D.P., Bucureşti, 1978.

26. **Munteanu Gabriela / Aldea Georgeta**, Didactica educației muzicale în învățământul primar, E.D.P., Bucureşti, 2001.

27. **Munteanu Gabriela,** "Jocul didactic muzical", Editura Academiei de Muzică, Bucureşti, 1997

28. **Nicu, Adriana,** Strategii de formare a gândirii critice, EDP, Bucureşti, 2007.

29. **Niedermaier Astrid**, Educație muzicală modernă, Editura Hora, Sibiu,1999.

30. **Okon, Vicenty,** Învatamântul problematizat în scoala contemporana, E.D.P., Bucureşti, 2004

31. **Râpã C.,** Teoria superioară a muzicii Editura MediaMusica, Academia de Muzică Gh. Dima, Cluj 2000

32. **Sariu, C.**, Dictionar de pedagogie, E.D.P., Bucureşti, 2000, Bucuresti, 1978

33. **Smeu, Grigore,** Sensibilitatea estetică românească, Editura Academiei, Bucureşti, 1984.

34. **Stoica, Adrian,** Evaluarea curentă şi examenele. Ghid pentru profesori, Bucureşti, Editura ProGnosis, 2001.

35. **Sulițeanu, Ghizela,** Psihologia folclorului muzical, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1980.

36. **Toma-Zoicas Ligia,** Audiția muzicalã-modalitãți de valorificare si instruirea muzicală E.D.P., Bucureşti 1972

37. **Toma-Zoicas Ligia**, Pedagogia muzicii şi valorile folclorului. Ed. Muzicală, Bucureşti 1987.

38. **Țoldan, Rodica** (coord.), Idei, suflet şi dorința de a educa copiii. Îndrumător pentru educatori, elevi şi studenți, Arad, 2007

39. **Urmă Dem,**. Acustica muzicală, EDP Bucureşti 1982

40. **Vasile Vasile**, Metodica educației muzicale, Editura muzicală, Bucureşti, 2004.

41. **Velica, I. (coord.) / Breaz, M. / Stănescu M.**, Portofoliu pentru practica pedagogică, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2008

42. **Wünsch Wolfgang**, Educația pentru muzică, Editura Triade, Cluj-Napoca, 1999.

43. **Zeno Vancea,** (Coordonator ştiințific), redactor coordonator Gheorghe Firea, Dicționar de termeni muzicali, Editura ştiințifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1984,

44. **Zissulescu, Ştefan**, Aptitudini şi talente, E.D.P., Bucureşti, 1971.

• **Glosar**

Se va dezvolta împreună cu cursanții pe parcursul desfăţurării activităților de predare – învățare.

Scurtă biografie a titularilor de curs

Ioana Velica s-a născut la 7 mai 1965 în localitatea Cluj-Napoca, județul Cluj. După absolvirea liceului se în scrie la Universitatea Babeş-Bolyai, Facultatea de Litere, specializarea Limba şi Literatura germana / Limba şi Literatura Română, unde absolvă în anul 1987. Din 1991 se angajează la Universitatea Babeş-Bolyai, întâi la catedra de Germanistică, apoi la Catedra de Didactica ştiințelor socio-umane. Obține titlul de doctor în pedagogie în noiembrie 2006. Actualmente este lector universitar la catedra de Didactica ştiințelor socio-umane a UBB şi masterand la Academia de Muzică "Gh. Dima", Facultatea de Canto şi Artă Scenică, specializarea Artă muzicală, artele spectacolului.
Din 1983 până în 1987 face parte din corul Operei Române Cluj-Napoca. În 2006 regizează spectacolul "Mozart und wir" (Cu Mozart la psiholog) susținut cu solişti ai Operei Române Cluj şi studenți ai Academiei de Muzică „Gh. Dima" din Cluj-Napoca. În anul 2008 regizează şi organizează spectacolul muzical, literar, şi fotografic "Fulgi de Lied".

Diana Todea s-a născut la 22 februarie 1983 în localitatea Câmpeni, județul Alba. Între anii 1993-2002 urmează cursurile Liceului de muzică „Sigismund Toduță" din Cluj-Napoca, specializarea instrument- harpă. După absolvirea liceului se în scrie la Academia de Muzică „Gh. Dima" din Cluj-Napoca, specializarea Regie teatru muzical. În timpul facultății regizează spectacole precum *Nunta lui Figaro* de W.A. Mozart, *Don Giovanni* de W.A. Mozart iar ca şi spectacol de licență, opera pentru copii *Hänsel und Gretel* de E. Humperdink, reprezentație ce intră în repertoriul Operei Naționale Române din Cluj-Napoca din în stagiunile 2006-2008
Între anii 2006-2008 urmează cursurile masterale ale Academiei de Muzică „Gh. Dima" din Cluj-Napoca, specializarea Artele spectacolului, având ca şi temă de cercetare lucrarea cu titlul *Dramaturgia caragialiană din perspectiva muzicală* iar ca şi spectacol practic opera *L'elisir d'amore* de G. Donizetti. Tot în această perioadă este asistent de regie la operele *Moara lui Călifar* de Cristian Bence-Muck şi *Orfeo ed Euridice* de Ch.W. Gluck .Paralel cu activitatea de regizor, din anul 2003, este membră a Ansamblului de Muzică Tradițională românească „Icoane", al Academiei de muzică „Gh. Dima" alături de care susține numeroase concerte în țară şi străinătate şi participă la înregistarea cd-urilor *Colinde Transilvane III* şi *Praguri vol I-II.*
Din anul 2004 desfăşoară o activitate de culegere de folclor muzical din teren, alături de Fundația culturală TerrArmonia , condusă de prof.univ.dr. Ioan Bocşa, şi Centrul pentru Conservarea şi Promovarea culturii tradiționale Sălaj. Între anii 2006-2008 este profesor la Liceul de Artă „Ioan Sima", Zalău, la catedra de muzică vocală tradițională românească.
În prezent este asistent universitar la Faculatea de Psihologie şi Ştiințe ale Educației din cadrul Universității Babeş-Bolyai.